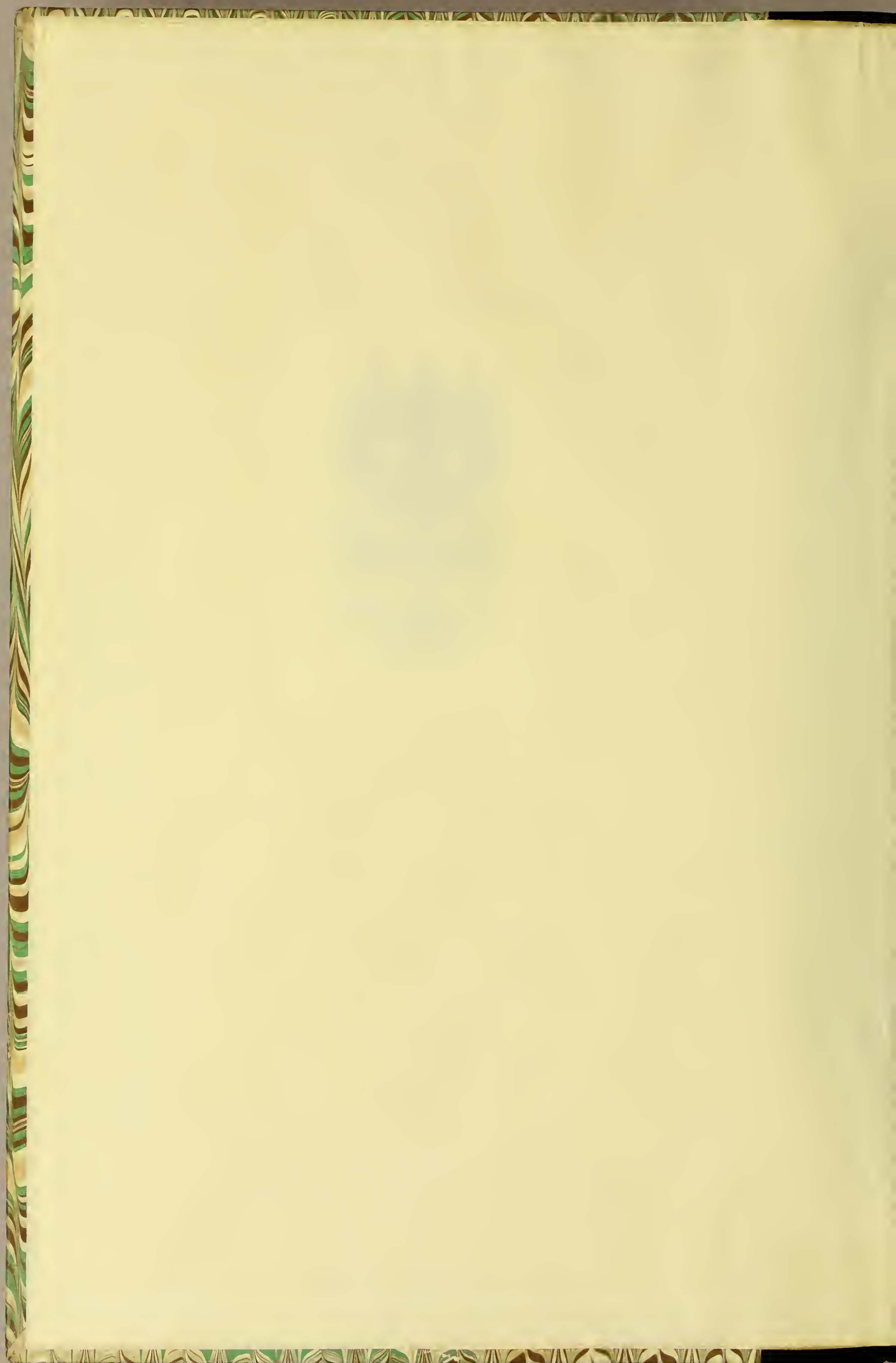

GAUDEO

IOANNIS FRANCISCI PICI MIRANDVLANI PRINCIPIS, CONCORDIAEQVE COMITIS HYMNI HEROICI TRES. AD SANCTISSIMAM TRINITATEM, AD CHRISTVM, ET AD VIRGINEM MARIAM, VNA CVM COMMENTARIIS LVCVLENTISS. AD IO. THOMAM FILIVM.

Additis sparsim ab ipso auctore pauculis, que in priori impressione deerant.

Eiusdem Sylua.
Eiusdem Staurostichon, hoc est Carmen de mysteriis Crucis in Germaniam delapsis.

BEATVS RHENANVS Studiosis sal.

Hunc Menandri senariũ diuinissimus Paulus in epistolis citauit φθειρουσιν ηθη χρησθα ομιλιαι κακαι, Corrumpunt mores bonos colloquia praua. Quæ sententia tanq̃ ex tripode (quod aiunt) Apollinis profecta, eruditorũ calculis approbať. Etenim in vtrávis partem, mirabilem energiam possidet oratio. Proinde cum lectio ipsa (ut per analogiam philosophemur) colloquiũ quoddam sit, non video quo pacto ex æthnicis dumtaxat literis, sancti mores hauriri queant. Iccirco cum Christianos Christiana doctrina deceat, si hos. Io. Francisci Pici hymnos diligenter & sæpius perlegeritis, futurũ spero, ut eruditõem haud vulgarem non sine pietate adsequamini. His em̃ hymnis (vt auctoris ipsius vtar verbis ad amicum quendam scribẽtis) vniuersa pene & diuina & naturalia & moralia præcepta vel cõp̃hendunť, vel insinuanť. Ex cõmentarijs vero non tam Theologica dogmata, & vocũ significantias, q̃ fabularũ mysteria, græcis citatis scriptoribus, Athenæo, Eustathio, Stephano, Dionysio, & hoc genus alijs, apertissime cognoscetis. Valete.

Διορθωσισ των τησ δε τησ βυβλου αμαρτηματων.

¶Εν τη.β.σελιδι του.β.τονιδε.γραφε τονδε. Εν τη αυτη. μυθων υφαινομνοσ.γραφε μυθον υφαινομενοσ Εν τη.α.του.δ.η αιξ το κυναμομον.γραφε κιναμωμον. Εν τη.γ.του.δ. αιθαισθαι.γρ.αιθεσθαι. Εν τη.δ.του.δ.ισο εισ.γρ.εσο τισ. Εν τη.β.του ε. προηαταστασισ.γρ.προκαταστασισ Εν τη.ς.του ε.ευωδισ.γρ.ευωδες Εν τη α.του.F.του θεειο,γρ.θεειν Εν τη αυτη απυτηυ.γρ.αποτησ. Εν τη αυτη εκατου,γρ.εκατοσ. Εν τη.β.του.F.φητωνησ,γρ.χητωνησ. Εν τη αυτη ωριν,γρ.πριν. Εν τη αυτη κεριαν,γρ.κεριαν. Εν τη.γ.του.F.χυγαλευσ,γρ.φυγαλευσ. Εν τη.δ.του.F.λοφοιο,γρ.λοχοιο. Εν τη.ς.Του.F.παραδια,γρ.παραλια Εν τη.δ.του.γ.κκι,γρ.και. Εν τη αυτη.ρ αι,γρ.και. Εν τη.β.του Η.κλυρασ,γρ κλυτασ Εν τη αυτη. δη πετεοσ,γρ.δει. Εν τη γ.του.Η.κεησμουσ,γρ.κρησμουσ. Εν τη αυτη παροφθαισ,γρ. παροχθαισ. Εν τη αυτη θυωονησ,γρ.θυωνησ. Εν τη.γ.του.. τηη εν,γρ.την εν. Εν τη.ε.του.ι.αιτουσ γρ.αιετουσ. Εν τη αυτη ιχνηευμον,γρ.ιχνευμον. Εν τη ε.του κ. ηαι,γρ.και. Εν τη.γ.του.υ.ξανθιξεται,γρ.ξανθιζεται .Εν τη.ς.του.υ.βαξηνισ,γρ. βαζηνισ.

Τελοσ συν τω θεω.

In epistola Staurosticho p̃posita vbi legitur destituerim, scribe destinauerim.

IOANNES FRANCISCVS PICVS MIRAND. IOANNI THO/MAE FILIO. S. D.

¶Et cum aliȷs & mecum fili chariſſime ſæpe conqueſtus ſum, multos quibus & ingeniȷ &
numeroſæ eloquentiæ talentum deus ipſe contulerit, idipm̄ vel ſudario (quod euangelica le-
ge cautū ne fiat) inuolutū defodiſſe, vel diſpendioſis mercibus dilapidaſſe. Siquidē pleroſq;
non ſine animi indignatōe contemplatus ſum, alioquin literis & ingenio pollētes, qui aut ab
opere ceſſarunt, aut Valerium, Martialem, Catullum, Tibullum, Propꝛtium, alios, tum obſcœ-
nos, tum vanos poetas æmulati ſunt potius, ꝙ̃ veteris inſtrumenti ꝓphetas multos, ꝙ̃ euan-
gelicæ legis p̄cellentes theologos, q res diuinas carminibus celebrauerūt. Sed em̄ illis qui a ve-
ra vnius dei religione abalienati, in falſoꝝ numinū adoratōe frequentes erant, minus omni-
no ſuccenſendum, quando eum quo (tam & ſi falſo) tenebant̄, cultum ꝓuehebant, quæ vero
par pœna delictis noſtratiū, qui vel ſpurcis libidinibus decantandis omnia contaminant, vel
heroica præ mollibus deligentes, Homeꝝ, Calimachum, Orpheum religionis magiſtros in
primis & magis ꝙ̃ diuinos ꝓphetas, ꝙ̃ theologos etiam carmine conſpicuos accerſunt. ſed in
omnibus Orpheum ſaltem ſi ſequerent̄, commonerent̄ erroris. Quandoqdem poſt vanū il-
le multoꝝ deoꝝ cultum in Aegypto diuerſatus, & Moſaicis dogmatis aſſenſus, palinodiam
cecinit, vt refert & ꝓbat Iuſtinus martyr in opere aduerſus gētes. cuius nos nominibus noſtris
interp̄tes fuimus. Norint vtinā chriſtiani homines non modo in deum ſeſe, ſed in artem quā
ꝓfitentur committere, dum gentium ſupſtitōes, libidineſve cantando ꝓuehunt. Nam ſi priſci
illi aberrare ſe putabant in religione iudeoꝝ celebranda, vtpote aliena ab ea cui ſeruiebant,
nec illius vnq̄ erant memores p̄terq; in irriſum & cōtumeliam. Multo ſe impenſius exorbi-
tare cogitētȷ, q veram adepti ſunt, & tempus nihilo ſecius cōterūt in falſa, infeſtaq; bonis mē-
tibus diſſeminā da. Sane agnoſcunt̄ homines, facile q nam ſint ex ȷs quos ꝓmunt animi con-
ceptibus, nec Hadriano cæſari accedēdum ſcribenti de Voconio poeta, Laſciuus verſu mente
pudicus eras. nec Martiali de ſeip̄o. Laſciua eſt nobis pagina vita ꝓba. Si em̄ ꝓba eorum vita,
difficile obſcęnam & porcis ſimilem ſomniarent, ne dum compotes mentis dies & noctes ex-
colerēt. Nam & bonoꝝ quoq; hominū ſomnia, ex diurnis cogitatibus a prauoꝝ differre in-
ſomnȷs Ariſtoteles cenſuit. Ac Nazianzenus canit φροντισι ηματιαισ γαρ ομοια φασμα-
τα νυκτοσ. q̄ ſentētia duobus v̄ſibꝰa Claudiano explicata eſt. Mihi certe videt̄ ſi Ieſu Chriſto
vt decet, addicti eſſent, non nihil horrerent ad appellatōem dæmonū, tantum abeſt vt eorum
nomina falſo credita numina, buccis cōcrepantibus intonarēt. Itaq; conſpicatus a pleriſq; no-
ſtræ tempeſtatis fœdari omnia, & ſub naturæ velamine, Pana, tellurē, Venerem, inuocari, &
deos, deaſq; om̄es accerſiri, & animas a ſtellis deriuari, & vmbras elici & manes euocari, & de-
os gentium in p̄ſentia magis ꝙ̃ a gentibus ip̄is celebrari, diſſimulandū amplius non putaui,
ne ſacris litteris parum eruditi adoleſcentes, ſub cōptæ & eruditæ linguæ p̄textu, quaſi melle il-
lita falſæ religionis venena deglutiant, & in primis te periculi huius non mediocris admonitū
volui. Non em̄ aduocat̄ ſurda & muta natura in auxilia mortaliū, nec quæ illi p̄ſunt mentes
eorum vocabuloꝝ nomenclatura cenſent̄, nec accerſitæ vmbræ, aut euocati manes carmini-
bus ſuffragant̄. Quare illoꝝ vel reȷciendi libri, vel caute legēdi ſunt, in quibus tametſi linguæ
copia p̄cellens, ꝓbatiq; numeri, & liniamenta conſpicua, nec non longe anxia antiqtatis æmu-
latio, pleriq; tamen errores inſerti. nec modo contra poetaꝝ leges, ſed & contra decreta grā-
maticoꝝ, quæ tegerem libentius ꝙ̃ retegerem, niſi aduerſus religionē ingentia facinora com-
miſiſſent. Rectius multo pauci illi, qui noſtra tempeſtate verſibus ſacra celebrauere, vt elogo
illis forte non impares, ita & inuentione & doctrina facile ſuperiores. Tentaui & ip̄e quoq; in
p̄ſentia de religione non nulla carmine conſcribere Moſis & ꝓphetaꝝ, ſed & Nazianzeni,
Hieronymi, Seduliȷ, Paulini, alioꝝ exemplo qui diuina cecinerūt. Veꝝ loca, vt ille inqt, auia
peragrare conſtitui, nullius ante trita ſolo, quippe q neſciam a quoq; hymnos carmine heroi-
co de noſtra religione amplo numero carminum fuiſſe compoſitos. Nec admodum pleraq;
de chriſtianis ſacramentis ante nos numeroꝝ lege comp̄henſa, vt ſingulatim ſuo ordine cele-
brarent̄. Apud gentes frequens erat ut hymnos numeroſiſſimis v̄ſibus, de ȷs quos colebāt cō-
ponerēt, quod non nulloꝝ philoſophoꝝ carmina complura, quod Homeri etiam atq; Ca-
limachi monumenta teſtant̄. Nam hic vno in hymno tercentos verſus exceſſit, ille in aliquo

nec octies centū contextus fuit.& ipsi quæcunq; de falsis,fallacibusq; dijs etiam minutula ope-
rosissimo labore,ꝓsequebant̄,ut & incunabula canerent,& actos in pabula greges dicerent,
& abacta furtim armēta celebrarent.Nos de vno & vero deo,de condita ab eo natura plera
q; cecinimus in hymno ad trinitatem.Mox & longe plura de Christi operibus,sed aliter q̃ in
Staurosticho disseruimus,operibus inq; quæ sparsa mundo & dissæminata sunt.expulsis dæ
monibus,subuersis eoꝝ templis & simulacris,de triumphatis regibus atq; tyrannis,Roma-
nis imperatoribus atq; senatu sub iugum missis,tracto de tenebris terraꝝ orbe,& eius sangui
ne collustrato,quæ q̃q; alijs in operibus a me celebrata sunt prosa oratione,metro,tamē ad
p̄sens idipsum curauimus,tum vt isthæc qualiacunq; sint carmina,contaminatis illis & vene
natis lucubratōibus opponeremus,& si linguæ latinæ lucis magis indiga,certe ob veritatis
lucem multo splendidiora,quæ nec continua imitatōe freta,aliorum ve cæsis aut membris q̃
si furcillata videbunt̄.quam vtiq; notam illoꝝ pleriq; fugere nequeunt,q in integris versib⁹
in hemistichijs,in membris ex voluminibus veteꝝ poetaꝝ cōcerpendis ætatem consumpse
runt,nulla inuentōe,multa imitatōe freti.forte illud falso Terentij p̄iudicatū habentes.Nul-
lum esse iam dictum quod non dictum sit prius.Qui si bene audire possunt tanq̃ imitatores
quos & Plato spernit,& mordet Horatius.Possunt item illud falso audire Manilij,non furtū
sed opus veniet.Illud vere Terentij furem non poetam fabulam dedisse.possunt cum Aeso
pi gracculo irrideri,possunt a critico illo Aristophane sub Philadelpho furti nomine condē
nari,quas censuras nostra vtiq; carmina non ꝑhorrescunt,quæ pedestri oratōne tenacius eo
memoriæ adhęrebunt,ꝙ hic certa & p̄scripta numeri lex adhibet̄,ex qua insignis harmonia
dissultat,cui & Aristotelis & naturæ testimonio mira inest p̄rogatiua mouendoꝝ affectuum
hinc nō psalmos solum singulis diebus septies nostra canit ecclesia,cuius cessatio muneris (si
Chrysostomo credit̄) magis officeret q̃ solaris lucis extinctio.veꝝ & lyricos hymnos,tum
veteres,tum nouos,noctu dieq; concinit.numeroꝝ lege adeo delectata,vt in introitu etiā sa-
crificij hexametrū Sedulij cecinerit ad virginem,Salue sancta parens enixa puerpera regem.
ad quam & hymnum quoq; ꝓcudimus,ut ex Elegia ipsa qua trium hymnoꝝ argumenta su
mus complexi,ꝑspici datum est.Sed & p̄cellentissimus docendi modus & sacris aptus ille est,
q paucis multa comp̄hendit,quo & recte initiati admittant̄,& excludant̄ ꝓphani.Et ꝓpterea
ut existimo,philosophis antiquis carmine dogmata tradebant̄.Adde ꝙ si pij,doctiq; homi
nes obscœna poemata merito detestant̄,quoniam a mellitis (vt inq̄t Petronius) verboꝝ glo
bulis mulcent̄ sensus,q̄bus facile delinitis mens deorsum trahit̄,eadem ratōe grata esse illis de
bent,casta & Christo consecrata carmina,q̄bus ad pietatem sensus concitant̄,& ad mentis fa
mulatum erigunt̄.Cæterum & ip̄os quoq; hymnos peculiaribus tibi cōmentarijs declaran-
dos sumpsi,non vno tamen modo singulos.Primo em̄ adnotatōnes & glossulas subijcie-
mus.Secundo nouo commentandi genere (vt mihi videt̄) declarabimus.Tertio nōnihil no
uæ accessionis fiet.Sed multo plura ex prioribus trahi poterunt,ne acta repetant̄,eo aut̄ con
silio id effectum,vt postq̃ quinq; libris te in arte dialectica institui,his hymni expositōnibus
conscendas altius,& tanq̃ ducaris manu ꝑ gradus quosdam ad arcana religionis haurien-
da.Mox ea quæ prosa oratione,tum in philosophia,tum in diuinis edidimus volumina,fa-
cilius intelliges,& quæ in Aristotelis quoq; libros de anima ꝑficere cōmentaria constituimus,
q̃q̃ alio & genere & stilo.Adde quod in his ipsis hymni cōmentarijs,& in secundo maxime,
multa simul de historia,tum locoꝝ,tum rerum gestaꝝ,tum temporum disces.multa quoq;
de inanibus gentium dogmatis confutata,multa de linguę ꝓprietate tractata conspicies.Mul
ta item de græcis eruta monumentis,ad hanc diem Latinis ignota.neq; em̄ quæ vulgo expo
sita venere in mediū,nisi paucula & ea potius reꝑtitia q̃ quæsita,quæ si a plerisq; (vt sunt in-
uidi sæpe homines,idemq; indocti) statim non ꝓbabunt̄,ipsi viderint,bona certe iudicia nō
reformido,q̃q̃,vt ille inquit,& sua riserunt secula Mæonidem.At qui nec ipsi maleuolis scri
bimus,sed bonis,si ita libet,certe tibi,& si hoc etiam moleste ferunt,mihi ipsi tantum vt Isme
nias cecini.

¶IOANNIS FRANCISCI PICI MIRANDVLANI PRINCIPIS IN SVORVM HYMNORVM ADNOTATIONES, ET INTERPRETAMENTA, IOANNI THOMAE FILIO DICATA, EXORDIVM.

¶Consueuerūt geometræ & arithmetici sua explicare theoremata, quos imitatus Aegidius theologus, nōnulla de naturalibus, diuinisq; rebus duplici libro, subobscure & speculationum more tradita, suamet expositōe declarauit. Cicero item sua paradoxa, quæ breuia sunt et occulta, longa interp̄tatōe commentatus patefœcit, & ip̄e quoq; mea de fide theoremata exposui, sed & alij sua carmina, ut nos facturi sumus, enarrauerunt, nec videt̄ id a rōne abhorrere, vt alterius. s. generis opera, altero scribendi genere, ꝓprius auctor edisserat, nec sup̄fluus habet̄ labor, quoniam & pressa & curta metri leges requirunt, quæ minus idoneis iusta enarratione ꝑducta ministrant̄. Huc adde, ꝙ sua interpretari sensa nemo potest melius q̄ ipsemet auctor, q̄ si parū obscura, remotioraq; fuerint, alieni sæpenumero interp̄tes sup̄ eis digladiant̄, ac euenit quandoq;, ut inuenta supra hominem aliquibus tribuant, qui nec illa q̄dem somniarunt, q̄q; gnaris naturæ & diuina ꝑdoctis, vel nullius momenti placita, vel grammaticorum dumtaxat meditata transcribant, quæ vel minutulis literis pedagogoꝝ eruerint, vel a picturis parietum aulæ suæ mutuo desumpserint. Illud etiam adde, si placet, commentandi genus hoc fortasse placiturum, quia nouum, & vt puto nulla imitatōne fretum. Nam alij glossemata ædunt, vocabula tantū interpretātes. Alij scribunt annotamenta, quæ non omnia, sed quæpiam remotiora patefaciunt, quę genera simul in exponendo primo hymno & vltimo complexi sumus. Alij tanq̄ paraphrases moliunt̄, quæ eosdem sensus æmulant̄, quadam addēdi, demendiq; licentia. Alij declaratōes dumtaxat simplices, vt nos olim in particulam Hilariani voluminis. Alij commentaria cudunt, multas & varias opiniones afferentes in medium (vt beatus inq̄t Hieronymus) quo liberꝫ sit lectori quam mauult eligere. quod & obseruamus in nostris in libros Aristotelis de anima cōmentarijs, p̄ter id ꝙ in latinum eos libros vertimus, & sensum postea paraphrasi exprimimus, & si qua priores (vt nobis videt̄) non recte sensere subnotamus. Erat tamen & aliud genus commentarioꝝ, quod fiebat pro memoria rerum gestaꝝ ad historias conficiendas, nos autem hymnū quem Christo cecinimus, ita explanaturi sumus, ita commentabimur, vt etiam a methaphrasi, quæ supra paraphrasim multa solet adijcere, non euariemus, adeo vt p̄ seipsa commētaria, quæ a cōmuniori vocabulo interp̄tamēta dicimus, seorsum a carminibus stare & iusti opis faciem habere nō absurde possint. Quod genus nec a nobis etiam tentatū est amplius, aut tentandū constituimus, sed multoꝝ quoq; et ipsi sententias afferemus sæpenumero, p̄sertim in hymni secundi cōmentario, & auctores citabimus, & loca vnde desumpsimus, ne q̄ in hymnis imitatōem abnuimus, in interp̄tatōe furta & committeremus & celaremus. Quod eq̄dem ꝓposito negocio conducere debere arbitror Siq̄dem non modo ob indignarum reꝝ doctrinam gentes cōfutabimus (quod fœcerūt plurimi) sed eoꝝ inconstantia dogmatum & infinita dissensione refellemus, quæ vtiq; accusatio vti & alias & alio in ꝓposito scripsi, neq̄t in nostros theologos referri, qui tametsi plerisq; dissentiant, in principijs tamen conueniunt quotquot boni nominis sunt, q̄ & ꝓbati & ꝓ catholicis habiti. Atq; omnes, qui rectam fidem suscepimus & seruamus, ad vnam ip̄i ecclesiam respicimus, cuius iudicijs in his quæ ad necessariam fidem & religionem ꝑtinent stamus, id animo gerimus, id & verbis ꝓferimus, atq; etiam scriptis testatum relinq̄mus. & si quando acciderit, vt vel linguæ, vel calami lapsu, vel (quod hominis ꝓprium) ignoratōe ab ipsius fidei regulis aberraremus, id actutum & ante omnia reuocatū & explosum volumus. In hac ip̄a vero secūdi hymni interp̄tatōe, si tibi videbimur in fabulis & dijs gentium confutandis immorari, a q̄bus te reuocatum voluimus, id cogitato, non posse id exacte cōfutari, quod prius quoquomodo non ꝓdatur. Tum illud discas, factum hoc ab antiquis illis & ꝓbatissimis ecclesiæ nostræ theologis, & Augustino p̄cipue, q̄ omnes etiam minutos gentium deos & fabulosa commenta, inter confutandum euoluit diligētissime. Huc accedit, ꝙ Christi opera clarius elucebunt insanijs illis quas expulit collata, & si quis fortasse adhuc illorum errore detentus fuerit (nam & paulo ante nostram ętatem, Pij secūdi pontificis tempestate, inuentus est q̄ solem hūc corporeū adoraret) coarguet̄. Surgunt em̄ fere semp̄ inter frumenti segetem praua gramina, quæ vel elidere si possumus, vel saltem ostendere vt minime noceant, maxime conducit. Et

multi quoq; non ſtante modo cultu dæmonū,ſed poſtq; eiectus eſt & euanidus,contra gen-
tes conſcripſerunt,quod tamen ad pſens negotiū nobis non ꝓponit,niſi obiter & in trāſcur
ſu,dum Chriſti opera quoad poteſt noſtra paruitas,celebrant. Quare gentiū iſta(ut græco ꝓ
uerbio dicit anagyros)cōmouenda qdem,ſed vt dumtaxat eradicet. Atq gentium ſtudia,& ſi
caute(ut alīs ſcripſimus)ptractanda ſunt,duo tamen inde nobis ſi recte ducimur emolumēta
ꝓueniunt,nam quę falſa religione & erroribus ſcatent,vbi confutata fuerint,veritas illuſtrius
ſplendet.tum ſi qua bona & recta alioqn dogmata apud ipſos inuenimus,in noſtrum vſum
conuertimus Moſis monitu,exemplo & doctrina Cypriani,Baſilij,Hilarij,Nazianzeni,Hie
ronymi,Auguſtini,& alioꝝ q & ita fœcerunt,ipi & alijs faciendū pſuaſerunt,neq; em̄ quicq;
veri aut boni noſtra vnq; religio damnauit,nec ſolū a gentibus,ab hoſtibus fidei pleraq; de-
ſumpſerunt illius antiſtites,vera & ſana dogmata,quoꝝ omniū deus eſt auctor,omnis veri,
omniſq; boni principiū & cauſa,ſed & templa etiā in honorē dæmonū ſtructa,vni & vero
deo cōſecrarunt,& vaſa quoq; gentiū deputata ſepulchris,in vſum ſalutaris aquæ Roma cō
uertit,vt leges ciuiles ptercam,qbus nunc chriſtianus orbis vtit.quoꝝ plurimæ principū &
idolis ſeruientiū,& ſceleſtiſſimoꝝ fuere reſponſa,vt ſileam medicinæ regulas,quas a Maome
thēſibus,& an̄ ab idololatris accepimus,& ab Hippocrate potiſſimū,q creditus eas ab Aeſcu
Hymno- lapij tēplo deſumpſiſſe,ſi Varroni affirmāti,& cōfirmāti Plinio ſtadū putam⁹.Diuerſi āt di-
rum lex uerſa ſuis hymnis poſuere principia.Ad tria vero genera maxime celebrata initioꝝ genera
reducunt.Aut em̄ ſtatim fit inuocatio.& aliqn̄ etiā ei⁹ ipſius q celebrat in hymno,ſic Orpheus
qnq; ſed raro,frequētius aliquanto Homerus ægit,atq; ita etiā,q̄q; ope diuerſo,tum Croto-
niata Orpheus,tum Apollonius in Argonauticis fœcerūt,tum & noſter Nazianzenus in car
mine quod vitæ ſuę geſta continet.Homerus Orphei more,breuibus qnq; v̄bis,ꝓpoſuit,q̄d
eſt ſecūdum genus initij.Tertiū a raptu mētis,& ab alienatōe deriuat,qd' Calimachus viſus ē
aggredi,ſed inſano & furēti ſimilis,ut fatidici ſacerdotes & bacchæ ſolebāt,quod & Claudian̄.
fœcit,q̄q; an̄ ꝓpoſuit de quo eſſet dicturus.Omnia hæc in hymnis noſtris ipi quoquomō ſu
mus complexi.In primo em̄ ab inuocatōe ſumus exorſi.In ſecūdo ab admiratōe,ſed nō furē
tis aut abalienati animi initiū ſumpſim⁹,ſtatimq; ꝓpoſitōe & inuocatōe vſi ſumus.Miramur
primo mētem a ſenſibus euocari.& qd ægerit,acturaq; ſit inſinuamus,mox Chriſtus quē ca
nimus inuocat longo carmine.In tertio a ꝓpoſitōe principium fœcimus,ſed quadā quaſi ad-
miratōe & mœtu fatiſcēdi,quod & admiratōem ſapit.Sed iam ad enarrandū primū hymnū
deſcendamus.Primū aūt de ipō carminis genere,& qd hymni nomen ſignificet,deq; eius ge-
neribus,nonnulla dicere operepretium duco.¶Aduertendū itaq; tibi,multa eſſe poematū ge-
carminū nera.de qbus & græci & latini grāmatici pcipiunt.qua de re in libris de arte poetica & diſſerit
nomēcla Ariſtoteles,& canit Horatius.Carminū quoq; ex qbus poemata cōſtant varia ſunt genera,
turæ varias nomēclaturas ſortita.Nam alia a ſyllabaꝝ pedibus,q in eis ipis polleāt magis,appel-
latōem ſumpſerūt,vt dactylici,anapeſtici,iambici,trochaici,ſpōdaici.Alia ex affectu,vt elegi
aci.Alia ex inuētoribus nomē ſortita,vt Aſclepiadæi v̄ſus & Hipponactij.Alia dicta ex au-
ctoꝝ nomine,qbus in vſu ſæpiſſime fuere.Nam metꝝ anapæſticū,tetrametꝝ,catalecticū q̄q;
q̄ eo & Cratinus & Epicharmus,& eis etiā antiqor(vt ait Hepheſtion)Ariſtoxenus Selinon
tius vſi fuerūt,tn̄ qm̄ frequentiſſimū apud Ariſtophanem fuit,Ariſtophanei carminis nomē
claturā ſuſcepit,vt eius quoq; ipius poetæ notat interps.Carminibus alijs ipæ ſyllabæ & pe-
des nuncupatōem indiderūt.hinc hendecaſyllabi,ſenarij,octonarij,quæ ſunt iambi ſecunda
genera.Hinc etiā hexametri,quod ex ſex pedibus ſpondeis plurimū,& dactylis abſoluant.Ip
ſa aūt genera ſuas ſub ſe cōtinent ſpēs.nam Iamboꝝ nō vnū genus vt diximus.Hexametro
Hexame rum quoq; plures ſpēs.nam ſatyrici,bucolici,heroici ſub hexametro genere claudunt.Excel
trum lit aūt inter omnia gn̄a carmen hexametꝝ,ob pfectōem numeri ſenarij,q ex ptibus(ut arith
meticis dicit)aliquotis cōſtat.idq; inueni explicatū a Victruuio his v̄bis,ea re mathematici pfe
ctum eſſe dixerūt numeꝝ q ſex dicit,q̄ is numerus habet partitōes eoꝝ rōnibus ſex numero
cōuenientes.Erui tn̄ alia rō poteſt ab Ariſtotele,q in arte poetica ſcribit difficilius idipm car-
men in ſermone cōi depromi.ſicuti Iambū facilius,& ob id fuiſſe primū carmē cēſuit.Inter he
xametri v̄o ſpēs carmen heroicū pſtat quo grandia facta & ingētes auſus decantabant.Inter
heroica v̄o poemata,hymni heroici pcellūt,qbus gręci res diuinas celebrabāt,& hymnogra
phi eoꝝ auctores at Zeze in cōmentario in Lycophronē vocati ſunt.Apud gentes græca lin
gua,in hoc numero ſunt Orpheus,Homerus,Calimachus,Proclus,alij,apud latinos Liuius,
Andronicus,theologi quoq; noſtri hymnos vni & vero deo cecinerūt.Primus Moſes hexa

metro genere vſus eſt in dei laudem, cum demerſo Pharaone canticũ edidit, vt Ioſepus, Hieronymus, alij ꝓdunt. Tempore ꝓcedente lyricis hymnis diuinas quotidianaſqꝫ laudes vtraqꝫ lingua plurimi cecinere, vt alĩs diximus. Heroico carmine qui eas cecinerit p̄ter orõnem matutinam Auſonij & Claudiani epigramma, nullus arbitror adhuc innotuit. Hymni aũt nomen varijs rebus tributũ eſt. nam & hominibus & irrõnalibus rebus, minimiſqꝫ & diuinis etiã dedicatum. Hinc leges apud Pindarꝝ hymnos in homines qui certamina viciſſent, eoſqꝫ ad res etiam inanimas retulit, & apud Calimachũ in Delum inſulam editũ hymnũ, & apud eundem quoqꝫ & Homerũ hymnos in ſuos deos ꝑſpicies, q̃q̃ hæ quæ in deos canebant Odæ (ſi Polluci ſtamus) & Pæanes cõiter & hymni dicebant. priuatim vero Dianæ hymno nomen erat Hypingus, hymno Apollinis Pæan, amborꝝ ꝓſodia. hymnũ aũt quo Bacchum laudabant, dithyrambũ vocauerunt. Cereris hymnũ iulum dixere, quorꝝ & Theodoretus quodam in libello meminit, ſcribunt & Apollonij interp̄tes vlon etiam dici & hypingũ quoqꝫ Dianæ nũcupant ουπιγγον. Linus aũt & Litierſes Odarꝝ erãt nomina, quæ foſſores & agricultores cõcinebant, cantatos quoqꝫ rebus turpibus hymnos in poetica ſcrbit Ariſtoteles. Quid aũt hymnus indicet, varia quoqꝫ ꝓduntur, nam & laudare ſignificat υμνϵιν, vnde Homerus ϵϱμην υμνϵι μουσα, & Orpheus Crotoniata σην αϱϵτην υμνω, ſed ꝑ antiphraſim hymnũ vſurpauit Aeſchylus in malũ. Iuſtum vero nauigatõis ſermonẽ hymni appellatõe declarauit Heſiodus Idem nomen ꝓ oraculo poſuit Euripides & Paraphraſtes Dionyſij Libys ꝓ munere & retributõe ſumpſit hymnũ, ſed ꝓ diuina laude verius accipit, quod & Euſtathius mihi voluiſſe videt, tam & ſi alijs modis ſumptũ affirmet, atqꝫ ꝓ p̄ce quoqꝫ ipis carminibus a Dionyſio poſitum fuiſſe fateat. Sunt qui malint hymnũ ſemꝑ vel ꝓprie diuinas laudes ſignificare, humanas vero exprimi ꝑ hanc dictõem, quæ a grecis dicit ϵπαινοσ. Amonius vero dijs hymnũ tribuit, hominibus encomion. Differt ãt ab epæno encomion, auctore Libanio, quod ibi vna dũtaxat actio, in encomio plures collaudant. A Pſalmographo hymnũ ꝓ diuina laude poſitũ ſcimus, vnde illud. Te decet hymnus deus in Syon. & alia pleraqꝫ ꝑ ipſos pſalmos, quos & nõnulli vocarunt hymnos ſparſa continentur.

IOANNIS FRANCISCI PICI MIRANDVLAE domini Concordiæqꝫ comitis, Argumentum hymnorum carmine Elegiaco.

O mihi ſi celſo præpes labatur ab axe,
E que ſinu patrio deuolet ipſa Charis,
Quæ mentem incendat flammis, quæ luce coruſca
Illuſtret, labijs quæ pia verba ferat.
Stillet & empyreum nitida in præcordia nectar.
Dulcius atqꝫ Arabo defluat imbre melos.
Aeterni celebres accingar dicere laudes
Regis, vt ipſius ſydera facta manu.
Conditus ut nutu niueis exercitus alis,
Ruptaqꝫ Tænarij ſceptra ſuperba ducis.
Vt concluſa mari tellus, vt cinxerit aer
Aequora, ut aerium clauſerit æthra globum.
Vtqꝫ fretum dirimat terras, ut diſtet ab Indo
Maurus, Hyperboreo diſtet ab orbe Libys.
Vt genus omne auium & pecudũ, genus omne natãtum
Extitit, vtqꝫ luto & flamine factus homo.

Vt primæua parens gustu delusa, marito
Imposuit, falsis victa cupidinibus.
Exul ut eoo mœrens errauit ab horto,
Et pater, & soboles crimine facta nocens.
Vnde hominum genus infœlix, vnde ira dolorq;
Vnde metus rigidæ & tristia damna necis,
Mox alio cupimus fœlicia pangere cantu
Aetherei magno parta trophęa ducis.
Qui Mariæ clausam subito delapsus in aluum
Conuictos domito depulit orbe deos.
Phanaq; subuertens aras, delubra, sacella,
Confregit tripodas, laurea sceptra, chelim,
Qui victor victis, æterna silentia iussit,
Et voluit mortem morte perire graui.
Illius immensum victricia signa per orbem
Fractaq; fœlici tartara sæua cruce.
Dum canimus, passis clementia flamina velis
Quærimus, inq; patris posse redire sinum.
Hinc Mariæ laudes dulci depromere versu
Et iuuat æternæ dona pudicitiæ.
Vtq; parens virgo est, integra vt Christus ab aluo
Nascitur, & iuncto numine factus homo.
Ex illo volucres frangens turbata sagittas
Cessit odorisequos ipsa Diana canes.
Aegida proiecit Pallas, Proserpina sceptrum,
Et Dryadum luctu perstrepit omne nemus.
Cynthia pertimuit tardos ad plaustra iuuencos
Nectere, velauit Cypria mœsta sinus.
Et gemis euulsas alas pharetrate Cupido
Horridus in gremio matris Acidaliæ.
Nam Mariæ imperium, cœli, telluris & vndæ,
Et Mariæ nutu numina furua silent.
Illam tartarei formidant monstra profundi,
Illi adstat superi turba beata chori.
Virtute innumera fulget, redimita coronis
Sydereis, nato supplicat, orat opem.
Qua vulgi nugæ, vana & commenta deorum
Atq; obscœna simul carmina dispereant.
Ne zephyro impulsis iam noxia pharmaca Circe
Porrigat, & falsis ludat imaginibus.

INDEX

¶Habes candidissime lector in hoc indice, non omnia, quæ in his commentarijs locupletissime continent, Sed quædam magis selecta, & quæ latinis nostris cognitu rara sunt. Tu eo cãdore legas, quo ego ipse, vt tibi minus esset laboris, collegi. Et vale.

B

INDEX

ΤΕΛΟΣ.

Quæ inter imprimendum euenerē errata.

¶Folio primo,que viuus.ſcribe,vnius.Itē nomē infamarūt.ſcr.infamarint.Item natura,nō.
ſcr.ut nō.Itē fo.ij.noie Simon.ſcr.Simonē.Itē ſuccepit.ſcr.ſuſcepit.Itē fo.iij.tā & bona,ſcr.tam
etſi.Itē fo.v.ſe timere deū.ſcr.ſedere deū.Itē ꝟtus in Hierarchia.ſcr.in ſecūda.Itē ipm ꝟo Gene.
ſcr.ipam.Itē fo.vi.eſſe impꝛtiat,ſcr.eſſe,pꝛſus.Itē q̄ peccauerūt,ſcr.peccauerāt.Itē ſummū dū,ſc.
ſumendū.Itē fo.vij.nō litare ut,ſcr.volitare.Itē dies & annus,ſcr.annos.Itē liceat transferat,ſcr.
licet.Itē p æquora,ſcr.p æquor.Itē fo.viij.fluxus inſtar,ſcr.fluxus & refluxus.Itē fo.ix.in textu
ponit pelles ꝟſatiles,ſcr.pellis.Itē fo.x.ab Aphricis,ſcr.Aphrica.Itē fo.xij.addimus hoc,ſcr.ad
didimus. Itē fo.xiij.in textu,vatiſq;,ſcri.natiſq;. Itē Plin.ſpernit,ſcr.Plin.&. Itē fo.xiiij.in te
xtu.& ſupra,ſcr.ſup. Itē vbi imago,ſcr.vbi aūt. Itē amorē in volūtate,ſcr.a volūtate. Item
cōſiderandū cenſet,ſcr.cōſiderandā. Itē fo.xv.noie ps,ſcr.magna ps. Itē illū in flāmis,ſcri.in
flāmas. Itē filiū ſuū,factū,ſcr.ſuū,factū ſub lege,factū &c̄.Ibidē,aluūq; canit,ſcr.aluū canit.
Itē in textu,Aegyptū regit,ſc.Aegyptūq; regit. Itē æthra fœino,ſcr.æthra aūt &c̄. Itē fo.xvi
dæmonis ſeruiētem,ſcr.ſeruitutē. Itē ipemet affirmat,ſcr.affirmauit. Itē fo.xvij.Moſe cōſcri-
pta,ſcr.cōſcriptæ. Itē qd' aliaꝝ cauſa,ſcr.alioꝝ. Ibidē,cuius illud,ſcr.ſi illud. Itē fo.xviij.ſi la-
tius.ſcr.ſi latine. Itē nuncupāt,quæ,ſcri.quā. Fo.xx.Num in ſacris,ſcr.vide in. Itē dignitate
natura,ſcr.naturæ. Fo.xxi.ex ſordibus,ſcr.ex ſordidis. In textu,errarit in,ſc.erraret. Fo.xxij
Verres ex.ſcr.C.verres. Itē virū queādmodū,ſcr.quendā. Itē quodā docto,ſcr.quopiā. Itē
xxiij,florens ingeſcit,ſcr.ingeſſit. Itē ſecutus eum,ſcr.ſecutus eſt,cū. Itē tumultū tibi,ſcr.tumu
lū tibi. Fo.xxiiij.patathenaicis,ſcr.panathenaicis. Itē.xxv.pdīt,alij,ſcri.pdunt. Fo.xxvij.
mortuo Oſiri,ſcr.Oſiridi. Itē.xxix.dogmata ſuſpiciebāt,ſcr.ſuſcipiebāt. Fo.xxxi.Iuſtianus,
ſcr.Iuſtinianus. Itē Euchimus,ſcr.Euthimus. Itē.xxxij.vatiniū erat,ſcr.vaticiniū. Fo.xxxiij.
Apollini declaratores,ſcr.Apollonij.Itē vetebant,ſcr.vetabant.Itē ad Pythie,ſcr.id. Itē pteri
ta & futura.ſcr.pterita atq; Itē ipi amator,ſc.ipi amatori.Itē fo.xxxiiij.pelle regeret,ſcr.tegeret.
Itē meminit Pauſanias,ſcr.& Pauſanias. Itē.xxxv.inde miracula,ſc.oracula.Itē.xxxvi.& Re
legonū,ſcr.Telegonū. Itē.xxxvij.q̊dam philoſophi,ſcr.philoſopho.Itē Aphrica,Italica,ſc.
Aphricanā. Itē p Indoꝝ,ſcr.Poro. Itē.xxxviij.græcos nouſſimus,ſcr.notiſſimū. Itē,quā
pcabat,ſcr.qua. Itē polydectes,ſcr.polydectos. Itē.xxxix.Semeleion Thyoneū,ſcr.Semeleiū
Itē.xl.Itē pellunt,ſcr.pellūt. Itē vaticinia referrēt,ſcr.referēt. Itē ab eo dictū.ſcr.dilectū. Itē va
tes fabulant,ſcr.fabulabant. Itē noſtre Varro,ſcr.varr. Itē.xli.diuo Iulio,ſcr.didio. Itē Cen
tū lanigenas,ſcr.lanigeras. Itē.xlij.Alpheo Ardię,ſcr.Arcadiæ. Itē Philectete,ſcri.Philoctete.
Itē Sole illuſtret,ſcr.illuſtraret. Itē.xliij.aut vnā,quā,ſcr.q̄. Itē ęquis,ſcr.æqus. Itē ex tpatura,
ſcri.ex corpm tempatura. Itē,Et fremitu,ſcr.It fremitu. Itē & fremitu ſurgēs,ſcr.aſſurgēs. Itē
xliiij.Cimmericos,ſcr.Cimmerios. Itē poſſe pdicare,ſcr.pdicere. Itē & obſcura.ſcri.obſcena.
Itē oſtio ſupflaret,ſcri.ſupſtaret. Itē etiā ebibiſſe,ſcr.etiānū. Delphis erat,ſcr.delphis pphetes.
Itē.i.delphin,vel qa,dele delphin. Itē.xlv.nubs,Periuꝝ,ſcr,nubs dixit. Fabulā haud,ſc.hāc
Fo.xlvij.ſpūs,& ſalutaris,depone &. Hūc aera,ſcr.hoc. Gregatiles Sturni aues,expunge
Sturni. Barbara &,ſcr.barbata. Fo.xlviij.dicit ops,ſcr.dr̄. Itē.xlix.in textu.At crucis,ſcr.At
q; crucis. Viderēt,ituerēt,ſc.ituerēt Qn̄q; milia.ſcr.qnq;.Fo.li.olympicis lucis,ſcr.ludis.Affe
ctibus ariolat,ſcr.effectib⁹. Itē.lij.q̊d Herodes.ſcr.quē. Abutunt,hoc,ſcr.abutit.Fo.liij.cele-
brat & ea,ſcr.celebratus.Fo.liiij.q̄q; placuit,ſcr.placet. Fo.lv.mori poteſt,ſcr.mori nō pōt.
Si vera,q̄ſi,ſcr.vera ē. Itē.lvi.referrēt trāmiſſa,ſcri.referrēt &. Remouit nō.ſcr.reuomit. Itē
habebat anſam,ſcr.habebāt. Itē ſcr. Auenazre.Fo.lvij.q̊d originali.ſcr.originale. Itē.lix.fre
quens fundaminis,ſcr.frequēſq;. Cuiuſq; apparētia,ſcr.cuiuſq; rei,Itē moueat,fugat ſcr.fin-
gat. Migrares ad,ſcr.migrare.Fo.lx.ſuaderēt,ſcr.ſudarēt. De qbus,& nos,ſcr.de qbus alij:
Itē.lxi.cām inuētum,ſcr.cām aūt.Fo.lxij.cuius cacumina,ſcr.eius. Rei fluxas,ſcr.res.Itē.lxiij.
in potū dis,ſcr.dijs. Fo.lxvi.portas,quoꝝ,ſcr.quaꝝ. Itē fo.lxvij.cecinis,ſcr.cecinit.Item co
lumnæ cuiuſdā,ſcr.cuiuſdam dixit.Fo.lxviij.in textu,modis.q̄;,ſcr,nodis.Item fo.lxix.in te-
xtu,Non huic,ſcr.Non queat huic. Fo.lxviij.in Cādia,ſcr.in Caria. Tempe pcedēte,ſcri.p-
cedēte. Deq; eius,ſcr.de qua eius. Itē Apini,ſcr.Appēnini. Fo.lxix.color rubet,ſcr.ruber. Sā
guini cōcreta,ſcr.cōcreto. Quod & aurea,ſcr.& antea. Vſus cōcedebant,ſcr.cōcedebat. Fo.
lxx.diuitias nō cœlitus,ſcr.diuinitus.in textu laaerū,ſcr.laceꝝ. Fo.lxxi.Arrianos eos,ſcr.Ar-
riano.Itē vocatos voluit,ſcr.volūt.artaxerxes Perſis,ſcr.artaxaras. Fo.lxxij.tumultū quen
dam,ſcr.tumulum.

¶Summe parens. Ab inuocatōe fit exordiū hoc in hymno (vti diximus) multoꝝ exēplo. parentis aūt noīe vsi sumus, qm̄ pater, filius & spiritus sanctus, reꝝ q̄ creatæ sunt, ita parens vnus, sicuti vnus est deus, firmū ꝗppe theologoꝝ dogma sacrosanctæ Catholicæ ecclesiæ legibus confirmatū. Trinitatis opa indiuisa esse (ut eoꝝ vtar v̾bis) ad extra. hoc est, q̄q̄ pater, filius & spūs sanctus distinguunt̄ inter se, tn̄ cū essentia diuina ipē psonæ vnū re ipa sunt, & opa quæ pducunt̄ ab ipō deo, vno & trino indiuisæ pcedunt. Præterea deus ipē reꝝ etiā inanimataꝝ pater in sacris literis q̄nq; appellat̄, sed magis pprie intellectilis nature q̄ ad eius imaginē & similitudinē facta, fit aūt inuocatio ad ipum deū, sic suadente & ppe impellēte natura, ut in ope quod habemus adhuc in manibus de puidētia dei cōtra philosophastros apte ut arbitror, manifestabit̄. ¶Aeterno nutu, quod additū ne puidere deū rebus

Ioannes Francisci Pici Mirand. dn̄i. Concordiæq; Com. Hymnus ad Sanctiss. Trinitatem.

S Vmme parēs reꝝ q vastas flectis hēnas
Orbis, & ęterno dispensas omnia nutu,
Da pcor optatas edēda in carmīa vires.
Non tamē auratam pellem de Phasidis ora

inferioribus, & curare humana mortaliū ritu suspicari qspiam posset, Ab eoq; petimus scribere posse q̄ optamus carmina, quæ si cōcedat ut scribant̄, æterno scribēda nouit, & ijs ipsis aut alioꝝ pcibus cōcedenda. ex qbus duo colligunt̄, vnū a deo hæc ipa pstari pcibus, vnde Apl̄us. Nō possumus cogitare aliqd a nobis quasi ex nobis, sed sufficiētia nostra ex deo est. & alibi quoq; pnunciat neminē dicere posse, dn̄m Iesum, nisi in spiritu sancto. alteꝝ puisa ab eo, & pordinata hæc esse æterna volūtate ut impetrarent̄. Magni quoq; Gregorij snīa est impetrari nequaq; posse q̄ pdestinata non sunt, sed q̄ bonoꝝ pcibus impetrata fuerint, ita esse pdestinata, ut eoꝝ pcibus ipetrent̄. ¶Non tn̄. q̄ āt petamus carmina subnexuimus, excludētes primo q̄ a gētibus celebrata sunt, & postulātes q̄ viuus dei cultores, diuino acti spū, cecinerūt. inter alia vero gētes eximiæ curarūt argonautas canere, q cū Iasone ī Colchos ad vellus aureū nauigarūt, Primus q de illis scripserit, Orpheus phibet̄. nō ille Thracius (ut vulgo
doctis etiā psuasum) sed Crotoniata ille Orpheus, q tpe Pisistrati Atheniensiū tyranni floruit — Orpheus
auctore Asclepiade, quod & notat Suidas ī collectaneis. in qbus plures Orphei citant̄ ut a no — Crotoni
bis alias. q̄ aūt opus illud argonauticū Orphei Threicij nō fuerit, hinc maxime constat. quā — ata.
do illū Troiana tpa vndecim gn̄atōnibus pcessisse græcis monumētis relatū. In eo aūt ipso ope quo canunt̄ Argonautæ, multa referunt̄ q̄ post excidiū Troianū pacta sunt, & Alcinoi regis mētio fit & alioꝝ, q in Odyssea celebrant̄, q̄ omnia facile declarāt se desumpta esse ab Homero, q tn̄ multis seculis Orpheo posterior. quiq; Orphicā poesim, ut Iustinus philosophus & martyr in ope, quod e græco cōuertimus in latinū pbat, imitari conatus est. pter eū
Apollonius Alexandrinus, q se Rhodiū dici maluit, græco sermone scripsit Argonautica, — argonautica poetę
latino v̾o Atacinus, Varro & Valerius Flaccus. ¶Auratā, hoc vocabulo vsus Catullus tā & si aurea pot⁹ dicēda esset, ita em̄ fabulabāt̄. ¶De phasidis ora. Phasis fluuius in insula Tapro — Phasis
bane authore Stephano. eiusdemq; noīs vrbs & fluuius in Colchis: de quo nūc loqmur. fluuius ipē in Armeno monte orit̄ Eustathio authore. is aūt mōs authore Stephano, est in Hyrcaniæ principio. Alij eum Tauri ptem faciūt, eo aūt deuolutus violenter & impetuose mittit̄ in Euxinū mare. Illū ipm nostra etiā tempestate incolæ Phasum appellāt, affirmātq; in insula q̄ ppe fluminis Hostiū sita est, regnasse Aeetem Medeæ veneficæ patrē. Vrbem aūt fluuio cognominā a Milesijs ædificatā pdit Stephanus. populus vrbis Phasiatis & phasiaticus & phasianus dicit̄. Aristophanes phasiane fœmineo genere pnūciauit, phasianamq; regionē citat Eustathius, Diodorus, alij, vn̄ & Phasiani volucres dicti, qm̄ eoꝝ ibi maxima copia. influunt aūt Glaucus & Hippus in Phasidem, ita nomē sortitū a Phasi. cuius filius Colchus, q & Colchis nomē dedit, ut Strabo, Eustathius, alij. ferūt aūt ea in regione torrentes auri ramēta,
q̄ pellibus ouiū colligunt̄, vn̄ fabula aurati velleris emersit, authore Eustathio, q̄q̄ ppter pe — Aurei velleris allegoria.
cudū (ut Varronis vtamur v̾bo) caritatē multi aureas pelles habuisse dicunt̄, Aeetes Atreus
Hercules, q ex Aphrica in Græciā aurea mala, id ē scd'm antiquā cōsuetudinē capras & oues
exportauit. ¶Minyaꝝ, populi Minyæ sunt, q cum Iasone pduntur nauigasse. A Minya vr — Minyæ

be Thessaliæ,q̃ prius Almonia dicebať,authore Stephano. Minya vero a mynio quodã ap-
pellata,est & alia eiusdem nois in Phrygia,sunt & Minnæi populi ad littus maris Erithræi,q̃s
Manyeos apud Eustathiũ legi,si tamẽ incorruptũ est exemplar. Pindarus in Istmiaco hym-
no quopiam canit μινυχπε μοχον q̊ loco eius enarrator orchomenũ dicit significari,q ha-
bitarit Minyas. hunc aũt Minyã q̄dam ex orchomeno deducũt,ut Pherecydes. Alij orcho-
menũ a Minya,nõnulli ab Etheocle,ãbos deriuari volũt. a Minyæ filia deduxit Argonau-
tas Apolloni⁹. Dionys. Mar
ti Minyam adscribit Aristode
mus minyam Alei.atq; argo
nautas minyas appellatos p̄-
Auertere nunciat. ¶ Auertere,auferre q̊
in significato vtiť Catullus,au
ratam Colchis auertere pellẽ.
auertere item,p̄hibere & elon
gare. Virgili. Nec posse Italia
Teucrorum auertere regẽ. & Va

Poscimus antiqua Minyarũ auertere puppi,
Non Laertiaden, Pelidę aut gesta ferocis
Nõ thebas,,p̄fugũq; ducẽ,phrygiosq; nepotes
Tollere mendaci suprema ad sydera cantu,
Neciam Threicio libamina dicta poetæ,

ler. Flaccus. Caroq; dolos auertere fratri. ¶ Non laertiaden. Vlissem Laerte genitũ.quẽ vigin
ti quattuor libris ex p̄posito celebrauit Homerus. ¶ Pelidæ aut gesta. Achillem Pelei quẽ toti
dem quoq; libris decantauit. ¶ Non Thebas,poemata de bello Thebano,q̃ Antimach⁹ po
eta Clarius,& Ponticus & Papinius edidere. ¶ Profugũq; ducẽ,Aeneã,de quo Verg,celebra
tissimũ opus cõdidit. ¶ Phrygiosq; nepotes.res .Ro.oẽs innuũť de q̄bus Lucanus,Silius,Se-
uerus,Claud.alij cecinere. ¶ Mendaci cantu,qm̃ & rem auxere & intermiscuere mendacia.
¶ Sed nec threicio. Ad eos q̄s canere hymnos curæ fuit enarrãdos & pellẽdos deuentũ,& in
primis ad Orpheũ ex Thracia,cuius feruntť hymni,q̃q; eos ip̄os in Brõtinũ apud Sudã refe
ranť.& apud eũdem hymni quoq; citanť Ciconei seu Arcadij Orphei,q troica p̄cesserit,Ho
mero duabus gn̄atõibus antiq̄or.cuius nam vero Orphei sint hymni,quos celebrat Gręcia
& habemus ipsi p̄rsus incertũ.rettulimus tñ in Thraciũ ut in antiq̄orem & celebratiorẽ,de q̊
in hymni ad Christũ interp̄tamẽtis longe plura dicturi sumus. ¶ Libamina,in eis aũt orphi-
cis hymnis libamina & suffimẽta varia deis gentiũ p̄ferunť,more sacrificãtiũ,q libamina fa
ciebãt. Pap,in sexto. Raptũq; suis libamen ab armis q̄sq; iacit.& in.xij. Mæstarũq; sup libami
Poetæ na serta comarum. ¶ Poetæ.poetæ nomẽ apud antiquas natões celeberrimũ fuit.ijdem em̃ po
etæ & theologi & religionis magistri.sic Orpheus,Linus,alij,quos poetas dicimus theologos
appellabãt,& orphice quoq; theologię apud Platonicos crebra mẽtio.& apud Aristotelem
sub theologi nomẽclatura citata eorum testimonia leges,postea factũ (ita & carminis auctori-
tas & vsus obtinuit,ut ij q sapiẽtes dicebanť,nec cerimonias deorum,nec oracula canebãt,sed
rerum indagabãt causas,& de natura etiã sublunari disserebãt,vigilias suas,& monumẽta exa-
ctis carminibus memoriæ posteritatis cõmendarẽt.in hoc numero Empedocles,Parmeni-
des alij,vbi vero philosophi gentiũ p̄sa orõne sunt vsi,poetæ nomẽ cœpit vilescere,q̃ñ ij qui
carmina cudebant,relictis naturæ studijs,fabulas amplexi sunt,Homerus ea ex p̄te secuti,qua
vulgi aurã captãs,suis poematis vana p̄miscuit.eidem alia ex p̄te aduersati,qua vel de natu-
rali,vel de morali philosophia dulcissime cecinit.& p̄terea se solos poetas appellarũt,obscu-
rarũtq; p̄fessionẽ alioq̄n suapte natura fulgentẽ,sic & Magi olim & Mathematici quoq; fece
re,quod late a nobis in op̄e de rerum p̄notõe monstratũ. Deductũ aũt nomẽ ip̄m poetæ a faci
endo.i.απο του ποιειν ποιησης quod tantũ abest ut malũ indicet,ut etiã deo tributũ sit.in
primo em̃ Genesis capite ubi habemus,creauit cœlũ & terrã,septuaginta interp̄tes scripsere
εποιησε τον ουρανον και την γην,& in magno symbolo,q̃d in sacrificio caniť,vbi latini ha
bemus,factorẽ cæli & terræ,loco factoris græca lingua ποιητην canit,sed vtinã peius Ho-
mero nõ cõmisissent posteriores poetæ,q de oibus vitijs carmine disseruerũt,Adeo ut p̄fes-
sionis nomẽ infamarũt,quo gn̄e Græci multi,latiniq; peccarũt,vixq; obtẽtũ apud phõs Pla
tone & Aristotele intercedẽtibus,q & plura poetarum testimonia duxerũt in mediũ.& ip̄i quo
q; Carmina cecinerũt,q n ip̄m nomẽ poetæ tanq; ab eorum studijs abhorrẽs exploderet.apud
nos quoq; multis sibilis eiectũ fuisset,ni tot p̄clari viri,q̃s & alias meminimus,& mox paulo
citabimus,desertæ quasi artis patrociniũ suscepissent,& re ip̄a monstrassent poetę nomẽ ea et
natura,non mõ cũ fabulis,vanisq; cõmẽtis,nõ cũ libidinibus & anilib⁹ nugis amicitiã ineat,

ſed cū rōne moꝝ cū veris hiſtorijs, cū naturę decretis, cū diuinis placitis cōmerciū, & arctiſſi
mū q̄dem atq; cognatū habeat. Rectiuſq; appellari theologū q de diuinis carmina cudit q̄ꝫ
poetā. & eū q de natura diſſerit carmine, phūm naturæ ſecreta rōne veſtigantē, q̄ꝫ poetā, adſti
pulāte Ariſtotele inter artis poeticę initia his ip̄is ꝟbis. ουδεν δε κοινον εϛιν ομηρω και εμπε
δοκλει πλην το μετρον διο τον μεν ποιητην δικαιον καλειν τον δε φυσιολογον μαλ
λον η ποιητην. q̄ ita latine rn̄dēt, nihil aūt cōe eſt Homero & Empedocli p̄ter metꝝ. quare po
etā illū q̄dem vocari iuſtū eſt,
phiſiologon ꝟo magis hūc q̄ꝫ
poetā. ¶Nec cyreneo. innuūt
hymni Callimachi cyrenei. q̄
rū p̄s extat. Cyrene aūt plures, Cyrene
vna ī Libya a Cyrene Ipſeos fi

Nec cyreneo laudes effundere plectro,
Nec Salaminiaci numeroſa precamina vatis,

liæ nomē ſortite, vel a fonte cui nomē Cyre. ut placuit Stephano. ut Euſtathio cyrene. Et alia
in Iberia, alia in Maſſilia eiuſdē nois vrbs, illa aūt Libyca a poetis celebrata, & a Pindaro ma
xime & Dionyſio. q ευιοπον appellat. Cyreneū Remigius in cōmētarijs in euāgeliū Matthei
heredē interp̄tat̄, exponēs illud. Hoiem cyreneū noie Simon, vn̄ & nomē vrbis ab heredita
te deduci poſſe videt̄. Colonia laconū ꝑhibet̄, Pindarꝰ multis ꝟſibus canit ex Thera īſula Bat
tū oraculi authoritate ad cōdendā Cyrenē ꝓfectū. q̄ deſolata fert̄ ſub regibus Perſaꝝ, & ab
Alexandro reſtituta. cuius habitatores, ſi Herodoto credit̄, clari olim medicinæ arte fuere. Bat
tus ip̄e vrbis cōditor Polymniſti filius fuit, ut Pindari ęnarratores ꝓdūt, is Archelaū ſucceſſo
rem habuit, ex quo principatū ſuccepit Battus cognomento Fœlix, ex quo alius Archeſilaꝰ. Batti q̄t
& deniq; Batti q̄ttuor, totideq; Archeſilai. Aliū quoq; Archeſilaū Pheretimes filiū legimus, tuor.
quē memorat Heſiodus. Vltimus eius nois fuit is, quē Pythio hymno celebrauit Pindarus, q
dolo a Cyreneis interfectus, Battiadis regibus finē impoſuit, ꝑ ducētos annos rerum potitis.
Scribit Herodotus primo illi Batto Pythiā nomen indidiſſe, qm̄ prius Ariſtoteles diceret̄. Li
byci em̄ ſua lingua reges Battos appellabāt. Alij ex difficultate ꝓnendæ vocis battū a Pythia
vocatū maluūt, qm̄ eos q impeditioris linguæ ſunt βαττιϱιζειν græci dicūt. nōnulli Battū ip
ſum κοκκιγκ nūcuparūt, qm̄ ad loquēdū minime aptus fuerat. quod vitiū caſu, nō natura
cōtractū Acceſander voluit. Nōnulli recuꝑandæ vocis gratia petiſſe illū Delphos voluere.
Alij ob ciuilē ſeditōem maluerūt. Menecles rōni cōſentaneā magis cēſuit ſeditōis cām. erat em̄
inq̄t alterius ꝑtis princeps, qua ex Thera pulſa, oraculū adijt, a quo Libyā miſſus, relicta cura
Theræ repetēdæ, quā ſacrā nūcupauit Pindarus. ꝙ ei Cadmus appulſus Neptuno & Palla
di, ſacꝝ erexit. q̄d & Theophraſtus ſcripſit. ¶Nec ſalaminiaci. Homeri hymnos innuit car Hymni
men, q̄bus pollute, i. ſuꝑſtitione & mala religione inq̄natæ p̄ces fundebant̄. hi extant q̄ꝫ q̄ꝫ nō Homeri
adeo extra cōtrouerſiā in Homeꝝ relati, quēadmodū Rapſodiæ celebratiſſimæ, q̄bus Pin Rhapſo
darus inter alios eiꝰ laudatores oēm ꝟtutē erectā canit αλλα ομηϱοσ τοι τε τιμεχεδαυον οσ diæ.
αυτου πασσαν οϱθωσ αϱεταν κατα ϱαβδον εφϱασε cuiꝰ enarrator Iliada Rapſodiā magis
eſſe decernit q̄ꝫ Odyſſeam, & hanc q̄dem vnius dūtaxat, illā ꝟo multoꝝ eſſe laudatōem. Rha
pſodoꝝ aūt nomē ab Homero deriuatū. cū em̄ prius Homeridæ dicerent̄ ij q eſſent ex gene
re Homeri, quiq; eius poeſim fideliter quadā quaſi ſucceſſione ꝑcepiſſent, mox & Rapſodi q
Homerico generi accepti nō ferebantur. Conſpicui ꝟo inter hos tēpeſtate Cenethi floruerūt
& in Homeri poeſim multa cōtulerūt. Erat aūt Cenethus Chius q Syracuſis in rapſodias Ho Cenethi
mericas ꝟſus cōcinnauit, circa. lx. olympiadē, ut Hippoſtratus memoriæ cōmēdauit, rapſo
ſidiā aūt quaſi rhabdodiā nōnulli ethymologia deducūt, qm̄ cū ϱαβδω, hoc eſt baculo ho
mericos ꝟſus enarrabāt. vn̄ Callimachꝰ και των επι ϱαβδω μυθων υφαινομενοσ. dicūt alij
Homeri poeſim nō fuiſſe in vnū a primordio cōflatā, ſed ſparſim editā, & in vnū poſtea q̄ſi
corpus conſutā, vn̄ rhapſodię nomē a cōſutis cātibus emerſit. q̄d & Philochorus & alij teſtan
tur. & Pindarus innuit in principio cuiuſdā hymni Nemiei. In Pyſiſtratū hoc munus q̄dam
retulerūt Homericæ poeſis cōponēdæ accito Ariſtarcho & alijs q critici, hoc eſt, iudices dicti.
quoꝝ iudicio cōgeſta in vnū carmina, vel admittebant̄ ꝓ legitimis, vel ꝓ ſuppoſiticijs exclu
debant̄. Veꝝ Dionyſius Argiuus cōmendauit lr̄aꝝ monumētis rhapſodos αγνοδουσ, hoc
eſt, agnodos appellatos, qm̄ allatis in mediū poematū ꝑticulis, & ꝓpoſito certamine victori
agnus erat p̄miū. Nicocles aūt ſcribit Heſiodū primo feciſſe rhapſodias. ip̄e aūt canit εν δηλω
τοτε πϱωτον εγω και ομηϱοσ αοιδοι. alij ꝟo id muneri Orpheo tribuerūt. Menechinꝰ mā

dauit historię rhapsodos etiã στιχοδουσ, hoc est, stichodos vocari, q̄m stichi rhabdi, hoc est, baculi dicerent̃. & lingua etiã v̄nacula Itali stichum ꝓ bacillo sumimus. ¶Salaminiaci. ex Salamina Homeꝝ esse eius vrbis ciues cõtendebãt, sic & multæ aliæ vrbes. quod adeo notũ ut repetendũ nõ sit. id aũt euenit, q̄m plures Homeri diuersaꝝ vrbiũ ciues, hic aũt eoꝝ vltimus.

Homeri octo. octo q̄ppe eius nõis celebres a q̄dam Xenophonte numerant̃. Est aũt Salamis insula & urbs

Salamis ad Atticã. sunt & Salami Arabũ populi, & Salamina vrbs Cypri. ¶Rustica musa. Theocrit⁹

Non quæ Trinacriæ cantauit rustica musa,
Non quæ ad olympiacæ q̄nquẽnia p̄mia palmę
Concinuit dircæa chelys defensa per ignes.
Sed petimus superæ præcelsa volumina laudis
Pangere Iessei quondam modulaminis instar,

exprimit, q & ad deos cecinit carmina, q̄ a q̄busdã edilia, a q̄busdam hymni nũcupãt̃, inter quos Aristophanis interpres. Cuius Theocriti musam appellauit Fabius Quĩtilianus rusticã, utpote rebus pastoralibus deditã. sup hoc nõie musa, i sequẽtis hymni q ad Christũ dictus ẽ interp̄tamẽtis plurima dicent̃. Musam alĳ Iouis & Mnemosynes dicũt, Aristarch⁹ Cœli filiã suscipit, auctorib⁹ Minnerco & Alcmane. cœlum v̄o Eumonius Creũtẽ vocauit. q̄m priusq̃ Saturnus regnasset, ip̄e reꝝ potiebat̃. & hunc in modũ veteres illđ Nemiaci hymni exposuerẽt αρχελουενω πολλωνεφεα κρεοντεσ θυγατερ δοκιμον υμνον. ¶Trinacrie. ex

Sicilię nomina. tribus summitatibus seu ꝓmontorĳs, ut multi volũt. Ita Sicania a sicano. & Sicilia a Sicelo regibus, Thucidides eam primo Trinacriã dictã voluit, mox Sicaniã a Sicanis cultoribus, q

Sicanus. & Iberi fuissent oriũdi a flumine Sicano. sed postq̃ Siculi ex Italia in eam insulã iuere, victis Si-

trinacria canis, Siciliã nõiatam. vñ & triquetra ex figura dr̃. Sicaniã v̄o Acrhagantinoꝝ regionẽ esse voluit Stephanus. & Sicanus itẽ fluuius est, ut decreuit Apollodorus. Siciliã q̄dem ex habitatore & duce dictã consensit Stephanus, q̃q̃ & aliã esse Siciliã circa Peloponnesum decernit. Trinacriã v̄o nõ solũ a trib⁹ ꝓmontorĳs dictam, sed a similitudine q̄dam, idem auctor prodit. Sibyllæ quoq̃ auctoritas nomẽ insulæ a Trinacro heroe Neptuni filio deduxit, trinemiã quoq̃ ip̄am vocauit Callimachus, triglochinã Orpheus Crotoniata. Eam ab Italia terremotu diuulsam vetustas ꝓdidit, magna olim Græcia simul cũ Leucania dicebat̃. idq̃ euenisse notat Eustathius ob frequẽtes græcoꝝ colonias. ¶Quinquẽnia. q̄m q̄nto quoq̃ anno ludi illi

Olimpici ludi. olympici repetebant̃. vñ & olympias spaciũ q̄nq̃ annoꝝ designauit in posteꝝ apud Ouidium, & Senecã in Hercule furẽte. q̃q̃ & gręci & Latini auctores multi, q̄ttuor annis terminum

Lustrum olympiadi faciũt. eandẽ v̄o lustra, quod spaciũ est q̄nq̃ annoꝝ, vocauit Papinius. non aliter cũ piseo sua lustra tonanti cum redeũt. Ioui eĩ sacra erãt certamina illa olympia ab Hercule ut Pindaro placuit, magno fauore celebrata. sicut & Nemea quoq̃ Ioui ĩstituta, ut scripsit Pindari cõmentator, queadmodũ Isthmia Neptuno, Pythia Apollini. sed Archias eoꝝ certaminũ, duo mortalibus, duo immortalibus adscripsit. quẽ Plinius hac in re secutus videt̃. Alĳ tñ alia, ut a nobis alias mentõem olympiæ p̄ cæteris fecimus, q̄m Pindarus ip̄e canit eum agonẽ reliq̄s p̄stitisse. ¶Chelys. Pindarica chelys, lyræ instrumentum ꝓ lyra sumptũ, q̄m & Pinda-

Chelis. rus poeta lyricus, & lyricorum nouem q celebrãtur, ut Fabius inq̄t, longe princeps. Hæc di-

Pyndar⁹ ctio chelys ꝓ brachĳs, item cancri scorpionisue sumi potest, sed dandi & auferendi casu plurali, & prima ꝓducta. ¶Dircea. thebana, ex fonte Thebis ꝓpinquo. ¶Defensa ꝑ ignes. q̄m Alexander Macedo tanti Pindaꝝ fecisse dr̃, ut dum eius copiæ Thebas popularent̃ & ignem inicerent, domui & posteritati Pindari parci iusserit, quod & Lacedæmonios antea fœcisse memoriæ ꝓditum est. ¶Sed petimus. eorum quæ optãtur fit postulatio. nam sacris auctoribus consona canere in animo est. quæ nisi diuinitus suppetiæ ferãtur, frustra conabimur. ¶Iessei modulaminis. Dauidis ex Iesse progeniti, & Solomonis. ille psalmos cecinit more græci Pindari. & latini Horatĳ, ut diuus Hieronymus scribit in præfatione in translationem Eusebĳ de temporibus. hic cantica metro cecinit. idem docet Hieronymus multos ex sacris libris metro compositos. & ne quis miraret̃, nõ retinuisse volumina illa nũeros ꝓprios in trãslatõe latina, subdit, experiri vnumquemq̃ posse quo pacto sonent Homeri carmina latine transposita, vel sua ipsius lingua prosa oratione deducta, videbit inquit poetam eloquentissimum vix loquentem. ¶Aut iusti regis. Iobi, de quo scribitur, vir erat in terra Hus, nomine Iob, vir bonus, iustus. Rex autem fuit, ut cum alĳ, tum ipse Hieronymus testatur, qui & docet eius libꝝ

multis hexametris decurrere. ¶Diſſecti. canticū innuimus Eſaię pphete. q ſerra eſt diſſectus in
partes. ¶Quod erythreo. canticū exprimit Moſis, q non ſolū antiqor omnibus gentiū ſcri-
ptoribus, ut Ioſepus cōtra Appionē pbat, ſed ipo etiā Cadmo (cui figuras græcaꝝ literarū
acceptas antiqſſimi auctores retulerūt) longe vetuſtior, ut Iuſtinus martyr deducit. In hāc ſen
tentiam non Clemens ſolū, Tacianus, Aphricanus, alij, verumetiā Porphyrius deſcēdit, qui
eum bello Troiano piorē fœcit. Euſebius quoq; dijs etiā ipſis gentiū Saturno, Ioue, Mercu

Aut iuſti regis diſſecti aut more prophetæ,
Seu quod erythræo procudit littore carmen
Legiſer, atq; ſoror recinit pmixta choreæ
Fœmineæ, poſtq; demerſa Aegyptia pubes.
Seu quę per Latium, doctæq; p Helladis oras
Fuderunt vario ſacri ſpiramine vates.
En noua lux. iam mente feror ſup ardua cœli
Culmina, & empyreos tractus fœlicibus alis
Tranſcendiſſe iuuat ſuperumq; aſſiſtere regi,
Qui pater & genitus & ſpiritus inclytus almū

rio ceteris anteriorem mōſtra
uit, idemq; aſſeruit Canticū ip
ſum Moſis, quod Pharaone
demerſo cōcinnuit, mox & ei
us ſoror Maria repetijt, præci
nens mulieribus omnibus, ut
in Exodi libro legere dat, he-
xametro fuiſſe vſu compoſi-
tū, tumq; generis eiuſdē carmi
na principium habuiſſe in ip-
ſo erythreo littore, ita vel a re-
gis noie, vel a colore nūcupa
to. ut in hymni ſequentis com
mentario late dicemus, inter
enarrandū illa vba. erytheiq;
vndas horrere pfundi. ¶Seu
quæ p latium. ſummatim re-
cenſent Græci & latini religionis noſtræ theologi, q res diuinas cecinerūt, nam ſi forte arro-
gans videret optare, q̄ ſanctiſſima illa & inculpata ingenia a primo æuo decantarūt, cōſonū
ſubinde putari poſſet ea petere, q̄ poſteriorib9 ſeculis effuſa ſunt p Hellada & Latiū, græcā lin
guam & latinā intelligi volumus. Hellas aūt græcia ab Hellino, ut Solinus & Plini. Alij Theſ
ſaliam Hellada a ciuitatis nomine, & Apollodor9 Hellines Theſſaliæ incolas voluit eſſe. Hel Hellas
lenen aūt Deucaliōis filiam, Strabo rettulit. Latium a latente Saturno dictū volūt plurimi, ſed Latium
de hoc in ſequētis hymni interptamētis plura. Fuere aūt multi q res diuinas carmine pſecuti
ſunt ex gręcis pter hymnos Dionyſij, quos ab eo editos ſcimus, ſed quo nam genere, minime
nouimus. ſunt Græ gorius Nazianzenus, cuius & pſa & carmine multa eius opa legunt. Nō-
nus Panopolitanus q paraphraſim in euāgeliū Ioannis carmine cōpoſuit heroico. Amphi
lochius iambos. Apollinaris Iuliani tempibus, geſta Hebreoꝝ heroico vſu in Iuliani inuidiā
quattuor & viginti libris complexus eſt, auctore Sozomeno, & pterea comædias Menādri,
& lyram Pindari fœliciſſime dr æmulatus. Stephanus item de Chriſti cruciatu tragœdiā. Am
broſius pterea Alexandrinus, Sophronius. Ioan. Damaſcenus, Chriſtodorus Thebanus. Ae
gnatius Cōſtantinopolitanus, Methodius, q Porphyrij errores metro redarguit, & alij nō pa
rum multi in omi carminū gn̄e celebres. latine aūt cecinerūt, Iuuencus. Sedulius, Arator, Pru
dentius, Lactantius, Paulinus, quoꝝ libri notiſſimi. Hieronymus etiā epitaphia q̄dam, & de
pſalterio hexametros quoq; vſus concinuit. Hilarius Pictauienſis hymnoꝝ librum, auctore
Hieronymo, & Magnus Ambroſius hymnos quoq; lyricos ædidit. Seuerinus item Boetius
in conſolatōe philoſophiæ varia carmina cecinit. ptereo Damaſum, Licentiū, Bedam, Rha-
banum, Hydalbertū Cenomanenſem, & alios non parum multos, ne catalogū cōficiam, q
omnes vario ſpiramine. i. varij carminis gratia, de religione Chriſti cecinerūt. ¶En noua lux.
maior gratia poſt orōem & inuocatōem. ¶Iam mente feror. alius gradus eleuatōis oſtendit.
qppe paulatim ad diuina pcibus cōſcendimus. ¶Empyreos tractus. vltimi cœli ſpatia. ¶Fœ
licibus alis. amoris ſcilicet & fidei. ¶Superumq; aſſiſtere regi. mente ipa & pio deſiderio. is au-
tem rex æternus, & cœli terræq; creator, tres pſonæ, & vna eſſentia, pater, filius, & ſpiritus ſan
ctus, vnus deus, vna diuinitas, & vnaq̄q; pſona dicit deus. aſſerimus em̄ patrem eſſe deum,
& filium eſſe deum, & ſpiritū ſanctum eſſe deum, non tamē tres deos, ſed tres pſonas vnū eſſe
deum. vna em̄ dei eſt & indiuidua eſſentia, quam q̄libet pſonaꝝ habet, & ita cum Athanaſio
& cæteris theologis vnitatē in trinitate, & trinitatē in vnitate veneramur. ¶Numen. a nuo
numen Varro & Priſcianus in quarto deduxit, ſignificabat aūt id nomen gentibus, dei nutū, Numen

dei potentiam,& ipm deum & imperiū.nobis hoc loco dei essentiā & ipam diuinitatē.sic & apud Seduliū numen p diuina potestate sumptū,cum cecinit,Salue sancta parens enixa puerpera regem,Qui cœlum terramq; regit p sæcula.cuius Numen & æterno complectēs oīa gyro,Imperiū sine fine dedit.¶Personis distinctū,viribus vnum.p vires intelligimus æternitatem,omnipotentiā,& q̃ tribus psonis & cuilibet earꝫ æque insunt rēspectu ad res creatas habito,nec ppterea vna distinguit̃ ab alia,sed p relatōes originis,ut cum veteres theologi multi,

Numen personis distinctum viribus vnum.
Te summe omnipotens æterne essentia simplex
O genitor,patris o genite,atq; o spiritus alme
Amborum nexus,& summi copula amoris
Te colo,te veneror,te supplex semper adoro,
Te genitrix natura colit,te pontus & aer
Quæq; imam nimio sortita est pondere sedem

tum ex recētioribus Thomas; Scotus,alij decreuerūt,tam & Bonauenturæ & alijs placuit, psonas ipas p absoluta consti
Almum. tui.¶Almum.numen v̄o almum diximus,qm̄ diuinitatis beneficio,vniuersa & sunt & conseruant̃.qd aūt psonæ nomen apud gentes significet,tibi notū puto,vñ psonati in scœnis introducebant̃,& apd' Seruiū in Bucolicis,diuinarū psonarꝫ mentio.apud nos v̄o,rōnalis naturæ indiuidua substantia.de hac re plurima Boe-
Essentia tio,Augustino,Thomæ,Scoto alijs disputata.¶Essentia.hoc nomen maxime vsui est theologis nostratibus.Multi barbarꝫ putāt,quod tñ auctoribus latinæ linguæ vsurpatū cum alibi,tum in pœmio librorꝫ nostrorꝫ de p̄notione rerꝫ ostendimus.¶O genitor.pater,q a nul
Spiritus lo est,a nullo dependet.¶Patris o genite.Filius q a patre est.¶O spiritus alme.spūs sanctus,q a patre filioq; pcedit,hoc aūt diu in suam pniciem Græca natio negauit,quem aduersus errorem in Theorematibus de fide nōnulla cōscripsi.Spūs nomen plura significat.nam de aere,ventoq; dr̃.de mente item,de v̄tute imaginaria,de animis beatorꝫ,& de eorꝫ quoq; corporibus,& de ipo deo multiplr̃.nam ut subtilitatē naturæ indicat,cōmune est tribus psonis,auctore Thoma,atq; in ui duarꝫ dictionū tribus etiā num psonis cōmune.In vnius aūt ui,pprium est tertiæ psonæ nomen,ex vsu eccl'e,qua damnati Arrius & Macedonius,q spūm sctm̄ & creaturā esse,& patre filioq; minorē asseuerarūt.¶Amborꝫ nexus.dicit̃ a theologis amor,& nexus,& summi amoris inter patrē & filiū copula,utriq; em̄ spirāt spm̄ sctm̄,& spiritu sancto se diligūt,quod quomodo intelligi debeat(nam & Augustini,& aliorꝫ sunt opiniones diuersæ)potes a Thoma p̄cellētissimo doceri,maxime in prima pte theologicæ summæ,secūdo articulo q̄stionis trigesimæ septimæ,vbi decreuit hoc ipm diligere si notionabil'r(ut eius vtar v̄bo)summat̃ nihil aliud esse q̃ spirare amorē,patrēq; & filiū spiritu sancto,vel amore pcedente se & nos diligere.Ab eodem quoq; in primo cōmentario sententiarꝫ theologicarꝫ statutū est,patrē & filiū vniri spū sancto formal'r,q est nexus & vnio,& vinculū patris & filij ex modo suæ pcessionis.summi itaq; & æterni amoris est copula,indeq; omnis amor,q virtute p̄ditus est deriuat̃,nam multi sunt diuersiq; & aduersi amores,ut in sequētis hymni interpretamentis patebit.¶Te colo.ex cognitōe sequr adoratio,non solū via fidei,sed naturæ.sic &
Natura Simplicius fatet̃ Aristotelē coluisse deū,postq; eum cognouit,multiplici motu vestigatū.¶Te genitrix natura colit.Naturam aliq deum intellexere,alij vniuersi vim,quam eius animam dixere,alij omne id quod agit scd'm ppriæ naturę inclinatōem.nos hoc loco accipimus res oēs naturales quas sub vno nomine creatæ naturæ cōcludimus.inuitat̃ em̄ natura ipa vniuersū genus humanū ad vnum dei cultū,nam ex ordine,magnitudine,pulchritudine totius orbis creatorē ipius dep̄hendit̃,qua de re multa scribimus in libro de puidentia cōtra philosophastros.genitrix aūt dr̃ antiqua scribētiū consuetudine.¶Te pontus & aer.pontus a spū tractū
Pontus Aer. nomē eo q̄ ventis exagitet̃ πνέω græce spiro.aer item ab ἄω spiro,nam tracto & refuso aere,terrestria viuunt aīalia.explicamus aūt ipius corporeæ naturæ ptes insigniores exorsi a natura corporea,quoniā primo sub sensu cadit,atq; uti Aristoteles,& post eum Parisienses theologi statuunt,oīs nostra cognitio ortū habet a sensu,de ea loquit̃ q̄ p naturæ vestigia pcedit,tam & si apud Platonicos alia est naturalis cognitio innata,& prior sensili,quorꝫ opinio aliqbus antiqs theologis nō displicuit,q̄ res late a nobis tractat̃ in cōmentarijs librorꝫ Aristotelis de aīa,q̊s paulo añ noua animi ppēsione aggressi sum⁹,inter ptes aūt sensibilis natu-

ræ aqua,& aer media ſunt,terra & ignis extrema. ¶Nimio pondere.Imam ſedem ſortita,qm̃ quæ grauia ſunt,niſi impediant̃ & remorent̃ ſuapte natura,ꝓpinquã centro regionẽ petunt, quæ grauiſſima,imum centri iuſta ꝓportõe,terra itaq; oĩm elementoꝶ grauiſſima,multum eñ materiæ,parum formæ,poſſidet.imum locũ,hoc eſt totius orbis meditulliũ obtinuit.q̃ ni id loci poſſideret ſuę relicta naturæ,neceſſario moueret̃ & aſcenderet,qm̃ & reliq̃s elemẽtis circũdata & cœlo vndequaq; vallata ſi moueret̃,ad aliam vtiq; ſitus differentiã collocaret̃,&

Terra parẽs,citimo & feruẽs plaga ꝓxĩa cœlo
Errantes varijs te obſeruant ſedibus ignes.
Quorum ſydereæ deflectit lora choreæ
Flammiferi Solis non recto ſemita curſu,
Te colit octauæ ſphæræ creberrima lampas,
Et numerum ſeruat ſuperũ qui ſedibus orbis
Proximus & reliquos ſpacijs ingẽtibus ambit.

vni cœli cõuexo ꝓpinqua magis fieret,& quod eſt ſequens, aſcenderet. ¶Feruens plaga.ignis. ¶Proxima citimo cœlo. ꝓxima & contigua orbi lunæ citimo.nam citra alios oẽs nobis primus eſt,ſi fiat aſcenſus,vltimus ſi deſcendat̃. ¶Errantes ignes.ſeptem planetaꝶ orbes indicant̃.Errantes ṽo qm̃ planetæ a græcis.a latinis errones dicti,ut in hymno ſequẽti declarabit̃,ſuꝑ hoc ṽſu,Cui vario errones curſu cui ſydera parẽt.Ignes aũt more veteꝶ diximus,q a ſimilitudine ignes dixerũt,nec ſolũ poetæ,ſed multi philoſophoꝶ.Ariſtoteles vero nihil elemẽti in ipſis orbibus eſſe decreuit,ſed q̃nti corꝑis naturam,quæ elemẽta p̃celleret,& ſtellas eiuſdem eſſe naturæ cũ cœlo,ſed denſiores,& ob id exuberantiori lumine cõſpicuas. ¶Varijs ſedibus.qm̃ ſemꝑ varia ſui cœli indefeſſo motu pũcta indipiſcunt̃,dimentiunturq;, varia ſemꝑ ſpacia ſuꝑioris ambitus. ¶Quoꝶ ſydereæ deflectit lora choreæ.inter ſtellas,aſtra & ſydera q̃d ſit diſcriminis in cõmentarijs hymni ſequẽtis diſces.Mouent̃ planetarum ſphæræ ex aduerſo ſuꝑioris motus,q firmamentũ dr̃ a iunioribus.Solis ṽo motũ reliq̃ planetæ plurimũ ſequunt̃,& p̃ſertim inferiores,Veneris,Mercurij,Lunæ,q̃q; q̃ ſuꝑior,q inferior planeta non cõſtat,tot varię pugnanteſq; ſentẽtiæ ꝓdunt̃,ut in cõmento hymni ſequẽtis.receptũ aũt & vulgatũ,ſolem aſtroꝶ eſſe ducem,quod ab uſq; tp̃e Homeri(ni fallor)putabat̃,vñ ipſe in hymno in Apollinẽ,q & ſol dicebat̃,cecinit.reliquos deos illi ip̃i aſſurgere.deos autem aſtra illa errantia vetuſtas autumauit,ut ab alijs,& a nobis alias.ita autem Homerus μνησομαι ουδε λαθωμαι απολλωνος εκατοιο οντε θεοι κατα δωμα διος τρομεουσιν ιοντα καιρα καναισσουσιν επισχεδον ερχομενοιο παντες αφεδραων οτε φαιδιμα τοξα τιταινει. ¶Non recto curſu.ſol ꝑ obliquũ circulũ,q & zodiacus dr̃ ab animaliũ ſimulacris,q̃ ibi confinxit vetuſtas ꝓprio motu cum ſuo orbe rotat̃,raptat̃ aũt ab octauo in quo fixa ſunt ſydera.raptat̃ inq; ſingulis diebus ab oriente in occidentẽ,annuo tñ ſpatio ꝑmeat ſuo illo motu ſigna zodiaci,quos ordines a deo cõſtitutos,q̃a nunq; p̃tergrediunt̃ ſtellæ,ideo dicte deũ colere.q vero animatos orbes opinarent̃,eaꝶ animas dicerent deũ colere,& orbes flectere,quo flectendos ille p̃ciperet.Sed & q non credũt animatos cœlos,id ip̃m faterent̃,ea de cauſa qua & affirmant ab intelligentijs cœlũ moueri,nam tam & ſi intellectus illi animæ & formæ cœloꝶ non ſint,nihilominus extra controuerſiã aſſiſtunt orbibus,atq; in eis mouendis deo famulant̃.Fuit eñ antiqua controuerſia,eſſent ne orbes animalia,an rõne carerent,ſeu ab intelligentijs incorporeis mouerent̃.varia quoq; fuit opinio & lis,q̃d Ariſtoteles ſenſerit,ex noſtris Hieronymus in cõmentarijs in eccleſiaſten Solomonis,videt̃ opinionẽ de aĩa celoꝶ libẽtius amplecti,& inter iuniores theologos Petrus Aureoli eo maxime inclinauit.Thomas nullo pacto aĩatos eſſe voluit,ſic & alij nõ paꝶ multi. ¶Te colit octaue.octauus notatur orbis,in q̃bus innumerabiliũ eſt multitudo ſtellaꝶ non errantiũ,ſed hærentiũ & æquali ſemper ſpatio diſtantiũ,& qm̃ eoꝶ ꝑs numeroſa ſupra hemiſphæriũ noſtꝶ conſpicua eſt,ideo lampadaꝶ noĩe ſignificat̃.Planetaꝶ ṽo multi q̃nq; & ſemꝑ eoꝶ maximus Sol ſub finitorẽ nocte deliteſcit. ¶Superꝶ q ſedibus orbis ꝓximus.Antiq̃ores aſtronomi octauũ cœlũ,in quo fixæ ſtellæ corruſcant,ſupremũ oĩm opinabant̃.Nonus poſtea introductus dep̃henſo motu q octaui orbis motu aduerſabat̃.putarũt eñ nec ſine rõne,idem corpus ꝑ ſe ſuaq; natura cõtrarijs motibus moueri nõ debere,quare alium & ſuꝑiorẽ inuexerũt cœlũ,a quo noni mot⁹ orbis ita penderet,ut ab octaui cæli motu planetaꝶ motus deriuari comꝑtũ erat.dein tp̃e ꝓ

Planetæ

Sol

cedente, decimū nōnulli ſtatuerunt, repto motu aduerſo motui cœli noni. Itaq; veteres & noui Aſtrologi ſuꝑ numero orbiū aptiſſime diſſentiunt, quod Ioan. Picus patruus in nono aduerſus aſtrologos adnotauit, & nos cum alibi, tum qnto de rerꝫ ꝑnotōe. noſtri vero theologi & ꝑſertim Thomas, ſupra ſydereū cœlū, q & octauus in ordine ponit, ſi aſcendamus aqueū, q & cryſtallinus dr̄, & nonus, & empyreū, q & decimus habet, quē & corporea quoq; eſſe natura & materiā habere voluit, & ſine motu influere, ſtatuerūt. ¶ Extimus. nunc mentio fit ſpiritalis naturæ & incorporeæ illius, quæ deo ſemꝑ pia volūtate famulat. Tres aūt hierarchiæ a Dionyſio Areopagita referunt. quarꝫ quæq; tres habet choros, & qlibet chorꝰ tribus ordinibꝫ abſoluit. in prio ſeraphini, cherubini & throni. In ſecūdo dn̄atōes, virtutes

> Extimus incenſo te ſpiritus igneus ore.
> Ardet in exhauſta ſummi dulcedine amoris,
> Et ſemꝑ ſaturo ſemꝑ fœlicior ore.
> Te quoq; concipiunt cherubini, & lucida ſedes
> Suſcepit iuſta & de maieſtate pependit.

& poteſtates. In tertio, principatus, archangeli & angeli, quorꝫ noīa in ſacris quoq; literis, ſed ſparſim conſpicies. in Eſaia Seraphini. In Ezechiele Cherubini. In epiſtola Pauli ad Col. Throni. In ea q̄ ad Epheſios Dominationū, Virtutū, & Poteſtatū, & Principatuū. In ep̄la Iudæ Archangeli & Angeli vbiq;, vt ea q̄ in lege ſunt poſita ꝑteream. Rettulit aūt hūc eorū ordinē ip̄e Dionyſius edoctus a Paulo Apoſtolo & alijs. Ipſe em̄ Dionyſius, ꝗꝗ Paulū magiſtrū fatet, Hierotheo tn̄ poſtea vſus eſt ꝑceptore. & varias qn̄q; opiniones de diuinis citauit. tanta autē tamq; ſuꝑeminenti locutōe Dionyſius hæc ꝓtulit, ut ſexto cœleſtis ip̄ius Hierarchiæ capite ꝓnunciauerit, eos ip̄os angelicos ſpūs neſcire quales eorū ſint ornatus, & qūo ip̄æ Hierarchiæ ꝑficerent, eumq; ſecutus Hugo cōmentator idem aſſeruit. tam & ſi Magnus Albertus ſeptem aduerſus hanc ſententiā argumēta ꝓferens, eademq; diſſoluens affirmarit, non ꝑfecte qdem quæ ad ſe ꝑtinerent ſpiritales ſubſtantias noſſe, quæ ſoli deo ꝑſpiciunt, ſed imꝑfectæ ſuæq; naturæ cōgruēter & conſentanee ꝑcipe. verū oꝑa Dionyſij iam vſq; a primordio creſcentis ecclesiæ occultata fuere ab hæreticis, adeo ut ſæculis multis euanida ꝓrſus crederent. quod philoſophus Conſtantinus q ea oīa memoriter tenebat, q̄rit, exiſtimās omnes hæreſes q̄ ab initio vexarūt eccl̄am libris Dionyſij, citius infringi & labefactari potuiſſe, ut alias meminimus in opuſculo quo librum Ioan. pici patrui de vno & ente defendimus. neq; ei veterem vllum theologū reperies, q Dionyſij ſentētias citet, aut libros enumeret, adeo ut eos legiſſe dep̄hendant. Martinus pontifex hoīem plurimū extulit, & Agatho & Gregorius q ſemel nō nihil affert Dionyſij, ſed fama forte nō libris excerptū, nā & ip̄e de angelorū ordine euariat a Dionyſiacis dogmatis. qn̄quidē principatū inter Dn̄atōes & poteſtates collocat, Virtutes vero inter poteſtates & Archangelos repoſitas voluit. ſed & poſtq; Dionyſij monumenta reꝑta (id aūt euenit Charoli regis tempeſtate, qua & Ioan. Scotus, non q ex Minorū ordine multis poſterior ſæculis, ſed monachus e græco illa vertit in latinū, & Anaſtaſius Bibliothecæ ꝑfectus ſcolia maximi monachi, & Ioan, Scythopolitani epiſcopi ſuꝑaddit) Guilielmus Ocham de actibus Hierarchicis ab eo diſſenſit. Thomas vero ꝑ alijs maxime Dionyſiū ſecutus eſt, a quo de ipſis angelorꝫ ordinibꝫ, poteſtatibꝫ officijs, copioſiſſime potes erudiri. neq; em̄ hoc loco receſeri oīa & ꝑſertim q̄ notiſſima cōuenit, deo aūt ꝓximi in prima hierarchia, ſeraphini, cherubini, & throni, Seraphini prīo explicant, extimi ei ſunt. i. extra oēs angelicos ſpūs. ¶ Incēſo ore. nomen ip̄m ſaraph. noſtra lingua interp̄tamur incēdiū, & pingunt a noſtris (ꝗꝗ ſpūs pingi ꝓprie neq̄ant) vultu rubro, q̄propter ore ip̄os incēſo canimus, & igneū ſpm̄ dicimus, ſingulari ꝓ plurali numero vſi, nā in vnoquoq; ordine eſt magna ſpirituū multitudo, ſpē diſtinctorū, ut Thomæ decretū. ¶ Ardet. amāt em̄ eximie deū Seraphini, tā & ſi oēs amāt oīm hierarchiarꝫ ſpūs. ¶ Et ſꝑ ſaturo. ſꝑ em̄ ſatur, qa btūs & fœlix, ſed & ſꝑ fœlicior, qa tātū cōſeqtur ꝗtū optat. dici aūt fœlicior poſſe videt, qm̄ angelici ſpūs illuminari dicunt purgari & ꝑfici, qua de re multa Dionyſius, & poſt eū Thomas inter iuniores theologos ꝑcellēter diſſeruit. poſſuntq; angelis multa a deo manifeſtari, ut accn̄tale gaudiū ꝑtereā, de q̊ hymno ſequēti aget. ¶ Cherubini ſecūdus chorus primæ hierarchiæ cherubinorꝫ eſt, in qbus excellit ſcīa, & deo cōtemplādo inhęrēt. ideo dictū cherubinos deū cōcipe intelligēdo, nō tn̄ abſolute, integreq;, nā infinitus eſt deus, & a ſeip̄o tm̄ plene cōcipi & comp̄hēdi pt. ¶ Et lucida ſedes. Throni q &

Dionyſij libri.

ſedes latine tercij chori.primę hierarchiæ ſpūs ſunt,In eiſq; ſe timere deum iudicij firmitate a nōnullis ſcribiť. vn̄ & pendere a iuſtis dei iudicijs dicunť.& Gregorius voluit Thronos dici eos,ꝑ quos deus ſua iudicia exercet.ad primā hierarchiā cōſideratio finis ꝑtinet.Ad ſecūdam eoꝝ quæ agi debeant diſpoſitio,ad tertiam operis executio,quod late a Thoma cum in prima ꝑte theologicæ ſummæ,tum in tertio cōtra gentes,tum in compēdio theologiæ declaratum.¶Hinc dominus virtus in hierarchia chorus eſt ſpirituū,q̄bus nomē dominationū in-

Hinc dominus, virtus atq; hic tremit alta ptās,
Principis inde chorus cælſo tibi paret olympo.
Quiq; regunt orbem, nec nō q̄bus īſima tellus
Flectiť, Angelicæ ſeruāt tua iuſſa cateruæ.
Te dominū, regem, moderatoremq; fatenť
Omnia, te ſummis affectant viribus omnes
Cœlicolæ, affectant terreſtres, tartara nomen

ditum eſt,q̄ & deo ſubſtare dicunť,non q̄ alij non ſubſtent,ſed ut & dn̄i ſubditiq; noīm repugnātia,maieſtas dei clarius comp̄hendať,cui.ſ.dn̄i ſubijcianť dictum eſt,dn̄s & virtus ſingulariter,ṽtutes & dominationes angelicas innuendo,ꝑ illas(ut Gregorius credidit)& miraculoꝝ ṽtutes fiunt & eis cętera agmina ad obediēdū ſubiecta ſūt,ut nōnulli dixere atq;.¶Hinc tremit alta ptās,ptātes tremere ſubdidim⁹,nā & alia poteſtatē dicūť tremeř.ipę vero poteſtates deū tremūt.quod & in ip̄a p̄fatione caniť ab eccleſiæ ſacerdotibus.adorāt dominatōes,tremūt poteſtates,q̄bus(ut Gregorius voluit)aduerſæ poteſtates arcenť vel repellunť.¶Principis atq; chorus.principatuū chorus in tertia hierarchia repoſitus eſt,q̄ & ſeruiūt deo,cum tamē principibus alij ſupplices deſeruiant,& q̄ ſubſidunt archāgeli in tertia hierarchia ſcd'm chori ordinē tenent,cui exequendæ diuinæ volūtatis officiū incūbit(uti diximus) angeli vero vltima poſſidēt,q̄ auctore Grægorio,nunciant infima,ſicut archangeli ſumma & principatus bonis ſpiritibus p̄ſunt.Gentes aūt quoquomō a ꝓphetis pleraq; de angelorū erga nos cura,& de gubernatōe regnoꝝ didicerūt,ſed ꝑuerterunt.Hinc apud Platonicos leges ſpūs quos deos locales putabāt,ipi vrbib⁹ et regnis p̄poſitos,quoꝝ quoq; meminit ſub eiſdem noībus Ariſtoteles,ut Alexandrinus Clemēs,& Iſidorus antiq̄or teſtati ſunt.a Iamblico vero vti archangeloꝝ & angeloꝝ,ita alioꝝ quorūdam ordinū quos citauimus,mentio facta eſt.Cæteꝝ miratus ſum,cū.ſ.Thom̄.tertiæ hierarchiæ choros opis executiōi demandatos affirmarit in prima ꝑte,& in tertio cōtra gentes.mox ṽtutum ordinē ſupremū eoꝝ eſſe,q̄ mittunť ad exequenda miniſteria,in eodem contra gētes libro,& ſecūdo ſniaꝝ cōmentario dixerit.& in eodē tertio cōtra gentes,& in quarto ſniaꝝ mouere orbes decreuerit ṽtutum ordinē.cum tn̄ medius ſit chorus ſecūdę hierarchiæ,& Dionyſij & ipiuſmet auctoritate,quā ſecūdam hierarchiā nō executōi,ſed vniuerſæ diſpoſitōi itentā affirmauit.Cui dubitatōi intacte(ut mihi videť)a Thomæ ſectatoribus,quo pacto ſatiſfieri poſſit nō video,niſi dixerimus ṽtutū ordinē ab eo interdū ſumi ꝑ angelis vltimæ hierarchiæ,auctoritate Dionyſij,qui docet vti angeloꝝ nomē.ita & cœleſtiū ṽtutum nomen cœleſtibus ſpiritibus eſſe cōe,quoniam manifeſtant diuinas illuminatōes.ſed nō nihil ſcrupuli reſtare adhuc videreť.q̄m mentōem fecit ordinis ṽtutū,q̄ noīe viderenť ip̄e ṽtutes ab alioꝝ choris.ordibuſq; diſtingui,q̄ propter addendū dixiſſe eundem Thomā in prima quoq; ſummæ ꝑte.& in ſecundo ſniaꝝ,quinq; ordinibus inferioribus cōuenire ut mittanť.q̄nto aūt in ordine ṽtutes reponuntur. ¶Quiq; regunt orbem.archangeli notanť,q̄ ſecundo ordine p̄ſunt terreſtribus imperijs gubernādis.vn̄ illud princeps Perſaꝝ in Daniele ꝓpheta,& Michael archangelus.q̄ curabat hebræos.ſuntq; ipi,quaſi principes angeloꝝ.q̄ priuat⁊ curāt,& ſingulis hoībus regendis ab ortu vniuſcuiuſq; tribuunť.ut Hieronymus,Thomas.& alij decernūt.moti potiſſimū euāgelica illa dn̄i ſentētia.angeli eorum ſemꝑ vident faciem patris mei,q̄ in cœlis eſt.¶Omnia.q̄ diximus te deū & regem vniuerſi teſtanť.nam quæ mente pollent,id fatenť apte.q̄ in anima ſunt ꝓprijs motibus & ordine,quē nō p̄tereunt idip̄m apte confirmant.¶Affectant cœlicolæ.qui mente p̄diti & te beati ſunt.¶Affectant terreſtres.utpote quo & ipi beanť hoīes rōne p̄diti,affectant & terreſtres res inanimæ,idq; Ariſtoteles fateť in primo ad Nicomachū libro ſcribēs,recte eſſe definitū bonum,quod appeteret omnia,quo loco peripateticis q̄buſdā græcis placuit ꝑ bonū,deū omniū primū ſignificari,atq; idip̄m cēſuit Alexander Aphrodiſæus in cō

Bonum

mentarĳs primæ philosophiæ. ¶ Tartara nomen. ꝑ tartara malignos spūs, intelligimus detractos, ut Petrus inqt apl'us, in tartarꝝ, quo uocabulo ut poetas taceam, & Plato & Aristoteles vsi sunt, qua de re in interꝑtamentis hymni sequētis, multa cōspicies, dęmones itaq; nomē formidāt. ¶ Et celeri fuga mandata capessunt. cum a corꝑibus maxime obsessis diuina ꝟtute pellunt̃. ¶ Dic mihi sacratis. solebāt antiq vates inuocare ea q̃ ipi pútabant numina, nō modo in initĳs opm, sed & cum grande aliqd, aut nouum essent narraturi, tum ut ostenderent

Formidant, celeriq; fuga mandata capessunt.
Dic mihi sacratis radiatus tempora Moses
Cornibus, vnde vni famulat̃ & infimus orbis
Et summus? (tibi nāq; patet) quē fumida nubes
Conclusit, postq; turba comitante fideli
Disĳciens virga fluctus rubri æquoris altos,
Duxisti solido vestigia sicca, ꝓfundo,
Inde per arentes arabum tentoria campos

quę admirabilia erant se ꝓmere sine superꝝ ope nō posse, tū ut auditorē, lectorēve carminis attentū redderēt, hauriendę rei vel nouæ vel ingenti. Nos aūt ꝓpterea Mosem citamus, q; de mundi genesi dicturi ab ipso edocemur, q eam diuina reuelatiōe literaꝝ monumētis commendauit. ipm vero Genesim duplici causa ꝓtulim⁹, nā deo vno & trino hymnū canenti, admirabilia eius opera ducenda sunt in medium, quibus in ipsius veri dei laudem excitamur, parte alia cum supra dixerimus, omnia deum pro modo naturæ suæ, & colere & venerari, causam subinde nexuisse videbimur, cum effectus oēs causam eoꝝ & principiū uel inuiti fateant̃. In ipsa vero Genesi describenda ordinē a Mose traditū seqmur. In cōmētandis vero carminibus si omnia vel plurima quæ Græci & Latini & Hebræi theologi, aut q̃ Ioannes Patruus ex se prompsit, afferre vellemus, in immensum volumen excresceret, & suꝑfluo q̃q; laborarem⁹ qm̄ ex te postea ipoꝝ libros adire poteris. Delibabimus ea quæ & huic loco & ætati cōuenire videbunt̃ tuæ. ¶ Radiatus tempa cornibus. qm̄ ut a sacris literis habet̃, ex vultus splendore diuina cōtemplatōe contracto, cū in montem secessit, ad deū splendebat eius facies, & postea ex radĳs ꝓmi cornua videbant̃, vnde & velata facie loquebat̃ ad populū, quod mysterio q̃q; non caruit, eo em̄ significabat̃ ꝟboꝝ eius ꝓfundiorē haberi intelligentiā qua vulgus non polleret, velataq; illis esse & vmbris obtecta secretiora mysteria, quæ postea Christus & apo-
Mūdus stoli reuelarūt. ¶ Infimus orbis & summus. mūdum inferiorē & suꝑiorem intelligimus, hoc ē spiritalē & corꝑalem. Varie aūt & mūdus & cœlum & orbis sumi solet, interdū orbem ꝓ tota machina oculis exposita nōnulli accipiūt. interdū ꝓ orbe terraꝝ, sed & vnūquodq; cœlū
Cœlum. orbem nomināt a figura, ita & mūdum ab ornatu dictū partiunt̃, extenduntq; nomen ad omne muliebre ornamentū, vnde & muliebris mūdus apud Pliniū & alios. cœlū quoq; modo extimū illum quod omnia complectit̃ dici volūt, modo octauā spherā eius nomine dignant̃, modo & planetaꝝ orbibus id nominis tribuunt, modo aeri. quēadmodū antiqs nōnullis græcis visum, q plures mūdos statuere. Latinis aūt aerem cœli nomine significare sæpenumero placuit. q̃ de re Plinius disseruit. obseruauimusq; ipi apud multos Romanę linguę auctores, & in sequētis hymni cōmentarĳs aliqua ꝓferemus. ¶ Quem fumida nubes. dum ei montē Syne in Arabia cōscensurus esset Moses, ad legem accipiendā, discessit a populo, qui postea vidit fumantē montē & densissima nube cooꝑtum, & coruscatōes, & quæ narrant̃ decimonono & .xx. capite Exodi. In .xx. quoq; scribit̃, stetitq; populus de longe, Moses aūt accessit ad caliginē, in qua erat deus, quod eo etiā spectat, ut mosaicæ legis velamenta & obūbratū literæ corticē indicet. reuelatū vero postq; idem Moses Christo astitit cū Helia in monte ꝑcelso, vbi in euāgelio scribit̃, & nubes lucida obumbrauit eos. ¶ Postq; turba comitāte. nam legem accepit post transitū maris rubri. de quo plura in hymni sequētis enarratōne dicturi sumus. ¶ Per arentes Arabū campos. post trāsmissum diuino miraculo rubrū mare, morat⁹ est diu Moses in desertis Arabiæ, de qua regione & qbus nominibus appellet̃, & quo pacto scribi debeat, abūde lecturus es in sequētis hymni cōmentario, quo oīa libentius cōgessimus, q̃ ad humanitatis studia ꝑtinent. locus em̄ & spatĳ maioris & magis idoneus eiusmodi disciplinæ. quare si qua & hic & ibi tractari possent, ibi refundēda seruauimus. & maxime quæ ad cosmographiā ꝑtinent. qm̄ agit̃ inter alia eo in hymno de peregrinatōnibus Apostoloꝝ, &

de ꝓuinciꝭs diuersis,quas in euāgeliꝭ ꝑdicatōe sortiti sunt,& pariter astrologoꝝ deliramenta refellunt,ꝗbus asseuerabāt diuersos planetas diuersis regionibus impitare.¶ Aerio ꝟtice Synæ. Synai
Succinimus ecclesię pꝛcibus illis,deus ꝗ dedisti legem Mosi in summitate mōtis Synai,ꝙd sumptū est ex decimonono Exodi capite,quo scribit.descenditq; dñs supra montē Synai in ipo montis ꝟtice,& vocauit Mosem in cacumen eius.Syna aūt mons in Arabia,cōiunctus ei ꝗ est Hierusalem,ut inquit Apl's in cap.iiij.epistolæ ad Galathas.quo in loco putarūt aliq

Liquisti aerio considens vertice Synæ,
Colloquioq; fruens metuēdi principis,illo
Contentus gustu ieiunia longa tulisti,
Et Christo assidens ꝑcelsi montis amæno
Vertice de liquida potas mysteria nube.
Principio omnipotens cœlū terrāq; creauit,

nō ita accipiendū sensum,ut ꝟba sonant.sed ad intellectus mysticos recurrēdū esse.qñq; dē itinere viginti dieꝝ Hierosolymæ a monte ipo Arabiæ distarent.Nihil ut arbitror recordati Tauꝝ mōtē mlt'o maiori extēdi tractu si cosmographis stat̄,nec aduertētes si eiusmodi auctores nō legerūt,Apeninū montē paucioribꝫ diebus mēsurari nō posse.ꝗre(ut mihi videt̄)Athanasius & Thomas rectius Apl'i ꝟba declarauere,Synai montē Arabię Hierosolymis cōiunctum vicinū & contiguū decernentes.is aūt ipe mons noīe Agar lingua Arabum significat̄,auctore Athanasio.¶ Ieiunia longa.qm̄ quadraginta diebus a cibo & potu abstinuisse dicit̄.¶ Præcelsi montis.qm̄ vt in.xvij.capite euangeliꝭ Mathæi scribit̄.Assumpsit Iesus Petꝝ,Iacobū & Ioannē fratrē eius,& duxit illos in montē excelsum seorsum,& transfiguratus est añ eos,& resplenduit facies eius sicut sol.vestimēta aūt eꝰ facta sunt alba sicut nix.& ecce apparuerūt illis Moses & Helias,cū eo loquētes.¶ Amæno,suaui cōtemplatōis dulcedine,vnde & in eodē euangelio subdit̄,dixisse Petꝝ.Domine bonū est nos hic esse,faciamus hic tria tabernacula,tibi vnū,Mosi vnū,& Heliæ vnū.¶ De lucida nube.nam & eodem loco subnectit̄,nubem lucidam illos obumbrasse.¶ Potas mysteria.qm̄ cum Christo locutus est,quēadmodū & Helias.¶ Principio omnipotens.nunc & reꝝ creatio canit̄,& dies ipi in ꝗbus condita vniuersa referunt̄.ita Moses sacræ Genesis libꝝ exorsus.In principio creauit deus cœlum & terram.ꝑ principium vero & tēpis & reꝝ ꝓductōis initiū sumit̄,& secūda ꝙq; trinitatis ꝑsona,nam & in euangelio dixit eadem.ego principiū ꝗ & loquor vobis,qua Mosis sententia hæreticoꝝ quorūdam error explodit̄,ꝗbus affirmabat̄ ea quæ vident̄ a malo dæmone principiū habuisse,errorēq; ipm fulcire ipi conati sunt auctoritate Pauli Apl'i,ꝗ in secūda ad Corinthios epl'a scripserit.Deus huius sæculi excæcauit mentes infideliū,nō aduertentes malū dæmonē dici ab Apl'o,eo modo deum eoꝝ esse,ꝗ deo posthabito illi adhærēt,& seruiūt,quo modo ad Philippenses de iꝭs ꝗ corporeis voluptatibus dediti,hæc ꝟba ꝓnunciauit.quoꝝ deus vēter est,iꝭq; ipi conuinci auctoritate Psalmographi possunt,apud quem scribit̄ de deo,ꝙ fecit cœlū & terram.mare & oīa quæ in eis sunt,sed & indubia quoq; rōne cuius & meminit Thomas,refelli possunt.nā quarūcunq; reꝝ diuersaꝝ,quæ inter se conueniunt,vniūturq;,vnionis causam aliquam esse necesse est,alioqn sꝑ diuersa,nec vnq̄ ad vnū coeuntia.Hoc aūt quod dicimus esse & existere,in ꝗbuscunq; rebus etiam diuersis dissepatis,atq; aduersis inuenit̄,quo fit & extra oēm controuersiam colligit̄,vt res ipe sint ab vna causa pendere,quæ illis hoc ipm quod dicimus esse impꝛtiat.Hanc aūt causam primā,rerumq; omnium principiū appellamus deum,ꝗ bonitate sua infinita ex nihilo creauit vniuersum,atq; ita Plato etiam affirmauit.quod & al's subsignauimus,quærens em̄ a se,cur deus mūdum cōdidisset,sibiꝭpsi responsum dedit,qm̄ bonus erat.quam sentētiam fortassis a Solomone desumpsit,affirmante deum vniuersa ꝓpter seipm operatū esse.Vt hinc etiam reuinci queant,ꝗ asseruerunt corporeā naturā hoc ipm quod esse dicimus,sortitā esse in pœnam spiritalis naturę,quæ peccauerūt,nam Moses bonū in causa esse ut crearent̄,asseruit.nō aūt casus ut illos ipos cōsequenter fateri oporteret,si ꝑstare in dictis vellent,hac item Mosis assertione confutant̄,iꝭ ꝗ contenderūt ea q̄ inferiora sunt,creasse secundas causas,nō primā,sed ab ea ordine quodā cætera deriuata,eam vero difficultatem an creare solius dei munus est,mittimus ad ꝑsens,q̄niam cum aliꝭ,tum ipi tractauimus in opere de rerum ꝑnotōe.ꝑ cœlum aūt empyreum intelligi debere Strabus voluit,quem affirmauit statim angelis esse repletum,quod & Beda putauit,magnus vterq; cœli illius assertor,cuius etiam meminerat Basilius in libro exahemeron.

ſub nomine domicilíj extra mũdanæ lucis,eũdemq; nõ ab ardore,ſed a ſplendore appellari
Thomas decreuit,eũdẽ cœlũ decimũ eſſe,aſſeruit Iſaacus phũs,& mathematicus Abraam,
ꝑ cœlum vero naturam ſpiritalem accipi debere putauit Auguſtinus,& ꝑ terram primã ma
teriam,vnde omnia corpora ſublunaria extra controuerſiã ducunt̃.Damaſceno placuit cœ
lo ſignificari nonũ orbem,ſic varíj varie Moſem expoſuerũt,ad vnam oẽs ſacri contextus
indubiã veritatẽ reſpiciẽtes.ſed & Chryſoſtomus ꝑpoſuiſſe Moſem voluit,ꝑ illa v̾ba,In pri
cipio creauit deus cœlũ & ter-
rã,totius conditæ naturę ſum
mam,quam poſtea ſub diſtin
ctis dieb⁹ explicauerit.Augu-
ſtinus omnia opa quæ ſex die

At terræ facies deformis,ſqualIida,opaca,
Atq; ſup vaſtũ volitabat ſpiritus æquor,

bus ꝑticulatim Moſes exequit̃,ſimul condita voluit,referens diuerſos dies ad angelos.q res
ipas,& in deo,& in ꝓpria intelligentia,ꝑceperint.Alíj ordine qdã & ſucceſſu,condita vniuer
ſa cõfirmant.ꝙꝙ ut relatũ ſupra,maluerit Chryſoſtomus Moſem in primis totius rei capita
vno veluti pũcto collecta,ſub oculos legentiũ appoſuiſſe.diximus de antiqs.Non ꝑteribi
mus aũt.Io.Picum patruũ,q ꝑter ea quæ añ ſcripſerũt alíj ſeptem vnicuiq; diei nouas expoſi
tiones attulit,& de mũdo qdem corruptibili diſſerens,ꝑ cœlũ & terrã trãſmutantẽ ſiue agen-
tem cauſam & materialẽ intellexit,adſtipulãtibus ſtoicis & Varrone.de cœleſti v̾o mũdo cõ-
ſequẽti ordine diſputans,ꝑ cœlũ primũ illum & extimũ,cui nomen empyreo fecere,dedit in-
telligendũ,per terrã octo poſtremas ſphæras intelligi docuit Pythagoreis,Platonicis,Peripa
teticis,& ſuo ipe ingenio fretus,vbi v̾o ad angelicũ mũdum aſcendit,terræ loco eſſentiã an-
geli,cœli v̾o appellatõe eius actum eſſentiæ ſummũ,dum longe ꝑfatõe monuit.poſtea vero
ad hominis naturã declarandã cõuerſus,cœli nomine ſubindicari animũ,Platone,Plotino,
& Ariſtotele nixus affirmauit,terræ v̾o appellatõe,corpus humanũ ex terrea,grauiq; ſubſtã
tia,ſub oculos mentis poni monſtrauit,qntæ & ſextæ expoſitõis locos non attingimus,qm̃
in altera de mundis ipſis diuiſim egit & ordine conſequẽti,adeo ut de oibus diſputarit.In alte-
ra de eoꝝ inter ſe mundoꝝ cognatõne.In ſeptima v̾o de fœlicitate diſſeruit,& nomine cœli,
Terra — angelos,terræ homines intellexit,qm̃ angeli cœlũ,nos terram inhabitamus.¶At terræ faci-
es.In Geneſi habet̃,terrã fuiſſe inanẽ & vacuam,vel ut qdam trãſtulere,inuiſibilẽ & incõpoſi-
tam,nos deformẽ diximus,ſignãtes vacuã,ſqualIidãq; eam loco incompoſitæ,& opacam lo
co inuiſibilis cecinimus,nam nec lux adhuc ꝓducta fuerat,ſignificari aũt illis ipis Moſeos ver
bis,varia dixerũt interꝑtes.ꝑ terrã itaq; nõnulli ipm elementũ exprimi voluerunt,quod nec
adhuc formã ſuſcepiſſet.Auguſtinus primã materiã indicari voluit,informẽ,non qdem vt
omnino ſine forma conſiſteret,ſed ut informe illud referret̃ ad ipam materiæ naturã,q̃ ex ſe
nullã habet fomã,& hanc origine dũtaxat ꝑcedit,non aũt tꝑe,origine inquam quo pacto &
poteſtatẽ actu,& ꝑtes toto priores affirmamus.Ita Thomas Auguſtini ſenſum interꝑtat̃,ab-
ſurdum putans,& omni ex ꝑte abhorrens a vero,ut añ formã ꝑ aliquod tempꝑis ſpaciũ ma-
teria fuerit,aut eſſe poſſit.Scotus aũt aduerſat̃.ſed quo Thomæ rõem effugiat,optima conne
xione deducentis eos,q contra ſentiũt,fateri oportere,ut id quod eſt actu.ſine actu ſit,multi-
fariam ſummi actum poſſe decreuit,& actũ quendã cõmentus eſt,quo pollere materia poſſit
ex ſeſe,eamq; ꝓpterea ſicuti entis appellatõem non effugit,ita actus ꝓrſus non effugere,illud
ꝓ conſtanti affirmans.omne quod prius eſt ꝑ ſe poſſe exiſtere,& ab eo remoueri,quod illi ad
uenit,Sectatoribus aũt Thomę id negãdũ eſt,in his q̃ origine dumtaxat & natura ꝑeunt,hoc
eſt ꝙꝙ cõiuncta ꝑpetuo,naturaliq; nexu habeant̃,ſeꝑare tñ alteꝝ ab altero mens poteſt,ad-
uertens aliã naturã ab alia diuerſam,& illi ſuppoſitã,quę tñ indiuiduę & inſeꝑabiles re ipa ſint
ſed ꝓ Auguſtini opinione hæc ſint ſatis ad ꝑſens.ex græcis Baſilio,& Ioanni Chryſoſtomo,
ex latinis,Ambroſio,terræ noíe ſignari placuit materiã,eamq; tempꝑe formã ꝑceſſiſſe decer-
nunt.veꝝ vt Thomas voluit formã,non ꝓ eo quod rem ipam in ſua ſubſtantia cõſtituit,ſed
ꝓ decore,pulchritudineq; ſumpſerũt,nam prius & lucis indiga.vnde ſcriptũ in ſacra Geneſi.
tenebras fuiſſe ſup faciem abyſſi & aquis opta.vnde pariter ſcriptũ eam inanem fuiſſe,ſiue in
uiſibilẽ.erat & ſine plãtis,fructicib⁹ & herbis,vñ & ſcriptũ quoq; legimus,fuiſſe vacuã & incõ
poſitam,q̃ omnia poſſunt ad ornatũ referri.¶Atq; ſpũs ſup volitabat.In Moſe habet̃.& ſpi
ritus domini ferebat̃ ſup aquas.Effren Syrus incubabat trãſtulit,hoc eſt ſpũs domini,& Ra-
bi Moſes,& antea Plato intelligi aerem,q & ſpũs dr̃ voluere.ſenſus tñ ꝓphete eſt,ut docet di-

uinus Thomas,ſpm̃ ſctm̃ aquis ſupferri inſtar artificis mentis,quæ operi formando ſuꝑfert, ꝑ aquã vero ſignificari quoq; materiã primã.& Auguſtinus,& Thomas putauere.nam nec ignis,nec aeris meminit,vulgo locutus,qbus magis notum,aquã & terrã corpora eſſe,q̃ ignem & aerẽ,q̃;q̃ ut diximus,aerẽ Plato ſub nomine ſpũs intellexit.Idem quoq; cœli appellatõe ſignificatũ ignẽ autumauit,eundẽq; ꝑ tenebras exprimi Rabbi Moſes accepit.non p̃tereũdum aũt & vſum fuiſſe Auſoniũ hac dictõe nõ litare,vt carmine illud ſupferri exprimeret,canens in orõne matutina,Qui ſup æquoreas volitabat ſpũs vndas.

Vtq; diem voluit noctis pulſare tenebras,
Momento emicuit præclaræ copia lucis.
Hinc & aquas cœlo ſuperas diſcreuit ab imis,
Quis vna adſtrictis cõſpecta eſt arida tellus,
Quæ frutices,plantas,virgulta emiſit,& almo
Semine deprõpſit florẽ,& de murice fructus.
Mox cœlo oĩpotens,quæ lucida ſydera noctem
Secernunt luci,quæ tempa ſæcula motu
Conficiunt,vicibuſq; diem noctiſq; tenebras
Illuſtrant ſupero actutũ confixit in orbe.

¶Vtq; diẽ voluit.ſcriptũ em̃ ab eodẽ ꝓpheta Moſe dixiſſe deũ,fiat lux,& facta eſt lux,eamq; a tenebris diuiſiſſe,& ita factũ eſſe diẽ vnũ.Auguſtinus ꝑ lucẽ intellexit formationem ſpiritalis naturæ,quam cœli noĩe ſignificatã putauit,ſed informẽ.Baſilius ꝟo & Ioan.Chryſoſtomus,qbus placuit de corporea natura mentõem a Moſe factã,de formatõe eiuſdẽ naturæ intelligenda ip̃a Moſis ꝟba voluerũt.vt ꝑ lucem id quod erat tenebrarum informe,formaret.Picus Patruus in prima expoſitõne,de corruptibili mũdo vti cœlum & terrã agentẽ & materialẽ cauſam,ita & tenebras quas fuiſſe ſuꝑ faciem abyſſi Moſes affirmat.priuatõem materiæ annexam interp̃tatus eſt,& aquæ loco accidentes materiæ qualitates & affectões indicari docuit,& ſpiritu dñi,vim efficientis cauſæ ſubſignauit,cuius actõe oriat̃ lux.i.formæ ſpẽs & decor,atq; ita fieri diem vnũ voce dei imperantis,quoniã(ut inqt)nihil agũt naturales cauſæ,quod non diuinæ artis ordo p̃ceperit.In ſecunda ꝟo,quã de mũdo cœleſti vocauit enarratõe,vti octo ſphæras terrã appellauit,ita inanem eam & vacuã,luce nondũ illis ab empyreo cœlo ꝓpagata,p̃nunciauit,abyſſum interp̃tans tam vaſtã tot orbiũ altitudinẽ,a cuius facie tenebras empyreus orbis expulerit,ꝑ aquas ꝟo criſtallinũ,quẽ vocãt nonũ orbem,ſignificauit.cui ſpũs dñi.i.ſpiritalis olympus ſedes ſpirituũ dñi,vel ferebat̃,vel incubabat,fouens eum,& abũdantẽ adeo lucem largiens,ut inde in reliquos orbes ꝓpagaret̃,quo fieri diem vnũ docuit,qa fœderarent̃ primis inferiores cœli,beneficio ſupnæ lucis.Ad angelos ꝟo ꝟba ip̃a relata,in hũc modũ expoſuit,ut ſicuti eoꝝ eſſentiam & actũ eſſentiæ ꝑ cœlũ & terram accepit,ita ꝑ abyſſum intellectualẽ ꝓprietatẽ,ꝑ ſpm̃ domini ſpm̃ amoris,ꝑ lucem ſpẽs intelligibiles,ignorantię tenebris oppoſitas,moneat intelligẽdũ.Poſtea de hoĩe differens,cuius corpus terrã vocauit,cuius animũ cœli nuncupatiõe dignatus eſt.¶Lucis.i.ſpiritalis corpuſculi beneficio fieri docuit,ut ex corꝑis nocturna,& matutina animi natura,vnus ſit homo,ſpiritalis inq; corpuſculi,quod a philoſophis & medicis nũcupat̃ ſpũs,natura(ut Ariſtoteles voluit)diuiniore,q̃ elemẽta & cœlo ꝓportõe reſpondẽs,q q; medicis,philoſophiſq; conſentiẽtibus,ſubſtantia eſt maxime lucida,nec vlla re alia magis q̃ luce fouet̃,& recreat̃.ꝑ aquas aũt ſignificatũ voluit intellectũ hoĩs,maxime ꝑuiũ,ſupnæ illuminatõi diuini ſpũs,q ſuꝑ eis fert̃,de quo qdem ſpũ illuſtrante,multa differuit,& ip̃i quoq; in cõmentarijs de aĩa,de hac ip̃a re latiſſime differemus.Demũ vbi de fœlicitate ꝟba fœcit,& naturã humanã comparatõe angeloꝝ,terrã vocauit,inanem eam & vacuã originali iuſticia monſtrauit,& peccati tenebris faciẽ eius,i.rõnem obductã,ſpũs ꝟo dñi.i.lumẽ diuini vultus fouebat eas,& tandẽ orta eſt lux.i.Abram fundator primus diuinę religionis,q vnius dei cultum,aduerſus idola & gentes,hoĩbus ꝑſuaſit,primus q ſupſtitões dæmonũ a vera vnius dei religione,ſecreuit.& hæc ꝑ expoſitõe primæ diei,ex multiplicibus interp̃tũ ſentẽtijs tibi attulimus,ad eoꝝ te ſtudia ꝓuocãtes,in reliqs parciores erimus,& res ſubſignabimus potius,q̃ explicabimus.¶Hinc & aquas.die ſecũdo factũ eſſe firmamẽtũ,vocatũ cœlũ Moſes ait,q̊ ſupe ab ĩferis aq̃ dirẽptę ſũt.¶Quis vna adſtrictis.tertio ꝟo die docuit nos cõgregatas eẽ aq̃s ĩ locũ vnũ,ut terra appareret,q̃ virẽtẽ herbã germinauit,& ligna pomifera,& eoꝝ ſemĩa.¶Mox

cœlo omnipotens. Quarto item die facta luminaria docuit, & stellas in firmamēto cœli, ut di-
Tempus uiderēt diem ac noctē, & essent in signa & tempa, & dies, & annus. ¶ Longinquo primū. Tem
pus qm̄ mensura motus dr̄, ab Aristotele, scd'm prius & posterius, si id quod dicimus, primū
mobile an̄ firmamentū factū esset, posset ab eo tempus deduci, ideo diximus, Ex motu flui-
tans nunq̄ cessantis olympi, quod de empyreo intelligendū esset, si ei motus cōpeteret, certe
de nouo orbe etiā lucido summi potest, qm̄ natura est maxime puia, & aptissima empyreę lu-
ci recipiendæ. diximus aūt, tū cū luminaribus ipis fluxisse tēpus, consentientes Mosi, qui sub-
didit, facta ea in signa & tpa.

Longinquo primū tempus tūc fluxit ab æuo
Ex motu fluitans nunq̄ cessantis olympi.
Hinc vndis pisces surgunt, hinc squamea turba
Pennigeriq̄ greges auiū, sua numia tractat
Quodq̄ genus, curuo delphin secat aera saltu,
Et male ueloces diffindunt æquora phocę,
Agminis aligeri cœtus depascit almæ
Munera telluris, fuscat nube volantum
Splendidus ob radios flammati syderis aer.
Quæ terrā, pontū, & liquidū p inane vagādo
Fœcundā ob sobolē cōplent elemēta animātes,
Quinetiam sexta tellus tum pcita luce.
Protulit omnigenū numerosa armēta ferarum,
Et cicur turbas reptantis & agmina vitæ,
Muneraq̄ ex tēplo sua quæq̄ libēter obibant.

fluxit aūt ab æuo, non q̄ euū ps tempis sit, illo em̄ mensurant, ea q̄ principiū habent, & fine carent, & ppterea Angelis tributū, & rebus oībus pmanentibus, tribui quoq̄ debere nōnullis placuit. Tempe vo mensurant ea pprie, q̄ generatoī sunt & corruptoī obnoxia, liceat transferat aliqn̄. sed ab æuo fluere dicimus, qm̄ cū tres sint mensuræ, æternitas, æuum & tempus, hoc vltimo loco & postremo statutū est, atq̄ ita intelligi etiam illud Boetij potest, qui tempus ab æuo ire iubes. ¶ Hinc vndis pisces. quinto die ex aquis Moses pducta reptilia asseruit, & volatilia sup terram, sub firmamēto cœli, & cæte grādia, & om̄e volatile. ¶ Sua munia tractat Quodq̄ genus. Cōsonū est,
ut vnūquodq̄, quod formā aliquam assecutū est, operet scd'm eius inclinatoēm formæ. fa-
cti aūt ad natādum pisces, ad volandū aues, quapropter nō nihil eorū meminimus opatio-
nū. ¶ Quæ terrā, pontū, & liqdum &c. subdidit em̄ Moses dictū fuisse, Crescite & multiplica-
mini, & replete aquas maris, auesq̄ multiplicent sup terram, quas diximus fuscare aerem cre-
bro volatu, & pisces p æquora meare, quorū delphini meminimus, tanq̄ velocissimi, qui &
aquæ summa vellicans saltu, qnq̄ vndas plabit, vn̄ & futuræ tempestatis habet signū, qua
de re in tertio de rerū pnotoē libro disseruimus, meminimus & phocarū vti inertiū, & som-
no deditarū, & cū terram petunt, tardissime gradiētiū, vtpote q̄ paruissimis pedibus, & velut
detruncatis inambulent. vnde ab Aristotele in primo de aīalibus scriptum est. καὶ τῇ φωκῃ κεκολοβωμένοι πόδες Sic facta sunt vba pigri, simul & velocissimi animantis. qbus vtpo
te extremis facilius media possent intelligi. ¶ Quin etiam sexta. Die sexta, pducta dicit Moses
ex terra fuisse & reptilia & bestias terræ, mox & hoīem a deo creatum asseruit. Hec summatim
a secūdo ad vltimū diem descendentes, disseruimus. sed qm̄ in ope prime diei exponēdo, diu
morati sumus, qnq̄ aūt sequētes dies pperantes nimis exegimus, conuenire videt ut aliqua
subijciamus, qbus instrui possis, & eorū quos supra citauimus authorū, hac etiam parte gusta
re sententias. Igit p firmamentū secunda die factum, id cœlum in quo sunt sydera, multi sum
pserunt. p aquas sup cœlum spiritales substantias Origenes accepit, vnde illud psalmi. Aquæ
Firmamētum quæ sup cœlos sunt laudent nomen domini. & in Daniele. Benedicite aquæ omnes, quæ sup
cœlos sunt domino. cui Origeni cōtradixit Basilius, & Thomas, qui corpales eas aquas intel-
ligūt. Cæterū firmamenti nomine, intelligendā docuit Augustinus formæ cœlestis impssio-
nem, in informi materia. & p cōgregatoēm aquarū, & p apparitoēm aridæ, exposuit materiæ
ipi, & terræ formā, & formā aquæ fuisse inditā. p plantas vero pductas, plurimi veterū theo-
logorū ita intellexerūt, ut videt significare Mosaicæ literæ cōtextus. Augustino aūt visū ideo

plantaꝝ eductõem accipi debere. ac ſi diceret terrã ipam ꝓducẽdi accepiſſe ỽtutẽ, ꝓducta ỽo luminaria actu ipo, nõ ỽtute tm̃ ꝓducẽdi cœlo cõicata cenſuit Auguſtinus alijs cõſentiens, a qbus item diſſentit de auibus & piſcibꝰ, quos alij tñ ꝓductos affirmãt. ipe eoꝝ ꝓducendoꝝ naturã, tributã aquis voluit, inter primos ỽo ſunt q affirmẽt nõ ita ꝓductos ex aqua, ut nõ ex oĩbus elemẽtis cõditi exiſtimenť, ſed qm̃ humor piſcibus apprime cõueniat, auibꝰ vapor, q & ipe petit alta, quo & ipe cõſcendũt aues volatu. ſicut ima petit humor, in quo & ipi piſces alunť & viuũt. Terreſtria quoq; aĩalia actu ꝓducta de terra, ꝑmi theologoꝝ veteꝝ uoluere, ſcribẽte tñ Auguſtio, vim eoꝝ ꝓducẽdoꝝ terrã obtinuiſſe, illiſ ipis Moſeos ỽbis intelligi debere. Illud aũt obſeruãdũ eodẽ Auguſtino auctore, quẽ & Thom. & alij ſecuti ſũt. In primis ſacri cõtextus, & diuinoꝝ eloqoꝝ ỽitatẽ cõſtantiſſime tenendã. mox ſi ea ipa eloqa nõ vno tm̃, ſed multiplici ſenſu exponi, declarariq; poſſint, eoꝝ alicui ita hærẽdũ nõ eſſe, ut ſi falſum eſſe cõſtiterit. ꝑſumat aſſerere illũ eſſe ſacri ſenſum eloquij, ne ex illo ĩfideles ea deriderẽt, & credẽdi ſibiipis viã ꝑcluderẽt. has de antiqs theologis ſentẽtias citauimus. nũc & Pici Patrui ſuggerẽda qdam, queadmodum ſupra in primæ diei enarratione fecimus, Hic materiales formas, aquaꝝ appellatõe, dixit intelligi poſſe. cũ in ſphæra gñabiliũ & corruptibiliũ, ſint varij accedẽtiũ, recedẽtiũq; formaꝝ fluxus, inſtar maris, ut hinc Heraclitus ſenſibiliũ reꝝ ſubſtãtiã vocarit mare, & ꝑ Neptuno, quẽ maris deũ fabulabãť, a Platonicis ea ỽtus accepta ſit, q gñatõibus ꝑeſt. Firmamẽtũ ỽo accepit mediã illã regionẽ, in q ſublimes impſſiones fiũt, q regio puriora elemẽta aquaꝝ nomẽclatura ſubſignata, dirimit ab elemẽtis oĩno mixtis, terrã vero cõſpici cõgregatis aqs, eo ſpectare decernit, ut ĩtelligamus materiã cõſpici nõ poſſe, niſi ſpẽm formaꝝ induta fuerit, q & ſi elemẽti ſimplicis ſpẽm nacta fuerit, nõ cernit, qre miſceri demẽta cõuenit, atq; coire in vnã formã. ab ea ỽo miſtionis forma. vegetabilẽ aĩam deriuari, q fieri, ut ex illa aquaꝝ cõgregatõe, ĩducta ſit terra herbaꝝ, fruticũ, arborũq; fœcũda. atq; in hũc modũ, reliq de mũdo corruptibili diſſerẽs, ad hoĩem deuenit, q ĩferioꝝ oĩm eſt cõſumatio, ſicuti oĩm hoĩm abſoluta eſt cõſumatio Chriſtus, de q ſeptĩo qq; cuiuſcũq; expoſitõnis, capite diſſeruit, ita & reliqs ſeptẽ expoſitõibꝰ, cõſequẽter ad ea q ſupra de pria die ꝓtulimus, ſcriptã a Moſe Geneſim interꝑtatõe ſeptẽplici declarauit, cæteꝝ excurſiões illas de motu aĩaliũ nõ exponimus, tibi iã ut arbitror, notas. De Theſſalia nõ nihil afferimus, cuius & in ſecũdi quoq; hymni interꝑtamẽtis, mentõem factã inuenies. De Arcto nihil, nã multa cõſpicies in .ij. hymno, & Ripheoꝝ mõtiũ meminiſſe nos repies. qre nec Arcton, quã Riphæa noĩauimus, expoſuiſſe neceſſariũ fuit, tm̃ de vnda decima qpiã afferemus ſuo loco. ¶Incola Theſſ. Theſſalis accepta referť inuẽtio domãdoꝝ eqꝝ, & Peletronijs (Peletroniũ ei oppidũ Theſſaliæ) id munꝰ Verg. tribuit. Frena Peletronij Lapithæ gyroſq; dedere, Impoſiti dorſo, atq; eqtẽ docuere ſub armis. Eſt ãt Theſſalia circa Peneũ & Thermopylas, ut inqt Euſtathi. hæc eadẽ & Pelaſgia, de q ipe auctor multa, qq; & alia ſit Pelaſgia, q & Arcadia, Stephano, Euſtathio, alijs, eadẽ & thetalia & Aemonia & Pyrra & Pyrrodia, a Pyrrha Deucalionis, ut Thianus poeta cecinit. Aemonia ỽo ab Aemone Pelaſgi filio, ex q Theſſalus, vñ Theſſalia. hũc ãt authorẽ ſecuti ſũt interꝑ

Theſſalia

Currebant lepores, frondentia cornua ceruus
Componẽs tergo curſus captabat inanes,
Explicuitq; ſolo ſinuoſa volumina ſerpens
Sibila congeminãs triſidæ vibramine linguæ,
Mugibat taurus, ſurdiſq; hinnitibus oras
Opplebat ſonipes celeriq; ꝑ auia curſu
Circũerrabat ouans patulis de naribus auras
Calfactas ſpirans. ſic cætera turba animantum
Diſtento ſpacians campo, cœloq; ſalubri
Degebat placida ꝓlem meditata quiete.
Nondũ flexilibus colla obluctantia loris
Quadrupedis dorſo reſidens frenauerat altę
Incola Theſſaliæ domitor, nec bellica Martis
Munera tractanti iam tum excuſſere ſoporẽ
Claſſica, nec peditem buxus cõciuit ad arma,
Et duro nondũ ſegnes inuerterat agros
Vomere callofis manibus diſcinctus arator.

tes Apollonij,q̃q; fuere q̃ voluerũt a Theſſalo p̃re Phidippi nũcupatã. Diuidũt eã in p̃tes q̃tuor,pelaſgiotin,theſſaliotin,iolchitin,& phthiotin,authore Apollodoro,inſames aũt latrocinijs fuere Theſſali græco ꝓuerbio notati,θετταλοι λησται,hæc de Theſſalia,q̃ vulgata ſunt p̃tereo,& Lucani deſcriptõem miſſam facio,qua illã montibus cinxit a ſeptẽtrionibus Oſſa,ab oriente Pelio,Othry a meridie,Pindo ab occidẽte. ¶Latiſſima tergora ponti. Fit alluſio ad illud,quod frequẽter Homerus canit,quod Græci alij q̃nq; vſurparũt επευρεα νωτα θαλασσησ.

Theſſali latrones

decimus fluctus

Nec dum ſpirantis latiſſima tergora ponti
Dimenſus decimam pręceps contẽpſerat vndã
Nauita in aerios fixurus lumina tractus,
Nunc q; & Rhiphæa vultũ flexurus ab arcto
Anceps ſublata quotiens de nube pependit.
Deerat adhuc animal mentis ſublimius altæ,
Nanq; nequit hoĩem tellus,nec lympha nec aer,
Nec cœlũ,aut aliud dias in luminis oras
Promere maiorẽ mundo regemq; animantũ.
Hũc ſiq̃dẽ oĩpotẽs poſt cœlũ,elemẽta,feraſq;
De ſolo iuſſu productas finxit Adamum,
Quiq; ſui ſimilis ꝓpriaq; ab imagine lumẽ
Diuinum mentis gereret ratione ſagaci,
Qui totũ luſtraret opus,qui tramite recto
Scanderet ad ſummi ſublimia regna tonantis,
Præforet alitibus,iumẽtis,piſcibus,omni
Terrenæ ſtirpi,fœlix traduceret æuum.
Mox ſpecie ſimilis ſexus variata figuram
Iungit̃ huic mulier.ſunt hæc primordia mundi,
Quis facilis puri pandetur ſemita recti,
Quo freti cauſam tulimus,cur ſingula regem
Mirent̃,ſtupeant,metuant,venerent̃,adorent:
Nã cuncta ex nihilo in nihilũ caſura tremenda
Brachia ni ſemp̃ metuendi principis,illi
Quam ſtruxit moli iugem,aſpirare vigorẽ

¶Decimã cõtempſerat vndã.exprimit̃ decuman⁹ fluctus,q̃ & maximus dr̃,quare & oua decumana,& ſcuta decumana,q̃ eſſent ampliſſima. Sic & decumana porta in caſtris,ab hoſtib⁹ auerſa,& decumanus agroꝝ limes ab oriente ad occaſum. Decimi ꝟo fluctus ſiue vndę,poete multi meminerũt,Ouidius,Silius,V. Flaccus,Lucanus,Seneca,q̊ꝝ teſtimonia p̃tereã,a Politiano citata in Miſcellaneis. Illud addã,numeꝝ q̃ decẽ dr̃,ab antiq̃s maxime laudatũ,eũq; Plato cõmẽdauit,q̃m ex rebus ſingularibus,q̃ monades a græcis dicunt̃,ꝑficit̃ decuſſis. pluraq; eius rei legere potes apud Victruuiũ in Tertio,Factũq; ex decuſſi ꝟbũ decuſſare,apd' eũdem auctorẽ,& apud Columellã,& alios,ſed & apud Martianũ,decuſſatim aduerbiũ,& decuſſantes p̃ticipiũ,q̃ oĩa abſolutũ q̃ddã & ꝑfectũ notant,ut hinc quoq; decimã vndã,eam qua nulla ſit maior,itelligere poſſimus. ¶Nãq; neq̃t hoĩem. Poſt elementa,& q̃ ex eis cõſtãt aĩantia,factũ hoĩem de limo terræ a deo,& inſpiratã aĩam ſacrę lr̃ę ꝓdũt,nec ull⁹ vnq̃ ſane mẽtis,dubitauit idipm de hoĩe,q̊d de aĩantibus cæteris,a q̃buſdã traditũ eſt,intelligẽdũ,ut terra illũ ſeu alia elemẽta ꝓduxerit,queadmodũ ea ipa elemẽta putauit Auguſt. vim obtinuiſſe ꝓducẽdi ea,q̃ actu ipo a deo ꝓducta pleriq; putauerũt,ſimulq; obit̃ cõfutari Moſeos ꝟbis ĳ ipi videt̃,q̃b⁹ placuit hoĩem nõ ſolũ cõiunctõne maris & fœminę,ſed ut nõnulla aĩalia ſine ſemie ſolẽt gñari poſſe,q̃re diximus,nec cœlũ,aut elemẽta,aut q̃cq̃ aliud hoĩem ꝓduxiſſe,quẽ vltimo deus ad imaginẽ & ſiĩitudinẽ ſuĩ cõſtituit,de q̃ imagine in hymni huius fine plura cõſpicies. Cęteꝝ nec mireris q̃rtã carmĩs ſyllãm a nobis ꝓductã,nã.h. vim cõſonãtis q̃nq; apud Verg. obtinuit,& de cęſuris diſſerẽs grãmatic⁹ Seruius,a nobis iure factũ,alia rõe defendit. ſed tibi ad p̃ns de alterutro,exẽpla hæc ex Verg. ſint ſatis. Terga fatigamus haſta,nec tarda ſenectus. in nono Aenei. & in. x. Per mediũ q̃ ſpina dedit,haſtãq; receptat,& in eodẽ,Morte tua iuuenis heu nũc miſero mihi demũ. De cęſura ꝟo.ſ. cũ vltia ſylla dictõis fit principiũ pedis,ex Vergilio etiã nũ exẽpla ꝓferimus,q̃b⁹ poſſe nõ ſyllabã ꝓducer̃,clare cõſpicies,i ſcd'o ei pede,uti nos hoc loco,lõgã poſuit ſyllam,q̃ alioq̃n bre

Decuſſis.

Decuſſar̃ decuſſati. decuſſantes.

uis eſſe debẽret. ita ille in. viij. Miratᷓ interq; manus & brachia ꝟſat. in. vij. in tertio pede ita. Et Bellona manet & ꝓnuba nec face tm̃. In eodẽ ꝙq; pede, antea i Buco. Oĩa vincit amor, & nos cædamus amori. in qͥrto ꝟo pede Lucretius lib. ij. Nec domus argẽto fulget, auroq; renidet. ¶Rõne ſagaci. Sagax prima lõga poſuit Lucret. Ordine quæq; ſuo ſagaci mẽte locarũt. Alij ꝟo & Ouid. ꝑcipue breuẽ, Lichnobateſq; ſagax. ¶Nam cũcta ex nihilo in nihilũ caſura. Poſt Sagax ꝙ de reꝝ creatõe diſſeruimus, mox ordine cõſequẽti de eaꝝ cõſeruatõe quæpiã ſubnectimus, primũ aũt ꝙ pacto illa creatio debeat intelligi, ſubindicam⁹, hoc eſt ex nihilo, ꝗbus ꝟbis et antiq philoſophi, ꝗs ſecutus Lucreti. & ip̃e etiã Ariſto. hac ĩ ꝑte abijcit, illi em̃ ex nihilo fieri aliqd nõ poſſe crediderunt. hic ꝑter id ꝑ motũ quoq; fieri oĩa, poſitis tribus, ꝙ reꝝ principia voluit eſſe, materia, forma, & priuatio ꝓrſus aſſeruit, vnde mũdi ſequebatᷓ eternitas. Nos mũdũ principiũ habuiſſe, & ex nihilo factũ, nec ꝑ motũ affirmamus, quẽ & ĩ nihilũ ꝙq; caſuꝝ fatemur, ni diuina volũtas, poteſtaſq;, quas brachij noĩe, more ſacraꝝ lr̃arum, ſignificamus, illi ſꝑ aſſiſteret.

Decernant, primã ſed fœmina vana ſalutem
Immemor abrupit. cum iactabunda veneno
Serpentis deluſa cibi dulcedine capta,
Guſtauit vetitos maleſana obliuia fructus,
In facinuſq; virum pellexit, quo ruit omne
Humana de ſtirpe genus, ſed crimine maior
Principis excelſi maior clementia fulſit.
Qua te iterum ſupplex cœli terræq; creator
Porrectis veneror ſupplex ad ſydera palmis.
Nanq; ferunt ſacræ præcelſa volumina legis
Aeterna te mente ſimul vidiſſe medelam
Peſtis, & actutum terrenas mittere ad oras

Nã quẽadmodũ ex voluntate dei pẽdet, ut res ſint, ita ab eadẽ pẽdet volũtate & poteſtate, ut cõſeruentᷓ. nec aliter (ut ꝟbis vtar Thomę) eas deus in eſſe cõſeruat, ꝙ ſemꝑ eis eſſe dãdo, vñ ſi ſuã actõem eis ſubtraheret, oĩa in nihilũ redigerentᷓ, & Io. Scotus decernit ꝑ cõſeruatõem, ita res ip̃as eſſe a deo habere poſt eſſe, quẽadmodũ ip̃m eẽ habuerũt poſt nõ eſſe, ac eoꝝ prior Auguſtiñ. ſcribit eo mõ quo in ꝑtãte dei erat, ut res eẽnt añq; eẽnt in ſe ip̃is, ita in eiuſdẽ ꝑtãte eſſe, ut nõ ſint poſtq; in ſe ip̃is fuerũt. ¶Primã ſed fœmina vana ſalutẽ. Poſtq; deus formauit hoĩem de limo terræ, ut in Geneſi Moſeos eſt narratũ. ædificauit coſtã quã tulerat de Adamo in mulierẽ, ꝙ vbi formata, intellexit dei volũtatẽ nõ eſſe, ut de ligno ſciẽtiæ boni & mali veſcerentᷓ, ſuaſu dæmonis, ꝗ ſerpẽtis formã ꝑtẽdebat, deluſa, fructũ ligni vetiti comedit, ſuggeſſitq; viro, idip̃m ꝗd ꝓpetrauerat facinoris admittẽdũ, ꝙ admiſſo genus humanũ ꝗ eo in vno ita cõcluſum fuerat, ut ab eo ĩprimis ꝓpagaretᷓ, & pc̃tõ ruit in ꝑceps, & mortẽ corꝑis, & aĩę pœnã ſempiternã incurrit. ¶Sed crimĩe maior. Ip̃ius ãt pc̃ti originis, tã & ſi in veteri lege, & antea in lege naturę inſtituta eẽnt remedia, nihilominus non dabatᷓ aditus ĩ cœlũ, priuſq; Chriſtus ſua illud morte reſeraret, ꝙ crimĩe maior atq; etiã maior fulſit clemẽtia, adeo ut Gregorius exclamauerit. O fœlix culpa, ꝙ talẽ meruit hr̃e redẽptorem. ¶Qua te iteꝝ ſupplex. at hinc alia colẽdi dei rõ cõſurgit, nõ em̃ ut creatorẽ ſolũ, ſed ut redemptorẽ colimus, & ĩmenſi h⁹ bñficij memoria in amorẽ excitamur. ¶Porrectis palmis. Vetus adorãdi mos exprimitᷓ, ꝙ etiã ad pñs fungimur, ſic & Moſes ſublatis manibus, orabat deũ, cũ eius ppl̃s aduerſus Amalech depliaretᷓ, ꝙq; eo geſtu data ſunt alia myſteria intelligi, de ꝗbꝰ alij, & nos in hymno ſequẽti. ¶Namq; ferũt ſac. dei ꝑdeſtinatio innuitᷓ, ꝙ ip̃a trinitas ſc̃tiſſima ſꝑ vidit filiũ naturã humanã aſſumpturꝝ, & redempturꝝ genus hũanũ. ¶Aeterna te mẽte. qcqd em̃ videt nouitve, æterne videt & nouit, ut oẽs decernũt theologi, & cõfirmat rõ. qñqdẽ ſi in tꝑe noſſet aliqd noui, cõſequẽs eſſet ut acqͥreret aliquã qua prius nõ polleret, ꝑfectõem, ꝙ extra cõtrouẽſiã colligi poſſet, ip̃m nõ eſſe ꝑfectiſſimũ, quẽ. ſ. aduẽticiæ notæ ꝑficerẽt. Atq; ita in reliqs, ſapiã, ꝑtãte, cura reꝝ inferioꝝ, pariter decernẽdũ. oĩa em̃ ꝓuidet, ꝑdeſtinat, curat vnico & æterno actu. ꝗ idẽ ip̃e eſt deus ſimpliciſſimus & vnus. ¶Actutũ. nõ ſolũ poſt Adæ peccatũ, ſed añq; peccaret. nã & peccaturꝝ ob prauã volũtatẽ ꝓuiderat, & genus humanũ caſurꝝ, & redimẽdũ, ac bona multo maiora de pc̃tõ Adæ ſe penitus eliciturꝝ ꝗ optimus eſt, nec deliꝗ ſineret quẽpiã, ni maiora inde bona depromeret, ſed & hæc ip̃a & alia innumera vidit æternitate, qua & vniuerſa, tam præſentia quam præterita & futura, vnico intutu contuetur.

¶Hominē ne: deū ne: an ne vtrūq; magis: de Christo dici pt, q est hō, q est deus, q est deus & hō, ꝓpter vnitatē suppositi in duabus naturis. est em̄ diuinū suppositū. i. ꝑsona filij in diuīa humanaq; natura. hāc de Maria vgine sumpsit, ut oēs orbis plage iā ab initio p̄dicatōis ap̄lorū audiuerūt. ¶Quis pariter q sint. adeo em̄ oia etiā anteq̄ sint, necesse est deū p̄cognoscere, ut nihil oīno esset, nisi illud ip̄m & p̄nouisset & mādasset futurꝝ. Nouit aūt nō ꝑ spēm vllam, sed ꝑ essentiā suā, & vnico (ut diximus) & æterno actu, q sua ip̄ius substātia est, seip̄m cognoscit & oia simul. ¶Quicq̄d ei ꝑ te cōsurgit, de ideis subijcim⁹ q sunt principales q̄dā formę & æternę, q̄ diuina intelligētia cōtinent, ut August. ait in lib. octoginta triū q̄stionū. q̄ cū ip̄ę nec oriant, neq; intereāt, secūdū eas tn̄ formari dr̄, oē qd' oriri & interire p̄t, & oē qd' orit & interit. Sunt āt hę in mēte diuina, & exēplaria dici p̄nt, auctore Thoma, qua (ut inq̄t) rerꝝ factōis principia sunt, rōnes vo habent q̄ dicunt principia cognoscēdi, q̄n q̄dē ipse deus eēntiā suā oī q̄ cognosci p̄t mō ꝑfecte cognoscit. & nō solū q̄ in se est, sed q̄ ꝑticipari sil'itudine q̄dā a rebus creatis p̄t, q̄cunq; vo creata sunt, ꝓpriā hn̄t spēm, q̄ sil'itudinē eēntię diuinę ꝑticipāt, q fit, ut q̄ deus cognoscit essentiā suā, ut q̊ quo imitabilē ab ijs q̄ cōdidit eā, ut ꝓpriā rerꝝ earꝝ ideā & rōnē intelligat. atq; ita viuere in deo dn̄r oia, priusq̄ exterius ī ꝓpria forma ꝑmant. vn̄ illd' in Ioan. euāgelio a Platonicis, & ab Amelio maxīe q̄dā indignatōe celebratū, qd' factū est in ip̄o vita erat, quēadmodū artificis mēti sil'itudines adhęrēt rerꝝ q̄ facturus ē, resq; ip̄e intelligibiles illi anq̄ visiles sunt, q̄ nō conderent ab artifice, ni ad id exēplar qd' mēti prius īsedit, afformarent. ¶Ergo & ter ternis. seq̄t hoc ex p̄cedētibus, ut id qd' ꝑticulare ē, ex cōi qd' singulare, ex eo qd' gn̄atim dictū est, ꝑmit. dictū ei oīm rerꝝ q̄ cōdita sunt, exēplar in mēte diuīa fuisse q̊ fit ut ea oia q̄ sex illis dieb⁹ recēsuimus, in ip̄o deo p̄fuerint, q̄re ter terni. i. nouē cœli, eorūq; flexus & figura orbicularis, & inferiorꝝ rerꝝ tegmina. ambiūt em̄ & claudūt ima corꝑa, ꝑuia et ꝑspecta erāt deo anq̄ fierēt. ¶Mox ꝓpriū. vbi vo ea formā sumere, & re ip̄a esse & ꝑmanere voluit & dixit, subito cōdita sunt instar pellis vsatilis, scd'm illud Psalmi, q extēdis cœlū sicut pellē. ¶Ter terni superūq; chori, & nō solū corꝑa, sed spiritales substātię in ip̄a diuīa mēte priusq̄ crearent, cōtinebant. vbi vo in ꝓpria eas forma, seu mauis eēntia, & eē & sibi assistere & mīstrari voluit, subito fuere & e⁹ exercitus. Nā & in euāg. hr̄. multitudo cœlestis exercitus famulādo cōplerūt, quē exercitū noīe phalāgis exp̄ssimus, de q̄ in cōmētarijs hymni sequentis nōnulla dicturi sumus. ¶Quorꝝ ꝑpetuā. angelorꝝ vo ꝑs peccauit suꝑbia primū, & mox īuidia. appetijt āt suꝑbia similē eē altissimo, ut hr̄ in Esaia ꝓpheta, & dici deū voluit, elatōe inflatus, authore August. Cōfirmat Thomas āgelū peccasse, eo q appetierit eē ut deus, nō tn̄ ut eq̄ret ei, & in ip̄ius naturā vteret, qd' naturali desiderio repugnat, q̊ cōseruari vnaq̄q; res cupit. sed vt sil'is eēt, nō eo q̄dē mō, q̊ natura idip̄m asseq nata ē, sed q̄m finē vltimū b̄titudis in sua

Idea.

Decreuisse virum, dicā ip̄m hoīem ne: deū ne:
An ne vtrūq; magis: sed vtrūq; & sęcula norūt
Et Romana fide, soccasus nouit & ortus.
Excelsa semꝑ tu conspicis omnia mente,
Nam si quę extiterint, & si quę lapsa futuris
Iungunt, solo te noscens diceris actu
Noscere, quis pariter q sint deus optime p̄bes
Quicq̄d em̄ ꝑ te cōsurgit, nouimus in te
Duxisse ęternā Rex clementissime vitam.
Ne quicq̄ posset vitæ contingere metam,
Ni prius idea viuens transmittier alma
Iussisses, veluti nunq̄ vas fictile formam
Possedisse potest, figulus ni mēte reuoluens
Prompserit externo visu quod possidet intus.
Ergo & ter ternis cœlorꝝ tegmina semper
Flexibus æterna splendebant peruia mente.
Mox ꝓpriū princeps quū mādas sumere circlū,
Tendunt subito pelles versatilis instar
Ter terni superūq; chori, quos mente recludis
Semꝑ, mox ꝓpria mandas consistere forma,
Cœlestesq; tibi famulando implere phalanges.
Quorꝝ ꝑpetuam pars colluctata ruinam
Nacta chaos tetrum cœlo delapsa petiuit,

facultate posuit,auersus a dei grã.qua btĩtudo cõdonat᷑.Aut ſi dei ſimilitudinẽ,quã deus ſua grã largit᷑ appetierit,eã ſuæ naturæ vi,nõ ex ipa dei grã,voluit adipiſci.Scotus ꝟo luxuriam pctm̃ ãgeloꝝ ſtatuit,nõ eã qdẽ q̃ libido carnis dr̃,& qd᷑ ſignificet,i hymni ſequẽtis ĩterp̃tamẽto,cõſpicies,ſed qua ſibiipſis cõplacuerũt,nimis in ſemet amore ꝓprio reuoluti,nec in deũ relati.ruit aũt pctõr angelus ad inferna loca,q̃ chaos dñr,qm̃ cõfuſio ibi eſt & chaſma,ut in alio hymno dicet᷑.¶ Et ſoliũ cup.ſcd᷑m illud ꝓph.Ponã ſedẽ meã ab aqlone,& ero ſil̃is altiſſimo.

Et ſolium cupiens ſibimet placitura rebellis
Tartareæ ſubiit clauſtꝝ irremeabile ſedis,
Quattuor atq; tibi ſemꝑ p̃ſentia captant
Mox elementa ſuas cyclo reuoluta figuras
Temporis & fluxu motuq; impulſa biformi.
Nam quæ materies leuis eſt,conſurgit in altũ,
Quę grauis,ad mediũ p̃ceps delapſa refert᷑.
Protinus hinc centrũ petit᷑,ſubito illa reſultat
Atq; hinc cognati diſcrimina nota vaporis

¶ Subiit clauſtꝝ ſedis tartareę Inferni loci,eoꝝ & maloꝝ hominũ deputati ſupplicio.q̊d ꝑ tartarũ deſignat᷑,de q̊ plura ĩ hymno ſequẽti.Miſſam faciã difficultatẽ de mora q̃ iter creatõnem & lapſum fuiſſe dr̃.& an in p̄rio inſtãti creatõis mali eẽ potuerint,qd᷑ negat Thomas,Scotus affirmat,& an pꝰ primũ inſtãs(ut Tho.voluit) peccarint,an poſt primã morulã(ut Scoto placuit).ſeorſũ eñ diſcutiẽda,nec tibi adhuc ꝑ ætatẽ ꝑceptu facilia.¶ Quattuor atq; tibi.Poſt naturã intellectilẽ & corporeã,q̃ corruptõi minime obnoxia eſt,de corruptili natura diſſerimus,quã in mẽte diuina fuiſſe pariter canimus,ea aũt ſunt q̃ttuor elemẽta,& q̃ ex eis cõflant᷑,& coaleſcũt miſtione impꝑfecta,q̃lia ea q̃ gñant᷑ in ſublimi meteora nũcupata,de qbus & mox dicemus,q̃ eñ ꝑfecta mixtura cõſiſtũt hõi,ſubſunt magis,cuius ingrati animi,& pctm̃ & pœnã deſcribimus,nã & ſi reliq̃(ut diximus)a deo & creata ſint,& in eꝰ mẽte p̃fuerint,hoĩs tñ ut ꝓximi eoꝝ finis,grã cõdita ſunt,q ſolus dei mãdatũ irritũ fœcit,a q̊ illa nunq; euariãt.¶ Tempis & fluxu.itaq; elemẽtoꝝ ſphærę,q̃ in diuĩa ĩtelligẽtia æternę fuerãt,mox & figurã corporeã orbicularemq; deo creãte,nacta ſunt,& impulſa poſtea,ſubiectaq; tpi & motui,nã & mẽſurant᷑ tpe,& eoꝝ q̃rumq; aliq̃ ꝑtes rotant᷑ a ſphæra ſupiori,cui ſunt cõtigue,mouent᷑ ꝟo ſua natura bifariã,nã alia leuia,ut ignis & aer,alia grauia,terra.ſ.& aqua.illa ſurſum mouent᷑,hęc deorſum.eoꝝ eñ motus a medio,& ad mediũ,ut ſcribit Ariſto.cꝰ motus cãm Thomas Ariſtoteli,ut mihi videt᷑,cõſentiẽs ei ipſi q gñat & impedimẽtũ remouet accepta retulit,Scot.i ꝓprias eoꝝ formas referri debere maluit.¶ Protinus hinc centꝝ.miſcent᷑ ei inuicẽ & varie gñant᷑ elemẽta,adeo ut apud nos nullũ eoꝝ puꝝ impꝑmixtũq; ſentiat᷑,q̃ ꝟo miſcent᷑ ex illis,& in vnã formã coaleſcunt,eius imitant᷑ motũ elemẽti,cuius naturã magis aſſecuta ſunt,adeo ut ea in quoꝝ mixtura ignis aeriſve,aut amboꝝ natura p̃ſtiterit,alta conſcendãt,contra illa quæ terræ aquæve,aut vtroruq; natura præ aliis elementis ꝑticipant,ima non deſerant,ꝙ ſi illa in imis,hæc in ſummis generata fuerint,ꝑmutata vice ſubito eo ſe referant,vbi ꝓprius eſt locus.quare grauia ſtatim centrum petunt.leuia diſcedunt a centro,& migrant ad conuexa ſuperiora.¶ Atq; hinc cognati.ab elementis huiuſmodi ſub noſtꝝ ſenſum cadũt impuris,ſolis calore trahũtur vapores ꝓ reꝝ diuerſitate diuerſi,ꝑticipat ãt vnũquodq; elementũ ſuapte natura,duplici qualitate,ſiccitas & caliditas ineſt igni.a terra abeſt caliditas,ſiccitas non abeſt.Sed ea & frigiditate quoq; p̃dita eſt,quã poſſidet aqua.& p̃ter hęc humiditatẽ qua ſimul addita caliditate pollet aer,nõ tñ æq̃ oẽs ĩpis qualitatibus ꝑticipãt,nam vnũ alio vel frigidius,vel ſiccius,vel calidius humidiuſve.Tollunt᷑ igit᷑ ab elemẽtis cognati vapores hmõi a Solis lumine,duæq; exhalatões habent᷑,quaꝝ illa quæ humida vapor nuncupat᷑ ab Ariſtotele in Meteoris,ſiccæ vero nomẽ nõ habuit quod referret,ſed fumi nomine exp̃ſſit.ex qua ventũ fieri ita ꝓnunciauit,quẽadmodũ ex humida pluuias gigni.Cæteꝝ aeri tribuunt regiones plures,mediã,imã,& ſuperã,q̃ loco ſint diuerſoꝝ effectuũ,q pariant᷑ & ferant᷑ in terrã aquaꝝ,imbriũ,niuiũ,grandinũ,cometaꝝ,uentoꝝ,& ſimiliũ,de qbus opeprecium nonnulla diſſerere.Fumi itaq; & vapores,ꝓ regionũ qbus ſuſcipiunt᷑ diuerſitate,diuerſa pariunt.Adeo ut fumi & vapores,qbus aqua & venti conflant᷑,q̃q; inter ſe differunt ſpecie,vt ſcribit Ariſtoteles in.ii.Meteor.eoꝝ tñ natura eodem auctore,cedit inuicem,& ꝙ humidum exiccari poteſt,ſiccum humido frigidoq; miſceri.Definit ãt Ariſto.vẽtum multitudinẽ ſiccæ exhalatõis,quæ de terra ꝓdeat,&

Nam quę de ambobus miſta eſt natura, nec alti
Lucida tecta poli cõſcendit, nec grauis imi
Antra petit ſtygiĳ ſemꝑ tenebroſa barathri,
Sed motu leuior magnũ circũerrat olympũ
Tranſuerſum ſpirãs, Boreas hinc deſurit, illinc
Nubifer auſtrali ꝓrumpens Aphricus axe.
Eurus ab auroræ populis nebuloſus anhelat,
Occiduo Zephyrus mollis deſcendit ab orbe.
At quæ de radĳs ſolaribus humida quõdam
Materies ſurſum ꝑuecta eſt frigida cœli
Cũ tetigit, calido non concita iãqꝫ gelaſcens
Denſet̃, liquidæqꝫ fluunt ꝑ inania guttæ.
Quod ſi frigidior cæliqꝫ rigẽtior ora,
Nix inde, at tenui leuior ꝑlata vapore
Nubes paulatim noctis confinia terrens
Hybernæ in gelidã torpeſcit cana pruinam.

Queſtio. circa terrã moueat̃, cuius principiũ motus ſuꝑne depẽdet, origo ỽo de terra. ¶Cur ỽo trãſuerſim ſpirẽt vẽti, nõ aũt aſcẽdant, cũ tñ illa exhalatio ſuapte natura, ſuꝑna petere debeat, ad hãc diẽ nil ꝓbe explicatũ me legiſſe memini, nã nullũ intraneũ obſtaculũ in ꝓmptu eſt, nec itẽ extrinſecus impedimẽtũ ſe offert rõi, nã ſiue id dicat̃ q̊d qbuſdã placuit, ut exhalatio .ſ. illa circularẽ motũ recipiat ab aere, q rotat̃ in orbẽ, ex motu cęli ſuꝑioris, improbat̃ idip̃m ab Auerroe. tum ꝙ miſceret̃ illi hmõi exhalatio, tum qa ſuapte natura ad motũ illũ ſuſcipiendũ ẽ aptior, tum qa maximũ illud cœlũ (ut ait) mouet̃ ab oriente ad occidentẽ ſolũ, tum qa vẽtus (ut eius vtar ỽbo) nõ eſſet ita fortis. Si ỽo illud, qđ putauit Auerrois, affirmaueris, q voluit ventũ circulariter moueri, qm̃ exhalationes illę calidæ, vbi ſurſum aſcẽderint, occurrãt loco frigido & hũido, atqꝫ ita humefiant & frigeſcãt, indeqꝫ illis ineſſe inclinatõẽ in iferiora. ex quo ſeq dixit ex neceſſitate motũ circularẽ, q nõ oĩno neceſſarius ſeu coactus elemẽtis, neqꝫ naturalis. quiqꝫ nõ ita remotus ſit ab illaꝝ exhalationũ motu, quẽadmodũ illarũ motus inter ſe. ſi hoc inꝗ affirmaueris, ut mittã qđ obliquus ille motus dicẽdus ẽ magis ꝗ circularis, nã ꝓprie nõ mouet̃ in orbẽ vẽtus, ut mittã ꝙ ip̃emet cõfutauit eoꝝ opinionẽ. q aſſeruerũt motu cœli id i ventis fieri, quod in elemẽtis p̃ter terrã cõtingit, ut moueant̃ in orbẽ. Multa certe p̃ter ea ſunt, q̃ eius opinionẽ, mihi aut labefactare, aut infirmare vident̃. nam quodcũqꝫ det̃ in frigida regione impedimẽtũ. aut adeo potẽs erit ut exhalatõem deprimat, aut ĩbecille adeo ut remorã impedimẽtũqꝫ nõ afferat, aut reſiſtet qdẽ, & ſuis nixũ viribꝰ cõtraſtabit, ita ut nõ aſcẽdat qdẽ, ſed nec deſcẽdat, pẽdeat ỽo libratus ĩ medio, & vi pugnacis vtrinqꝫ naturę q̊dam mõ furcillatus, adeo ut paululũ tꝑis cõſiſtat, ſi æq̃ fuerint vires & neutro moueat̃ tãtiſꝑ, dũ aut calidi natura potẽtiori ui frigoris debellet̃, atqꝫ deſcẽdat, retroqꝫ cedat, aut frigido ip̃o ui caloris euicto, det̃ aditus ad ſuꝑa, & veluti diducto peſſulo, & q prius obnitebat̃ inimico cedẽte, admittat̃ q̊ ſui natura ꝑgebat. ſumme q̊d mauis, nulla erit cauſa qua obliq̃ ferat̃ ſp̃us ille, q̃ ex duobꝰ oppoſitis motibꝰ aſcẽſus & deſcẽſus coaleſcat, circularis motus eis multo violẽtior. ꝙ ſi dixeris, aſcẽderet ille qdem ni vi cõtraria p̃pediret̃, q̃re dũ erumꝑe nitit̃, eo q̊ illũ naturæ inclinatio ducebat, offenſus ab aduerſario ſummo illo conatu trudit̃ in latus, & aditũ obtinet, ſi inꝗ hoc dixeris, tum illud ſoluas opus eſt. quo pacto motus ille vehemẽs, a ꝓprio pricipio pẽdeat. ſi nõ pẽdet ab alio, ꝗ a frigido & humido, qbus vti aduerſis & cõtrarĳs circularẽ motũ cõmiſceris. qđ qdem eſſet ex accidẽti, nã leue ſurſum mouet̃, graue deorſum, q̃ differũt ſp̃ẽ, & ꝗꝗ magis cũ circulari motu cõueniũt ꝗ inter ſe, eoꝝ tñ diuerſa natura, & ꝓpterea cœlũ Ariſtoteles cẽſuit diuerſam hr̃e naturã ab elemẽtis. ꝙ hęc circulari motu, illa recto mouerent̃, ſi ãt hoc euenit ex accñti, aut uentũ ꝓnũciaueris, opus nõ eẽ naturę, aut ip̃am naturã ꝑ ſe uentũ nõ efficere. Mitto & illud ꝙ magni cãm ĩpetus nõ potes inuehere ex ea reſiſtẽtia, q̊dqꝫ æſtate crebriores eẽnt vẽti, nã eoꝝ materia crebrior, & antipiſtiſis maior, hęc ei ad p̃ñs ſint ſatis. al's fortaſſe hac de re plura diſſeremus.

Boreas ¶Boreas hinc. vocant̃ em̃ vẽti q ab arcto ꝓdeũt Boreæ, ut Ariſtot. ut alĳ.

Aphricꝰ ¶Aphricus. qa ab Aphricis ex oppoſito Boreæ.

Eurus ¶Eurus ab oriẽte Ouid. Eurus ad auroram Nabatęaque regna receſſit.

Zephyr. ¶Zephyrus. eo ꝙ vitã ferat dictꝰ, ab occidẽte flat. q̃tuor meminimꝰ vẽtoꝝ, reliq ĩter hos ip̃os ſpirãt, eoꝝ alĳ p̃les nũerãt, alĳ vndecĩ, duodecĩ ab alĳs. xvi ab alĳs aſſerũt̃. ¶Atqꝫ de ra. pluuia deſcribit̃, vapor ei ſurſũ delatꝰ, calore deſtitutꝰ ob regionẽ

frigidā aeris frigeſcit & liq̄ſcit ī pluuiā. ¶ Q̃d ſi frigidior, ex eiſdē vaporib⁹ nubes fiūt, q̄ ob frigidam illā plagā, quo ſolis radij nō reſiliūt, gelant̃. ſi eñ ut Ariſto. ait, congelet̃ nubes nix eſt. ſi ṽo vapor, pruina, ꝑpter q̊d inq̄t, aut tp̄is, aut regionis frigidę ſignū eſt, ipaq; pruina, tū ex vapore fit, cū prius cōgelat̃ q̄ cōuertat̃ in pluuiā. pluuia eñ ex multo vapore frigeſcēte pauco ros coaleſcit. ¶ Sed placidū rorē. Vere ṽo & ęſtate ros. nā tēperie fit & ſereno, tranq̄lloq; aere. ut Ariſto. decernit in primo li. Meteoroꝝ, nā ſi abfuerit ſerenitas eodē auctore, nō poterūt eleuari vapores, ex q̄bus cōſtat, neq; vſq; cōſtare poterit ſi vētus flauerit. ¶ Sed olī dū Iudæa

Sed placidū rorem verno liquefacta tepore
Gignit. ſi pulſis nebulis nox ipa refulſit.
Hæc etiam ſemen coriandri imitata rotundū
Cogitur & ramis frondoſæ ſtirpis adhęret,
Flauam corꝑibus bilem eductura, ſed olim
Dum Iudęa cohors ſitientibus exul harenis
Degeret in paſtū cecidit diuinitus, inde
Attoniti patres manhu dixere vetuſti.
At cum iam ſuperis, imiſq; caloribus altē
Cluditur, attracti terreſtris maſſa vaporis
Aduerſo frigus bellans ſe colligit, atq;
Effugit infenſo p̄ceps per inania niſu
Vaſtant̃ frondes, meſſes, virgulta, racemi,
Armenta effugiūt lapidoſæ grandinis ictus,
Et centone caput redimęns magalia paſtor
Proxima contendit, cœleſtia damna poſus.
Spiritus at contra feruens cū ꝑlurimus vdam
Cludit̃ in nebulam, cū vis contraria bellat,
Atq; latus gelidę molitur frangere nubis
Stipatus, ſtrepituq; ciet vaſtoq; fragore

cohors. ſignat̃ hiſtoria q̄ hr̄ xvi. ſacræ Exodi capite. ¶ Mānhu. ibi ei ſcribit̃. Mane q̊q; ros iacuit ꝑ circuitū caſtroꝝ, cūq; operuiſſet ſuꝑficiē terræ, apparuit in ſolitudine minutū, & q̄ ſi pilo tōſum; in ſiſitudine pruinæ ſuꝑ terrā, q̊d cū vidiſſent filij Iſrael, dixerūt ad inuicem. manhu: q̊d ſignificat, quid eſt hoc, ignorabāt eñ q̄d eſſet. q̄bus ait Moſes. Iſte ē panis, quē dn̄s dedit vobis ad veſcendū. Alij nomē a manādo duxerūt. ut in ſequētis hymni cōmentarijs latius. ¶ At cū iā ſuꝑis. Dictū eſt ſupra calore Solis trahi in ſublime vapores, ij & humiditate pollēt & calore, q̊ & facilius aſcēdūt, nā ſi ipa terreſtris exhalatio terræ ſolū, q̄ frigida & ſicca eſt, naturā ſaperet nec ita traheret̃, nec eas pareret, q̄ deſcēdūt pluuias, niues, grādines. hmōi ṽo vaporis humiditas, ex ſuꝑis, imiſq; caloribus, q̊ clauſus eſt antiperiſtiſi (q̊d aiūt) gelat̃, & deſcēdit conflatus in grandinem, q̄m cōtrahit ſe frigus, & a calore circūclauſus fortior fit, adeo ut ṽtat̃ in gelu, ſic & Ariſtot. decernit ex ātiperiſtiſi calidi & frigidi grādinē quā, nihil aliud eē q̄ Chryſtallū glaciēve, decernit gn̄ari. ¶ Cludit̃ claudit̃ ꝑ ſyncopē, Papinius in. iiij. cū tu cludare minaci caſſide. ¶ Spūs at cōtra. De fulminis natura q̄dam ſubnotāda ſunt. aduertendūq; nō affirmari a nobis eiuſdem ꝑrſus naturæ eſſe fulmen, atq; tonitru. q̊uoꝝ Auerrois vnum eoꝝ, genus dicit eſſe cū fulgure, differentijs tñ aduenīētibus dirimi. ſiq̄dem Ariſtoteles de tonitru diſſerens, in. iij. Meteoroꝝ. Spūs inq̄t, excretus & minute, ſparſimq; diffuſus, ſæpiuſq; conflatus & ꝑflans, q̄ ſubtilior eſt, tonitrua facit & fulgura. De fulmine vero ſcribens, illud gigni dicit, ſi multus & ſubtilis ſpūs ex nube truſus fuerit. quapropter tonitru illo, ſtrepitum qui in emiſſione fulminis paritur, intelligimus. ꝑcutiunt̃ autem nubis latera, dum fit ſonitus, q̄q̄ ſuperius & inferius etiam exire poſſe voluit Auerrois. Fit autē fulmē exhalatōe ſurſum ꝑlata, & ex cōflictu aduerſaꝝ qualitatū ꝑmit̃. ſic & ipius Ariſtotelis diſcipulus Theophraſtus, in lib. de igne, quē ṽtimus in latinū, ſcribit. cōcurſum ī nubes & colliſionē fieri, cuius vi corruſcatiōes pariantur & fulmina. Hoꝝ autem duo genera ex poetis ſumpſit Ariſtoteles, vnum cui nomen argetefecerūt, longe, tenue, adeo ut comburere neq̄at Aliud quod nigrorem inferat, q̊dq; uocēt pſoloenta. q̄q̄ poſtea fecit mētōem Epheſini templi. q̊d cōflagrauit fulmine. cuius ictum p̄ueniri dixit a ſpū, q̄ eūdem etiā ſeq̄ret̃, tumq; oculis videri poſſe confirmauit. Memini & biennio anteq̄ tu es natus, fulmē, quod paulopoſt Ticinenſem arcem, in qua eramus, ꝑcuſſit, me conſpexiſſe. viſumq; mihi currus ignei ſpēm p̄ ſe ferre, occidit aūt Neapolitanā puellā, q̄ ad lineam rectam ſuꝑioris tabulati, ꝑpe rimoſam ſe

Manhu

Fulmina.

Fulminis duo gn̄a.

neſtram morabaſ,mortuæ nullū reliqtſignū.ꝑterq̃ vſtulatæ ſpinę,& bombicini veli,q̄ pe-ctus operuerat. Meminit & Seneca fulminis qđ infuſcet,diſſipet & vrat,& ꝑter hæc Auicēna ex terrea exhalatōe eueniſſe mādauit memoriæ,ut corpa inuēta ſint ſimilia ferro & aeri,q̄ nū-q̃ ipē autliq̄facere,aut accēdere potuerit,utpote q̄ paulatim diſſoluerenſ in ignē.Idem eſt au-ctor,Cordubæ magnū lapidē,q ſulphur & ſal armoniacū oleret,cœlo ſereno cecidiſſe.Eſt &

Enſcim in Germania magni pōderis lapis in oppidi Enſeimi tēplo,quē dicūt incolæ ab hinc fere de-cenniū magno ipetu ruiſſe de cœlo,& ingēti fragore dū ca-deret,vrbes vicinas territaſſe. Sed hæc ſatis de fulmine,qm̄ & alia in interꝑtamētis ſequen-tis hymni,ſuꝑ illo carmine.Et trifidū ſęuos fulmē iacularis in hoſtes,dicturi ſumus.¶Partu-rit hūanos.ex vapore illo de nubibꝫ extruſo,& crepitus fit tonitrus,& coruſca ꝓmiſ flā-ma,& ictus fulmis ꝓdit,& fit alluſio ad Naſonis Ouidij car-men,& ſatyrici Iuue.¶Ex illo ſuꝑas,metu fulminū q alio-qn deū hūana nō curare puta-bāt cōmoti ad ſupplicia & im-portāda tēplis mūera cōfuge-rūt,ſed dęmonibꝫ decepti,cul-tū q vni debeſ deo,mōſtris & ianimis rebꝫ tribuerūt.¶Sed mortale genus.ex his q̄ ſupra narrata ſunt creatiōe,ꝓuidētia dei,& cura,maior hois in illū i-gratitudo cōſpicit,cui cætera ſeruiūt,ꝑter hoiem,q e⁹ nō cu-ſtodit volūtatē,& ipia,a qbꝫ cętera etiā ianima nō euariāt. ¶Mortales nimiū igrati.igra-titudo ipa exqſitius hic cerniſ, q̃ hō non mō obſeqſ deo ſꝑ ut cętera q̄ creauit,cū tn̄ & na-tura dignior,& p̄ſtet cęteris,q̄ illius grā ſunt cōdita,atq̃ Dei ſubiecta aīantia.ſed & volup-tatis locū hūit,& fœlix oīno eē poterat nullo labore.ſeqmur āt fomite,quē a prīo parēte cō-traximus,illecebras & blandi-menta vitiatę naturę,magiſq̃ dei iuſſa,& qm̄ ꝑ ſemis ꝓpagatōem,ipm origīs pc̄m̄ incurrimus,ex q̄ in alia ruimus,ni dei grā ſubueniat vitioꝵ optimū remediū de ipa origīe p c̄ti diſſerimus,& de ingratitudine pri-mi parētis.¶Cui locus Eoi.deſcribiſ āt voluptatis ꝑadiſus,q latine hortus dr̄,q trifariā accipi ſolebat.Alij ei rē dūtaxat corporeā ſignificare nomē e⁹ voluerūt.Alij ſpiritalē tm̄.Alij vtro-

Paradiſ⁹ q̃ mō ꝑadiſū ſumebāt,q̄ q dēſnia placuit Auguſti.Hūc āt terreſtrē ꝑadiſū in oriētis regione ſi-tū,Iſidorus,Tho.alij.decreuere,nobiliſſim⁹ ei oriēs & q̄dā q̄ſi cœli dextera,ut placuit Ariſto. ij.libr.de cœlo.¶Aerio p̄cellēs culmine.opinatus eſt Beda,ꝑtigiſſe illum ſua altitudine aduſq̃ lunarem globum,quod non recepit Thomas,ſi eminentia ſummatur,non ſimilitudo regio

Parturit humanos motura tonitrua ſenſus,
Extruſuſq̃ ruit flāmaſq̃ & fulmina iactat.
Quis iuga & aerię labunſ culmina turris.
Ex illo ſuperas teprinceps flectere ſedes
Credidit,his telis quondam obcęcata vetuſtas
Quæ coluit lapides,q̄ diro armata veneno
Portenta auratis templis male ſana dicauit.
Sed mortale genus miſerū miſeraq̃ retentū
Compede te ſpernit,quē cœlū elemēta ſequūſ,
Cui parent venti,cui ſemꝑ fulmina & imbres
Auſcultāt,dictoq̃ adſunt cū grandine nimbi,
Atq̃ etiam rores,nubes,gelidęq̃ pruinę,
Quę illis ꝑpetuo p̄ſcribis,iura capeſſunt.
Mortales nimiū ingrati,qui iuſſa tonantis
Spreuimus,illecebras & blandimenta ſecuti,
Quę pater in ꝓlem primo tranſmiſit ab æuo,
Cui locus eoi non longe a finibus orbis
Poniſ,aerio p̄cellens culmine nubes.
Illic nec plantis fœlicibus officit Eurus,
Nec pluuijs Auſter nimijs violentus inundat,
Nec gelidi labes Rhiphea Aquilonis adurit.
Exulat hybernis nox intempeſta pruinis,
Nec candens potis eſt illuc admittier ęſtus,
Veris,& autūni concordi fœdere leges
Seruanſ,floreſq̃ noui de gramine manant,
Semꝑ & æterno ꝓmuntur ſtipite fructus,
Canaq̃ diffundit ſerratas meſſis ariſtas,
Pandit & ingentes ſemꝑ vindemia botros,
Semꝑ & alternis natura & honeſta voluptas

nis, in qua sit aeris ꝑpetua trãquillitas. ¶Flores fœlici e gramine. nam locus ipe, Damasceno authore, tẽꝑatissimo, tenuissimoq; aere circũfulgebat, spq; floridaꝝ plãtaꝝ coma vestiebat. ¶Pictasq; recens. Virtutes sub noie fœminaꝝ describimus, quod qua rõne fecerimus, tum ex aliis cõmentariis, tum ex vltimi annotamẽtis hymni cõspicies, pii em̃ in deũ erãt parẽtes primi añ pc̃tm̃, simplici cultu, si nõ potius nullo, nã & nudi erant, viuidaq; & floridissima ætate & spe. ¶Ast nimium rigidæ. nondũ em̃ mors erat, poterat em̃ Adamus nõ mori si voluisset, nam & aer, ut añ dictũ est, temꝑatissimus erat in paradiso, quo extrinsecus offendi non poterat, & vitæ lignũ aderat, quod in eius fuit facultate, ni peccasset, & humor, cuius pabulo naturalis calor vtit̃, qbus potuisset effugere seniũ. Nec aderãt quę nocere possẽt aialia. nã q̃ irrõnalia dñr, & bruta, locũ ipm̃ nõ ĩhabitãt, auctore Damasc. tametsi diuiõ illuc nutu fuerĩt adducta, qb' noia Adam' ĩponeret, & serpẽs opatõe dęmonũ illuc irrepsit. tũ & suberãt e' ĩperio, nec parere recusassent aialia, si ipe ãtea deo paruisset. ¶Myrtosq; salubres, qm̃ medicã vim hñt, auctor est Dioscorides, q inter cętera ꝓdit domesticã Myrton nigrã, maxime & mõtanã, cũ vino mederi φαλαγγιω δηκτοις και σκορπιω δηκτοις. hoc est a phalangio morsis, & scorpione ꝑcussis. Mitto plura q̃ Plini. xv, & xxiii. lib. nat. histo. de Myrto scribit. ¶Quis etiã veteri. addim' hoc ut notarem' illa Homeri carmina, qbus in Odyssea hortos regis descripsit Alcinoi, q̃ ipi, inter vtendũ ĩ nostrã linguã Iustini martyris libꝝ pariter vtimus. eã vo horti sꝑ virẽtis imaginem sumpsisse Homeꝝ ex sacris literis de paradiso terrestri decernẽtibus, ipe martyr asseruit ꝙ ãt diximus p̃coqua, nõnulli p̃cocia dixere, secunda ꝓducta, seruauimus ipi analogiã vbi, & syllabæ q̃titatẽ, quã & Martialis seruauit, & Calphurnius. ille, Vilia maternis fueramus p̃coqua ramis. Calphurnius vo in Bucolic. Insita p̃cocibus surrepere ꝑsica prunis. ¶Amatæ coniugis obtentu, secũdum illud sacꝝ, ne cõtristaret delitias suas. ¶Cui spinas, tribulosq;. dictum em̃ homini a deo post peccatum, in tertio Genesis capite. Maledicta terra in opere tuo, in laborib' comedes ex ea cũctis dieb' vitę tuę, spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terrę. ĩ sudore vult' tui vesceris pane tuo, donec reuertaris ĩ terrã, de q̃ sũptus es, sꝫ ãtea nullo penit' laborẽ macerat' fuisset, & si ei scd'o Gene. capi. scriptũ ẽ, Positũ a deo hoĩem in ꝑadiso voluptatis, ut oꝑaret & custodiret illũ, itelli

Virtutes describũt

Myrtus

Inter se certant. longe metus omnis & ira
Ocia non subeũt, sęuæq; cupidinis œstrus
Deiicit, pietasq; recens ad sydera palmas
Protendens facili fœlicia secula iussu
Orsa. chaos tetrũ ridet, ꝑfecta iuuentus
Perpetuũ meditata genus ꝑ opaca vireta
Blandit̃ sibimet, sibimet spes florida gliscit
Simplicitas adopta comam velata pudorẽ
Frontis & agresti strophio succincta papillas
Ludit candidulas inter iucunda sorores.
At nimium rigidę dira inclementia mortis
Circũerrabat iners medio nam consita campo
Inter frondentes platanos, myrtosq; salubres
Et virides inter laurus, oleasq;, pyrosq;
Inter odoratos fœlicia germina citros
Quis etiã veteri consurgũt p̃coqua pomo
Poma nouo placidi flatu rediuiua Fauoni.
Arbor erat fœlix, fructus quæ lęta volemos
Pręb'ebat vitę, vitamq; in sæcla ꝓpagans,
Hanc ꝓpe surgebat ramis frondẽtibus arbos
Cuius erant hominis ꝓscripta obsonia gustu,
Ille tamen vetitũ facinus commisit amatæ
Coniugis obtentu stygio suadente dracone.
Tum pater omnipotens excludit sede beata
Humani patrem generis ꝓfuguq; retrudit.
Cui spinas, tribulosq; parit iam Dędala tellus
Sponte sua, victũ duro sed fossa lacerto
Præbet, & immiti semꝑ lacerata ligone.
Ex illo, labor, atq; opeꝝ patientia manat

gi tamen id ꝟbum, operandi & cuſtodiendi, bifariam poſſe, voluit & Auguſtinus & Thomas, atq; ad deum & hominē poſſe referri, nam & in homine iuſtificando deum inquiūt operari, quo ceſſante illum obtenebreſcere, quemadmodū amota luce, tenebris aer obducit. Cuſtodire ꝟo illum a corruptōe & malo, q; ſi opatio ipa & cuſtodia ferat homini accepta, opatōem ipam nihilominus laborioſam nō eſſe, queadmodū peccato ꝑpetrato, ſed iucundam ob experientiā virium naturæ. Cuſtodiſſet quoq; paradiſum non ab hoſte, aut fure, ſed ſibi ipi, ne illum peccando dimitteret. dictum aūt a nobis tellus Dædala, alludendo ad veteres. q & terrā Dędalam, ut Lucretius, Palladem Dædalam, ut Ennius, Circem Dædalam ut Vergilius, ne alios citē, vocauerūt. *Dædala tellus.* Dædalū aūt id quod ingenioſum & varium ſumebat, vnde & fabro illi decāto, nomē fuiſſe Dędalū qdā putarūt, q̄q; ſunt q malint ab eiusnomine, q varia pollebat inuentōe, Dædali nomē aliis rebus cōmunicatū. id āt quod de parēte diximus & nouerca ad illud Plinii referimus, de q̊ agit in ſeptio. ¶ Et vario ſubiit, nam & intrinſecus & extrinſecus mille cauſę mortem fere ſemꝑ intentant, & ſi eas vitauerimus. vnam tn̄ effugere non poſſumus, quam inuehit ſenium. indeq; neceſſitate naturæ excedimus vita, cū nihil relinquit humidi illius, quē vitalis fructus ligni ſuffeciſſet. ¶ Nā poſtq; extorris. nōnullæ ſubdunt mortis cauſæ, q̄ extrinſecus adueniūt. vbi em̄ primus parēs pulſus eſt e paradiſo, deus collocauit (inqt Moſes) an̄ paradiſum voluptatis, cherubin & flāmeū gladiū atq; ꝟſatilem, ad cuſtodiendā viam ligni vitę. ¶ Amiſſum imperiū ſed & imperiū quod hō habuiſſet in beſtias, amiſſum eſt peccato. adeo em̄ nō obediūt hōi feræ, ut & inſidient & noceāt, cuius rei afferimus exēpla, & ex aqua pariter & terra, & aere excurſu quodā, ut oſtēdam⁹, rebellaſſe pecudes hōi, q deo rebellarit. ¶ Quin etiam corpus. non modo autem pecudes homini poſtq; peccauit indixerunt ꝑlia, ſed & in ipo homine crudelius multo pugnatum eſt. nam ſenſilis eius pars, aduerſus rōnalem inſurrexit, & caro ipa rebellauit mēti, q̄ deo ātea rebellarat, q̄ de re Auguſt. & cęteri theologi multa diſſeruere.

Ex illo cœpit tellus ſcæua eſſe nouerca,
Quæ fuit ante parens. ex illo cura, fameſq;
Humanū pręſſere genus. morbiq;, metuſq;
Venere, & vario ſubiit mors impröba greſſu.
Nā poſtq; extorris, ſummoq; e culmine lapſus
Terrenus genitor, poſtq; romphæa tremendi
Præſidis omne aditū fœlicis deſtruit horti
Atq; elata truces cinxerunt mœnia flammæ,
Amiſſum imperiū eſt. quo cāpi armēta virētis
Quo cœli volucres, quo vaſti bellua fluctus
Ceſſiſſent homini, tumq; omnis turba ferarum
Multiplici aſſultuq; horrenda, & voce rebellis
In genus humanū ſtruxit crudelia bella.
Hinc leo marmaricus Libycas dū calcat harenas
Inſtitor horriſono fremituq; & ꝟbere caudæ
Colligit, & ſubito collectas exprimit iras,
Ingeminatq; necem dentiſq;, vnguiſq; cruenti.
Atq; Hyrcana fero paſtorē tigris hiatu,
Deuorat, & miſeri crepitāt ſubdentibus artus.
Hinc vndis pelagi iactatus nauta, carinæ
Demerſu, monſtris ſubito fit præda marinis.
Atq; hinc humanos oculos & viſcera vultur,
Nigranteſq; petūt ꝓiecta cadauera corui.
Sic genus omne auiū & pecudū, gen⁹ oē natātū
Infeſtū eſt homini ſpernenti iuſſa tonantis.
Quin etiam corpus ſtygio de fomite traxit
Aduerſas menti vires, ſubitoq; rebellis
Extitit infenſo cupiens contraria niſu.
Namq; rebellarat mens ipſa, & vindice pœna
Actutum expta eſt pugnacem libera ſenſum.

¶Cuius & aduersæ vires. Vires aūt ipæ corporeæ, non solū mentis viribus sunt aduersæ, sed inter se quoq; decertant, quo fit ut mortis quas diximus causas inuiti persentiamus, & suggerūt menti vitia sensiles ipæ potestates, remurmurātq; cū bonū ipa molit. quare dixit Apłus, uidere se aliam legem in mēbris suis, repugnantē legi mētis suæ, cōsentiūt v͛o sępenumero in malū, cū trahiť stimulatur ve animus, a sensu ad cōmittēda flagitia, quo fit, ut & libidine, & inuidia & malis cæteris, mūdus abūdet, ex qbus violenta mors ꝓdit. ¶Ferro illatæ. non synaloepha abijciť hoc loco. o. q̊d mille exēplis patet, & pręcipue Vergilij & Lucretij.

Cuius & aduersę vires, aduersa minantur,
Inq; vicem bellant. morborꝝ hinc mille cateruę
Tristiaq; incuruæ surrepūt damna senectę,
Quę tristi referāt morti sęuissima claustra.
Inde metus, terrorq;, & cura immanis habendi
Et fraus & ficti mores, & pallida semper
Inuidia, & rabies Veneris male sana nefandę,
Inde neces ferro illatę, inde aspera bella.
Nam primū ꝓfugus genitor spelęa ferarum
Dum peteret, victūq; sibi vatisq; pararet
Callosis nitens manibus, multoq; labore,
Non potuit nati non tristia funera chari
Aspicere, & madidos fraterna cęde noualcs.
Paulatim lites creuere, & iurgia, & agri
Pugnatū est parui multū ꝑ limite paruo.
Diuisa imperia, & populis cognomina mille
Indita, & ex puncto primęuo nomine gentis
Inductū est. multo quęsitū sanguine nomen
Quin & terrigenæ cœlū sperare gigantes
Cœpere, & summo votis certare tonanti,
Cū superas vecta est Babylonica turris ad auras
Et confusa modis restarūt impia miris
Labra, nouosq; aditus mens cōsternata petiuit.

¶Nā primū ꝓfugus genitor. exemplis ꝓbať quod añ narratū ēst, & a primo hoīe exordientes, funestam eius domum, seu mauis spelūcam, agnouimus, cum a Chaino ex inuidia occisus est Abel iustus, mox & paulatim ex habendi dominādiq; cupidine, & lites & iurgia, & bella & cædes adoleuere, q̃ om̃ia ex cursu q̊dam enarranť. ¶Fraterna cæde nouales. Noualis Noualis.
q & nouale, dr̃ ager q primo Nouale
est ꝓscissus, de hoc Hierony. in cōmentarijs Oseæ. Nouale est ager nunc primū ꝓscissus, qď & in libris Decretaliū tralatū est. Festus v͛o scribit, ꝙ noualis est ager noue relictus semēti. Noualia appellantur a Ser- Noualia.
uio, loca vñ silua tolliť, & noua rura, q̃ ꝑ singulos ānos renouanť, in ipo aūt initio colēdi agri, in ipsoq; agro, occisus Abel, cumq; essent in agro, inqt Moses, cōsurrexit Chaym aduersus fratrē suū Abel, & interfecit eū. ¶Populis cognomina. Vt supra de Sicilia & Italia. Verg. Tum manus Ausoniæ & gentes venere Sicanæ. Sæpius & numē posuit Saturnia tellus. ¶Quin & terrigenę. nec hominibus solū hoīes ex pc̃tō fuerunt infensi, sed ipi ꝓpemodū deo bellicū cecinere, vbi eis cōuenit, ut ciuitatē & turrē ædificarent, cuius culmen vsq; ad cœlum ptingeret, quēadmodum in. xi. libri Genesis capite narratū, dictū aūt gigantes id tentasse, qm̃ & gigantes primo illo tempe fuisse, in sacris literis legimus. & gentes ipæ, gigantes bellū indixisse Ioui non aliūde traxerūt. primus em̃ q de eis cecinit Homerus. Perotū & Ephialten allegoria q̃dam, turris ipsius ædificatōem ostendit. si Iustino philosopho & martyri credimus, cuius pene v͛ba, de eius quē in latinū v͛timus libro, & Homericos etiā quos citat v͛sus, in nostrā linguā pariter trāslatos subijciam. si qs v͛o turris ædificatōem cōtemplari voluerit, cuius structura, tempestatis illius hoīes, aditum sibi in cœlum parare posse putauerūt, certior vtiq; fiet, & hanc ipam Perotū & Ephialten allegoria quadā poetā imitatū, de illis em̃ ita cecinit. Hi siqdem bellum decernūt ipete magno Cœlicolis, Ossam statuūt ꝑponere Olympo, Et folijs tremulū cōponere Pelion Osse Terrestris cęlsū ut reseraret semita cęlū. Hęc ipe Iustinus. ¶Et cōfusa modis. in cā-

Vnde ſcythāq; libynq; vagos nō nouit hydaſpis
Accola, nec mollē lymphā q ſpectat Orontis.
Et p odoratos Arabas ſua cynnama carpit
Occiduo nouit quos illuc ptulit orbe.
Auri ſacra fames p mille pericula ponti
Perq; venenatę ter mille pericula terrę.
Mox fœda immiſti paſſim connubia tentant
Et peragit quodcunq; placet male ſana libido,
Propterea omnipotēs verſis cœleſtibus vrnis
Et magni ruptis pelagi, & fluitantis abyſſi
Fontibus īmergit pecudeſq;, hoīeſq; ſubvndis,

po Senaar ſcriptū eſt a Moſe, cōueniſſe tēpeſtatis illius hoīes, ut turrim illā ædificarēt, diuiſoſq; illos, q opi intēdebāt a deo in vniuerſas terras. ſubiectūq; eſt vocatum nomē loci illius Babeli, qa ibi cōfuſum eſſet labiū vniuerſæ terræ, & inde diſpſos eos a dño ſup faciē cūctarꝝ regionum. ¶ Vnde Schytā. vagant & Libes & Schytæ, & paſcua q̄ritant ſubinde noua, ut eorꝝ armētis, in vaſta illa cāporꝝ latitudine, pabula miniſtrent, & ob id vtraq; in ora Nomades ex re ipa nūcupati. hos diximus nō intelligi cū loquunt ab accola Hydaſpis, hoc eſt oriētales. non cōicant linguā cū ijs, q meridionalē incolūt plagā, ad quam porrecta eſt Libyæ, nec eis pariter voce cōueniūt q ad Arctō ptinēt, ſub qua iacet Schytia. Nec itē Syri Orontis accolę, eos q ex occidēte illuc pgūt qd ſibi velint voce pcipiunt.
Scythæ. multæ āt Schytarꝝ gētes, nā & ī Europa & Aſia degūt (ut fertur) qq; habitant Mæotim, ut Dionyſio & alijs placuit, Scythæ vocāt, Herodoto placuit tranſ Tanaim nō eſſe Scythas, ad indū eos etiā poſuit Dionyſius Libys. canens ινδον παρ ποταμον νοτιοι σκυθαι ενναιουσι. ſunt & Chimerij ex Scythica gēte Dionyſio & alijs, & eodem cenſet noīe, q Cheroneſum Tauricā inhabitāt. ijq; Tauroſcythæ dicti, a Tauro boreali mōte, quē eſſe ptem oriētalis Tauri, nō parꝝ multi voluere. Sunt & Scythæ populi Thraciæ, q & Nomei dicebant, Stephano, Euſtathio, alijs auctoribus, dicti aūt Scythæ, vel qm̄ σκυτη .i. pelles induerent, auctore Euſtathio, vel απο σκυζεσθαι .i. rumpi aio & iraſci, iracūdi em̄ phibent, vel a Scytho Herculis filio, ut ipi Euſtathio & Stephano placuit, habebant & ſocordes vn̄ in admiratōem venit, Anacharſim ex eorꝝ gn̄e ſapientē fuiſſe, cuius rei pleriq; mētōem fecerūt. de Libya in ſequētibus interp̄tamētis dicturi ſumus, & de Hydaſpe nō nihil. Orontes āt,
Orontes de quo etiā alˢ, Syriæ fluuius, cuius aquā mollē vocauimus, qm̄ ex eo luxū in Italiā veniſſe, eūdemq; fluuiū in Tyberim influiſſe cecinerūt, p Apamæorꝝ fluit regionē ab oriēte in caua Syria natus & merſus ſub terrā, poſt emergēs qd & alijs cōtigit fluminibꝰ, plabit Antiochiā, nō ut Tarſum Cydnus, ſed potius eā p̄terfluit, ut inqt Euſtathi. eū antea Typhonē dictū, ob fabulā Typhonis fulminati, mox nomē accepiſſe Orontis, ab eo q eꝰ ripas ponte coniūxit, Strabo cōfirmat, hiatū facit inter Apameā & Antiochiā, cui Charybdis nomē (ut inqt Euſtathi.
Cynnamomū. & in mare Seleuciæ defert. ¶ Et p odoratos arabas. Cynnamū q̊d & cynnamomū dr̄, auctore Plinio, in Arabia naſci, pditū eſt, q̄q; Arabū authoritate ſcripſit Herodot. locū & modū q̊ gignat incomptū eſſe, niſi fabuloſa q̄dam cōiectura Alitibꝰ qbuſdā cōſtrui nidos, pdit ex luto in cacuminibus montiū inacceſſis, eoq; cynnamomū ferri, arte v̄o q̄dā eijci, hoc ē carnibꝰ ſub nidos poſitis, q̄bus vbi alites eas rapuerint nidos corruere memorāt, q̊d Plin. ſpnit aligeros ſerpētes nō admittit, ſed addit q̄ apud Herod. me legiſſe nō memini, de phenicis nido a quo decutiat cynnamomū plūbatis ſagittis. Legi tn̄ apud Euſtath. in cōmentarij Dionyſij Libys, ſup illis carminibus ορνιθες δ᾽ετερωθεν αοικητων απο νησων ηλθον φυλλα φεροντες ακηρασιων κινναμωμων. legi inq; & ea q̄ Herod. ſcripſit recitata, & addita pleraq; ex Ariſtot. inter q̄ illud potiſſimū, deijci plumbatis ſagittis cortices feſtucaſ ve cynnamomi ex nidis auium. apud eūdē legi Porphyriū, decreuiſſe cynnamomi germē Arabicū eſſe fruticē ſilem viti, eumq; q illi nares admouerit, p̄ voluptate lachrymas emittere. amari aūt a capris, & ea de re pverbiū emerſiſſe in eos q ardēter cōcupiſcūt η αιξ το κινναμωμον. cōſenſit Philoſtratus in iij. de vita Apollonij. Cynamomū pbari capra, q̄ illi naribꝰ admoto tanq; catellus admurmurat, naſciq; id ad radices Caucaſi ea in pte, q̄ ad rubrꝝ mare porrigit, & nouis ſarmētis aſſimilari. naſci v̄o in Aethiopia voluit Plin. & a Trogloditis pari mōſtroſa nauigatōe, & fruti-
Capra cynamomum. cē eē duorꝝ cubitorꝝ altitudine, ampliſſimū, palmiq; minimū q̄tuor digitorꝝ craſſitudis, folio eē origani, nec odoratū eſſe cū viret. ¶ Mox fœda īmiſti. pſeqmur ea q̄ pcti primi occaſiōe

deriuata sunt. ex qbus libido illa in fœminas, vñ & diluuiũ q̃d accidit sexcẽtesimo anno vitę Noe, cũ rupti sunt, ut Moses ait, oẽs fontes abyssi magnæ, q̃ꝫ fluitatẽ appellauimus ex crebro motu, & facta est pluuia sup terrã q̃draginta diebꝫ & .xl. noctibꝫ, & perierũt aĩantia terræ, remãsitq̃ꝫ solus Noe, & q cũ eo erãt in arca. ¶Post grãde admissum facinus, in infandæ postea libidinis vitiũ, igne & sulphure aĩaduersum est. ut. xix. Genes. libri capite narratᷓ a Mose, & p̃terea in signũ & monumẽtũ posteris, lacũ dirũ natura ibi esse, vbi vrbes fuerãt, memorię ꝑditũ

Atq̃ꝫ illęsa natat renouandi seminis arca
Post grande admissum facinus, nã mascula vˀso
Ordine naturę cupiens venus abdita claustra
Attulit infames coitus, scelus igne piandum.
Nec mora, nec reges, nã summo e culmine cœli
Sulphureusq̃ꝫ latex descẽdit, & igneus hymber,
Flãmiuomasq̃ꝫ vndas vˀsant de nubibus austri,
Inde hoĩes, pecudes, sata læta, & mœnia quinę
Vrbis in exemplũ cunctis mortalibus æui
Diruit, & tenues ignis committit in auras.
Fœtidaq̃ꝫ infectã tellurem amplectitᷓ vnda,
Non tamen a fœdo cessatũ crimine, cuius
Authorem statuere Iouem, q prępete nixu
Venantẽ abstulerit puerũ, & supra astra locarit
Sic genus humanũ delusit ꝑfidus hostis,
Cui primęua prius mater delusa deorum
Nomine decepit malesanũ ignara maritũ,
Ille q̃dem indignãs superas cõscendere in arces
Humani patrem generis versutus iniuit
Consiliũ pomi, sed eũ qui ꝑfidus hausit
Posse ip̃m crimen lachrymas abolere calentes
Innumeras struxit fraudes, quas ꝓtinus auxit
Vãna supstitio. Nam mille in crimina diuos
Impia deduxit fictos, temploq̃ꝫ dicauit,
Atq̃ꝫ dei cultũ vsurpans, bellare tonanti
Decernit cæsarũ ouium sibi sacra parari
Mandat, & ingentes tauros ꝓcũbere ad arã,
Vtq̃ꝫ hinc fumantis fibrę cõsultus haruspex
Et pulsu & membris salientibus abdita pandat.
Vtq̃ꝫ hoĩm genus, ignarũ, cupidũq̃ꝫ futuri
Horreat aduersos subita formidine casus,
Euentusq̃ꝫ bonos nulla ratione sequatur.
Quis non contentus, pollutũ oracla ꝑ orbem

est, qua de re Plin. & alĳ. q̃ꝫq̃ꝫ miraculi mẽtõem nõ faciũt. q̃ꝫ inuitus q̃dam mõ fatetᷓ Cornelius Tacitus, asserẽs li. xxi. in Iudæa cãpos olim vberes, magnisq̃ꝫ vrbibus habitatos, fulminis iactu arsisse, & manere vestigia, terrãq̃ꝫ spẽ torridam vim frugiferã ꝑdidisse, & alia q̃ p̃tereo, clarius tñ a Iulio Solino explicantᷓ, q scribit, lõgo ab Hierosolymis recessu tristẽ sinũ pandi, quẽ de cœlo tactũ testetᷓ humus nigra, & in cinerẽ resoluta, duo q̃ ibi oppida Sodomũ noĩatũ alterꝝ, alterꝝ Gomorꝝ, apud q̃ pomũ gigni, q̃d habeat spẽm maturitatis, mãdi tñ nõ posse, q̃m fuliginẽ intrinsecus fauillatiã ambitiõ tm̃ extremæ cutis cohibeat, & leui p̃ssa tactu fumũ exhalet, fatiscatq̃ꝫ in vagũ puluerẽ. ¶Nõ tñ. hoc fœdũ crimẽ gẽtes a suo Ioue cŏmĭssum dixerũt, & raptũ ab eo Ganymedẽ, de q̃ in hymno sequẽti p̃la, inter cõsutãdas gẽtiũ vanitates. ¶Sic genus. epilogus q̃dã eoꝝ quæ dicta sunt, ex pc̃tõ primi parẽtis deriuari. Deoꝝ noĩe. nã dictũ illi a serpẽte, eritis sicut dĳ, quẽ locũ alĳ al̃s interp̃tati sunt, & Iustinus martyr nouo q̃dam mõ, ide idololatriã traxisse initiũ putauit, uti al̃s diximus. ¶Ignara. q̃ñ q̃dẽ ignorauit se decipi. ¶Ille q̃dẽ. cã vˀo subditᷓ .i. dæmonis astus ex ĩuidia pullulãs. ¶Sed eĩ ꝑfidus. vbi vˀo suspicatus a pc̃tõ, q̃d primus parẽs cõmiserat, eũ ip̃m penitudine posse q̃ꝫtũ ad hoc ne ignẽ subiret ęternũ ꝑtinebat resurgere, & Christo demũ ĩ ara crucis ĩmolato, apiri cognouit cœli ianuã, illo pc̃tõ clausam, innũeras struxit fraudes, & idololatrię scelus extulit, eadẽ ꝑcitꝰ ĩuidia. ¶Vtq̃ꝫ hic fumãtis fibrę. idololatrię vitiũ fouit, p̃tẽsa futuroꝝ p̃scia q̃ꝫ haruspicina, & mille nugis cõtineri cõmẽtus ẽ, q̃ ĩ hymno seq̃nti cõfutabũtur.

¶Quis non cõtentus. clarius aũt ꝑsciẽtiæ signa ꝓmere cupiẽs, oracula instituit, q̃ in hymno q̃
ꝙ sequẽti & eꝰ interp̃tamẽtis explodent̃. ¶Illa q̃dẽ, factus ei hõ ad imaginẽ & sĩlitudinẽ dei, vt
nos edocẽt sacræ lr̃æ, vbi imago ibi & sĩlitudo, sed nõ ecõtra sĩlitudinẽ imago conseq̃t̃, q̃ il-
lã videlicet claudit in se, nec vicissim claudit̃. imago v̸o ad imitandũ, est id ex q̊ depromit̃, q̊
fit ut in hoĩe sit imago dei, nõ tñ oĩno ꝑfecta, qm̃ lõge distat ab exẽplari, quapropter auctore
Thoma, sacræ lr̃æ ꝓnunciãt, primogeniã oĩs creaturæ imaginẽ dei esse ꝑfectã illud cꝰ est ima-
go ꝓrsus implẽtẽ, q̃re eũ imaginẽ nõ ãt ad imaginẽ dici, vt
hõ, q̃ tametsi ꝓpter sĩlitudinẽ
vocet̃ imago, imꝑfectõe tñ si
militudĩs, ad imaginẽ dr̃ factꝰ
docetq; in illo imaginẽ esse, uti
regis imago in filio eiusdẽ na-
turę. In hoĩe ãt sicuti ĩ argẽteo
nũmo, ut voluit Augu. Trifa-
riã v̸o imaginẽ posse in hoĩe
cõsiderari, scribit Tho. primũ
aptitudine naturæ, q̃ ad intelli-
gendũ & amãdũ deũ est p̃di-
tus. Secũdũ (ut eiꝰ vtar v̸bo)
cõformitate gr̃æ, cũ actu habi-
tuve ip̃um deũ cognoscit &
amat. Tertiũ gl̃iæ sĩlitudine,
dũ actu ip̃o deũ cognoscit, a-
matq; ꝑfecte, nõ aũt solũ ad
imaginẽ dei, q̊ ad naturã diui-
nã ꝑtinet factũ hoĩem censent
theologi, sed q̊ ad trinitatẽ etiã
ꝑsonaꝝ. ¶Qua trinũ inuitus.
hoc em̃ q̊d dicimus hoĩem fa-
ctũ ad imaginẽ dei, ostẽdi ꝑso-
naꝝ diuinaꝝ pluralitatẽ cẽsu-
it Hilarius, in. iiij. li. de trinitate,
& Tho. censuit, q̊ ad sĩlitudinẽ
diuinæ ꝑtinet naturæ, videri res creatas q̃ rõe pollẽt imitari deũ, nõ solũ eo ꝙ sunt, q̊d viuũt,
sed eo etiã ꝙ ĩtelligũt. q̊d v̸o attinet ad ꝑsonaꝝ trinitatẽ, quẽadmodũ v̸bũ ẽa dicẽte, & amor
ab vtroq;, ita in eis ꝓduci v̸bũ ab intellectu, & amorẽ in volũtate. sed nõ mõ mẽs ip̃a deũ per
imaginẽ imitat̃, sed & in rebꝰ nõ aĩatis mõ, sed rõe carẽtibꝰ, imagis vestigij & effectus cuiusdã
rõ cõspicit̃, eo em̃ ꝙ substãtiã suis limitibus clausam possidẽt, a principio q̊dã pẽdere vident̃
eoꝝ q̃ forma faciẽtis v̸bũ indicat, ut domus forma, cõceptũ mõstrat artificis, ordo v̸o ꝓdu-
cẽtis amorẽ, p̃ se fert q̊ effectꝰ dirigit̃ ad bonũ, sicuti viso ædificio artificis, volũtas agnoscit̃.
¶Dũ meminit mens ip̃a. Dictũ est de imagine & sĩlitudine trinitatis, q̃ scd̃m mentẽ est, sed q̊
niam ip̃ius mẽtis & potẽtiæ sunt & actus & habitus, suspicari posset q̃spiã, quo pacto cõside-
rari ip̃a imago deberet. Thomas eã modis oĩbus cõsiderãdũ cẽset, sed ab actibꝰ potissimum,
cũ ex noticia quã habemus interius, formamus v̸bũ, & ex hoc in amore ꝓrũpimus, nõ no-
stri aut rei alterius p̃ter deũ. Siq̃dem Augustin. xiiij. de trinitate lib. scribit nõ ꝓpterea dei ima-
ginẽ esse in mẽte, ꝙ sui illa meminit, seq; diligit & intelligit, sed qm̃ deũ a quo facta est, memi-
nisse, intelligere, & amare p̃t, quo factũ, ut cẽsuerit Thom. diuinã ip̃am imaginẽ, cõsiderari in
hoĩe scd̃m v̸bum de noticia dei cõceptũ, & amorẽ exinde deriuatũ. possumus aũt dei quan-
dã imaginẽ in anima cõtueri. Nã dũ mens sui meminit, patrẽ referre p̃t, dũ se intelligit, filiũ, dũ
amat sp̃m sc̃tm̃. q̊d & August. ip̃e in eodẽ, quẽ supra citauimus de trinitate, libro disseruit. Mẽs
inq̃t meminit sui, intelligit se, & diligit se, hoc si cernimus, cernimus trinitatẽ, nõ dum q̃dem de-
um, sed iam imaginẽ dei, quare, ut ait Thomas, mens nõ ob id in seip̃am absolute fert̃. sed ex
eo potest in deum ferri. ¶ Disperdere. non secundum substantiam, nam hoc fieri ab cõ

Imago triplex in homine.

Plurima diffudit, pauci q̃bus æthere ab alto
Illuxit verum, pauci quibus impia sortis.
Carmina cũ modulis nõ imposuere malignę,
Carmina q̃ furuis dæmon fundebat ab antris.
Luderet vt domitũ varijs ambagibus orbem,
Et genus humanũ directo tramite nunq̃
Duceret ad cęlsi secreta palatia cœli
Quę tua de triplici flãma splendescit imago
Illa q̃dem primo nobis quę assistit ab ortu,
Qua trinũ inuitus testat̃ quisq; tonãtem.
Nã te sancte pater memores excepimus. & te
Hausimus o genite omnipotens rõne capaci,
Te quoq; supremũ flamẽ magno ĩpete amoris
Excolimus, trinũq; deũ veneramur & vnum
Dum meminit mens ip̃a sui notat illa parẽtem.
Atq; refert natũ dum cogitat, afflat amorem
Dum cupit, atq; tui, sic trina resultat imago.
Summe parens, nullo genitus æterna potestas
Et vero semp̃ verũm de lumine lumen,
Atq; horum æterno sacrũ spiramine flamen,

nonpotest, sed scd'm actus qbus diximus, deū a nobis cōsiderari. ¶ Atq; hoīm simulachra: quēadmodū dr ab Apl'o in ep'la ad Romanos, cōmutasse gētes inuisibilis dei gl'am in silitudinē quadrupedū & serpentiū. ¶ Syrij pris. Abrami q ex Chaldea pfectus. Syria aūt & Assyria, & Chaldea sibi inuicē noīa qnq; cesserūt, & Syriæ noīe ps Asyæ, scd'm varias acceptōes cōphendit, ut in interptatōe sequentis hymni pspicies. huic aūt Abramo datū est pphetiç lumē. ¶ Qui tecū ferijt. facto sacrificio, quod deus impauit Abraæ, ut. xv. Genesis capite scriptū est. Pepigit inqt Moses in illa die fed' cū Abraā dicēs, semini tuo dabo terrā a fluuio Aegypti vsq; ad fluuiū magnū Euphraten, & q̄ sequuntur.

Syria.

Hanc speciem æterni vultus dispdere dæmon
Dū parat, atq; hoīm simulacra, & mille figuras
Quadrupedū, tēplis, lucis, arisq; reponit,
Consulis omnipotens orbi, pq; intima lapso
Lumine collustras Syrij præcordia patris,
Qui tecū ferijt fœdus, qui valle beata
Te vnū agnouit trina sub imagine regem.
Hinc natū illustras fœcit cui nomina risus,
Et qui nascenti strinxit vestigia fratri,
Et pauit soceri pecudes deuinctus amore
Coniugis, & luxit natum, quē forte pemptum
Dum credit Nilo imperitat, regēq; supbum
Aegyptū regit, solio dominatus in ipso,
Mox illū in flammas Pharij q in fluminis alueo
Delituit iunco intexto conclusus, & hæres
Reginæ ascitus, nomenq; assumpsit ab vndis
At tandē cælso genitum demittis olympo
Flamine q matrē ingrediens, & ỽginis aluum
Occlusam linquens, nostra sē in carne fideli
Monstrauitq; hoīm turbæ, teq; ipse retexit
Vna trias, victorq; suam remeauit ad arcem.
De quo iā superest numerosum subdere carmē.

¶ Te vnū agnouit. qn̄ tres vidit & vnū adorauit, in cōualle Mābræ ad hostiū tabernaculi, de quo in sequēti hymno dicturi etiā sumus. illa vero apparitio nō solū in trinitate vnitatē eēntiæ, sed venturꝝ etiā Christū indicauit. qm̄ ut Thomas, & in prima & in tertia pte summæ theologicæ, decernit, & in questionibus etiā de po. dei. Omis angelorꝝ apparitio in veteri testamēto, ordinabat ad apparitōem filij dei in carne. Diximus aūt btām vallē, ob diuinā apparitōem, vñ & Mosi cū rubi visionē aspexit, pceptum ē, ut solueret calciamētū de pedibus suis. locus em̄ (inqt ad eū) vbi stas, terra sc̄tā est. Btūs āt antiqtus diuitē significabat, mō fœlicē nobis & cœlesti copia diuitē, & dei cōpotē factū dat intelligere, sed & nostri etiā ei id qnq; tribuerūt, q nō re ipsa, sed spe dūtaxat cœlestes eēt diuitias assecutus, idq; p eo accipi, q̊ & bn̄ auctū accipim⁹, studiosi linguæ latinæ pdidere.

Beatus

¶ Fecit cui noīa risus. Abramū dixim⁹ a deo supno lumine collustratū, iter tot gētiū tenebras. Nūc & de filio idip̄m dicim⁹, cui nomē Isaco fuit, qd' significat risum. dixit ei Sara, auctore Mose. xxi. Geneseos cap. risum fecit mihi de⁹, & qcūq; audierit, corridebit mihi, rursumq; ait. Quis auditurus crederet Abraā q̄ Sara lactaret filiū, quē pepit ei iā seni. ¶ Et q nascēti. Iacobū Isaci filiū itelligimus, q Esau fratris nascētis, nā gemelli erāt, plantā manu tenebat egrediēs. hic seruiuit socero. xiiij. ānis amore cōiugis, & Iosephū quē pemptum putabat, Aegypto p̄sidere cōpit, nota historia ē ex sacro Genesis lib. ¶ Mox illū ī flāmis. Retulimus priarchas illos vnius veri dei cultores, añ legē scriptā, nūc & Mosem q dei p̄cepto legē tulit, adducimus, q ī fiscella cōclusus, & ī ripa flumis expositus, a Pharaonis filia, in filij locum adoptatus, & qm̄ ex aq̄ elatus eēt, Moses nūcupatus, ut ex. ij. sacrę Exodi ca. legere potes. ¶ At tādē. scd'm illd' Apl'i. At vbi venit plenitudo tpis, misit deus filiū suū, factū sub lege, ut eos qui sub lege erāt redimeret, ut ad optōem filiorꝝ recipemus. itaq; vnigenitus filius dei, de spū sc̄tō cōceptus, & de Maria ỽgīe natus, q̄ in ptu q̊q;, & post ptū ỽgo pmāsit, aluo clausa, hoc ei fœmineo gn̄e Verg. curuā aluūq; canit, q̄q; Plaut, masculino gn̄e id ptulit. aluū inq; vterum vel clausam relinquēs, in terris visus ē, & cū hoīb⁹ cōuersatus ē, & trinitatē sc̄tissimā, q trias a græcis dr̄. discipulos docuit, & cū dæmone bellauit & vicit, & morte de morte triumphauit, & victor in cœlū ascēdit. de q̊ in hymno seq̄nti latius, ip̄o opē ferēte, differemus. ΤΕΛΟΣ.

Isacus.

Moses

Aluus

¶Io. Francisci Pici Mirandulæ domin & Concordiæ cōmitis, in eum quem Christo cecinit hymnū interp̄tamenta. Io. Thomæ filio dicata.

Ioannis Francisci Pici Mirandulæ domini, Concordiæq̧ Comitis, Hymnus ad Christū.

e N rapit ardentē trinū sup̱ ęthera mentē
Numē, ab hūanis sublatā flamīe vinclis
Illa q̄dē molli quōdā sub pōdere sensus
Aspera bella tulit sæuo labefacta tyranno

¶Quoniam in fronte prioris hymni, præfati sumus omnia, quæ & omnibus simul hymnis, & huic maxime prænoscenda erant, ipsum enarrare aggrediemur. ¶En rapit. de diuinis rebus locuturo, opus est ut a sensibus eleuet. multæ autem eleuatōis species, inter quas raptus
Eleuatōis spēs rapt. præcellit ut ab aliis dictum, & a nobis alias, hęc autem nunc ponitur tanq̄ gradus, & ex fide & quadam quasi admiratione consurgit, quæ amore fouetur & augescit. alia tamē species raptus apud Aristotelem in. viii. Politicoꝝ lib. ponit. id est affectio animæ circa morē & abstractio. ¶Ardentem sup̱ æthera. Rapit numen sup̱ ardētem æthera, sup̱ ignem sup̄mum, inter elemēta generationi & corruptōi obnoxia. ęther aliquando ꝓ aeris p̱te puriore sumit, sic Cicero in primo de natura deoꝝ cū ait. Nam locus q̄dem his etiam naturis, quæ sine animis sunt, suus est cuiq̧ ꝓprius, ut terra infimū teneat, hanc inundat aqua, sup̄mum æther ignibus altissima ora reddat. & Verg. Tum pater omnipotens
Aether fœcūdis hymbribus æther. ꝓ igne etiānum potest accipi sup̄mo elemēto, & lunari globo ꝓximo. Dicebat aūt æther, & masculino olim & fœminino gn̄e, nūc masculino tm̄ ꝓfert, æthra fœmīno, vn̄ prius nos in elegia, ut aeriū clauserit æthra globū. Nūc masculino ꝓnūciauimusætherē, dictū ab ardore, ut alii voluerūt. i. ab αιθασθαι ut Aristo. ab αιθειν, quod est sp̱ currere sup̱ eū itaq̧ dicimus rapi a numine. ¶Mentē. sublatā ab hūanis vinclis. i. a spū diuino rapi. dant em̄ in diuina cognitōe gradus, quare primo diximus mētem a corp̱e sublatā, mox sup̱ æthera raptā, flamini aūt & spūi id opus tribuit, cui sctificādi munus adscribit, q̧q̧ indiuisa sint trinitatis sctissimæ op̱a, quo ad res creatas p̱tinēt. ¶Numē q̄d significet, in priori dixi-
Numen. mus, & hoc etiā loco p̱ id intelligimus diuinitatē, q̄ trib⁹ inest p̱sonis, & de vnaq̧q̧ deus p̄dicatur, nā dicimus pater est deus, filius est deus, spūsctūs est deus. & tres p̱sonas vnū deū affirmamus. Numē quoq̧ de qualibet p̱sona dici potest, in quo significato etiā sumptū, nam de filio
Ternum q̄ & deus est, numē dictū est. Dicit āt. ¶Trinū numē vsu cōi, ternū em̄ & trinū idē significāt, sed
Trinum. hoc est receptū magis. Nā deus trinus & vnus dr̄, trinus p̱sonis, vnus essentia, de q̄ re in hymno sup̱iore multa, & q̧q̧ ternū in vsu sæpius auctoꝝ latinæ linguæ, tn̄ & qn̄q̧ trinū. Prop̱tius. Armaq̧ de ducib⁹ trina recepta trib⁹, & Nemesianus. Nā me iam trini petierūt ordine Soles. & iteꝝ. Nulla meæ trinis tetigerūt gramina vaccæ Luciferis, nulloq̧ biberūt amne liq̄res. quo etiā vocabulo frequēter vsus est Ausoni. in Gripho. & Sene. etiā in Hyppolito, trina vota noiat. Vt Vergiliū p̄tereā in. viii. canentē. Trina arma mouenda. Ternū itē tametsi idē q̄d & trinū significet alio etiā significatu sumit, rapit itaq̧ numē mentē sublatā, erectā, eleuatā ab humanis vinclis, a corp̱is sensib⁹, a terrenis cogitatibus. ¶Flamine. spū in eccl̄a flaminis fre-
Flamen quēs mētio, vn̄ & baptismus flamīs, nā flamē & spūs idē significāt, alteꝝ afflādo, alteꝝ a spirādo & de spūsctō ꝓfert, q̄ patris & filii spiratōe ꝓcedit, & nostras mētes a sensibus eleuat, gratiāq̧ p̱flat & infundit. vn̄ eccl̄a nostra ad deū v̄ba faciēs inq̄t. Deus q̄ corda fideliū sctīspūs illustratōe docuisti, cui q̄dē nil p̄t resistere, cū vult obices criminū reuellere, vn̄ & de illo itē dictū ē q̄ nescit tarda molimina. idē (q̧q̧ trinitatis op̱a in his q̄ ad inferiora & res creatas p̱tinēt, indiuisa sunt) euocare mentē dr̄ a sensibus, q̄ p̱ hūana vincla, q̄ illā. s. p̄pediūt designant. de q̄ sensu Ap̄ls. Video aliā legē in mēbris meis, repugnātē legi mētis meæ, & captiuantē me in lege pc̄ti q̄propter illā p̱ tyrannū exp̄ssimus. ¶Sublatā flamine. Casus ē septimus, de q̄ Serui. & Diome. plura. Nā abltūs ē sine p̄positōe. p̄terea syncopę figura est vinclis ꝓ vinculis, a q̄bus sublatā diximus aīam, q̄ tametsi in corp̱e manet, volucri tn̄ cōtēplatōe ad ęterna cōscēdit & inardescit, queādmodū in Psal. scriptū ē. & ī meditatōe mea exardescit ignis. Has āt figuras & tropos

loquēdi,nō explicabimus,qm̄ te in grāmaticoꝝ & rhetoꝝ monumētis didicisse,q̊d ad hoc
genus lrāꝝ ptinet,putamus.Innuemus āt qnq̄,nec ab re,qm̄ eiusmodi etiā lrāꝝ rudimēta,isi
gnis auctor Cassiodor.in cōmēt.in Psalm.frequētissime citauit.¶Sæuo tyrāno,nā q̄diu non
hæret aīa deo glutine fidei,a q̄ spes & amor q̊dam mō pendēt a sensu,q̄q̄ molli & illecebro-
so oppugnat̄,& qnq̄ in seruitutē redigit̄ tyrānicā,q ei(ut in euāgel.scriptū est)facit pc̄tm̄,ser
uus est pc̄ti.q̊d trāsmittit in seruitutē Dæmonis violētissimi tyrāni.Tyrānus āt eo differt a re- Tyrānus
ge,q hic ad subditi populi,ille Rex
ad ꝓpriū cōmodū rē curat &
administrat.ita Aristot.phūs,
& q e⁹ doctrinā secuti sunt the

Mox placidā fieri rutilanti lampade pacem
Nacta,procellosas nubes disiecit amoris

ologi,decreuere,q̄uis antiqtus nōnulli ꝓ tyrāno regē intelligebāt,q̊ꝝ exēplo Vergil.cecinit.
Pars mihi pacis erit dextrā tetigisse tyrāni.& Euripidis extat in hūc ꝓpositū v̄sus,quē in Isago
gico vsurpauit Porphyri. πρωτον μεν ειδοσ αξιον τυραννιδοσ.primū q̄dē spēs digna ē
tyrānide,q̄q̄ praue legi solet priami ꝓ primū,Zezes sycophronē,quē enarrat hac ī re,sicuti
in alijs plerisq̄,rep̄hēdit.eo q Laomedonte κοιρανον appellarit,cū βασιλεα dicere debuisset
aut τυραννον.eum āt esse cœranon q violēter dn̄at̄.Regē v̄o q legitime & iuste p̄sit.κοιρανοσ
em̄ inqt ολιγαρχος.ostēdiāt differētiā Orphica sn̄ia εσται λαυτισ ανηρ κοιρανοσ η τυραν-
νοσ η βασιλευσ τημοσ εισ ουρανον ιξεταιαιπην.Homerus cœranō,distinxit a rege cū eā
sn̄iam ꝓtulit,quā vsurpauit libēter Aristo.in prima phīa εισ κοιρανοσ ισο εισ βασιλευσ,
q̄bus ex v̄bis (ut mihi videt̄)nō in malā ꝑtem cœranō sumpsit,sed vtcūq̄ sit,vsus obtinuit
tyrannū in malā ꝑtē sp̄ accipi,& eū significare,q posthabito & neglecto oī alioꝝ cōmodo,si
bi ipsi dūtaxat,ꝓspicit,& ꝓpria mētis cupidine dn̄at̄.q igit̄ sensui inseruit,in pc̄ti & tyrāni dæ-
monis seruientē redigit̄.¶Sub pondere molli.dictū est ideo q deprimere dr̄ sensus abaliena-
tā a rebus diuinis mentē,nō q̄dē rigore sed molliciæ,q̄ postea nō mollia mitia ve,sed.¶Aspa
bella.inferunt̄ aīæ q̄ nisi magna sibi cura cōsulat,a sæuo tyrāno labefactat̄.,sæuo inq̄ crudeli Sæuus
atq̄ etiā magno,vtroq̄ em̄ significatu ꝓfert̄,primo omnes,secūdo Ennius apud Seruiū.in-
ducta fuit sæua stola.& Verg.de Pio Aenea dixit,maternis sæuus in armis.¶Tulit ꝓtulit.fe- Fero
ro polysemū v̄bum est.eo em̄ multa significant̄ porto.cupio,patior,ꝓduco,cætera.¶Mox
quæ vero mens excusso iugo seruitutis dæmoniacæ deo hæret,in libertatē asserit̄.¶Nacta, Nāciscor
adepta,consecuta.Nancisci autem (vt Aelius Donatus)censet,ꝓprie dicit̄ q parat̄ ad tenen-
dum anteq̄ possit reꝑire quod teneat,statim quod occurrat apph̄endit,itaq̄ mens illustrata
suꝑo lumine,veri boniq̄ sitiens,fidem nanciscit̄,& pacem animi,pacem placidā,qm̄ iugum
Christi,ut ip̄emet affirmat,suaue est & onus leue,¶Lampade fidei rutilanti q̄d' iugū fidei bn̄fi
cio subimus,ex q̄ fide lāpas rutila nobis adest,q̄ & splēdore & calore mentē illustrat,& accen
dit.cuius viribus disijciunt̄ vani amoris crebra phātasmata.¶Procellosas nubes.q̄ noīe ꝓcel
losaꝝ nubiū vocitant̄.¶Et ad magni ꝓducta.ꝓpriū ē amoris ponere,q̊dam mō & veluti trās
formare amantē in amatū,q̄re si expulsus fuerit prauus amor & bonus accersitus,eo aīa q̄si
transformat̄,& eo ꝓducit̄,ad quē amat,ibiq̄ affectu morat̄.iuxta illud euāgelicū.Vbi est the-
saurus tuus,ibi & cor tuū erit.¶Impete.Metaplasmus est,antithesis aut ātiptosis,si Lutatio cre Impete.
dimus,ni maculatus est codex,ꝓ impetu vtit̄ ea dictōne sæpe Lucretius.Quālibet in ꝑtem tra Amor.
dunt res ante ruuntq̄ Impetibus crebris,& alibi,Aut hominem tanto membrorum ex impe
te natum.mox ex eo plurimi sumpsere,Cæteꝝ non sine ratōne philosophica impetum cita-
uimus,nam intellectus reꝝ imagines intelligendo,in se suscipit,volūtas amādo in rem tendit
amatā,& impetuosior multo volūtas,ex qua nascit̄ amor,q ,ut diuinus ait Dionysius,ecsta-
sim facit.idem in Phædro Platonis,a fortitudine quadā & vehemētia nomē sortitus dr̄,& in
fabulis q̊q̄ ferebat̄ ab amore furiā Erinym adamatā,ut amoris impetū exprimerēt eoꝝ q in
sane depereūt.Multæ āt amoris spēs.nā p̄ter amorē,q̊ deus seip̄m amat,& de q̊ ad pn̄s v̄ba Amoris
nō facimus,& terreni & diuini amoris apud nostros theologos frequētissima mētio.& apud spēs.
Platonē & Platonicos diuersi amores,quoꝝ matres diuersæ quoq̄ Veneres dn̄r,& alterā ex
Ioue,alteram de spuma maris educūt,ut sub fabularum inuolucris quod fuit illis gratissi-
mum secretorum dogmatum rōnem obnuberent.plures Veneres apud Ciceronē legunt̄,&
Augustinus noster aduersus gentes disputans,tres quoq̄ Veneres collegit.Orpheus āt ī hym
no in Venerem multos vni Veneri amores submisit,in hymno tamē in amorem castum il
lum vocauit,& duplicis naturæ dumtaxat,quem alius crotoniata Orpheus in Argonautico
locutus dixit διφυη περιωπεα κυδρονερωτα,vt præter sensilem amorem intelligibilē eti-

> Impete, & ad magni pducta est regna tonantis.
> Quę postq̃ triplici dudũ speculata sub vmbra,

Amoris effigies.

Amor castus.

am innueret, sed quia id obscure dicebatur multis admistis fabulis, propterea puto Proclum philosophum Platonicũ, in hymno suo in Lyciam Venerem cõiugium & hymenæum intellectilem expressisse canendo συμβολεχον νοεροιο γαμουνοερων υμεναιων, sed de de sensili amore mentio frequentior apud poetas, quem finxerunt puerum alatum, nudum sagittiferum, ex affectibus amantiũ, quoniam mutabilis sępenumero instar puerilis appetitus (ut inquit Aphrodisæus) & imperfectæ cognitionis (ut voluit Phurnutus) & tolluntur præter hæc in altum, veluti volucres amantium desideria, & radios emittunt veluti sagittas ex oculis, ex quibus Musæus vulnus lubrice labi dixit ad vsq; precordia. Nude quoq; & apte suos promunt affectus, qui capti sunt amore. Sed hæc instabilis & vani cupidinis conditões. Certe philosophi vetustiores, castum amorem & ab omni turpitudine remotum putabant, cuius statua in gymnasijs ponebatur inter Mercurium & Herculem, quorum alterum rationis, alterum roboris deum autumabant. Zenon & ipse Citieus, ut Pontianus refert apud Athenæum, putauit amorem deum esse amicitiæ & liberalitatis, itemq; Cretenses, ut Sisicrates mandauit historiæ, Samij q̊q; auctore Erxia gymnasium ipsi constituerunt amori. Thespij quoq; cupidinea celebrabãt, ut Athenięses palladia, Elienses olympia, phæbea Rhodij, Qui vero lasciuium coluerũt amorem, incessuntur græco epigrammate, inter quæ dicitur, amorem deum non esse, quoniam malum a deo non proficiscit̃, hunc autem videlicet amorem humano gaudere sanguine, ita ille author versibus τησ θεων ειπεν ερωτα θεον κακον ουδεν ορωμεν εργον ανθρωπων αιματι μειδιαει. Origenes autem vnum dumtaxat amorem visus est in Canticorum commentarijs ponere, qui ex re videlicet amata, naturam sumat & nomen, ita enim ille Hieronymo interprete.. Vnus de animę motibus amor est, quo bene vtimur ad amandum si sapientiam amemus & veritatem. quando vero amor noster in peiora conuertitur, amamus carnem & sanguinẽ. Nec aliud ipse sensisse Platonẽ existimo, cuius ille omnia sensa fuerat assecutus, ut scripsit Porphyrius (q̃q; eius hostis) utpote q rerum quæ amãtur diuersitate diuersa cognomina sortiretur amor, hinc etiam Lucianus cecinit ab amore non lædi genus humanum, sed eo dumtaxat occasionem scelestibus animis præstari. Illud autem aduertendũ, amorem in vniuersum cum dicimus intelligere desiderium eius, q aut bonum est, aut bonum q̃q; non est, nihilominus apparet, quapropter ex diuersitate rerum quas appetimus, diuersi amores enascuntur, vnde & sensibus & intellectibus amor. Vnde & duplicis (ut arbitror) cupidinis mentio, apud Senecam Tragicum. Apud quem & illud. Concinit tædas geminas cupido. Cęterum amant omnia deum quæ ipse creauit, etiam inanima. deus itẽ omnia quę fecit amat, sed diuersi h⁹ amoris diuersa rõ, nã ille re amata nõ ĩdiget, oẽs alij qcũq; amãt egẽt amato alioqn nulla causa desiderij. Sic illa quæ cognitõe deum amant, suam perfectionem desiderant, & votis obsecrant. quæ vero cognitione carent, in eum quoquomodo feruntur inclinatione naturæ, ut Thomas, ut alij, vt nos etiam ipsi aliquando monstrauimus, idq; intellexisse Aristotelem facile putauerimus, cum in primo Ethicorum libro scripsit, bonum esse quod appeterent omnia. & ante nos idipsum credidit Ioannes Patruus, in libris quos lingua vernacula de amore ex Platonis dogmate, composuit, sic & qui res inferiores concupiscũt, eis egent, illas desiderant. Vnde & Plato in Symposio, definiuit amorem, desiderium pulchritudinis, & consentanee Plotinus putauit, amorem a visione deduci ερωσ enim amor ορασισ visio, sed illa Platonis definitio, speciei est, non generis, nam quicumq; desiderant ob pulchritudinem, minime desiderãt, nec amicitia pulchritudinis sp desideriũ est, nec ambitio, nec auaritia, nec pietas, & ita in reliqs. Sed cum deus summum bonum sit, omni alia re trahere vehementius ad sui amorem potest, ideo quod initio diximus facere ecstasim illius amorem Dionysius Ariopagita sanxit, quapropter impetus vocabulo vsi fuimus. ¶ Et ad magni. tanta ẽt amoris vis, ut in cœlũ ad deũ ipm fruendum pducat, eumq; tonantẽ diximus, more veterũ scribentiũ carmina, q nec absq; rõne ducebant, si quẽ deum putabãt fulminũ, etiã & tonitruũ causam putarẽt. Sedulius quoq;, q de vera religione carmina cudit, & cœli inqt de nube tonat. ¶ Quem postq̃ triplici, tanta est inter deũ & humanũ intellectũ distantia, ut infinitũ sit intersti

cium.& q̃a ſenſus deorſum trahit,libere & ſincere deo in hac vita frui non datur.quod q̃dem
in alia concedeť.ſed nec pfecte nunc illũ intelligere quimus,tum q̃a itellectus noſter inſimus
& ſe habet Ariſtotele auctore,ad manifeſta naturæ,ut noctuæ oculus ad ſolem cõſpiciendũ.
tum q̃a ut Ariſtoteles idẽ,& expientia docet,phãtaſmata intelligentẽ comitanť.Ita fit ut cõmo
nemur vndequaq; pcipe.qđ in ſacris lr̃is de deo ſcribiť,ſcđm hebreã lr̃am,poſuit tenebras la

Geſtiĳt audaci præconia dia ſuſurro
Nectere,cœnoſa quantũ caligine ſeptæ
Fas fuit,ad Chriſti laudes nũc tolliť amplas
Rex ſumme æterni ſoboles æterna parentis

tibulũ ſuũ,ad cuius imitatio-
nẽ(ut opinor)Orpheus in ea
hymni pte,q̃ a Iuſtino marty-
re citať,ita canit me interprete.
Quẽ neq; cõſpicio tectũ caligi
ne denſa,caliginẽ q̊q; ſed mul
to lucidiorẽ Dionyſius Areo
pagita veſtigãs,ad eam in lib.
de myſtica theologia Timo-
theũ inuitat.dictũ igiť eſt q sub vmbra ſpeculať deum mens noſtra,vmbra inq; triplici,ppte
rea q trinitatis imago in animis noſtris eſt,& veſtigiũ etiã in rebus aliĳs elucet,ſed illã veluti q̃
dam vmbra repſentat,de q̃bus apud theologos in primo cõmentarioꝝ in ſn̄ias,multa di-
ſputata ſunt,nec ſine cõtrouerſia,q̃n aliĳ imaginẽ ſub alia rõne cõſiderẽt q̃ priores effecerit,p̃
ter illos v̇o.Io.Patruus,q eo quo tu es natus anno de vita deceſſit,in heptaplo ſua,aliũ ima-
ginis modũ retulit,nos aliũ addidimus in libris quos de p̃notõe reꝝ,p veritate religionis,ad- Io.Pici
uerſus vanitatẽ ſupſtitionũ,ſcripſimus.¶Geſtiĳt.Ex ſpeculatõe aũt deſideriũ accendiť,p mẽdi obitus
ea q̃ nota ſunt,ideo dictũ a nobis geſtiĳt auiditatẽ exprimẽtibus,geſtire em̃ ardẽter tẽtare,adeo
ut corpis geſtu animi deſideriũ monſtreť.Verg.ſtudio geſtire lauãdi dixit.& Donatus voluit
ut geſtire ſit motu corpis mõſtrare q̃d ſentias.tãta igiť volũtatis ppenſio,ut etiã corpus mo- Geſtio
uerit ad reddẽdũ ipi deo ſacrificiũ laudis,magis audacter q̃ digne,ideo ſubiũgiť geſtiĳt.¶Au-
daci.geſtiĳt aũt p geſtiuit ſyncopæ poetica.¶Præconia.laudes publicas.¶Dia.grecũ vocabu
lũ eſt,& ſignificat generoſa,auctore Seruio,latinis tñ antiq̃s in vſu,& ipo etiã Vergilio,ety- Dia
mologiã nõnulli ἀπὸ τοῦ δῖος duxere,ſed ei grãmatico nõ ſatiſfaciũt,q̃m δῖος correpta
prima efferť,dia v̇o pducit,lucis v̇o prima pducta eſt,lucerna tñ primã corripit.¶Suſurro.
alluſio fit ad illud Græg orĳ,balbutiẽdo ut poſſumus excelſa dei reſonamus,id ãt audaci ſuſur
ro,Tapinoſis figura eſt,q̃ humili vocabulo rem amplã exprimit.Serui.Donat.Diomed.cæ-
teri,¶Cœnoſa quãtũ fas fuit.i.q̃tũ licet mortali,& ſenſus,& mũdi,& dæmonis lucta ac tene- tapinoſis
bris ignorãtiæ p̃pedito.dr̃ aũt fas mihi hoc facere,ut Verg.Fas mihi Graioꝝ ſacrata reſolue-
re iura.& etiã fas me hoc facere,idẽ.Et nos fas extera q̃rere regna.¶Ad laudes Chriſti.Poſtq̃
de prima dictũ eleuatõe.q̃d iſta pñs ſibi velit oſtẽdiť.i.priorẽ raptũ ad p̃conia trinitatis.ſcđm
hũc ipm ad Chriſti laudes ptinere,& eodẽ ſpũ mẽtem primo ſublatã,nũc etiã tolli,& ideo ſub
iectũ eſt,ad Chriſti laudes..¶Nũc tolliť amplas.fit deinde ad Chriſtũ iuocatio.¶Rex ſumme.
Rex em̃ eſt cœli,terræ,aeris,aquæ,& reꝝ oĩm cõditaꝝ.ſummi aũt ei appellatio cõuenit,tũ q̃a
deus eſt,tũ q̃a,ut diuina decernũt eloq̃a,princeps eſt oĩm regũ terræ,& iudex viuoꝝ & mor-
tuoꝝ,æterni ſoboles,ſecũda pſona ſctiſſimæ trinitatis,filius dr̃,q & deus eſt,& ſobolis ei nũ-
cupatio tribuiť & plis,q̃ dictio theologis in vſu eſt.ſic & diuina etiã ppago dei filius nũcupa-
tur,tametſi ples,ſoboles,& ppago,q̃tũ ad originẽ ſpectat vocabuli,Chriſto hõi magis con-
gruat,ex Mariæ v̇ginis ſanguĩe ppagato,ſed q̃m Chriſti nomẽ in diuĩa ſiť & hũana natura,
vnũ ſuppoſitũ denotat,ut Pariſiẽſes theologi dicũt,ea ppter ei coaptať appellatio ſobolis,
quẽadmodũ & plis,ut in ãtiq̊ꝝ etiã theologoꝝ monumẽtis cerniť,q̃ppe Leo põtifex de Chri
ſti natiuitate diſſerẽs ait.Hic em̃ mirabilis ſacræ v̇gis ptus,v̇e hũanã,v̇e diuinã vna edidit ple
naturam.Apud eundem quoq; ſobolis nomen alio loco cum ait,ſimul enim per ſpiritum
ſanctum fœcũdata virginitas,ſine corrptionis veſtigio edidit,& ſui generis ſobolem,& ſuę
ſtirpis auctorem.¶Aeterna parentis.æterna vero quoniam æternus eſt pater,æternus fili-
us,æternus ſpiritus ſanctus,Siquidem ante tempus & æuum.Deus pater filium deum genu
it,& ab vtroque ſpiritus ſanctus,qui & deus eſt proceſſit,æterna ille generatione natus.
hic æterna vtriuſque ſpiratione procedens.Nec tamen ob id tres dĳ,aut tres æterni ha-
bentur,ſed vnus eſt deus æternus,tres ſcilicet perſonæ,& vna prorſus eſſentia.Figura au
tem quæ anaphora dicitur ſiue relatio,exprimiť illis verbis,æterni parẽtis,æterna ſoboles.

HYMNVS

Aposiopesis. ¶Cuius opus terra & cœlũ. Figura hæc loquēdi aposiopesis vel eclipsis ꝟbi dr̃, ea em̃ tacetur ꝟbũ & deest orõni. Sed qđ attinet ad sniam, aduerte q̃ dicta sunt ad ipam ꝑtinere diuinitatē, ut in se ipa cõsideraẗ. q̃ sequunẗ ad ea spectãt q̃ sunt extrinsecus, creatõem. s. & ꝓuidẽtiam, quę tametsi hymno supiore sunt explicata, tñ hic tãtisꝑ repetunẗ, dũ & prioribus quoquomõ copulenẗ, & exordiũ fiant eoꝶ q̃ hoc ipo hymno, peculiari quadã rõe sumus ꝓsecuturi, ea sunt opa diuinæ grãæ, ꝑ Christũ mũdo diffusa. Primo itaq̧ creatio his ꝟbis innuiẗ. Cuius opus terra & cœlũ, quæ Genesis a Mose cõscripta initio adstipulanẗ. In principio inqt, creauit deus cœlũ & terrã, quo loco hac dictione principio (ut multi decernũt theologi) filius dei daẗ intelligi, cuius in euãgelio istæc verba sunt, ego principiũ q & loquor vobis.

Cuius opus terra & cœlum, cuiq̧ omnia curæ

¶Cuiq̧ oia curæ. post reꝶ creatõem merito illarũ gubernatio seqẗ, q̃ spectat ad ꝓuidentiã. cuius ꝑtes sunt, & p̃cognoscere, & in finē dirigere, q̃ duo ad pñs curæ dictõe cõclusa sunt.

Cura. Cura vt grãmatici volũt, amor dr̃, eo ꝙ curat cor, nos hoc loco curã, q̃tũ ad significatũ ꝑtinet, intelligi volumus ꝓuidentiã, q̃ item ab amore ꝓficiscit. Deus em̃ curat oia, & etiã diligit oia q̃ fœcit, qm̃ bona, ut sacræ testanẗ lr̃æ, q̃ pariter quoq̧ testanẗ, nihil eum odisse eoꝶ q̃ fœcit. ut aũt sensum carmĩs aptius noscere possis, ꝑcipiendũ tibi est veteres phõs, p̃ter impiũ Diagorã, & insanũ Epicuꝶ, & paucissimos alios dissensisse de creuisseq̧, & curare deũ hũana, & cõditis rebus ꝓuidere atq̧ cõsulere, sic & Aristote. in Ethicis

ꝓuidẽtia. ad Nicomachũ censuit, curæ esse hoĩes deo & p̃cipue sapiẽtes, eademq̧ fere de bona fortuna differēs, repetijt, q & ipm deũ in duodecimo primæ philosophiæ rõibus inuenit, & ut inquit Simplicius ꝑipateticus, coluit. Notũ quoq̧ apud eiusdē sectæ phõs est illud, opus naturæ opꝰ esse intelligẽtiæ. & causa finis ab eoꝶ principe, in. ij. phisicæ auscultatõis posita & celebrata est ab eodē. Item in Metaphysicis statutũ est, in vnoq̊q̧ gñe dari oportere vnũ maximũ, qđ aliarum causa est, q̃ sub eodē gñe cõtinenẗ, cuius illud addaẗ Procli primã causam plus in effectũ qua secũdã influere, nõne illud colligemus, Primã cãm & maximã, seu mauis naturã dicere, seu intelligentiã, ꝓpter finē agere q̃cunq̧ agit etiã minima, quod ꝟo agit ꝓpter finem, nũ illum agnoscit? ut mirari satis neq̃am esse posse ꝑipateticũ hoĩem, q finis curã abneget reꝶ cõditori. ꝙ & si qñq̧ alienus a ꝓuidentia decernēda videaẗ Aristoteles, pensanda sunt q̃ clare & extra cõtrouersiã posita sunt, & cẽsendũ est ea ipa ambiguis p̃ponderare debere, tũ & illud aduertēdũ est, aliqñ eum ut naturalē phũm loq, q sensus videlicet vestigia sequaẗ. aliqñ ut moralem & theologũ, qbus cõuenit magis religionē cure esse, qđ: quod & vrbibus & regionibus, locales & ipe deꝰ cõstituit, auctore Clemẽte & Isidoro antiqore & statuas ẽt uouit, ꝓ salute Nicanoris, ut scribit Diogenes, & Pythiæ auscultauit oraculo, ut eius interpres Philoponus ꝓdit qbus de rebus etiã supsticiosus dici & existimari p̃t Aristoteles tm̃ abest ut oẽm ꝓrsus fidem rebus, quæ supra sensilem naturã sunt, abrogauerit, idem ipe auguria respuisse nõ videẗ, q̃ res ad religionē supuacuã, hoc est supstitõem ꝑtinet. dum em̃ in primo libro de natura aĩaliũ de naribus loquereẗ, vñ & spiratio & respiratio, & sternutamentũ, ita scriptũ reliqt και ο πταρμοσ δια ταυτησ γινεται πνευματοσ αθροου εξοδοσ σημειον οιωνιστικον και ιερον μονον των πνευματων, & sternutamentũ inqt ea ꝑtefit quod est collecti spũs exitus signũ augurale & vnũ inter omnes spũs sacrum. sic & Auerrois (neq̧ em̃ citaẗ Plato & sectatores, qui pij extra cõtrouersiã habiti sunt) in paraphrasi de diuinatõe ꝑ somnũ q̃ naturalē facultatem quo quomodo p̃cellit, immitti a deo censuit hominibus insomnia, ex speciali quadam beniuolentia, ut iam blaterones cessent Aristotelē & Auerroem philosophos, quasi suæ impietatis scutum p̃tendere, sed eos in libris de reꝶ p̃notõe, & in theorematibꝫ de fide, taxauimus, acutioribꝫ tñ stimulis purgebimꝰ, nec vnq̧ me legisse recordor boni noĩs auctorē, nõ mõ phm̃ & oratorē, sed nec poetã, q dei ꝓuidẽtiã ad res inferiores etiã minutas nõ p̃dicauerit. Homerus, Hesiodus, Orpheus, Pindarus, tragici oẽs, & comici gręci, q̊s latini ęmulati sũt, qs eĩ nescit vel mediocriter eruditus, apud Homeꝶ oia, etiã minutissima belli opa, q̃ fortunę & casui solẽt adscribi, diuinitus regi & gubernari. Orpheus ꝓpterea supplicatões & hymnos deis istituit & q̃ usui eē credebãẗ efflagitauit. Hesiodꝰ a deis hũana opa deriuauit. Pindari carmĩbus agonũ victoriæ, deis referunẗ acceptæ. Trajci, calamitates regũ i deos referũt. Comici, deo nota eē oia p̃dicãt. Epicharmus Siculus, ad cuius exẽplũ vt ꝟbo vtar Oratij, Plautus ꝓperauit, & q post cum Phormo fœcit in comedia fabulas, ut in poetica scripsit Aristot. ita scriptũ reliqt;

ουδεν διαφευγει το θειον τουτο γινωσκειν σε δει αυτοσ εσθυμων εποπτεσ αδυνα-
τειδε ουδεν θεω.hoc est si latius interp̄temur.nihil deum effugit,hoc te oportet cognoscere,
ipse nostrum spectator est,illi nihil impossibile.Sed & Diphilus item comicus,consona diui-
nis literis de prouidentia dei disseruit,quã & ad futuræ q̃q; vitę statũ,ppagauit οιει συ τουσ θα-
νοντασ ω νικηρατε τρυφησ απασησ μεταλαβοντασ εν βιω πεφευγεναι το θειον ωσ
λεληθοτασ εσι δικησ οφθαλμοσ οσ πανθ' ορα και δικαι καθαδουδυο τριβουσ νομιζο
μεν μιανμεν δικαιων ετεραν
δε ασεβων.hoc est si latine lo-
cutus esset.putas tu mortuos
o Nicecrate q omibus delicijs

Cuius & ad nutum legio famulatur olympi

in vita fruebant̃ tanq̃; traditos obliuiõi diuinũ iudiciũ effugisse.Iustus est oculus qui videt omnia.atqui & apud inferos duas esse semitas existimamus vnam quidem iustorum impio rum alteram.& paulo post subiecit μηδεν πλανηθισ εσι εν αδου κρισισ ην περ ποιησει τε οσ παντων.δεσποτησ.i.nihil decipit̃ quod est in inferis iudicium.quod quidem faciet deus omniũ dominus.Hæc adduximus quoniam rara sunt,quæ omnibus nota citare sup̄fluum est.q̄ si Plinius in secundo naturalis historiæ libro,& ,puidentiam abnuat,& soli diuinitatem quoquomodo tribuat,id non solum p̄iudicij loco esse,sed nec alicuius momenti sententiæ debet,q̄q̄; doctissimum eum quandoq; probati scriptores nuncupant,quæ quidem appella tionem lingua illi erudita & multa lectio concessit magis q̄; iudicium,q̄; subtilis rerum inda- gatio,q̄; bonorum delectus.homo certe parum philosophus a doctissimis hominibus sem- per habitus.In inuestigandis autem diuinis rebus nulla nixus ratione,diuersis vsus auctori- bus,nullo delectu,cum sæpe illum probatissimis scriptoribus posthabitis,viles atq; minutos imitatum videmus,& posthabito Platone,Aristotele,Theophrasto,Diagoram,& cæteros sensibus emancipatos,& nullius nisi in malum nominis secutum nouerimus.Quare debent qui authoritate in ,puidentia decernenda nitunt̃,præter theologos homines,præponere Pli- nio Platonem,Plotinum,& sectatores,atq; ipsum etiam Aristotelem,ut oratores & poetas taceam.ut taceam quoq; medicos,a quorum principe Hippocrate tantũ abest,ut ad impieta- tem ducant̃.ut etiam ad sup̄stitionem inuitentur,& in libro de insomnijs maxime,vbi ad va- rios gentium deos.id est dæmones,ut auertant imminentia mala supplicatõnes decernit,quæ pluribus verbis in opere de ,puidentia,quod est adhuc sub incude disputabimus,nec solũ de ,puidentia quæ alij solent differemus,sed addere multa cõsilium est,& ante oĩa magno studio monstrare,nõ recte Aristotelis sensum p̄cepisse,q eum in ,puidentia decernẽda impiũ cõstitue re,eosq; nõ philosophos esse,sed philosophastros,q deũ res inferiores nõ curare cõtendũt, quos & Aristotelis v̄bis & argumẽtis cõrutandos credimus.¶Cuius & ad nutũ.Beatissimæ illæ mẽtes,quas græci philosophi sep̄atas substãtias,theologi Angelos ex officio,hoc est nũ- cios appellãt,q̄q̄ ,pprie angeli in infima hierarchia,infimũ etiã locũ obtinent,quod in sup̄i- ore hymno declaratũ,a dei nunq̃; volũtate euariant,sed feruentissime illius nutui famulãtur. ¶Legio.perilepticon nomen est,latine comp̄hensiuũ vel collectiuum dixere,auctor Priscia- nus.Legionis v̄bo vsus est Christus,cum ad Petrũ ait.An putas q̄ non possim rogare patrẽ meum,& exhibebit mihi plusq̃; duodecim legiones angelorum,militant illi deo iussa illius exe- quẽtes,hinc & in euãgelio hr̃,Multitudo cęlestis exercitus,& deus ip̄e exercituũ dñs in veteri le ge nũcupat̃.Cõstabant exercitus ex legiõib⁹ q̃ttuor apud Romanos,& vnaq̃q; legio q̃ternis milib⁹ peditũ & ducẽtenis eq̃tib⁹ absoluebat̃,auctore Polybio,si vrgebat necessitas mille pe- ditũ,& eq̃tes cẽteni adijciebãt̃ ex socijs.Cicero q̃q; in Paradoxis,cõstitui exercitũ ex q̃ttuor le gionib⁹,& eq̃tũ peditũq; auxilijs subindicauit.T.Liui.de militib⁹ q Rhegiũ occupauerãt,ad e⁹ p̄sidiũ missis loquẽs ait,,ppter qđ facin⁹,tota legio milia hoĩm q̃ttuor,ĩ foro Romano se- curi p̄cussi sunt.Mutabat̃ nũerus aliq̃n,nã bello Punico decretũ ẽ octo legiõib⁹,q̃rum singulæ ex q̃nq; milib⁹ cõflarent̃,rẽgeri debere.Alij referũt ĩ legiõe fuisse cẽturias.lx.manipulos.xxx. cohortes.x.Serui.v̄o.xxx.manipulos antiq̃tus in legiõe fuisse voluit,& sex cohortes.lx.cẽtu- rias,q̄q̄ accessu t̄pis ducũ varietas disciplinã mutauit.Noster Hiero.legionẽ apđ veteres sex milib⁹ hoĩm cõpleri scriptũ reliq̃t ĩ cõmẽt.sup̄ Matt.Veget.scribit ĩ singl̃is legiõib⁹ sena milia & iterdũ ãp̄li⁹ militare cõsueuisse.Modest⁹ nũerum militũ.mcv.eq̃tũ.dcc.xxvij.ĩ vnaq̃q; legiõe minorẽ noluit eẽ.¶Olympi.cœli.ολυμποσ a græcis.ωσ αιει ολολαμποσ.i.q̃si totus splẽ- Olympi
dẽs.Altissimi v̄o mõtes olympi dicti,sex ãt nũerari olympi cõsueuere,Macedonię,Arcadię, quattuor

Theſſaliæ in quo ſcripſit Apollodorus fieri olympia. Myſiæ, Cilitiæ, Elidis, & in Aſia quoqꝫ Olympus eſt. Scribit græcus hiſtoricus, cui Arriano nomē, Myſios q̄ ī Aſia ſunt olympinos dictos, ab Europæis deductos, q̄q̄ Herodotus eos q̄ ſunt in Aſia a Lydis deriuatos putat, & olympinos nūcupatos ab aſiatico mōte Olympo. Fuit āt rex Miſiæ, cui nomē Olympus, de q̊ Dionyſius & alij, ex quo forte mōti Myſorꝝ nomē obortū eſt. Innumera. dicta eſt a nobis legio innumera, qm̄ aliarꝝ oīm rerꝝ numeroſam multitudinē ab angelorꝝ nūero excedi Dionyſius Areopagita cēſuit, quē ex Pariſienſibꝰ Thomas, Albertus, alij ſecuti ſunt. ¶ Et tetri metuūt quē mōſtra barathri.

Innumera, & tetri metuūt quē mōſtra barathri
Cui vario errones curſu, cui ſidera parent,

Deo igiť illę beatę mētes famulanť, aduerſanť dæmones praua volūtate, ſed eius iuſſa formidāt, illæ obſeruāt amore, hi pauore trepidāt. & ut inq̄t Apl's, credūt & cōtremiſcūt, vbi. ſ. exules cœleſtis patriæ facti, & ad in

Metuo te & tibi, fernas ſedes relegati ſunt, q̄ barathri noīe exprimunť. Sane diximus metuo te & timeo, idqꝫ variæ, vti metuo te ut hoſtē, metuo tibi ut amico, ne q̄dpiā videlicet aduerſi cōtingat, dicimꝰ itē cū abltō iūcta ꝑpoſitōe, metuo a te, timeo a te, uti apud Terentiū, hei mihi timeo a Chryſide. Barathrꝝ locus ꝓfundus & vaſtus intelligiť. Verg. in. iij. Aene. atqꝫ imo barathri ter gurgi

Barathrꝝ te vaſto. eadē cā hoīem cupediuorā & gulæ deditū, vocauit Oratius barathrꝝ macelli, qm̄ inq̄t. Quicq̄d q̄ſierat vētri donabat auaro. dr̄ aūt barathrꝝ & barathrꝝ, uti tenebra & tenebra, pharetra & pharetra. Deniqꝫ barathrꝝ ꝓfundū deſignat locū & foſſam apud Ariſtophanem αποξα πανταϲ ειϲ το βαραθρον εμβαλειν. & alibi. ουκ ουνυπο λοιπον ϲοι το βαραθρον γινεται. quod enarrator eius ꝑtractās, inq̄t chaſma fuiſſe in formā putei tenebroſum ī Attica regione, in eoqꝫ ꝓijci ſolere maleficos, ideqꝫ Diomedes grāmaticus putauit. addit græcus ille, vncinos ſurſum & deorſum appoſitos fuiſſe. Ferūt alij barathrꝝ dici a ſimilitudine loci, q̄ erat in Aegypto ꝓfundiſſimi, vñ puto traxiſſe Seruiū barathrꝝ eſſe immēſæ altitudis nomē, quē ut arbitror, ſecutus PL. Lutatius, barathrꝝ dixit ſqualloris altitudinē. mōſtra ꝟo, & q̄ a volūtate naturę aduerſa deformanť, & q̄ a varia & mōſtroſa deſumūt corꝑa, ni deꝰ vetet ad formidinē inferēdā. ¶ Cui vario errones curſu. poſt naturā ītellectilē, quā deo famulari & ſubuenire diximus, ſenſilis deinceps natura merito ſeq̄ť, ea cū & corruptōi obnoxia ſit ex ꝑte, ex ꝑte ꝟo incorrupta, de nobiliori ꝑte primū dicimus, de orbibus. ſ. cœleſtibus, & ſideribus a corru

Errones. ptōe ꝓrſus alienis, ſubiectis aūt mutatōi ſcd'm locū. Errones planetę ita a Figulo Nigidio primū appellati, cuius rei & Gellius, & noſter meminit Auguſt. Dicebať & idipm̄ vocabuli non de ſtellis tm̄. ſed etiā de hoībus, idqꝫ Horat. in Ser. ſingulari numero ꝓtulit inq̄ens, fugitiuus &

Planetæ. erro, & Tibul. Atqꝫ iterꝝ erronē ſub tua ſigna voca. qd' & in Elegia dr̄ ad Phaonē, q̄ ſub noīe Sappho legiť. At uos erronē tellure remittite noſtrꝝ. Definitū aūt eſt iurecōſulti Labionis auctoritate, erronē eſſe q̄ frequēter & ſine cā vagať, ſeruſqꝫ ad dñm reuertiť. Nigidius āt Planetę vocabulū in hūc ipm̄ cōuertit πλανη q̄ppe error, & ideo illos errones nūcupauit, ꝙ iugiter errēt & dilabanť ꝑ cœli ſpatia. hi ſeptē numero ſunt, ut eſt notiſſimū, tametſi nō ſatis cōſtet ut Phauorinus putauit, nec etiā cōueniāt Mathematici de iſtorꝝ inter ſe ordine, ut al's dictū, & ī opis ꝓceſſu dicēdū. parēt ipi planetæ deo, qm̄ diuinæ volūtatis terminos nunqꝫ egrediunť. Intelligētię q̄ppe illæ q̄bus cura eſt cœlorꝝ motus, planetarꝝ orbes ꝑenniter motos eo flectunt, q̊ flectēdos eſſe diuino iuſſu ꝑdidicerūt. Qui diſcurſus & ſi varius & indeꝑhēſus nobis ſit & ap

Sidera pareat, certus tñ & ſtatus mētibus illis ſupcœleſtibꝰ cōſpiciť. ¶ Cui ſidera parēt. poſt ſeptē pla-

Stella. netarꝝ ſphęras, octaua ſeq̄ť, innūeris ſideribus coruſcans. Sidera & ſtellę dñr & aſtra. Sidera a

Aſtra. ſidēdo, tametſi id nōnulli de græco ſermone deriuēt. Stellę a ſtādo, Varro, Seruius, alij. Aſtra

Aſter. ꝟo, ut inq̄t Phurnutus, q̄ſi αϲτατα ειϲι. hoc eſt inſtabilia ſint. ſed em̄ differt αϲτρον και αϲτηρ, qm̄ illud plures, hoc vnā ſtellā ſignificat, ut græca teſtanť monumēta. & apud latinos Aurelius, Macrobius aduertit, q̄ inter ſidus & ſtellā idipm̄ q̊qꝫ diſcrimīs adnotauit. Theon q̊ſdā voluiſſe ſcribit ut αϲτηρ vna ſit ſtella, q̄ nec ſcd'm ſe moueať, uti Saturni & Iouis, αϲτρον vero collectōem eſſe plurium ſtellarꝝ, ut Leo, Cācer & ſiñia. Inuenio tñ Solē αϲτρον ꝓprie dictū eſſe, quē Pindar. vocat αϲτρον υπερτατον. i. ſupremū aſtrꝝ. Cęterꝝ ſidera ꝓ ſtellis & aſtris,

Pareo. & ecōtra ſępe ſumūť, q̊rꝝ natura nō diuerſa eſt ab orbe in q̊ ſidūt, dēſior tñ, ut Ariſtoteli placuit. Aduertēdū āt q̊d attinet ad ꝟbū pareo, ꝓducta prima ſyllaba idipm̄ ꝓferri. Paro vero &

Paro. Parentes pario correpta. vñ parentes ſi obediētes ſignificat prima ꝓducta effertur, alioq̄n correpta.

¶Sydera flammiferꝝ. Anaphora est frequens apud nobiles carminũ scriptores, ab alijs dr̃ eti
am anadiplosis, & q̃q̃ sunt q velint anadiplosim a primo solũ reddi. Plutarchus tñ & a me- Anadiplosis.
dio voluit. sydera inq̃ quę videlicet sub cœlo flammifero, hoc est empyreo labunt̃, Inter octa
uam tñ sphæram & empyreũ cœlũ nona ab aliq̃bus posita est, quæ citata non est hoc loco.
Quia rõne quadã non oĩno certa dep̃hensa putat̃. Namq̃ apparentes motus sine eius mini-
sterio, in suas causas redigi posse multi contendũt. Nec authoritate philosophoꝝ prsus indu
bia introducit̃, siq̃dẽ eius nul-
la mentio tp̃e Platonis & Ari
stotelis. Ptolemæus quoq̃ illi
us nõ meminit, si recte ppen-
dat̃. quod & a Ioanne Pico Pa
truo meo in octauo aduersus
astrologos patefactũ est, & a
nobis in q̃nto de reꝝ p̃notio

Sydera flammiferꝝ subterlabentia cœlum
Qui lucis noctisq̃ vices, qui tempa motu
Deducis, suauiq̃ manu qui cuncta gubernas
Et trifidum sæuos fulmen iacularis in hostes

ne repetitũ. Recensiores tñ theologi, neotericos quosdã cæloꝝ dimensores secuti, illius men
tõem faciũt, qꝫ & nos fecimus in hymno supiore, vtcumq̃ sit sub empyreo cœlo sydera fixa
in octaua sphæra labunt̃, aut nullo medio, si nonus orbis sit nullus, aut nono intermedio si
sit aliq̃d. ¶Subter labentia cœlum. Labi aũt subter cœlum vetus dictũ, hinc Lucretius, cęli sub
terlabentia signa. postea Vergil. ad aliud id transtulit. Fluminaq̃ antiquos subterlabẽtia mu-
ros. hyphen est subterlabentia ut ante maloꝝ, facit ãt hyphen illa ut accusandi casui nectamus
illi cœlũ, nisi em̃ ip̃a cõpositio p̃positõis esset, cœlo diceremus, q̃q̃ subter iungatur & cũ accu Hyphen.
sandi & cum auferendi casu. ¶Qui lucis noctisq̃ vices. Ex accessu & recessu solis ad nostrũ
finitorem circulũ quẽ græci dicũt ορι ζοντα dies fit, & nox nõ nihil etiã luminis nocti ex Lu-
na cõicat̃ cũ plena est, vel diuidua, vel etiã cornicularis. itaq̃ modo dies & nox, modo lux,
modo tenebræ, quasi vicaria successione p̃seuerant. Merito igit̃ post sydeꝝ cursus, diei & no-
ctis mentio facta est, q̃ de cursu maioꝝ sydeꝝ pdeunt, qꝫ officij illis ab initio conditi orbis p̃-
scriptũ est, scribente Mose facta luminaria, ut diuiderẽt diem a nocte, lucem a tenebris. ¶Qui
tempa motu deducis. ex reuolutõe primi mobilis cœli tempus orit̃, est em̃ motus mensura, ut
Aristoteles decernit. iiij. lib. Physicæ auscultatõis. Idip̃m quoq̃ August. in libris confessionũ,
mira solertia longoq̃ discursu, & ut mihi q̃dem videt̃, seip̃o non Aristotele duce, & indaga-
uit & nouit. Deducta igit̃ tempa sunt ex motu, cuius successum animo pcipimus, cõputamus
statuimus, nec id factum est absq̃ dei iussu. Indicauit em̃ Moses constituta esse sydera illa in si-
gna & tempa, & dies & ãnos, ut in hymni supioris cõmẽtario fusius declaratũ, pptereaq̃ opi
nor ab Aegyptijs sęcula, Lunæ, & Solis imaginibus significata fuisse, ut pdit Orus Niliacus in
Hieroglyphicis, ut ex hac p̃te nil possent Genethliaci ut somniãt lucrari. Siq̃dem facta sunt in
signa, nõ vana, sed vitæ vsibus necessaria, qualia nautæ, agricolæ, & id genus artifices obser-
uant, ut etiã aduertit & docuit August. cui si nolunt habere fidem fabulis dediti Aratũ audiãt
ĩter multas fabulas hãc etiã ṽitatẽ docẽtẽ, facta videlicet ea signa de q̃bꝰ canit αυτοσ γαρ τα
τε σηματον εν ουρανω εστηριξεν. i. (me interp̃te). Ip̃e etem̃ signa hęc cęlso firmauit olympo.
facta inq̃ ppter terræ cultũ, ppter vitæ vsum, quod postea manifestius ostẽdit, cũ de ip̃is dis-
serit signis. & Germanicus Cæsar, apte indicauit inter initia sui operis εισ τα φαινομενα. q̃d
nam illa sibi signa vellent. Nauita (inq̃t) q̃d caueat, q̃d vitet doctus arator, q̃ñ ratem ventis,
aut credat semina terris. ¶Suauiq̃ manu. in sacris lr̃is sæpenumero inuenies membra ip̃i deo
p metaphorã tribui, sic dei brachiũ, dei manũ frequẽter leges. p illud potestatẽ, p hanc opatio
nes intellige. nam incorporea est penitus diuina natura, & ab omni compositõi prsus immu
nis, gubernare itaq̃ suaui manu cuncta dr̃, qꝫ volũtate illius, ordine, pmunt̃ vniuersa, nec er-
ror aut tumultus obrepit, simile est quod in sapientiæ libro scriptũ. Fortiter & disponit om̃ia
suauiter. ¶Et trifidũ sæuos. Nihilominus errores humanos corrigit, & pœna sceleratis homi
nibus infligit̃, ab ip̃o etiã æthere petita, fit em̃ ut illa ip̃a q̃ subseruire deberẽt homini, & cõmo
do illi ac emolumẽto esse, in exitiũ suũ ṽtant̃. iuxta illud eloq̃um. & pugnabit orbis terræ cõ-
tra insensatos. ut em̃ hõi si dei mãdata custodisset, subiecta fuissent oĩa, ita oĩa ĩsensa cõtempto
ri, adeo ut ppria caro mẽti rebellarit, postq̃ mens ea patrati criminis rea deo rebellis fuit, q̃d
August. in libris de ciuitate dei late disseruit. Fulmẽ. igit̃ q̃ñq̃ in cõtemptores deus mittit, non
ita tamẽ ut olim fingebãt gẽtes, q̃ fulminibꝰ eiaculãdis lassari Iouem dicebãt, sed eius descẽdit
nutu & volũtate. qua de re. Io. Picus Patruus in Elegia sua dep̃catoria canit. Cuius ab imperio.

Fulminũ genera

fulmina miſſa cadunt,ſed qm̃ impetu ea magno turbatoq́ꝫ aere videbant̃ ferri,ꝓpterea iacu-lari ea Iouem,quem ꝓ aere multi ſumpſerũt,affirmabãt,nõ ut Plini. voluit,arbitratus a tribꝰ ſupnis ſyderibus deciduos ignes mitti,ſed maxime ex medio cui nomẽ Iuppiter,vñ Iouẽ tra-ditũ fulmina trifida & triſulca iaculari. Huc accedit illud Senecæ in q̃ſtionibꝰ naturalibus. Magna inqt vi illos excuti argumẽtũ eſt,ꝙ obliq ferunt̃,& pręrapida celeritate,apparet illos nõ ire ſed ꝓijci,ita ille de ignibus in vniuerſum loquẽs,q̃to magis fulminibꝰ id cõuenit,q̃ maio-re impetu ferunt̃ q̃ꝫ fulgures,q̊s græci ſellas,q̃ꝫ globi,q̃ꝫ trabes,hædi,capręfaces,ardores & ſimilia q̃ gñant̃ in ſublimi. Dictũ ãt a nobis fulmẽ trifidũ nõ ꝓpterea q̃ de Plinio retuli-mus,aut ob id qđ in vſu ſcriptoꝝ,aut qa aliud afflare dr̃,aliud incẽdere,aliud ſcindere.aut qm̃ minime abhorrere a vero nõnulli ſuſpicari poſſent,q lapides dicũt reperiſſe triſulcos,ubi fulmine aliq̊d ictũ aut conflagratũ fuerit. Aut qa ille dicit,ꝙ in eo cõflando Cyclopes tris imbris torti radios,tris nubis aq̊ſæ. Addiderãt rutuli tris ignis & alitis Auſtri,minus aũt ꝓpterea ꝙ dixere gẽtes poſtularia parentalia peſtifera,minime item ut aliqbꝰ crederemus tribꝰ fulminũ artẽ cõſtare,interp̃tando,exorando,explorãdo,minimus minimo ut cecine auſcultaremus tria fulminũ gñа ſtatuẽtis cõſilij auctoritatis ſtatus,aut ut tres quoq́ꝫ manubias Hetruſcoꝝ intelligeremus,q̃ oĩa ꝑtim irriſimus olim,ꝑtim confutauimus,ſed vt triplicẽ naturã eoꝝ indicaremus,ex diuerſitate vapoꝝ coaleſcẽtem,q̃ꝫq̃ꝫ ꝓprie fulmẽ illud eſt qđ maioris ĩpetus & amplioris ſubtilioriſq́ꝫ materiæ,ut Ariſto. voluit in.iij. Meteoroꝝ lib. & eius quoq́ꝫ diſcipulus Teophraſtus in lib. de igne(quẽ de græco in noſtrũ linguã v̄timus)cõflictu & compᷣſſione fulmẽ exprimi ſcribit,i nubes inqt ipas cõcurſus fit atq́ꝫ colliſio,q̃ cũ violẽtæ motõẽs ſint,ex illis corruſcatões & fulmina ſuboriunt̃. Seneca quoq́ꝫ tria fulminũ gña nõ tacuit,aliter tñ explicata,q̃ tenebrãt.ſ.diſſipent,vrant,qua de re ſupra diximus q̃piam in exponẽdis primi hymni,carmibus illis. Spũs at cõtra ferũẽs cũ plurimus vdã Cludit̃ in nebulã cũ vis cõtraria bellat. Atq́ꝫ latus gelide molit̃ frangere nubis. Stipatus,ſtrepitũq́ꝫ ciet vaſtoq́ꝫ fragore Parturit hũanos motura tonitrua ſenſus Extruſuſq́ꝫ ruit flãmaſq́ꝫ & fulmina iactat. Quis iuga & aerie labunt̃ culmina turris.

Cui tellus, aer, pontus, cui militat omnis
Natura, & ſtabili reparatur læta recurſu.
Compeſcitq́ꝫ vagos hoĩm taciturna tumultus.

¶Cui tellus,aer,pontus.poſt deũ & ſpiritalẽ naturã & cœlos,ad elemẽta deſcendimus,terrã,aerẽ,aquã,& ea q̃ ex illis conflant̃.ignis aũt facta mẽtio videt̃,cũ fulminis meminimus q̊ ignis cõcludit̃,ꝙ ſi terrã etiã noĩauimus cõe id fuit.nã ꝑ cœlũ & terrã,ſpiritalis ſimul corporeaq́ꝫ natura,& cœlũ quoq́ꝫ & prima materia pñt intelligi,ut alia pleraq́ꝫ omittã a. Io. Pico Patruo

Tellus

citata in ſua Heptaplo,vbi ſeptena expoſitõe mũdi Geneſeos abdita dogmata patefecit. Tellus ãt ꝓ terra ponit̃,& metonymia eſt. Nam ꝓ dea terræ ſumit̃ a gẽtibus,q̃ de re multi,& noſter Auguſt. nõ paꝝ multa in libris de ciuit. dei. Vſus etiã obtinuit,ut ꝓ tellure terra daret̃ intelligi. Cui militat omnis natura.ꝑ oẽm naturã creata oĩa q̊dã veluti epilogo colligunt̃,& q̃ꝫq̃ꝫ de deo natura dici ſolet a qbuſdã,hoc tñ loco cõditã naturã,q̃ nõ agit ſed agit̃ innato motu,exprimere volumus,ꝙ & ſequẽtia manifeſtãt,videlicet. ¶Et ſtabili repat̃ læta recurſu. q̊ ſignificant̃ & variæ ſimul & ſtatutæ vices gñatõis atq́ꝫ corruptõis,ſeruato tñ ordine,& varij q̊q́ꝫ motus ſyderꝝ,ꝑ eadẽ cæli pũcta recurrẽtiũ. recurrit em̃ q̊dammõ natura in ſemet varia ꝑle,varijſq́ꝫ nouatibus reꝝ ſibi inuicẽ ſuccedẽtiũ,qđ forte Verg. aduertens cecinit. In ſe ſua per veſtigia voluit̃ annus. ¶Cõpeſcitq́ꝫ vagos,q̃ ſtabiles ſimul & variæ mutatõnes,inordinatos & vagos tumultus. notũ em̃ illud tumultus dici q̃ſi timor multus,quo certe reddũt̃ anxia pe-

tumultus

ctora mortaliũ,q̃ ordo ille atq́ꝫ(ut ſic dixerim)ſecuritas naturæ monet etiã tacens,& p̃poſtera facta hoĩm corrigit,nã & cœli & elemẽta,& q̃ ex eis etiã cõflant̃ & coaleſcũt,aĩalia zoophyta ſtirpes inaĩa deo militãt,& nos,q̃ꝫq̃ꝫ muta ſunt,clara voce cõmonẽt,ut ſaltẽ naturã ſuam.q̃ꝫq̃ꝫ nobis inferiorẽ nõ pigeat reſpicere,q̃ deo ſeruiẽs ab inditis legibꝰ nõ euariat,& ſane p̃ter inſitã nobis a natura cognitõem,quã vultus diuini lumẽ Propheta nũcupauit,p̃ter ſcriptã legẽ,& mãdata diuina,idẽtidẽ ſub oculos habemus etiã leges & p̃cepta naturæ,qbus ad v̄tutes ſectandas ad vitia declinãda,cõmonemur. Quo fit ut totũ hoc vniuerſum ſit explicatũ naturę volumẽ,in q̊ Antoniũ illũ p̃cellentẽ deſertæ ſolitudinis habitatorẽ,legiſſe ꝓditũ eſt.a cœloꝝ curſu diſcere poſſumus,totius hũanæ reipublicæ ſtatũ & ordinẽ,q cũ multiplices ſint,& in ſe ſpos multifariã reuoluant̃,p̃cedãt,ſubſequant̃,retrocedãt,nulla tñ illis turbatio,nullus tumul

tis obrepit. Ab clemẽtis ad iusticiã, prudentiã, & ꝟtutes alias inuitari phũm hoiem Themistij in physicos libros, pœmiũ docet. siue illud Theophrasti, seu magis Simplicij, aut alterius fuerit. Seneca in primo naturaliũ q̃stio. lib. anteq̃ de ijs q̃ fiunt in sublimi, tonitrua, fulgura, fulmina differeret, ꝑpensionẽ vniuersi cũ ad alia dignissimã cẽsuit, tũ ad hoc maxime ꝑtinere, vt eo cognoscamus, oĩa esse ut inq̃t, ꝟsus deũ angusta. cæterũ ab aialibꝯ qd nõ possumus discere, si naturã eorũ cõsideremus? nũ a formica ꝓuidẽtiã? nũ in sacris lr̃is scriptũ est. Vade ad formicã o piger. nũ a turture fidẽ viduati lecti? cũ ea iugiter ĩ sicco arboris trũco lamẽtat̃, quã de cã olim a nobis. Nõ tm̃ arẽtis cõsidens ꝟtice fagi Amissos q̃rit̃ viduatus turtur amores. Nũ a ciconia & cornice cõcordi am?a canibꝯ ad seruãdã fidẽ in dños serui pñt excitari. Nũ a pauone, q elatus distẽtu gẽmatæ caudæ, vbi pedũ rugas aspexerit, colligit sese pulchritudis ꝓpriæ negligẽs, ambitõem compescere submonemur? certe & ab aq̃la ad liberalitatis ꝟtutẽ excitari quimus, q̃ p̃dæ ꝑtem imbecillioribus derelinq̃t, ab alijs alia, q̃ iustũ ꝑ se volumẽ exigerẽt. sic a zoophytis, q̃ petris hærentia, media sunt inter brutum & plantã, necessarijs dũtaxat motibus vtunt̃ ad trahẽdum alimẽtum, ꝑcipe valemus, paucis vitam nostrã cõtentam esse debere, ac nec petrã nostrã. i. Christum, vllo motu relinquẽdam esse, ita & a plantis q̃ terræ hærent, succũ ad cõseruatõem & ꝓpaginẽ idẽtidem extrahẽtes, eliciamus, standum nobis esse radicibꝯ fidei in terra viuẽtiũ, & fructus nihilominus esse ꝓmendos, ne tanq̃ steriles & siccę, ut in euãgelio scriptũ est, igni tradamur sempiterno. Nec secus ab inanimis saxis, lapidibus cæteris eruere id vtilitatis poterimus, ut loci & sortis nostræ cõtenti, nil p̃ter rõem, p̃ter dei naturæ & scriptarũ legum auctoritatẽ, satagamus. Militat igit̃ deo omnis natura, & nos ad illũ colẽdũ inuitat. Aduertẽdũ aũt, naturã ex vi vocabuli, ꝓcessum quẽdam subindicare, & Aristoteles ip̃e naturaliũ princeps philosophorũ, in. ij. physicæ auscultatõis libro naturã definit, principium esse motus & q̃etis in eo cui inest, ꝑ se & non ex accidẽti. Natura

Qui Mariæ castum voluisti habitare cubile,

¶ Qui Mariæ castũ. Ad gratiæ mysteria deuenimus, relicta natura, & fit cõuersio ad Christũ. hoc est ꝟbum, ut inq̃t Hilarius, corporatũ, eiusq̃ natiuitatis exprimit̃ mysteriũ, quod q̃dem ab eccl'a mirabile ꝓnunciat̃. concepit em̃ in vtero Maria ꝟgo spũ sancto fœcũda, vbi assensa est Gabrieli archãgelo nũcianti matrẽ eam futurã filij dei, qui eius aluum habitauit, dictum etiã habitare aluo. vnde Ouidius in. xv. Corpa ꝟtunt̃, nec qđ fuimusve, sumusve, Cras erimus. fuit illa dies qua semina tm̃ Spesq̃ hominũ primæ matrisq̃ habitauimus aluo. Verg. autem habitare casas dixit, & sordida rura, & interpres eius Seruius ꝓbat accusandi casui iungi debere ꝟbum habito, quoniam frequentatiuũ est, & habeo rẽ dicimus, vnde & habito rem dicere conuenit. Sed minuta hæc & trita relinquamus grammaticis, quæ male libenter referimus, nisi & occurrerent quodammodo sua sponte memorię, & indicio essent elocutõis ꝓprietatẽ nos oĩno nõ neglexisse, partius aũt vtemur, qm̃ te isthæc iã & legisse & edidicisse putamus. Habitauit itaq̃ Iesus (ita em̃ illi ab angelo inditũ nomen) mensibus nouem vterũ ꝟginis, & q semꝑ erat ab æterno patre filius sine matre, ac ut Nonnus Panopolitanus in metaphrasi euangelica dixit, υιοσ αμητορ de matre sine carnali patre natus est, matre inquam semꝑ ꝟgine, cui nomen Maria, quod q̃dem nomen q̃q̃ ad Placitũ poni posse dicat̃, q̃a nec græcum, nec latinum est, non secũda ꝓducta ponendũ videt̃, ut pleriq̃ fecere, sed correpta, non tamẽ ꝓpter analogiã, utpote q̃a Marius secũda breui sit. Namq̃ ut diximus, nec latinũ est nomẽ, nec græcum ab origine, sed hebræũ, verũ qm̃ a doctis cũ græcis tum latinis ita positũ, sic & Nonnus Panopolitanus in metaphrasi και μαριην στεναχωσ & iterũ, ελπομενοι μαριην, & etiã ωσ μαριη. & alibi Claudianus q̃q̃ ait. Formosus Mariam ducit Honorius, & in eorũ epithalamio heroico, & in epigrãmate ad Christũ eãdem mẽsurã obseruauit. Sedulius quoq̃, q̃q̃ sæpius mediam produxit, corripuit tamen interdum, vt illud. Quis fuit ille nitor Mariæ. verũ alij fortasse a Mario deducũt, ut Romanũ sapiat magis, q̃ si non antiquius habeat initium ab hebræis, q Mariam dicunt, quod etiamnum in græca euãgelij pagina seruatum est, in quo pro Maria μαριαμ legitur, ut illud Lucæ και ονομα τησ παρθενου μαριαμ. & nomen ꝟginis Mariam. Neq̃ enim Hebræi nomina inflectunt. quare in Græca lingua Lucas idipsum obseruauit, nam & in genitiuo Mariam posuit, sicuti in recto cum ait, ειπε δε μαριαμ προσ τον αγγελον. & iterũ in vocatiuo μη φοβου μαριαμ. Ne timeas Maria, & sane siue antiquitatem spectemus, siue sonum, siue significatum illustre, siue subiectas res quibus tributum est, maxima dignitate præfulget.

Habito

Maria

¶Indutusq́ꝫ hominẽ,& assumpta nostre naturá,& vestitus nostra carne,ṽbum caro factũ est,ut ait Ioannes in euãgelio,& habitauit in nobis,sic & nostra carne vestitũ,eum Leo pontifex ꝓnunciauit.Ineffabilis inqt natiuitas dñi nostri Iesu Christi,qua se naturę nostræ carne vestiuit.& alio locó.Hodie ṽbũ dei carne apparuit,vestitũ.dicimus aũt induor hãc vestẽ& hac veste,vt grãmaticus Diomedes notat.¶Vt nos eripes.ab æterna miseria,quã ex pctõ Adami primi parẽtis incurreramus.figura hæc loquẽdi Eclipsis dici pt,qm̃ silet inferno a principe,vel etiã Hypozeugma,nã id ab inferiore intelligit.¶Sũmo ut flãmatus amore.amoris em̃ op⁹& qdẽ imẽsi fuit,vt deus hõ factus liberarit hoies pctõ obnoxios,ac suppliciȷs dæmonũ&ęterno carceri mãcipatos.¶Assereres.in libertatẽ,& adoptõem diuinã.Nã genus hoim captiuũ a dęmõe detinebat,ex pctõ illo primi parẽtis,& iure qdẽ,utpote ĩ quo genus vniuersum cõclusũ fuerat cũ deliqt,obnoxiũq́ꝫ pctõ remãsit.q em̃ facit pctm̃,ut est in sacris lr̃is,seruus est pcti.assereres inq́ꝫ in libertatẽ.a grãmaticis assertores vindices dicunt.alienæ libertatis,& Terẽti.Nam ego liberali illã assero causa manu liberares inq́ꝫ.¶Domitas.suo imperio subactas dolis atq́ꝫ fallaciȷs.¶Terras.terrenos homines & angustiȷs & erũnis expositos.Hõ inqt Iob,natus de muliere breui viuẽs tpe,repletus multis miseriȷs,eripes inq́ꝫ & assereres.¶Ab inferno principe.a principe dæmonũ,qbus subterraneus & ĩfernus locus deputatus ẽ ad sustinẽda supplicia.terras ãt subegerat,ut in progressu oñdet,adeo ut mũdi h⁹ princeps diceret a Christo.Venit inqt princeps mũdi h⁹,& in me nõ habet qcq́ꝫ.& iteꝝ.Iam princeps mũdi h⁹ eȷ̃ciet foras.sed & sunt inter dęmones principatus.supiores em̃ aliȷs aliȷ sunt dignitate natura q̃ illis abolita nõ est,ꝓpter pctm̃.¶Te canimus.Cano polysemũ ẽ,ut notissimũ apud Seruiũ,sed qđ attinet ad sensum hymni materia subindicat.i.Christi laudes,vocat aũt figura isthæc apud græcos προαναφωνημα et υποσχεσησ et προκατασκευη et προκαταστασισ et προσοχη & περιηγησισ p̃dicat em̃ & promittit,& p̃parat,& ꝓponit,& colligit opis materiã Christi laudes futurã.te inq́ꝫ Christe canimus,celebramus,laudesq́ꝫ tuas ex gestis rebꝫ cõspicuas,& supra q́ꝫ dici possit admirabiles.

Indutusq́ꝫ hominẽ mortalia membra subisti
Vt nos eriperes,summo ut flãmatus amore
Assereres domitas inferno a principe terras.
Te canimus laudesq́ꝫ tuas prægestit apisci
Spiritus,humano quem corpore lurida nubes
Sepsit,& implicitũ prædura compede terret,
Nec sinit eliso residem rex optime linguam
Gutture præcelsæ molem componere laudis.

¶Prægestit,p̃sumit,auet,exoptat.¶Apisci.adipisci vt videlicet patefiãt.figura est q̃ syncope dr̃,q̃ vsi veteres in sil̃i ṽbo,uti Catullus,Animus p̃gestit apisci.& Lucilius añ.sed & Lucreti⁹.Nec rõne animi quã qsq́ꝫ possit apisci,sed & apiscẽdus,p adipiscẽdus dr̃.M.Manilio.Rebꝫ apiscẽdis.¶Spũs.animus ad differẽtiã corpis,q́ꝫq́ꝫ & spũs etiã corporei sint tenuissima videlicet corpuscula & subtilissima,qbus veluti ministris vtit anima,in obeũdis vitæ muneribus,ut ẽ apud medicos notissimũ.¶Humano quem corpe.Animus ãt corpis sensibus miꝝ p̃pedit,ne diuinis vacet & inuisibilibus rebus,hinc illud Pauli apl̃i.Caro cõcupiscit aduersus spm̃,& spũs aduersus carnẽ.& apud eũdem iteꝝ legimus.Video aliã legẽ in mẽbris meis,repugnantẽ legi mẽtis meæ,& captiuãtẽ me in lege pcti.¶Nubes.sensiliũ cogitationũ q̃ spiritalẽ impedit haustũ,qppe nubes ex crassiori vapore cõpacta,ꝑspicua illa meditata obũbrat,& tanq́ꝫ inficit.¶Lurida.tristis,turbida,mortifera.vñ & apud Ouidiũ,lurida dicunt aconita.¶Sepsit.circũclusit,coercuit,ṽbũ a sepe deductũ.Et implicitũ p̃dura cõpede.vinctũ sępe videlicet illa nõ iucũda & facili.sed horrida,utpote pedica,aspa atq́ꝫ difficili.¶Terret.terrefacit,formidinẽ incutit,pauorẽ immittit.¶Nec sinit.vbi em̃ mẽs p̃pedita est frequẽti terrenaꝝ cogitationũ insultu,pondere diuturnæ cõsuetudinis,p̃mit adeo,ut sui male compos euadat,nã ut illa diu inoleuit q̊ddam ceu fastidiũ reꝝ diuinaꝝ parit,quod græci acediam dicũt,itaq́ꝫ remora q̃dam fit mẽti & linguæ adeo,ut nõ sine magna difficultate,diuinas laudes animo concipe & lingua deprome possumus.¶Eliso.obstricto & obturato.¶Gutture,quo veluti instrumento lingua vtitur ad loquendum,eoque maior aboritur difficultas,quo res ipsa de qua dicendum est,celsior & maior inuenitur,ideoque molem diximus,magnitudinem exprimentes.Metonymia vero est molem laudis dicere,quoniam moles corpus indicat.

Induor hois veste & veste

Assertores

Syncope

Spiritus.

Metonymia,

¶Disĳce mortales nebulas. Auxiliū petit̃, & implorat̃ diuinū, nā de diuinis elocuturi uti dixi- Disĳce.
mus, diuinæ opis admodū indigemus. Disĳce dispgeq;, & dispde. Verg. & disĳce corpa pon
to. Item. Disiectam Aeneę toto videt æquore classem. expelle, fuga, elimina, dissipa ea q̄ su-
pra narrauimus impedimenta. Mortales nebulas. terrenaꝝ cogitationū, supra em̄ luridā nu-
bem diximus impedimento esse, eaq; veluti sæpe teneri diximus & terreri. ¶Trepidū timorē
illū itaq; terrorē dispelli postulamus. Figura hæc loquēdi, timorē trepidū in Rhetorica ad He Trepidū.
renniū. denoĩatio dr̃, timor. ei nō trepidus ip̄e, sed aĩal trepi- dū facit. ita & frigus nō pigrū est, sed pigriciē infert. Trepidū aūt quē ꝓ festino Seruius de- sumit απο του τρεπω, qđ est ꝟto ad nos effluxit. sic & pauida formido dicta ē Oui- dio canēti. Fit timor & pauida trepidat formidine pectus.

Disĳce mortales nebulas, trepidūq; timorē
Disĳce pollutæ nimium retinacula linguæ.
Luceat internis oculis tua viuida lampas,
Et labris cælso resonent præconia cantu.
Viderat omnipotēs varĳs languorib⁹ orbē

¶Disĳce. post cogitationū nebulas. ¶Retinacula linguæ pollutæ. ꝑpterea ꝙ ea locuta est, q̄
mortales illæ nebulæ suggerebāt. ¶Nimiū. in duplicē significatū sumi p̄t, nam & excessum et Nimium
superātiam, ab eo qđ nimis est, denotat, & amplitudinē q̊q; rei oñdit, sonatq; id qđ valde, ut
est qñq; apud Verg. & apud Claudianū quoq;. O nimiū dilecte deo. hoc loco vtrūq; in mo
dum p̄t accipi. polluta igit̃ nimiū lingua ex sordibus cogitatibus, lingua em̄ obseqt̃ menti. sed
interdū fit, ut vel cōsuetudine aduersa p̄pediat̃, vel magnitudine rerūq; concipiunt̃, superet̃,
vt ea nō possit exprimere. quæ duo ad p̄sens occurrēt, cū iam cōsuetudo cōtracta sit aduerso
rum cōceptuū ꝓ mendoꝝ, & diuina instent, q̄ vix mens cōcipit. & ægre lingua depromit, &
inde aliqd opis dari petimus & diuinitus afferri suppetias, ut nouerimus nec loq diuina nos
posse nisi dei ꝟtute, sic Esaiæ mūdata sunt labia, cuius instar sacerdotes historiā euāgelicā nar
raturi, mūdari sibi labia postulant. Quid: qđ & Ap̃ls ait. Nō posse nos dñm Iesum loq nisi
in spū sc̃tō. Pulsis igit̃ tenebris, & euolutis linguæ ligamētis, diuino bn̄ficio, sequens est vt ad
enarrādas laudes, p̄stari quoq; adiutoriū petamus. dicta aūt linguæ retinacula metaphoricę,
vel sit figura acyrologia, quam alĳ acyron nūcupant, nam retinacula ꝓprie nauiū sunt &
plaustroꝝ. ¶Luceat. cognitione patefiat. ¶Internis oculis, intellectui, rōni, oculis animæ, nec Acyrologia.
dissonū est qn & frequens, ut oculoꝝ mentis seu pectoris, mētio fiat. Est em̄ intellectus animæ retinacl̃a
rōnalis ps, instar oculi, quo videlicet res ip̄ę in anima ꝑcipiunt̃, vt em̄ corpus nisi ꝑ oculos vi
det, ita nisi ꝑ intellectū & rōem anima, vñ Aristo. de intellectu locuturus. De pte aūt inqt aĩæ
ea qua intelligit & sapit. Oculus aūt eo dictus ꝙ cilĳs oculat̃, ut Varro voluit, quē Firmianus Oculus.
in hoĩs opificio secutus. eius ꝟo ps nobilior, pupilla dr̃ visui accōmodata, qua reꝝ imagines Pupilla
ad intraneū sensoriū deferunt̃, nec Ouidius oculoꝝ mētis & corpis nescisse differentiā videt̃,
cū de Pythagora in. xv. loquens ait. & q̄ natura negabat Visib⁹ hūanis oculis ea pectoris hau
sit. Norūt em̄ antiq illi auctores, intellectū primas obtinere in reꝝ notitia ꝑcipiēda, qn & sen-
sus oĩs compatōe illius cognitōe carere. qnimo ceca esse omnia, p̄ter illū q solus videret, so
lus audiret, cēsuit Epicharmus ꝑ hæc ꝟba νουσ ορα. και νουσ ακουει τα δε αλλα παν
τα τυφλα. utpote lumine indiga nō corporeo, sed spiritali. sunt em̄ p̄ter sensile lumē, intelle
ctus, fidei, ꝓphetiæ, gloriæ, de qbus actū ē in libris de p̄notōe, tria vltia nota sunt & fidelib⁹ &
eruditis. Intellectus ꝟo lumē eruditis, q̄q; & gētibus patefit. Vñ & apud Columellā luminis
animi mētio facta est, qđ aūt sensile dicimus, ꝑmiscue oĩbus notū, q cæci nō fuerint ab ortu
naturę. ¶Tua viuida lampas. fulgor & claritudo cognitōis demissa cælitus, qua noxiæ & te-
nebrosę imagines, obluctantes radĳs diuinę lucis, expellunt̃. ¶Et labris cælso. nec solū ea nos
se petimus & eloq posse, verūetiam ad excitādos alios, ingenti ac veluti p̄conis voce canere,
& intonare. ¶Viderat oĩpotens. Sequit̃ narratio qua Christi acta, & triumphi describuntur.
pulsis dæmonibus, subactis regibus. atq; tyrannis, & eius lege ministris Apostolis ꝑ orbem
vniuersum disseminata, prius aūt summatim res ꝓponit̃, & morbi simul ac remedĳ vis sub
indicatur. Mox particularius diffusiusq; narrat̃. viderat igit̃ omnipotens varĳs languoribus
varĳs mentis ægritudinibus, ponit̃ autem tempus humano modo, q̄q̄uis nullum sit tempus
in deo, q est supra tempus & æuum, & eorum princeps & rector, videt em̄, hoc est intelligit,
& seipsum & vniuersa simul vnico actu æterno, qui qdem idem ip̄e est. ¶Orbem. mūdum, Orbis

Affectum, & mortale genus per lubrica ferri
Præcipiti cursu, stygioq; minergier antro
At ne tartareis amens errarit in vmbris,
Et phlegethontæo semper substare tyranno
Deligeret, vario tandem medicamine lapsum

Mundus orbis a figuræ rotũditate, mũdus ab ornatu dicta est machina hæc, quã videmus, cœlũ videlicet & elemẽta, quæq; ex iis coagmẽtata cõflataq; sunt. hoc tñ loco orbẽ, p hõibus illũ inhabitantib⁹ accipimus, sic & mũdũ etiã sæpenumero acceptũ legimus in sacris lr̃is. vñ in euãgelio illud, & mũdus eum non cognouit. & in canonicis Apl̃s. Nolite diligere mũdum neq; ea q̃ in mũdo sunt, qm̃ omne qđ est in mũdo, cõcupiscentia carnis est, cõcupiscentia oculoꝝ & supbia vitæ. ¶Affectũ. infirmũ ægꝝ. ¶Varijs languoribus. idololatriæ crimine, & omnib⁹ sceleribus. ¶Et mortale genus. hoĩm videlicet gñatõnes subolescẽtes, & sibi inuicem succedentes, juxta illud Solomõis; gñatio p̃terit, gñatio aduenit terra aũt in æternũ stat. ¶Per lubrica. p cupiditates, p vitia libidinũ lubrica atq; ab ijs suggesta, quos colebant dĩs. i. dæmonibus. Omnes em̃ (ut a Dauide accepimus) dij gentium dæmonia. ¶Ferri. deduci auctore dæmone. ¶Cursu p̃cipiti. vtpote festinũ, temerariũ, incõsultũ, falsa religione & sceleribus obcæcatum. ¶Stygio. & simul impellente dæmone labi & mergi. ¶In antro stygio. in loco æterni supplicij, p Stygem designato, & Lethem, & Cocytum, ut notissimũ est atq; vulgatũ, & per Phlegethontẽ, & p Erebum quoq; & Tartaꝝ. Illud aũt immergier antro, p immergi, figura ẽ qua frequẽtissime in cudẽdis carminibus auctores omnes boni nois. vtunt̃, pparalepsis ab
pagoge. alijs, paragoge ab alijs dr̃, sunt q inter alterutrã discrimẽ ponũt. de hac Diomedes, Donatus, alij. ¶At ne tartareis. subsignat̃ ægritudinis remediũ Christi ope, qua factũ ut & lapsum erigeret genus humanũ. nec p lubrica illa traheret̃, & ab æterna morte, tartareis que vmbris posset
Tartarus emergere, tartari mẽtio apud Platonẽ sæpenumero, vt poetas taceam, nam in libris de re publica, locum quo improbi dant pœnas tartaꝝ dicit. & in Phedone quoq; repetit tartaꝝ, sed eius etiam meminit tanq; aquaꝝ originis, cui loco Aristo. in. ij. Meteoroꝝ cõtradicit, fit mẽtio quoq; in sacris lr̃is, vnde illud Petri Apl̃i in ep̃la secũda, q deus angelis peccãtibus nõ pepercit, sed rudẽtibus inferni detractos in tartaꝝ tradidit cruciandos. Infernũq; locũ Sedulius per tartaꝝ, Erebũ & chaos designauit. Tartara dissiliũt erebi patuere recessus, Et tremuit lethale
Erebus. chaos. Et Christũ regnare p tartarũ dixit, & de pditore Iuda mentõem faciẽs ait. Tartareũ descendit adusq; pfundũ. Erebũ deum Orci Varro voluit, ptem inferoꝝ dixit Seru. in qua morarent̃, q bene vixissent, tartaꝝ ṽo απο τη ταραχησ. i. a turbatõe, vel απο του ταρταρι-
Tartaꝝ ζειν. i. a tremore frigoris, pfunditatẽ inferoꝝ. PL. Lutatius, vel Lactãtius tartaꝝ exposuit. Tartaro significari Crates voluit aerẽ densum, frigidũ & tenebricosum. Homerus locũ subterraneum. dictũ aũt genus humanum ãmẽs errare in vmbris tartareis, qm̃ in ignorãtiæ tenebris emota mẽte vagabat̃. iam em̃ plus annoꝝ quattuor miliũ in ip̃is tenebris ignorantiæ, & nocte supstitõis mũdus caligauerat, & Hebræoꝝ populus cui peculiariter p Mosem lex pmulgata, & circũcisionis pactũ añ p Abrahã p̃scriptũ fuerat, sæpenumero ad impias gẽtiũ supstitões declinabat, tametsi puus is esset numerus, compatõe illoꝝ q infra legis naturæ terminos derelicti fuerãt, eosq; p̃tergressi simulachris deseruiebãt, q̊ꝝ tanta erat vesania, ut dæmones colerẽt, ut bestias, ut res inaĩas, ut morbos etiã & defectus venerarent̃. Hos ip̃os, uti al̃s etiã, & maxime in theorematib⁹ de fide memini, nec naturæ lumẽ inditum, nec phõꝝ dogmata, nec Mosaica illa lex frenare potuit, aut a dæmonũ cultu reuocare, adeo illis offuscauerãt mẽtis radios crimina, adeo cõsuetudo inueterauerat, adeo p̃stygia dæmonũ & oraculoꝝ p̃scita, fefellerãt. ita gẽtes dæmonũ amplexabant̃ monita, & nefarijs sacrilegisq; sacrificijs intererãt. Ita &
Phlegethon Hebræi qñq; gentiũ deos, vno ṽo posthabito p̃cipites exq̃rebant. ¶Et Phlegethontæo, ut aũt. ¶Semp. pseuerans non. ¶Deligeret genus humanum. ¶Substare tyranno. phlegethõtæo dæmoni scilicet qui in inferis cruciat̃, in qbus flumen illud Phlegethontis esse dixerũt antiqui, nec a vero abhorrentes, quantum attinet ad rem, nec sacris literis aduersi, quę pdunt ibi esse lacum ignis & sulphuris, ut nõ deligeret inq; sponte tyranno dæmoni seruire, q orbis imperiũ occupauerat, & humanũ genus ad inferna & subterranea & dãnatoꝝ loca p̃cipitabat, ut item liberarent̃ pij illi patres originis pc̃tõ, quo tenebant̃, idq; etiã ut elueret̃ in posteris, dei bonitas clemẽtissime, puidit, & tãdem scilicet in aduẽtu Christi, quod ab Apl̃o tempus plenitudinis est appellatũ. ¶Vario medicamĩe. salutarib⁹ sacramẽtis christianæ legis lapsum pc̃tis.

¶Sustulit.eleuauit,erexit dono gratiæ collatæ diuinitus.¶Et redemit.liberauit,sic & Vergil.in ix.Paribus se sustulit alis.Item paulo post.Duplicesq; ad sydera palmas Sustulit.¶Lubens.sua spōte,nō coactus,nec paruo ꝑcio,sed ꝑciosissimo sanguine,ab æterna morte qua tenebant obnoxij.ex pctō Adę,de quo suo loco fusius ptractabit̄.Sustulit aūt varia significare pt.parere,eleuare,interimere,educare,auferre.in primā Vergilius significatōem sumpsit canens.Męonio regi quē serua Lycinia furtim Sustulerat,q̄ꝗ Seruius exponit sustulerat ex stupro educauerat,in secūda & tertia pleriq;,vñ notū illud cōtra Neronem epigrāma,cuius meminit Tranqllus,in quo diuersa huius v̄bi ꝓprietate lusit inquiens,Quis neget Aeneæ magna de stirpe Neronem,Sustulit hic matrē,sustulit ille patrem.hic em̄ dedit intelligere eleuauit,& humeris ferendū imposuit patrē,ibi enecauit matrē,& de medio sustulit.Nos quoq; hoc loco eleuare intelleximus.græca v̄o in cōponēdis noīb꜄ fœlicitas hoc q̄ dicimus e medio sublatus est vnico v̄bo.i.εμεσολαβητη.cōꝓhēdit,ita me mini legisse me apud Diodoꝝ Siculū in.xi.lib.historiaꝝ.dū em̄ de apparatu Xerxis in Gręciam v̄ba faceret,narrassetq; p̄rem eꝰ Dariū,cꝰ copiæ in Marathonijs cāpis cæsæ fuerāt,multa ad expeditōem,quā ip̄e moliebat̄,cōtulisse,qm̄ iā apparatū instituisset in gręcos adiecit αλλα δαρειοσ μεν μελλων ηδη διαβαινειν επι τουσ ελληνασ εμεσολαβητη τελευτησασ.sed Darius inqt iam transiturus in Gręciā morte de medio sublatus est.in quarta v̄o Heautontimorumeno Terent.Scio qd feceris sustulisti,sed insigne ut videt̄,erratū eo loco ꝓdidit eius interp̄s,q subdidit,hoc in alia significatōe nūq̄ ponit̄,nam p̄ter eas quę supra sunt allatæ,aliā quoq; monstrauit Cicero in Verrem,sese iam inqt ne deos qdem in suis vrbibus,ad quos cōsugerent,habere,qđ eoꝝ simulachra sanctissima,Verres ex delubris religiosissimis sustulisset.¶Mille ꝑ Europam.mūdi insanias Christi beneficio curatas,narraturi,ex ip̄a mūdi descriptōe principiū sumimus.ut cōmodius noscant̄.sed qm̄ maioris ope subsellij foret;si vniuersum describere orbem vellemus,quo in negocio multitum Græci,tum latini desudarunt,Strabo,Ptolemæus,Dionysius,Pomp.Mella,Plinius,alij ideo principalium partium primo meminimus,mox pticularium memores erimus.Diuidūt itaq; pene om̄es terrā habitabilē vniuersam,in ꝑtes tris,quaꝝ vna Europa dr̄,quā nos incolimus.aliā nuncupant Aphricā & Libyā.tertiæ nomē Asiæ fecerūt.pauci tñ qđ & Salusti.quoq; meminit,Europæ ambitu,Aphricā cōꝓhēdi voluere.statuunt̄ aūt Europæ termini Gades & Tanais,illinc ab oceano discludit̄,hinc disiungit̄ ab Asia.Tanais em̄ fluuius vtriusq; limes,q Europā ad occidentē Solē habet,ad oriētem v̄o Asiā spectat,q̄ qdem eoo terminat̄ oceano,ac ut qdā phibēt,colūnis Bacchi,ut Herculeis colūnis Europa.Nilo āt flumīe,Asia terra dirimit̄ ab Aphrica,& hāc ab Europa distermiat fretū qđ mediterraneū dicimꝰ,ingressū cōtinentē ꝑ Abylā et Calpē ꝓmōtoria,q̄s fuisse colūnas Herculis fabulabat̄ antiqtas.Sunt nōnulli q terrā illā,seu Isthmō iter Caspiū,Hyrcanū ve mare,& Euxinū pōtū interiacēs,Asię & Europę terminū putēt,atq; Isthmo piter alio qđ ē iter sinū Arabicū & Aegyptū,Asiā a Libya secernūt,Europā dictā voluit Lycophrō,& alij,ab Agenoris filia,quā ī formā tauri cōuersū,Iouē abegisse nugabāt̄.sed q malūt sequēdas historias eē,ꝓdūt Europā ip̄am naue,cꝰ insigne taurꝰ eēt,deuectā Palæphat v̄o scribit,viꝝ quēadmodū Gnosiū,cui nomē Taurꝰ,ī bello aduersus Tyrios,eorū regis filiā cui Europa nomē eēt,rapuisse,& īde fabulā emersā.Eustat.a rege Cretę noīe Tauro,in Tyri debellatōe captā scribit,ex ea natū Sarpedonē voluit Euripides,nō Homericū illū ex Lycia,sed Minois & Aeaci fratrē,ut putauit Arriañ.ī historia.Voluert alij ab Europo viro ip̄am terrę ptē q̄ Europa dr̄,nomē obtinuisse,ob accētus ī dictōe gręca varietatē,qm̄ id graui apice scribat̄,ad eꝰ drñam q̄ tenebrosū significat̄,vñ & apđ Oppianū iacere σπηλαιον ευρωπον.dici āt Europā & Europiā,notauit Stephañ.apud Sophoclē & Euripidē,al's,q̄q; ꝑtes q̄ a fœminis(auctore Herodoto)cognoia sumpserūt,a viris tñ denoīatas nonnulli voluere,vt suo loco dicet̄.ꝑ Europā itaq; Asiā & Aphricā dęmonis cultus frequēs erat,passim tēpla,passim oracula,q̄ summa supstiōe colebāt̄,ut Strabonis Geographiā legētib꜄ facile cōstare pt̄,q & tēploꝝ & oraculoꝝ suis locis meminit.sed & apud Pausaniā mētio ē multo frequētior,qm̄ eaꝝ quas describēdas sumpsit regionū,nō tēpla modo & oracula,sed & aras & statuas etiā ipsas,vel semirutas & vetustate disiectas,curiosissime narrauit.apud Herodotū q̄q; & alios,multa de oraculis cōspici dant̄,ut tāto impēsius Christi gr̄a luceat,cꝰ tēplis,imagib꜄,aris,nullꝰ nūc

Sustulit, æternaq; lubens a morte redemit.

Sustulit

Orbis descriptio

Herculis columne

Europa

pene terraꝝ angulus vacat,in qbus tñ oĩm gentiũ cõſenſu dæmon antea coleret,& nuꝑ re-
motiſſimæ q̃dam gẽtes,relictis idolis & brutis,q̊s adorabãt Hiſpanoꝝ opa regũ,ſalutari vn
Portentũ
da ſubmerſæ ſunt.rediere olim ad dæmonẽ turba hæc rudis & amẽs,qm̃ iſani ad ſupſtitões li
bẽter caligãt ꝑ Europã itaq; mille.¶Portẽta.hoc eſt mõſtra.i.horrẽda ſacrificia,portẽtũ pro-
prie a portẽdendo,ut mõſtꝝ a monſtrãdo,dictũ eſt.trãſferunt aũt ad declarãdũ res extrane-
Templũ.
as,horridas & a natura alienas.¶Nefandis.malis infandis,ſcelestib9.¶Templis.ædib9 diuio
dicatis cultui,a tẽplãdo.i.cõtẽ-
Diui
plãdo nũcupatis.¶Diuũ.ſyn
Heroes
cope,ꝓ diuoꝝ,ſed certe hoĩm
Dei
q dij credebant.hoĩes in deo-
rum nũero relati,& dei & he-
roes,& diui vocabant,q̃q; in
ter eos differẽtia,ſed & alij di-
uos deis ꝓtulerũt,alij cõtra de

Mille per Europam diuũ portenta nefandis
Intulerat templis multum occœcata vetuſtas:
Mille per arentẽ Lybiam ſimulachra ferarum,
Milleq; per tractus Aſiæ delubra potentum

os ꝓſtare diuis arbitrati ſunt.Fuere em̃ q deos ꝑpetuos,diuos ex hoĩbus factos dicerẽt,ut eſt
apud Seruiũ.Varronis tñ & Terẽ auctoritate,diui ꝑpetui credebant,dei ꝓpter cõſecratõem ti-
mebant,ſic & apud Verg.in.xij.Turni ſoror dea,Iuno diua nũcupat.Heros aũt minor diuo,
vñ Horat.in arte poetica.Intererit multũ diuus ne loquat an heros.autumauitq; Seru.ꝑtãtes
ſuꝑnas infundere ſe corꝑib9 vñ heroes ꝓcrearent.apud Pindaꝝ q̊q; legimus in Nemeoni-
cis,Apollinẽ cõſultũ rñdiſſe,Herculẽ primo vt heroa,mox ut deũ honorari debere.Athena
goras aũt chriſtianus phũs,Marco & Cõmodo Cæſari græce narrat,Thaletẽ opinatũ deum
eẽ mũdi mẽtẽ dæmones ſubſtãtias aĩatas.Heroes ṽo ſeꝑatas a corꝑibus aĩas,q̃ꝝ aliæ bonæ
ſint,aliȩ malȩ.Refert q̊q; Galenus,Thaletẽ,Platonẽ,Pythagarã,Stoicos de heroib9 non ſecus
exiſtimaſſe.aliter tñ Apulei.& noſter Auguſt.diſſeruere.Noſtra ãt ætate receptũ apud pleroſ
q;,ut diuoꝝ nomẽ cælitib9 btiſq; animis adſcribat,qđ olim erat ſceleſtis etiã principib9 cõe,
nec vulgus etiã lĩratoꝝ abhorret ab hac nũcupatõe,viuis noſtri tꝑis principib9 & diuitib9 at-
tribuẽda,q̊d ſane recte factũ minime videri debet.¶Vetuſtas.antiq gẽtes occȩcata,mẽtis ocu
lis capta,tũ dæmonũ cõmẽtis,tũ ꝓpria malitia.Mille ꝑ arentẽ Lybiã.Lybiã aridã,humore ĩdi
gã,exiccatã calorib9,harenoſam,vñ Lycophrõ λιβυϛιϰὴν ψάμμον.& alij græci ſcriptores ꝙ
Libya:
ἀμμώδης.i.arenoſa ſit Lybie ſcriptis teſtant.& aridã q̊q; leonũ nutricẽ Lybiã vocauit Horat.
Nec iubæ tellus gñat leonũ arida nutrix.Lybia q̃dẽ a filia Epaphi cognomẽ traxiſſe plurimi
voluere.Alij ob regionis ſiccitatẽ q̃ſi λιφηϰτισ οὖσα vtpote carẽs pluuiã.Alij a Lybe vẽto
deduxere,illinc ꝓflãte,qđ videt placuiſſe Dionyſio cũ ait ἐσ λίβα μὲν λιβύην Niciæ ṽo
ſnĩa eſt,a trib9 viris nõ fœminis,Europã,Aſiã & Lybiã nũcupatas,queadmodũ a Perſeo Per
Aphrica.
ſis regio,& Creta a Crete,& Aphrica ab Aphro q̊dã,q Herculẽ ſit comitatus in Iberiam.q̃q;
alij ab a priuatiua ꝑticula,atq; φρίκη.i.horror & frig9,q̃ſi ſine frigore deriuẽt.indeq; etiã apri
cũ deducãt,ab Aphro Abrami filio dicta Ioſep9 voluit,ſed & Lybia cũ ꝓ regione vniuerſa
tũ ꝓ ꝑte ſumit,ſic & Armeniã ipã & Cappadociã,in plures Armenias & Cappadocias an-
tiq diſtinxere,Lybiæ regionẽ Stephanus,Polyhiſtore nixus,multinomiam putauit,qm̃ terra
Olympia dicat,Oceania,Eſchatia,Choryphe,Heſꝑia,Ortygia,Ammonia,Aethiopia,Cyre
Imago.
ne,Ophyuſa,Libye,Cephenia,Aeria.¶Simulachra ſiĩtudines.Imago eĩ cuiuſq; rei & ſimu-
lachꝝ & ſiĩtudo dr̃.Verg.belli ſimulachra ciebat.Cice.ad.L.Luceiũ de Alexãdri loquẽs ima-
ginib9.atq; illi inqt artifices corꝑis ſimulachra ignotis nota faciebãt,& paulo poſt de Ageſi-
lao,q ſe vetuit pingi fingiq; ſubiecit.Vnũ Xenophontis libellũ in eius regis laudẽ cõfectũ,fa-
Feræ
cile oẽs imagines noĩm ſtatuaſq; ſuꝑaſſe.¶Feraꝝ.feræ em̃ & bruta cõplura colebant,ut pro
greſſu manifeſtũ fiet.Feræ aũt dictæ,ꝙ oĩ corꝑe,vel qđ magis placet,inſtinctu naturæ feran
tur.¶Milleq; ꝑ tractus Aſiæ.figura hȩc,mille ꝑ Europã,mille ꝑ Libyã,mille ꝑ Aſiã,a Diome
Epanalepſis
de nũcupat Epanalepſis græco noĩe,q̃ſi reſumptõem diceres,repetitõemq;.reſumit em̃ & re-
Aſia
petit numerus ipẽ.¶Tractus.ductus,regiones amplas.Aſia ꝓ tertia orbis ꝑte ſumit hoc lo-
co.ſed & ꝓ regione & ꝓuincia etiã ſumi ꝑt,cuius fines Agrippȩ placuiſſe dicũt,ab oriente Ar-
meniã,ab occidẽte Phrygiã,Pãphiliã,Lycaoniã.a meridie mare Pamphyliũ,a ſeptẽtrione Põ
ticã ꝓuinciã.ꝓdit ꝓterea a viro q̊dam docto,illum diſtinxiſſe bifariã ꝓuinciã ipã,alterãq;
Armenia minore ab oriente clauſiſſe,alterã ab eodẽ oriente Phrygia & Lycaonia,quod qui
eſſe ſimul poſſit,plane non video.Cæteꝝ Aſia noĩata ẽ(ut Lycophron,& alij cõplures puta
rũt)ab Aſia q̃ mr̃ fuerit Promethei,q̃dã eius vxorẽ dixere,alij aũt qm̃ multo limo abũdaret,

& φ πολλην ασιν εχει. Aliĳ ab Asio Atyi filio. q̄dam & ab Asio philosopho, q palladiũ
Troo dederit, tuendæ Troiæ grã, custodiẽdũ. q̄propter in honorẽ hoĩs, regionẽ Epirꝝ antea
vocatã, mutato noĩe Asiã nũcupata, ex q̄ postea ad vniuersas regiones cõtermĩas, nomẽcla-
tura, ꝑpagata sit, ita ut id vocabulũ intra Taurꝝ montẽ Lydos, Cares, Lycaones, Paphlago-
nas, Iones, Aeoliẽses, & alios etiã ambigerit. Nõnulli putarũt ab Asia vrbe Lydiæ, ꝑpe Tmo-
lum mõtẽ, in q̄ inuẽta sit trichordis cithara, q̄ & Lydia dicta est, regioni fuisse nomẽ cõicatum.
Maluerũt q̄dã ab Asio q̄dam

Struxerat, insano nimium delusa fauore.
Creta Iouem tulerat, cui coelum vana vetustas

Lydio, ex q̄ etiã dictus sit is lo-
cus, de q̄ Homer⁹ ασιω εν λει-
μωνι. scribit etiã a q̄busdã At-
ticã regionẽ Asiã fuisse oli ap-
pellatã. Asia itẽ nomẽ est fontis, ex q̄ Eurotæ & Alphei flucta scaturiũt, qua de re multa nota-
uit Eustathius in Dionysiũ. Aduertẽdũ aũt Asiã cũ ꝓ regione vniuersa. i. ꝑte orbis tertia dr̄.
prima correpta solere ꝓferri, alioq ꝓducta, sic & apud Homerꝝ in. ĳ. Iliados rapsodię ασιω
εν λειμωνι quo intelligi Lydiã enarratores Apollonĳ cõmẽti sunt. Eustathius nõ ꝓlatum id
ασιω loco datiui tanq̄ ασιανω affirmauit, sed loco genitiui, veluti diceret ασιου κοινωσ, vt
κοκλιου & Ionice ασιεω. ut apud Herodotũ inuenit, & facta syncopi ασιω secutus vt mihi
videt̃ Stephanũ, q id prius annotauit. Adiecitq̄ Homerꝝ Asiã, sicut & Europã ignorasse. vt
cunq̄ sit, prima ꝓducta poni debet. & ita Homero seruatũ, quẽ multorꝝ cõsensu, Verg. imita-
tus, scripsit. Asia longe pulsa palus. & alibi. Iam varias pelagi volucres & q̄ Asia circũ Dulci-
bus in stagnis rimant̃ prata Caystri. quod etiã ut credã id me mouit, q̄m Cayster Meandrꝝ in-
fluit, ut p̄clare cecinit Dionys. Sunt aũt nõnulli (ut refert Eustathi, q voluerint de Meandri cã-
pis intellexisse Homerꝝ cũ id cecinit ασιω εν λειμωνι q̄m in Asia multa florida prata, & ma-
xime q̄ Meandrꝝ circũstent, eãdem mẽsurã obseruauit Ouidius in. x. Metamorp. & in Aside
terra Mœnia constituis positoris habentia nomẽ. paulo post etiã Meandri meminit, ut liq̄dũ
sit de qua Asia v̄ba fecerit. Mille v̄o ꝓ numero, ob magnitudinẽ minime terminato. ¶ De-
lubra tẽpla. Delubrꝝ dictũ est lignũ delibratũ, hoc est nudatũ libro. i. cortice, & ꝓ deorꝝ simu- Delubrꝝ
lachro positũ, ut Festus voluit. Varro locũ arbitratus est esse dicati simulachri, ut cãdelabrꝝ di-
cimus locũ cãdelæ, sunt q malint delubra multarꝝ esse ędium sub vno tecto. aliĳ aliter, ut apd'
Asconiũ & alios videri p̄t. nos delubra ꝓ tẽplis accipim⁹. ¶ Potẽtũ. ditiorꝝ. ¶ Struxerat, cõpo-
suerat, ædificauerat, dicauerat. ¶ Delusa. decepta, ludificata, insano fauore, inani existimatiõe,
& vano penitus ac stolido pituræ hũanæ famæ rumusculo. Multa sane fuere in cã, cur hoĩes
ad idololatriã adeo ꝓpẽsi fuerũt, inter q̄s potẽtiorꝝ & ꝓmissa & minæ, ut scripsi in. iiĳ. etiã de
rerum p̄notõe, & nõ nihil suo loco in ꝓgressu aget̃. ¶ Creta Iouẽ tulerat. Nũc ad ea q̄ in vni-
uersam ꝓposueramus, ꝑticularius explicãda descẽdimus, sumẽtes initiũ a Ioue, q hõ scelestus
ꝓ deo est habitus, ut hinc Cristi bñficia in hũanũ genus clarescere incipiãt. eius em̃ legis p̄cellẽ-
ti bñficio, veteres dĳ, hoc est dæmones cũ suo principe, a mũdi tyrãnide, ꝓrsus depulsi fuerũt.
gẽtes itaq̄ Iouem deorꝝ summũ arbitrabant̃. nec vno cõtenti plurimos inuexerũt, adeo vt
nõ ꝑuo numero Varro cõtentus fuerit, idip̄mq̄ in ora gentiũ florẽs ingescit. Cretę aũt rex fu-
it & Saturni filius Iupiter. ¶ Cui cœlũ vana vetustas. Cui diuini honores, vanæ vetustatis cõ- Vanus
sensu tributi sunt. Vanus idẽ q & stultus, ut duob⁹ explicat locis Seruius. ut aũt Gellius voluit
auctoritate Apollinaris, mẽdax & infidus, & leuia inaniaq̄ ꝓ grauib⁹ & veris astutissime cõ-
ponẽs. sed nec displicuit Seruio Vanũ dici eũ. q sine vtilitate mentit̃, & q fallax est, & inaniter
iactabũdus. Donatus vanũ dicit quod fieri nõ p̄t. itẽ quod nec possibile nec verisimile, atq fal-
sum in priorẽ sensũ videt̃ in sacris lr̃is accipi, vbi dr̃ vanos esse oẽs hoĩes q̄bus nõ subest scia
dei. q̄ pacto & Parisiẽsibus theologis dr̄, vanũ esse qd' sibi debitũ finẽ minime cõseq̄tur, ut alɿs
diximus. Vane itaq̄ Ioui tributi sunt diuini honores, & ab eo multi eodẽ noĩe reges, multiq̄
Saturni, q̄tẽm Saturni ut inq̄t Xenophon, tot Rheæ, q̄t Ioues tot Iunones extitere. Hũc ip̄m Iupiter
Iouẽ, ꝓ aere physice nõnulli interp̄tati sunt, q̄s secuti poetę, vñ Horat. manet sub Ioue frigido
venator, & Calphurni. Dũ peragit vernũ Iouis incõstantia tẽpus. sic & aliĳ, vt publicus olim
pene vsus obtinuerit, ut sub diuo, hoc est sub aere & aperto cœlo diceretur. Item pro mundi
anima, qui altius aliquanto conscendere visi sunt Iouem desumpsere, tametsi ima nõ deserue-
rint, qd' em̃ est apud latinos Iupiter a iuuãdo dictus, ita apud græcos ζευσ, q a ut inq̄t Phurnu-
tus cã eẽt τοισ ζωσι του ζειν, hoc est viuẽtib⁹ viuẽdi cã, quẽ auctorẽ multos Platonicorum ζευσ
hac in ip̄a re secutos arbitror, & p̄cipue Apuleiũ, sed & απο του ζειν. i. a feruore sup̄mã illã ꝑ-

tem aeris nōnulli sumpsere. Firmianus eō dictū putat, q̄ primus ex liberis Saturni marib⁹ vi
διεος xerit, idem & διειος dictus απο του διευειν, hoc est ab irrigādo & p̄bendo humorē, cuius ge
nerādi casus esset διιος, quā ætymologiā fortasse Maro secutus eū cecinit. Tum pater omipo
Dios tens fœcūdis imbribus æther Cōiugis in lætæ gremiū descēdit. & añ illum Marcus Varro, q̄
Iouem ꝑ aere de re differens rustica inuocādo suscepit. Eustath. in cōmētarijs in Iliadē scribit
q̄drifariā apd' veteres Iouē dictū ζευσ διοσ παρα το ζω η παρα το διευω, ad hęc & ζην ζηνοσ
Gragus & ζαν ζανοσ. Cęteꝝ apud varias gētes, varia noīa obtinuit, vñ in Lycia Iupiter Crag⁹ colebat̄
drym̄ni⁹ apud Pamphilios dicebat̄ Drymnius, apud Tyrios Promanthius, apud Chios Aethiops &
Proman Gyrapsius, hinc apud Lycophronē ο δρυμνιοσ δαιμων προμανθευσ αιθιοψ γυραψιοσ.
thius Alij Iouem putauere cœlū esse ut Crates. Alij spūm, placuit Senecæ assectatori stoicæ discipli
æthiops næ, in. ij. naturalium q̄stionū, Iouem esse rectorē & custodē vniuersi, animū ac spm̄ mūdi pos
Gyrapsi⁹ seq; eūdem vocari, fatum, ꝓuidētiam, naturā, mūdū. Veteres historiæ Iouē hoīem dixere, Cre
tæ regem, Saturni filiū, tamēsi alibi regnasse Iouem nōnulli voluerūt, nam Iouis Beli apud
Chaldæas & Persicas historias mētio est, tanq̄ regis Assyrioꝝ. & apud Diodoꝝ ꝓditū ē me
moriæ, Osiridē aurea tēpla Ioui cœlesti, & Ioui parēti cōstituisse. eūdem tñ illū Asyriū nō fuisse
q̄ & Cretēsis, cū regni, tum tempoꝝ diuersitate constat. regni q̄ ille in Asia principatus est. hic
in Europa, tempoꝝ q̄m Thallus ut retulit Theophilus, mox Firmianus Saturni tempe vixit,
& ambo simul adoleuerūt. Fuit āt. CCC. & . xxij. annis añ bellū Troianū. Alij dixerūt Neptu
no maritima loca & insulas in sortem cecidisse, Plutoni, cui cognomē Agesilao fuit, occidētis
oram, Ioui plagam orietalē obtigisse. ut mittā q̄ Platonici dixerint, & q̄uo istiusmodi fabu
las, ad naturā trahere sategerint, nam vel eoꝝ oēs vel plurimi, in tēplis statuas venerabant̄, q̄
Iouis terreni regis putabant̄, q̄ in cœlū cōcessisset, sed q̄q̄ ip̄m crederēt hoīem fuisse, varia tñ
de eo & dissona ꝓtulere, adeo ut de patria quoq; dubitauerint. Nam & si pene oēs Cretēsem
dicerēt, nōnulli tñ Archada cōtenderūt, vñ illa Callimachi in eius ip̄ius hymno carmīa πωσ
και νυν δικταιον αεισομεν η ελυκαιον. Ευδοιη μαλα θυμοσ επι γενοσ. αμφηριστον. ζευ
σεμεν ιδαιοισι εν ουρεσι φασι γενεσθε. Ζευσεδενι αρκαδιη ποτερι πατερ εψευσαντο.
Κρητεσ αει ψευσται. και γαρ ταφον ωανασειω Κρητεσ ετεκτηναντο συ δουθανεσ εσ
σι γαρ αει. quos ita in latinū totidē ỽsibus (ut aliq̄n soliti) cōuertamus. At nūc dictæum cātabi
mus an ne Lycæum? Namq; genus dubiū est, & mens male conscia facti. Iuppiter Ideis genitū
te in montibus illi. Arcada te ꝑhibēt, alij q̄ falsa locuti? Mendaces etem̄ Cretēses semꝑ inanem.
Quando q̄dem tumultū tibi rex victure dicarūt. Dubitabat̄ itaq; Dictæus esset an Lycæus Iu
piter, hoc est Cretensis haberet̄ an Arcas. Dicton q̄ppe mons insulæ Cretæ apud Aratum et
Cretēses alios, aliter tamen visum Straboni & alijs, & etiam nescio quo pacto Dictæus mōs Cretæ dr̄
Mēdaces Seruio. & Lycæus mons est Arcadiæ Pani & Dianæ sacer. Verg. Panos de more Lycæi. & Sta
Dicton tius. Illas e lucis Hecate speculata Lycæis. & vrbs quoq; Lycæa est & locus Atticæ, lyceus a Ly
Lycæus co Pandyonis, auctore Pausania, mox & lyceum gymnasiū Aristoteli gratissimū, constitutū
a Pisistrato, ut placuit Theopompo, ab Atheniēsibus vero ut Philochoro. legi tñ apud The
ocritū κατορεα μακρα λυκαιου, suꝑ q̄bus ỽbis eius grǽcus enarrator, voluit lycea loca di
ci a Calisto filia Lycaonis, quæ videlicet ibi sepulta fuerit a Mercurio, quam postea Aratus fa
bulando inter stellas retulerit. itaq; cū alteri Idæum Iouem diceret, alteri Lycæum. Alteri inquit
Callimachus mentiunt̄, & mentiunt̄ Cretenses, q̄m Cretenses semꝑ mendaces. Hoc aūt hemi
stichium κρητεσ αει ψευσται, sumpsit Callimachus ex Epimenide Cretensi, cuius integꝝ car
men Paulus Ap̄ls in ep̄la ad Titum inseruit, cum ipsum Epimenidem ꝓprium Cretensiū ꝓ
phetā asseuerās. sed cur ita eū appellauerit Ap̄ls, alij alia, & nos q̄d' cōsentaneū ē, visum retuli
mus in. ij. opis nostri lib. de reꝝ p̄notōe. Vñ āt euenerit, ut Epimenides mēdacij noīe Cretēses
taxauerit, nihil mihi magis cōstat, q̄ q̄d' apud Athanasiū theologū legi, q̄ Pauli ỽba enarrās,
īdignatū Epimenidē ait zelo patrij dei, cui sepulchꝝ cōdidissent, quē secut⁹ fortasse Papini⁹ di
xit. Mētitaq; manes, Creta tuos. & illud q̄q; Martial. ea forte de cā cecinit, Iupiter Idæi risit mē
dacia busti. sed & cōijci q̄q; p̄t ex eo id euenisse, q̄d' ꝓuerbiū erat, cretissare, ꝑ mētiri ab Idome
neo tractū Cretēsi, q̄ Troiana spolia Gręcis diuidēs, potiora sibi desūpsisset, sed q̄ Epimenidē
añ troica fuisse scribūt, ip̄a cōiectura nō duceret̄, q̄ nā ỽo de cā Calimach⁹ idip̄m ī illos crimē
irrogauerit, ex e⁹ poetę græco enarratore colligit̄, affirmāte fuisse in Creta Minois monumē
tū Iouis filij, c⁹ talis erat inscriptio. Minois Iouis sepulchꝝ, factū āt ut vetustate īscriptōis exor
diū aboleret̄, q̄re illud dūtaxat derelictū, Iouis sepulchꝝ, inde euenisse ut se habere Iouis sepul
chꝝ Cretēses iactarēt, aut inde etiā emersisse, q̄ Corybātes id cōfinxerint, Saturni metu Iouē oc

cultantes. Alia de Iouis ſepulchro,& facinoribus nota apud Firmianũ, Auguſtinũ. Cypria/
nũ, Prudentiũ, alios videre cõmode potes. Illud addã nõ cõueniſſe etiã ſi Cretẽſis erat quo tñ
inſulæ loco genitus eſſet. eſt em̃ apud Aratũ δικτον qđ eſſe ꝓmontoriũ Cretæ, in quo nat⁹
ſit Iuppiter, eius poetæ græcus enarrator Theon voluit, ſup ṽbis illis δικτω εν ευωδει. ait
em̃ Dicton eſſe ꝓmontoriũ Cretæ, Idæ mõti ꝓpinquũ, vbi eſſet lucus Iouis Alyſij. & paulo Dicton
poſt, ait genitũ Iouẽ in Dicto. tranſlatũ ãt de hinc ad antꝛ Idæ. Zenodotus ṽo Mallotes, di/
cton ꝓ dictamo accepit, q̃pro
pter ευωδιο appellatũ exiſti/
mauit, eamq; herbam facili/
tati ꝑtus conferre, videri ꝓ/
ptereaq; Ilythyã dictamo co/

Contulit, & terra pulſum, regnare per axes
Saturnum immotos confinxerat Itala pubes.

ronari ſolere, qđ etiã ab Euphorione memoriæ mãdatũ eſt. hanc gñis ambiguitatẽ nõ latuiſ/
ſe Vergi. ut exiſtimẽ illud me mouet, qđ tametſi in Georgicis dicat de apibus, Dicteo cœli regẽ
pauere ſub antro. & in. iij. Aene. Creta Iouis magni medio iacet inſula põto. in. viij. tñ ad Euã/
drum Arcadẽ cũ Aenea ita de Tarpeia ſede loquẽtẽ, introducit. Hoc nemus hũc inqt frondo
ſo ṽtice collẽ Quis deus incertũ eſt habitat deus Arcades ipm Credũt ſe vidiſſe Iouẽ, alluſit
fortaſſe Callimacho, a quo cum multa in ſuã poeſim trãſtuliſſe, q vtrũq; ꝓpenderit, facile iu/
dicarint. ¶ Et terra pulſum. Ferebãt Saturnũ pulſum a Ioue filio, fugiſſe in eã ꝑtem Italiæ, q̃ La
tium dr̃, ibiq; latuiſſe, & ex eo latij fluxiſſe nomẽ, his qm̃ latuiſſet tutus in oris, ut Maro cecinit, Saturnus
q̃q̃ a Latino Latiũ Varro deducit. Saturno poſtea Itali & templa & aras, & cogminã vrbem
ſtatuerunt. a Saturno em̃ vt Cato Portius inqt in libro de originibus, Saturnia olim qđ nũc
Capitolium, & ab ea late Saturnia terra, & Verg. quoq;, parens inqt frugum Saturnia tellus,
quod cognominis aduſq; tempa Columellæ ſeruatum, vnde eius hęc verba. Itaq; in hoc La
tio & Saturnia terra. Eum dixere defunctum ſupra ſex cœloꝝ orbes collocatum, quem tamẽ
patrium ſolum non ſuſtinuit, neq; em̃ ſanctis moribus ꝓditus inuidia exulauit, vt multis cõ/
tigit, mœchum fuiſſe fama ferebat, vnde in equum conuerſum petulans animal, & ut Ari/
ſtoteles ait, omnium tam marium q̃ fœminarum præter hominem ſalaciſſimum, confinxe/
runt. hinc illud Verg. Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina Coniugis aduentu pernix Sa/
turnus, & altum Pelion hinnitu fugiens impleuit equino. Dixerunt em̃ ab eo compreſſam
Phylirem, ex qua Chyron natus ſit. At forte poſt exilium & fugam continuit, Theſſalicis dũ
taxat puellis infeſtus. Sed vnde illud Aurelij Prudenti contra Symmachũ? Tuſcis namq; ille
puellis Primus adhinniuit ſimulato numine mœchus. ſed em̃ apud ipſos quoq; Romanos de
Saturno varia prodebantur, inter quæ illud apud Halicarneſeum in Romana hiſtoria ουτε
ζευσ καταλυων την κρονου δυναστειαν, hoc eſt neq; Iuppiter Saturni principatum diſſol
uit. ¶ Regnare per immotos axes. Dicitur regno in vrbe, ut notant antiqui & vſu comproba
tur, mutauimus ꝓpoſitõnem, ut cui tantum de te licuit, pro in te. diximus autem axes immo/ Axis
tos propter tarditatem, nam triginta annis eius orbis reuolutio conficiť. Axes ãt ꝓ cœlo ſum
pti pene ab oĩbus, q̃q̃ axis ꝓprie, iuſta ſñiam Platonici Procli, dr̃ ipſa linea q̃ mũdũ dimetiť,
& Theon ſcribit axem imaginariã eſſe lineã, cuius pũcta poli nuncupanť. Et termini quoq; Poli.
ipſius axis poli dicunť, eo aũt dictus eſt axis, qđ circa ipm agať cœlũ, poli ṽo qm̃ circa ipſos
cœlũ ṽtať, nec diſſentit ab Ariſtotele, q in li. de mũdo ad Alexandꝝ appellat eos σημεια πε/
ρι α οπασ κοσμοσ κινειται, hoc eſt ſigna circa q̃ totus mũdus moueť. Qui ṽo de conſti/
tutõe ſpæræ arateæ conſcripſit αξων inqt λεγεται επι περι αυτον ο ουρανοσ αγεται
πολοι δε επι περι αυτουσ ο ουρανοσ πολειται. hinc latini polum ṽticem dixere. Ver
gil.. Hic vertex nobis ſemꝑ ſublimis, at illum Sub pedibus ſtyx atra videt maneſq; ꝓfundi.
borealem innuens, quem nos aſpicimus, & auſtralem noſtro hemiſphęrio ꝓrſus abſconditũ
qui tamen in vſu eſt Luſitanis nautis, Indicæ nauigationi magno ſtudio incumbentibus. Ali/
qui nihilominus axem & polum idem exiſtimarũt, vnde Germanicus Cæſar ait, determinat
axem quẽ graij dixere polum. & miror virũ gręce peritũ idipſum ſcripſiſſe, ſi tñ menda caret
exemplar, miror etiam ſed alia de cauſa. Lutatiũ ſup illis Papinij verbis. Sed fœda ſilentis aura
poli, dixiſſe polum eſſe circuitum q in ſe totum continet, cũ tñ poli pũcta ſint, q̃q̃ ad aliud ſi/
gnificandum ſumi queunt. ¶ Itala pubes. Iuuentus Italica, ſynechdoche lexeos, nam per pubẽ Italia eius
homines intelligunť. ſed & innuiť non ſenum ſed adoleſcentiũ, q paꝝ ſolent valere pruden/ noĩa.
tia, id opis fuiſſe. Italia vero ex duce, ut Vergilio & alijs placuit, nec ſolũ id nomẽ ei, ſed ex di/
uerſis ducib⁹ diuerſa, ut Cato de origib⁹ diſſerit, nã & Ianicula, & Saturnia, & Heſpia, & Oeno

tria,& aliter etiam nūcupata,a Iano q̄dem ianicula,a Saturno saturnia.ab Hespero Atlantis
fratre,hesperia.ab Italo rege Siciliæ,italia,ab Oenotrio rege Sabinoꝶ,œnotria,ut Varro vo
luit,q̄q̄ & a vino creditū est nomen illi fuisse.Aristo.in.vij.Politicoꝶ,Italum Oenotriæ re
gem italis nomē dedisse voluit,q prius Oenotrij dicerent.Oenotriū āt nō œnotrum scribit
Cato in lib.de originibus,nec Sabinoꝶ regem facit ut Varro,sed Arcadū,eumq; post Tro
iam cōditam adnauigasse in Calabriā tradit,authore Antiocho Syracusano.Alij a vitulis ita
liam dici voluere,quoniā ma
gna in ea eoꝶ copia,q & itali
veteri græcoꝶ lingua dicebā
tur,Timeo & Varrone aucto

Mercurio, Marti, Veneri, Phœbo, atq; sorori

ribus.eadē Ausonia & Tyrrhenia nūcupata,q̄ Saturni hospita,magis ei cōtulit q̄ patria Cre
Creta. ta,a qua vi filij Iouis exulauit.Est aūt Creta celeberrima insula Curetis habitatoribus,ut aliq
volunt,ita nūcupata,quasi curetam dixeris,addita syncopi.alij a Crete quodam Iouis & Ideę
filio. Arrianus maluit vt Cres nomen insulæ fecerit,a quo.s.Crete,hic ferē Iouem in Dictæo,
monte absconditū,ab iniuria Saturni liberasse.Archias Creetā appellauit pleonasmo e lite
ræ,ut notat Eustathius,sed ante illū Archilochus id fecerat,ut notauit Stephanus,sed & p syn
copen Cretē nōnulli dixere.Alij a Crete,quæ vna fuerit Hesperidū,nomē insulæ fuisse volūt
mercuri9 vocata item aeria terrestris idæa & poetice apud græcos Crete & Cres,Cretos,& alijs etiā no
minibus,ut est apud Stephanū videre,¶ Mercurio.Iouis filio & Maiæ in Arcadia genito,de
quo Homerus in ip̄ius hymno,Aratus.Verg. Horat.alij.Nonnulli Maiam Vulcani vxorē
dixere,quæ tū Maiesta diceret,authore Pisone,Cornelius terrā dixit matrem Mercurij,huic
inuentōem furti acceptā retulere,de quo Firmianus ait,fur & nebulo Mercurius.atq; hinc Pru
dentius cecinit.Exptes furandi homines hac imbuit arte Mercurius Maia genitus.Idem p̄sti
gij auctor & magiæ creditus,vñ apud eundē.Murmura nam magico tenues excire figuras,
Atq; sepulchrales scite incantare fauillas.&,ppterea finxerūt supis & iferis cōmune numē esse
Mercurij,& ministrare dijs,vnde camillos & camillas in sacris ministras vocabāt,& Hetru
sca lingua Mercurius Camillus dicebatē,auctore Seruio.Mercurius idem triceps a Lycophro
ne vocatē,cum ait νωνακριατησ τρικεφαλοσ φελεοσ θεοσ,tricipitis aūt appellatōe Dona
tus,q̄m cœlestis maritimus,& terrenus deus est habitus,tres quoq; Mercurios.i.terrenū,supe
rum & infeꝶ posuit Seruius,auctoritate Ciceronis.Sed & q̄nq; ab eo positi sunt,quod & re
fert Firmianus in primo cōtra gentes.Et apud eūdē ip̄m Ciceronē liquet in tertio de natura
deoꝶ,q multitudinē ip̄am deoꝶ,sub vno noīe sæpenumero citat.Sed a gręcis potius q̄ ab
eo q & cōmunis est,& a græcis sumpsit,petenda plurima curauimus.Triceps quoq; dici potu
it,ob naturæ morū,& dialecticæ facultatis disciplinā.autumabant em̄ gentes p̄esse illum elo
quentiæ atq; doctrinæ,eūdem agonibus p̄esse putabāt,& inter alia eius nomina εναγωνιοσ
positū est,de quo in hymno quodā olympico Pindarus οσ αγονασ εχει,& apud eūdē Pin
darum alio in hymno,q in Pythijs reponitē,sed lite non data,qn̄ eum sacrificio dicatū voluit
Timæus,Calimachus Nemieo certamini,Ammonius atq; Calistratus olympico,Dionysius
Phasilete Patathenaicis,in hoc inq̄ hymno ita scribitē,οτεναγωνιοσ ερμασ αιγλαντα τι
θησι κοσμοσ.Eschylus quoq; pari eum nomēclatura signat,inquiens εναγωνιε μαιασ και
διοσ ερμα idem κερδωοσ,quod nomē alij quoq; tributū & στροφαιοσ quoq; & εμπο
λαιοσ et δολιοσ et ηγεμονιοσ διακονοσ et αγγελοσ quod est frequens apud Homeꝶ,
sacrificabātq; illi brachiū animaliū,& linguas auiū quarundā,quoniam & pugil,& athleta,&
eloquens habebatē,nec syncera sed mixta libamina dabant,quoniā mortuis & viuis imperare
somniabāt,sed in primis furandi artem illi tanq̄,ppriam,& ab eo maxime amatā,ab ip̄a na
tiuitate tribuebāt,quod cum ab alijs,tum a Philostrato in imaginibus ita scribitē φασι γαρ
τον ερμην οτε τη μαια εγενετο ερασ του κλεπτειν.Idem palæstræ inuentor habitus,
tamen si id alijs etiamnum referatē acceptū.mercimonijs etiā p̄esse illum dixerunt.vnde no
men effluxit Mercurij,q̄q̄ nōnullis placuit eo id deduci,q medius curreret.Stilbonta quoq;
eundē multi vocitarūt ερμην græci vocant,eūdemq; interp̄tem fabulanē ερμηνευειν autem
apud eos interp̄tari significat,vt cūq; fuerit homo scelestus p deo cultus,& in astra etiam rela
tus,eius quoq; nominis dæmon est apud inferos,quo infestatum sæpenumero Martinum
sanctissim̄ antistitem fuisse Seuerus est author,quod & al's quoq; notauimus,& illum arbi
tror fuisse nequā sp̄ūm,q sibi apud gentes fieri sacra,pcurabat. ¶ Marti,Iunonis filio,scd'm
Mars alios Iouis & Eayo,quā tū alij filiam ip̄ius,alij sororē dixerūt,dictū autem Martem Iouis fili

um Phurnutus philosophus putauit,quoniã ex Ioue animaliũ essent inimicitię,ex qbus emo
lumentũ hoc hominibus ꝑueniebat,ut arma noscerent & generosum qddam & forte sape
rent,isq; ꝓpterea deus belli vocatus,dictus ὑπο αρησ hoc est Mars απο του αιρειν και αναι
ρειν hoc est a tollẽdo & interficiẽdo,vel απο τησ αρησ η εστι βλαβη quæ.s.damnũ est,&
ꝑter has alias quoq; etymologias & diuersa ipsius noĩa exponit.Adoratũ aũt a Thracibus &
Scythis,quoniã apud eos bellica plurimũ exercitia vigent.A Latinis aũt Mars eo dictus est,ꝙ
officiũ bellãdi maribus cõue
nit.Firmianus homicidã fu
isse voluit,& ab Atheniẽsib9
cædis crimine ꝑ gratiã libera

Latonæ,Cereri,Paniq;,Hecatæq; triformi

tum.¶Veneri.non solũ meretrici,sed & inuentrici artis meretricię,ꝓditũ Ennio,ea & Cypriis **Venus**
mulieribus ꝑsuasit q̃stum corpis facere,ne sola impudicitiæ & virorꝝ appetẽtiæ notam con
traheret.hanc Cypro ortam,& ex spuma maris emersam fabulabant̃,vñ & Cypriæ,& Pa
phiæ,& Amathusiæ,& Amathũtidis illi nomẽ inditũ.Natam Cytheris primũ applicuisse fe
runt,& inde Cythereæ nomẽ.Plures tñ Veneres ut diximus,positæ sunt.¶Phœbo.Soli,di
ctus aũt Phœbus a splẽdore,sed de Solis noĩb9 variis,ꝙ Apollo,Phœb9,Sol,Hyperiõ.Titan **Phœbus**
Osiris,Liber,Mithra,Delius,Cynthius,& cætera non parꝝ multa Macrobius,Capella,alii.dis
seruere.a locis aũt ut plurimũ indita cognomina.Delius eñ ab insula,Cynthius ab insula,sed
rectius a monte,& si qua eiusmodi,quæ Lunæ quoq; pariter cõicata,cui & a loco pari pacto
nomẽ Orthosia,vñ Lycophron illã vocauit τοξοδαμνον ορθωσιαν & Issoria a monte La
coniæ,Stephano Authore.Variiq; varia de illius gñatõe dixere.cõueniũt fere oẽs fabulato
res Solem fratrẽ fuisse Lunæ.Tragici tñ quod & aduertit Theon,eum Lunæ dixere patrẽ,qd
lumen ei.s.affatim ꝑbeat,sed frequẽtius fratris noĩe donatus est. ¶Atq; sorori Lunæ,quæ &
Latonia dicta,qm̃ finxere ex Ioue illam & Latona in Delo natam,sed & nõnulli Thiam Solis
& Lunæ matrẽ fecere,ut Hesiodus θεια η ελιον τεκε μεγαν λαμπρατε σεληνην γ4ναστυ
πο δεμηθεισ αυπεριονοσ εν φιλοτητι & Pindarus q̊dam hymno tale principiũ fecit μα
τερ α ελιου πολυωνυμε θεια,septẽ aũt hæc sydera q̃ recensuimus,ꝑ cœli spatia dilabentia
& errantia,deos esse veteres putauere græci.& θεοσ illis nomẽ imposuere απο του θεειν,q̊d **θεοσ.**
.s.p cœlum decurrerent,ut Plato docuit in Cratylo,a timore tñ eorꝝ etiam nomen tractum
esse,scripsit Eusebius,sed απο την θεσεωσ Phurnutus existimauit in libro de natura deorꝝ,
& antiqtus deos vocatos asserit,ꝙ αδιαπτωτουσ,hoc est sine casu ferre viderent̃,existiman **αδιαπ-**
tes eos astrorꝝ motus rerꝝ causas esse,& θεθηρεσ,hoc est positores,quin & dæmones eisdem q **τωτουσ**
bus & sydera,noĩbus appellatos fuisse,Seuerus ex Martini sentẽtia memoriæ posteritatis cõ
mendauit,hominũ item nomenclaturæ syderibus impositæ sunt,hominũ inq; quos diuinis
honoribus dignos autumassent.Iouem dico,Saturnũ,Venerẽ,Martẽ,Mercuriũ,sed & Apol
linem,Solem ipm & Lunã,q̃ & Diana,quorꝝ iũctim meminimus,non tanq; fratrꝝ & sororꝝ
quo modo fabulæ ferũt.sed qm̃ & Aegyptii veteres,& Plato & Aristo.censuerũt inter Solẽ
& Lunam,planetarꝝ interpositũ esse neminem.& q̃uis Chaldæi,Ptolemæus,pleriq; alii po
suerint,Solem mediũ planetarꝝ,non defuere tñ ex iunioribus,ut Ieber,ut Theon ipsius inter
pres Ptolemæi,q Solem a Luna secũdum facerẽt,& supra eam statim collocarent,de reliqs eti
am non plane constat,nam de Veneris & Mercurii sydere ꝓrsus ambigit̃,exploratũ quoq;
non esse,quo ordine suꝑiores illi Mars,Iuppiter,Saturnus inter se collocent̃,Andreas sum
marius est author,q & explorari satis non posse contẽdit.Moses item Aegyptius ex Abuba
chesis sentẽtia,ordinem planetarꝝ incertũ ꝓnunciauit,sicut & sphærarꝝ quoq; incertũ numerꝝ
& supra dictũ,& aꝛs etiã comprobatũ.Quid:ꝙ habitus etiam numerus planetarꝝ incertus,
quando alios etiã esse posse planetas,ꝑter eos q vident̃.Phauorinus apud Gelliũ affirmauit.
¶Latonæ.Cereri,non solũ autem gentes coluere sydera,verꝝ alia quoq; numina inuexerãt,
& innumeris pene non rebus modo sed vmbris,sed inanibus figmentis,diuinos homines
deputauerũt,Latone vti Solis & Lunæ matri,Cereri vti seminũ inuentrici,vnde illud,Liber **Ceres**
& alma Ceres vestro si munere tellus Chaoniam pingui glandem mutauit arista,Poculaque
inuentis Acheloia miscuit vuis.Siqdem vini illi,huic frumenti vsum acceptũ retulere,& arã
dæ terræ industriam illius inuẽtũ asseruere,qua de re idem.Verg.Prima Ceres ferro morta
les vertere terram Instituit.Ceres autem ꝓ Luna habita,Liber ꝓ Sole colebat̃,illa multis in lo
cis,sed ꝑcipue in Attica regione,vbi Cereris Eleusine mysteria frequentabant̃,tanti apud gẽ **Eleusinia**
tes habita,ut illis Hercules initiari efflagitauerit,nec potuerit ut Pausanias,ut alii,scripsere,quo

niam Eumolpi legibus vetarẽ,quæ idipm muneris dumtaxat indigenis pmittebant.ppter-
ea dixere minora Eleusinia in Herculis gratiã istituta.Eumolpus aũt,nõ Thrax ille celebratus
ut Ister voluit sed alius,Herculẽ initiauit,q postea μοστη nomine a Lycophrone vocatus ẽ,
sed & templũ erat Athenis Eleusiniũ dictũ,tanta reuerẽtia,ut ne illius explicaret mysteria Pau
sanias somno se monitũ affirmarit.& Numenius quoq; somnio rephensus dr̃,q ea sacra in
Attici terptari,& in vulgus pmere sit ausus.tractũq; est puerbiũ a græcis αττικοι τα ελευσινια.
Elusinia ut eos indicarẽt q arcana non diuulgãt.Ea tamen arcana Eleusina,non execrabilia mõ erant,
sed vana prsus,& risu q̃ attentõe digna,q̃rebatẽ em̃ Proserpina ab incesto raptã patruo,ma-
gna tedarum ardentiũ frequẽtia,qm̃ ferebat Cererem ipam accensis ex Aetneo v̷tice facibus
filiam in Sicilia quæsiuisse.eius in honorẽ Athenienses constituto die,calathũ cuius est vsus ĩ
seminibus terræ commẽdandis,curru impositũ circumferebant,quod moris postea Phila-
delphus in Alexandria constituit,eiusq; rei subobscure meminit Calimachus.Erat & agon
apud Eleusin in quo victoribus ordea corone erãt,ad Cererẽ ipum honorandã,de quo cer-
tamine Pindarus in quodã Isthmiaco hymno meminit και ρ δαμχτροσ κλυτον αλσοσ
Pan. ελευσινα δε ευβιασ εν γναμπτοισ δρομοισ.¶Paniq;.Quoniã illum pesse armentis &
pecorum gregibus putarũt,& saltuũ siluarũq; deũ autumarũt.Pan alius Mercurij & Penolo
pes filius.Iouis alius & υβρεωσ Pana pdijt.alij Penelopes & omniũ pcorum filium a qbus-
dam habitũ,quod & Duris Samius sensit,& ppterea Pana vocari Epimenides Iouis & Cali-
stus Pana & Arcadiũ geminos,Aristipp9 ĩ Arcadico,Iouis & Oeneidis nymphę,& alia mul
ta de eo fabulose ferunt,quæ consulto ptereo.pleraq; em̃ apud enarratorẽ Theocriti,multa
apud Phurnutũ legi possunt,apud quem etiã Pan mundus erat,& idem cum eo,quem hor-
toꝝ deum & custodẽ gentes nugabant.hæc aũt syllaba ni,natura solet esse breuis apud græ-
cos,longam posuimus latine scribentes,& ectasi figura vsi,sed & pduci eam solere græci,no
Hecate tant grãmatici.¶Hecatæq;.Hecate,& Diana,& Luna,& Phosphoros,& Dyctinna,& Triuia
& Prothyrea,& Lucina,& Proserpina,& alijs etiã nominibus nũcupata est,ut hinc Orpheus
in hymno ad ipam multinomiã dixerit Κλυθι ω πολυσεμνε θεα πολυωνυμε δαιμων,
q̃q; legi in commẽtarijs Theocriti,qbus nomen fecere diuini Flores,mixtũ fuisse Iouem Cę
reri,q̃ pepererit Hecatem robore & magnitudine inter deas pcellentem,atq; hanc ipam a pa
tre sub terrã fuisse missam,ad q̃rendum Proserpinã,& Phosphorio & terrestris Dianæ,& ali
is etiã noĩbus appellari,ex quo colligeret Proserpinã distinctam fuisse ab Hecate,quã tñ non
diuersam,sed eãdem plurimi gentiũ auctores pdicarũt.Illudq; notum apud omnes pene scri
ptores gentiũ,Proserpinam inferoꝝ reginam putari,& de Hecate dictũ a Vergilio in psona
Sibyllæ,q se auernis lucis pfecisset,eademq; Hecate apud Sophoclem tradit serpentum spiris
coronata.¶Triformi.Quoniã vt alij dicũt,luceat in cœlo,feriat in terris,torqueat in infer-
no.Sed ppterea ipe arbitror q eius simulachꝝ triceps erat.pingebant em̃ caput medium ho-
minis,dextꝝ equi,sinistꝝ canis,vt nõnulli referunt ex Orpheo:quoniã si recte ppendat,tri-
cipitem certe facit Hecatem,sed illi sinistrũ equi,dextꝝ canis caput affigit,cui rei puto Vergiliũ
allusisse scribentẽ,tria v̷ginis ora Dianæ,& Nasonem pariter cum ait,Ora vides Hecates in
tris v̷gentia formas.& iteꝝ in septimo,modo diua triformis Adiuuet,& paulopost,tuq; tri-
ceps Hecate.Item Silium in primo.tum nigra triformi Hostia mactat diuæ.Et Claudianum
hoc in Hemistichio,ternis Hecate variata figuris.& Seneca in Hyppolito.Hecate triformis,en
ades ceptis faucẽs.Triformẽ v̷o illã noĩatam Phurnutus ait,q tres Luna generales figuras va
ria ad Solem habitudine designet.nõnulli ab centenario numero deriuatum nomẽ voluere,
alij q centũ hostijs placaret,sed placet magis quod Phurnutus pdidit,a iaciẽdo pcul lumine
quare & ferre illam sagittas finxerũt,quemadmodũ & Apollo,vnde εκατιβολουσ nuncu-
pat.sed & εκηβολοσ ipe Apollo dictus & εκατηβελετησ & εκατου etiam dicit.vel a cen
Ilithia. tum ut dicunt græci,utpote q tot sagittas simul emittere.i.radios possit.vel ab εκασ.i.longe
damna videlicet iacere,aut quoniã longe a nostro v̷tice mouet,dictũ est εκασ ατειν.i.lon-
ge dimoueri & salire.Alij dicunt Hecates plures fuisse,alij vnam,sed non conueniunt cuius
nam filia,nam Bachilides Noctis,Museus Iouis,& Asterie Pherecides,Aristei Cereris,& Io-
uis alij.Dionysius in Argonauticis,& Apollonius & alij,Persei fratris Oeetæ Cholcoꝝ regis
Hesiodus aũt voluit Iphigeniã numine Dianæ Hecatem factam.Ceteꝝ Hecates nomine fere
bant oracula multa,quoꝝ mentõem facit Cæsariensis Eusebius,& ei quoq; iuxta varia no-
mina,varias etiam tribuebant v̷tutes,vti Lunam rebus elemẽtaribus pficiebãt,vti Diana di-
cebat venatoĩbus,eam & saltibus psidere autumabãt,atq; hinc eius quoq; plura noĩa,vti He-

cate vero subterraneis in locis ius habere putabāt, uñ illud apud Verg. lucis Hecate p̄fecit auernis, eadē Daira apud Apolloniū dicta, & Eschilū, & alios q̄ & Nychia. i. nocturna, qm̄ rebus obscuris putabat̄ p̄esse, & in noctē placabat̄. vti Proserpina quā a ꝓserpēdo dictā videri volūt, qm̄ modo in dextrā, modo in sinistrā moueat̄, græci Epicharmi & Ennij auctoritate. Itē Dictynna a fœmina quadā Brito martis appellata, q̄ venatoꝝ inuenit rete, de qua re apud Strabonē plura. Plutonis item vxor, & vmbraꝝ putabat̄ regina, q̄q̄ Orpheus (quod irridet Athenagoras) voluit Iouem patrē illi cōmixtū, vñ natus sit Dionysius. vti Lucina ꝑtub mulieꝝ p̄fecta credebat̄, eam

Thura prophanatis demēs adolebat in aris

ipsam & Orpheus, & Calimachus, & alij plures, Ilithiā putarūt, tametsi apud Cornutū tot Ilithiæ, quot amores & partus. hinc eueniebat vt natorum infantium vestes ipsi Dianæ pro munere suspenderēt, ꝓpterea quoq; estimatū est in hymno Iouis apud Calimachū φητώνης ἀρτέμιδος mentōem factā, & Calimachus idem in ipsius hymno Dianæ, eam Chitonē appellat, atq; accedere ad vrbes fabulabat̄, ob leuādos ꝑturientiū dolores, reliquo tempe in mōtibus diuersari. Adstipulat̄ quoq; Stephanus Dianā Chitonē & Chitoniā dici, auctoritate Menippi, Byzantij & Epicharmi. Sed enim Ilithyiā nō eādem esse, q̄ & Diana putauit. Pindarus in q̄dam hymno Pythio fabulatus, Aesculapij matrē aureis arcubus Dianæ ꝑdomitā priusq̄ cū Ilithyia opus ꝑficeret, ita ille ὤριν τελέσαι ματρευπολῶσιν εἰλείθυια δαμεῖσ' ἀχρυσέοις τόξοις ὑπ' ἀρτέμιδος. quā tñ Ilithyiā ꝓrsus haberi pene oēs vt diximus, consensere, vñ & soluebāt zonas q̄ primo erant puerperæ, & suspēdebāt Dianæ, atq; Athenis erat sacrum λυσιζώνης ἀρτέμιδος, hoc est Dianæ (dicere liceat) soluizone. qua etiānum appellatōe vsus est Orpheus in hymnis q̄ Dianā Prothyrea, & Ilythiā, & Soluizonā, & Plurinomiā nūcupauit. Diana item cognomine Pytho, colebat̄ Corinthijs, ut ait Hermolaus in castigationibus Plinij, ope quo ad studia humanitatis ꝑtinet eruditissimo. Citaui Hermolaū, qm̄ id alibi me legisse nō memini. Memini aūt Pitho ꝓ vi ꝑsuadendi qua polluisse Periclem fama est sæpe desumptā. de qua Cicero, Eupolis, aliī, & ipse Hermolaus etiā nō nihil post Politiani reprehensionem in Theodoꝝ, quæ oīa vt mihi videt̄, cōuenire possent, si vis ꝑsuadendi quā fabulati sunt, deum esse ꝓ naturali eloquentia desumpsissent. est em̄ apud Orpheum in hymno naturæ πειθώ ꝓ ipsa natura celebrata, q̄ ut ait πιλεξαμεν φαυλοισι γλυκιδα δε πειθωμένοισι. alij ut est apud Pausaniā nugati sunt, nō Ilythiā sed Lucinā ex Hipꝑboreis ad leuādos Latonæ ꝑturientis dolores, venisse Delon. Cice. quoq; Latonā errore & partu laborantē, confugisse Delon voluit. Sed añ illum Aristot. in lib. de natura animaliū, fabulatū scribit, aberrantem Latonam ex Hypꝑboreis Delum venisse, sub specie lupę. Ego vero arbitror huic fabulæ, cuius Aristoteles meminit, nonnihil naturalis fundamenti subesse posse. Notissimū enim frigus gñatōi ipsi & fœcūditati ꝑ se repugnare, teporē aūt & calorē cōferre. Hypꝑboreo ꝟo cœlo nihil frigidius esse admodū cōstat. paritérq; Delon Aegei maris insulā, aeris tepore pollere. q̄ factū ut nō ab re penitus, si naturalē partū spectarūt dixere Delon Hypꝑboreis p̄positam. hinc orta fabula est Latonā e frigidissima regione tepentē petiuisse pariēdi tpe, & Lucinā in Hypꝑboreis cū esset, sese Delon ad maturādū Latonæ ꝑtū cōtulisse. Fabulosius aūt scribit Homerus ī hymno in Apollinē missam. Irim deaꝝ iussu, ad Ilithyiā inscia Iunone, de cęlo accersendā, ut Latone, q̄ nouē diebus & totidē noctibus in ꝑtu laborabat, opē ferret, atq; eius illā aduētu peperisse, ut fabulaꝝ etiā incōstantiā hinc irrideri liceat, qñ alij ex Hypꝑboreis, alij ex cœlo vocatā dicāt Ilithyiā, q̄ tñ a Romanis adeo celebrabat̄, ut Sibyllæ vaticinio, quod est apud Zosimū, sacra illi reputarent̄. Gnosij eam dicebāt in Amnisio natā. Amnisius aūt Cretæ ꝑs, vbi Ilithyiæ monstrabat̄ spelūca, de qua Homerus in Odyssea. Idem Cretēses Iunonis eam filiā dixere, sic & Pindarus etiā q̄dam in hymno Nemeæo inuocat ingens, Ἐλείθυια πάρεδρος μοιρᾶν βαθυφρόνων παῖ μεγαλοσθενέος ἄκουσον ἥρας. & paulo post appellat Hebes sororem τεὰν inq̄t ἀδελφεὰν ἐλαχομεν ἀγλαόγυιον ἥβαν. imitatus ut opinor Hesiodū, q̄ Hebē & Martē, & Ilithyiā, ex Iunone deriuauit. ita ille ἡ δ' ἥβην καὶ ἄρεα καὶ εἰλείθυιαν ἔτικτεν. eadē habita est inferna Iuno, q̄re & Terent. scribit, Iuno Lucina fer opē, varieq; illi appellatōes inditæ, ꝓ varietate fabulaꝝ, poetarūq; libidine. Ab Eusebio ꝓdit̄, Proserpinā Siculā ꝟginem, ab Orco Molossoꝝ rege turpissimo raptā, ex q̄ historia tot & tāta ꝓsiliere mēdacia. ¶ Tura. thure oēs fere gētes sacrificabāt, anteq; victimas pecudū, mox & hoim cæderent, ut refert Theophrastus & Porphyrius. ¶ Adolebat. Verg. adolēt altaria flāmis. vario tñ significatu hoc ver

Amnisi.

Adolere

bum ponit,nam & vro significat & sacrifico,& etiã calefacio igne,vt in Moreto.¶Demens.
Ara amẽs,qm̃ dæmonẽ venerabant.¶In aris,pphanatis.in pollutis & scelere maculatis aris.Ara
Altare & altare hoc differre nobiles dicũt grãmatici,ut hoc supis tm̃,illa & supis & inferis poneretur,
Aegypt⁹ sed,pmiscue sæpenumero accipiunt.Aegyptus.in Aegypto oĩm regionum supstitiosissima,
multa habebant sacra,sed q̃ Osiridi fiebãt mirũ celebrabant.Aegyptus aũt (ut scribit)a rege
cognomine nũcupata est.eius item rex Thonus illi etiã cognomẽ qñq; indidit. vñ Nicãder ce
cinit θωνω εν ψαμαθοισι. re
gio a qbusdã laudatissima,a
deo ut credi possit a Pindaro

Aegyptus lacerum mœrẽs plangebat Osirim.

Libyã ideo Διοσ κηπον εξο
κον.i.excellentẽ Iouis hortũ appellatũ,qm̃ vicina sit Aegypto.q̃ Διοσ τεμενοσ,hoc est Io
uis lucus nũcupata sit,q̃q̃ de Ammonis oraculo id pt intelligi,& insignis cultoribus fuit Ae
gyptus,qm̃ inuẽtores multaꝝ artiũ eius populi extiterũt.Apud Herodotũ,Dionysium,alios
damnat tñ ab alijs & a Theocrito pcipue,,puerbiũ quoq; vulgabat,Aegyptios vehemẽtes eẽ
ad conficiendas fraudes.quod non abhorret a sacris literis Hebræis,,in quibus Aegyptus
sæpenumero vitupat,& tenebras denotat,qd' forte imitatæ sunt gẽtes,cũ κεριαν,Aegyptum
dixere.Calidissima certe regio,adeo ut in Hieroglyphicis Aegyptus ip̃a significaret p ollã ac
censam,cui cor superimpositũ esset,dabaturq; eo intelligi queadmodũ cor zelotypi cõtinuo
flagraret,nihilo secius Aegyptũ ex calore nata in ea,vel cõmorantia calefaceret animalia,ve
rumtñ calor ille multũ humidi secũ habet,nec superãs videt ob maximã fertilitatẽ regionis,
& fœcũditatẽ mulieꝝ.siqdem,pdit memoria.octo infantes simul Aegyptias peperisse fœmi
nas.& si Aristoteli credimus de aĩalibus differẽti,eaꝝ vna q̃ttuor ptubus.xx.,ptulit,qd' mihi
minus miꝝ visum est,postq̃ legi in historia cuiusdã episcopi Nouocomẽsis,mulierẽ quãdã
cui Antonia nomẽ,in agro Mutinẽsi huic,pximo,quadraginta filios edidisse,dum ageret ip
sa annũ quadragesimũ.ac sæpe vno ptu ternos atq; quaternos,sed demiratio,prsus euanuit
ab hinc ferme trienniũ,cũ neq; in Aegypto,neq; in nostra regione,sed frigidiore admodũ &
Partus nũerosus niuiũ Boreæq; ditissima.Mulier Germana Dorothea noĩe,gemino ptu viginti filios effude
rit.altero nouem,vndecim altero,& mihi narrauerũt incolæ.dum numerosam hãc,plem ge
staret in vtero(nam nec pgnãtem,nec grauidã cõspexi)ob ingẽs põdus,solitã eam fascia col
lo & humeris appẽsa tumidã aluũ,& adusq; genua,plabentẽ,subleuare.Non refero fabulas,
habeo testes grauissimos etiã ex Italia,q & seorsum & mecũ,rem certe rarissimã pceperũt.q̃ si
qs frigus cõtinẽtis aeris in causa esse cõtenderet,ut intranei caloris densior fortiorq; vis euade
ret,numerosæ ferẽdæ,pli cõducens,isidem dissoluat opepcium est,cur idip̃m frequẽter nõ ac
cidit sub frigido cœlo,queadmodũ sub calido,sed hũido cõtigisse,pdit memoria. veꝝ hęc pa
Plangere rerga(ut Græci dicũt)fortasse videbunt,ut alia pleraq; ijs q reꝝ copia nõ delectant.¶Plan
Plorare gebat Osirin.Plangere & p eo qd' est pcutere sumptũ est.hoc loco,p eo qd' est plorare,lamẽ
Flere tari,& flere.Seruius ploratũ,lachrymaꝝ tm̃ esse voluit,planctũ vocũ,fletũ v̾o ad vtrũq; pti
Osiris nere,q̃q̃ cõfundunt a poetis.nos hoc loco plangere diximus,ut voces Aegyptiaꝝ fœmina
rum significaremus,q̃rentiũ & dolentiũ Osiridẽ amissum.Apud Herodotũ Osiridis mẽtio,
& apd' Diodoꝝ,q scripsit Aegyptios Osirin & Dionysiũ vnũ putasse,et ea q̃ Baccho tribuũt,
oĩa illi cõcessisse.Sed te admonendũ tñ volumus,nõ pauculos illos q circũferunt esse oẽs Di
odori libros.quadraginta ille scripsit(ut in,pœmijs ip̃e p̃fatus est)volumina,ppetuæ historię
Diodori libri & opi ip̃i bibliothecæ nomẽ esse voluit.li v̾o q vulgo habent,mutili & male habiti sunt.alij
p̃ter eos nobis græco sermone nõ desunt.Sed ad ip̃m Osirin redeũtes,dicimus eũ eodẽ aucto
re,existimatũ Solẽ ab Aegyptijs,q & Titan & Mithra,vñ illa Papinij.seu te roseũ Titana vo
cari Gentis Achemeniæ ritu,seu p̃stat Osirin Frugiferꝝ,seu Persei sub rupibꝫ antri Indignata
seq torquentẽ cornua Mithrã.Osiris aũt ab Aegyptijs dictus,a qbus & Luna sub noĩe Isidis
adorata est,inuentrixq; habita tritici & ordei,q̃ prius ferũt inculta inter alias herbas delituisse
Vñ Isis Ceres dicta inuẽtrix tritici,Osiris aũt aratri ferebat inuẽtor,eumq; in Geor.,pbat Serui
us a Verg.subindicatũ hoc hemistichio.vnciq; puer mõstrator aratri.& Martianus quoq; id
ip̃m videt voluisse Osirin inuẽtorẽ aratri.q̃d clarius aliquanto explicauit etiam Tibullus ca
nens.Primus aratra manu solerti fecit Osiris,Et teneram ferro solicitauit humum.Acceptum
quoq; Osirin pro ipsa frumenti semente,scribit Atheniensis Athenagoras christianus philo
Tauri sophus,& Eustathius in Dionysium Libym refert Tauros populos,ab animali quadrupede
populi. tauro cognominatos,propterea q̃ ibi iunctis bobus Osiris terram arauerit.Non solum igi

tur in Aegypto,sed alibi colebat̃ Osiris,cuius cerimonias sicuti & Isidis,ex Aegypto in Graeci am Orpheus vexit,& in Iouis & Dionysij Orgia trãstulit.Cuius rei meminit Diodorus,Plu tarchus,alij.meminit & Demosthenes orator.Solebãt aũt sacerdotes Isidis,ut Firmianus retu lit,deglabrato corpe pectora tũdere,& lamentari ad exemplũ Isidis,quae Osirin q̃reret amis sum.inde apud Lucanum,nunq̃ꝫ satis quaesitus Osiris.scribit autem Orus Hiliacus in Hiero glyphicis Isidis foeminae picturã annum significare,& eadem notari deum,apud illos autem Isim esse astrum Aegyptiacae σωθιο nuncupatũ.graece vero ασρομυων. habitum autẽ Osirim pro numine qđ phanis & cerimonijs pesset,Apuleius est auctor.Scribit epigrãmate quodam Ausonius Osi rim Aegyptios dicere,Ogygios Bacchum.Mystas Phanetem.Indos Dionysium.Romanos Liberum.Arabes Adonium.Lucanos Pantheon. Isis.

Membraqꝫ cõspicuã tristis referebat in vrnã,
Et latratorem templo sacrarat Anubin,
Isidis & Phariae numen,Crocodilon,& Ibin.

¶ Membraqꝫ conspicuã.discerptũ & lacerum Osiridem alij quaesitum ab Iside matre,nonnulli ab vxore simul & sorore.voluere,cũ dolo a Typhone fratre & a Titanis esset interfectus,& viginti sex partibus pfractus,quibus oc cisis,cum partes viri discerptas in vnũ praeter pudenda,composuisset,sacerdotibus sepelien das tradisse narrant,ac uti deum colerent imperasse,indeqꝫ sacra huiusmodi in memoriã fre quentata,querendi Osiridis & componendi,sed & vnicuiqꝫ pticulae membrorꝫ,templũ & sa crum aedificatũ legimus in Phegalis(ea est vrbs Aegypti)ibiqꝫ magnũ sacrum & iuramẽtũ, Phegalis vnde apud Lycophronem δαιμων εν φεγαιο χυγαλευσ φαυσηειοσ.turris tamen contra Pharum altissima,sepulchrum erat Osiridis.& Idotheae Protaei,ut est apud Eustathiũ.ipe idẽ Osiris & Sol uti diximus putabat̃,& Dionysius,quem iuuenem pingebant & senem,habita consideratiõe ad moderatam & exuberantẽ vini potõem,quando altera vires inderet,altera demeret.& sacra illi ob vini fortasse memoriam,faciebãt liquentia.Vnde apud Orpheum in argonautico και οσιριδοσ ιεραχυτλα.Nomen autem Osiridis apud Aegyptios clarissi mum prae alijs,adeo ut & herbae etiã communicatũ sit ei quam Aegyptij apsapherꝫ dicebant ut est apđ Dioscoriden in.iij.scribentẽ,Apsapherꝫ a pphetis Osiriden appellatũ,ab alijs spõ dilon,ab alijs chorodanon,a Romanis herbã rutiualem.¶ Et latratorẽ templo.Erat & Anu bis celebre apud Aegyptios numen,& eius simulachrum canino capite fingebatur.pingeba tur,fundebaturqꝫ.Verg.de Cleopatra Aegyptia.Omnigenũqꝫ deum mõstra & latrator Anu Anubis bis.& apud Luc.semideosqꝫ canes.& apud Seduliũ,semi hominẽqꝫ canem.Anubis aũt,ut re fert Diodorus,filius Osiridis fuit,cui quoniã canis imago insigne fuerat,eapropter canes Ae gyptij veneratisunt,& ipm Anubim sub canis forma coluerũt.Anubim aũt p Mercurio su Isides duę mebãt,qa nihil cane sagacius,ut in octauũ Seruius meminit.¶ Isidis & Phariae.Phariae.Aegy ptiae a Pharo,de qua dicemus.Verꝫ diximus Phariae ad differentiã argiuae.Duae ẽm fuere Isi des.Alterius lõgo meminit pgressu Diod.in primo hist.Meminit quoqꝫ Horus Niliacus tra dens eius imagine annum & deum significari.Legimus & lucos apud Pausaniã in Corinthi descriptiõe Isidi Aegyptiae,& Isidi Pelasgiae dicatos.postea fabulatores multi duas in vnam cõ flauerũt,& Io.in Aegyptũ pductam Isidem factam,& deam cõstitutam nugabant̃,totqꝫ & tã ta foeminae raptae ab Aegyptiorꝫ & Graecorꝫ vanitate concessa sunt,ut multi etiam voluerint ab ea Ioniũ pelagus nũcupatũ fuisse,q̃q̃ Theopompus ab Ionio Ilyrico viro.Archemach⁹ Ionium ab Ionis q ibi perierũt.Alij ab Iaone Italo Adriae filio,a quo etiam Adriaticũ,ut ingt Eustathi us.του δε ανωτερω ελθεντοσ ιαονοσ υιοσ αδριασ ιστορηται αφ ου το αυτο πελαγοσ και αδριατικον λεγεται.Alij pelagus illud,quod est a Gaza vsqꝫ in Aegyptum dici scri adriaticũ bunt Ionium,& Ionem gazam vocauere.vbi bos in similitudinem Io siue Lunae.Io siquidẽ Io. lingua Argiuorum & Luna dicebatur.Ab Ionio Dyrrachij filio Appianus voluit Ionium dici.Sed Ionium mare,Adriaticũ idem esse plurimi voluerunt,q̃q̃ Ionium partem Adriati ci maris accuratiores faciũt.vt Eustathius decernit.Dictum aũt vel ab Adria Ionis matre,vel Adria ab vrbe,& fluuio cognomine.qui latine nomen Io inflectũt,Ionis dicũt,& q̃ in hanc formã sequuntur exemplo Plauti,Caesaris,& aliorum.Iside autem significari iustitiam existimatum est,eo qꝫ ισοσ aequalis dicatur,ut etiam apud Eusebium legi potest.Meminit Seruius Isin Ae gypti genium esse,& Aegyptiorum lingua terram significari.sed & Isin ut legi apud Athena goram dixerunt quasi ειδεσ παντεσ εισιν.volentes fabulas ad philosophiam trahere.

Croco ¶Crocodilon.Crocodilus magnũ aĩal figura,lacerto ſimile,de quo plurimi apud græcos,&
dilon apud latinos Plini.nõ paꝝ multa.plures ipi vidimus,ſed mortuos,tectis tẽploꝝ,& arciũ po
Ibis ſtibus appẽſos.¶Et ibin.Ibis auis eſt,quã nõnulli falſo ciconiam exiſtimãt.Ariſt.Plini.Aelia
nus.alij.Scribit ãt Ariſto.de hiſtoria aĩaliũ li.ix.ibes duplici gñe diſtingui,circa Peluſiũ nigras
eſſe,tota reliqua Aegypto cãdidas,nullas nigras inueniri.Memoriæ quoq; ꝓditũ eſt,ſalubre
hoibus ex eius aĩalis natura remediũ ꝓueniſſe,qñ abluẽdoꝝ inteſtinoꝝ inuentũ illi referãt ac
ceptũ,quę roſtri aduncitate ꝑ
eam ꝑtem ſe ꝑluat,qua ciboꝝ
onera mittunt.Eam aũt Ae
gypto peculiarẽ in alpibꝰ a ſe

Atq; etiam Phariũ inſtituit maleſana Serapin

viſam Marcus Egnatius Caluinus p̃fectus ꝓdidit.In honore habita eſt Aegyptijs ob pugnã,
& cædẽ ſerpentiũ Auctores Diodorus,& Herodotus,q duas quoq; eaꝝ ſpẽs in Euterpe tra
dit.Siqdem & vehemẽter nigras ꝓdit gruinis cruribus,& roſtro maxima ex ꝑte aduũco,& ali
as etiã affirmat eſſe,qbus pedes ſint humanis ſimiles,gracile caput,& collũ,pẽnæ cãdidæ p̃ter
ceruicẽ & caput,& alaꝝ ac natiũ extrema,q̃ vehemẽter.ſ.nigra ſint,crura v̾o & facies alteris
eſſe cõſentanea.Adſtipulat̃ Strabo diuerſam eſſe a ciconia mitiſſimã auẽ ibin,magnitudine ãt
illi & figura ſimilẽ,eam v̾o q̃ nigra nõ eſt ſiꝑem eſſe colori ciconiæ.Calimachus de ibide inqt,
ꝙ τοισ αιγαμουσι αυσ οιωνισον,hoc eſt bis nubẽtibus triſte auguriũ.Euphorion idẽ aſſi
gnauit alteri aui,q̃ crex dr̃.afferre em̃ inqt κακον γαμον εξχομενη κρεξ.Crex aũt maritima
Crex auis ſimilis ibidi ut inqt Zezes,ſed nec hoc,nec illius aut dextꝝ,aut exauguratũ omen nupti
arum,q̃ non pendent ex auibus,ut nugant̃ nulla cõſtantia,nullo cõſenſu,ſed ad libitum eua
gati,& ꝑ arbitrio qcquid ſomniarũt,cõmenti,de volucribus idẽtidẽ pẽdentes,quã inſaniam
alibi cõfutauimus.¶Serapim.ſerapis lingua Aegyptia idẽ eſt qđ ſepulchꝝ apidis,apin ãt bo
Serapis uem dixere.ſerapin dictũ fuiſſe Apin Argiuoꝝ regẽ ſcripſit Auguſti.in.xviij.q ex Græcia in
Aegyptũ nauibus trãſuectus fuerit,& eam appellatõem mortuus obtinuerit,mox tãta ſupſti
tõe cultus,ut capitale eſſet fateri eum hoĩem fuiſſe.Serapis ipẽ tẽplis colebat̃,& magnificẽtiſſi
mis qdẽ in Memphi & in Alexãdria.Euſebius Cæſarienſis in chronico,qđ e græco Hierony.
cõuertit,ſcribit Niobem primã oĩm mulieꝝ,cui ut græci ꝑhibent,miſſus ſit Iupiter,de qua in
qt naſcit̃ Apis,quẽ Serapin cognominãt.ſcribit v̾o Ruffinus in eccl̃aſticæ hiſtorię additamẽ
tis,Serapidis templũ in Alexãdria admirabili q̊dam oꝑe cõſtructũ,olim a chriſtianis deſtru
ctum fuiſſe,& ipius quoq; ſimulachꝝ ſerapidis,cuius capiti ſuꝑ imponebat̃ modius.Sophro
nius quoq; libꝝ de ſubuerſione tẽpli Serapis cõpoſuit,auctore Hieronymo.Alij Iouẽ Sera
pin dicebãt,Alij fluminis Nili v̾tutẽ & poteſtatẽ,qdã in Ioſephi Hebræi honorẽ cõſtitutũ ſi
mulachꝝ affirmabãt.Alij in Apinũ retulerũt patrẽfamilias ſeu Memphiticũ regẽ,q ciuibus
charitate ãnonę laborãtibꝰ,p̃buiſſet affatim alimẽta,quo defuncto,in eius honorẽ tẽplũ apđ
Memphin inſtituiſſent,in quo bos tanq; optimi agricolæ inditiũ nutriret̃,eiq; ineſſe q̃dã inſi
gnia coloris,q ex eius noĩe Apis appellet̃.Sorõ v̾o ſepulchꝝ eſſe illius,moxq; ex ſoro & api
ſerapin noĩatũ.De hoc ipõ ſerapide multa apud Euſebiũ in euãgelica p̃paratõe,& apud Pau
ſaniã,q etiãnum Athenis tẽplũ Serapidis fuiſſe narrat,Ptolemæi grã ſtructũ,qđ nec ꝑegrino
nec ſacerdoti fas erat ingredi,ni prius apis ſepeliret̃.Inuaſerat aũt Ptolemæũ lagi ſuꝑſtitio ex
dæmonis apparitõe,q̃ iuſſerat,ut eſt apud Euſtathiũ,mitti nauẽ q̃ appulit Phocidi,& accepto
oraculo Synopẽ acceſſit,ideq; attulit Serapidis Iouis ſimulachꝝ,qđ negret diſcerni cuiuſnã
eſſet materiæ.Senſit ãt Lactãt.Firmianus eũdẽ eſſe Oſirin,q & ſerapis,ſed mortuo Oſiri,Sera
pidis illi appellatõem tributã,ſic & Romulo poſt mortẽ Quirino nomẽ fuiſſe,Ledã Nemeſis
nomẽclatura donatã,Circẽ Maricã nũcupatã.Melicertæ Portũni & Palæmonis indita noĩa:
& ut breui abſoluamus,cõſueuiſſe gẽtes noĩa immutare hoibus poſt mortẽ cõſecratis.Nec ab
hac opinione videt̃ abhorruiſſe Marciañ.Mineus eũdẽ eſſe Oſirin q & Serapis,ad Phœbum
em̃ v̾ba faciẽs,quẽ Oſirin vocatũ diximus,canit.Te Serapin Nilus,Memphis venerat̃ Oſi
rin.ſecũda tñ ꝓducta,nõ ut ille correpta Serapin poſuit Catullus,nã volo ad Serapin.quem
vti doctiſſimũ ſyl̃laꝝ hac in re ſumus ſecuti.Cæteꝝ Origenes affirmauit Aegyptios oẽs Oſi
rin & Iſidẽ colere.Naucratitas v̾o Serapin numẽ ſuũ ex ritu antiqore nũcupare cœpiſſe,q̊ vi
det̃ deduci eadẽ illa nõ fuiſſe,Corn.Tacitus eũdẽ ſcripſit Aeſculapiũ dici,qa morbis mederet̃:
utcũq; ſit Aegyptus.¶Maleſana.male & ꝑniciose ſignificat,ut Lucañ.ſic male deſeruit,& non
maleſana & minus,ut grãmaticus notat Seruius,cõiungiturq; ſæpenumero,vñ illud Vergilij de Dido
ne.Tũc ſic vnanimẽ alloqt̃ male ſana ſororẽ.hoc loco igit̃ maleſana,inſana,ſtulta,veſanã,de

mens,ita etiã a Iuuenale nũcupata Serapin.i.ſepulchrũ bouis cõſecrauit,ſed eũ Apin Aegy-
ptiũ inuẽtorẽ medicinæ fuiſſe legi,q̃ factũ fortaſſe,ut nõ tñ qa rex,ſed qa medicinæ auctor,
p deo ſit cultus.quẽadmodũ & alij ob artiũ,vel nobiliũ,vel vtiliũ inuẽta,q̃q̃ remedia ægri-
tudinũ in Muſeũ relata olim aduerti. Abũdarũt ãt inuentoĩbus Barbari,q̃s Græci ſecuti ſunt Inuento-
moniti peculiari libro a Taciano,ne,pptcrea gloriarent̃,qm̃ ab alijs accepiſſent oĩa qbus or res rerũ.
nabant̃.& Cornel.Cælſus inter latinos,teſtat̃ Græciæ vetuſtiſſimũ medicinæ auctorẽ Aeſcu-
lapiũ fuiſſe,& qm̃ rudẽ illã paulo ſubtilius excoluerit,in deorũ numerũ relatũ eſſe,nec medici
nã mõ,ſed & alias ſiue vtiles ſiue ſupſtitioſas artes,ab ijs q̃s Barbaros nũcupabãt,gręci mutu
ati ſunt.Siqdẽ geometria & Aſtrologia ab Aegyptijs,genethlealogia a Chaldæis ad Gręcos
deriuata ẽ,tametſi Philoſtratus in vitis ſophiſtarũ ab Indis maluit ſumpſiſſe initiũ,q̃uis p̃no
tõem ex aſtris Tacianus acceptã Cariæ populis retulerit.& geometriã Perſarũ inuẽtũ fateat̃,in
libro aduerſus gẽtes,quẽ btũs Hieron.florẽtiſſimũ appellauit.geometriã tñ Aegyptijs,arith-
meticã & aſtronomiã Phœnicibus acceptã retulit Strabo.hiſtoriæ cõponẽdę ordo ab Aegyp
tijs,pdijt,diuinatio p aues a Phœnicibꝰ & Arabis petita eſt.Tuba Tyrrhenorũ inuentum eſt.
Olympi & Marſiæ Phrygũ tibia,ſed eam tñ añ oẽs duris de geſtis Agatoclis diſſerẽs Siriti Li
byco retulit acceptã,ut legimus apud Atheneũ,apud quẽ itẽ legimus,ſed alia pte opis Ariſto-
xenũ eius inuẽtõem inſtrumẽti in Hyagnidẽ Phrygiũ cõtuliſſe,Phrygiãq; appellari Melœdiã
q̃ de illo manaret q̃ Iſchiacos ſanari voluerit Theophraſtus.Id q̊q; hoc loco nõ reticuerim, Nabla
nup me in Athenæo legiſſe,Nabla & hydraulicũ inſtrumẽtũ & Sidoniorũ inuẽtũ eſſe.Q d'ſi
legiſſet Politian.in Miſcellaneis reponere potuiſſet,vbi de nabla locutus multa diſſeruit ex Io
an.Pici Patrui mei ſñia putauit,q̃ neuel ꝓ nablia vel nabla diceret̃,vtriculariã eſſe fiſtulã Ro
mani Emanuelis auctoritate.Idẽq; de crãbe nõnihil ex Athenæo colligere potuiſſet.plura de
tetraone illudq; ex hiſtoricis regis Ptolemæi monumẽtis,plura alia p̃ter nable inſtrumẽtum
opi potuiſſet inſerere,tametſi legiſſe Athenæũ ſe v̾ſu q̊dã nutriciæ ſubindicarit.& q̃dã epl'a
de cetrace & tetraone,q̃q̃ de hoc ipõ ſileat q̃ dicẽda videbant̃,q̃q; ipe auctor de tetraone de-
creuerat ut cõiecter integrũ illi non fuiſſe volumẽ,in quo & de Nabla etiã vti diximus pluri-
ma.Sed de Hebraicis organis multa dicturi ſumus in Pſalmorũ cõmẽtarijs,quos inchoatos
a Patruo dũtaxat iamdiu nos abſoluturos recepimus,ſed diſtulimus opus innumeris opp̄ſſi
moleſtijs,neq; eñ eius opa ea poſſumus facilitate repare,q̃ noſtra hæc meditari atq; cõpone
re.nã & q̃etiorẽ mẽtem,& oĩm pene linguarũ,oĩmq; facultatũ libros exigũt,illud etiã de ſam-
buca,cuius mentõem pariter fecit Pollitian.voluit Moſchus in primo mechanicorũ,initiũ a
Romanis habuiſſe,eiuſq; formã inueniſſe Tarẽtinũ Hieraclidẽ,ſed multo antiq̃or ut exiſtimo
apud Chaldæos eꝰ vſus fuit.Maſſurius acute vocis iſtrumẽtũ id fuiſſe pdidit,& chordarũ q̃t-
tuor,q̊ & Parthi & Troglodite vterent̃,ut Euphoriõ arbitrat̃,eiuſq; figurã ſi erigeret̃ nauis &
ſcalę imaginẽ p ſe ferre.lõgũ eẽt q̃ de ea,ptulit Athenęꝰ diſſerere,tm̃ hoc loco colligamꝰ,Græ
corũ id inuẽtũ nõ eẽ,nec eꝰ artẽ,quẽadmodũ nec al's pleraſq; a gręcis barbaros accepiſſe.Cy-
clopes itẽ ferrũ excudere docuerũt.Atoſa fęmia q̃ Perſis iperitabat epl'as cudere,ut Hellanicꝰ
retulit.eruditio lr̃arũ i Aegyptios relata ẽ,q̃q̃ lr̃ę Cadmo referũt̃ acceptę,q illas ex Phęnicia ĩ
Græciã primus ĩtulerit.idẽ myſteria & ſolẽnitates deorũ apportaſſe fert̃,ut ẽ apud Euſebiũ,q̃
q̃ pl'es id Orpheo tribuũt.Libes nauigia primos adinueniſſe dñr,ſed iuxta ſñiam Tibulli.Pri
ma ratẽ vẽtis credere docta Tyros.Clemẽs triremẽ Sidonijs,q̃driremem Carchedonijs acce
ptas retulit.alij nauis inuẽtũ in Erythrã regẽ.Alij in Iaſonẽ.Alij in Myſios.Alij in Myrmido-
nas.Alij in Danaũ referũt,q̃ de re Heſiod.Dionyſ.Diodo.& alij.& Orpheũ nõ myſteria mõ
Grecis tradidiſſe,verũ & cãtũ etiã,atq; poeticã,& abſtinẽtiã a cęde ferũt.ſed & phĩam ipam,&
fęlicitatis viã adiueniſſe Barbaros.ſcripſit Porphy.eo ĩ libro,cui titulũ fecit περι τησ εκλογι
ων φιλοσοφιχσ.in q̊ ita(v̾bũ pene v̾bo reddimus)diſſeruit.ęrea qppe ad deos via ſublimis
& aſpa,cꝰ multas barbari ſemitas adinuenerũt.Græci ãt aberrauerũt,q & ſi qcq̃ iã obtinuerit
corruperũt,inuẽtũ ãt eẽ Aegyptiorũ,Phœnicũ & Chaldeorũ & Lydorũ & Hebræorũ deus ipe
teſtatus.hęc ille,Qui oracula(ut opinor)intellexit eorũ vnũ ad hãc ferme ſñiam Iuſtinꝰ mar-
tyr citat aduerſus gẽtes v̾itate cogẽte,Porphyr.& alij noſtræ religionis hoſtes,q̃nq; nõ mẽtiũt
tur,ſed v̾itati tñ ex ſeſe nebulas offundũt.ex Hebræis eñ veri cognitio,q & ob viciniã alijs
noĩbus appellati ſunt,& apud eorũ q̊q; lr̃as rerũ & artiũ reptarũ auctores multo ãtiq̃ores,q̃ ij
q̃s recenſuimus,inueniũt̃,citauimus tñ eos quos Græciæ intuliſſe artes fama eſt,p̃tereũtes tã
multa q̃ a Plinio in.vij.& ab Euſebio in.x.de rerũ inuentoribus referunt̃.vulgata eñ & cuili-
bet expoſita minime libenter citamus,ſed reuertamur ad ſupſtitioſam Aegyptum,quæ.

Cicures ¶Et coluit cicures.i.domestica & mãsueta aialia,felem,canẽ,bouẽ,& hæc Aegyptus vniuersa, tametsi ꝑticulares postea populi,ꝑticularia vti Saitæ & Thebani Ouem.Mẽdesij caprã & hircũ,& his nõ cõtenta.¶Coluit genus om̃e ferarꝝ.nam & ꝑ totã Aegyptũ ibis & accipiter colebant,& lepidotus & oxyringus piscis,latũ postea(id est Niliaci piscis nomẽ)Latopolitani colebãt,Lycopolitani lupũ,Hermopolitani cynocephalũ,Babylonij q iuxta Mẽphim cẽpũ aial ut Strabo inqt satyro simile,cætera inter canẽ & vrsum.Thebani aqlam.Leopolitanij leonẽ. Atribitæ murẽ araneũ,& ne colere qs aliud ĩtelligerẽt q̃ adorare & hr̃e pro deo,audiat Athenagorã christianũ phm̃ ad Marcũ & Cõmodũ Cæsares,ꝓ christianis inter alia dicẽtẽ οἱ δὲ αἰγύπτιοι καὶ οφ[...] καὶ ασπίδες θεοὺς νομίζουσι.& serpentes inqt & aspides Aegyptij deos existimãt.

Et cicures coluit,coluit genus omne ferarũ,
Viliaq; immũdæ venerata est germina terrę,
Olim & q gelidum versabant vomere Pindum

¶Viliaq;.Nec in colẽdis aĩalibus satis se religiosos putãtes cæpe & porri.¶Terræ germina adorabant ab illis,q̃ de re Satyrus poeta Iuuena.eos irridẽs ait.O sc̃tãs gentes qbus hæc nascunt̃ in ortis Numina.¶Immũdæ.immũda ꝟo terra Aegypti nũcupat̃,qm̃ cœnosam illã,multoq; adoptã limo,Nilus decrescẽs reliqt.¶Olim & q gelidũ.Multitudinẽ deorꝝ quã celebrauit Orpheus cõfutaturi de ip̃o q̃piam dñr orpheo,ut ex authore q̊q; nõnihil cõfutent̃,& erit ec-

orphei q̃t basis,seu mauis dicere egressionẽ,q̃ negocio cõducet.iactabãt igit̃ Orpheũ inferna petisse,q̃ res a nobis alibi cõfutata & in magiã relata.Multi aũt fuere Orphei,alius Oeagri filius ex Libethris,q̃ ciuitas est Thraciæ sub Pieria,hic p̃cessisse vndecim gñatõnibus Troiana tempora dicitur,cui diuersa literarꝝ monumenta tribuit antiquitas,quę postea in auctores alios relata sunt,nam & Triasmi Ioui tragico,sacri versus in Rapsodijs conscripti Thessalo Theogneto referunt̃ accepti.Sunt qui in Cercopem Pythagoreũ ea referre malint,ut hinc obiter Ciceronis verba emaculemus in qbus legitur ea quæ Orphei esse carmina dicebant̃,cuiusdam cer-

Cic.loc⁹. donis fuisse Pythagoreorꝝ auctoritate.Cercopis vero ꝓ cerdonis reponendũ est,& consentaneum quidem erat ut Pythagorei libros consectanei sui.ab adulterino titulo vendicarent, sed & p̃ter hæc oracula,& de lapidibꝰ liber,& sacrificia Onomacrito reddita sunt.Alia p̃terea nõ parꝝ multa de q̊ apud Suidam mentio,quæ Orphei esse dicebant̃,proprios auctores beneficio longi temporis recognouerũt.Alius fuit Cicon vel ex Arcadia,quem ferũt Homeri ætatem & Troiana etiamnum bella præcessisse.nonnulla ip̃e ædidit,inter quæ hymni recitãtur.Alius Odrysius,in quem multa poemata referuntur,sed eum nunq̃ fuisse voluit Dionysius,fretus vt arbitror,auctoritate Aristotelis,quam citat Cicero,in op̃e de natura deorꝝ. Alius Crotoniata,qui tempore Pisistrati tyrãni vixit,cuius est argonauticon opus.Alius Camarineus,a quo scriptus est descensus ad inferos.Alius Thraciæ rex.Alius qui sapiẽtia & mysteriorꝝ cognitõne celebratus.sed nominis communio fecit vt & cognomenta cõfusa sint & opera.hinc sæpe Odrysium pro Lebethrio,& Ciconium pro Odrysio sumptum non temere videri potest.& vni alterius op̃e falso tradita,atq; hinc obiter mirari possumus Domitiũ,q nõ plures dixerit Orpheos q̃ qnq;,auctoritate græcorꝝ,cum ex his q̃ narrauimus cellectane is Sudæ maior numerus appareat,q̃ illũ etiã legisse ex eius cõmentarijs colligi p̃t.Thracensis aũt ille Orpheus cõsensu gẽtiũ ferebat̃ Eurydicis vxoris desiderio,q̃ serpẽtis dẽte icta,decesserat inferna petijsse,& cithare cantu lenisse manes,atq; a Plutone cõiugẽ impetratã,paulopost amisisse,nõ seruata lege qua cauebat̃,retro nõ esse spectandum,qppe q irritã illã fecisse fabulabant̃ nimia fruẽdæ cõiugis cupidine,de cuius descensu sub eius ꝑsona Crotoniata Orpheus in argonautico illud scripsit ἡμετέρη πίσυνος κιθάρη δὶ[...]ρότα λοφοιο,hoc est carmẽ reddẽdo carmini,& nostra fretus cithara consortis amore,quẽ locũ vt puto Vergi.imitatus est canẽs.

Pindus. Threicia fretus cithara fidibusq; canoris.¶Pindũ.Pindus mõs Perhibeæ,Perhibæa ãt tetrapolis Thessaliæ,in qua diuersatus Orpheus dr̃.hinc Horatius.aut sup̃ Pindo gelido ve in Hemo,vñ vocalem temere insecutę Orphea syluæ,fama qppe erat,dulcedine Harmonię trahere eũ solere syluas e mõtibus,inde aũt hæc emersit fabula,ut Palæphatus ait,quoniam Bacchæ furentes in Pieriam secesserant multis facinoribus commissis,vbi autem ciues Orpheũ rogauere,ut e montibus coniuges & filias quapiam arte reuelleret,instituisse illũ Orgia Dionysio,& citharæ sonitu fœminas,q̃ ramos omnis generis arborꝝ ferebant,in manibus e mõte duxisse,qua re spectatores demirati,& ligna primũ deuecta conspiciẽtes,dixisse Orphea de

monte ſyluam traxiſſe. traxiſſe vero ſyluas Apollonio placuit, ꝓpter eaꝝ ordinem arborū Macrobio viſum, quoniam incultas gentes & rudes, canēdo mites reddiderit, id aūt eueniſſe ob ferinos mores manſuefactos, putauit Horatius in arte canens. Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus Dictus ob hoc lenire tigres rapidoſq; leones. ¶ Dum ſuſpiraret. q̃reret, deſideraret ardēter. ¶ Amatos vultus. p̄ſentiū cōſpectum. Vultus ꝓprie hominis dr̄, facies aūt rei. Vultus
cuiuſcunq; apparentia, ut notat Gellius & alij. Ariſtote. tn̄ ſolius hominis faciem dici vult, de Facies

Orphea iactarunt dum ſuſpiraret amatos
Eurydices vultus penetraſſe cubilia Ditis,
Inde ipſum ad ſuperas chara ſine coniuge ſedes
Regreſſum, nuribus ciconū laniata ꝑ agros
Membra dediſſe feris, capite a ceruice reuulſo,
Hic cœlum terrāq; deos cōmentus, opacæ
Inſtituit nocti libamina, vanaq; ventis

alijs animalibus negat apte; de rebus inanimis non faciēs mentiōem, hæc eius v̄ba ſunt in primo libro de animaliū natura το δε υποκεφαλιον ονομαζετο προσωπον, επι μονω των αλλων ζωων ιχθυος γαρ και βοος ου λεγεται προσωπον. inuenio etiam alicubi vultum pro facie. i. apparentia, vnde Columella. Nec omibus annis eodem vultu venit æſtas aut hyems. ¶ Eurydices. coniugis. ¶ Cubilia ditis. ſedes Plutonis q & Ditis dr̄, & Plutō etiā græce. hoc ē diues, q̄ de cā, Comic⁹ Ariſtopha. in comedia, cui titulus Pluto, multa de vtroq; ꝑcatu lepidē cōmiſcuit, in ſacris etiā lr̄is māmona iniq̄tatis diuitię nūcupāt & māmō dęmōis nomēclatura: Adſtipulat̄ & noſtræ locutōi ſctūs Hieronymus in ſermone de reſurrectōne dominica citans antra ferrei cubilis dum deuicto dæmone loq̄retur. ¶ Iactarunt. iactare oſtēdere, & neſcio qd ſe altius præ ſe ferre. ¶ Inde ipſum ad ſuperas &c. quoniā impetratā ſemel coniugem & amiſſam, recuꝑare non dabat̄, ut fabulati ſunt. ¶ Nuribus ciconum. mors Orphei in ciconū fœminas refert̄. Et Ouidi. ꝓprie nurus ciconum fœminas vocat, q̄bus occiſus eſt Orpheus, ab alijs Orphei mors.
item ꝓditur laniatum eum & diſcerptū a Bacchis, vel ob contemptas nuptias, vel amore puerorꝝ quo detineret̄. Deludit Orpheum (ut videt̄) in ſua imagine Philoſtratus iunior alterius Philoſtrati (q etiā ſcripſit imagines) ex filia nepos, ſine rōne ſcribens illi accidiſſe ut beſtias mulceret cantu & ſyluas, cum tamē muſicus videri non potuerit Threicijs mulieribus, quæ ſcilicet eius corpus dilacerauerint, ut fere diceret nugas haberi debere, q̄ cantata de eo fuerant a poetis, quos certe nonnulli ꝓſa, orōne, mendacijs, & hyꝑbolicis figuris, longo interſtitio ſuperauerūt. ſcribit em̄ in eius ipius imagine Calliſtratus, nec cœlum ſe ſui ſimile ad cantū Orphei p̄ſtitiſſe, neq; Pleiades ſecaſſe ęthera, neq; Vrſas fuiſſe inexꝑtes oceani; adeo refert initio mēdacia ſuſcipe. excreſcūt em̄ nec modū capiūt. Maluere alij fulmine ictū Orpheū, ob tradita myſteria ut ex epigrāmate qd in Macedonia viſebat̄ inſculptū pſpici poterat. Alij ad Auernū Theſprotiū Eurydicis deſiderio ꝑrſus extinctū, ut eſt apud Pauſaniā, v t nil omnino gētibus conſonum & veriſimile ꝓdat̄. ¶ Hic cœlū terrāq; deos cōmentus. ex hymnis q eius nomine habentur manifeſtū eſt, & terræ eum, & ventis, & nocti, & mille deoꝝ monſtris ſacra feciſſe, ac ut ſcribit Iuſtinus philoſophus & martyr, is idem Orpheus της πολυθεοτητος, hoc eſt ſi licet dicere, multideitatis magiſter fuit, quod al's diximus. itemq; illū Athenagoras affirmauit, dum legatōe fungeret̄ ad Marcū & Cōmodū imꝑatores, deoꝝ noīa primū adinueniſſe, & gn̄atōes & acta monumētis retuliſſe, q̄ tn̄ plena ſunt nugis, ut licet apud eūdē phūm & chriſtianoꝝ ꝓpugnatorē aduertere, poeticā idem Orpheus uti diximus, & cantū etiā græcos edocuit & myſteria, igit̄. ¶ Inſtituit libamina. cōſtituit myſteria & ſacrificia, libare em̄ ꝓ ſacrificare notiſſimū eſt, libare itē guſtare, carcheſia libat. libare itē tāgere. Verg. Oſcula libauit natę. ¶ Vanaq; vētis Libo
Suffimēta dedit. Cōſtituit & vētis ſuffimina, diuerſis ei diuerſa parauit, alijs thymiamāta, alijs tura, alijs māna, alijs aromata varia, & deniq; ſingulo deoꝝ quē ſalutabat iuocabatq;, vana ſuffimēta
incendebat ſuffimēta odoramētaq;. Verg. ſuffimina poſuit, & v̄bo etiā vſus eſt ſuffire in. iiij. Geor. aut ſuffire tymo. Ventis aūt Zephyro. ſ. uoto Borcę tus apponebat, quē puto imitatus Verg. facta ventis ſacrificia cecinit, gn̄is tn̄ diuerſi ab eis q̄ Orpheus iſtituit, ſcribit̄ em̄ in. iij. nigrā hyemi pecudē zephiris fęlicib⁹ albā cędere deinde iubet. ſed & alia rōe ſuffimēta diximus, ob varietatē videlicet mixturamq; libaminū. nam ſuffimenta ꝓprie apud Feſtum Pompeiū ea erant, quæ ex milio molito faba mulſo ſparſo. fiebāt, tp̄e quo vuę calcatæ pilo p̄mebant̄.

¶Quicquid tellure &c. Epilogo colliguntur quae dicta sunt, neq; em̄ singula conuenit enumerare. ¶Excoluit. studio coluit, veneratus est, adorauit. ¶Potum virus. superstitionis videlicet & idololatriae. & conueniens videtur metaphora, quoniam ut virus corpori perniciem affert, ita animae sup̄stitio. Virus olim vt pharmacum desumptum est, caretq; auferendi, dandi & generandi casu, q̄uis dixerit Lucretius. tetri primordia viri. Acceptū autem pharmacū in bonam & malam partem, quemadmodū & venenum. Cognoscitur autem ex structura orationis, quam in partem sumi debeat, qua de re cum alij tum Caius iureconsultus disseruit, hoc loco virus in malam partem intelligendum. ¶Late ipse refudit. quoniā scilicet habitus est deorū cultus, magister & quae quis nouit, q̄ profutura existimat facile amicis communicat, seu vere illa sint bona, seu bona autumauerit, scribitur in euangelio, ex bono cordis thesauro, bona, ex malo mala proferri. Nec posse malā arborē bonos fructus facere, quare Orpheus haustam sup̄stitionem & impietatem in illos refudit, qui ei auscultabāt, & libenter tradita dogmata suspiciebant. ¶At febri populus. Romae inter alias nō modo noxias, sed & ridiculas superstitiones, publice Febri templum in palatio dicarunt, cuius & Plinius meminit in secundo, & praeterea Lupam quoq; & Floram meretricem coluerūt, sed & pallorem etiam & pauorem febris (vt ita dixerim) filios & mortis affines Tullius Hostilius consecrauit, & cloacino simulachro Tatius id honoris impenderat. ¶Latiae moderator habenae. Romanorum metaphoricae designatur imperium. ita enim principes populorum impetus cohercent, ita propensiones malas animorum flectunt, & moderantur virga iusticiae, quemadmodum habenis equites & aurigae, obluctantium equorum cursum sistunt, & colla compescunt. Zeugma autem figura est, nam posuere, verbum quod sequitur, ipsi deseruit carmini. ¶Quin etiam famae. Apud Athenienses quoque templum sacratum erat famae, vt apud Pausaniam in Attica. & sane apud quos maxime vigere sapientiam erat opinio, ij sup̄stitiosiores alijs erant. receperunt enim aliorum deorum cultum, & proprios etiam atque peculiares ipsi commenti sunt, plus quippe illis studij in dijs colendis, q̄ alijs fuisse nationibus, scribit Pausanias, apud quem & illud p̄ditur. Mineruam eos Erganem primos vocauisse, & Mercurios truncos effinxisse, atq; ijdem ipsi Apollinem Culiciarium, q̄ infestos videlicet culices exegisset coluerunt. eos vero Athenienses imitati sunt Romani, qui alienas cerimonias etiā deuictarum gentium, libenter admittebant, & praecipue Atheniensiū, a quibus primo leges petitum miserunt, permoti fama Solonis titulo sapientiae cum sex alijs impēdio celebrati, quos tamen eo titulo non vsquequaq; dignos, & Cicero & Pausanias, & alij putauere, sed dubio procul euenit, ut qui id tituli ambiunt, voti compotes non fiant, ornauit Apollo sapientię nomine Socratem, qui suam & aliorum ignorantiā profitebatur, non ornauit Anacharsim, q̄ Delphos eiusdem testimonij cupidus, accesserat, qui enim sese putant sapientes, esse sapientis titulo censentur indigni, etiam a daemone, qui quamq; praue est voluntatis, iudicio tamē naturali, multa & praeclara cognoscit. Athenienses itaq; sapientiae studijs insignes, ipsi etiam famae, quam Vergilius. Malum (dicit) quo non velocius vllum, templa posuerāt, cui & Camillus pariter tēplū dicauit, auctore Plutarcho in eius vita. ¶Immania. ampla, ingētia, caelsa, magno sumptu exaedificata. Verg. posuitq; immania templa. In foribus lætū Androgeo & quę sequunt̄ operis magnitudinē, & ornatū exprimētia. ¶Cecropidae. Athenienses a rege Cecrope nūcupati, idem & Codridae a Codro, Erecthidae ab Erectheo, Thesidae a Theseo, duplices em̄ appellatōes esse apud poetas notat Stephanū, a patria videlicet, & ab habitatore. Cecrops a Sae vrbe Aegyptiorū p̄fectus est Athenas, Sais autem Aegyptiorū lingua. Athene & Athenea apud nos Pallas, tametsi nonnullis placeat ut potius Athela Pallas nuncupet̄, auctor est Athenagoras ουτωσ γαρ απο τησ ελεασ ρ παλλαιον. sic enim inquit antiquitus ab oliua. Plures aūt sunt eius nōis vrbes, vt collegit Stephanus, nā & in Attica regione & in Laconia, & i Caria, & in Italia, & in Euboea, & in Acarnania, & in Boeotia & alibi, & p̄terea in Euxi-

Suffimenta dedit, quicquid tellure sub ima
Quicquid in aetherio nobis spectabile tractu
Excoluit, virusq; haustu late ipse refudit,
At Febri populus Latiae moderator habenae,
Quin etiam famae posuere immania templa
Cecropidae, inferno constructa altaria diti

Marginal notes: Virus — Febris culta. — Fama culta — Cecropidę. — Cecrops Sais — Athenę plures

no mari locus est,cui nomen Athene.ipæ aūt quæ in Attica olim celeberrime studijs literarꝝ
nunc ad pauperē vicum redactæ. Actæ quoq; dicebant̃,vel quoniā ibi regnauerit Acteus.
vel qm̄ ακτη est vrbs videlicet maritima & littoralis. Ab Acteo item Acteā vocatā esse Atti
cam regionē ipam,notauit Tacianus & Eustath. & Lycophron,qm̄ Attica regio Actea dice- Actæ.
bat̃,Athenienses vocauit Acteos,ab Actæone quoq; deriuatā Atticā nōnulli voluere & πα- Atthis
ραλια eadē rōne qua & Actæ,qm̄ videlicet littoralis & ex vna trianguli p̄te p̄tensa mari. At-

Cernere erat,furui madidantia sanguine tauri.
Atq; auidæ quondā mortis Spartana iuuentus
Nigrantes pecudū turmas mactauit ad aram.
Sed Beli effigiem regis Beliq; nepotum

this quoq; eadē regio ab At-
thide Cranai filia nuncupat̃.
& ob id etiā Cranae dicta,q̄-
q̄ id nōis ab asperitate traxis-
se malint,q Atthidā,Cranao
faciunt antiqorem dicta eadē
Possidonia Athena,vñ po-
stea vrbs Athene,q̄ & Diade.

Ionia p̄ter hæc ab Ione Xuthi filio,ut notat Eustath. sicut Mopsopia a Mopso,& Actæ quo-
q; regio ipa nūcupabat̃,quēadmodū & vrbs ipa quā a Cecrope hucusq; traximus. Magno
aūt in p̄tio Cecrops habitus & biformis creditus,nam fabulata est Græcia supiora illi hōis,in
feriora draconis fuisse,idq; ut Demosth. iterp̄tat̃,& hōis prudētiā,& draconis robur dabat in
telligere. Alij ex nimia magnitudie biformē dictū putarūt. Alij qm̄ duas calleret linguas,Ae-
gyptiā Græcā. Sic & poeta Ennius dict⁹ habere tria corda,ob triū linguarꝝ peritiā,vtpote q p̄ Ennius.
ter Latinā & Græcā,Oscam pariter calleret. Alij qm̄ bonus dux,& rex bonus habebat̃,bifor
mē dixere Cecropē. Alij ꝙ notat Eustath. qm̄ ferinā p̄tem Barbaros videlicet ac Aegyptios
mores,in Græcia degēs abiecerit. ecōtra Cadmū ea de causa in serpentē v̄sum,ꝙ græcos mo Cadmus
res Illyricis p̄mutarit. Alijs placuit ob leges nuptiarꝝ rite positos,cognomēto donatū dupli-
cis nature. Ferūt em̄ fœminis Græciæ sine more viuētibus,ita ut vni plures viri incūberēt,&
solam filij matrē agnoscerēt,Cecropis op̄a factū esse,ut legittimę nuptiæ cōstituerent̃,& gemi
nos filij parētes cognoscerent,indeq; bip̄titæ ipi filij naturæ crediti & appellati,quā postea no
menclaturā in Cecropē,uti in authorē,cōsensu publico retulerūt. Huius itaq; tam sapiētis vt
volūt,viri posteritas famam adorauit,& alia etiā insana cōmisit. inter quæ illud cū sup̄ capri Ascolia
nis vtribus saltabant in honorem Bacchi & festa dicarunt,ob id ασκωλια nuncupata,de q
bus apud Aristophanem mentio. eamq; ipam amētiam notauit postea his v̄sibus Vergilius
Præmiaq; ingentes pagos & compita circum Thesidæ posuere atq; inter pocula læti Molli-
bus in pratis vnctos saliere per vtres. ¶ Et cernere erat. erat videre. Figura græca loquēdi. Di-
ti. Plutoni. ¶ Constructa altaria vt deo. ¶ Madidantia. madida madefacta,humida. humefa-
cta,humentia,rorantia. ¶ Sanguine. hostiarꝝ cęsarꝝ iugi cruore,Horatius,tricenis illachryma
bilem Plutona tauris. ¶ Furui tauri. qui autem mactabant̃ tauri furui. i. nigri & obscuro colo
re. Verg. Nigrantes terga iuuencos. idem,& atri velleris agnam. Taurus aūt vt placuit Apol Taurus
lodoro & ijs qui receperunt,παρα ꝓ τείνειν την ουραν. hoc est ab extendēda cauda deno-
minatus est. ¶ Atq; auidæ. mortis quoq; ad aram. Auida em̄ mors eo dr̃,ꝙ nunq̄ satura exi Mors
stimat̃. Sic & Tibullus cecinit. Abstineas auidas mors violenta manus. & ab eadē origine v̄bi culta.
.s. quod est aueo,auari nomen deductū Gellius voluit,tametsi Nigidio placuerit auarꝝ dici q̄- Sparta.
si æris auidum. ¶ Spartana iuuentus. Lacedæmonij a Sparta dicti. Sparta vero Laconum re-
giuncula a Cadmi Spartis dicta. Est etiam & Sparton mons. & Sparta vicus Euxino mari p̄
pinqua. Spartana itaq; iuuētus nigrātes pecudū turmas immolabat morti,cui templū struxe
rat,ut refert Plutarchus in Agidis & Cleomenis vita. ¶ Sed Beli effigiem. Ad hominū cultū
enarrādū p̄uenit orō,quem Christi quoq; v̄tute p̄stratum cōstat. Belus Assyriorꝝ rex,qui & Belus.
Belus Iupiter dr̃,a Beroso maxime Chaldæo,& a Metasthene Persa,& etiā a græcis nōnullis,
ut est apud Eustathium,q̄uis alij filium Iouis maluerint,Nini pater fuit eius qui primus intu-
lit bella finitimis,ut Iustinus historicus inq̄t,& ante illū multi,inter quos ipe Metasthenes Per-
sa,& Græcus Archilochus,& Fabius pictor Romanus,q̄uis scribit Berosus Belum cupidine
dominādi occupauisse omnem occidentalem regionem,ab Armenia vsq; ad Sarmatiam
Europæ,Cuius Beli vita functi,imaginem coluisse dicitur Ninus filius,& ut ab alijs coleret̃,
mandauisse. fuerūt tamen qui dicerent Saturnū Beli ipius patrē ab Assyrijs,p̄ deo cultū. Satur
num inquam qui primus,ut Archilochus & Metasthenes tradūt,Babyloniæ fundamēta iece
rit,q̄ tñ si Beroso stam⁹,a Saturno designata Belus erexit,huic ipo Belo scribit idē Chaldeus

a Nino filium primũ omniũ templũ extructũ,& matri Iunoni & Rheæ auiæ in medio oppi di Babyloniæ statuas erectas fuisse.& Eusebius quoq; in Chronico Belum hunc asserit ab Assyrijs primo deum nominatũ.Beli autẽ nomen ratione minime carere asserit Seruius,quoniam El Solem Assyriorꝫ lingua dici constaret, vnde & helios digammos additione confici beli nomen.¶Beliq; nepotum.Nam succedentibus regibus facile fuit eandẽ appellatõem tribuere.Ab ijs autem & græci dicare statuas didicere,quorꝫ cultum apud illos antiquũ admodum non fuisse,hinc constat ꝙ & pictura & cælandi fingẽdiq; ars statuaria tarde receptę sunt,qppe cum linearum adumbratio,quæ græcis σκιαγραφια dicitur inuenta sita Saurio equum ad Solem delineante.pictura a Cratone Sicyonio,q in tabella de albata viri & fœminœ imaginẽ adumbrauerit,fingendi ars in puellã Corinthiam referẽ,quæ cum Amasij figurã in pariete delineasset,delectatus pater eius vase cõfecto sculpsit imaginẽ & luto compleuit,cuius simulachrꝫ ad sua vsq; tempora in Corintho adseruari scripsit Athenagoras,agens ꝓ christianis apud Marcum Cæsarem.Dædalus postea & Theodorus Milesius statuariã adinuenerũt,quare non vetuste admodũ fabricandis deis gentes incubuerũt.Endius eñ discipulus Dædali in Epheso Dianæ simulachrꝫ molitus est.is idem Palladis imagini faber fuit.Pythius vero Theodori & Theleclei,Delius autem Idectei & Agelionis arte fabricatus est Samiam & Argiuam Iunonem.Similidis manus cõstruxere,sed & Gnidiæ Veneris imaginẽ Praxitelis ars ꝓcudit,simulachrꝫ Aesculapij in Epidauro Phidias extudit,quorꝫ omniũ vetustior Belus,cui statuæ ab Assyrijs erectæ.¶Assyrij.Assy-

Assyriĩ coluere,suis qui ritibus orbem
Eoum tenuere diu,moremq; sinistrum
Subiecti demum populi excepere frequentes.
Sic alias alijs fœdauit ritibus oras

Syrij rij populi Asiæ ab Assyria regione circa Babylonẽ,q & Syrij & Chaldæi nuncupati,caput
Assyrij. regni Babylon erat,quam in Chaldæa qdam ponunt regione.Alij in Ossyria,alij in Parthia sed ob viciniã id factũ arbitror,cõtermine qppe sunt adeo ut facile sibi inuicem nomina cessẽrint.Assyria etiam Syria & Cappadocia dicta est,ut notarũt interp̃tes Apollonij,antiqtus autem & alba Syria dicebatẽ,ꝑ quam Lycus fluuius Syros & Paphlagonas interfluens,in pontũ Euxinũ mittit.Syros autẽ a Syro fabulose deducũt,q fuerit filius Apollinis & Synopes Aso-
Synope pi,a qua postea vrbs ponti Synope denominata sit,sed Assyriam ab Assur,de quo in sacris literis crebra mentio,denominata est.Stephanus Xenophonte fretus,Assyrios voluit esse q circa Babylonẽ,dicíq; ab eo & Assyncos & Assyres.verꝫ de Syris & Assyrijs,& Chaldæis, vberius multo volumine ꝓcedente differemus.¶Suis quiritibus.Qui suis moribus & cõsuetudine eoum orbem orientale regnũ ab aurora,quæ græce ἠὼς dicitẽ,nuncupatũ.¶Tenuere diu.Imperio potiti sunt,mansit eñ apud Assyrios orientis imperiũ annis.xl. supra.M.& CC.donec id Arbaces extincto Sardanapallo in Medos trãstulit.¶Moremq; sinistrum.sup stitõis & idololatriæ,dicitẽ etiam a Lucano sinister mos Dryidarꝫ,ob scelesta sacrificia,morem
Sinister q; sinistrꝫ Gallorꝫ Dryide positis repetitis ab armis,ꝗq; notũ illud sinistrꝫ a sinendo dici solere antiqtus quo ad auguria ptineret.¶Subiecti populi excepere.Vbi eñ puersa cõsuetudo et maxime firmata legibus populis,inoleuit,ꝓpensi adeo redduntẽ,ut non iam agantẽ ex lege ipsa,non ex cõsuetudine firmata,sed quodam veluti innato impulsu & suadente natura,eoq; magis,ꝙ reges id velle,id conari conspiciũt.Siqdem ut Claudianus canit,componitẽ orbis Regis ad exemplũ.¶Sic alias alijs.In vniuersum & summatim cõphendunt supstitões aliẽ, nimis eñ ꝓlixum enarrare singulatim falsos ritus,quos ex ipis non modo gentiũ auctoribꝫ, sed christianis licet cognoscere,& a nostro Augustino pcipue,& Cypriano & Lactantio,sed & Origenes,Eusebius,Tertulianus,& complures græci ea de re literis ꝓdidere,quos elegantissime Thetodoretus emulatẽ,occasiones vero idololatrię describuntẽ,de qbus etiam a nobis aľs tractatũ,itaq; ex amore,ex metu,ex diuersis dæmonũ fallacijs introductus idolorum cultus.Amoris autem initiũ oriẽ,vel ob sperata,vel ob accepta beneficia,vel eo etiam ꝙ in se id quod amatẽ quadam naturæ dignitate dignũ est amore.metus vero aut ex inflicto,aut formidato malo,aut aliqua condictõe,quæ ꝑ se digna sit odio,nascitẽ.Regibus igitẽ,ex qbus in populos vel in filios beneficia extitissent,honor supra modũ defunctis,vel viuis etiã excogitatus ẽ: multi vero ad id patrandũ non amore solũ,sed metu ducebantẽ,potentiorꝫ videlicet regum q idipm veneratõis & cultus instituissent,v̾tutes p̃terea cum bellicæ,tum domesticæ,tũ animi,

tum corporis insigniores aliquos reddiderũt, adeo ut dij similes sint existimati, & diuini pariter illis honores impartiti, suadẽte videlicet & stimulante dæmone, q aduersus humanum genus crudeles semp inimicitias exercuit, itaq; alias oras alijs ritibus. ¶ Fœdauit. deturpauit, maculauit, polluit. ¶ Vana supstitio. Crimen idololatriæ. Supstitiosos appellauit Donatus, qui deos timent nimis. & alio loco religiosos pariter nũcupauit, q nimia & supstitiosa religione sese alligabant, id quod & ab alijs quoq; ꝓditum. sed religio & supstitio differũt, pari quoque pacto & religiosus & supstitiosus differre debent, religio qppe in bonã, supstitio ĩ malam ꝑtem sumit, & supstitio nomẽ cõmune est. vanũq; significat, & damnatũ religionis excessum, in multaq; scindit, qua de re cum ab alijs, tũ a me in quarto de reꝝ ꝑnotione multa conspicies. ¶ Nã q iam legibus vrbes fundarunt. Lex iuste lata eximij res

Supstitio

Religio

Vana supstitio. nam qui iam legibus vrbes
Fundarunt, rigido strauerunt mœnia bello
Et varias docile ingenium duxere per artes
His quondam miseris mortalibus inclyta laudũ
Commenta, & claros diuum sacrauit honores.
Ollis templa, focos, aras, delusa maligno
Dæmone constituit, falsis qui vocibus orbem

est in populos beneficij, quo fundant stabiliunturq; vrbes, & ciues tanq̃ frenant pœnis, & a vicijs abducunt. ꝑmijs vero & decretis honoribus, ad capessendas ꝟtutes cõcitant. ¶ Rigido strauerũt. Ipi quoq; reges q insignes fecissent iniurias, aut illatas reposuissent, apud rude vulgus supra homines putabãtur, & digni heroũ ac diuum nominibus. Fundarunt & strauerũt syncope figura posita sunt & homœoteleuta, de qbus ꝑter grȩcos, Quintilianus, Gellius, Donatus, Seruius, Diomedes. ¶ Et varias docile. quod facile doceri potest docile dicimus, sicuti indocile Seruius quod penitus non potest discere, & indoctũ quod nondũ didicit. Sed quod attinet ad sensum carminis. Artium inuẽtio duplicẽ in se habet rõnem honoris conferẽdi ijs q inuenere, nam & ingeniũ cõmendat auctoris, & beneficiũ confert, vbi in mediũ deprompta est, quapropter diuini honores non difficulter mortalibus tributi. Docile autem ingeniũ dicit, qa hominis natura ad noscendũ apta & nata est, vñ Aristoteles in prima philosophia desideriũ sciendi a natura insertũ censuit. ¶ Inclyta laudũ. Gloriosa & clara honoꝝ & laudũ nomina & appellatões. ¶ Cõmenta. non aũt vera sed ficta, & commẽticia, quæ scilicet hoĩes ijs qbus diximus, ꝓstygijs allucinati cõstituerint. ¶ Ollis. ꝓ illis. anthitesi figura dicit; olli ꝓ illi, & ꝓ tũc ut Seruius notat, frequẽterq; ea dictione antiq vsi sunt, & etiã Vergilius olli sic breuiter, & iteꝝ, olli subrisit. ¶ Templa. ædes publicas, ut dijs cõsecratas. ¶ Focos. ꝑticularia & domestica receptacula, ut dijs penatibus qbus domus curã creditã autumabãt. hinc Veste penetralia, cui inextinguibilis ignis, ꝓcurabat, hinc lararia illa, vbi ꝑticulariũ deoꝝ imagines, in qbus ꝑcipua ponebat fiducia. ¶ Aras. in templis constructas, vbi singuli & interdum plures colebãtur dij. ¶ Delusa maligno. Hæc aũt ꝓcurabant a diabolo magna solertia, q oraculoꝝ fallacia miꝝ in modũ fatuis illis & miseris gentibus imponebat, easq; adeo diuinitatis opinione excȩcauerat, exoculaueratq;, ut in nulla non flagitia facillime traheret. ¶ Dæmone. dæmon vel a scientia dr ut notissimũ est, vel q placet Eusebio a terrore, ut alĩs disseruimus. diabolus autem ἀπὸ τοῦ διαβάλλειν. quod est calũniari, idq; illi obtigit ex prima in primos homines calumnia, ut scribit Iustinus phũs & martyr, eo ꝟo q apud homines deum calũniatus fuit, scribit Theodoretus, & eoꝝ principẽ Sathanan, hebræa lingua dictũ apostatã, hoc est desertorẽ significare. ¶ Falsis vocibus. oraculoꝝ responsis sæpenumero falsis, sp ambiguis. ¶ Orbẽ attonitũ. gẽtes attonitas. Attonitũ dixere grãmatici eum q tonitrui sonitu, & vicini fulminis crepitu, stupefactus est, mirabant aũt prisci illi insolitas dæmonũ voces, & in stuporem ꝟtebantur, nam cœperũt fundi oracula, priusq̃ culta essent ingenia, & philosophiæ studio detersa, ut est ab Eusebio animaduersum. tum eñ ignorantia stupidi homines facilius decipiebant. Attonitũ item futuroꝝ ꝑdictõe, & stupore reꝝ mirabiliũ, quȩ vel ꝓmittebãt, vel minabant, suadebant eñ deoꝝ plurium cultum, sacrificia imperabant, idq; ni facerent decretas pœnas, si facerent ꝑmia nunciabant, reddita voce de simulachris, de templis, de specubis, de antris, de arboribus, de hoĩbus furore ꝑcitis, & hoc pacto ad colẽda idola gẽtes ꝑtrahebãt, qđ nec Marco & Cõmodo Cæsaribus erubuit ingerere phũs Athenagoras, dum christianoꝝ legatõnẽ fungeretur. καὶ οἱ μὲν περὶ τὰ εἴδωλα αὐτοὺς ἕλκοντες οἱ δαίμονές εἰσιν.

Docile. Indocilis Indoctus

Olli. antithesis

Focos

Dæmon Diabolus. Sathan.

Attonitũ

Hoĩes dei habiti.

¶Facile in ſua iura redegit.hoc pacto in ſua iura,quia vt ſcriptum eſt.Qui facit peccatum,ſeruus eſt peccati,qui diabolo ſe dedidit,eius ſeruus effic̃t,indeq; eos in ſua deſideria,in ea q̃ optabant facinora deducebant,adeo vt ſibi etiam ſacrificari mandarent humanas victimas,vt apud Strabonem & alios ex gentibus.apud Theodoretũ & pleroſq; ex noſtris videre datur,quin & eo inſanię deuenerunt gentes ſuaſu dæmonũ,vt uouerent ſeipſos,aut alios interimere,nec ſolum hoſtes,ut eſt apud Diodoꝶ in.xi.ꝓdentem memoriæ,conueniſſe græcos,qui pro communi libertate contra Xerxem pugnabant,decimam ſe dijs daturos eorum qui ex ſuis ad Perſas defecerãt,ſi prælio caperent̃,eam autẽ auctoritatẽ praua dæmonia ſibi ad

Attonitum flectens facile in ſua iura redegit

ſciuerant,nacta extimatõem aliquam nimiam diuinitatis ex prænuntiatõe venturi.Nec temere a gentibus in deorum numeꝶ ſuſceptũ videas,qui diuinatõem aliquam,pręſenſionemq; futuroꝶ non præ ſe tulerit.hinc vt puto miratus Pauſanias eſt,cur Melampodi Amithaonis filio ſacra fierent,& quot annis eius feſta celebrarent̃.cum nec per ſomnia,nec aliquo alio pacto vaticinia redderet.dæmones itaq;,præter ea quæ diximus,fuere in cauſa,vti reges illi priſci colerent̃,ut ij etiam qui poteſtate magna,qui corporis robore celebres fuiſſent,q legibus vrbes fundaſſent,qui pulcritudine præſtitiſſent pro dijs haberent̃.Scribit Fabius pictor in aureo illo ſæculo principes,quoniam iuſti & religionibus dediti eſſent,& habitos & dictos fuiſſe deos.& Firmianus in primo aduerſus gentes,ſcribit reges maximos ac potẽtiſſimos,& ob adulationem præſentis potentiæ,& ob merita ſuarum virtutum,aut munerũ,aut artium repertarum,in memoriam fuiſſe conſecratos.Cicero quoq; differens de natura deorum,& de legibus,& in Tuſculanis diſputans,ſcribit multos beneficijs in cœlum fama & volũtate ſublatos,quemadmodũ Herculem,Aeſculapium,Liberum,Tyndaridas.Idem quoq; canit Horatius,& ꝓpterea vt arbitror,non ſolum Belo vt diximus,ſed Oedipo & Laio regibus,& alijs quoq; delubra condita ſunt.ſic Hercules fortitudine corporis,& Perſeus dei exiſtimati.vnde illud Sibyllæ τουσ δε επισχυικωσ ηρακλεα και περσεα.quæ item alios antiquitate,alios timore,alios artibus deos exiſtimatos aſſerit multis carminibus,quæ ſunt apud Athenagoram,ſic Laconum illoꝶ qui in Thermopylis aduerſus Xerxem ſub Leonida ceciderũt,ſepulchrum vocauit altare Symonides poeta multis carminibus,quæ legimus apud Diodoꝶ in vndecimo hiſtoriaꝶ.Sic Xamolſis legiſlator pro deo habitus,Herodoto auctore.Apđ Scythas quoq; Oreſtes,ob amicitiã cultus,vt Lucianus ait & apud Tauroſcythas,Herodoti teſtimonio,culta Iphigenia & Helena,ob mirum pulchritudinis decus,credita dea eſt.ſi illi ipſi hiſtorico,& Iſocrati rhetori,& Athenagoræ ſtamus,eandemq; quoniã diu vixiſſet,Seruius immortalem nugatus eſt,& apud Ilienſes Hector eſt pariter deus habitus.Aeaco item duci phanum erectum eſt.Mario quoq; dum nuncium de Cymbrica victoria Romæ perlatũ eſſet,tẽporarij honores ſupra hominẽ exhibiti.Lacedæmonij Agamennonẽ coluerunt & Menelaum,ac vt inquit Athenagoras θυουσι αυτο και εορτα ζουσι,quid?q; & Talthybius eius ꝑco,diuinos honores obtinuit Smyrnæ.Item delubꝶ Homero poetæ conditũ,ut ſcribit Cicero in orõne pro Archia.& apud Gelliũ extat Varronis epigramma,quo ſignificat arietem illi in honorẽ cedi ſolere,qua forte de cauſa memorans illũ Columella dixit,nec parens eloquẽtiæ deus ille Mœonius,vaſtiſſimis fluminibus eloquentiæ ſuæ poſteritatis ſtudia reſtinxerat:Prima pars veram eſt laudem imitata,non græcoꝶ modo,qui principem faciunt Homeꝶ totius literaturæ,ſed Latinoꝶ conſenſu.nam Victruuius eum non modo parẽtem poetarũ,ſed omnis philologiæ ducem appellauerat.Plinius literaꝶ principem.noſter Hieronymus,nec ſemel poetam eloquentiſſimũ nuncupauit,& Iuſtianus imperator omnis virtutis parentem appellauit.vt Quintilianũ & Criticos taceam.Secunda vero vanæ famę & inani rumuſculo freta,dei nomine abuſa ẽ.Præter hæc Euchimus pugil,& viuus & mortuus diuinos honores obtinuit,de quo Pauſanias Aelianus,Plinius,& Hermolaus,quem citare par eſt,quoniam locum Plinij docte caſtigauit,in quo pro pycta,id eſt pugili poeta iacebat.Cleomedes itẽ pugil,Apollinis oraculo iuſſus haberi,ꝓ deo,vt noſter prodit Theodoretus & Pyxiodorus cui poſtea Euangelo nomen fuit,ob marmoris inuentõnem,auctore Victruuio,dei nomine dignas veneratões obtinuit.Ariſteus quoq;,ut eſt colligere apud Pindaꝶ in Pythionicis,pro deo & Apolline ipſo deſumptus,quoniam mellis,& ut aliqui etiã volunt,olei primus excogitauit vſum,& cõmunem fecit.Hinc vt arbitror Vergilius occaſionẽ ſumpſit.Ariſteo referẽdi acceptam artem apum reparandaꝶ,Ariſteum autem eundem qui & Iuppiter & Apollo

Chiȷ̃ putauerunt.prius vero q̃ Ariſtei vocabulo nuncuparet̃,voluit Pindarus & Iouis & Caſti Apollinis nomen ſortitũ.apud interpretes Apolloniȷ modo Caſtus,modo Apollo,idẽ Ariſteus ſed αγρευσ και νομιοσ,dicebat̃ idq; etiam non diſplicuit Heſiodo.alium aũt in Libya.ip̃m vero in Cæa dumtaxat primũ mellis conficiendi,atq; olei artem inueniſſe volunt,quapropter illum,ſi ſtamus Seruio,inuocauit Vergilius canens.Et cultor nemorum cui pinguia Cææ Tercentũ niuei tondent dumeta iuuenci.Quattuor vero fuiſſe Ariſteos,Bacchilides auctor eſt Cariſti,Cheronis,Terre,Cyrenis filios. Hic aũt ꝓ deo cultus eſt mellis cõficiendi peritia.Columella tamen Ariſtei & Triptolemi prudentiã in agrorum ſoliq; motione concelebrat.Phycalus quoq; auctore Pauſania,ob fici plantã quam Cereris nuncupat,in Atticã regionem deuectam,diuinos honores obtinuit.& Vergil.ob accepta beneficia Auguſtum dixit deum in Aegloga prima.Namq; erit ille mihi ſemꝑ deus,illius aram Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.Idq; ab eo dictũ ꝓpterea voluit Seruius,quoniã viuo illi templa ſtructa fuerant.Et huic adſtipulant̃ illa Horatiȷ carmina,Præſentiq; tibi meritos largimur honores,Iurandaſq; tuũ ꝑ nomen ponimus aras.Idq; ip̃m aliȷs etiam Romanoꝝ Imperatoribus tributũ,ſumpto initio ab Auguſto,de quo etiam Proꝑtius cecinerat adulando,Arma deus Cæſar dites meditat̃ ad Indos,Sed & Semiramim libidinibus & cædibus immerſam Syri coluere,illiq; Syriæ deæ nomenclaturã fecerunt Athenienſes Celenum & Metaniram deos conſtituerũt.Mauri Iubã coluerunt.Sabini Sabum,Romani Romulũ gentis conditores.Macedones Gabyꝝ,Thaſiȷ Theagenem,ſub quo cædes in olympiȷs facta.Samiȷ Lyſandꝝ poſt tot mala,tot cędes deum ſibi ꝓpoſuerunt.Siculi Philippũ Butacidis.Amathuſiȷ Oneſilaum.Carthaginenſes Amilcarem.Longum eſſet enumerare ſingula,ſat ſit de vnoquoq; genere quæpiam tetigiſſe,ne autẽ nobis male chriſtianus homo regereret,coli a nobis angelos,& homines poſt mortẽ conſecratos eſſe,quos ſanctos beatoſq; dicimus,ſcire conuenit primũ.Angelos bonos,nõ malos dæmones,viros iuſtos & fœminas caſtas,non impuros & ſceleſtos,& meretrices in honore habitas,nec hoꝝ quemq; a nobis vllo pacto deum credi,qui vnũ ſcilicet deum aſſerimus,cuius illi ip̃i ſerui & miniſtri fuerũt,in cœlum bene actæ vitæ meritis recepti,nec nobis ferũt opẽ ex ſe,quod dei eſt ꝓprium,q̱ non pendet ab vllo,verum impetrant nobis ea quia ad deum iũcti ſunt amicitia,quod ip̃i criminibus infecti non poſſemus obtinere,atq; ita nobis vti capite reis patrocinant̃,nec tamẽ omnia p̃bent,ſed quæ ille ip̃is intermediȷs condonare decreuit.vt em̃ Gregorius pontifex ſcripſit,obtineri nequaq̃ poſſunt quæ p̃deſtinata non ſunt,ſed quæ ſancti viri orando efficiunt,ita p̃deſtinata ſunt,ut eoꝝ meritis impetrent̃.quod etiam apparet in ip̃is eccleſiæ p̃cibus,namq; ad ſanctos eas & beatos nõ dirigit,niſi ut orent,ut intercedant,ad ip̃m vero deum ut p̃ſtet,ut largiat̃ ip̃is p̃cibus & meritis ſanctoꝝ,quod nomen poſterioribus ſæculis illis dumtaxat tribuimus,quoꝝ animę fœlices in cœlis degũt.prioribꝰ ꝟo.i.Apoſtoloꝝ temꝑe,& multo etiam poſt,omnibus q̱ ex fide erãt,cõmune fuerat.euenit mox vt ea dumtaxat appellatio iure illis cõgrueret,q̱ eccleſiæ decreto,inter cœlitũ numeꝝ eſſent relati,q̊s etiam honoramus magis,cum credimus eos deo frui,nec eos modo,ſed quotquot fide chriſti & opibus illi congruis ex vita deceſſerũt,eoſq; rediuiuos aſſumpto corꝑe in empyreo cœlo omniũ extimo,fœlices æternũ futuros.Contra illi qui & ſuos quos coluerũt,afficere ſup̃mo honore putabant,ſi in lacteo circulo collocarẽt.quare & Lucanus dixit.Inde Pompeium ridere ſui ludibria trunci.& ante illum Marcus Mallius numina heroũ in illo reponi cecinit,et mundo frui.An fortes animæ dignataq; numina cælo Corꝑibus reſoluta ſuis terræq; remiſſa Huc migrãt ex orbe ſuumq; habitantia cœlum Aethereos viuunt annos,mundoq; fruuntur.Labeo nugatus eſt animas deos fieri,ꝓptereaq; deos animales cõmẽtus eſt,ad compares ſtellas qui ſe philoſophiæ antiſtites crediderunt,redire animas voluere.aliȷ alia,ſed oĩbus ȷ̃s colligitur nos recte,illos ꝑperam feciſſe,plures fingendo deos & inter ſe bellantes & raptores & adulteros,ut eoꝝ ip̃i exemplo ſimilia facinora cõmitterent.Fuit autem in cauſa mentis vitium,ut prauam religionem ſuſciperent,econtra mentis ꝟtute & puritate apti,ad Chriſti religionem ſuſcipiendam priores euaſerunt.nullus deniq; idololatra,non malus,nullus Chriſti ſectator malus.q̃ ſi plures eo gloriant̃ nomine mali,falſo illis appellatio cõuenit,namq; vt ait Athenagoras Ουδεισ χριστιανοσ πονηροσ ει μη υποκρινεται τον λογον.¶Hinc Lycię ſortes.Enarrant̃ oracula p̃ſertim inſigniora,& variæ diuinãdi ſp̃es,q̱bus mortales fallaciſſi- Lyciæ

Hinc Lyciæ ſortes, Deli reſponſa nefaſtæ

mo dæmonum cōmento circūuenti præcipites ruebant, varie autem fallebant homines. In phanis videlicet per oraculoꝝ consulta, per fœminas furentes, p sacerdotū arreptitioꝝ respōsa, per fulgurum præscita, & elementoꝝ aliorum diuinatōnes, sed & p magica complura nugamenta, & per diuinatōem quoq; mortuorum, inferorumq; colloquia, de quibus ordinatim agemus, eorum insanias & fallacias ostensuri. Lyciæ autem sortes vatinium erat Apollinis iuxta Clazomænum Asiæ vrbem, ibiq; nemus Gryneum, vbi colebaẗ Apollo, dictumq; oraculum sortes appellatur. Vergilius. Gryneus Apollo Italiam Lycię iussere capescere sortes. Papinius in octauo. Nec Lyciam supplex consultor adibit. nam colebaẗ ibi Apollo magna supstitione, vnde Pindarus in laudem cuiusdā qui Pythia vicisset certamina, cudēs hymnum ad Apollinem conuersus ait. Λυκιε και Δηλοιο ανασσων Φοιβε. & Vergilius. Qualis vbi hybernam Lyciam Xanthiq; fluenta Deserit, & Delon maternam inuisit Apollo. Sortes autem commune nomen diuinatōis & responsi, ut alias late pbauimus, tametsi species etiam sit diuinatōis, quæ in multa findiẗ, vt diximus olim, & infra nonnihil memores erimus.

Delos

¶ Deli responsa. Delos insula est maris Aegei inter cyclades, apprime nobilis, & templo quōdam & oraculo insignis atq; inclyta, nunc deserta in ea gentes fabulis delusæ, autumarūt natum Apollinem & Dianam ex Latona, & hinc vtrisq; ex Delo cognomen inditū, eius insulæ laudes olim decantatæ, adeo ut Vergilius in .iij. Georg. dixerit. Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos, eos insinuans cateruatim qui de illa cecinissent, & adhuc in eam insulam hymnus extat Calimachi, quam ipse introducit dicētem Αλλυπε μειο Δηλιοσ Απολλων κεκλησεται, hoc est, sed ex me Delius Apollo vocabiẗ. Homerus quoq; in hymno in Apollinem introducit Delum dicētem, ante Latonæ partum futuꝝ in se templū, ex quo redderentur hominibus oracula. Colebaẗ ibi Apollo, & eius oraculū frequenter adibaẗ, ex Tripode vero dabantur responsa, id est ex trium pedum cathedra, hinc apud Calimachū in eo hymno τρι ποδηιοσ εδρι .i. tripus cathedra, quod tamen multis erat oraculis commune.

Ortygia

Huic eidem insulæ fuit ante Ortygia nomen, ut pleriq; volunt a cothurnice, quæ græce ορτυξ vocatur, q̄q; etiam apud Strabonem Ortygia est Ioniæ lucus, & apud Meandrum oppidū Aetoliæ, a quo illi nomen. Homerus autem Ortygiam diuersam facit a Delo, nam in hac Apollinem, in illa insula Dianam natam canit. Την μεν inquit ille εν ορτυγιη την δεκραναη ενι Δηλω Ortygiam illam de qua supra diximus intelligens, fabulati sunt postea Neptunū & Latonam

Calauria

puerbiū.

inter se Delon & Calauriem insulam pmutasse, quemadmodū & Pythonem & Tænaron, ex quo postea tractum est puerbium in pmutantibus æqualia, & ea quoꝝ sibiipsi quisq; facit satis. Delon autem obuenisse Latonæ, & inde puto Vergiliū dixisse, Delon maternam inuisit Apollo, Neptuno autem Calauriam. Calauria aūt insula est ad Myrthoum Pelagus, ad quā exulauit Demosthenes ille Atheniensis orator celeberrimus, fretus securitate asyli Neptuni, quod ibi sacrum erat, nec Antipatri iussu reuulsus a templo, sed hausto veneno sibiipsi mortem intulit, eam insulam tricenoꝝ vt scribit Strabo, stadioꝝ ambitus, & accentu & diphthōgo consueuere veteres a Calauria regione, secernere. hæc em̄ & Calabria & Calauria, illa vero Calabria dicebaẗ. Vocata item Delus pręter alia nomina Cynthus & Pelasgia, & Chlamydia, & Zacynthus, & Scythias. Cæteꝝ vt ad Delum & Ortygiam reuertamur. Alia est Ortygia quæ idem quod Lybia, vt est apud Stephanū. alia cuius mentio in eo hymno Pyndari de quo diximus, certam non esse Græcorū sententiā, cuinam certamini dicatus sit, in quo scribiẗ. Τηλαυγεσιν ανεδησ εν ορτυγιαν στεφανοισ. sup quibus verbis eius enarrator scribit, Ortygiam Cheronessum in Sicilia esse, q̄ quondam insula mox esset coniūcta Syracusis, in ea q̄q; esse Arethusæ fontem voluit Apollini sacrum. Delos autem vocata & Aristotele & aliis auctoribus, quoniam repente dicitur manifestata, Δηλοσ vero apud nos manifestos, sed Aurel. Macrobi. putat eo ita denominatā, ꝙ in ea ortus sit quasi partus luminū qui omnia Δηλα facit, alii ꝙ post Ogygium diluuium primo cōspecta, illustrante sole, vt Solinus putauit. Seruius voluit a veritate oraculoꝝ, cum alibi responsa essent obscura, qđ & putauit Stephanus, quoniam Δηλουσ α ην τα Δυσ ευρετα. Ceteꝝ scribit Plutarchus, Delon montē esse La-

Latonæ partus

coniæ, ppe Tegyrā, ad cuius radices Apollinis olim phanū, sub Enchencrato ad Persicū vsq; bellū vaticiniis claruerit, duosq; iuxta fontes habere lympidis & amenis aqs fluctes, quoꝝ altero palma, altero oliua ad sua vsq; tempa assisteret, enixamq; ibi Latonam, & postea obiecta apri specie se p̄cipitem dedisse ex alta specula, quæ religiose coleret. declarari hinc facile daẗ carmen illud Ouidii, duasq; Latona quondam stirpes pariente retentas. Item v̄siculi illi Catulliani, hactenus fortasse non a plerisq; cogniti. Quam mater ppe Deliā Deposuit oliuam. Cre

debam incognitũ hoc plerisq;,sed & in Lilij Gregorij nostri obseruatõnibus primo,mox et in cõmentarijs docti cuiusdam viri idipm obseruatũ & enarratũ repperi,sed de ipo Latonæ timore pter ea apud Zezem legimus,olim ꝙ magnũ suem Latona conspexit,atq; επτοητη hoc est ptimuit,& ob id πτεα vocata est.pariq; pacto & Diana & Apollo πτωος,quare apud Lycophronẽ Hector vocatꝰ filius πτωου πατρος.i.Apollinis,eius eñ filium fuisse Hectorẽ & Stesichorus & Alexander Aetolus cecinere,sed & Homero aduersus est Catullus, si oliuam arborem intellexit, nam hic palmam dixit,quare alter vnius arboris,alter alterius mentõem fecit,ille prope Deliam oliuam.Hic aũt αγχωτατω φοινικος.atq; hinc arbitror sinistrum illum morẽ de quo sub obscure meminerũt interpretes Apollonij,deduxisse originem,ꝙ partu laborãtes cõphendebant eas,quæ sibi adstabant ad leuandos dolores,quẽadmodũ Latona fecerat cõphensa palma.Euariet item ab Homero Plutarchus.namq; non ad Delon Laconiæ montem peperisse dicit,sed ad Cinthium κεκλιμενη (inquit) προς μακρον ορος και κυνθιου οχθον αγχοτατω φοινικος υπινοποιο ρεετροιο. Cynthius aũt mons Deli,a quo Cynthio Apollini cognomen,& Inopus eiusdẽ fluuius insulæ,q eo augeꝰ tempore,quo Nilus irrigat Aegyptũ,ꝓpterea ut Zezes prodit,non inconsulte creditũ a qbusdam,vt occultis meatibus Nili aquis compleaꝰ,voluit tamen qui de vrbibus & gentibus scripsit Stephanus, Delon dictam fuisse Cyntham,a Cyntho oceani,indeq; Cynthiũ Apollinẽ nuncupatũ.Plures tamen consentiunt eandem esse Ortygiam quæ & Delos,fabulamq; celebrant Asterię Latonæ sororis,quæ Iouis amores ꝑosa,conuersa sit in ορτυγα & in mari delapsa insula facta sit,cui & Asteriæ & Ortygiæ nomen fuerit,eamq; nuganꝰ cooꝑtam prius vndis & tremulã, vnde apud Papinium in Thebaide,partuq; ligatam Delon,& apud Lucianũ in dialogo Neptuni & Iridis,cui pceptum ait fuisse,ut firmareꝰ in Aegeo,fuisseq; olim a Cicilia reuulsam,eo autem Latonam venisse postea fabulanꝰ,quæ non oliuam sed laurꝫ & palmam cũ tetigisset Dianam peperit adiumento Lucinæ,quæ aduocata sit ex Hypꝑboreis,indeq; & Latonam in Delon ꝓfectam,vt Aristoteles retulit,cuius rei supra naturalem causam assignauimus,cui ut arbitror,fabulam supꝑstruxere,fabulatores alij commenti sunt Ortygiam eo dictam insulã, ꝙ in formam ορτυγος auis Iupiter Latonæ sit commistus,cui delirio allusisse mihi videtur Lycophron scribens τυμβος γιτων ορτυγος πτερουμενης,tametsi non inficiamur illud eum expromere potuisse,quod Zezes contendit,ob conuersam Asteriam in auem ορτυγα,mox in eiusdem nominis insulam.neq; enim existimanda est huius litis compositio, quandoqdem nec ꝓbanda discussio,nisi forte ꝙ ex collatõe multiplicis vanitatis,insaniæ gẽtium commodius patent,quæ non solũ in fabulosis cõmentis,sed & in historicis persæpe rebus coarguunꝰ inter sese,nam pter fabulamenta Ortygos auis,vbinam ipa Ortygia,& quot eius nominis res,non satis constat.nam pter illa quę hac de re tam varia supra sunt allata,scribit Aristonicus,Ortygiam in Epheso esse,vidériq; ibi Dianam originẽ habuisse,quod & Pidari enarratori non displicuit super illis nemiaci hymni dictõibus. θαλος ορτυγιη δεμνιον αρτεμιδος. Ibycus quoq; mandauit historiæ,Ortygiam prius insulam fuisse,mox Cheronesum factam,& Apollini declaratores volũt,primo Delon,mox Asteriam a figura,rursus Ortygiam a sorore Latonæ dictam fuisse,sed vide(oro)q; inconstanter,q; delire de sua falsoꝝ deoꝝ religione differant,& Plutarchus pcipue alioquin inter genter grauis auctor,sed & Homerus etiam ipe vbi dixit,in Ortygia Ioniæ luco natam Dianam,ꝙ & Orpheus fecit, & in Delo Apollinem,de ipa Latona verba faciens,ꝓtulit duo illa carmina,quæ ante iam diximus.¶Nefastæ.Tum ob falsam religionem,tum ex insano quopiam & detestando cultu, nam ꝑcurrentes & flagellis aram cedebant,& oliuam mordicus attentabant.Nefastus autem eo diciꝰ ꝙ ne dignus sit fari,& dies nefasti apud gentes,in qbus tria illa ꝟba,do,dico,addico, ꝓferri vetebanꝰ,ut apud Ouidiũ in fastis,inde videnꝰ emersisse.Liuius Numam fastos dies & nefastos statuisse scribit,qa vtile futurꝫ esset aliqñ nihil agi cũ populo.Nefastos aũt dies,Gellius improbat appellari a vulgo religiosos,in qs & diuina & res nouæ fieri vetebanꝰ,auctore Cicerone,nam religiosus ut auctor est Nigidius,nũcupabaꝰ q nimis religioni & supꝑstitõi sese alligabat,in bonam ꝑtem a nostris nũc religiosus sumiꝰ,vtpote q apprime vacet religioni, de qua & eius origine,multa in libris de reꝝ pnotõe differuimus.¶Hinc noti patulo.De oraculo Delphico dicimus,in quo Pythia fœmina psidebat,quæ in Holmo sedens tripodis va-

Hinc noti patulo terræ de chasmate cantus,

Obserua tões Gregorij.L.

cynthius Inopus.

Asteriæ

Nefastus

religiosus

ticinabatur,ex terræ aũt chaſmate,hoc eſt hiatu & aptura vox pſonabat.quod aũt nos cha-
Chaſma. os dicimus,Græci chaſma,nec in terræ modo hiatu,ſed etiam in aeris deſidente ſpacio.Sene-
ca idipm vſurpat in primo q̃ſtionum naturaliũ cũ ait.ſunt chaſmata cum aliquod cœli ſpaci
um deſidet,& flamma velut dehiſcẽs in abdito oſcitat.& Plinius in.ij.fit cœli ipſius hiatus,vo
cant chaſma,in euãgelica lectione græce Abraamus diuiti epuloni reſpondens ait, μεταξυ
ημων και ημων χασμα μεγα εστηρικται. latine legimus,inter nos & vos magnũ chaos
firmatũ eſt.tametſi etiã chaos
Græci dicãt,vt apud Orpheũ
& alios,pprie aũt chaſma ap
turæ & hiatus nomine decla-

Et tripodes,laurus,quercus,cortina,columbę,

rare poſſumus,in Delphis itaq; ex ea apertura mittebat̃ vox,cuius meminit Strabo,Cicero,
alij,& in legibus ciuilibus titulo de cenſibus,chaſmatis mentio fit,& quo pacto releuari por-
tio deceat,quæ chaſmate perierit,& apud Ammianũ Marcellinũ chaſmaticus terręmotus no
minat̃.¶Noti.quoniam celebre ad Pythiæ vaticiniũ in Delphis poſitũ exiſtimabat̃.¶Et tri-
podes.Phœbi videlicet coronati lauro,multa aũt p terrarũ orbem diſpſa illius oracula tripo
dum miniſterio dabant̃.p tripodes item Verg.Apollinis oraculũ deſignauit ad Helenum,&
Pindarus quoq; teneri vatis oraculũ,a quo tenericus campus apud Thebas tripodũ nomi-
Tenerũ oraculũ ne ſignificauit παρμελιαν (inqt) χρυσεων εις αδυτον τριποδων θησαυρον. Melia vero
Iſmeni ſoror Teneri mater theſaurum vero dictũ a Pindaro ſcribit interpres,q̃m prope Iſme
Tripos. num fluuiũ multi erant tripodes.Vſum aũt tripode Apollinẽ,cõmentator Ariſtophanis p-
Phœbi. dit,ppter tria tempa,pſentia videlicet,pterita & futura,habuiſſe vero primo illum ferũt ex pi-
ſcatoribus qbuſdam Mileſijs,longa quadam ambage,ut ab eo & Diogene late explicat̃,q̃q̃
non omnino conſone.Aduertendũ aũt multa genera tripodũ fuiſſe.nam & cathedra illa Py
thiæ tripus dicebat̃,& tripodes etiã ſunt quorũ in coquinis frequens vſus,ad ornatũ etiã tripo
des ſuſpendebant̃ in tẽplis.Vnde Euſtathius ſup illis Homeri v̾bis nono Iliados, επταπυ-
ρους τριποδας ſcribit,qđ alij εμπυριβηται. ſunt quos αιθονες etiam dici poſſe vult,alij
Laurus q in domibus & templis ad ornatũ dumtaxat,non aũt ad vſum appenderent̃.¶Laurus,erat
laurus arbor quæ ſacra dicebat̃ Phœbo,fabulãte græcia captũ illũ eius amore,quæ filia fuiſ
ſet Ladonis fluuij,ut græci multi & latinus Seruius.alij Penei,vt Ouidius in primo,& in arbo
rem v̾ſa,pbuerit ipi amator coronas ex ppria fronde geſtandas,quæ æternũ in templis ſuſ-
penderent̃.ipis quoq; vatibus & pdictoribus futurorũ,coronæ erant ex lauru,ſiue q ſemp vi-
reat arbor,& pellendis malis efficax habeat̃,ſiue ad indicandã firmitatẽ & cõmoditatẽ pdicti-
onum.adde q græcis qbuſdam antiqtus vulgatũ ueris ſomnijs adſtipulari lauri frondes,q̃
ſuppoſitæ cubanti fuiſſent,ut alia fabulamenta reticeã,q̃ Tibullus,quæ Propertius,quæ Theo-
critus,quæ Lucretius,pdunt,& quæ inſanus ille Porphyrius repetit,ſolitos videlicet antiquos
ex lauru diuinare,quã illi cecinerũt,& bona ſigna crepitu dare,& aduſtam tacere extincto fo-
co,ſed & nugati ſunt vates Apollinis comeſta lauro diuinaſſe,vnde & δαφνηφαγοι.dicebã-
tur,qua de cauſa nũc de lauro meminimus,illudq; Tibulli carmen ex eis quæ diximus,intel-
ligi facile poteſt.Vera cano ſic vſq; ſacras innoxia laurus Veſcar,& illud item Iuuenalis,Lau-
rumq; momordit,cuius etiã guſtu Heſiodum poetã factũ,Græcia pdidit.& hinc etiãnum il-
Dodonę quercus lud fortaſſe Claudiani,ventura pſcia laurus.¶Quercus.Afferunt̃ aliqua Iouis oracula,id aũt
quod ex quercu illius nomine dabat̃,antiqſſimũ fuit.Nam ſcribit Homerus Vlyſſem diſſi-
mulata pſona Dodonẽ iuiſſe,ut ex quercu Iouis conſilium audiret,ad quã cõuentus frequens
erat,vnde apud Papiniũ(ut opinor)ſcriptũ eſt.atq; Moloſſi quercus anhela Iouis.ſ.ex multi-
tudine interrogantiũ & graui ſpũ.Huius aũt initiũ oraculi Proxeno authore,tale eſt a nobis
ad v̾bum ita cõuerſum.Domiuus inqt,exqrebat oues pditas ex oraculo,& quercus ipa vo-
ces emiſit,& qs habuiſſet indicauit,hic ille(ut arbitror)Proxenus q diu in honore apud Perſa
rum regem Dariũ vixit,magna Xenophonti amicitia coniũctus.Non abſimili certe princi-
pio Pythij oraculi tradit̃ initiũ,vt in libro de pnotõe quarto recitauimus,& ſane conueniens
dæmoni viſum,ut inſanias iſtas referret in pecora.Dodona aũt vrbs in Theſſalia,& in Theſ
proto quoq; eiuſdem nominis alia,auctore Philoxeno,in Epiro Moloſſam vrbem Dodo-
na primũ Stephanus notauit,vnde & Dodoneus Iuppiter,& apud illum de hac re nonnulla
legunt̃,quodq; nomẽ ipm tractũ eſt,vel ab Oceania nympha cognomine,vel a Dodone Io
Cortina. uis & Europæ filio,vel a Dodono fluuio.¶Cortina.Cortina locus vnde oraculũ dat̃,a cor
de tractũ nomẽ,ut Varroni placuit.Serui.duobus id locis interptat̃,dr̃ aũt vel q vatis cor tẽ

datur, vel ꝙ ipum cor teneat, vel ꝙ tripus Apollinis serpētis Pythonis pelle regeretur, vel ꝙ την κορην τεμει. hoc est puellā extēdit fatidicā, videlicet iuxta illud. maiorq; videri nec mortale sonat. In sacris aūt lr̄is veteris testamēti, cortinæ ꝓ aulæis sumunt̄, de q̄bus multa Mosi p̄cepta, aurea vela ad ornatū sunt, ita Romanis appellata ab aula Attali regis, cuius hæres populus Romanus fuit, cortina etiā vas quo vellera tingi solent, auctor Plinius. ¶ Colūbæ. erat in Chaonia Epiri templū Iouis Dodonæi, & Colūbe fatidicæ. Dodona v̄o sylua in qua templū extruxerāt, in eoq; ut quidam ꝓdidere, & quercus & colūbæ responsa dabāt. id v̄o tēplū Strabone & Plinio referētibus, á Pelasgis conditū est, et ex ea sylua ut scribunt Græci auctores, quos sequit̄ Claudianus, desumpta sunt ligna ad Argo nauem fabrefaciendā, quæ fuisse vocalia Argonautici scriptores fabulant̄, & ꝑpterea Lycophron vocauit Argo nauē λαλητρον κισσαν. i. cissam loquacē. est aūt Cissa ut ait Zezes, auis q̄ humanā vocē imitat̄. Philostratus in. ij. imaginū, ꝓpterea vocalia fuisse ligna illa Dodonæa cōminisci videt̄, qm̄ Iupiter ut inq̄t εσ τα μαντεια εχρητο. Herodotus ex relatu Iouis antistitū scribit geminas ex Aegypto colūbas aduolauisse colore nigro, alterā in Aphricā, ad ip̄os alterā q̄ fago insidēs arbori glādiferæ locuta sit ip̄e nō colūbas, sed mulieres illas existimauit, q̄ responsa darent, easq; qm̄ erāt barbare, simile q̄ddam auibus locutas existimat. Nigras v̄o fuisse, qm̄ is color Aegyptijs peculiaris. Seruius aūt Thessala lingua pleiadū noīe, & colūbas & vaticinatrices dictas asseuerat, quare fieri facile potuisse existimandū, ut cū Chaones dicerēt pleiades sup̱ aliquo negocio locutas, putarēt multi colūbas eas fuisse æquoco nomine decepti, quo & mulieres pariter significarent̄. ¶ Phębeioq; antrū, Trophonius filius Apollinis dictus, cuius & templū & oraculū in Lebadia celebre. Homerus in hymno Apollinis Trophonij Erginifilij meminit, q̄ sup̱ fundamētis templi ab Apolline ip̄o iacti posuerit, ut eis vtar v̄bis λαινον ουδον. meminit aūt oraculi Trophonij Strabo, meminit Philostratus, quo scribit accessisse Apolloniū. meminit Pausanias in Attica, meminit & noster Theodoretus de oraculis differēs, και εν λεβαδια μεν τροφωνιου. & in Lebadia q̄dem inq̄t Trophoni, quē pariter cū eius oraculo Lucianus irrisit, introduxit em̄ Menippū illi ipsi & Amphilocho dicentē, nescire quo pacto cū mortuus sit vatē & deū credi, & templa meruerit, responditq; Trophonius, nō se sed amentiā hoīm fuisse in causa, ita de mortuis opinantiū. hic Apollinis filius apud plerosq; legit̄. Strabo tn̄ Iouis Trophonij nūcupauit eius oraculū, qd̓ de hiatu subterraneo, in quo descēdebant cōsultores, funderetur.

Chaoniæ columbæ

Phœbeiq; antrū fundēs consulta Trophoni.
Queq; olī vanos suadebāt murmura fastos,
Murmura Thesproti multū celebrata lebetis.

Cissa

Trophonius.

¶ Murmura Thesproti lebetis. Thesproti ꝓ thesprotij p̄ synæresin, ut paup̱is & tuguri, & mille alia in Thesproto Theodoretus scribit ex lebete dari olim solere responsa. Alij in Dodone vaticiniū posuere, sic & in Delphis tripodū, & in Cirra. Vn̄ apud Theodoretū sæpe Cirræi tripodis mētio, & q̄q̄ vnū sæpe ꝓ altero desumit̄ ad significandū oraculū, diuersa tn̄ sunt, q̄ descripsit Eustathius λεβητεσ ετεροι οντεσ των τριποδων αλλα ωσ οιθονεσ λεγονται. Idem auctor. in vltimo iliados cōmentario, lebetē ꝓ vase accipit, quo lauādis manibus infundit̄ aqua, idq; apud nos guttū nūcupat̄ Atheneus lebetē vas accipit, quo frigida detinet̄, sed & lebetes ad ornatū & phialas, quemadmodū & tripodes p̱nere aduerti in primo apud Pindaꝝ Istmiaco hymno sic ille, και τριποδεσσι εκοσμησαν δομον και λεβητεσσι και φιαλεσι τε χρυσου. & ornauerūt inq̄t domū tripodibus & lebetibus, & phialis auri, q̄ mos nostra etiā tempestate non in tripodibus, sed in labris, in guttis, in phialis, in lancibus, in q̄dris, in œnophoris, & id generis vasis argenteis, aureisq; seruatur, lebetem quoq; nauigij sp̄em suspicat̄ Eustathius in Dionysium Libyn illud tractans, ꝙ Hercules dictus est a multis ad Erythiam Geryonis insulā, ferreo lebete nauigasse. Seruius ollam æream dixit, ideoq; id fictū fuisse, ꝙ Hercules nauē fortē & ære munitā habuerit. Eustathius tn̄ lebetē scribit, & p̄ter id alia quoq; cōminiscit̄. Pisander v̄o τοδεπασ appellat vas a sole acceptū, quo dictus Hercules per oceanum enauigasse. Panyasis autem a Nereo Solis phialam sumpsisse dicit Herculem, & ad Erythiam Geryonis insulam peruenisse, sed & lebetem alij nuncupant idipsum instrumenti, cuius & Stesichorus & Antimachus, sed & Phericydes, Hellanicus, alij meminere, quos citat Athenæus, qui significari eo dixit Herculem, qui vino indulgebat, quod & alij pleriq; no-

Thesprotus. dodonei lebetes

Lebes.

Hercules in lebete nauigauit.

carunt,ingentibus poculis vſum,ideoq; poetas finxiſſe illum eiuſmodi vaſis æquora tranſiſ/
uiſſe,idq; arbitror ſubindicatū obſcure carminibus Dionyſij,cuius interpres Euſtathius ſi A/
thenęū vidiſſet,reponere,& in eum & in alios quos enarrandos ſuſcepit auctores,plurima ea
demq; præclara atq; recondita potuiſſet,vt Latinos taceam,qui de Erytheæ ſtabulis diſſerue/
runt,ſententiæ quoq; Athenæi ſuffragari duo carmina mihi videnť ex epigrammate Dioti/
mi,qui de Hercule & de Anthæo canens ait,non contendiſſe illos ꝑ æreo lebete,ſed quiſnam
eorum victurus eſſet,quaſi di
ceret,non vini ſed vitæ certa/ **Hinc templo Oropi feruens Bœotia pubes**
men erat & necis.ita ille Κει/
ται δε σφιναγων ου χαλ/
ꝓuerbiū. κεον ου αντι λεβητος, αλλ οστις ζωαν οισεται η θανατον. lebetis autem murmu/
Aes Do/ ra nos eo diximus,ꝙ non clara voce ſed ſtrepitu lebetum miniſterio oracula redderentur.
doneum vnde tractum eſt ꝓuerbium,æris Dodonei,ad eos qui parum loquerenť,quo vſum Menā/
drum fuiſſe ſcribit Suidas,& alij,vnde mirꝝ eſt nonnullos dixiſſe referri id adagij debere ad
loquaces,ipſius em̄ auctoris,& eorꝝ qui eum ſecuti,verba hæc ſunt. δωδωναιον χαλκιον
επι των μικρολογουντων. potuerūt tamen occaſionem dare illis ita dicēdi Philoſtrati ver/
ba,in ſecundo imaginum libro,quorum hæc ſumma χαλκιον.Ioui in Dodone ſuſpendi,
idq; in multam diem edere ſonitum,nec vnq̄ ſilere quoad dum illud quiſpiam præhenderit
Murmur potuerunt,& verba Stephani qui de Dodone loquens ait. δωδωναιον χαλκιον επι των
Heterocli πολλα λαλουντων.ſiue pauca igiť,ſiue magna fuerunt murmura,dubio ꝓcul erant,mur
tum. mur autem heterocliton eſt,nā ſingulari numero interdū efferť maſculino gn̄e. ¶ Multū cele/
brata.ab Herodoto qui Theſprotij cuiuſdam oraculi amplam mentōem fecit,a Vergilio q̊/
q; Dodonei lebetes decantati,cuius ſenſum iuniores multo acutius q̄ veteres(vt arbitror)
intellexerūt,ab Auſonio quoq; ſub nomine peluiū & aheni,ſcribit em̄,nec Dodonæi ceſſat
tinnitus aheni In numerꝝ quoties radijs ferientibus ictæ Reſpondent dociles moderato ver/
bere pelues.quæ quidem carmina a docto quodam viro,cuius ſupra meminimus,exponū/
tur aliter,atq; ego declaranda cenſeo.exiſtimauit em̄ ſolaribus radijs illuſtratū ahenū crepita/
re,quemadmodū de Memnonis ſtatua late diſſeremus.ſed certe inſonare lebetes radiorꝝ ſolis
repcuſſu nullibi vt puto inueniemus.Nec in Dodone vllū huiuſmodi ex ſolari lumine crepi
tus mentōnem factam legimus,nec verba poetæ Auſonij eo videnť poſſe commode refer/
ri,nam verberis moderati mentionem fecit.docilis quoq; vocabulo eſt vſus.certe radijs hoc
eſt virgis intelligendū,vnde illud Vergilij.Deſcribent radio & ſurgentia ſydera dicent.& in
Aegloga tertia.In medio duo ſigna conon,& qs fuit alter Deſcripſit radio totū qui gentibus
orbem,eo radio cedebanť lebetes,quod & a docto quodam noſtræ pariter tempeſtatis iuue/
ne videť aīaduerſum,id aūt quomodo fieret ex collectaneis Suidæ licet cognoſcere.ſcribit
em̄ vaticiniū quod erat in Dodone cōſtaſſe ex lebetibus,q in circulo diſpoſiti eſſent,ita vt in/
uicem tangerenť,qua de re vno ꝑcuſſo,reliq̄ ex ſucceſſu ꝑſonabant.Ariſtoteles vero figmen
tū redarguere conatus,affirmauit duas fuiſſe colūnas,in quarū altera lebes eſſet,in altera puer
tenens flagellum,cuius lora ærea vento commota lebetem pulſarent & ſonitum ederent.Ste
phanus item inſonari lebetē putauit,vel verbere lori,vel ventorꝝ vi murmura. ¶ Suadebāt
faſtus.Quoniā multi oraculum illud Dodoneum & Theſprotium adibant,cupidi honoris
& gloriæ,ſignanter autem propter Pyrrhum Epirotarꝝ regem dictū eſt,& ꝓpter Periandrū
Corinthiū,qui quodam habito reſponſo ab oraculo Theſproti ad Acherontē omnes Co/
rinthias mulieres ſpoliauit,& eorꝝ veſtes Meliſſæ defunctæ vxoris gratia,cōcremauit. ¶ Hinc
Oropus. tēplo Oropi.Apud Oropū q̄ Bœotiæ vrbs eſt,vt oēs quos vnq̄ legi decernūt.tametſi apđ
Strabonē libro primo dicať,συμβαινει κρισις πολλακις περι χωριον τινων καθαπερ
αργειοις μεν και λακεδαιμονιοις περι θυρεας αθηναιοις δε και βοιωτοις περι ωρω
που,contingit vt ſæpenumero de locis qbuſdam iudiciū fiat,quemadmodū Argiuis qdem
& Lacedæmonijs de Thyrea.Athenienſibus aūt & Bœotijs de Oropo,& iterꝝ περι θυρεων
και ωρωπου πολεμοι δια τας των ορων αγνοιας de Thyreis & Oropo bella ob fi/
Amphia nium inſcitiam,apud hanc vrbem & templū & oraculū fuit Amphiarai,de quo Theodore/
rai oracu tus nonnulla plura Pauſanias in Attica eundem Amphiaraum præeſſe phanis & ſacris Bœ/
lum otiæ creditū eſt,ut Apuleius meminit,erat aūt vates Amphiaraus,atq; etiam vt Pindari ſcri/
pſit interpres οιωνιστης.id eſt augur,& vt Philoſtratus in eius imagine σοφος εν πανσοφο/
ις, in templo dictum,quoniam in templo dormiebant,qui poſcebat oracula.

¶Consuluit manes. Manes vatis periphrasis est Amphiarai, sed & macrologia dici pōt, quā Scaurus definiuit, pductam longa descriptōne sententiā. consulo accusandi casui iūctum, idē est quod petere consiliū, idem quod præbere, si datiuo nectatur. Manes animę corporibus su pstites a gentibus vocabantur, eo q manū bonum dicebant, vel eo q manarent ab inferis ad superos, auctores Festus, alij ab auguribus. item dij manes dicebant, q per eos omnia manare credebant. Manes autem dictos Luctatius voluit, quoniā damnati æterna apud inferos pœna pmaneant. Cēsorinus autem de die natali, & in libro de deo Socratis, Apuleius & alij, alit nomē deduxere. ¶Vatis. Amphiarai q & carmīe edita interptabantur oracula, vt

Macrologia

Consulo

Manes

Amphiaraus.

Consuluit manes vatis, quē rupta dehiscens
Immensum tellus cursu dum lora secundo

Gnosius Iophon memoriæ prodidit, & interptandorum somnioꝝ laude precellebat, eiusq porta somnioꝝ erat vt fabulat Philostratus, quod nos vates dicimus μαντεισ apud græcos a furore dicti sunt, ijdemq auctore polluce ιερεισ νεωκοροι ζακοροι προφηται υποφηται θυται τελεσται ιερουργοι καταρται θεομαντεισ χρημοδοι χρησμολογοι χρησμοδοται παναγεισ πυρφοροι υπηρεται θεουργοι θυηπολοι. ¶Quem rupta dehiscens, hunc Thebis fugientem, terræ hiatu absorptū dicūt, defuncto Oropij diuinos honores primi instituere, auctore Pausania. tumq futuroꝝ eum p somnia cognitōem constituisse perhibent. scribit tamen Maximus Valerius vniuersam græciam ad illum decorandū incubuisse, & in formam conditōemq templi redegisse locum in quo humatus est, atq vt inde miracula caperentur instituisse, eiusq cineres idem possidere honoris, quod Pythicæ cortinæ, quod aheno Dodonæ, quod Ammonis fonti præstari consueuerat, vt hinc varia etiam & inconstans gentium historia depræhendat. hic em̄ vniuersæ Græciæ consensum Amphiarao diuinos tribuisse honores affirmat, ille ab Oropijs illos ipsos excogitatos & institutos decernit, sed & viuum alij ad infera descendisse conueniunt, hic humatum asseuerat, & cineres magno honore habitos contendit. ¶Cursu dum lora secūdo. Nec vates enim solum, sed etiam dux Amphiaraus erat apud omnes qui Thebaida scripserunt, atq hinc apud Papinium rex fatidicus appellatus. Talia fatidico peragunt solennia regi. quin & præcellens inter lyricos poetas Thebanus Pindarus in olympico Agesiæ hymno, introducit Adrastum Amphiarai occasum lamentabiliter conquerentē, dicentemq se desiderare sui oculum exercitus, cum & bonus esset vates & præliator. verba illius græce hæc sunt. ποθεω στρατιασ οφθαλμον εμασ αμφοτερον μαντιν ταγαθον και δουρι μαρνασθαι. tum enim arma, & imperia, & literæ ac sapientia plurimum coniūcta erāt, antea quoq & multis etiam post seculis, apud diuersas gentes atque prouincias id viguit, nam vt Hebræos taceam, Mosem videlicet doctissimum virum, & fortissimum ducem, atque prophetam sanctissimū, Abraamum quoq & multos, ad Dauidem vsq & Solomonem. apud Persas certe idem & reges, qui & sapientes fuere. apud Aegyptios vtrumq adiecto etiam sacerdotio. vnde illi contigit appellatio ter maximi. apud Græcos Periander & Pithacus sapientiæ cognomento illustres, populis imperitarunt. Apud Lacedæmonios multi & armis simul & sapiētia conspicui floruere. apud Athenienses multo plures. Tucydides & dux exercitus, & scriptor historię. Socrates ipse quem philosophiæ parentem dixerunt, ter in exercitu militauit, si Platoni credere volumus, quem tamen hac in re mendacij reum legimus, apud Athenæum Alcæus & lyricus poeta & dux exercitus fuit, atqui & Dioscorides, a quo simplicia medicamenta sumpsit vniuersa posteritas, vir militaris fuit. Alexander Macedo in studijs literaꝝ & armoꝝ æque polluit, adeoq literarum prætulit gloriam, vt illis magis se præcellere, q armis cuperet, atque ita ad Aristotelem scribens testatum reliquit. Dionysius Siciliæ Tyrannus, in poematis cudēdis versabatur, adeo vt in illis quamq penitus non probarentur, maiorem sibi gloriam quæreret, q q res cum Carthaginensibus, quibus cum bellauerat, recte composuisset, vt late scribit Diodorus in quintodecimo libro bibliothecæ, cuius inter plurima hæc verba sunt. καυχατο πολυ μαλλον επι τοισ ποιημασι ητοισ ευπολεμω κατορθωμενοισ. de latinis autem si mentionem faciamus, nō minus linguæ q. R. P. latinæ fuisse principem Iulium Cæsarem aduertemus, idem historicus, idem poeta, idem orator eloquētissimus, idē Impator fortissimus, idē pōtifex maximus, sub q & Salustius q q Romanæ princeps historię, stipēdia meruit. Octauius Augustus, maxima potētia & elegāti doctrina floruit, cu tēpestate Gallus poeta pfuit Aegypto

Lræ & arma apud antiqs iūcta.

& aduersus Arabes exercitū duxit, ita Strabo mandauit memoriæ. sub eodem principe Augusto scribit de se Horatius poeta. Nunc quia Mæcenas tibi sim conuictor at olim Quod mihi pareret legio Romana tribuno. sed nec illud ꝑtereundum, ꝙ Athenagoras philosophus Atheniensis, christianoꝝ causam apud Marcum Cæsarē & Commodū agens, hac legatōnis suæ inscriptione vsus sit αθηναγορου αθηναιου φιλοσοφου χριστιανου πρεσβεια περι χριστιανων αυτοκρατορσι μαρκω αυρηλιω και αυρηλιω κομμοδω αρμενιακοισ σαρματι-

Mandat eq̄s, rapuit, stygiasq; īmisit ad vmbras
Armatū, & rubro madefactū sanguine vestes,

κοισ το δε μεγιστον φιλοσοφοισ. i. latine ad verbum Athenagoræ Atheniensis philosophi christiani legatio imperatoribus Marco Aurelio Antonio, & Aurelio Cōmodo Armeniacis, Sarmaticis, quod autem maximū philosophis. Cognouit vtiq; tam doctus q̄ facundus homo, maioris esse gloriæ philosophi nomen, q̄ vsurpatum a deuictis Armenis & Sarmatis cognomentū, idq; etiam illis gratius esse iure debere, ad quos verba faciebat, cupiebatq; sibi prius eos conciliare honesta nuncupatōe philosophi. Gratissimumq; docti nomen Honorio & Arcadio fuit, adeo ut in base statuæ quam Claudiano & poetæ & tribuno erexerūt, in foro Traiani petēte senatu, gauderēt inscribi fœlicissimi & doctissimi Imꝑatores, & de Imꝑatoꝝ altero cecinit Ausonius. Phœbe potēs numeris ꝑses Tritonia bellis, Tu q̊q; ab aerio ꝑpes victoria lapsu Come serenatā duplici diademate frontē. & Papinius antea alij Imꝑatori blādiēs. At tu quē lōge primū stupet Itala ꝟtus Graiaq;, cui geminæ florēt uatūq; ducūq; Certatim laurus olim dolet altera vinci. Necnō Setinus Flaccus. Namq; potes solymo nigrantē puluere fratrē. Itidē de eo dē sæpius. V. Martialis. Nec ab hac re videt̄ abhorrere qđ in Vopisci legit̄ monumētis, positā a senatu fuisse Numeriano Cæsari statuā, in Vlpia bibliotheca tali inscriptōe. Numeriano Cæsari oratori, tꝑibus suis potētissimo. existimarūt illi oratoris nomē imꝑatorio ꝑstare, & pariter existimarūt appellatōem ipam imꝑatori cui seruiebant, gratiorē futurā. Multos ꝑtereo & doctos imꝑatores, & ꝑstantes armis viros, cultores literaꝝ (neq; enim id est propositi operis argumētum) Sed nō absurde fuerit citasse paucos, quoniam mōstrosa hæc opinio, mētes plurimoꝝ inuasit, hac tēpestate esse nō posse quemq̄ & ar-

Nota hic mis simul & lr̄is ꝑcellentē, atq; optimates viros & principes, vt arma decēt, ita lr̄as & philosophiā ipam, atq; sacra dogmata dedecere, q̄ nesciri etiā posse putāt ignari, ab hoīe q̄ humaniores lr̄as ꝑdidicerit, quod falsum esse nō solū prioribus sæculis, sed nostra tēpestate multoꝝ exemplo, monstratū est, q & poetæ simul & oratores, & philosophi & theologi fuere, quæ res non in tātam demiratōem rude vulgus ꝑduceret, si q̄cunq; liberalium artiū se magistros ꝓfitent̄, primam saltem hoc est grammaticā fideliter tenerēt, nam plurimi logica disciplina vel de longinquo salutata, si ciuiles leges non adeunt, ad summis labijs gustandam physicen aduolant, vt medicinæ operam nauent, parum aut scij, aut memores. male sese habituros eos, quibus aut consulunt legibus, aut medentur antidotis, ni illa ipsa teneant, quibus pollebant magni illi viri, quorum se profitentur sectatores. Aristoteles enim qui & de medicina præcepit, & amicis etiam ægrotantibus opem attulit, si Philopono credimus & alijs, vniuersam philosophiam non modo tenuit, sed & Græciam & Latium edocuit, idem rhetoricen atq; poeticen multis libris explicuit, historias compilauit, carmina cudit. Hippocrates eloquentia celebris habitus, Galenus per omnes disciplinas euagatus est. Auicenna & Auerrois Arabes, summi philosophi habiti sunt, ipsi quoque iureconsulti prisci, & lingua & pectore valebant. Sed redeamus vnde diuertimus, non incessendi gratia, sed monendi ignaros, ne doctos & omnimodæ literaturæ amatores aspernentur. itaque ad Amphiaraum reuertamur, qui dux exercitus & vates apud omnes est habitus, hunc dum curru veheretur in bello, terra hians absorbuit. ¶ Rapuit stygiasq; immisit ad vmbras armatum. Nam viuus & armatus perijt dehiscente campo, de quo sic Papinius poeticæ differit. Horror habet cūctos stygijs mirant̄ in oris. Arma & equos corpusq; nouū. neq; eñ ignib9 atris Cōditus. aut mœsta niger adu ētabat ab vrna. Sed belli sudore calēs, clypeūq; cruētis Roribus, & scissi respsus puluere cāpi. Cur aūt cāpus voragine oborta, currus & equos cū bellatore ꝑcipitauerit, varij varia. Papinius idē causam refert incertā, vel ventoꝝ impetus. vel putridi soli, vel cœli machinę incūbētis, vel aq̄, vel ꝓdigij. Pīdarus fulmī retulit acceptū, canēs Iouē fulmīe terrā scidisse ī hūc modū. ο δε αμφιαρηι σχισεν κεραυνω παμβια ζευσ ταν βαθυστερναν χθονα. & in alio hymno

cecinit ſuſcepiſſe in Thebis terram Iouis ꝑcuſſam iaculis vatem Oeclidem belli nebulam. γαιια δεν θηβαιοσ υπεδεκτο κεραυνω θεισα διοσ βελεσι μαντιν οικλειδαν πολεμοιο νεφοσ, fugiendo illum periiſſe bis, retulit & conſenſit Philoſtratus in imaginibus, q illum pinxit coronatū & redemitū lauru, fugere magno rotarum impetu albis equis, quorū naribus efflaret ſpiritus, quoꝝ ſpuma terra maderet, & ſimilia quæ non Amphiarai ſimulachro pingendo, ſed colorandæ linguæ ſue cōuenire videbant.

Et rapidos multo conſperſum puluere currus
Secius haud Mopſi manes Argiua iuuentus,
Amphilochi aut mōitus adiit maleſana nefaſtos
Sic Nerei & Glauci ſortes, ſic Protea vanum

Mopſus. Amphilochus.

¶ Secius haud Mopſi manes. Mopſus & Amphilochus, ut Cicer. ait, reges & augures Argiuoꝝ fuere. alius tamen Mopſus Ampyci & Cloridis filius, argonautis annumerat quin habitus eſt, ut iterpres Pindari ſcribit. μαντικωτατοσ οιωνοισι τε και κληροισ μαντευομενοσ. id eſt auibus & ſortibus vaticinia fundens, præter hunc & Idmone, & Amphiarao vatibus vſos argonautas memoria prodidit. Mopſus autē alius Apollinis & Manthus celebrat Amphilocho ara Athenis ſtructa, Amphilochi qꝫ oraculū qđ in Melo Cilicię Pauſanias veriſſimū autumauit, quod irriſit Lucianus, ut ſupra meminimus. Amphilochi & Mopſi mentio apud Theodoretū, ſcribitqꝫ Zezes Mopſum Apollinis & Tyreſiæ, & Amphilochū Amphiarai & Eriphyles filium, vates fuiſſe & canes Apollinis, ꝓpterea nuncupatos a Lycophrone, amboſqꝫ in Ciliciam poſt deſolatū Ilion iuiſſe, mox Amphilocho In argos ſeceſſuro Mopſo, regnum & ſacerdotiū tradidiſſe, quoad ipſe reuerteret, reuerſo Mopſum regno cedere ut promiſerat abnuiſſe, ex quo bellū & mutuam cædem obortā, poſt mortē inter vtriuſqꝫ ſepulchra, turrim ab incolis exædificatā, ne vt ait Euphorion, alter alteri cōmunicaret. nonnullis placuit Amphilochum iuiſſe poſt Mopſum in Ciliciam. Apollodorus autē cenſuit Amphilochum Alchmeonis vltimo per hyemem ad Troiam militaſſe, & cū Mopſo de regno certaſſe, mutuoqꝫ concidiſſe. Creditum & quibuſdam Argos quod Amphilochicū dicitur, Acharnanis proximū, ab Amphilocho fuiſſe habitatum, quæ vrbs olim regnata ab illo, cuius filia Antonio patruo meo nupſit. Mopſi quoqꝫ & Amphilochi mentio apud Euſtathiū, quorum vaticinio inditum ſit nomen Mallo vrbi Ciciliæ. dictum autem ꝙ Argiua iuuentus adiit Mopſi & Amphilochi oracuſū, quoniam reges Argiuoꝝ vti diximus, fuere. Dicit autem iuuentus, & iuuentas, & iuuenta. Iuuentas pro dea gentibus poſita. Iuuentus multitudinem iuuenum ſignificare ꝓditum eſt. Iuuenta ætas eſt, ſed a poetis confuſa reperiunt, qua de re Seruius & alii.

Idmon.

Iuuentus
Iuuenta
Proteus.
Synereſis

¶ Sic Nerei & Glauci. Nerei ſynereſis eſt. nam & e. & i. in vnam vocalem cōcurrunt, ut Aiacis Oilei, & fata gemēs Itylei. ſed ꝙ attinet ad rem ipſam & ſenſum carminis, nō contenti deoꝝ cultores terreſtribus diuinatōibus & aeriis, maritimas etiam inuexerunt Nerei Protei, & ipſius Glauci. ſiqdem Nereus & Triton vaticinari crediti, ſic Proteus quē Vanū appellauimus, ob multiplices & incōſtantes formas qbus a poetis introducit, & ambiguus nuncupat ab Ouidio canēte. Proteaqꝫ ambiguū. Protei quattuor apud Xenophontē, ſed hic de quo loquit Aegyptius, de cuius vaticiniis Homerus in Odyſſea, & in Ceor. Verg. & alii meminere, q̄ nos in. iiii. de p̄notōe lib. ſub p̄ſtigii vanitate cōfutauimus, quo ſolebāt gētes deludi, & p̄ter Proteum, Thetidis etiam trāſformatōes canūt Pindarus, Sophocles & Ouidius. Proteum Aegyptii regem fuiſſe, q ob multaꝝ diſciplinaꝝ peritiā. in varias vti formas diceret, Diodorus eſt author. Memini apud nōnullos grecoꝝ legiſſe me, Proteū Neptuni creditū filium, in Phalagrā Pallenes ex Aegypto veniſſe, & Toronē vxorē duxiſſe, ex q̄ Tmolū & Relegonū ſuſceperit, trucidatores hoſpitū, & ab Hercule poſtmodū interfectos, mœrore aīt animi ductū Proteū ob filioꝝ maleficia, in ſpecū ſe Pallenes p̄cipitaſſe, ſed & audita filioꝝ morte, neqꝫ riſiſſe, neqꝫ fleſſe illū dicūt, alteꝝ ꝓhibente natura, alteꝝ ſuadēte rōne, ex ſubterraneo q̄qꝫ ſpecu rediiſſe in Aegyptū, ex Pallene Neptuni parentis opa nugant, ut hinc facile caſtiges, quæ inuerſa legunt librarioꝝ (vt arbitror) vitio de Protei filiis apud Domitiū. Varie autem de illius principatu relata ſunt, nam tenuit Macedoniā & Aegyptum, & Capreas etiam vt Sylius voluit. ſunt qui velint Proteum phyſice aerem eſſe, inter quos græcus enarrator Arati, q dicit propterea illum apud Homerum in aquam & ignem conuerti ſolere. Videtur mihi Orpheus in eius ipſius hymno, putaſſe Proteum eam mentem, a qua Platonici volunt formas deſluere, nam dicit eum claues habere maris, quod generatōem rerum apud illos ſignificat, &

postea subiūgit eum multiformibus ideis ꝑmutare materiā. Sed & illud aduertēdum tibi cre-
Alexamenes — ditum plurimis ideas in Platonem philosophū vt in auctorem debere referri, sed eas Alexa-
meni Teio Nicias & Soterion apud Athenæum acceptas retulere. Alexamenes item dialo-
gos ante Platonem scripsit, auctore Aristotele de poetis differente. Sed reuertamur ad Prote-
um, qui dictus ꝑterea, ꝑsentia & futura nosse, quod Homerus etiam, & eum secutus Vergilius
cecinit. Hominē quoq; ꝑ Proteum significari Asclepius Atheniēsis voluit, quod Ioannes Pi
cus Patruus adnotauit, sed nec ꝓpter hæc dumtaxat Protei vaticinia eius habitā a nobis men
tionem existimare velim, sed ꝓpter illius etiam Protei, de quo ṽba facit Athenagoras in le-
Glauci q̄t — gatōe ꝓ christianis, qui Proteus ꝓ deo cultus est, & se in ignem ꝓijciens, statuas obtinuit, & va
ticinia fudit. Plures autem Glauci nomine vocati, nō duo ut Domitius voluit, vnus Sisyphi
filius, quem ab equis fabulæ ferūt deuoratū, eo autem id emersisse mendacij Palephatus scri-
bit, ꝙ equos aleret magnis expensis, domesticoꝝ negligens, vnde ab equis cōsumptum ꝑdi
dere, pariq; pacto de Diomedeis equis humana carne vescētibus, arbitrať irridēs fabulam ϖ
γαρ ζωον του τοκριθη και χορτω ηδεται μαλλον η κρεασι ανθρωπινοισ. quoniā in
quit hoc animal ordeo magis & fœno, q̄ȝ humanis carnibus delectať. Ab equabus discerptū
Glaucū scribiť ab alijs. qui furore bestijs immisso dilaniatū illum voluerūt, quoniā eas videli
cet cohiberet a coitu, ut essent velociores, & ita Seruius illa Vergilij carmina exposuit. Scilicet
ante omnes furor est insignis equaꝝ Et mentē venus ipa dedit, quo tempe Glauci Potniades
Glaucus Minois — malis membra absumpsere quadrige. alius fuit Glaucus Minois filius, cuius etiam fabulā ad
historiā Palæphatus deduxit, q mellis potu ꝑturbatus, sanitati pristinæ redditus fuerit, polyi-
dos herbæ cuiusdam remedio, quæ a medico cui nomē Draco habita fuerat, hunc tamē alij
sanatū, alij suscitatū ab Aesculapio ꝑdidere, qua de re in operis ꝑgressu multa. Est & Glaucus
pugil apud Pausaniā & Sudam. est & Glaucus sinus Lyciæ apud Strabonē, & eiusdē noīs flu-
uius apud Pliniū, sed hic de quo intelligimus is est Glaucus, q dicebať herba quapiā degustata
immortalis factus, & in mari degere, hic autem patriā habuit & patrem Anthedonē in Bœo-
tia, nam & aliud eius nominis oppidū in Idumea, auctore Plinio. Re vera vt Palæphatus ait,
piscator fuit, q marina fera ictus perierit, quo ex Pelago non surgēte, fabulati sunt marinū de
um effectū esse. Voluit Zezes Glaucū Atheniēsem genere fuisse, arte piscatorē, q furore corre
ptus, in mare desilierit, vidisseq; illum fabulať mortuū reuiuiscere piscem herbę cuiusdā tactu
q̄ gustata & ipe immortalitatē sit consecutus, nō exuta senecta. vaticinari autē vti Proteus Ho
mericus Menelao, & Pindaricus Triton argonautis, is ipe Glaucus apud Iberos colebať, se-
nex appellatus, de quo Apollonius & enarratores. In pisciū aūt mores trāsisse illū scripsit Phi
lostratus, cū vnda obruereť, cuius vaticinia nō in diuinitatē. sed in artē potius retulisse visus.
Describit aūt in eius imagine albētes oculos, barbā pilis humētibus refertā, graues & īpexos
capillos, & ad humores vsq; ꝑtēsos, supcilia cōiuncta, atq; illū ipum circūuolitare Alciones,
cōcinentes ea q̄ ad hoīes ꝑtinerēt, qbus vel fingendis ipe delectatus est, vel habuit illis fidē tan-
q̄ȝ sacris, utpote q sic pingereť in templis ad deludēdos mortales, quoꝝ fortasse nonnullis in
eum modum apparens dæmon imposuisset. Eundem Glaucū marinū dæmonē, apud Athe
næum Theolytus Metymnæus vinctū canit a Baccho pampineis vinculis in insula Dia, q̄m
Ariadnen adamasset. Filiū fuisse Polybi Mercurij & Eubœæ Larymni Promanthides voluit.
Mnaseas ṽo Anthedonis & Alcyones, q nauta & numularius cū esset, rapuissetq; Symen Icli
mi & Dotides filiā, nauigauit in Asiā, & insulā Cariæ vicinā habitauit, quā de vxoris noīe Sy
men appellauit. Euanthes ṽo in hymno ad Glaucū ipm Neptuni & Naydis nymphæ filium
cecinit. Aristoteles in Delioꝝ republica in Delo habitasse illū voluit, & in Nereidū societate
diuis vaticinari. Nicanor Cyrenæus Melicertā eūdē esse q & Glaucus putauit, alij cum Iasone
aduersum tyrānos nauali ꝑlio certasse dicūt, eumq; Melicertæ captū amore, se in mare ꝑcipi-
tasse. Nicandros in primo Aetolicoꝝ, Apollinē a Glauco diuinatōem edoctū voluit, alij ob
Scyllam perijsse, cuius etiā amore captū fabulať Ouidius in. xiij. alij ob Circen, qđ & tāgit Au
sonius in Mosella. Sic Anthedonius Bœotia ꝑ freta Glaucus Gramina gustatu postq; exitia-
lia circes Exptus captas morībūdus piscibꝰ herbas Sumpsit Carpathiū subijt nouus accola
pontū. Nā & in deū alij, alij in piscē ṽsum dicūt, & in balenā, ut apud Strabonē legiť, alij alia,
vt ex tot pugnātibus inter se fabulis, copiosior in Glaucū gentiū deum fiat irrisio. Est & Glau
cus piscis apud multos, de quo plura apud Athenæum, & de quo forte intellexit Papinius ut-
pote, q in eum putaret piscē cōuersum Glaucū Anthedoniū, & subitis q ꝑdidit inguina mon
stris Glaucus adhuc quotiens patrijs allabiť oris Littoreā blanda feriens Anthedona cauda.

¶Sic multum errantis petebant latonæ phana.qbus indicari sibi & tanq̃ nunciari futura vo-
lebant.Errantis aũt quoniam fingebant illam errasse diu,ut etiam meminit Aristoteles,habe-
bat vero templũ in Aegypto in ciuitate Buthi,quod Herodotus veracissimũ autumauit.Di-
cimus aũt peto te,ꝓvado,& peto a te.i.posco.Phana vero dicunt templa,qm̃ ut Festus vo-
luit,summus pontifex in dedicando fatur quædam v̾ba,alĳ qui in Probum referũt idipsum
a Fauno deducunt,qui primus ædificia sacrarit numinibus.Marcianus a Faunis,diuinantib⁹

Latonæ oraculi.
Peto te.
Peto a te.
Phana.
Iuppiter Ammõ.

Sic multũ errantis Latonæ phana petebãt.
Corniger hic sortes dederat Garamãtib⁹ ãmon
Quo supplex votis cõuenerat Aphrica tellus,
Atq; vrbes Asiæ geminas obtendere palmas
Assuerant,varĳsq; opplebãt sortibus aures.
Persidis huc Macedo victor victurus & indos

ab alĳs a græco.¶Corniger
erat in exustis Libyæ locis Io-
uis Ammonis.i.arenarĳ tẽ-
plũ,cuius rñsa hinc ꝑfecta ce-
lebrabant.corniger aũt quo-
niam arietino erat capite si-
mulachꝛ illius,& apud græ-
cos κεραтοφόρος, hoc est
corniger dictus,hinc & phe-
stus Ζευ λίβυκε ἄμμον κε
ρατοφόρον κλῦθι μαντι

o Libyæ vates exaudi corniger Ammon.Latini quoq; sæpius eo cognomine vsi,vnde Pa-
pini.quin & corniger vatis nemus.scribit tamẽ Pherecydes Ammonẽ esse Phrixi & Helles
arietem.Pindari v̾o commentator,Ammonẽ voluit apud Libes Iouem nuncupari solere.
Eustathius vero,& ante illum Herodotus,ꝓdidit memoriæ,quoniã ibi arietis caput Iouis si-
mulachꝛ præferebat.Iouem idem esse qui & Ammon,quo nomine item Aegyptĳ Iouem
appellarũt,& populis etiam eiusdem nomenclaturæ cognomen indiderũt,quod qdem no-
men,q̃q̃ ex harena,cuius ibi maxima copia,tractũ sit,nonnulli tamen voluere idipm ex pa-
store cognomine deriuatũ,qui templi structurã parauisset,& a celeberrimo quodam philo-
sophi literaꝝ monumentis cõmendatũ est Ammonis,& patris significatũ eũdem haberi de-
bere.¶Garamantibus,Garamantes populi Africæ,a Garamante qui & Amphithynus dict⁹ Garamã-tes.
cognomine dicti,soliti erant omne humanũ consortiũ euitare,& bellicis quoq; instrumentis
& armis carebant,Herodoti testimonio,his non solũ respondebat Ammon,sed vniuersę Li-
byæ,& alienis quoq; regionibus.¶Quo supplex.Proptereaq; ad futuri capessendã noticiam
& Asiæ & Aphricæ natões eo pergebant & Ammonẽ scitabant.¶Aphrica tellus.Dicit apd
idoneos latinæ linguæ auctores,terra Asia,terra Aphrica,terra Italia,& similia,pro eo qd est
Asiatica,Aphrica,Italica,& hoc frequens est apud Gellium,dicit id etiam apud Vergiliũ,quos
Aphrica terra.Triumphis diues alit.ex vario concursu,ditissimũ templũ habere potuit,canẽ-
te Vergilio de Hiarba.Hic Ammone satus rapta Garamantide Nympha,Templa Ioui cen-
tum latis immania regnis,Centum aras posuit.Lucanus vero inopem canit Ammonẽ,nec
ditibus donarĳs templum eius refertũ.¶Obtendere palmas.Insignum expetẽdi beneficium,
vt supplices miseriq; consueuerũt. ¶Assuerant.soliti erant,consueti erant,insueuerant,& est
syncopæ.¶Opplebant.implebant,replebant.¶Varĳs sortibus.vaticinĳs diuersis & incon-
stantibus.¶Sortes.Q̃q̃ genus diuinatõis est in multas visum ptes,nihilominus ꝓprietate q̃-
dam oraculoꝝ responsa significant,ut als ꝓbauimus,habebat & p̃ter illa,genus quoddã pti- Sortes
culare diuinatõis nomine sortium,quo astragali iaciebant sup sacris tabulis,& alterna sorte,si
hoc aut illud me iacente venerit ꝑficiet,sin minus,minime.simileq; illud quo vsi milites Pilati
in partienda Christi domini veste,nã & ea quoq; taloꝝ sors fuit,ut hinc aleæ dediti,discant q-
bus nam sint similes.& q̃uis sortis dumtaxat mentio facta est in sacris literis,taloꝝ tamen fu-
isse sortem,& sapientes viri testati sunt,& celebri nup miraculo Germaniæ monstratũ,quãdo
inter alia Christi cruciatus & cædis monumenta,quę ibi cælitus delapsa sunt,tali etiam ipi ce-
cidere.quapropter in carmine quod ipa de re composuimus,dictũ est.Tergeminiq; micãt ta-
li quos inclyta Christi Iecerat innocui sortitus tegmina miles.¶Persidis huc Macedo victor.
qui Alexandri acta posteris ꝓdidere,iuisse illũ ad Ammonis oraculũ dicũt,& ut putauit Cali-
stenes ambitõis causa,quoniã Perseus & Hercules eo cõtendisse ferebant,ut etiã recipit Strabo
& Eustathius.Curtius item,q apud latinos de rebus Alexandri disseruit,templũ Ammonis
Alexandꝛ adiuisse refert,& duo maxime scitatũ fuisse.alterꝝ ãn adhuc sumptũ esset de interfe-
ctoribus patris suppliciũ,reliquum orbi ne terraꝝ vniuerso imperaturus esset.Respondisse
aũt Antistitẽ,patrem interfici non posse,nedũ interfectũ fuisse.q.s.esset Iupiter.veꝝ interfecto

res Philippi, quem patrē existimabat, dedisse facinoris pœnas, orbem aūt terrarꝫ eius potestati subijciendū fore. ex quo licet aduertere maximū in dæmone, seu sacerdote mentiēte, studiū adulãdi, sed vter fuerit mendacio & adulatōe nō caret, & qdem gemina, nam Iouis se filiū nō fuisse ipe satis nouerat, terrarꝫ vo orbis non potitū, pbauit euentus. nam cū in Babylone defunctus est, multæ erãt gẽtes q̄ nō subactæ modo illius armis, sed nec tentatæ qdem fuerãt, pditū etiam memoriæ, quod Eustath. repetit, sacerdotē ipm cū filij nomine vocare Alexandrꝫ vellet, p eo φ παιδίον dicere debuerat παιδίος barbare pfudisse, qua ignorãtia in adulatōem vsa, ita acceptum: ac si ex oraculo platum esset, ὦ παῖ Διός. i. o fili Iouis. ipse

Appulerat facti cupidus sitiensq; futuri.
Fertur & Alcides postq; cognomina Nilo

tamē mēdacium ipm non potuit aduertere, si ut Nicobolus scripsit in vltima cœna sup Euripidis Andromeda cōtendebat, mero indulgens, & cōuiuas ad potandū extimulãs, adhuc em opinor vana eum spes Ammonis ludificabat, quem tanti fecerat, ut ad eius etiam similitudinem sibi cornua imponeret, ut Ephippus memoriæ pdidit apud Athenæū. at q nihil prsus mirꝫ, si eiusmodi oraculū tam celebratū scatebat mēdacijs. nam ut etiam Serui. meminit, arietino capite fingebat, qm e⁹ essent inuoluta responsa & nutu, & signis magna ex pte, non vbis respondebat, ut alij & Strabo etiam meminit. addit Eustath. pter nutus & symbola, subsultus quoq; & renutus, ænigmatice aūt & incōstanter, sed & nutu atq; renutu cuilibet rei qspiam sine mendacij nota, facilius q̄ vbis potest respondere, & in futurꝫ tanq; libere & impune mentiri. adde φ de mēdacibus etiam fabulis originē traxit, nimirꝫ Latinus Arati enarrator ille, q a Suida & Firmiano Iulius Cæsar existimatus est, q̄q; alij Bassum faciūt auctorem, certe p Iulio Cæsare citat eum Firmianus ipe de aquila differens, eisdem pene dictōibus q̄ apud enarratorem iacēt. & collectanea quoq; Sudæ cōfirmãt Iuliū Cæsarē, in Aratū cudisse cōmentaria, ille inq; enarrator scribit, auctore Nigidio, arietē quē in cœlū tralatū fabulant, principē signorꝫ Zodiaci circuli, quemq; & Pherecydes & Hesiodus, ppter Phryxū & Hellē Thaumãtis & Nepheles filios ibi collocatū putabãt, eum ipm arietem Iouem esse Ammonē, ita a Libero nūcupatum. φ se pduxisset ad aquã cuius inopia laborabat, dum in Aphricã ductaret exercitū, templumq; illi magnificū eo loci vbi aqua repta est, ab eodem Libero cōstructū in harenoso loco, plenoq; serpētibus, distareq; ab Alexandria itinere nouem dierꝫ eadem, sed nō integre ptulit Seruius, videt tñ Cæsarē seq voluisse nihilominus, alij volūt Thebeam fœminam Iouis Thebei sacerdotē vaticiniū ipm cōstituisse. huc itaq; accessit Alexander Persidis victor fuso atq; fugato Darij regis exercitu, & Perside in potestatē recepta, victurus & Indos, vtpote q parti imperij nō cōtentus Indos accessit, & plia multa vicit, multasq; regiones subegit, Pro Indorum rege supato. ¶ Appulerat. iuerat, accesserat, se cōtulerat, se receperat. ¶ Facti cupidus, desiderans intelligere factū esse qd optarat, dejs q patrē Philippū trucidauerant. illud aūt facti sumendū est, vt illud Verg. facti de nomine Byrsam, vt p se subsistat non adiectū sit alteri. ¶ Sitiensq; futuri. & anhelans ęstuansq; futurꝫ, vt sibi vniuersum orbem subigeret, ex ea aūt nimia curiosaq; Alexandri potētissimi regis supstitōe, qua delusus est, in suã pniciem (nã forte Ammonis oraculo cōcitatus animatusq;, nouos illos mūdos affectabat, huius quē incolimus angusto limite pturbatus) ex ea inq; resipisceret vtinã q nostra tempestate cōsulūt dæmones, q a Christo templis deiecti & phanis expulsi, in angulis garriūt tenebrosis, & aduerterent pariter facilius se posse deludi, qbus nec id animi, nec id potētiæ, nec id eruditōis, atq; doctrinæ, qbus floruit Alexander, quos tãto magis deludi cōuenit, q̄to φ in luce christianæ religionis nati, clausis oculis tenebrosos ingrediunt specus, a mendacij parente non docti sed decepti. ¶ Fertur &. itaq; Ammonē adijt Alexãder, Herculis memoria, quem alijs etiã in rebus imitabatur, in leonis videlicet pelle & claua gestanda, vt pptērea excusatum voluerit Commodū Cæsarem Athenæus, qm & ille leonis pelle & claua & Herculis etiã nomine vteret, qbus videlicet vsus esset pridem Alexander. Herculis item habitu voluisse vti Commodū Herodianus pdidit. Hercules, Alcides dictus a robore & fortitudīe, alij ab Alceo patre Amphitrionis maluere, vtcumq; fuerit, añ Alcidæ nomen obtinuit q̄ Herculis, vt retulit Menecrates, q & affirmauit filios ab eo occisos, de quorꝫ numero & noibus, Dionysi. Euripides, Argiuus Aeneas, Pherecydes nō cōuenere, nō Herculidas eos, sed Alcidas appellatos, qm tum nomē Herculis nō fuisset adeptus, cū furore pcitus filiorꝫ sanguine manus polluit, cuius furoris i. pgressu

alexãder ad ãmonem.

Hercules

mentio fiet,& de filioꝝ cæde diuersæ opiniones afferent,multi eius nominis fuere viri,vt Ci-
cero in libris de natura deoꝝ,vt alij ꝓtulere,sed hic de q̊ loq̄mur,Iouis filius existimatus,&
qui cæso Geryone ex Hispania literas,vt Plutar. voluit,intulit Latio.De eo consultus Apollo
Pindaro authore,in Nemeonicis,ut supra diximus,heros ne,an deus appellari deberet,respō
dit tunc ut heroa,mox vt deum honorari illū oportere.minus em̄ deo heros habebat.ex he
roe igit̄ deum Herculē fieri censuit Apollo,fortitudinē ꝑtendens in paruo corpe maximam.

Indidit,& vigili dudum seruata dracone
Poma tulit,Libyci templum inuisisse parētis.

Paruū em̄ Herculē fuisse An-
tæo collatum,idem Pindar⁹
canit μορφαν βραχυσ,tam
etsi fabulatores nō defuerint,
qui.xl.cubitorū staturā æquas
se voluerunt.Hic Libyam pa
grasse,& occidentalē partem,dicit̄ sustulisse marinas feras,ut ait Pindarus,& infinitū mare cō-
spexisse,& duas posuisse columnas μαρτυρασ,vt ait κλυρασ ναυτηλιασ εσ κατησ,q̄s
tamen nonnulli Briareo ascripserūt,& vocarūt columnas gigantis Aegeonis imperātis ma-
ri,ut iam nihil in istiusmodi nugis vna voce ꝓdatur,quod est ꝓprium mendacij.Hic idē Her
cules ante Alexandꝝ,qui eo itidē parente gloriabat̄,ad Iouis Ammonis templū in Libya po
situm,ꝓrexisse fert̄.Nonnulli scribunt.quod & diligenter in commētarijs in Dionysiū Eusta-
thius aduertit,cum postq̄ Eurysthei iussis aurea mala sustulit,in Aphricam concessisse,& ad Colūnæ
Nili ostia ꝑuenisse,eiusq̄ nomine vnum ex illis Herculeū Canobicū nūcupatum.liberasse āt ægeonis.
deinde Aegyptios dicūt ab omni violentia,& templū Ammonis accessisse,magnificeq̄ litas
se,sed etiam inundatōes,auctore Diodoro,coercuisse Nili fluminis,qua vastatis incolis Pro
metheus,qui eis in locis imperabat,cruciabat̄ animo,vnde dictus Hercules Aquilā iecur Pro-
methei depascētem occidisse(id em̄ nomen erat fluuio)sed nec concors in fabulis vetustas,q̊-
niā alij ob furtū ignis,alij ob amorem Palladis pœnas pendisse Promethea nugant̄,sed sunt
q̄ cōcordent in fabula,ad priorem sensum reuocanda,sed adijciant fertilem terram idē posse
q̄ iecur significare ηπαρ em̄ apud plerosq̄ quemadmodū & ουταρ. fertilem terram dici,q̄ ꝓmethei.
.s.ab Aquila fluuio ꝓrsus absumeret̄ ex furto igne subducto fabulæ pati illum dixere.Theo- aquila
phrastus exposuit ignem ꝓ philosophia,quā ille homines edocuisset,Herodotus voluit Prō
methea regem Scythaꝝ fuisse,q̄ cum alimoniā subditis ꝑbere nequiret,ob inundatōnem flu
uij,sit ab illis in vincula coniectus,& ab Hercule postea liberatus,Alexander Aphrodisæus,
q̄ & libros de confictis in deos historijs composuit,scribit in ꝓblematis,Prometheū sydereæ
Aquilæ causam,naturā & situm ꝑuestigasse,q̄ cū discendi cupiditate torqueret̄ animo,& tan
dē q̄ exederet̄,demum ab Hercule instructus,omni soluta dubitatōe quieuerit.eam Promethei
fabulam,& a barbaris quoq̄ Caucasi montis incolis haberi,scripsit Philostratus,contende-
re tamen eos non Thebanū illū,sed aliū Herculē fuisse.Mitto quæ hac de re Seruius in Bucoli
ca scripsit.vulgatissima em̄ sunt astrologiā videlicet Assyrios edocuisse,& aquilam αχοσ.i.
solicitudinē significare,& rōnem fulminū deꝑhendisse,vnde & fabula de ignis furto ꝓdierit.
¶Cognomina.Herculei videlicet hostij.dicunt̄ aūt cognomines,q̄ eodem vocant̄ nomine
qua de re cum de æquiuocis ageremus in.ij.logicæ facultatis libro,ꝑspicere potuisti.Vtit̄ etiā cognoīes
Plautus simili dictōe,illa mea cognominis fuit,& Verg.gaudet cognomine terra.Hercules āt
postq̄ sustulit.¶Poma.Hesperidū scilicet.¶Seruata vigili dracone.Quā fabulam vero fun-
datā scribit Palæphatus tradens Hesperio viro Milesio,filias duas fuisse q̄bus nomen Hespe Hesꝑides
rides,illisq̄ oues extitisse,quæ dicerent̄ aureæ,q̄m optimæ quales Milesiæ μηλα ꝟo dici oues μηλα.
manifestū est,quas abigens Hercules vna cum pastore,cui nomen draco,sustulisse dictus au-
rea mala,q̄bus draco custos inuigilaret.Nilo aūt cognomina indidit,q̄m Heracleoticū siue
Herculeum nūcupatum est ostium,quod Canobicū dici nonnullis placuit,ut notat Eustathi-
us,q̄q̄ Strabo diuersum ab Herculeo in quo sacellum Herculis faciat canobicū,quod prin-
cipium est Aegyptiæ Deltæ,dictumq̄ distare ab Alexandria centum & viginti stadijs,insu-
la est etiam,cui nomē Canobus,& vrbs quoq̄,sed & sydus eiusdem nominis,a Canobo Me Canob⁹.
nelai gubernatore nomenclaturam sortitū,quod vt Proclus in sphæræ tractatu scribit,in te
mone argonautis reponitur splendidum,sed ab ijs qui in Rhodo sunt,vix vel a summis &
æditioribus locis conspicuum,græciæ vero climati prorsus esse inuisile.scribit Eustathius sy-
deri Canobo extitisse id nominis a gubernatore.Nam ferunt Græcorum nonnulli,Menela- Phrōtis
um post obitum Phrōtidis Initoris filij,qui gubernator eius nauis fuerat,Boreæ flatibus agi-

tatum,Rhodum appulisse,gubernantē Canobo Amycleo,soluentes aūt Rhodo,ob concur sum ad Helenam populi frequentē,ad Phœniciā p̱uenisse.indeq; deuenisse in Aegyptū,vbi Canobus nauigatōis incommodis diem obierit,cuius memoriæ illa q̄ diximus,monumēta in terris structa fuerūt,mox & illius quoq; nomē cœlo cōicarunt Sed em̄ legi in Theriacis Ni candri,atq; etiā apud alios,nō incōmodis nauigatōis,sed morsu hæmorroidis serpentis Ca nobum in Aegypto perijsse.sunt & q̱ scribant Canopū,nō canobū dici debere.Erant autem

Et Danaes natum perhibent oracula patris
Scitatum,postq; Phorcynidos ora Medusæ
Abstulit exultans iam cæsa Gorgone victor.

Canobitæ delicijs dediti, vt apud græcos notissimus,& p̄ter alia mulieres & viri q̱ Alexādria Canobū p̱ fossa nauigabant,die noctuq; īpudētes cātilenas effundebāt,ut hic ēt latini dixerint,mores vrbis dānante Canobo,vt luxum videlicet & affluētissimā diuitiaꝶ copiam,qđ & indicatū quoq; Vergilio illis carminibus.Nam qua Pellæi gens fortunata Canobi Accolit effuso stagnantē flumine Nilum.¶Nilo.Nilus aūt dictus vt Zezes ait απο του

nili diuersa noīa. νεαν αγειν ιλυν και χερσουν το πελαγος. limum q̱ppe affert nouum cum Aegyptum inundat,& terrestre pelagus videt.Nouum aūt id nomē ferūt fluuio esse,q̱ primū oceanus diceret,ut est etiānum apud Diodoꝶ,mox ob celeritatem & aquaꝶ p̱funditatē aquila,deinde Aegyptus a rege quodā,& hinc factū vt tribus ijs nominibus Triton etiā appellatus sit apd' Lycophronē.a Nileo v̊o rege eiusdem nominis,nilum vocatū affirmat Diodorus,pro deo apud Aegyptios cultus est,vnde apud Parmenem αιγυπτιε ζευ νειλε.o Nile inq̄t Iuppiter Aegyptie.ꝙ si naturali fundamēto nixus id p̱tulit,respexit ut ip̄e opinor,ad id qđ antiq̄tus Iouem p̱ cœlo & aere sumebant gentes,& Iouem pariter.i.aerem,ethærem ve fundere pluuias existimabāt.vnde illud Verg.Coniugis in lætæ gremiū descendit,quare cum Aegypt⁹ ob calorem aeris,frequenti & opportuna pluuia careat.Nili v̊o inundatōe vice pluuiæ fœcundet,ideo Nilum ip̄m Iouem Aegyptiū nūcupauit,hinc nōnulli dictū putāt apud Homerum αιγυπτοιο διιπετεος ποταμοιο.& apud Pindarum in Pythio hymno scriptum quoque legimus νειλοιο προς πιον τεμενος κρονιδα. & apud Pindarum quoque Sy-

Syris ris nuncupatus est Nilus barbara Aethiopum lingua,vn̄ etymologiam nōnullli minime q̄rendam existimarūt,q̄sq̄s Syris Italię vrbs,q̄sq̄s a syrio stella deductū aliq̄ voluerūt,ut Eustathius notat,in cōmentarijs in Dionysiū Libyn,qm̄ canis exortu,cuius p̱s habetur Syrius Aegypti flumen regiones inundat.Alij απο του ειρω συειρω(id aūt significat το συμπλεκω και συναρμοττω,hoc est complico & coapto)longis ambagibus deriuauere,mensurarique & aptari annum excretu illius dixere,placet ip̄i etiam Eustathio Nilum dici,qm̄ νεαν vel ενιαυσιαιαν. ducat ιλυν quasi nelon dixeris.Similē illi alium nō esse canit Dionysi⁹,neq; in iaciendo limo,neq; in augenda terræ fœlicitate,quapropter εργατικον ποταμον.hoc est operarium fluuiū nūcupauit Herodotus.Nonnulli dixerūt Nilū vocatū a Nilo quodam ex Atlantis p̱genie.Alij ꝙ Melas tm̄ diceret affirmarūt,vnde fortasse,ut est apud Festū & Seruium Latini Melonē dixere,mox Nili cognomen adeptus a reguli cuiusdam filio,q̱ semet in fluuium p̄cipitauerit.Alij a Nilosio quopiam nomēclaturam sortitū fluuiū voluere,quos tamē Arrianus redarguere conatus est,vrbs etiam erat eodē nomine auctore Hecatæo.flumis autem initij antiqua lis,vnde Lucanus cecinit,Et gens si qua iacet nascenti conscia Nilo,& Papinius,caput haud penetrabile Nili.Nostris credit ex terrestri illū paradiso ortū ducere,gentes non cōueniūt.Alij ex Libya.Iuba rex ex ora extrema Mauritaniæ,alij ex Euphrate deriuari volūt,quod & Pausanias refert.Alexander Macedo ex Hydaspe manare putauit,qm̄ vterq; crocodilos gigneret,vt p̱didit Nearchus,quesitum sane a multis Nili caput,nusq̄ inuentum.

Perseus ¶Et vigili dudū.Eo ei Herculem accessisse ferunt postq; Hesperidum mala tulit,quibus custodiendis draco peruigil accubaret.Perseus Iouis & Acrisioneæ Danaes filius,templum Iouis Ammonis adijsse ferebatur.perhibebant autem illum ab Acrisio materno auo in mare proiectum,in arcam reclusum ad Seriphum paruam insulam vnam ex cycladibus,delatum fuisse,cui dominabatur Polydectes,quamq; alij insulæ nomen aliud faciunt a Polydecte missus ad excidium Gorgonis Medusæ Phorcynis filiæ,cuius capite donare simulauit Hippodamiam Oenomai filiam,quā procabatur,quod manifestum mendacium eo depræhenditur,ꝙ tribus generationibus Hippodamiam præcessit Polydectes,vt mille nugas præteream,ꝙ equo alato,speculo,harpe adamātina vsus fuerit,ꝙ in Aethiopiam venerit cæsa Gor

gone,& capite illius in peram conserto,q Andromedam liberarit a ceto,q ad Seriphum redierit,disco certauerit,auum Acrisium interfęcerit,Polydectem in saxum Gorgone conuerterit,de qua fabula Pindarus aliā deduxit commētus ex luctu soror Medusæ & collisu serpētū,q capite illius innexi fuerāt Pallada τὴν αὐλητικήν.excogitasse,eamq; nūcupasse κεφαλαν πολλων νομων,Perseū dici ab impetu Zezes putauit παρα το περιωσως σευεσθαι και ορμαν.& ad allegoriā fabulas conatus reducere Solē Pegasum,Palladē aera,Perseū euaporatōem,Gorgonas aquar congeriē interptat,& Gorgona q̊q; κατα πληκτικον τι significat.Pegasum ṽo απο

Hinc virgo Cumæa vago circūacta furore,

του πηγαζειν και χεεσθαι,hoc est fundi & irrorari,atq; ita materiē subtiliorē,q̄ solis calore sublata fuerit,euanescere,quā Medusam interptat Palæphatus,nec fabula fret⁹,nec allegoria, sed nixus historiæ,scribit Phorcyni,q colūnis Herculeis impitabat viro Cyrenæo (Cyrenæos ṽo gn̄e Aethiopes esse,& insulā noie Cyrenē extra colūnas habitare,quā certe a pbatis au ctoribꝫ omissā miror,neq; Stephan⁹ nisi vrbis Cyrenes,Libyę,& Hiberię & Massylię memit) Palladiū.
huic inq; Phorcyni tres filias fuisse,q̄ patre mortuo,priusq; apponere tēplo potuisset simulachr aureū Palladis tricubitū,qd' parauerat,illud in cōe tenuerūt tribꝫ insulis,& substātia reliq̄ inter se diuisis,aduenisse interim Persea nauibꝫ qbusdam ex Argo pfugū,& in insidijs delituisse pdandi cupidine.demūq; potiūdæ Gorgonis desiderio,hoc ē auiditate aurei palladij (Cyrenæi em̄ Pallada Gorgonē appellāt,queadmodū a Thracibꝫ Diana vocat Vendia,a Cretēsibꝫ Dictynna,a Laconibus Vpis) minatū extrema fuisse Medusæ (ita em̄ vni Phorcynis filiæ nomē,reliqs Stheno & Euryale) nisi simulachr patefaceret,abnuētē dedisse neci,& palladium ipm a sororibus reuelatū cōcidisse,eiusq; caput impositū triremi,dedisse illi Gorgonis nomēclaturā.postea ṽo expilatōe pecuniar insulares vexasse.q̄ ille multis græce disseruit,paucis latine retulimus. Plura etiā existimo q̄ quæ necessaria sint declarādis carmibus.de Persei victoria,q̄ verius latrociniū est.tales Iouis filij,q̊r sceleribꝫ ṽtutū nomē adulādo fęcere.sed vtinā rudis illius sæculi vitiū,posterius æuū & maxime nostrā ætatē nō infœcisset,itaq; & Hercules & Perseus tēplū Ammonis adiuere,q̊r fama pmotus Alexāder eo se cōtulerat,dæmone q & oraculū illud,ut alia mēdacia parauerat instigāte.pditū pterea q attinet ad Gorgones,ut ē apud Diodor fœminas eas in Aphrica bellaces,q̄r regina fuerit Medusa,quā Perseus debellarit,& gentē Gorgonū Hercules sustulerit.Proditū q̊q; Hannonē Pœnor ducē Gorgonibꝫ insulis appulisse,quas habitarēt fœminæ corpibꝫ hyrtis,duasq; ear pelles suspēsas olim Romæ in tēplo Iunonis & adusq; victoriā de Carthagine habitā,eo loci spectatas.Sunt & Phorci filiæ a Phorcynis distinctæ natis Hesiodo auctore,q duas greas dictas.i.senes citauerit,tertiam addidit Pherecydes,illar noia Pemphredo & Enyo,huius Iano esse voluerūt,sed de his satis. ¶ Hinc ṽgo cumęa. Sibylla Cumęa q̄ ṽgo erat,& in Cumis vrbe Cāpaniæ dabat rn̄sa, Sibylla.
q̄q; inter Cumęā & Cumanā Lactātius Varrone fretus,interstitiū posuerit,de illa ṽo q̄ rn̄sa dabat in Cumis & e⁹ vaticinādi mō,multa apud Iustinū martyrē a nobis in latinū cōuersum,legere potes,q illā dicit Caldæā fuisse Berosi illius historici filiā.Lactāt.Erythreā Sibyllā Babyloniā fuisse scribit,& a Cumęa & Cumana diuersam facit.Decē fuere Sibyllæ,q̄q; vndecim alij numerauere,de qbus Varro,Lactā.August.Hieron.Suidas,alij,& nos quoq; in libris de pnotōe.pter id Zezes Sibyllā Nisi filiā fuisse scribit,illud enarrās Lycophronis νησου θυγατρος.sed q̄nam isthæc Sibylla,aut quot eius nomēclaturæ fœminæ fuerūt nō disseruit,quoue spiritu ductæ,veracesne an mēdaces,nō indicauit.q̄q; vt ipe scribit de se,pbos in historijs secutus est authores,Polyhistorē,Alexandr,Apollodor,Rheginū,Polymnemona,Artemonē Pergamenū,Cassandr Salaminiū,& allegorias indagauit a Cornuto & Palæphato,& Domnino,& Cephaleone & Heracleto. ¶ Vago furore,qm̄ varie rapiebat Sibylla ab inuadente spū,& qm̄ varia canebat,namq; Sibyllini libri oēs si vnā in Sibyllam,quod negauit Varro,referant,varia qn & diuersa & cōtraria pmebant.modo em̄ ver dei cultū extollebāt modo suadebāt pphanū,ut aīs dictū,qm̄ item & clara veraq; & obscura dictabat,ideo vagum furorem diximus,hinc apud Vergiliū,qui de eius furore canit,dicitur,obscuris vera inuoluere,& apud Lucanū quoq; de Phemonoe cātatur.Phemonoen errore vagam.Phemo Phemonoe
noe vero Delphicæ vatis nomen esse constat.Sibyllæ vero nomen ab vna Delphide fuisse deriuatū,non displicuit Varroni,ṽginē āt Cumęā Sibyllā intelligi manifestū est.sed & Sibyllas appellatas fuisse,antiq⁹ vates oēs Varro cōsensit,q̄ re pter alias hac etiā cā furor ptitelligi.

cassandra ¶Et patriæ repetens. Cassandra Priami filia, sacerdos & vates Apollinis, patriæ desolatiõem
sæpenumero pdixit, & mala imminētia (ut ille inqt) nõ credita Teucris. Nam ut Philostratus
in imaginibus ait, canebat illa χεησμους απεσουμενους. cuius vaticinia cõmentus est Lyco-
phron suo sæculo nouitatis cupidiori. dicta aũt Cassandra παρα το κασιν ανδρειον εχειν
εκτορα, ut inqt Zezes, id est eo videlicet, q fortis Hector illi frater esset, dicta & Alexãdra πα-
Alexãdra ρα το αλυξαι και εκφυγειν, quod hoĩm videlicet conuersatõem vitaret & fugeret, vel πα-
ρα το αλεξειν και βοηθειν. id ē

Et patriæ repetēs celebrē Cassandra ruinam,
Hinc resoluta comas nimiū suriata Mimallon,

ab ope dãda & auxilio in ho-
mines cõferēdo, ob oraculo-
rū videlicet vtilitatē, ei ipi tem
plū i Italia constitutū est, ut eã
introducit Lycophron ãn va-
ticinantē ναον δε μοι τευξουσι δαυνιων ακροι σαλπιο παροφθαισ. repetiit itaq; Cas-
sandra, vt veterũ monumenta pdunt, patriæ ruinam, nec sola, nam & Sibylla illa, cuius Var-
Prylles. ro, Firmianus, alij meminere, Græcis Ilion pgentibus, desolatõem illius pdixit, & Prylles q̃q;
Lesbius vates, cuius mētio apud Lycophronē, nõ Troiæ modo excidiū, sed & equi lignei Pa
lamedis cõsilio fabricati, dolū pdixisse fert. ¶Hinc resoluta comas. sparsa capillos, disiecta cri-
nes. ¶Nimium furiata. excita ac cõmota vi praui numinis, & in furorē vsa. Verg. furiata mē-
Mimallõ te Chorebus. ¶Mimallon. Baccha thyas bassara. Mimallon aũt ab imitãdo, q̃q; Luctatius
Thyas voluit lingua Macedonū bacchas significare, a Baccho baccha, thyas a thyonæo, ut alij πα
ρα το θυω το ορμω. hoc est impetu moueor, ut scribit Zezes in Lycophronē, vel q̃m θυει, hoc
est sacrificat, ut Pindari enarrator voluit, & ευθουσια κατα τουσ χορουσ. sic & Thyone Se
Thyone. mele dicta Bacchi mater, & Bacchū Semeleion Thyoneum vocauit Horatius libro primo
carminū. Pindarus in Pythijs ζευσ πατηρ ηλθεν εισ λεχοσ ιμερτον θυωνασ. sunt & q Di
onem eam dixerint, ut Euripides in antigona ω παιδιωνησ οσ εφισ μεκασ θεοσ διονυσε
alij Thyonem a Semele diuersam fecere, nutricem videlicet nõ matrem Bacchi, vt Panyasis ĩ
tertio Herculeæ καιρομεν εκ κολποιο τροφον θορεποσι θυωονησ. θυωνην vero απο τησ
θυηλησ. etymologia deducũt, & si fabulã respiciũt δια το τεθραυσθαι, hoc est quoniã pcussa
fuerit. s. fulminibus. si naturã, quoniã ignea vini substantia, sed & Semeles ea de causa, quoniã
μελη. i. membra tonitruo videlicet & fulmine διασαλευσασα, hoc est cõmota & quassata fu
erit iuxta nugamenta fabularũ, q vero naturam secuti, quoniã vinū σειει. i. cõmouet & concu
tit τα μελη. Bacchas Zezes inqt solitas fuisse in montibus diuersari, & bestijs ferocibus ve-
Bassara sci, & draconibus comas implicare, bassaræ item dictæ. Et de ipo Baccho Horatius quoq; in-
qt. Non ego te candide bassaren, a genere vestis talaris, ut voluit Porphyrio, q̃ue ut Acroni
placuit, a Bassara Libyæ loco dicta, q̃q; & Bassara quoq; vulpis spēs, & eo nomine apud Ly
Brimallõ cophronē meretrix denotat. Mimallon aũt q̃q; Bacchi pphetes, quæ & Brimallon item dicit
a græcis grammaticis, legit tñ apud Lycophronē κλαρου μιμαλλων. claros aũt vrbs &
mons Asiæ apud Colophonē, ex quo Apollini cognomen, Easdē bacchas vocauit Aeschy
lus χαλιπιασ, quoniã Athenienses vt scribũt interptes Apollonij, merũ χαλιν vocabãt
utpote χαλωντα τασ φρενασ. & apud Homerũ χαλιφρων dr merũ. Easdem bacchas si-
mulatõe pacis nocere, & lanceas thyrsis adoptas gestare scribit Iustinus phũs & martyr in lon
ga quadam epistola Zenæ & Sereno missa, ita ille ωσπερ αι βακχαι δια σχηματοσ ειρη-
νικου τασ λογχασ εν τοισ θυρσοισ περιφερουσι, quam qdem rem indicauit etiã Vergi-
Thyrsus. lius ut arbitror illis vsibus. Instituit Daphnis thyrsos inducere baccho Et folijs lentas intexe-
re mollibus hastas, ut pterea fortasse Macrobius definierit thyrsum hastam esse, cuius mu-
cro hederis inuolueret. sed in thyrsis lanceas abscondi & tegi, non thyrsos lanceas esse conte-
ctas, voluit martyr ipe Iustinus. nec ab hoc carmen illud Catulli videt abhorrere. Harum ps
tecta quatiebãt cuspide thyrsos, thyrsi qppe vt duobus locis Eustathius explicauit κλαδοι.
hoc est rami, seu fustes, seu caules, & vulgo etiã notum, nam vna mutata litera, nomē adhuc
seruat thyrsus. Acron vero interpres Horatij tantū abfuit ut hastam insertã hederis thyrsum
diceret, ut illud exponens, parce graui metuēde thyrso, p thyrsum frondē exposuerit. In furo
rem qppe vertebant Bacchi sacerdotes fœminę, & amentes loquebant, adeoq; cõmotę praui
Bacchari spũs impetu ferebant, ut Verg. amantis & desperantis fœminę furorem bacchis compara-
rit, inde bacchari, furore duci intelligimus. Verg. de Didone. Bacchat qualis commotis excita
sacris Thyas. Inuadebat illas dæmon, ut nũc in arrepticijs cernimus, q a sacerdotibus Christi

inuocato nomine fugant exorcismis, item pellūt & beatoꝝ hominū reliquijs. Eos videmus & que nesciunt, loqui, & toruos effingere vultus, & occulta sæpenumero patefacere, sic & priscæ illæ vaticinatrices, ut etiam apud Lucanū & alios poetas, sed & apud philosophos memoriæ ꝓditum est. Platonicis id fuit in vsu, ut mira isthec vaticinia referrēt. Ab Aristotele quoque duobus in locis Bacchaꝝ & Sibyllaꝝ mentio, in ꝓblematibus videlicet & in libro de admirādis naturæ, ibi anxie causam furoris ꝑquisiuit, nec ipi sibi ut mihi videtur, satisfacit, hic compositius multo decreuit, ac vt arbitror rectius, qua de re a͞ſs diximus.

Hinc quoq; Branchiaco vatē stimulauit ab axe
Delius innumeris subigens ambagibus orbem.
Hinc & Castalij vocalia pocula fontis,

¶ Hinc quoq; branchiaco. Branchus pastor fuisse ꝓhibet ex Thessalia, alij eū filiū dixere Apollinis. vñ illd Papinij, primoq; æqualis honori Branchus, alij ab eo dictū dixere, cui dederit diuinādi potestatē & in Mileto vaticinium cōstituisse dr̄, cui ṽgo p̄sidebat, hinc Lycophron παρθενον βραγχησιαν appellauit, quā Bochariacem vocari scribit Zezes. Huius oraculi branchiaci, in hūc modū meminit Papinius in viij. Thebaidos, inter deplorandā mortē Amphiarai. Hic Tenedon Cyrramq; dies ꝓtuq; ligātam Delon & intonsi claudet penetralia Branchi. Callimachus de Brancho cecinit pastore in hymno Iouis & Apollinis, auctore Terētiano, græcus tn̄ Hephestion voluit eūdem Calimachum de Brancho poema integꝝ cōposuisse. Branchi fabulā refert Luctatius, seu Lactantium placidū mauis in cōmentarijs Thebaidos ex Varrone. Meminit Branchidaꝝ Curtius in sexto, q in Asiam iussu Xersis trāsierant, mox trucidati sunt a militibus Alexādri, prius autē Branchi Strabo meminerat. tanq; p̄sulis delubri, quod erat in Dydimis, & alio loco branchidaꝝ meminit consentientiū Xersi, a quo templū spoliatū est, oraculi quoq; branchidaꝝ meminit Plini. meminit & Pomponius Mela beneficio Hermolai, q Plinij auctoritate Bramatię loco brāchidę reposuit. Et postq; citauimus Hermolaū, quē bis vidimus, Politianū pariter citemus, quē semel florētiæ sumus allocuti, q Branchi pastoris meminit in Nutricia. Ex gręcis theologis meminit Theodoretus, sed ꝓpter Iamblicū Platonicū moti sumus, q scribit fœminā in Branchis in axe sedentē, vaticinari solitā, ideo a nobis dictū ē. ¶ Ab axe brāchiaco Delius vatē suā. ¶ Stimulauit subigens. sibi trahens. Orbem terraꝝ. ¶ Innumeris ambagibus. varijs dolis atq; fallacijs oraculoꝝ circūuentū. Oracula em̄ ipa dæmonū, q̄ & sortes dicebant (ut monstrauimus) nūcupatæ sunt ābages ab ipis etiā gentibus, vñ ille cecinit. Et tacita sp̄ sortis ambage malignæ. Cessabat aūt Branchi oraculū tp̄e Iamblici, & minori frequētia respōdebat Ap̄l'oꝝ p̄dicatōe se diffundēte, vñ ipe admiratōe quadā motus, de hac quæ in Branchis erat, & alia quapiā fœmina in Delphis mentōem fœcit, solebāt em̄ dæmones ꝑ fœminas libētius loqui, qm̄ ad raptū promptiores sunt, & hauriēdis delusionibus faciliores, & forte qa incōstantiores q̊q; maribus, cū falsa loq̄rent, posset eis id imputari, salua deoꝝ authoritate. errabant em̄ frequēter oracula, & si quod verax repertū celebrabat. hinc Herodotus q multorū meminit, refert sua tēpestate veracissimū haberi Latonæ oraculū, quod apud Aegyptios erat in Buthi. Strabo minus alijs mētiri Delphicū solere voluit. Pausanias ṽo p̄ponit oibus suæ tēpestatis oraculis, id quod erat in Melo Ciliciæ sub noīe Amphilochi. & Pindari cōmentator oibus græciæ oraculis quod Amphiarai dicebat, p̄tulit. Si aūt veri oēs, ꝓponi alteꝝ alteri nō oportuisset, in fœminas itaq; vti diximus, poterāt errata referri. Apud dei veri cultores, cū in veteri tum in nouo testamēto, & si q̄piam fuere mulieres & ṽgines, dei spū & veraci numine afflatæ, plures tn̄ mares, & adeo plures, ut nulla pene sit compatio. loq̄bat aūt dæmō nō modo ꝑ os gentiū, sed & ad coxā & latus eaꝝ, & ad ventrē q̊q; afformabat ṽba. hinc apud Theodoretū πλευρομαντισ, hoc est si liceret dicere lateriuates, & apud libros regum, ventriloq̄ mulieris mentio. ¶ Hinc & Castalij. Haustu aquæ ex Pegaseo Heliconis fonte inspirari vates fabulant, vñ illud notissimū in epigrāmate Persij. Nec fonte labra ꝓlui Caballino. nam fingebant alatū Pegasum ꝑcussisse terrā, & inde fontē scaturisse, q a pastoribus primū (ut inquit Aratus) Hippocrene est nūcupatus. i. fons equi, Castalius aūt fons in Helicone ipo, q & ꝓmiscue sumit, & vocalis etiam ꝓhibebatur. Eusebius, alij, & Theodoretus inter diuinatōes dęmonicas affert κασταλιασ πηγην. ¶ Vocalia pocula. Aqua cui vis inesset vocales homines facere. i. vates & p̄nunciatores. Ouidius de Orpheo, vocalia misit in ora, tametsi etiam vocalis dicatur is qui concentibus est clarus, vnde & vocales cygni nuncupantur.

Brāchus

Bochari-as.

Plinij locus castigatur

Castalius fons.

Vocalis

colopho niū oraculum ¶Colophoniæ lympha. Erat in Colophone fœmina quę pota aquā vaticinabat̃, & citat Theodoretus το κολοφωνιον ῥεεθρον. i. Colophoniū fluentū diuinatōe celebre, apud Macrobiū quoq; in Claro fuiſſe Apollinis ſacerdotes legimus, q̄ aqua ſumpta, fundebāt oracula. ¶Oraq; fatidico. Nec aqua modo ſed & vino apud Thracas vaticinia reddebantur, vbi em̄ large potauerant, reſpondebant & fata vulgabant, ac ut inq̄t Macrobius, plurimo mero ſumpto, vaticinabant̃. meminit & Plutarchus & Euſebius, aqua & vino vti ſolere diuerſos in vaticiniis reddendis, & Plinius ꝓdidit in Delphis nobiliſſimo oraculo temulentos futura p̄cinere. ¶Et quæ de Themidis. Fuit & oraculū ſub Themidis nomine vetuſtiſſimū, quod fingit Ouidius in Metamorphoſi a Deucalione & Pyrrha diluuio peracto conſultum fuiſſe, apud Homerum

Thraciū oraculū

Themis

Et quæ concierat Colophonia lympha puellas,
Oraq; fatidico multū ſaturata Lyæo,
Et quæ de Themidis iam pridē eruperat antro
Sic vates teneræ afflabāt virgulta myricæ,
Sic Prænestinę ſortes, ſic Martia fratrum

quoq; Themidis nomē, cuius ſimulachꝝ autumabāt nōnulli cōcionibus inferēdū. idem Homerus in Apollinis hymno. Themim dicit Apollini primū & nectar & Ambroſiā ꝓpinaſſe Eandem ceciniſſe ferūt, eum q̄ ex Thetide naſceret̃ patre maiorē futurꝝ, quod vaticiniū in Prometheū, nō in Themidē Aeſchylus retulit. Orpheus in hymno ad naturā, Themidem eandē putat, q̄ & natura, ſed in alio ad ip̄am Themidē hymno, primū erga hoies vaticiniū veritati nixum in illam refert, eādem canit diis reddidiſſe iura, in loco vbi Delphi ſunt, & in Pythio ſolo vbi Pythia regnaſſet, ad hoc ſcribit Pindarus θεμιν ιεραν πυθωνα τε ορθοδικοσ γασομφαλον κελαδα. eius enarrator ip̄um Themidis oraculū intellexiſſe, prſus aſſeuerat, a q̄ & θεμιστευειν, ꝓ eo quod eſt oracula fundere ſit antiq̄tus vſurpatū, eadem Themis a Pindaro ευβουλοσ, quaſi conſilii prudens appellata eſt. Ex antro vero illo Delphico, reſponſa ferebātur prius eius noīe, ideo diximus, iam pridē eruperat, atq; alia etiā de cauſa, ut noſcat̃ de Carmenta matre Arcadis Euandri, ad p̄ſens a nobis v̄ba nō fieri, illa eī vt Plutarchus retulit, Themis etiā dicebat̃. Eclypſis aūt & Metaciſmus eſt, nam fit colliſio & exciſio ſyllabæ. ¶Sic vates teneræ. Retulit Herodotus in pleriſq; locis ꝑ myricas diuinari ſolere, & myricino ligno vaticinari magos & Scythas, enarrator Nicandri ſcribit. Ip̄e quoq; Nicāder myrices Thamnū vatē inſignē appellauit και μυρικησ λαζοιο νεον πανακαρπεα θαμνον μαντιν ενιζωοισι γερασ μιον η εν απολλων μαντοσυνασ κορυπαιοσ εθη κατο και θεμιν ανδρων. Dion item Medos baculis vaticiania fundere ſcriptū reliq̄t, & fortaſſe ꝓpterea id euenit, ꝙ ip̄i vates a furore dicebant̃, cū rabdo āt (hoc eſt baculo) vetuſtis illis t̄pibus Homeri v̄ſus enarrari ſoliti, cecinit & Calimachus και τον επι ραβδω μυθον υφαινομενοσ. hinc factū vt multi cēſerent rhapſodias Homeri quaſi rabdodias dici, qua de re late dictū in cōmētariis in hymnū ad trinitatē, cū gentiū fabulamēta reiicientes, & ea p̄ſertim q̄ in falſoꝝ deoꝝ hymnis celebrata fuerāt, cecinimus. Sed nec Threicio libamina dicta poetæ Nec Cyrenęo falſas effundere plectro Laudes, nec cæci numeroſa p̄camina vatis. Vtꝝ aūt aliis q̄ myricę v̄gulti baculis vterentur in vaticiniis incertū. Inſigne tñ adeo id erat, vt Apollinē in Leſbo myrices ramos tenentem pingerēt, vñ Myriceus Apollo nuncupatus. Ferūt & in bello q̄dā apparuiſſe illū cum ramo myrices, q̄ Magi apud Medos, & in pōpis Iouis Aegyptii coronabāt̃, auctore Metrodoro, genus āt v̄gulti humile id eſt. de myrice Homerus και ουτο πτελεαι τε και ιτεαι ηδε μυρικαι. & Vergil. te noſtræ Varro myricę dixit. & in octaua, corticibus ſudent electra myricæ. Item in. x. Illū etiā lauri etiā fleuere myricæ, & añ in q̄rta. Nō oēs arbuſta iuuāt hūileſq; myricę. dr̄ aūt Ephexegeſis figura ip̄a loquēdi v̄gulta myricæ. Myrica em̄ v̄gultū eſt, q̄ geniſta dicit̃, ut ꝓdūt aliq̄, exprimit̃ tñ & expromit̃ ip̄o carmine myricā virgultum eſſe, id aūt ſterile ē, nec ad veſcendū aptū, aut ædificiis, quare a Hieremia ꝓpheta compatōe quadam vituꝑatur, ita em̄ ille capite. xvii. Maledictus homo q̄ cōfidit in homine, & ponit carnē brachium ſuum, & a dño recedit cor eius, erit em̄ quaſi myricæ in deſerto. ¶Sic Prænestinæ ſortes. Apud Præneſte ſortes erant fortunæ, cuius origo in Numeriū Suffuſium refert̃, dę q̄bus Cicero multa, Liuius quoq; nōnulla inter ꝓdigia refert, extenuataſq; fuiſſe dicit, vnamq; excidiſſe inſcriptā ad hūc modum. Mauors ſuum telū concutit. plures tamen ſortium ſpecies, ſed quę Præneſte erant pueri manu ducebant̃, quę omnia nugamenta in ſexto de p̄notione confutauimus.

Metaciſmus.

Carmēta

Myricæ oraculū

Rabdus

Myrica.

Ephexegeſis

Sortes p̄neſtinæ.

¶Sic martia fratrum semina. Sic prænestinæ, sic martia fratrum, anaphora est sæpenumero reperta. Apud Ciceronem in opere de diuinatione composito fratres Martij celebrantur, eorum quoque mentio apud Seruium in sexto Aeneidos commentario, quorum libri in Apollinis templo vna cum Sibyllinis & Begoes nymphæ libris adseruabantur, alibi tamen Cicero Martium singulari numero protulit, quod & facit Plinius in septimo, eumque ipse Martium facile putauerim, quem scribit Liuius in primo pontificem maximum creatum a Numa Pompilio, & præfectum omnibus publicis atque priuatis. Erant enim pontifices ipsi apud Romanos, maximarum, ut inquit Dionysius, rerum domini. eorum nomen a ponte Varro deduxit, quod sublicium pontem Romæ primum & fecissent & instaurassent. Sceuola a posse & facere deriuari nomen ipsum maluit. libri item Martij citantur ab Ammiano, & Martij vatis versiculum Festus Pompeius ducit in medium, quo nigulum pro nullo dici posse monstret Martius inquit vates ne nigulus mederi queat. Martij vates Pontifices

Semina, & Idæi Corybantes Gnosia pubes.
Euchetæ & Dryides, & fulminis auctor Hetruscus
Necnon conspectæ liquidum per inane figuræ,

¶Et Idæi Corybantes. Ida mons Cretæ, eiusdemque nominis Phrygiæ mons, dictus ab illo, vt Strabo, Eustathius, alij, sed Nicandri commentator ab vsu quodam montem omnem scribit Idam dici. Corybantes quos & Curetes Iouem dicebant nutrisse, & ab insidijs Saturni liberasse, idem & Idæi Dactili sunt, vt inquit Theon & Strabo, alij, qui & Telchines etiam dicti sunt. ad illos extat hymnus Orphæi quos dæmones vocat, sed in hymno Curetum cælestes illos & terrestres & maritimos appellat, & eosdem Corybantes & habitare Samothraciam, & primos hominibus monstrasse sacra, & propterea existimo Dionysium Aphrum Samothraciam vocasse κορυβαντιον αςυ, propter eorum qui ibi frequentabantur mysteria, quorum etiam meminit Lycophron, & idem Orpheus in hymno sequenti, Corybantem regem terræ appellat, et Corybantem nuncupat. Scribunt nonnulli græcorum Corybantes Thalea & Apolline genitos. Curetes vero filios Danaidis nymphæ & Apollinis. sed Ennius prodidit, authore Lactantio, Iouis filios Curetas fuisse. ¶Gnosia pubes. appositio Corybantum, vel ephexegesis. Gnosos Cretæ insulæ vrbs notissima celebratissimaque, vnde Gnosij Cretenses dicti sunt, regia fuit Minois, quæ et Ceratos olim vocabatur, eamque fluuius cognominis præterfluebat. ¶Pubes. iuuentus cuius vocabuli in id significatum apud poetas frequentissimus vsus, & de quo supra non nihil actum. Ida. Corybantes Curetes Gnosos

¶Euchetæ. ijdem & Gnostici dicti, qui nefario incestoque concubitu progenitos pueros iugulabant, & phialis exceptum sanguinem ebibentes, & quæpiam alia pari abhominatione digna tentantes, repleti dæmone diuinabant. meminit Psellus, alij, & de Gnosticis quoque hereticis Porphyrius in vita Plotini disserit, ut qui eos Zoroastris libros circumferentes de mendacio conuicerit. ¶Dryides. ita ob amatas quercus appellati, drys enim græce quercus, & ipsi græca vtebantur lingua, vt scribit Iulius Cæsar. ijdem vates erant, diuinabantque tergus hominis ferientes, de quibus Strabo, Plini. Lucanus, & nos quoque, nec semel. Cæterum aduertendum commentatorem Nicandri in Theriacis affirmare omnem arborem antiquitus δρυν. vocari. In glossulas vero in alexipharmaca ipsius auctoris, scribitur aliud esse quercus a phago & prino, nihilominus tria illa δρυες appellari. Verg. autem distinctionem fecisse videtur, inter quercum & cæteras glandiferas arbores, cum in .ij. Georgi. cecinit, Castaneæ, nemorumque Ioui quæ maxima frondet Aesculus atque habitæ graijs oracula quercus. Sedem Theophrasto standum est, qui quercus quinque genera posuit. ¶Et fulminis auctor Hetruscus. Auctores fulminis duplici ratione dicimus, & quia primi diuinationis per fulmen inuectores a Tagete docti, & quia fulmina ipsa procurabant eliciebantque, vndecimque illorum genera existimarunt esse, & in .xvi. regiones cœlum partiebantur, habiti quoque Romanis in pretio Hetrusci fulguratores, qui scilicet expiarent, & procurarent fulmina. ¶Nec non conspectæ. Post fulminum vanas prensiones, ille quas de elementis trahebant diuinationes consequuntur, in fulmine plura conueniebant simul, vtpote quia aliquibus id conflatur elementis, aere, igne, & humore illo sursum protracto, primo itaque de compositis, mox de simplicibus verba fiunt. ¶Liquidum per inane figuræ. Aeromantia designatur, quæ de figuris quibusdam in aere, quæ ianis nomine significari ab antiquis diximus, præstigio quodam maligni dæmonis trahi poterat, quamquam autem inane dicatur, plenum tamen est aere videlicet, sic et Aristoteles secundo de partibus animalium libro scribit. id quod vocatur inane plenum aeris esse, & in libris physice auscultationis, ostendit inane & vacuum nullo modo in rerum natura esse posse, sed & inane vocari aerem tolerari potest, si comparatione dicatur id, non absolute, vtpote relatum ad corpora solidiora grossioraque, idemque est ac si diceretur ratum, quale certe est aeris corpus tenue atque friabile. Euchetæ. Gnostici. Dryides. hetruscus Aeromantia Inane.

Diuinati/ ¶ Deſcriptæ aut lymphis. De aqua verõ ex cantatõnibus mota, quæ & hidromantia, id eſt ꝑ
onis ſpẽs aquam diuinatio dicit̃ vaticinatio ꝓdibat. ¶ Quotiens veſana furore. Duæ diuinatõis ſpecies
hidromã obiter ſimul tangunt̃ & damnantur, ea axinomantia, id eſt ꝑ ſecurim, & lecanomantia, id eſt
tia. Axi/ ꝑ peluim diuinatio, aqua in peluim coniecta, mouebat̃ a dæmone. & vox ꝓmebatur ꝑtenuis
nomãtia index futuri, qua de re inter alios Michael Pſellus in libro de natura dæmonũ curioſe memi/
Lecano/ nit, proditq́ eam ſupſtitõem apud Aſſyrios viguiſſe. & Strabo in Perſide magos diuinaſſe ꝑ
mantia. peluim ſcribit, indeq́ traxiſſe cognomentũ. Zezes quoq́ i commentarijs in Iliadem, du as ipſius Lecanomantiæ ſpe/ cies tradit. Axinomantiæ ve/ ro mentõem fecere complu/ res, & apud latinos Plinius, eſt & alia apud Plautum in Caſſi na, qua ligneæ ſortes vel po/ pulnæ, ut ille ait, vel abiegnę, aut ſupenatabant, aut merge/ bant̃, putarintq́ ſupſtitõnem ipſam dæmonũ ope fultam

Deſcriptæ aut lymphis quotiẽs ueſana furore
Incita mens paruo demerſa in amne bipẽnem,
Atq́ frequẽs bibulã mucro cũ pungit harenã,
Et cũ de ſpeculis fallax diſſultat imago,
Et cum venturi ſeriem mentitur, & altas
Suſpectat nubes flammis crepitantibus augur.
Sic & fallacis dudum præſtigia ſomni,

eo tẽdere ſolere, ut fruſta illa trabis vel virgæ abiegnæ ſimul mergerent̃, & quæ fundũ pete/
rent, utpote cõtra naturã abietis quæ ſupnatat, indicio eſſet q̃rentibus, ꝓptereaq́ ſcrutari uole
bant, an ex Populo fierẽt, cuius materia bibula & grauior, ne videlicet deciperent̃, & altera ꝓ al
Geoman tera ſumeret̃. ¶ Demerſat in amne. Mergebant̃ em̃ ſecures in vaſe aquæ ab inſanis hoĩbus, q
tia ex motu illo futura ꝑquirebãt, mẽdacio dæmonũ. ¶ Atq́ frequẽs bibulã. Geomantia dr̃ illa
quã de pũctis terræ fixis cõflabãt, cuius ĩſania in. vi. de p̃notõe rerꝫ exploſa eſt, dr̃ bibula hare
na, antiquo & ipſius naturæ cõuenienti epitheto, q.ſ. ſorbet & ebibit humorẽ. Vergi. Collectũ
humorẽ bibula deducit harena. ¶ Et cum de ſpeculis. ea quoq́ p̃ſtigia in venturi noſcẽdi cupi
dine fixa notant̃, quæ de ſpeculis ex diſſultãtibus imaginibus trahebat̃, cui nomen græcũ ca/
catopiro topiromantia apud alios, de qua mentio apud Spartianũ in Diuo Iuliano. ¶ Et cum ventu/
mantia. ri. Pyromantia quoq́ tangit̃, quã de varijs ex flamma glomeratis figuris, colligebãt, pariter
Pyromã q́ capnomantia, hoc eſt ꝑ fumũ diuinatio ſubindicat̃, q̃ de varijs fumi ſimulachris & linea/
tia mentis eliciebat̃, vñ illud Papinij. Thurea nec ſupra volitãte altaria fumo, erat em̃ ut inq̃t Lu/
Capno/ tatius, ars q̃dã ex fumo aræ diuinãdi, & ex diuiſione fumi futura cognoſcẽdi, q̃ grẹce capno/
mãtia. mantia diceret̃, cõfudit aũt ip̃e auctor alio loco nomẽ ſimul & vanitatẽ, nã capnomantiã ex/
ponit eã de q̃ idem Papinius. Argolicũq́ oculis haurire vacãtibꝰ ignẽ, ea aũt pyromãtia eſt q̃
vanitate plurimũ Cappadoce magi pollebãt, vt eſt apud Euſtathiũ, ijq́ ip̃i eodẽ auctore vo
Diui per cabant̃ πυραιτοι. i. ignei, ωσ πυρ α.θουντεσ και διαυτου μαντευομενοι, qm̃ videlicet ig/
ſomnũ ĩ nem accẽdebãt & ꝑ eum vaticinabant̃. ¶ Sic & fallacis. Diuinatio ꝑ ſomnũ ex vrbe Telmeſſo
qbꝰ tẽplis Cariæ, ſeu ut nõnulli maluerũt Lyciæ (nam terminus vtriuſq́ facit ambiguã ſnĩam) ꝑfecta ẽ
ad Græcos, & poſtea apud diuerſas natões maxime frequẽtata, & erãt nõnulla falſorꝫ deorꝫ
tẽpla, in qbus captãdi ſomnij gratia. dormiebant antiq̃tus, quod etiã Verg. monſtrat, cum La
tinũ regem introducit reſponſa Fauni petere, & cæſarꝫ inq̃t ouiũ ſub nocte ſilenti Pellibus in
cubuit ſtratis ſomnoſq́ petiuit, & iterꝫ. Centũ lanigenas mactabat rite bidẽtes Atq́ horꝫ ef/
fultus tergo ſtratiſq́ iacebat, Velleribus ſubita ex alto vox reddita luco. In tẽplo quoq́ Am/
phiarai, de quo multa apud Pauſaniam, ſupra pellem mactati arietis dormiebãt, q poſcebant
oracula, quorꝫ nonnihil etiam legi apud Theodoretũ. & ꝓ captandis quoq́ ſomnijs in tẽplo
Eſculapij dormiebãt, quam rẽ videt̃ Ariſtophanes irridere in comedia, cui titulus Pluto, ma
gni aũt æſtimare Philoſtratus in vita Apollonij maioris, inſanus ille & multis ſceleribus cõ/
taminatus Antoninꝰ, q Pergamũ acceſſit, vt Herodianus ꝓdit, & captauit inſomnia, q̃uis iã
in ſomnos & vmbras cũ ip̃o Aeſculapij noĩe reſoluerent̃. In phano q̃q́ Paſiphaes inſomni/
orũ gr̃a recũbebant, ut meminit Cicero, & in Canopo quoq́ de quo ſupra diximus, Serapi/
dis erat tẽplũ, in quo & ꝑ ſe & ꝑ alijs captare ſomnia ſatagebãt. ſed p̃ter hæc ferebat̃ multis va
ticiniũ ſomnio inſpiratũ fuiſſe, de qbus in libris de p̃notõne tractauimus, neq́ enim dicta re/
petere opeprecium eſt, nec fuſtra ſumendus mihi labor. Sat fuerit te illuc miſiſſe, hoc eſt ad pa
ternas elucubratões, qbꝰ vtpote domeſticis facilius cognitis, ad extrema gradꝰ fiat. Ibi de ſom

niorum visorũq; varietate nonnulla cõspicies, multa quoq; aduersus Platonicũ Synesiũ disputati, sed quod tum nõ succurrit, in p̃sentia nõ reticeã visa. s. ab insomniis Vergiliũ distinxisse, cum in. iii. scripsit. Nec sopor illud erat sed corã agnoscere vultus, Velatasq; comas p̃ntiaq; ora videbar. atq; illud item hoc loco disces de græcis eruta monumẽtis, consueuisse medicos Daunios Calabrosq; dormire ad sepulchrũ Podalirii, ut captarent oracula, tametsi varia de hac re ꝓdita sunt, nam opinio est in Italia mortuũ Podaliriũ, morisq; fuisse ut lotis in flumine Altheno pecoribus, Podalirius inuocaret ad sanitatem, vnde illi etiam fluuio nomẽ fuerit, auctore Thimeo, quẽadmodũ auctor quoq; Methodio medico, Alpheo Ardiæ, quoniã αλφους, hoc est morpheas curaret. & Bigrio referẽte cydnus pedũ sanabat languores. Alia est opinio Podaliriũ Caricẽ Cheronessum habitasse, & Machaonẽ eius fratrem occisum ab Eurypilo, ut Quintus voluit, q̃q; Orpheus post Eurypili mortẽ, Machaonẽ introducit Philectote vulnera curantem, vulneribus em̃ dũtaxat nõ aũt morbis medebant ipsi Aesculapii filii, ut etiam refert Cælsus Cornel. ex Homero, q eos cõfirmat in bello Troiano, ducẽ Agamemnonẽ secutos, nõ mediocrẽ opem suis cõmilitonibus attulisse. Inuasit aũt posterorũ mentes mõstrosa sup̃stitio, vt post mortẽ mederent morbis, q̃s viuẽtes nõ sanabant, & iccirco somnia ad sepulchrũ diximus Podalyrii captabant, nec in hoc etiã cõuenere gentes, vt oĩ ex p̃te verũ sit ea fallacissimi insomnii fuisse p̃stigia. Refert em̃ Eustath. ꝓditũ Machaonẽ vulnera sanasse, Podalyriũ v̓o victus rõe ægris opem tulisse, qua potissimũ usus Hippocrates, q & in lib. de somno q̊q; p̃ter supplicatões quasdã deis gentiũ, q̄ supra diximus decretas, bona & mala somnia corp̃is humoribꝰ accepta retulit, eaq; ip̃a victus rõe moderat̃, nec portẽdi q̄cq; aliud ip̃is somniis docet, q̄ aut sanitatẽ aut ægritudinẽ, bonaq; illa esse ꝓnunciat, q̄ ad vltimã noctis p̃tem res eo p̃sentant mõ, quo in vigilia p̃agebant̃, vñ ille cecinit. Tempe q̄ cerni somnia vera solent, & a v̓itate nõ abhorruisset, si verũ & bonũ cõuerti, inq; vicem sibi cedere, ut metaphisycis contẽplatoribus liquet, cõsiderasset. Affirmauit idem Hippocrates, q̄d ex cõsuetudine & ꝓ sua natura apparere in somnis solet, id bonũ valetudinis statũ significare, terram videri immergi ab aq̄s ægrotatõem, q̄ ex humido ꝓuenit indicari, huic remedio esse vomitũ intermissione prãdii et sicci victꝰ rõem, terrã item nigrã aut crematã cõspici, eo fieri inditium exuperantis siccitatis, ptisana tum & rebus leuibꝰ & mollibus vtẽdũ. Sic & alia q̄ occurrũt plurima & a q̄bus humoribus ꝓueniãt, & q̄d mali portẽdant, & qua victus rõe ꝓhibeãt, docet, nulla fret̃ꝰ fal̃sa. ¶ Sic vano portẽta tagis. Tagis quoq; haruspicinã cõfutauimus, & ipsius tagis funginũ ortum irrisimus. Ridenda certe & etiã exibilanda. ¶ Vano furore. Ob eximiam insaniã, nulla verisimilitudine fultam, q̃q; Itali ita delusi, ut haruspicine eximiã fidem haberẽt, ut Herodianus testat̃ in. viii. historiarũ, & ante illum Strabo scribens delectari sua tẽpestate Romanos libris Sibyllæ, q̄bus & Aethrusca diuinatio ꝑ auguria, ꝑ exta, & Iouis signa satisfecerit. ¶ Oscinis & cãtus & p̃petis. Cõfutauimus pariter auguria & auspicia, & oĩe sup̃stitionis genus, Oscines aũt ille dicebant̃ aues q̄bus murmure. i. strepitu rostro canẽtiũ colliso, significari futura existimabãt, p̃petes v̓o q̄ volatu vẽtura portẽderẽt. Initiũ habuit hæc sup̃stitio, ut ꝓditum est, a Phrygibus & Isariis antiq̄ssimis, deinde multipharíã ꝓpagata, cuius multi noticiã sibi arrogauere, illius pauci, inter illos insanus ille Tyaneus fuit, q se linguas eorũ nosse iactabat, & añ illũ nonnulli vt Melampus, cuius noticia ridicula q̄dem, sed ipsius noticiæ causa magis certe deridicula, q̄m in dracones id referunt, q eius aures linxerit, eoq; venisse vt animaliũ postea voces intelligeret, q̄ nugamẽta ꝓrsus explodenda, qua humanos euentus significare aues dicunt̃, nil eĩ quod ip̃æ non p̄cipiant nota facere aliis possunt, & eius dũtaxat rei indices sunt, quam p̃sentiũt, p̃sentiunt inq; hominibus, sibi sentiunt, ut al̃s in. iii. de p̃notiõe longa disputatõne disseruimus. quod ad p̃sens negocium attinet, illud Verg. sit satis. Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce. & ante illud Euphorion non ineleganter, neq; admodum absurde cornicem vocauit υετομαντην nobis videlicet ob ea quæ de futura pluuia p̄sentiebat, quapropter Aratus graculos signa esse dixit υδατος ερχομενοιο & Nicander cornicem appellauit ομβρηρεα. sed qui eas naturalem hanc significatõnem excedere putant, in superstitiones incidunt augurii, a nobis in sexto de prænotione libro confutatas, & a Verg. etiã taxatas, cũ de illis in primo Georgi. libro dixit. Haud equidem credo q̄a sit di

Sic vano portenta Tagis ridenda furore,
Oscinis & cantus, & præpetis omnia pennę,

Podaliri⁹

Alpheus

Oscines

Prępetes.

uinitus illis Ingeniũ,aut rerꝫ fato prudentia maior. Verum vbi tempestas & cœli mobilis humor Mutauere vias,& Iuppiter humidus austris Denset erant quæ rara modo,& quæ densa relaxat,Vertunt spes animorꝫ & pectora motus Hinc alios,alios dum nubila ventus agebat Concipiũt,hinc ille auium concentus in agris Et lætæ pecudes,& ouantes gutture corui,Neqꝫ tamen omnia minutula allata sunt,genera tantũ confutauimus,ex quibus conclusis in illis spes omnes coarguunt.

Automati tripodes celeris præstigia mensæ,
Tantalea iugis stillans ab imagine gutta,
Ac surgens baculo tellus percussa frequenti,
Et glomerata simul nocturni pabula Phœbi,
Atqꝫ insolati voces de Memnonis ore,

¶Omina. Et si omen spes sit supstitiõis quæ fiebat ore,p sese singulatim quoqꝫ in libro de pnotiõe sexto refutata eliminataqꝫ,hoc tamen loco,p augurio sumptum est auium. ¶Tripodes præstigia Brachmanũ Indiæ, quæ pariter explosa sunt sub compendio colligunt. scribit enĩ Philostratus in vita Apollonij Tyanei,cuius noster meminit Hieronymus ad Paulinum,pfectum illum fuisse ad Brachmanas Indię sapientes,qbus psideret,Hiarchas,vidisseqꝫ apud illos sua spõte moueri tripodes,& mẽsam cõuiuio parari,fiebat id inuisibili ministerio dæmonũ.latebat aũt Apollonium causa,pterea potatũ eum phibuit phiala Tantali,quæ incorruptibilẽ stillaret humorẽ. Ad hæc illum conspexisse terrã in tumorẽ excrescere,dum baculis illam pcuterent,inter canendũ hymnos aduentanti soli. sic etiam finxerant Dædali opera sua sponte moueri,& tripodes Vulcani,auctore Homero,automatos certamen diuinũ suscepisse. cuius rei Aristoteles quoqꝫ in primo Politicorꝫ libro sic græce meminit ωσπερ τα δαιδαλου φασιν η τουσ του ηφαισου τριποδασ ουσ φησιν ο ποιητησ αυτοματουσ θεον δυεσται αγωνα. ¶Automati. idem est quod sua sponte moti,vocabulũ græcis notissimum,& illis omnibus aptatũ,quæ p se quicqꝫ operant,nec alterius egent ministerio. Homerus sæpe ea vsus est dictiõe. illud nũc succurrit αυτοματοσ δε οι ηλθε βοην αγαθοσ μενελαοσ. Pindarus quoqꝫ de Pythia loquens ait αυτοματω κελαδω,qm̃ non ad alterius arbitrium,ut enarratores sentiũt,sed inspiratiõe loquebatur. & Aristophanes πάξεσ τι εν βαδε αυτοματοσ ηκων. ¶Præstigia,deceptiões a pstringẽdis oculis nuncupata. ¶Celeris mẽsæ. celeriter motę,& tripodibus citissime coaptatæ. ¶Tantalea ab imagine. ex phiala ad imaginem Tantali fabricata,ut prodit Philostratus,Hieronymus Tantali fontem appellauit,porrigebat autem hospitibus,Philostrato ipo referente,ad amicitiã firmandã,quoniã hospitalis et humanus Tantalus habebat. ¶Iugis cõtinua. ¶Gutta: aquæ portio rotunda. ¶Stillans. cadẽs. Inter guttam & stillam hoc interesse censuit Palæmon grammaticus,ꝙ hæc decideret,illa cõsisteret. ¶Ac surgens. in tumulũ. ¶Percussa. dum vapularet. ¶Frequenti baculo Brachmanũ iugiter pcutiẽtiũ. ¶Et glomerata simul. Solis mensam in Aethiopia carmen innuit,de qua late scribunt Herodotus & Solinus. ¶Pabula. mensam vbi omnimodi generis carnes apportabant. ¶Phœbi. Quoniã Solis mensa dicebat. ¶Nocturni vero,quoniã noctu deuorabant epulæ. ¶Atqꝫ insolati. De vocali statua Memnonis habet sermo,quæ tum sonitũ emittere dicebat,cum Solis radijs ptingeret. insolari aũt ea dicunt,quæ patiunt Solem,vocabulũ nõ p tritum,sed quo vsi agricultores,quo etiam vsus. Io. Patruus contra astrologos inquiens,sicuti infirmiora capita si nimis insolent,ægrescũt. ¶De Memnonis ore. Statua erat Memnonis in Aethiopia sedentis habitu,ut Philostratus scribit in libris de vita Apollonij,quæ vbi sole illustret,& ad os radij ptingerent,loquebat. Alij Memnonis statuam in Thebis Aegyptiis posuere,de qua Iuuenalis in Satyra contra Aegyptũ. Dimidio magicæ resonat vbi Memnone chordæ Atqꝫ vetus Thebe centũ iacet obruta portis. Ad magiã poeta nec absurde retulit sonitũ,qm̃ ope demonũ pcuraret. Strabo vero geographus in decimoseptimo libro scribit apud Thebas sepulchrꝫ Memnonis fuisse,& duos colossos,ex quorum vno ferebat quotidie sonum audiri,causa tamẽ ignota,de basi & sede pdeũtem,non de ore,seqꝫ videndi,audiendiqꝫ gratia illuc accessisse,cum Helio Gallo & circa primã horã crepitũ sensisse,quem in aliam omnẽ causam libentius ꝙ in lapides referret. Plinius item scribit,lapidem delubro Serapis Memnonis statuæ dicatum,Solis ortu contactũ radijs crepare. Pausanias autem in Atticæ descriptiõne,vbi vocalis phibœæ lapidis mentiõem fecit,colossi illius meminit,adiecitqꝫ iuxta eum locum statuam sedentẽ a se visam,quam pleriqꝫ Eleusini vocarẽt Memnonẽ,q esset

Brachmanes.
Automati.
Prestigia
Gutta.
Stilla
Mẽnon
Insolari

in Aegyptū ex Aethiopia ꝓfectus, idq; a Thebanis negari, q populari cuidam suo statuā ad
scriberent. Alios vero cōtendere Sesostri fuisse statuā, a Cambyse mutilatā, cuius reliquū sole
oriente quotidie creparet. edi aūt sonitū citharę, aut lyræ, chordę ꝑsimilem, quare illius magi-
cę chordæ non ab re meminit. Philostratus vero in libro cui fœcit titulū Icones, scribit Mem-
nonem in Aethiopia transmutatū in nigꝝ lapidem, figurā aūt & spēm sedentis habere, vide-
ri aūt solem tanq; plectꝝ in os Memnonis incidere, a quo vox mitteret, qua veluti consola-
ret Himera. Callistratus vero scribit de imagine Memnonis, ꝙ lapidea erat, sed vocis potestā
tem habebat, & surgente aurora loq̄bat ἐπὶ σημάχινον (ut inq̄t) τῇ φωνῇ τὴν χαρὰν, hoc ē
voce læticiā significās, illud aūt addidit, ꝙ inclināte die ἔστενε ἐλεεινόν τι καὶ ἀλγεινόν, hoc
est miserabile q̄d & triste gemebat. Dionysius itē Libys Thebaꝝ q̄ in Aegypto sunt mentōem
faciēs, scribit ex ea vrbe natū Memnonē, & suā orictem aurorā amplecti, cuius poetæ grecus
Paraphrastes affirmat in Thebis fuisse Memnonis statuā, q̄ arte quadam in aurora vocē emit
teret, & veluti matrē appellās amplexaret. Eustath. vo interp̄s Dionysij, de ip̄a statua disserēs,
idem sentit, fuisse videlicet illam machinatōe quapiā ita cōstitutā, ut loq̄ret surgēte aurora, eā-
q; veluti salutaret matrē existimatā Memnonis ip̄ius, ea forte de causa, q̄d (ut idem auctor ē)
apud Aethiopes pulcherrimus esset Memnon, & solus albicaret. Ego q̄dem arte nulla p̄terq;
dæmonis factū existimo, vt istiusmodi simulachra aurora exoriēte vagi sub lumina solis lo
querent ad supstitōem cōfirmādam, Fabulabant em̄ Memnonē Auroræ filiū, alij diei fuisse
malebāt, ea forte ut ip̄e arbitror de causa, ꝙ q orietales ad occidētis regiones trāsferrēt sese, au-
rorę filij putarent, qm̄ solaris lucis initiū ab ijs primū visit, q sunt eius ortu ꝓpinqores. Nihil
em̄ aliud re vera est aurora, q̄ subrutilās ille aeris color, ex appropinquatōe solis ad nostꝝ fi- Aurorā
nitorē circulū, quē Græci dicūt orizonta. vbi em̄ solaris globus appuit, iam nō aurora, sed di-
es est, radijs aerē collustrātibus, tametsi apd' Zezem ἠώς (hoc est aurora) id sit tp̄is, quod a ma
ne ad horā vsq; prādij ꝓtendit. atq; etiā existimet ea dictōe totū diē significari, putetq; noctis
etiā p̄tem indicari, & tam diē q̄ aurorā dictōe illa simul ambiri. Vt aūt dęmon fabulaꝝ supsti
tōes impēsius cōfirmaret, nō solū aues in sepulchro Memnonis diuersari, & Ilion accedere si-
mulauit, sigētibus vͣ sunt ꝓdita, q̄ illas ideo Memnonias nūcupauerūt, qua de re vt poetas p̄ Memnō
teream, Pliñ. nōnulla in. x. sed plura Aelianus græcus auctor in. iiij. de aialibus, veꝝ & statuā nię aues
quoq; ad Memnonis imaginē fabrefactā, vocalē putari voluit, voces ip̄ę forte suffingēs, nec
priusq; radij statuā ip̄am afficerēt, ꝑuenirētq; aut ad os, aut ad pedes, seu pertenues illi, aurora
euanescēte, seu clariores post integꝝ globi ip̄ius exortū fuerint, vt & auroræ. s. & diei filio si-
mul satisfieret. Dubitari aūt posset, quo pacto videre in Aethiopia statuā illā potuerit Apol-
lonius, q̄ ꝓpe Thebas erat, & q̄q; litis cōpositio nō refert, dici tn̄ p̄t duas fuisse, aut vnā, quā
ob viciniā modo in Aethiopia, modo apud Thebas in Aegypto repositā dixerint. Cæteꝝ
q̄d attinet ad Memnonis historiā, Diodorus est auctor, annalibus regijs indicatū ossa Mem-
nonis fuisse cōbusta, & ad æthiopas ꝑlata, alij ad Tithonū in Persas maluerūt. Sed ei scribit Di
ctys Gnosius illū fuisse Tithonis & Himere filiū, eoq; se tp̄e vixisse, quo ille ꝓ Troianis depu-
gnās, ab Achille interfectus est, addit eius cineres ab Himera sorore matri cognomina multā
diligētia q̄sitas & acceptas, idq; sibi relatū a Neoptolemeo post excidiū Troianū, quo tp̄e du-
xit Hermionem, a cuius historia nō absurde puto existimari posse Homeꝝ pleraq; sumpsis-
se, q̄uis ea multis figmētis, mēdacijsq; referserit, huius auctoris historia græce nō extat, a Septi
mio trāslata legit. Cōsentit ei Dares Phrygius, cuius libꝝ Nepos Cornelius a se latinū factū, Dictys
Crispo Salustio misit, cōsentit inq; Memnonē ꝓ Troianis pugnauisse, & Achillis manu inte- Dares
rijsse, queadmodū & Hector occubuit, qua de re falsus Damis videri potuit, apud Philostra-
tū in Tyanei vita, apte negans Memnonē ad Ilion occubuisse, nec rebus interfuisse Troianis.
In alijs plerisq; dissensere Dares & Dictys, vtpote diuersaꝝ p̄tium, & q a bellatoribus, princi
pibusq; suis decipi facile potuerūt, ambo nihilominus raptam Helenā, graue bellū, Troiā ca
ptam & desolatā asseuerāt. vn̄ facile videri p̄t Dionem Prusiensem, cognomēto Chrysosto- Dion
mū (q si Philostrato eius vitæ scriptori stamus, erat q̄tū attinet ad elocutōem κέρας ἀμαλ- Prusiens.
θείας) si Dictys & Daretis vidit historias, magnope aberrauisse, cum scripsit ad Ilienses dicato
ope, captiuitatē Ilij nō fuisse, qn̄ quidē de Troiæ oppugnatōe ꝑ Græcos æquis esset & Græcis
& Troianis idem scribētibꝰ, q̄ Aegyptijs cōtra sentiētibus credidisse, ut hinc etiā discas q̄ fides
gentiū fabulatoribus habēda est, qn̄ & historici & philosophi sup eadē re, gesta sit nec ne, di-
gladient, & forte q ex nostris Troica cōfirmauere, his freti auctoribus potius fuere q̄ Homē
ro, tametsi a quoq; facta nō ē eoꝝ auctoꝝ mētio q̄d meminerim p̄terq; Dictys a Suida, & Da

Afflatos lunæ seruos mactabat Hiberus
Captiui & iugulo fundebat carmina vates
Cymbrica, & æripedū fremitus seruabat equorꝝ
Bellax Rhiphæo germania ꝓxima cœlo
Hinc quoqꝫ Thyrrenis excitæ vocibus vmbræ.

retis ab Hispalensi Isidoro, vtcūqꝫ sese habuerit res, non defuit dæmoni occasio fallendi in sta-
Tithon9 tua ipa Memnonia, siue Memnoni mater fuerit Titoni vxor, fœmina cui nomen Himera, si-
ue existimatū Auroræ vel Himeræ deæ filiū, nam isthæc quoqꝫ ambiguitas viguit antiqtus,
vt in calce Dictys historiæ visit, & postea a poetis & grammaticis tractata multifariā, inter q̄
memini me apud Zezem legisse, Tithonē Priami fratrē in orientis partibus vxorē cœpisse, et
senem factum aeris temperie in Cicadam cōuersum dici, qm̄ & cicadæ & serpentes abijcere se-
nectutē existimant, maritū autem Himeræ physice vocatū ex diei opibus, q̄ magis virilia sunt, vtpote cū nocturna opa fœminis aptiora videantur. quo factum vt opator diei vir sit appellatus. frater autē Priami. i. emptoris ob diurna videlicet negocia, apud Athenæum v̄o legi Thitonū, quo-
niā ex diluculo adusqꝫ solis occasum dormire cōsuesset, dictū cum aurora cubare. Legi etiam
apud Strabonē de Abido loquētem vrbe quōdam maxima, & post Thebas secūda, q͛ in ea
Memnonis regia fuerit mirifice structa, q tn̄ fabularꝝ cū meminit, vti solet pfatōe veniæ. Est q̊
qꝫ apud Stephanū Susa Memnonis ædificiū, & Cisia Memnonis mater, a qua & Susij Cisij
fuerint appellati, Aeschylus quoqꝫ Cisiā matrē esse Memnonis voluit. idē Diodorus, Sepul-
tusqꝫ idem Memnon in Syria, vt Geographo placuit, in Aethiopia ut alij dant intelligere &
cōsensisse Dicty vident̄, de quo supra retulimus. Mitto q̄ ex Hieronymo retulit Eustathius, q̄
ex Cressia Diodorus. nam pridem ab alijs vulgata. Referrē aūt q̄ Quintus Calaber in secun-
do opis, q̄ Paralipomena dicunt̄ canit, nisi & longiora essent, fabulosaqꝫ nimis, atqꝫ etiā pau-
lo añ Aldi bn̄ficio omnibus q Græce sciūt, facta cōmunia. legi quoqꝫ apud Lycophronē fa-
bulose, cum Tithone dormire cōsueuisse Aurorā in Cerne, ex quo ipa Aurora insedens Pe-
Cerne gaso terras ingrederet̄. Quid aūt sit Cerne, magna lis apud grāmaticos græcos, Zezes Ocea-
nitidam insulā in orientis ptibus affirmat esse, cōsentiens Lycophroni, tametsi apud eundem
alia Cerne occidētalis, vn̄ & Cerneatim insulā posuit ab illa Cerne nūcupatā. Ptolemeus q̊qꝫ
& alij affirmauere, prius in occidēte illam esse cōtra sinū Persicū, aduersam Aethiopię nōnulli,
Polybius in extrema Mauritania cōtra montē Atlantē. Nepos Cornelius ex aduerso Cartha-
ginis, vti Plinius refert in. vi. alij in meridie, ut Dionysius & Plinius, q in oceano posuit Aphri-
cano, Strabo Cernē videt̄ irridere Eratostheni his v̄bis aduersatus, Κερνην ερατοσθενης ονο-
μαζει και αλλους τοπους μηδαμου γινωσκομενους cernem ingt Erathosthenes no-
minat, & alios locos nullibi cognitos, qua de re in sylua nostra, cui titulus votū, terram citare
volētes remotissimā & īcognitā, ita lusimus. Quod si Cernææ longinqua ad littora terrę Per-
gere tentasses rapido p inhospita cursu Te sequerer. Sed vt reuertamur ad Memnonē nō ab-
surde penitus opinari qspiam posset, fuisse illum Tithoni filiū, & Auroræ dici, sumēte videli-
cet maligno dæmone corpus aeriū, & se Aurorā deam mentiente. ¶ Afflatos lunæ seruos.
Erat alia diuinādi supstitio ex dæmone pfecta, cuius meminit Strabo, cōsueuisse videlicet Hi-
Hyberi. beros illos q ad Boreā sunt, mactare seruos, & inde vaticinia fundere. ¶ Captiui & iugulo. idē
Schytę. auctor ꝓdit solitas esse Cymbricas mulieres captiuos iugulare, & ex ipo vulnere diuinare, Ger-
Germani manorꝝ ꝓdunt̄ vaticinia ex equorꝝ fremitu. ¶ Aeripedum equorꝝ, ita ex ferreis soleis appel-
eqs diui- latorꝝ. ¶ Bellax germania. epithetū regioni cōueniens Seneca in. vi. q̄stionum naturaliū vo-
nabant. lumine, noīat germanos auidā gentē belli, sed illis res gestæ forcere cognomē, & animus bellis
accōmodatus ex tempatura, nā plurimus germano sanguis est circa p̄cordia constipatus, ob
frigus cōtinētis aeris, q ꝓpterea excalfactus, dat aīos & audaciā, hīc puto Lucanū cecinisse. Oīs
in arctois ppl's qcūqꝫ pruinis Nascit̄ indomitus bellis & mortis amator. ¶ Proxia Riphęo cę-
Fremitus lo. ꝓpinq̄ Ripheis mōtibus, q sub axe arctoo sunt, sensus ē, septētrionibꝫ subiecta & boreæ ex-
posita. ¶ Fremitus. hinnitus & strepitus ore & naribꝫ emissi, obseruabant̄ vice augurij, cōsci-
os em̄ futuros equos putabāt, auctor ē Tacitus, fremitus āt equorꝝ sunt, tametsi leoni etiā ad-
scripti. hinc Papinius in. vij. de leone. Et fremitu gaudēs, sed Curtius fremitū hoīm, equorꝝ hin-
Necyo- nitū dixit, & fremere q̊qꝫ maria dicunt̄. Verg. & fremitu surgēs Benace marino. ¶ Hinc quoqꝫ.
mātia. Tyrrhenis. Necyomātia apud Assyrios, Chaldęos, & Tyrrhenos viguit, ita em̄ Theodoretus

ἐν δὲ τῇ Τυῤῥηνῶν καὶ Χαλδαίων τῆς νεκυομαντείας τὰ ζοφώτατα ἄντρα, hoc est
apud Tyrrhenos aũt & Chaldeos antra illa necyomantiæ tenebricosissima. ¶ Glomerata silẽ
tum agmina. mortuoꝝ turbæ coaceruatæ. silentes em̃ ꝓ mortuis sumunt. Verg. vmbrasq́ꝫ si
lentes. & iterꝝ, silẽtũ conciliũq́ꝫ vocat, vitasq́ꝫ & crimĩa discit. ¶ Lethesq́ꝫ a sedib⁹ imis. Lethe pa Lethe
lus apud inferos ficta ex obliuione, qua solutas corp̃e animas offundi gẽtes putabãt. ¶ Ty-
resiæ comites. ad Homerica illa fit allusio, cũ introducit Vlisses Circes monitis Cimmericos
pp̃los accessisse, & euocasse
vmbras ad fossam cubitalẽ,
excauatã ense, & venisse Tyre
siæ animã, q̃ illi euẽtura p̃cine
ret, ut retulimus inter cõfutan
dũ necromãticas vanitates, in
iiij. de p̃notõe. De Tyresia v̾o
p̃ter Homerꝝ meminit Lyco-
phron, & Callimachus me-
minit, tanq́ꝫ oculis capto, qm̃
Pallada nudã cõspexisset illi⁹
ausum ab antiq̃tate sub fabu-
larꝝ inuolucro notatũ suspi-

Assyriĳsq́ꝫ simul p̃cibus glomerata silentum
Agmina Tartareæ Lethes quæ a sedibus imis
Tyresiæ comites vndantem sanguine fossam
Complebant, fatuis & tristia fata canebant.
Hæc tẽpla, hos cultus, atq́ꝫ hæc oracula diuũ
Aduentu Christi ruere, & collapsa referri
Aspiceres, nullos recinebat Pythia cantus.

cor, sicuti & alioꝝ plerũq́ꝫ, eoq́ꝫ tendere putarẽ q̃spiam posset, quo & illud, videlicet ꝙ cõiura
ti cœlum rescindere fratres fulminibus repulsi fuerint, tametsi furtũ id Homeri fuisse Iustinus
martyr ostẽderit, sic Arachnẽ vetustę gentes, & alia nõ parꝝ multa, ex lite cum deis in bestias
mutarunt. sic Verg. Misenũ certãdi studio, cũ marinis numinibus mersit in pelagus, in quo li
cet aduertere poetã simul & fabulã notasse illud canẽdo, si credere dignũ est Inter saxa virꝝ spu
mosa immerserat vnda. Et contentões quoq́ꝫ sup̃bas indicasse his v̾bis, Demens & cantu vo
cat in certamina diuos. ¶ Fatuisq́ꝫ & tristia fata. Derident insani q̃rentes futura ꝑ mortuos, &
ideo diximus, fata fatuis cantari, sic Augustinus astrologoꝝ dixit fatua fata, & legisse q̊q́ꝫ me
mini. C. Bassi sententiã Firmiano referẽte, ꝙ Fauni vxor & soror Senta Fauna fatua noĩata
sit, qm̃ mulieribus fata canere cõsueuisset, ut Faunus viris, idq́ꝫ eo expectat quod Seruius retu
lit eodẽ fonte nõ difficulter haustũ, nã temp̃e posterior fuit, utpote q post Donatũ beati Hie-
ronymi p̃ceptorẽ scripsit, quẽ multis annis nõ Bassus mõ, sed Firmianus ip̃e Lactãtius p̃cesse-
rit, retulit inq́ꝫ Fatuã vxorẽ Fatuelli eosdẽq́ꝫ esse Faunũ & Faunã dictos a vaticinãdo. i. fando
vñ & fatuos dictos, q incõsiderate loquunt. Faunũ v̾o ἀπὸ τῆς φωνῆς dictũ, ꝙ voce non
signis oñderet futura. Fatuos v̾o antea dixerat Donatus, q v̾bis & dictis fatui sunt, qq́ꝫ ine- Fatuus.
pta loq̃rent a fando, vñ & Fauni fatui. Putabãt fatuę & insanę gẽtes defunctoꝝ aĩas fata. i. que
decreta eẽnt vnicuiq́ꝫ, & nosse & posse p̃dicare, canebãt ãt & tristia denũciabãt. quẽadmodum
fingit Homer⁹ Vlissi accidisse, audiẽti ꝙ occubiturus eẽt, & q̊ pacto. ¶ Hęc tẽpla, hos cult⁹. nar
rato q̃tũ expedire videbat falsoꝝ deoꝝ cultu, recẽsitisq́ꝫ oraculis qb⁹ añ corp̃ati v̾bi p̃ñtiã
demones fallebãt humanũ genus, nũc mõstrandũ saluatoris aductu, & fugisse demões, & ora
cula siluisse, & q̃q́ꝫ Iesus Christus saluator potuisset & istis silẽtiũ, & illis fugã indicere, añ incar
natõem, añ natiuitatẽ & mortẽ, eternus tñ ordo diuię ꝓuidẽtię verissim⁹, iustissimus, optimus
tametsi nobis sp & vsq́ꝫ q̃q́ꝫ nõ cognitus, ita exigebat, ut eo ip̃o tp̃e qđ ab Ap̃lo plenitudinis
appellatũ ẽ, a mũdi pricipatu demões pelleret. Hec itaq́ꝫ tẽpla q̃ demonib⁹ cõstructa fuerant
Christi v̾tute aut destructa sunt, aut in suꝑ̃pius honorẽ cõsecrata, tanq́ꝫ rediuiua ꝑseuerauerũt.
Hi cultus, hęc sacrilegia, sacrificia dissipata sunt & ꝓrsus euanida. ¶ Hęc oracl̃a diuũ. hęc q̃ nar
rauim⁹ diuinatõis noĩe celebrata phana & rñsa dæmonũ, q̃ gẽtes vtilia existimabãt, vñ χρηστ-
μοὶ dicebãt, sꝫ falso cũ eẽnt ꝑnitiosa, scelesta & obscura. ¶ Aduẽtu Christi ruere aspiceres & col
lapsa referri, nã post Christi natiuitatẽ & mortẽ, post p̃dicatũ e⁹ euãgeliũ, siluere oracl̃a, & illis
dicata sacella, & phana p̃dicãtib⁹ Ap̃lis corruere, & exitiũ sępe suis cultorib⁹ attuler. ¶ Nullos
recinebat. adeo v̾o Christũ formidauit demõ, ut aliq̃ etiã ĩ loco silere ĩcip̃et priusq́ꝫ ille de vir
gĩe nasceret. Scribit eĩ Cice. sua tẽpestate cessauisse diuiatõem oracl̃i, q̊d a Pythia redderet. Idẽ
q̊q́ꝫ subindicat Lucañ. dũ eodẽ tp̃e iuisse Appiũ canit ad ĩterrogãdũ oraculũ. sic tp̃e lõgo Im-
motos tripodas vastęq́ꝫ silẽtia rupis. Appi⁹ Hesperĳ scrutator ad vltia fati Solicitat. Et Strab.
q sub Augusto vixit, q̃ Cicero trucidat⁹ ẽ, oraculũ ip̃m neglectui habitũ sua tẽpestate scribit,
q & alio loco narrat, ꝙ nõ Delphicũ mõ, sed Ammonis oraculũ pene defœcerat. & oĩm pa-

Pythia riter maxima erat negligentia. ¶Pythia cantus. Pythia fœmina Apollinis sacerdos, q̃ in tripo
Holmus. dis holmo, ut diximus al's, residēs vaticinabat̃. Holmus tñ apud Athenæū poculi spēs, ps aũt
hæc tripodis ponit̃ ab Aristophanis enarratore, apud quē Delphici quoq; vaticinij principi-
um refert̃, auctoritate Diodori. xvi. libro historiaꝝ. de terræ hiatu vbi mox adyton ꝙ cũ cir
cũstetissent capræ, & vocē edidissent, obstupefacto pastore, futura p̃cinuerũt, vt al's narraui-
mus, indeq; factũ vt ꝓphetes Pythia responsa redderet. Hãc etiã scribit Strabo sup excelsum
tripodē, q ostio supflaret, ꝓfundæ & curuæ speluncæ, de qua pflante numine mittebat̃ aura, se-
dere solitã, & spũ diuinatõis hausto, responsa Apollinis referre, quo factũ ut recinere cãtus di
xerimus, vtpote quos aliũde hauriret, nõ ex se ꝓmeret. Respondebat aũt & ꝓsa orõe, & ỽsu,
Phemonoe & poetas quosdã templi ministros habebat. Nomē primæ fœminæ, q̃ ad hũc modũ vatici-
naret̃ Phemonoe fuit. Pythiæ nihilo minus oẽs appellatæ, hæc eadē sacerdos Pythia Melissa
Melissa. dicebat̃, de qua Pindarus in Pythijs hymnis, dũ oraculi mentõem haberet, quo psuasus in Li
byã cõcessit. Batt⁹ canit χρησμος ωρθωσε μελισσας δελφιδος, & alibi q̊q; id nomē citat, sed
& eius enarratores ꝓ cõpto ponũt, antiqtus fęminas q̃ sacris & mysterijs p̃essent Nymphas
& Melissas vocari, tametsi exactius Cereris sacerdotes ea ĩpa nomẽclatura censerent̃, has ĩpas
Patareus Mnaseas voluit anthropophagis hoĩbus psuasisse arboꝝ fructib⁹ vesci, & earum
vnã me legisse memini, cui nomē Melissa primũ κηρια mellis in Peloponeso inuenisse & co-
medisse, & aqua mixta etiã ebibisse, atq; alijs quoq; id negocij tribuisse, & inde factũ vt apes ip
se melisse dicerent̃. hec a Gręcis. A latino ỽo Firmiano græcũ Didymũ secuto, pcepi Melissea
regē Cretẽsiũ primũ dijs sacrificasse, cuius filiæ fuerint Amalthea & Melissa, q̃ Iouē pueꝝ ca-
prino lacte & melle nutrierint, vñ fabula deducta sit apes Iouis pueri os melle cõplesse. ĩpam
ỽo cõstitutam a patre sacerdotē primã magnæ matris, quo factũ vt tum etiã eiusdem antisti-
tes Melissæ nũcuparent̃. Certe Iulius Pollux voluit fœminas, q̃ sacris p̃essent, & sacerdotes &
ꝓphetes cõmuni vocabulo nũcupari, quo etiã mares appellarent̃, eam ỽo q̃ in Delphis erat
Pytho ꝓprie Pythiã noĩari. Pytho aũt Bœotiæ est vrbs. Homerus πυθοι εν ηγαθεη, & alibi φοιβου
απολλωνος πυθοι ενι πετρηεσση, & in hymno Apollinis idem προς πυθω πετρηεσ-
σαν, & demũ eam vrbem sæpenumero citat, qua qdem in vrbe fabulatus est Pindarus mũdi
esse meditulliũ comp̃hensum volatu aquilaꝝ, q̃ Iouis imperio ab ortu & occasu dimisse eo
loci cõcurrerint. quasi suus ille Iupiter tam paꝝ gnarus, ut hoc egeret experimẽto, sed ut fabu-
læ fides fieret, ĩpaꝝ imagines aqlaꝝ cõsecratæ sunt, & postea sublatæ in Phocensi bello, hanc
ĩpam vrbē primũ Napen, mox Petriessam, deinde Crissam, mox Pytho vocatã inuenio, di-
cta aũt πυθω, vel εκ του πυθανεσθαι, hoc est ab interrogando (qm̃ locus erat oraculi) vel
απο του πυθεσθαι, hoc est corrũpi & putrefieri, ꝙ illic videlicet putrefactũ sit interfectę cada
uer serpẽtis, cui nomē python. Apud Homeꝝ in hymmo ĩpius Apollinis dr̃ Pythium, inde
Apollinē cognominari, sed & instituta postea sunt Pythia certamina in honorē Apollinis, q̃
rum victorib⁹ pecunia primũ, mox coronæ in p̃miũ dabant̃. A Pytho quoq; fortasse fœmi
næ nomē emersit, q̃ in Pytho vrbe daret oracula, vñ apud Orpheũ in hymnis in Pythio so-
lio regnasse Pythiã legimus. Nec modo Pythia fœmina, sed & Pythius quoq; Apollo inde
nomē habuit, ex eo item antra deriuata sunt Pythia. Lucanus in. vi. Non tripodas Deli, nõ Py
thia cõsulit antra, sed & agon cui nomē Pythia celebrabat̃. Apud Megarenses item & apud
Sicyonios instituta sunt Pythia certamina, quoꝝ Pindarus in quodã hymno, & Halicarnase
us in historia mentõem fęcerũt, ĩpa certe Christi aduẽtu ꝓpinquante Delphica oracula & Py-
Delphi. thia responsa cessarũt. ¶Delphica. Delphi eadem vrbs, ꝓdit̃ q̃ & Pytho. Delphi aũt vel a Del-
pho Neptuni & Melantho Deucalionis, ut interp̃s Lycophrontis notauit, vel qm̃ in Pytho-
delphin⁹ serpens ne delphinus draco sagittis sit cõfossus, vt Elius canit ος ποτε πετραιη υπο δειραδι παρ-
ρασιω δελφινα τοξοισι πελωριον εξενάριξεν, vñ fortasse Tertulianus eum dixit delphi-
nē, vel fortasse ꝓpterea ꝙ ut Leander & Callimach. retulerunt delphinis vocabat̃ draco, q̃ cu
stodiebat ĩ Delphis oraculũ, vel qa επι δελφινος οχουμενος .i. delphin, vel qa Delphino
sĩlis factus nauē p̃cesserit adusq; Crisseũ Phocidis sinũ, q̃ nugę vident̃ Homero niti, cũ in eius
Apollinis hymno canit φοιβος απολλων ειποντο δε ποθουσε δεμας δελφινι εοι-
κως. & que sequunt̃ multa, inter q̃ in eius psona illiud εμοι ευχεσθαι δελφινιω αυταρ ο
βωμος αυτος δελφιος, sic etiã & vrbs Delphi vocata quã diuisam olim in ptes tris inuenio
& hoꝝ qdem alia υπατη, μεση alia, tertia νατη, q̃ & Pytho etiã supra nũcupata, cuius sæpe
meminit Pindarus in Pythijs hymnis. A delphis quoq; Delphinius mensis Apollini sacer, ea
vrbs prius Lycoris dicebatur a Lycoria vico, hinc apud Apollonium Phœbi Lycorei men-

tio, postea Delphi. vnde Lycophron vocauit Apollinem Delphinũ deum Δελφινιος πατερ
αυτεα μεγαλος θεου. Cerdous autem ut inquit Zezes, quoniã p oracula ostenderet, quæ lu- Cerdous
cro conferrent, ego vero existimo id dictum ea de causa, ꝙ lucro ipsius sacerdotes sæpenume Apollo
ro oracula venderẽt in Delphis, vnde apud Demosthenẽ scriptum est Pythiam Philippissin,
quo factum ut adeo diuitijs abundaret Delphoꝝ oraculũ, ut ad illum depdandum partem
exercitus miserit Xerxes, q repulsus fert̃ imbribus atq; fulminibus, dum ad Palladis templũ
puenisset, qua de re late Dio-
dorus in vndecimo historia-
rum. Factũ autem vel rapinis
vel ipsius silentio, ut ad sum-
mam mendicitatẽ pueniret, in
quo prius tanta legum aucto-
ritate maiestas reposita fuerat
vt qui in eo quicq; sacrilegij
commisisset capite puniret̃, ut
ex Aristotele colligit̃ in qnto
Politicoꝝ libro. ¶ Phœbi va-
niloqui. varij, falsi, mendacis,
scribit Porphyrius dæmonũ
cultor, mentiri dæmones in

Delphica vaniloqui cantata oracula Phœbi
Conticuere priusq̃ sacrũ virginis almę
Clara puerperium sparsisset lumina mũdo,
Lumina tartareas ppulsatura tenebras.
Nec secus abscessit q̃ quæ ptexere cœlum
Occepit nubes, claros Hiperionis ortus
Attenuata fugit liquidasq; recedit in auras,
Flammiferi nondũ solis vexata corusco

oraculis solere, cuius cũ de illis loqueret̃ isthæc sunt vba και ψευδονται περι πολλων
ερωτηθεντες & mentiunt̃ (inqt) de multis interrogati. ¶ Conticuere. siluere, obmutuere. ¶ Pri
usq; sacrꝝ. anteq; vginis ptus. ¶ Puerperiũ. s. ¶ Virginis almæ. Christus videlicet ex vgine na
tus. ¶ Sparsisset lumina. singulari p plurali, disseminasset, effudisset vitatis. s. iubar affluentissi
mum p orbẽ vniuersum, tum quoq; nõ solũ Pythiæ nugæ, sed & oĩa vana oraculoꝝ pscita
rescissa sunt, & templa destructa, qbus Palladis auctoritas nil suffragata est, nec Iouis illa quæ
celebrabãt trisulca fulmina. ¶ Almæ. si hoc nomẽ a latino vbo deductũ hoc loco volumus,
ut. s. ab alendo intelligat̃, optime cõuenit vgini Mariæ, ea em̃ Christũ quẽ spũs sancti opatiõe
concepit, & salua etiã vginitate peperit, aluit, atq; nutriuit. Si vo nominis hebræi allusione di
ctum capimus mysterio cõuenit. nam almã vginẽ parituram esse, Esaias multo ante pdixerat,
lumina inq; anadiplosis est figura. ¶ Propulsatura. depulsura, eiectura, eliminatura, fugatura.
¶ Tartareas tenebras. obscura mendacia dæmone tartareo mũdo illata, ac p veris atq; diui-
nis tradita, id effecit lumen Christi. q omnẽ illuminat hoiem (vt Ioãnes inqt) venientẽ in hũc
mũdum. ¶ Nec secus abscessit. Compatio vt videt̃ non incõueniens, nam Christus iustitiæ
sol, q nubes mendacioꝝ & falsæ religionis, cuius obtectu diuinæ lucis radij nõ admittebant̃,
pepulit & dissipauit, vti em̃ nubes orientis solis potẽtiores radios nõ sustinet, sed rarefit conti-
nuo & dissipat̃, ita nec supstitiõis & scelestæ religionis nubes, oriẽtem iustitiæ solẽ pati potuit,
sed cessit, locũ dedit, euanuit, & eo magis, quo subiectas regiones irradiauit potẽtius, & cæca
hominũ pectora & obtenebratas mentes ardentius illustrauit, non secus igit̃ abscessit, discessit
aufugit. ¶ Quã nubes. non dici nubs sicuti trabs & prex & plebs notauit Seruius. Ausonius
tamẽ nubs, Periuꝝ Lapitan Iunonia ludificat nubs. sed pstat nubes dici vtroq; numero, & ita Nubes
elegantiores fœcisse auctores dephendunt̃. ¶ Quæ ptexere. operire, cooperire, velare, obnu- Aer.
bere, obtegere. ¶ Cœlũ. aerem. aer em̃ p cœlo capi ab antiqs solere notissimũ est. ¶ Occepit. in
cepit, principiũ dedit, inchoauit, exorsa est. Claros ortus. lucidã & claram globi solaris appa
rentiã, supra nostrum finitorem. ¶ Hyperionis. solis ita nuncupati, vel quia fabulose Hyperi Hyperiõ:
onis filius dicebatur, vt voluit Hesiodus, vel απο του υπερ ημας ιεναι, id est ab eo ꝙ
supra nos eat. ¶ Attenuata. Effœta tenuis, subtilis, rara. ¶ Fugit. abit celeriter, dissipatur, po
stea & perit. Recedit in auras. resoluitur in aerem rariorem, purioremq;, nam quodam mo-
tu & impetu caloris sibi contrarij, primum exagitatur, quo fit ut tenuis quidam ventus gi
gnatur, qui nomine aurarum datur intelligi. ¶ Liquidas. puras atq; perspicuas. & ita liquidus
aer persæpe Vergilio & alijs auctoribus latinæ linguæ dictus est. ¶ Flammiferi. calorẽ emit Auræ
tentis & afferentis flammas, compositio est ex nomine flammæ & verbi fero. rara tamen hu Flãmiferi
iusmodi apud latinos dictionum conflatio, apud Græcos frequentissima, quibus in com-
ponendis vocabulis, mira & diligentia & gratia. ¶ Vexata. agitata, deturbata, depulsa.
¶ Corusco. splendenti, lucido, illustri.

¶Congressu.propinquitate atq; conflictu,qui nunq̃ deest inter calorem & frigus humidũ, & siccum,& inter omnia plane cõtraria vbi proxima sunt.¶Ardenti nec dum.repetitio ẽ ad maiorem exp̃ssionem & ad aggeratõnem facta.¶Conterrita.pturbata,afflictata, dep̃ssa,iactata cum sol supra nostrum finitorem circulũ emersit.Cœperunt itaq; in Europa ante Christi aduentũ cedere dęmones & voces comprimere,qbus potissimum Romani potẽtia p̃cellẽtes,stuperent,& Græci sapientia celebres,mirarent̃,& eo magis q̃ in ip̃a Græcia euanescerent.

> Congressu, ardenti nec dum conterrita luce,
> Ast vbi Niliacas ,p̃fugus descendit ad oras,
> Ora bouis reticent, Argiuæ numina vaccę

Græcia. Nam Pythiæ oraculũ & Delphi,erant in Græcia,& alia etiam pleraq;,ex ijs quæ supra recẽsuimus.Latum q̃ppe nomen Græciæ,Homeri tempestate,ut est ex Odyssea colligere.Et Pausanias scribit,eam q̃ suo tempe Græcia dicebat̃,multis in locis barbaros tenuisse,ad Siciliam etiam & Italiam vsq; p̃pagata est,cuius pars magna olim Græcia dicebatur,ut etiam Hieronymus adnotauit.solebant em̃ quondam in populorũ Græciæ enumeratõe Siculi & Itali censeri.Scribit em̃ Diodorus,in bibliotheca Xerxem conuenisse cum Carthaginensibus,vt Græcos expugnarent,qđ ut facilius fieret Xerxem ip̃m illatuꝝ Græciæ bellum.Carthaginenses vero eodem tempe,aduersus græcos qui Siciliam & Italiam inhabitarẽt,moturos arma.Nõ solum aũt Græcię oracula Christo nato cœperũt conticessere,veꝝ & Asiatica,& in primis quæ in Aegyptia terra,omniũ sup̃stitiosissima.¶Ast vbi Niliacas.Vbi em̃ Christus a Iosepho custode in Aegyptũ vectus,ob Herodis sæuitiam,p̃dunt historiæ nostris conscriptæ,corruisse Aegypti simulachra.Silere item oracula orbis terraꝝ reliqua cœpere,& tanto successu ut Hadriani tempestate vix vestigia reperirent̃,quod Plutarchus apud gentes grauis auctor,scribit eo in libro cui titulũ fœcit q̃ oracula defecissent.Is idem Plutarchus palam arbitrat̃ fuisse eos qui illis p̃essent non deos sed dæmones,q in edendis videlicet oraculis,nõnulla etiam de carminibus Empedoclis suffurarent̃,& malefici quoq; essent hominibus,& turpia atq; crudelia sacra p̃curarẽt,& quodam eius op̃is loco,cũ de cuiusdam oraculi silentio disputaret,q multa celebritate viguisset,responsũ dat̃ ijs v̾bis ολεν δει περι των εκει πυνθανεσθαι και διαπορειν την εν θαυθα των χρηστηριων αμαυρωσιν μαλλον δε πλην ενοσ η δυοιν απαντων εκλειψιν ορωντασ.nihil inq̃t de ijs quæ illic sunt oraculis,p̃cunctari oportet aut eoꝝ quæ hic sunt abolitõem v̾tere in dubium,id certe magis quo pacto omniũ quæ fuerãt,vno aut altero exceptis defectus conspiciat̃.¶Ora bonis reticent.Siluere igit̃ oracula dæmonũ vbiq; terraꝝ,et

Apidis oraculũ Apidis oraculũ,de cuius templis supradictũ obmutuit,bouis aũt,quoniã Apidem bouẽ esse monstrauimus,q Aegyptijs(vt inq̃t Luctatius)motu corp̃is sui,& q̃busdam signis,futura p̃dicebat.¶Argiuæ vaccæ.Isidis,supra ostendimus geminas Isides solere citari,alterã Aegyptiam,

Isides duę argiuã alterã.de illa supra,de hac ad p̃ñs intelligimus,q̃ prius Io dicebat̃.Inachi regis Argiuoꝝ filia,quã Inachiã p̃pterea iuuencã appellauit Verg.& q̃ defuncta p̃pe Silpion montẽ,nomẽ loco dedit Iopolin apud Antiochiã illã ab Antiocho Seleuco cõditã,cui nomẽ postea fuerit vrbs dei,tempe Iustiniani principis Thracensis Iustini nepotis,vt p̃dit Eustathius.Eam ab Ioue raptam,& in vaccã,ira Iunonis,cõuersam fabulabãt̃.Scribit Palephatus fuisse Io Ina

Io chi filiam,cui ciues id honoris impenderũt,ut Argiuæ Iunonis sacerdos esset.Ipsam vero cũ in vtero concepisset,patris & ciuiũ metu ex vrbe fugisse,quam vbi Argiui quæsitam comp̃hendissent,in vinculis habuerũt,dicebãt aũt q̃ veluti bos.οιςρησασα.i.œstropercita fugisset in Aegyptũ,quo cũ p̃uenisset,peperit.vñ fabula postea conficta est.Herodotus voluit ip̃am Io.Phœnicũ naui p̃p̃inquasse,& a nauclero comp̃ssam,quæsisse ut in Aegyptũ p̃ferret̃,addidere fabulæ ira Iunonis in vaccam v̾sam,& œstro sollicitatã.& Lucianus fabulã haud ut alia omnia p̃ter p̃priæ linguæ cultũ irridens,Iouem introducit Mercurio p̃cipientẽ,ut Argũ custodem Io.q ut ille ait αυπνοσων,iterficeret.atq; illã in Aegyptũ p̃ductam,Isim & deam efficeret,sed putauit cũ Palephato Zezes ipsam Ionem œstropercitã instar bouis aberrasse,percussam amoris œstro,cui nomẽ asilo Romanũ est,ut canit Verg.hæc adijciens.Hoc quondã monstro horribiles exercuit iras Inachiæ Iuno pestem meditata iuuencæ.Alij,naui,cui bouis esset insigne,vectam dixere,& ideo vaccæ formã ip̃i tribuere.Alij,a duce Gnosio cui Tauro nomen,abactam maluere,iussu Asterij minotauri Crete regis,q Pasiphaes & Tauri ducis filius habitus,cui tamen tauri faciem nugãdo gẽtes indidere.Alij Phœnices Argos petiuisse di

xerūt,& Io regis filiā rapuisse,atq; ad Osiridem in Aegyptū ꝑtulisse,quod Lycophrō visus ex primere cū inqt,lupos rapuisse την βοωπιν ταυροπαρθενον κορην,& dedisse μεμφιτηπρο μω.Nec tñ vti diximus Io sub Isidis nomine culta est ab Aegyptijs,quorum etiam supstitio Romam inuasit,in qua templum Isidi structum erat in Martio campo,& constituti sacerdotes,q sub Tyberio Cæsare,ob immane flagitiū extincti sunt,inducti em̄ ꝓtio ab homine Romanæ militiæ,q nobilē matronā deperibat finxere & fœminæ ꝑsuascre Osiridem illius congressum q̃rere,quæ supstitiōe magis q̄ libidine mota,cubauit in Isidis templo,in quo miles ille delitescens,emētita Osiridis imagine,fœminæ stupꝝ intulit,ut hinc aduertāt supstitiosiores mulierculæ,ne apostatis sacerdotibꝰ abutant̄,illa em̄ ꝑter alia,pudorē,illi vitā amisere,& ī simulachꝝ q̄q; Isi- Apostatæ sacerdotes

Dispereunt,fauces iam tum ꝑclusus Anubis
Latratu Pharias ne quicq̄ territat vrbes,
Pollutoq; ruunt simulachra infanda sacello,
Exortæ in tenebris sunt hæc primordia lucis.
Sed postq̄ superas victor remeauit ad arces

dis animaduersum est,vt Egesippus in historia narrauit longo progressu.Et meminit etiam Iosephus in octauo decimo antiquitatum.Nos autem aduertere possumus,eo tempore Isidē cœpisse Roma exulare,quo christianæ imperiū fidei,per orbē vniuersum propagari oportebat.Christo autem in Aegyptum perlato,ex Aegypto Isis aufugit,nam illius ꝑsentia supra diximus & templa & phana Aegyptiorum vanitate structa corruisse.Iuuencæ & bouis nomen,heroicum magis videri quibusdam posset q̄ vaccæ,sed præter alia id nobis adstipulatur Papinij in vndecimo Thebaidos,Horret ager trepidæq; expectant ꝑlia vaccæ.¶Reticēt. silent,conticescunt.¶Numina.dæmonum voces,falsa numina.¶Dispereunt.delentur,dissipantur,abolentur.¶Fauces iam tum.diximus Aegyptios pro numine canem habuisse,Anubim dictum,qui clausis videlicet & obturatis faucibus,responsa non dabat.græca ṽo loquēdi figura,dictum est fauces præclusus Anubis,ut oculos suffusa nitentes.¶Latratu pharias. ex quibus Aegyptiæ vrbes non terrerent̄,eæ Phariæ dicuntur,a Pharo insula,quæ,ut Strabo ait,oblonga continenti adiacet inter duo promontoria.Ipsum autem quod est in insula ꝓmontorium petram esse dicit mari clausam,quę turrim habet multis tabulatis excelsam,& albo lapide mirifice structam,eodem quo insula nomine,in qua collucentes ignes noctu,consulebant nautis ne portum ignorantes periclitarentur,opus a Sostrato Gnidio confectum. Anubis

¶Territat.Dictum autem terreri vrbes,quoniam Anubim diximus canem esse,& canū latratu prætereuntes viatores,horrere atq; terreri solent.¶Nequicq̄.frustra,id em̄ aduerbium duplicem obtinuit significatū,alterū pro eo quod frustra.Verg.hic me pater optime fessum Deseris,heu tantis nequicq̄ erepte periclis.Et alibi.ter saxea tentat Lumina nequicq̄.& iterum Multa viri nequicq̄ inter se vulnera iactant.& etiam pro aduerbio negandi sæpenumero sumitur.¶Polluto q; ruunt.polluto,cōtaminato,turpi sacrilegio corruerūt.qppe vti diximus in Aegypto simulachra dæmonū,vbi eam Christus est ingressus,declinata seuientis Herodis inuidia.¶Sacello.templo,delubris,diminutiū est nomen a sacro.Varroni tamē placuit sacellum dici quasi sacram cellam. ¶Infanda.scelesta non digna fari,quod enim horremus,& mirum in modum ob sui nequitiam offendit,& ab auribus atque animo abhorret,id infandum,nefandumque dicimus,& nefastum,de cuius æthymologia supra diximus.Idola vero gentium sunt huiusmodi & eorum quoque vocabula de quibus ait in Psalmo Propheta.Nec memor ero nominū eorum per labia mea.Et sane vt gentes ipse autumabant,sacre se & ex religione facere cum ea tractabant,ita nos illa nisi inter confutandum & explodendum promere non conuenit,ex quo illud emolimentum trahitur,quod Christo gratias agere commonemur,qui ea dissipauerit,& nos ab ea liberauerit perniciæ,quę inde nobis imminebat. ¶Exortæ primordia lucis.primordia hæc sunt & initia signorum,quibus Christi diuinitas apud omnes gentes declarari potest,cuius veritatis lux,mēdacia dæmonis mortifera pepulit,& hominū simul illustrauit mētes,q lumen ipsum cæca obstinatiōe minime refutarūt,iuxta illud ꝓpheticum in Psal.Exortum est in tenebris lumē rectis corde. ¶Sed postq̄ superas.vbi vero Christus ascēdit in cœlum,& Apostoli ꝑ terrarꝫ orbem euāgeliū ꝑdicarūt. ¶Triumphata morte.hoc est deuicta,subacta & debellata,quod enim insigniter victum est, triumphatum dicitur,a triumpho claro & insignis victoriæ premio,vñ illud Satyrici poetæ, Nuda triūphati iacuit ꝑ regna Iugurtæ.& illud Verg.bisq; triumphatas vtroq; ab littore gen Nequicq̄ Sacellū. Infandū. Triūphatum.

tes,& iterum. Ille triumphata capitolia ad alta Corintho. Fuit autẽ a Christo debellata æterna illa mors. quo tenebamur obnoxij peccato originis, tumq; illud sacri impletum eloquij. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? & alibi. Absorpta est mors in victoria. dedit enim sua morte Christus æternã vitam, ijs q regenerati sunt p fidẽ & baptisma,& occidit mortem æternã, cuius omes eramus rei peccato Adami. sua itaq; morte mortẽ debellauit, de qua nos cũ alia plurima, tum etiã illud in Elegia añ hymnos cecinimus. Et voluit mortẽ morte perire graui. igit̃ pacta & resurrectõe pfecta. ¶ Victor dęmonũ,& peccati & mortis. ¶ Ad arces supas, ad Empyreũ cœlum supmum oĩm, in quo pcipue Christi relucet potestas & gloria, sicuti principis terreni vis atq; potestas in arce munitissima cõspicit̃. arx autẽ & arca quasi archana. i. secretæ res dictę sunt, prima vo origine ab arcẽdo. ¶ Remeauit. cõscendit, redijt, qa de cœlo dictũ erat descẽdisse, cũq; loco diuinũ vbum nõ circũscribat̃, nec p se motui subijciat̃, remeasse itaq; vbũ dr̃, & Christus ascendisse. tumq; impensius vrgeri cœpere dęmones & fugere, & non multo etiã post, duo illa oracula, q̃ diximus Hadriani tempibus extare, cõticuerũt. nam adusq; tpa Theodoreti Episcopi amplissime cessauerãt. ille qppe gẽtibus ipis alacriter insultans, defectũ suorum oraculorum exprobrat, & q̃dam loco ita scribit Και ουτε της κασταλιας προσαγορευεται ναμος ουτε κολοφωνος η πηγη προθεσπιζει ουκ ο θεσπρωτιος λεβης μαντευεται ουκ ο τριποσ ο κιρραιος χρησμολογει ου το δωδωναιον χαλκειον αδολεσχει ουχ η πολυθρυλλητος φθεγγεται δρυς. q nos tãtisp in latinũ vtamus, dũ omnia eius opa, aurea qdem atq; suauia, tempus idoneũ, & a curis & a reliquis elucubratõnibus nacti, possimus in latinum conuertere. nec Castalia prædicit aqua, nec fons Colophonius futura promit, nec Thesprotius diuinat lebes, nec reddit oracula Cirreus tripos, nec æs Dodoneum nugat̃, nec famigerata personat quercus. Consona quoq; cecinit Aurelius Prudentius, in Apotheosi ad hunc modum. Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra, Non tripodes cortinna regit, non spumat anhelus Fata Sibyllinis phanaticus edita libris Perdidit insanos mendax Dodona vapores, Mortua iam mutæ lugent oracula Cumæ, Nec responsa refert Libycis in Syrtibus Ammon, Ipsa suis Christum capitolia Romula mærent Principibus lucere deũ, destructaq; templa, Imperio cecidisse ducum, iam purpura supplex Sternitur Aeneadæ rectoris ad atria Christi, Vexillumq; crucis summus dominator adorat. Nec solum hæc & alia quæ narrat, sed & sortes & alia pstigia dæmonũ publica, cessauere, quæ si quando rediuiua sese ostentare voluerunt, mox instar desinentis flammæ extinguebant̃, vbi enim humore deficiente, suffocari & extingui debet lucerna, clarius quodãmodo videtur splendere, statimq; perit, nil nisi fumum, & male olentem lychnum derelinquẽs. Itaq; & sortes, etiam quæ multifarie habebant̃ tempore Cæsaris, præter eas quæ Præneste fuerunt, cessarunt. vnde ille scripsit Philosophus, nusq̃ se fortunatiorem fortunam vidisse q̃ Præneste. hæ ipsæ sub Domitiano florere visæ, paulo post autem interiere, sic & Brachmanũ præstigia, eiusdem principis tempestate resurgere visa, mox penitus extincta sunt, illuc enim vt infra dicturi sumus, Thomas Apostolus perrexit, & vbi lux quam ibi diffudit, culmen arripuit, tenebræ discessere. de alijs quoq; idem euenit. ¶ Cum iam duodena fulmina. id est duodecim Apostoli, qui fulminis instar, sua mũdum prædicatõe perterrefecerunt & illustrarunt, & per diuersas orbis plagas euangelium disseminarunt. Metaphorice autem dictum fulmina, sed vt arbitor, nec a cõsentaneo & proprio id significatu multũ abhorret, si fulmina viuentia & diuino acta spiritu, reputemus, nobis; cum Apostolos quoquomodo dici posse, qui & p fulguribus etiam a Thoma in cõmentarijs Psalmi. xvij. exponunt̃. ¶ Splendẽtis fidei. christianæ fidei rutilantis & illustrissimę. ¶ Vibrasset. monstrasset, commouisset, vibrari dicunt̃ gladij, q vbi stricti fulserunt, pcutientibus radijs coruscare vident̃ & scintilare. Apud Vergiliũ quoq; in. viij. pprie dicunt̃ fulgores vibrari. Namq; improuiso vibratus ab æthere fulgor, fulguribus etiam vt diximus, designari Apostolos scripsit Thomas. ¶ Opacis pectoribus. ĩfidelium, opaca dicunt̃ quæ lucẽ nõ admittunt, vmbræ ac tenebris obnoxia, sic & nox opaca dicit̃ apud Vergi. ¶ Sparsisset. seminasset, fudisset, largitus esset, pbuisset. ¶ Semina. documẽta, hinc apud sacras literas euangelij. semen vbum dei pdicatum intelligit̃, vñ & parabolę de semie ab ipomet Christo edisserunt̃,

Morte triumphata. cũ iam duodena p orbẽ
Fulmina splendentis fidei vibrasset opacis
Pectoribus, verę sparsisset semina lucis.

Marginal notes: Arx. — Vibrari — Opaca.

¶Veræ lucis. diuinæ veritatis a qua maxime distat mendaciū, dæmonis inuentū, ille em̄ mendacij pater, q vt sacræ docēt lr̄æ, mēdax ab initio fuit. ¶Extēplo. cito, statim, actutū, subito, repente. ¶Fremuere dei. ob irā & inuidiā humani gn̄is christianæ legis beneficio saluādi, fremere aūt dicunt̄ hoīes belluaꝝ instar, cū videlicet turbato anhelitu, & stridore dentiū strepūt, sic ꝑ metaphorā dęmones fremuisse dicunt̄. ¶Siluitq̄, & ob eandē causam siluere, imposito illis diuina ỽtute silentio. ¶Furuisq̄ recessit ab antris. namq̄ assistebāt maligni spūs antris, tēplis

Extēplo
Fremere.

Extemplo fremuere dei, siluitq̄ nefastus
Spirituū cantus, furuisq̄ recessit ab antris,
At querulæ voces tacitūq̄ ꝑ auia murmur
Hinc exaudiri passim, mox agmine facto
Templa reliquerūt, & victo ꝓtinus orbe
Terga dederi feri, vacuumq̄ ꝑ aera fusi,
Et victi infernas subito petiere latebras.
Qualis in aerio densatus tramite nymbus

phanis, in qbus rn̄debāt, vbi ỽo voces eoꝝ compssæ christo cōpescēte, recesserūt ex obscuris illis & tenebrosis locis, ex qbꝫ fundebāt oracula. ¶At q̄rulæ voces. Dolebāt dæmones a mūdi principatu depelli. vn̄ apud euāgeliū, dæmonicæ illæ voces ad Christū eijciētē illos a corpibꝫ obsessis, qd mihi & tibi Iesu, venisti an̄ tempus pdere nos, & alia hm̄oi. & in actibus quoq̄ Apl̄oꝝ, cū de apl̄o Pythōis spū possessa fœmina ỽba fœcit, & certe q̊d prius dictū in Psalmo fuerat. Oēs gentiū deos esse dæmonia, hoc est malignos & rebelles spūs, & salutaris Christi aduētus, maxime patefœcit, q̄rebant̄ em̄ oēs expelli vt diximus, & postea pulsi & exclusi tēplis, & sedibꝫ diu possessis, malitiæ suę manifesta indicia p̄buere, quā gētes dissimulauerāt, tametsi ex tēplis & oraculis infanda ip̄is & scelesta suaderēt, & fieri ꝓcurarēt, adulteria quoq̄, cædes & obscęnos pueroꝝ amores ip̄is deis adscriberēt. Fuere tn̄ q oculos etiā cecutiētes qn̄q̄ attollerēt, ut Oenomaus ille q aduersus oracula scripsit, ut Plutarchus, q eos nō deos esse sed dæmones, & malignos qdem asseruit, vt Porphyrius, q ỽitate cogēte mētiri eos ip̄os affirmauit. ¶Hinc exaudiri. ꝓ exaudiebant̄. Verg. in. iiij. hinc exaudiri voces αντιχρονια solœcismus est apud Salustiū frequēs. ¶Tacitūq̄ ꝑ auia murmur. Eiecti namq̄ dæmones, exiliū deplorabāt, mortē quoq̄ lamētabant̄, vn̄ apud Plutarchū vox illa quā nautæ qdam audiuere clamātem magnū Pana mortuū esse, quod vbi renunciassent strepitus & lamēta exaudita sunt, q̄ longa narratōe ab eo authore scribunt̄, & repetunt̄ ab Eusebio. ¶Vacuūq̄ ꝑ aera fusi &c̄. hoc ē exclusi a tēplis. a simulachris, & in caliginosum hūc aera & sedes etiā infernas arctius relegati, q̄ certe Christi victoria, nil infideliū mētibus accidere potuit maioris luminis & adhortamēti, nil & obstinatis Hebræis potuit efficacius cōsulere, ut corda. s. circūciderēt, & sepē obstinatōis euellerēt. Gētes em̄ & si Homerica figmēta cōtēplati, qbus deoꝝ lites, cōtrouersias, victorias enarratas videbāt, Iouis tn̄ arbitrio regi oīa, & maiorē deorum ꝑtem eius stare decretis, autumabāt, mox Iouē suū regno pulsum, & tēplis eiectū viderūt nec Pallada qcq̄ oīno iuuasse Aegida, nec Martē currus & arma. nec Venerē blāditias, nec Iouē fulmia. At q dubio ꝓcul aīaduerterūt, nec Dodoneo, vel Delphico oracl̄o, aut ip̄m Iouē, aut Apollinē p̄scir̄ potuisse suos carceres, & exilia. Christi ỽo acta, nō figmētis, nō papyro mēdaciter delineata, sed p̄ mēte, p̄ sensu, p̄ ip̄is etiā oculis cōspicua fuerūt, qbꝫ oēs dij gētiū sīt debellati sūt. Iudæi q̊q̄ cōsiderātes tot ānoꝝ sęculis Mosaicā legē, nec vnū celebre aut Iouis, aut Apollinis oraculū pepulisse, oīa ỽo Christi aduētu ꝓstrata atq̄ fugata, oīm idoloꝝ cultum dissipatū, resipiscere oīo debuissent. Neq̄ ei aliā ı̄ cām, q̄ ı̄ Christi diuinitatē referre hęc ip̄a, aut pn̄t aut debēt, q̊d late a nobis ōn̄sum, in prīo theorematū nostroꝝ de fide & ordīe credēdi, q̄ ꝓpter ad pn̄s nō rēcēsemꝰ, ne repetamꝰ acta supfluo, sat fuerit signasse locū. ¶Nimbꝫ sturnorū. grex sturnoꝝ. sūt eī sturni gregatiles, Sturni aues, sicut & gracl̄i & ml̄ta alia, nimbꝫ ỽo siṁitudīe ob nigritiā, ob īpetū, ob stridorē alaꝝ. ¶Accipitris. nomē cōe eiꝰ gn̄a. xvi. putauit Plin̄. sed nō singl̄as explicuit ut in aq̄lis effęcit, q̄ꝝ posuit sex gn̄a, q & recēsuit, melænatē. i. nigricantē, quā valeriū a viribus dicūt. Aristot. λαγωφονον. i. leporariū. Secūdū genus dr̄ pigargos. Aristoteles vocauit νεβροφονον, quasi dixeris nebricedū. Tertia vero species morphnos a macula dicta, & cognomēto anataria. Quarta percnoptecus gnesior. Quinta barbara & alięetus, notū genꝰ q̊d explorare filios ad solē, & ab eo & a gręcis nōnullis ꝑdit̄. Sed Lycophrō trior

pan mortuus.

Sturni

Accipitrū spēs.
Aquilaꝝ spēs

cho id aſcribit,quod genus eſt inter accipitres a Plinio poſitũ,aqͥlam tñ appellat etiã in Lyco-
phron πτηνους τριορχας αιτους οφθαλμιας.eſt item triorchos nõ accipitris ſed aqͥlæ
ſpẽs apud Zezem,ſicut & trioriches & corphion & melenætes,aut melas & aliætus & pciros,
Circus. ιερχιων ãt hoc eſt accipitꝝ ſex poſuit ſpẽs Callimachus,inter quos circus eſt,cuiꝰ mẽtio apd'
Homerꝝ,ideoq; Apollinis nũcius vocat,atq; etiã accipiter Apollini ſacer putabat. Meminit &
Circi Plinius inter accipitres,quẽ & claudũ altero pede cõmentus eſt. Cæterꝝ Ariſtophanes in
comœdia,cui titulũ fecit aues
plures,eiuſmodi ſpẽs noĩatim
citauit. Porphirionẽ,pelecãtẽ,
pelecinũ,phlexiũ,tetracẽ,tao-
nem,eleam,baſcam,elaſſam,
herodiũ,cataractem,melãco-
riphõ,ægithalũ,& poſtea alię
tum & vulturẽ,quorꝝ multa
ſilẽt a Plinio. Apud Callima-
chũ ṽo catarectę & baſcę ſub

Sturnorum accipitris celeres p̱ inania pennas
Diffugiens crebris glomerare rotatibus auras
Nititur, in curui præceps formidine roſtri.
Sed quibus imperijs: rigidi quo turbine belli
Diſijcit aerias acies: Stygiamq; cateruam
Deuicto excludit Chriſtus regnator ab orbe:

ægithalꝰ. accipitris gñe ponunt,atq; etiã ægithalus ſic dictus παρα ꝓ εξ αιγος τεθηλακεναι. Ichneu
mon item aqͥlæ ſpẽs Herculi ſacer,vt Aegyptij dicũt,alij Ioui,dictus ſine p̱iculo cedis effuge-
re impetũ aſpidis,de quo Nicãder in theriacis ιχνευμον αλλα μουνος ακηριος ασπιδος
Ichneu- ορμην. Accipitres ãt ĩ p̃i intelligimus,q eo noĩe inſigniter cuius accipiunt,qͥbuſq; vtimur ĩ co
mon turnicibꝰ capiũdis,ij & ſturnos inuadũt,& qñq; culũbas,tametſi eo mõ non ſumpſit accipitrẽ
Verg.cũ dixit. Quã facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto Conſeqͥt pẽnis ſublimẽ in nube co-
Capis lũbam. De falcone apud nos dicto q & capis nũcupat,intellexit,ut notũ ijs oĩbus q aucupan
di p̱itia pollẽt,ex mõ p̃dæ quã innuit. Potuit tñ Horatius de eo intelligere,cũ de victoria Acti
aca cecinit,accipiter velut molles colũbas,q̃q; & ſturni a Capi etiam q & falco dr̃,vexant,& a
Niſo quoq; fugã patiant & cædẽ,tametſi ab eo inſignius petat,& capitalius trucidet alauda,
q̃ & epopa & ſcylla,& galerita & caſſita,& ciris nũcupat a Græcis dictę κορυδαλοι. Itaq; quo
quo pacto ſumat accipiter,poſitę compatõi cõuenire pt̃. ¶Per inania. Inane,p aere capit,q̃q;
Inane. reuera nõ eſt inane. obtinuit ãt poetarꝝ vſus,ut aerẽ inane noĩarent,nec forte oĩno abhorruit
a vero,ſi cõp̱atõe id dũtaxat,nõ aũt abſolute,p̱tulerint,ut ſupra diximus. Si em̃ terræ & aquę
conferat aer,ſua raritudine videbit inanis. quapropter ſæpenumero Verg. & vacui & inanis
noĩe vſus eſt aeris loco,ut illud. Vacuũ p̱ inane coacta Semina. ut illud item. Neq; in vacuũ
poterũt ſe extendere rami,& alia cõplura. ¶Celeres pẽnas. celeres alas pennis cõſitas. ¶Glome
Glome rare. Inuoluere. glomerare aquas dixit Papin. in primo Achilleidos. Glomerantq; a pectore
rare. fluctus. & Vergi. greſſus in. iij. Georgicorꝝ. Greſſus glomerare ſup̱bos. ¶Crebris rotatibus
circuitibus varijs,comitãte ſtridore ob metum inuadentis. ¶Nitit. conat. ¶Formidine. timo
Roſtrum re,terrore,metu,pauore. ¶Incurui roſtri. adunci & falcati roſtri,roſtꝝ em̃ os auiũ dr̃,Home-
rus αγκυλοχειλην vocauit aqͥlam,nos vncilabiã dicere poſſemus,& Pindarus p̱ quodam
Pythionico hymnũ canẽs aqͥlæ αγκυλοκρατι βλεφαρων. cognomẽ fecit,ob incuruã illã
ſub cilijs roſtri firmitudinẽ atq; duriciẽ. ¶Sed qͥbus. Victoriæ modus narrat,q eo ẽ admira-
bilior,quo illis eſt aduerſus,qͥbus vtunt hoĩes ut victoria potiant,vi eĩ & armis p̃liant,& ad-
uerſarios debellãt. Chriſtus & Apoſtoli vexati,cruciati & mortui vicerũt. ¶Quibus imperijs
Impator qͥbus exercitibꝰ & armis,impatores eĩ exercituũ duces dicebãt,priuſq; Cęſares rerꝝ potirent.
Poſtea ṽo impatoriũ nomẽ regio nomini p̃latũ ẽ. ¶Quo turbine. q̊ impetu,qua vi belli ter-
reſtris & hũani. ¶Diſijcit. fudit,p̱ſtrauit,pepulit,fugauit. ¶Aerias acies. dæmonicas acies. Nõ
eſt inqͥt Apoſtolus,nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem,ſed aduerſus principes
& poteſtates,aduerſus rectores tenebrarum harum,aduerſus ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus
Styx ¶Stygiam cateruam,infernam turbam. ſtyx enim palus inferni dicebatur a gentibus,ex inui
dia aũt tractum nomen,qua & dæmones & eorꝝ ſatellites cruciant. ¶Deuicto excludit. elimi
nauit videlicet & eiecit. ¶Chriſtus regnator. Chriſtus princeps omniũ regum terræ. ¶Ab or
Chriſtus. be deuicto,a terrenis hoĩbus,q̊s ſibi dolis ac fallacijs ſubiugauerãt,& ſeruos habebãt. Chri-
ſtus nomẽ eſt græcũ ab origine,quod hebræorꝝ lingua dicitur. id eſt Meſſiah apud Græcos
χριστος. Apud nos Chriſtus vnctũ ṽo ſignificat,nã vt inqͥt in Pſal. p̱pheta. Vnctus ẽ oleo læti
ciæ p̃ p̱ticibꝰ ſuis,vngebant eĩ apd' Hebręos,& ſacerdotes & reges,& græci veteres χρισθαι.
vngi dicebãt,vñ & eodẽ ṽbo vſus Homerus, Chriſti igit noĩe,regnũ & p̱tãs indicat. idem &

Ieſus noīe vocatˀ ab angelo. Miror aūt cur Chriſti nomē malis dūtaxat dæminibꝫ formidan
dū, græca origīe deductū, grǽco fonte cadēs, nō mō pce detortū (q̄ꝗ̄ id admiſit Horatius) ſed
nihil ꝑrſus īminutū, adeo refugiāt plurimi, ꝗ hūanitatis lr̄as ꝓfitentˀ, q tn̄ in poetis ſæpenume
ro legūt chriſtas, & apud Silliū etiā Chriſtā viri nomē. & apud Philoſtratū in vitis ſophiſtaꝝ
legere pn̄t χρηστόν .i. Chreſtū Byzantiū ſophiſtā. & apud Stephanū vrbē Chreſton. & ne græ-
cos euoluere, aut cura, aut fa-
ſtidiū ſit, apud Latinos idip̄m
inueniēt, vnde & a Lactātio &
Oroſio dictū, ſolitos mľtos ꝑ
īperitiā Chreſtū chriſti loco ꝓ
ferr̄. ¶ Nō illi rauco, neq; ei eis
& Chriſtus & ſectatores Apľi
in debellādis hoſtibꝫ vſi ſunt,

Non illi rauco ſtrepuerūt claſſica cantu,
Peruigil aut turmas quadrū ſiſtebat in agmē,
Aut alæ celeres equitum, cuneiq; biformes,
Aut inſtructa phalanx hoſtiles terruit vmbras.

ꝗbus ſolēt victoriæ compari. ¶ Claſſica, tubæ ad excitādos milites ad bellū ꝓpria claſſibus,
vn̄ & nomē accepe, q̄ꝗ̄ & terreſtri exercitui ſunt in vſu, & videantˀ inſigne imperij, ea impa- Claſſica
tore ꝓ̄ſente & cū in militē capitalˀr aīaduertebatˀ, canebāt, auctore Vegetio. Notū āt tibi ex Ser
uio, claſſem & de vna & de pluribus dici nauibꝫ, dictā ꝟo claſſem, vel ꝙ de fuſtibꝫ, q̊s antiq̄ Claſſis
dicebāt calas, vn̄ & calones nūcupati, vel ꝙ eq̄tes ſtipendiū dabant in nauali certamine, & pro
prie claſſes eq̄tum dicebantˀ, authore Seruio, q̊d tn̄ male libēter recipitˀ a doctis, utcunq; fuerit,
claſſica illi nō. ¶ Strepuerūt. crepuerūt, ſonitū, vocēve emiſerūt. ¶ Rauco cātu. cantu horrido,
& hoſtibꝫ terrorē incutiēte. ¶ Peruigil aut. neq; ei in faciēdis ordinibus, & ſtruēdis aciebus inui
gilabat, ꝑuigil ꝑnoctans, inſomnē noctē ꝑducēs, vt ij ꝗbus incūbit cura caſtrenſiū vigiliaꝝ,
ut impatores exercitus, ꝗ quarta ſaltē vigilia ad faciēdos ordines, ſi vel bellandū vel deducen
da ſunt caſtra, ſe debēt accigere. tū em̄ Galli q̊s (ut inq̄t Plin̄.) excitādis mortalibus, rūpēdoq;
ſomno natura genuit, quarta caſtrēſi vigilia ad curas, laborēq; reuocāt, diuidebatˀ aūt nox in
quattuor vigilias, vt diuus Hierony. explicuit. ¶ Siſtebat, firmabat turmas eq̄tū. Horatiꝰ eq̄
tum turmas dixit, peditūq; cateruas. dictæ aūt turmæ quaſi terinæ, auctore Euriatio, ꝙ terde- Turmæ
ni eq̄tes ex tribus tribubus legebantˀ. ¶ In quadꝝ. erāt em̄ acies quadratæ nō peditum mō, ſed
eq̄tum, vti colligit Aelianus, decernēs veteꝝ dogmatis, equitū acies aut q̄dratas, aut ꝑte alte-
ra longiores eſſe, aut rhombi, cuneiq; ſpēm gerere debere. ¶ Aut alæ. alę eq̄tum ſunt, ꝗbus da
batˀ ꝓ̄fectus, tribus em̄ res militaris diſtinguebatˀ, eq̄te, pedite, claſſe. Equitū ꝟo alij nectebantˀ le
gionibus, & ꝓpterea legionarij vocabantˀ, ut ſcribit Flauius Vegetius. alares alij q̄m inſtar ala Alæ.
rum acies vtraq; parte protegerent. Sic & Seruius alas equites dictos voluit, quoniam eis ala Legiōarij
rum vice pedites tegerentˀ. hinc illud Verg. Dum trepidāt alæ. Romani tn̄ pedite magis vtebā Alares.
tur, oriētales reges eq̄tatu. idq; eo arbitror euenisse, q̄m ordo maxime ſeruabatˀ a Romanis,
cuius diſciplina peditatus robur obtinet, ſine ea ꝑrſus inutilis, idq; fuiſſe in cauſa ſcribit Ariſto
teles in politicis, cur antiq̄tus belli robur in eq̄tatibus cōſtituerētˀ. ¶ Celeres, promptæ & expe-
ditæ, utpote eq̄tum leuis armaturæ, ſed & olim celeres eq̄tes anteambulones dicebantˀ a Ro- Anteambulones.
mulo inſtituti. ¶ Cuneiq; biformes. cunei acies ad cunei ſimilitudinē fortiſſime, & agmine quā Cunei
dro efficaciores creditæ, ꝗbus vſi Thraces, Scythæ, Macedones, Aeliano authore. ¶ Aut in- Phalanx.
ſtructa phalanx. Phalanx legio eſt Macedonum & Græcorum lingua, & eſt alluſio ad illud
Vergilij. iam argiua phalanx. Eſt autem vt Vegetius voluit phalanx Macedonum, Græcoꝝ
& Dardanoꝝ, & vnaquæq; illarum octo milibus armatorum cenſebatˀ, ijſq; ita illi vti ſole-
bant, quemadmodū legionibus Romani, cateruis Galli, atq; Celtiberi conſueuerūt, ſtabile pe
ditum Macedonum agmen vocatur phalanx apud Curtiū, in qua inquit vir viro, arma ar-
mis conſerta ſunt, ad nutum mouentis intenti, ſed de his apud Aelianum plura. ¶ Terruit. ꝑ
terrefœcit, in timorem vertit. ¶ Hoſtiles vmbras, dæmones. Dicuntˀ autem vmbræ & dæmo
nes & animæ exutæ corporibus præda dęmonū factæ, quoniam cum apparent ſenſu tactus Vmbræ.
non reſiſtūt vt corpora, ſed vmbræ videntur, quæ oculis tantum, non autem manibus cō-
ſtant. Vergilius in ſexto, & fruſtra ferro diuerberet vmbras, de qua re alio loco. Spiritus dici Spūs
in noſtra religone conſtat ſubſtantias ſine corpore, quæ mortalibus ſe videndas præbent,
vnde & Chriſtus ſaluator cū poſt reſurrectiōem corpus ſuum præbuit Apoſtolis videndū
atq; palpandum, inquit, palpate & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me vi
detis habere, vt in euangelio ſcriptum eſt. Ambigebant enim illi phantaſma eſſe, id eſt vi
ſionem, apparentiamve, & quam Romani dixiſſent vmbram,

¶Spectarent.viderent,intuerent,cernerēt,contemplarent̄.¶Pueros.tenerā ætatem infantiū,
& puerorꝝ q̄ ad tribunalia,deinde ad cædes raptabant̄.¶Fundere.ſuperare,deuincere cōſtan
ti fidei confeſſione.¶Bellaces turmas.militū cateruas,qui ad capiendos,torquendos,occidē
dos eos mittebant̄.¶Semenq; aliis hauſtum eſſe cruorem,videnteſq; chriſtianorꝝ numerꝝ
eo magis creſcere quo magis rareſcere deberet.id eſt in cædibus homines multiplicari,vti p
generatōem fit,ac ſi fuſus eorum ſanguis ſeminis inſtar ꝓpagandi & inſtaurandi vim,pote
ſtatēq; obtineret,vt olim gen
tibus in Apologetico florens
Tertulianus exprobrauit,in
gens ſemen ſanguis eſt chriſti
anorū,qua de re etiam ī Stau
roſticho,dum cædibus chri
ſtianorꝝ adauctum numerū
demiraremur,miratāſq; gen

> Spectarent ſemēq; aliis hauſtū eſſe cruorem
> Victori Chriſto ſtatuūt ſublime trophæum
> At crucis ligno Auſonios ſummittere faſces,
> Et clauis Latiam iuuat inclinare ſecurim.

tes aduerteremus,cecinimus.Mirari attoniti ſophiæ de plebe magiſtri,Mirari & vulgus cœ
pit cum creſceret ardor Inſolitus,numerūq; magis quo ſæuior ira Redderet innumerꝝ torme
tis parcita cædes.¶Victori Chriſto.expulſori dæmonū & idolorum:eius enim virtute & po
teſtate Apoſtoli quaſi duces exercitus ſpiritalis & legati operabantur.¶Statuunt ſublime tro
trophæū phæum apud antiquos erigebant̄ iis qui hoſtes in fugam vertiſſent παρα ꝓ τρεπω,quod
Triūph⁹ eſt verto.Triumphus vero illis qui hoſtium ad minus quādoq; milia cecidiſſent.Conſonat
igitur trophæum Chriſto,qui fugauit dæmones,& eorꝝ templa & ſimulachra ſubuertit,vn
de & Sedulius,proprii donans fulgore trophæi.Et ante illum Egnatius ad Philippenſes ſcri
bit.Dæmonem interitū ſibi cognoſcere ex confeſſione crucis.hoc em̄ inquit tropheum eſt cō
tra eius virtutem,quod videns expaueſcit,& audiens timet.Conuenit & triumphus etiam ob
eximiam gloriam,quoniam & mors occiſa,& innumera vitia ad internitiem cæſa.Hierony
mus etiam in ſermone de reſurrectōe dominica,triumphū Chriſto tribuit.Rex inquit noſter
hodie de inferis triumphator & laureatus exiuit.Aduertēdum tamen ſcribi debere iuxta verā
etymologiā,tropæum ſine aſpiratōe ratione originis iam poſitæ,quoniā verſi fuiſſent ho
ſtes in fugam,antiquitus aūt ut enarrator Ariſtophanis prodit,murum aut ingentē lapidem
conſtituebant,in quo ſcribebant̄ ea quæ victores aduerſum hoſtes egiſſent.¶Atq; crucis lig
no.Priſci illi ſuſcepta fide,Chriſtum vt par eſt,arbitrantes deum eſſe,debita veneratōe,pſecu
ti ſunt,& crucem ipſius humanæ inſtauratōis inſtrumentū,ſuis omnibus inſignibus ptulere,
vti ſalutare ſignum extollentes,quod & Conſtantinus imperator & ſibi,& exercitui,ſuperne
monitus impreſſit,anteq; victoria contra Maxentiū potiretur.Labarumq; in Chriſti crucem
cōmutauit,de quo ſigno & Caſſiodorus & Ruffinus meminere,atq; Aurelius Prudentius cō
tra Symmachū tali carmine.Chriſtus purpureū ſignati textus in auro Signabat labarꝝ.q̄d āt
Labarꝝ. ſit labarꝝ,nō temere fortaſſe repies,pterq; apud vnū Sozomenē in hiſtoria.bellicū em̄ ſignū
ꝓdit inter alia pcioſiſſimū,quod & pcedere impatores,& a militib⁹ adorari ſolebat.mox cō
mutatū a Cōſtātino in ſignū crucis fuiſſe,ut in collectaneis Lilii Græegorii noſtri copioſius le
Faſces ges.¶Submittere faſces.pferebant̄ Romanis Cōſulibus ſecures & v̄garꝝ q̄q; faſces ab ipis p
pe incunabilis,Romæ.xii.erāt in vſu,auctore Liuio.fiebāt aūt poſt ex arbore betula,cādoris
eximii & tenuitatis,auctore Plin̄.&.xii.Cōſulib⁹ pferebant̄.Procōſulib⁹ v̄o ſex dūtaxat faſci
Lictores. bus vti mos erat,vt ꝓdidit Vlpianus.Ferebant̄ āt faſces alligati ſecuribus a lictorib⁹,ita a ligā
do appellatis,ut Gellius & alii voluere,q̄uis a licio trāſuerſo,quo magiſtratuū miniſtri cincti
erant,voluerit Tyro Tullius,& q̄uis alii aliter opinati ſint.id aūt fiebat ut illigati ſecurib⁹ gere
rent̄ faſces.qm̄ ut Plutarchus in ꝓblematibus expoſuit,ſignū habebat̄ iracūdiæ cohibēdæ in
magiſtratibus,ex mora & tarditate diſſoluendi.faſcibus em̄ animaduertere poterant in eos q̄
deliquiſſent,culpa minime capitali,ſecurib⁹ aūt crimina plectere capitis rea.illi aūt lignei erāt,
ſecures ferreæ,quare diximus crucis ligno,ligneos v̄garꝝ faſces ſuppoſitos,clauis v̄o ferreis
q̄bus membra ligno ſuffixa ſunt,ferreas quoq; ſecures inclinatas,& tropus metaphora ē cū
emphaſi.¶Auſonios.Auſones dicti ſunt Itali ab Auſone Vliſſis & Circes,vel ut aliq̄ volūt
Auſones Calypſus & Atlantis,ſiue vt nōnulli Leutariæ & Itali filius,Primus hic apud nōnullos in ora
Romana imperiū tenuit,ab eo quoq; Auſoniæ deductū nomē volūt,idq; a Ligurib⁹ aduſq;
Arunci Leucopetre ꝓmōtoriū extēdi,qđ & meminit Euſtathius.Arūcos āt ꝓprie Auſones eē nōnulli
putarūt,& Cocian⁹ Diō,Auſoniā tm̄mō Arūcorꝝ terrā dici voluit Cāpanis ꝓximā,& adiacētē

mari multi ad Latiū vsq; extēdere, plurimi eo ipo noīe Italiā cōphēdi vniuersam maluerūt, & Græcos etiam Ausonū nomine sua tempestate cōphensos Zezes narrat. ꝙ aūt Ausonia maioris esset ambitus q̄ Latium, declarare videt̄ eo carmine Verg. Multi illam magno ex Latio totaq; petebant Ausonia. Aristot. in. vij. Politicoꝝ. Ausonios dici scribit eos q prius Opici vocabant̄ ad Tyrrheniā v̄si. Opici aūt ut Eudoxus apud Stephanū voluit linguas miscue re, q & Ophici a serpētibus dicti. Strabo idipm fere qd̄ Aristo. dixerat, retulit, alia pleraq; subdēs & Polybium cōfutans, ut apud eūdem videre potes li. v. Opici. Ophici.

Sic postq̄ vario demens ꝓblemate lusit
Turba deum cultrix, postq; rude vincere cultū
Eloquij genus aspexit, cōuertit in almæ
Obsequium fidei linguā Christoq; dicauit.
Qđ genus hoc pugnæ? q̄ nā hæc victoria cœli
Regnator? lethum letho contūdis inermi.
Armatæ pereūt acies infante, superbus
Eloquij cultor ꝓsternit̄. omnia calcat,
Omnia dispellit, spretoq; triūphat in orbe,
Quē trahis afflatu supero & ꝓfundis amore

¶Sic postquā vario. sic & mūdi sapiētia vbi se victā cōperit p̄dicatōis stulticia, placuit em̄ deo ut inqt Apl̄us, per stulticiā p̄dicatōis saluos facere credētes, dedit man⁹, vt prius dederat mūdi potētiam numerosa cæde fatigata & victa ¶Vario ꝓblemate. varijs q̄stionibus, ꝓpositis & iactatis. ¶Lusit. in derisum iocata est. ¶Turba deum cultrix. multitudo eorum qui dijs gētium sacra faciebant, posset autem cultor turba dici ut victor, sed cultrix potior, sic & Virg. in. iij. Aene. Hinc mater cultrix Cybele. ¶Postq; rude. postquā multitudo eoꝝ qui operā eloquentiæ nauabant. ¶Aspexit. vidit. ¶Rude genus eloquij. apro rū. s. iaffectate loquētiū pueroꝝ & mulieꝝ, qui literas penit⁹ ignorabāt. ¶Vincere. supare cultum exornatum, figuris comptum, verbisq; selectum. ¶Conuertit. posthabito sæculari fastu. ¶Linguam, dicendi facultatem. ¶In obsequium fidei, ad fidem tuendā, & errores eliminandos. ¶Christoq; dicauit, in Christi gloriā consecrauit, vti magnus ille Areopagita Dionysi⁹, Aristides, Athenagoras, Iustinus, Cyprianus, Victorinus, alijq; in vtraq; lingua doctissimi, et studijs sapientiæ celebres. ¶Quod genus hoc pugnę. ad exaggerandā admiratōem hoc dicit̄, qm̄ ijs omnibus vicit Christus quibus alij vincerent̄, ut nō humana industria aut vis, sed diuina potestas & sapientia reluceat. quod igit̄ genus pugnæ contrariū. s. ijs q victoriam aut cōsequunt̄, aut sperant, quæ nam hęc victoria. s. ut cæsi de hostibus triumphent, torti p̄stent tortoribus. ¶Cœli regnator. Christe rex regum & dominantium dominus, ac princeps omniū regum terræ. ¶Lethum. mortem, lethum mors dicitur. ¶Letho morte, per antiphrasim, vel quoniam rę sit minime læta, vel ἀπὸ τῆς λήθης, eo ꝙ ipsa omnia dentur obliuioni, vel a λύω quod est soluo, nam ab anima corpus morte dissoluitur, idipsumq; postea in elementa resoluitur, ut mittam tritam theologis quęstionem. Vtrum resolutio ipsa primo in primā perueniat materiam, an per gradus, neq; em̄ hoc loco discutienda. ¶Contundis. vincis, superas, aboles, eliminas, exterminas, morte. s. tua ęternā mortem, & tuoꝝ morte corporea a peccato quod est mors animæ, populum fidelem vindicans. ¶Inermi. ex armato nudo, imbelli ¶Armatæ acies. ¶Militum tyrannis seruientium. ¶Pereunt, flaccent, franguntur, a persecutione desistunt, patientia victæ, & constanti confessione debellatæ. ¶Infante. puero ad eloquēdum minus idoneo, nam a puero qui impotens fandi, superbus eloquij, cultor, sophista garrulus, & poeta vanus, & orator tumidus, inflatior vtre. ¶Prosternitur. debellatur, atterit̄, quēadmodum olim factum Niceæ proditur a simplici quodam & sancto episcopo, de quo alias a nobis, & quemadmodum item ab Athanasio narratur, Aegyptios quosdam ab Antonio superatos, & sicuti a Catharina virgine deuictos oratores memoriæ proditū est, & mille id genus sparsa in Christianis codicibus. neq; em̄ id mirum. q̄nquidem ¶Omnia calcat. atterit, omnia præstat omnibus. ¶Omnia dispellit. fugat, eliminat virtuti. s. & vero dei cultui cōtraria. ¶Spretoq; triumphat in orbe. eoq; magis vincit, quo minus æstimat, & sancta quadā ambitione contemnit iuxta illud, Quicqd calcauerit pes tuus tuum erit. is inq; ille. ¶Quem. trahis Christe. ¶Afflatu supero. inspiratōe superna. ¶Et perfundis amore. accendis caritate. ¶Cœlestis patriæ. qua videlicet cœlestis suspiratur patria, ut nostra tibi mens coniungatur, & Læthum

amore copuletur sempiterno. ¶Dudum quæ clausa. olim autem patria illa cœlestis clausa erat Adami peccato. ¶Nunc aũt scilicet post tuum Christe aduentũ, post tuum sacratũ sanguinẽ, pro nobis in ara crucis effusum adaperta est. ¶Portis patentibus. portis cæli, metaphora est, nec abhorrens a vero, quoniã & claues cœloꝝ dictæ sunt, iuxta illud Christi ad Petrum, tibi dabo claues regni cœloꝝ, clauibus autem ad referandas portas opus est. ¶Referata. adaperta

Re re quippe particulã, ꝓprium cui adiacet verbi significatũ sæpe commutat. ¶Omnes, fideles videlicet, nec obnoxios crimi nibus, inuitat. ¶Admittit, reci pit. ¶Sed poteras rex clemen tissime. maior dei bõitas, ma ior clementia coruscat, quan doquidem paruo poterat hu manum genus ab interitu li berare, magno tamẽ id emp tum maluit, hoc est sanguine ꝓciosissimo. siquidem poterat ¶Nullo sanguine. poterat si ne tormentis & cæde. ¶Pro

Propulsabo. pulsauisse. repulisse, ꝓpulsabo em̃ (ut inquit Donatus) elegã ter dicitur pro eo quod est re pellam. repulisse igitur eiecisse contudisse, profligasse, non modo mundi huius sapiẽtes

Cælestis patriæ dudum q̃ clausa, sacrato
Sanguine nunc portis referata patẽtibus, om̃es
Inuitat, superamq; lubens admittit in arcem.
Sed poteras, poteras rex clementissime nullo
Sanguine tartareas ꝓpulsauisse phalanges,
Romulidisq; graues insertauisse catenas,
Et mũdum traxisse tibi iam sub iuga missum
Suauia, diruptis tenebrosi nexibus orci
Verum diuini plura hinc præconia cultus,
Pluraq; mortales animi documẽta sequũtur.
Namq; triũphales qs iam cõscendere currus

inflatos, non modo excitos furore principes, sed. ¶Tartareas phalanges. spiritalia videlicet nequitiæ, vt inquit Apostolis. poterat em̃ Christus si voluisset dæmones pellere minore im pendio, poterat solo iussu fugere, maluit tamen sanguine penitus innocuo, ab orbe illos de triũphato deijcere, poterat ꝓpulsauisse similis constructio apud Vergiliũ. quã qdam non reci piunt, vt ꝑfecto ꝑterito plusq̃ perfectum iungi possit, idq; ita interꝑtantur. Namq; sub Oeba liæ memini me turribus altis Corycium vidisse senem, vt ꝑsentis non ꝑteriti sit temporis me mini. sed em̃ legit̃ apud Propertium, cuius si tam rectus animus q̃ lingua, melius actum esset

Propertius cũ iuuenibus literarum cupidis. legitur inq̃. Non potuit saxo vitam posuisse Cerauno. si em̃ illi de perfecto id tempore licuit, nulla nobis controuersia de imꝑfecto licuerit, cui maior cũ ꝑsenti affinitas, q̃ cum ꝑterito ꝑfecto. ¶Romulidis. Romanis a conditore vrbis Romulo. ¶Insertauisse. iniecisse, innexuisse. ¶Graues. potentes & ita rebellibus rigidas, vt pijs & man suetis, mites & suaues. ¶Cathenas, ligamenta & compedes legis, q iugi nomine in sacris literis nominant̃. ¶Et mũdum. terraꝝ orbem, vanis & terrenis illecebris prius deditũ. ¶Traxisse ti bi. ad te colendũ, ad tuam suscipiendã & seruandã legem. ¶Iam subiuga missum. quod nunc scilicet factũ est, qm̃ ex omnibus orbis partibus, plurimæ natões christianæ legis iugo subdũ tur. ¶Diruptis. spretis, eliminatis, fractis. ¶Nexibus. legibus nectentibus, ob ritus obscænos, nepharios. ¶Orci. dæmonis, ab Orco em̃ rege Molossoꝝ deriuata in dæmonis principẽ ap

Orcus pellatio, q̃q̃ & græca origine a iuramento possit deduci. ¶Tenebrosi. obscuri, & luce carẽtis, q̃ em̃ sunt in inferis, luce indiga sunt. quapropter in euangelio, frequens tenebraꝝ exterioꝝ mentio. ¶Suauia. non aspera & importabilia, iuxta illud Saluatoris in euangelio. Iugum em̃ meum suaue est, & onus meum leue. ¶Verum diuini. monstrat̃ non sine causa Christum, q̃ q̃ paruo potuerit, magno tamen humanũ genus emptũ voluisse, nam plura diuinæ laudis ꝑ conia, plura humanæ stirpis emolumenta hinc enascunt̃, verꝝ sed ¶Hic. ex hoc precio tam in genti atq; profuso. ¶Plura præconia. multæ & maiores omnino laudes euenere, q̃ si cessatũ ab hoc munere fuisset. laudes inq̃ diuini ¶Cultus. qbus videlicet ꝑconijs & laudibus, ad ser uandum & ꝓuehendum diuinum cultũ, homines excitantur. ¶Pluraq; mortales, & maiora etiam multo hinc commoda mortalibus obtingunt. ¶Documenta animi, excitatões ad in stituendum ꝟtutibus animum. ¶Sequunt̃. comitant̃ hæc diuina munera & ab illis pendent. ¶Namq; triumphales. ꝓbatur exemplo triumphi Romanoꝝ, qui ob excellentiã nominis & gestarum rerum gloria desumptus est. Ii em̃ triumpho non decorabant eos qui hostes nõ vicissent, & tantum abest ut argumenti modus a sacris literis abhorreat, ut nullus consonet

magis.ſcribit enim Apoſtolus.Neq; enim coronabit̃ niſi qui legitime certauerit.Et alibi.omnes q̃dem currunt,ſed vnus accipit brauium.¶Currus triumphandi.more victoribus conſtitutos.¶Et celebres coronas.ex lauro quæ victoribus debebant̃,quas poſtea ad pedes Capitolini Iouis deponebant,aliæ quoq; coronæ argenteæ,aureæ,quernæ,dabant̃ ſeruatori ciuium,muro℞ conſcenſori alĳs.corona enim victoribus certaminũ antiquitus cõſtituta,nec Romanis modo,ſed exteris.namq; in Olympicis lucis,in Iſthmiacis agonibus,in Nemeæ &

Coronæ

Audeat,& celebres capiti impoſuiſſe coronas?
Ni prius aduerſos victor pſregerit hoſtes.
Non iaculo nõ enſe truci victoria nobis
Parta,ſed ardentis ſidei conſtantia vicit,
Spes vicit,pietaſq; calens,q̃ mẽbra tyrannis
Dilanianda dedit,terrenos ignibus ignes,
Extinxit ſuperis,& mortẽ morte reuinxit.
Hinc ſurgit cælſi ſemp laudanda tonantis
Præcellens bonitas,hinc & ſapiẽtia ſurgit
Humano maior captu,nam ſumma poteſtas

Pythiæ certaminibus,qui viciſſent coronabant̃ pinu,oleaſtro,pomis,apio,aliubi ſicco,aliubi viridi,& in Eleuſina etiam ordeaceis ſpicis.Megaris quoq; & Athenis & Thebis id præmĳ victoribus teſtimonium v̄tutis erat,quin & Apoſtolus Paulus prælio℞,quæ pro Chriſto confecerat,coronã expectabat,nõ quernam aut oleaginã,aut lemniſcatam,ſed iuſticiæ virtute fulgentem.De cætero inquit,Repoſita eſt mihi corona iuſticię quam in illa die dabit mihi deus,iuſtus iudex,nõ ſolũ autẽ mihi,ſed & oĩbus ĳs q̃ diligũt aduentũ eius.Bonũ eñ ut ip̃e inq̃t,certamẽ certauerat,curſum cõſumauerat.nõ illũ q̃dem curſum de q̃ Pindarus in Olympico p̃ Ierone hymno δωδεκα γναπτου περι τερμα δρομου.aut ex eo℞ numero q̃ in Pythio p̃ Archeſila ποδαρκεων δυωδεκα δρομων concinunt̃,nec ut ait Calimachus δωδεκακις επι διφρον cucurrerat,ſed indeſidẽter aduerſus carnẽ,mũdum & dæmonẽ bellauerat,q̃ videbat aliã legẽ in mẽbris ſuis repugnãtẽ legi mẽtis,q̃ nõ aduerſus tm̃ carnẽ & ſanguinẽ,ſed aduerſus ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus p̃liauerat,q̃ aduerſus reges & p̃ſides & mũdi poteſtatẽ & gloriã,crucis ſapientiã q̃ ſtulticia putabat̃,p̃dicauerat.quare bñ actæ vitæ,& triũphato℞ hoſtiũ coronã expectabat.¶Ni prius aduerſos,nã nõ tribuunt̃ coronæ niſi victorib9.¶Nõ iaculo nõ enſe truci.cuiuſmodi aũt victoria hæc fuerit,declarat̃ nõ enſe videlicet aut iaculo parta,hoc eſt vi terrena & exercitu compata.¶Ted ardẽtis fidei.fide nõ armis.¶Cõſtãtia vicit.qua nulla maior,vtpote q̃ nec minæ,nec blãditiæ,aut frãgere aut emollire potuerint,iuxta illud Ap̃li.Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti,pſecutio,an gladius?& q̃ ſequũt̃.¶Spes vicit,cõſtãtia vicit,ſpes vicit,anaphora eſt,& ſupra multæ poſitæ,multæ infra,& ſingulæ nõ notant̃,qm̃ ſatis notæ,ſpes inq̃ ſcãdẽdi cęlũ.¶Pietaſq; calẽs,v̄a in deũ religio,& crebris excitata & calfacta officĳs,quã ne corrũperẽt ſacrificãdo idolis,gentiũ tormẽta & cædes pati maluerũt.¶Et mẽbra,p̃prios artus.
¶Tyrãnis,principib9 tyrãnidẽ exercẽtib9.& ei inter tyrãnũ & regẽ hoc itereſſe diximus,q hic ad eo℞ q̃ ſubſunt cõmodũ,ille ad p̃priã dũtaxat vtilitatẽ principat̃.¶Dedit.libẽter p̃buit.

Tyrãnus
Princeps

¶Dilanianda.lacerãda,diſcrutiãda.¶Terrenos ignes.vrẽtes,vel ad vrẽda corpa pyris extructis p̃paratos.¶Superis ignib9.caloribus amoris ſupne demiſſi,& p pectus & mẽbra diffuſi.¶Extinxit.repulit,vim cõburẽdi ſopiuit,cõtempſit,ut Laurẽtio,Tiburtio,alĳs,q̃ videbant̃ læto aĩo incẽdia ſuſtinere,& q̃nq; diuino miraculo deſup extinctis,ut Polycarpo accidiſſe,Eccl'iaſtica narrat hiſtoria.¶Et mortẽ morte reuinxit.& diuĩa charitate mortis met9.& plurimi cruciatus ſupati.¶Hic ſurgit.epilogo multa colligũt̃,& tãq; antithetis,hoc ẽ cõtrarĳs q̃buſdã,res auget̃,vel aucta poti9 ex mirãdis reb9 oñdit̃.Ex eis ei q̃ ſupra narrata ſunt,dei bonitatẽ copioſius diffuſã cognoſcim9,ex collatis in humanũ genus bñficĳs p̃cellẽtibus,& dei q̃q; ſapia clariſſime lucet,cũ ĳs vſus ſit in debellãdis dæmonib9,in vitĳs eliminãdis,q̃ deſpecta & humillima oĩm viderent̃.quare.¶Bonitas hæc ſemper laudanda,nunq; ſatis laudata,digna vero ſempiterna laude.¶Et ſapientia hũano maior captu.ſupra hominis cogitatũ videtur,vtpote cælſa & præcellens,adeo vt ad eam dep̃hendendam humanæ oculus mentis caliget.¶Nam ſumma poteſtas.Siquidem ipſe deus,cuius poteſtas ſumma eſt,immo ipſemet infinita poteſtas eſt,cui mille modi non deerant redimendi generis humani.

¶Pauperie tumidos.pauperie dites,humilitate superbos,erumnis vero delicijs affluentes,& molles imbellibus armatos,demũ contrarijs cõtraria,virtutibus vitia deuicit,sed prae omnibus Christi operibus id admodũ fulsit,ꝙ humilitas summa summae potestatis munia videt̃ executa,si em̃ vi,armis,potentia mundũ sibi Christus subegisset,non mirꝝ certe videri potuisset,quandoq̃dem potestatẽ deo ꝓpriam pene omnes ab antiquitate crediderũt,humilitatem vero deum prae se ferre,humilitate pugnare & vincere,id humanae rationis captum exuperare videtur,hoc aũt veluti hasta,vsus ille toto ꝑlio est aduersus hostem,quod animaduertẽs Leo scribit.Tota ĩquit victoria saluatoris qua & diabolum superauit & mundũ humilitate,est concepta humilitate,est confecta pauperie,itaq̃ Apostolorum tumidos. ¶Auaros.saeculi principes et tyrannos,& orbis summates diuitijs & vi humana fretos. ¶Deuicit.ostẽdens multo eẽe foeliciores q̃ illa calcassent spe coelestis regni consequẽdi,& pariter qui delitijs posthabitis atq̃ contemptis,asserendae veritatis studio,mortem oppetissent

Pauperie tumidos humili deuicit auaros,
Et nece florentis vitae detrusit amoenas
Delicias,fragili sexu disiecit atroces
Stipatos cuneis,stipatos fraudẽ tyrannos.
Nec seruis mandasse sat est,prior ipse subisti
Aerumnas,miserae subijsti incõmoda vitae
Sponte tua princeps,magno ꝑculsus amore
Sponte tua princeps.non toruo Martis adactus
Sydere,torpentis Saturni aut ꝑcitus astro.
Tu nostrae primũ nactus consortia carnis,

¶Et nece delicias vitae.spernerent,dum maxime alacris adulescentia & iuuentus viuida florerent. ¶Fragili sexu.nec solũ id mares aut strenui milites bellis & vulneribus assueti,sed imbellis maxime sexus puerorꝝ & foeminarꝝ fragilis atq̃ tenerrimus id procuraret,quando iras & minas frangerent tyrannorꝝ,mira tolerantia vulnerum & caedis,in quibus laetiores erant,& secure magis,q̃ illi ipsi innumeris freti dolis & astu,q̃ copijs & instructis aciebus cõfisi. ¶Nec seruis.sed nequis voluisse hoc deum assumpta carne diceret a seruis ꝑpetrari,ut delitijs ipẽ vacaret vitae ꝑsentis,& huius saeculi diuitijs & potentia frueret̃,adiecimus quod verissimum est,prius ab eo haec patrata,qui primum,vt inquit Lucas in actibus Apostolorꝝ,coepit facere & docere.Id enim foecit quod faciendũ familiares Apostolos & sectatores edocuit,quare nec seruis sat fuit mandasse. ¶Prior.tu Christe subisti. ¶Erumnas.labores,calamitates. ¶Miserę vitae.humanae videlicet plene varijs incommodis.nam vt Iob inquit,Homo natus de muliere.breui viuens tempore,repletus multis miserijs. ¶Subijsti.anaphora vt vehementius res ingerat̃,& commoueat̃ affectus. ¶Sponte tua princeps.ꝓpria volũtate. ¶Magno ꝑculsus amore.gratia redimendi generis humani,idq̃ sola bonitate,solo amore nostrę salutis.Sponte tua

Anadiplosis. princeps,Anadiplosis,qua refellunt̃ eae causae,quae ab hostibus nostrae religionis possent afferri,qui enim astrologicae vanitati cupidius incumbũt,Martem & Saturnũ in causa fuisse cõtenderent.putãt em̃ eorꝝ stellas infoelices & auctrices miseriae & calamitatis,maximeq̃ in locis infaustis positas aut infoelicibus,alijs syderibꝫ aspectu copulatas.Hoc obiter nũc reijcimus in ꝓgressu latius reiecturi,trifariam quippe oportunis locis astrologica vanitas irridebit̃,quę

Astrologię uanitas a Pico Patruo duodecim libris,a me vno,q̃ q̃ntũ in ope de rerꝝ ꝑnotõe locum tenet,longo subsellio cõfutata est.q̃q̃ non deest supstitõis cupidioribus occasio garriẽdi,sed poterant perituræ parcere carthae.nam q̃ postea sunt allata,aut nil defendũt q̃d ꝓponũt in titulo,nec per se ad astrologiam ꝑtinẽt nisi de lõginquo,aut exauctoratis nitunt̃ auctoribus,aut ridicula spargunt v̄bis dericulis,aut quae iam confutata sunt,sine vlla responsione repetũt,aut manifeste nugant̃.Haec pauca sint ꝓ exemplo.In prima facie dialogi cuiusdã,non a ꝓprio auctore nuꝑ editi,monstrat̃ ab eo ignorari,q̃d sit diuinatrix astrologia,quam in primo certitudinis gradu esse cõminiscit̃,& facile primã omniũ naturaliũ spargit.illa em̃ q̃ suppositis q̃busdam pricipijs demonstratões affert,de motibus & molibus syderꝝ,orbiumq̃ decernit,non de particularibus q̃ ad homines ꝑtinent,affectibus ariolat̃,differtq̃ haec ab illa,ut a veritate mendacium,a tenebris lux,quemadmodũ aduersus Bonatũ Patruus ostendit.& ꝑterea si quicq̃ illa esset,non inter disciplinas naturales,sed inter mathematicas,vel mixtas esset adnumeranda. Adde ꝙ a Ptolemaeo principe diuinatricis astrologiae dissentit,apud quem nõ scientia est vana haec ars,sed cõiectura,eaq̃ q̃cq̃ particulare ꝓnunciari non posse confirmauit.id em̃ mu

heris eis eſſe ꝓprium fateť,q ſunt numine afflati.Præter id quoq; eo in libro afferť ſtellas ali‐quid ſignificare,cum tamē ex aduerſo picus Patruus oſtenderit ea quæ a ſtellis non fiūt,ab eiſ‐dem non ſignificari,cuius rōnibus nihil reſponſi datum eſt,ſicuti nec eius quoq; argumentis qbus patefactum eſt,ſi ſtellæ cauſæ occaſioneſve vitioꝝ eſſent,in eaꝝ auctorem potiuſq; in ipas id acceptum debere referri,quin & id abſurdum videť fateri ſtellas homines ſceleratos fa‐cere naturaliter,ut eius vtar verbo,quod non modo contradicit Auguſtino,ſed omni veri‐tati.Nam ſi coelū naturaliter ſceleratos faceret homines,ſi‐quidem volūtate ageret,idipſum ſcelus retorqueri in illū poſſet.Sin vero ab intelligentia directum,id nulla electione fatit,idipm quoq; intelligētiæ beatæ referri acceptum poteſt,quo qd abſurdius,non aūt de venenis & ſerpentibus,quæ pariat natura ſimile iudiciū.nam nec venena nec mors ꝑ ſe mala ſunt,ſicut vicia & ſcelera,quę in naturam quam deus bonam condidit,referri nequeunt.ſed de his ſatis multa.Ad ꝓpoſitū redeamꝰ.

Virginei clauſus ꝑfers retinacula ventris
Vulnerat in cunis ferrum,ꝓfugūq; retrudit
Liuor Idumæi rabies & ꝑfida regis.

¶Tu igiť Chriſte.noſtra ſumpta carne.¶Clauſus.operatōe ſancti ſpiritus in Marię ỽginis vtero,pertuliſti more humano.¶Retinacula.quo ad maturum ædendi fœtū tempus adueniret.ꝑferre autem ꝑ̄ſenti diciť tempore,cum ad ꝑ̄teritum memoria recurrit,& rem fa‐ctam veluti ꝑ̄ſentem intueť.Eſt autem ſimilis loquendi figura apud auctores ꝓbatos receptiſ‐ſima.diciť aūt ꝑtuliſſe retinacula metaphorice,& nō faſtidio aut moleſtia,qa libētiſſime oīa tu‐lit q̄ ad patrādū ſalutē humani gn̄is ꝑtinebāt.Sed qm̄ alij ꝑferri iure dici nō pn̄t cognitōe carē‐tes,& minime vſum rōnis enacti,ille aūt ab ip̄o cōceptōis initio,& rōnis vſum & intelligentiā poſſedit.¶Vulnerat in cunis.circūciſio notať.q̄ octauo die a natiuitate,ex Moſis lege fieri de‐bebat,& facta legiť in euāgelio.paucis em̄ Chriſti vita & actus magna ex ꝑte narrāť.ſed & alio mō q; in Stauroſticho fecimus,vbi ātiſigniora colligerimꝰ facta,ea a ſtellis nō p̄edere mōſtra‐bimus,aſtrologoꝝ dogmata fabuloſa & plena mēdacijs exibilātes,ſed hoc nō contenti,vbi terraꝝ orbē p̄dicatōe Ap̄ſoꝝ immutatū,a prauo cultu ad mores immaculatæ religionis di‐xerimus.oñdemus pariter Genethliacoꝝ falſa numina & cōficta coeli ſigna,q̄ diuerſis imꝑita‐re regionibus autumarūt,ſuos cultores nō defendiſſe,q n ij ip̄i Ap̄ſoꝝ voci auſcultātes,illa ip‐ſa deſeruerint,nec hoc ſatis eſſe ducētes,cū de Magoꝝ ſtella mētio fiet,illoꝝ etiānū vanitatē & deliramēta retexemus,& obiter p̄terea cū ſeſe facultas obtulerit,ꝑurgebimus.¶Profugūq; re‐trudit.fuga in Aegyptū inuiť Herodis gr̄a,q Periphraſi deſcribiť.¶Liuor.Inuidia em̄ & ꝑfida crudelitate regis Herodis,ꝓfugus in Aegyptū cōceſſit Ioſeph cū puero Chriſto,& Maria ỽgi‐ne genitrice,ex inuidia em̄ q̄rebat Herodes illū interficere,poſtq; natū eſſe regē Iudæoꝝ intel‐lexit a magis,qui eo ex oriente venerant illū adoraturi.¶Idumæi regis.Idumeus enim tetrar‐cha primum conſtitutus a Marco Antonio fuerat,vt late narrat Egeſippus,qui & genus etiā & geſta refert,Iudæus autem genere non erat,vnde & apud Egeſippū obiectum fuit Arche‐lao eius filio,quem Herodes regem poſt ſe inſtituerat.ꝙ Idumæus eſſet genere,quare Iudeo‐rum regnum accipere lege vetareť,quod Herodes ambierit Antonio fretus,cum tamē eius auus Antipater & diuitijs præſtans,& Iulio Cæſari charus illud non affectauerit.Idumæi ab Edomo.id eſt Eſau,q in ſacra Geneſi pater Idumeoꝝ dicitur,ſic & Idumæos etiam Stephanus ab eodem deriuauit.Adomū tn̄ ꝑ Edomo poſuit.dictus Aſcalonita ex Aſcalone,quod op‐pidū Stephanus in Syria poſuit,ꝑpe Iudæā,ab Aſcalo Tantali fratre & Hymenei filio cōditū Pauſanias in Paleſtina ponit,ꝓditq; a Phenicibus habitatū,& ibi coeleſtis Veneris ſacra fieri ſo‐lita,quæ prius Aſſyrij & Paphij frequētauerāt,indeq; illd' eueniſſe arbitror,quod ab vſu colū‐barum abſtinebāt,ut meminit Philo Iudæus,ſeq; admiratū fuiſſe,ꝓdit columbaꝝ multitudi‐nē,& interroganti qdnam cauſæ eſſet,reſponſum fuiſſe,uſum columbaꝝ lege ꝓhibitū illis eſſe.Veneri aūt columbæ dicatæ erant,qbus parcendum ſtatuerant Veneris cultores eximij. Strabo oppidū non magnum eſſe ſcripſit,cuius tota regio cœpaꝝ p̄cipue ferax eſſet,eaſq; ip‐ſe puto eſſe cæpas,q̄ adhuc apud nos prima ſublata lr̄a nomē ſeruauere.Herodes itaq; tamet‐ſi ad tetrarchiā ope Marci Antonij euectus fuit,mox ab Octauiano Auguſto cōfirmatus,& re‐gno auctus ex gētibꝯ nihilominus ꝓpagatus fuerat & tēplū Cæſari cōdidiť ex albo marmore ad radices Iordanis,tēplū itē Cęſari fundauit i Stratonis turri,cuiꝰ nomē i Cęſareā cōuertit et tē‐pli medio,ut ſcribit Egeſippus,colloſſū cōſtituit Auguſti noīe,veluti ip̄ius ſimulachꝝ,qd nō

Idumæi

Herodes

minoris erat magnitudinis ſimulachro Iouis Olympij,aut Iunonis Argiuæ,idqȝ adulandi
cauſa,& gentium ritu,moreqȝ patrio,ſic & imagines Cæſaris & animaliū ſimilitudines,& au-
ream aquilam portæ faſtigio confixerat,tumqȝ ꝓphetæ Iacob impleta ꝑdictio,non ablatum
ſceptrum de Iuda,nec ducem de femore illius,donec Chriſtus veniret.primus em̄ Iudææ im-
peritauit ex gentibus & Hieroſolymas poſſedit,ex quo alij Herodes fluxere,ſceleribus notiſſi-
mi,& Chriſto & ſectatoribus infenſi.

Iudæos nimium nimiū bacchata per agros,
Quæ vulſos fœtus materno ab vbere morti
Tradidit,& tenero madefœcit ſanguine cāpos
Omniaqȝ impleuit fletu,triſtiqȝ vlulatu,
Cū genitrix ſpectat laceros crudeliter artus
Natorꝝ,& regis ſeruos in pingnora abuti
Enſibus exertis & membra in fruſta ſecare,
Tum fugiens Pharias cuſtos te ducit ad vrbes,
Mox patriā ſæua ꝑculſum morte tyrannū

¶Rabies & ꝑfida. namqȝ ad rabiem ex crudelitate ver-
Herodes ſus Herodes,infanda pluri-
ma cōmiſit.Marianāqȝ vxo-
rem antea ſupramodū ama-
tam,neci dedit,tantaqȝ labo-
rauit veſania,ut emota mēte,
Alexandrꝝ filiū gladio ſibi i-
cumbere magnis vocibꝫ ex-
clamaret,Alexanderqȝ itē &
Ariſtobolus filij in vrbe Se-
baſte,iuſſu eius ſtrangulati,
mox Antipatrē eūdemqȝ fili-
um,in carcere interfectū vo-
luit qnqȝ dies anteqȝ ipe mo-
reret.ſed rabies illa ꝑcipua fu-
it,qua ſe deluſum a magis au-
Innocētes tumauit,q alia qȝ venerāt via,diuino monitu redierāt in patriā.quo & innocētes pueri,& fili-
Rabies us quoqȝ ipius ſimul trucidati.Rabiē dicimus ꝓpenſiſſimū appetitū,q̄ homo extra ſe,hoc eſt
extra rōem ponit,in furorē vſus & inſaniā,idqȝ omni in re accidere q̄ nimio concupiſcat ar-
dore,docet Chryſippus apud Athenæū auctorē rariſſimū,& elegāti recōditaqȝ doctrina,cu-
ius mihi copia facta eſt a Paulo de Canali Veneto patricio iuuene & doctrina & humanitate
ꝑclaro,apud illum eſt videre eos q fœminas deperiūt γυναικομανια,teneri q̄ honoribus in
hiant δοξομανια.ita & οψομανια & οινομανια &c.id genus nō parꝝ multa,inde euenit vt
nimia regnādi cupidine inſania & rabies Herodē apphenderit quę.¶Bacchata.& furiata per
vrbes iudæas.¶Nimiū nimiumqȝ,qm̄ infantes innocuos Bethleemiticos &. ¶Vulſos pro
Apheresis euulſos apheresi.¶Fœtꝰ.lactātes videlicet,qm̄ a bimatu & īfra,ut ſcriptū ē in euāgel.iuſſit oēs
occidi,ſperās hoc mō Chriſtū quē in Bethlemo natū accepat,dubio ꝓcul īterceptū iri.¶Oiaqȝ
impleuit.tūqȝ ipletū ē illud ꝓphetıcū.vocē videlicet auditā eſſe in ramaploratꝰ & vlulatꝰ,& fi
lios ſuos Rachaelē ploraſſe,neqȝ cōtinebāt a gemitu & fęmineo vlulatu matres,an̄ oculos ſpe
ctātes ſeruos regis obtrūcare cariſſima pignora,& eorꝝ mēbra tenerrima gladijs ¶In fruſta.
minutas videlicet ꝑticlas deſecare,quā certe hiſtoriā,nō ſemel ſum demiratꝰ ab Egeſippo & Io
ſepho,q res Herodis īter ſcribēdū excidiū Hieroſolymę ſunt cōplexi,ſuppſſam fuiſſe,quā ob
cām male xp̄ianis hoībꝫ minꝰ fidei facere videbāt nr̄a.q̄ſi euāgeliū īdigeret cōfirmatōe mino
ris auctoritatis,q̄ſi Ap̄ſi teſtimonio Ioſephi īdigerēt,aut alteriꝰ hiſtorici:q̄ſi ni ꝟa nr̄i & cōp-
tiſſima ꝓtuliſſēt Iudęorꝝ ꝑfidia,i ipōrꝝ ora mēdaciū ſi q̄d fuiſſet,nō libēter īgeſſiſſēt.De Egeſip
po forte dici p̄t,nō reperiſſe hiſtoriā q̄ mādata iā erat monumētis euāgelij,cui libēter auſculta
bat.De Ioſepho illd' plane cōſtat Herodis laudes libētiſſime cōplexū,ſed nec etiā(ſi q̄rat)gēti
um deeſt auctoritas,nā in.ij.Saturnaliū lib.Aureli.Macrobiꝰ retulit,dixiſſe Auguſtū ꝑſtare
porcū Herodis eē qȝ filiū.nā more iudeorꝝ porcis abſtinebat,q̄ a filij cęde nō abſtinuit.ita ei il
le cū audiſſet inqt Augu.Inter pueros q̊s ī Syria Herodes rex Iudeorꝝ intra bimatū iuſſit inter
fici,filiū q̊qȝ eius occiſum ait.Melius ē Herodis porcū eē qȝ filiū.Pathos āt mouēdum hoc lo-
co fuit Ecbaſi.ad miſeratōem ex cōtemplatōe & enarratōe facinoris,& inſidiæ truculēti regis.
¶Dū genitrix ſpectaret lacerari filiorꝝ artus,a crudeliſſimis ſatellitibꝫ Herodis,q corpa inno-
centiū puerorꝝ abutētes,enſibꝫ trucidarēt.aduertēdū āt q̊d attinet ad linguę ꝓprietatē ātiqtus.
Vtor Vtor ꝟbum cū accō cōſtrui ſolere.Teren.qꝫ illa ætas magis ad hœc vtēda idonea eēt,itemqȝ
nā in ꝓlogis ſcribūdis opam abutunt.hoc tp̄e magis cū abltō ꝓfert.¶Tum fugiēs.hac ip̄a de
cā cuſtos Ioſeph.¶Ducit.āgeli monitu,q in ſomnis futurā Herodis ꝑſecutōem ꝑdixit.¶Ad
Herodis vrbes Pharias.ad Aegyptū.¶Mox patriā.mox Herode vita male functo,nam crudeliſſima
mors morte diuīo iudicio mulctatꝰ,ut cū alij,tū Egeſippꝰ lōgi ope ſubſellij memorię mādauit,mo
nitu etiānū āgeli redijt ex ęgypto,tūqȝ illd' in xp̄o an̄ ꝑdictū a ꝓphetis ipletū ē.Ex ęgypto voca

uiſiliũ meũ.defũcti eĩ erãt(ut in euãg.ſcribit)q q̃rebãt aĩam pueri,ꝑculſũ igit̃ herodẽ diximꝰ,
qm̃ diuino iuſtoq; iudicio in acerbiſſimã inciderat ægritudinẽ,q̃ vita deceſſit p̃ſenti,& in æter ꝑculſus
num cruciandus,peſſima volũtate nitens,raptatus eſt ad inferos,ꝑculſus vero ad animũ re/ ꝑcuſſus
ferri ſolet.ꝑcuſſus ad corpus,interdũ tamẽ ſignificatus ꝑmutãtur,ſed & ille animo nõ minus
q̃; corpe ꝑculſus eſt,ſi quæ miſerrima illa & ꝑrſus infœlix anima patiebat̃,apud Egeſippũ le/
geris.Is igit̃ poſtq̃; defunctus eſt,cuſtos ad Hebræas oras reuertit̃.¶Cuius.cuſtodis.¶Tu mi
te imperiũ.obediẽs qppe & matri & cuſtodi fuit,vñ in euãg.de ip̃o ſcribit̃.Et erat ſubditus illis

Admonitus remeat,cuius tu mite ſubiſti
Imperium,dicto auſcultans p̃ceptaq; matris
Exequeris,tenuis patiens incõmoda tecti,
Septus pauperie,ſubeũt qua mille labores,
Dæmone tentaris victor Iudæa pererras
Oppida docturus plebem,plebiſq; magiſtros.
Membroꝝ noxas pellis,defunctaq; vitæ
Corpa reſtituis,ſolito quæ munere fungi
Iuſſiſti,& noſtro rurſum ſpirare ſub orbe
Vt ſileat magus antiſtes,& Apolline cretus

nõ p̃cipiebãt ãt niſi q̃ deo ip̃i
grata cognoſcerẽt.¶Tenuis
patiẽs.mater em̃ & cõſors Io/
ſeph erat pauꝑ,utpote faber,
vñ incõmoda om̃ia q̃ paupi
bus obueniũt,libentiſſime tu
lit noſtri gratia.is in cuius po
teſtate ſunt omnes diuitiæ,oĩs
poteſtas,& omniũ iura regno
rum.¶Dæmone tentaris.ten
tatõem dęmonis trifariã in de
ſerto ſuperatã a Chriſto,quã
in euangelio late deſcriptã vi
dere potes,& ab alĳs,& nos q̃
q; in Stauroſticho paucis ver
bis innuimus ꝑ apoſtrophẽ,
ut alia pleraq; .¶Iudæa pererras.poſt ſuperatũ dęmonẽ in deſerto ,p̃dicare cœpit Chriſtus,
alĳs qppe norma viuendi erat,quare facere(vti diximus)priuſq; docere voluit,etiã hac ipſa
in re,nam qũo vincendus eſſet dæmon,publice antea nõ docuit,q̃; illum ip̃e viciſſet.Io.Chry
ſoſtomus ſuꝑ v̇bis illis euãgelĳ,Exinde cœpit Ieſus p̃dicare,ait.poſtq̃; famem vicit in deſerto
auaritiam ſpreuit in monte,vanam gloriam reꝑcuſſit in templo.¶Membroꝝ noxas.noxa Noxa
damnũ,ꝑniciemq; ſignificat,quem in modũ Suetonius accepit in Cæſare.q Spurinam irriſiſ
ſet q̃ ſine vlla ſua,quã ſcilicet prædixiſſet noxa Idus Martiæ eſſent.quam ille forte aruſpex
non ab extis,ſed a coniuratis noſſe facile potuit.Noxas itaq; membroꝝ pellis,cum infirma
corpora ſanitati priſtinæ reſtituis,ut in euangelica hiſtoria latiſſime patet.quãdo cæcis viſum
elargiris,lepra tabefactos emũdas,aridis membris vigorem præſtas,aliaq; plura ſupra ho/
minis naturã operaris,quin &.¶Defuncta corpora vitæ reſtituis.vt in Archiſynagogi filia,
in viduæ filio defuncto & elato in publicum.In Lazaro,qui quatriduum ſepulchro iacuerat,
ſuſcitato.¶Quæ videlicet corpa.¶Iuſſiſti primũ ante tẽpus & euum,rediuiua futura,quicqd
em̃ fit,quicquid boni euenit,ille antea præuidit & voluit,vt in primo hymno late diſſeruimꝰ
Iuſſiſti tamen in æterna tua mente,mox in aſſumpto corpore,voce grandi iuſſiſti ea ipſa cor
pora.¶Rurſum.poſt obitũ videlicet.¶Fungi ſolito munere,viuendi,edendi,bibendi. ¶Et
ſub noſtro orbe,non ſubterraneo,non elyſio,vt gentes nugabant̃.¶Spirare.quod animali/
um eſt proprium,vitæ operibus vtentium continuo motu,& tracti & refuſi aeris,duobus
enim his motu videlicet & ſenſu,quæ viuunt ab eis,quæ nõ viuant ſecernunt̃,vt Ariſtotelis
auctoritas multis experiẽtia oĩbus ꝑſuaſit.Diximus ſub orbe,q̃q̃; ſub accuſandi caſui iunctũ Sub.
in ſignificat,vt grãmatici notant & præcipue Seruius.¶Vt ſileat magus antiſtes.vt magi qui
videlicet ad eludendos mortales vi dæmonum,mentiunt̃ corporibus animas reduces infer
re conticeſcant.¶Et Apolline cretus diſpereat.Vt naturæ opus & medicaminũ poteſtas,id
efficere non poſſe compræhẽdatur,quæ enim Chriſtus operatus eſt miracula,& gentes & He
bræi,vel naturæ conati ſunt tribuere vel arti,vt naturæ miniſtræ aut naturam magico moli
mine ſupergreſſæ.ſed falſo id,nec minus ignare.Namq; mortuos homines ſolo verbo,ſo/ Miracula
lo iuſſu excitare e ſepulchris vt vere viuant,quod fœciſſe Lazarũ legimus,& in cõuiuĳs diſcu Chriſti q̃
buiſſe,diuinæ opus eſt v̇tutis,non autem naturæ,quæ tempe indiget ad opera facienda,nec modo
momento poteſt operari,nec vllo vnq̃; tempore,aut ſuſcitare mortuũ hominẽ,& animam
in corpus reducere,aut arido ꝑrſus & extincto mẽbro,reliq corpis humorẽ cõmunicare,ſed
nec cæcũ illuminare poteſt,reclamãte philoſopho Ariſtotele,a priuatõe ad habitũ recurſum
nõ dari,q̃ ſi natura id nõ pt̃,minus ars poterit,q̃ naturæ famula & miniſtra vere exiſtimat̃.

Atqui nec fallax illa & nefasta malorum euocandorum spirituum ars, quæ cõmuni nomencla-tura magia nominatur, quam in septimo de pnotione libro confutauimus, eo se accinxerit, quod tamen blatterarunt gentes etiam ante Cælsum, cui respondet Origenes, sed & tempore Egnatij qui ad Philippenses scribẽs ait. Quomodo igitur magus est ille, q in principio omnẽ sensibilem & intelligibilẽ naturam, volũtate patris pparauit, q cum esset in carne, omnem in-firmitatẽ atq; languorẽ curauit. quomodo aũt non est deus ille qui mortuos resuscitauit? Et p̄-terea confirmatur ratõne fieri q̄ Christus fœcit, arte magica non potuisse. Ea enim si quid eueniret, aut id tempore fieret

Magia irridetur.

Dispereat, fuluo nec Glaucon suscitet auro

adiuratõibus videlicet adhibitis, execratõibus, suffitibus, & id genus cæteris, vel ieiunijs, orati-onibus supstitiosis, immoderatis vigilijs, vt vanæ caballæ dediti pcurant, aut certe mendaci-ter non fere facta ostenderentur. Quæ autem Christi opera facta viderũt Iudæi, patrata sunt aut momento, aut vix comp̄henso tempore, & iussu quoq; sæpe vsum legimus illum non obsecratione. Diutius item & viui & sani pseuerarunt ij quos liberauit, quod ne hostes quidẽ nostræ religionis inficiari possunt, nam quo tempore hæc in euangeliorum monumentis rela-ta sunt, & predicata publicitus, multi viuebant qui scriptores nostros accusare mendacij po-tuissent. quod nunq; tamen legimus, inter alias innumeras calumnias, quas in Christum & se-ctatores effuderũt. Igit silere oportet & magiam & naturam, & qui vtrunq; complexus existi-mari potest. Aesculapius Apollinis filius creditus, nam minister naturæ fuit, qui medicinã ut Cælsus inqt, rudem & vulgarem paulo subtilius excoluit, atq; ideo in deorum numerum rece-ptus est. idip̄m q; antea Sibylla præcecinit, tametsi eum diuina genitum substantia, impius ille & insanus apostata Iulianus ementitus fuerit, rectius multo Tarquitius, q incertis parentibus natum dixit, expositũ, a venatoribus inuentũ, canino lacte nutritũ, Epidauri moratum, pa-tria Messeniũ. Vnde ipi, ppterea in voto cecinimus. Vel qua nutritus gemini Chironis in an-tro Pollebat morti illudens Messenius heros. Eum postea Cynosuris sepultum, pdidit Cice-ro, qui & alios duos citat Aesculapios in tertio de natura deorum, alterum Apollinis, alterum Arisippi & Arsione filium. illum aũt ipum qui fulmine occisus dicit, secundi Mercurij fratrẽ pnunciauit. & Strabo illum irridens, Epidaurum, qui & ante vocabat Epitaurus eius templo insignem fuisse narrat. & varia illum morborum genera, somnolentosq; homines curasse, & tabellas in quibus langores sanati p̄sentabant, pendere in templo ægrotãtibus referto, idq; in Coa etiam insula & Trica fieri cõsueuisse. Hic certe, p deo vanis gentiũ rumoribus celebra-tur, & ea ope impleísse creditus, quæ naturã supgrediunt, vnde si naturã supgressa ad magiã, (cum diuina non fuerint) referenda sunt, quod euẽtus aliqua ex parte cõfirmauit, qñ fulmine vitam finijt. ex opibus igit illis Christi disperit eius fama, & iam in eius honorẽ constructa tẽ-pla corruerũt, nec eius vlla amplius extat imago, q̄ vt scribit Callistratus, ferre in seip̄a sanita-tis ideã videbat. ¶ Nec suscitet Glaucon, nec suscitasse vere credat Glaucũ. ¶ Fuluo auro, quo-niam suscitare mortuos solius est dei vnius & veri. aut cuius ille hoc munus demãdare volu-erit. nec p̄cio id fit, nec pœna illi q opam negocio p̄bet incũbit, oẽs tñ cõsentiũt fulmine ictum Aesculapiũ ob reuocatũ ab inferis hoĩem, sed forte ob tentatã artẽ reuocãdi. Hesiodus fulmĩe ictũ asseuerat a Ioue turbato, ob lucrum certe canit Pindarus fulminatũ αλλα κερδει και σο-φια δεδεται ετραπε και κεινον αγανορι μισθω χρυσος εν χερσι φανεις ανδρα εκ θα-νατου κομισαι. sed lucro inqt sapientia ligat, psuasit illi magnę mercedis aurum coruscãs in ma-nibus, hoĩem a morte reducere. qsnam vero ille q suscitatus fuerit inter authores gentiũ non conuenit, alij Glaucũ, inter quos etiã apud latinos Hyginius est, atq; etiã Claudianus, p Stilico-nis victoria cõtra Alaricũ. Alij Hippolytũ, quos Vergilius seqt & Lactãt. quẽ sanatũ dicit, nõ suscitatũ, alij Tyndarida ut etiã scripsit Pliñ. Hymeneũ Orpheus, Stesichorus Capaneũ Chy-ronẽ alij. quẽ cũ Aesculapio simul fulmine ictũ fuisse Crati placuit, Lucianus oĩm negligens p̄-terq; eloquẽtiæ, & in primis deorum suorum irrisor, cõmentus est rixari Herculẽ & Aesculapiũ, q̃-niã alter alteri semet p̄ferre cupiebat. quapropter ad Aesculapiũ Hercules, an, ppterea q te Iu-piter fulminauit, utpote facientẽ q̄ fas nõ erat. ecõtra Aesculapius, oblitus es o Hercules incen-dij quod in Oeta sustinuisti, & ob id ignẽ mihi vitio vertis. sed & alij fulmine adactũ ad inferos volũt, qm̄ Pretidas, alij qm̄ Phenidas sanarit, alij aũt qm̄ Orionẽ. Pherecides vero qm̄ eos qui moriebant in Delphis reuocaret ad vitã. Propertius Androgeonẽ cecinit suscitatũ ab Aescula-pio. Et deus extinctũ Cressis Epidaurius herbis Restituit patrijs Androgeona focis. Nec assen

Aesculapius (margin, beside "Cælsus inqt")

Glaucus suscitatus (margin)

Aesculapius quos suscitauit (margin)

tior prorsus Androgeo significari Glaucon ut ꝗdam scripsere, nam fortasse potuit sequi græcos authores Propertius, a ꝗbus ipi multas rei huiusce opiniones duximus in mediū. neq; eī coueniūt veteres, quorum etiā multa cōmētaria perierūt, in ꝗbus Androgeonis suscitati vel sanati fortasse mētio, ꝗ nullibi qđ meminerim Glauci appellatōe citat apud auctores idoneos, tametsi Glaucus necat⁹ ꝓhibeat tauri illius Herculei violētia, cuius Pausanias meminit: sed vtcūq; fuerit mortuos homines nō potuit vere ad vitā reuocare, quod Christus fœcit, sed illud aut magia tētauit & ope dęmonū ꝗbus detrusus ad inferos, aut arte medicinæ quā polluit, extreme laborātes reuocauit ad sanitatem, vñ apud vulgus dictū est mortuos suscitasse, quēadmodū puellę cōtigit, q̄ a Tyaneo restituta vitæ putabat, vtpote quā pleriq; mortuā credidissent, sanitati dumtaxat redditā fuisse, sic Celsus Cornelius libro de medicina secūdo, refert Asclepiadē peritū medicū funeri obuiū, intellexisse eum viuere q̄ efferebat, ꝗn etiam Democritū virꝝ, ut inꝗt, iure magni nominis ꝓposuisse affirmat, nō satis certas notas esse vitæ finitæ. opa igit illorum defendi possunt vi artis & naturæ facta, q̄ tamē gentes supra naturā credi volebāt. Qđ aūt Christus sola voce mortuos impando statim reuocauerit ad vitam, & e monumētis fœtidum cadauer exclamādo & iubēdo, pristinæ formæ restituerit, naturæ id aut arti referri accēptum neqt.

Pro meritis damna exptus, crudelia suffers
Flagra, alapas, lusus, risus, opprobria, sentes
Suffixus clauis transfixo stipite pendes,
Et dulcis vitæ nexus dirumpit amaror,
Tum Sol occuluit radios, tū Luna recursu

¶Crudelia suffers. ex bonis aūt opibus, mala ab hoībus prauis ꝑpessus est, inuidia ꝗppe Phariseoꝝ, & eoꝝ q legis custodiēdæ curam susceperāt, accusatus est, male habitus & cruci mortis addictus, quæ omnia ex euāgelio, quod tibi legendū identidē & addiscendum est, amplissime patent. ¶Flagra. cum cæsus est calumniam. ¶Alapis. cum eo ꝙ pontifici responderat arrogantiæ insimulatus, in faciem ꝑcussus est. ¶Lusus, risus, cum illi insultabant dicentes: Aue rex Iudæoꝝ, cum veste purpurea in derisum indutus, cum spinea corona in opprobrium pariter & contumeliā coronatus, cum in cruce positus, vt de cruce descenderet ab irridentibus petebatur, cum eum saluare se non posse iactarent. qui alios fœcisset saluos. ¶Opprobria. cum falsas illi calumnias ingerebant. cum in eum commenta falsi criminis irrogantes, seductorē, potorē, edacem, blasphemū, impie mētiebant. ¶Sentes, coronæ spineæ, quos ꝑtulit dolore maximo. eos eñ opinio est magnoꝝ viroꝝ ad cerebꝝ vsq; penetrasse, hmōi aūt ꝟsus carmē integꝝ dr̄ a Seruio, & cū emphasi ꝓferendū est. ¶Suffixus clauis. demū ꝑforatis manibus & pedibus, in crucē ferreis clauis fixus est, vñ illi. ¶Dulcis vitæ nexus. retinacula vitæ dulcis. i. corꝑis & animæ coniūctio, q̄ ꝑ se dulcis & iocūda, utpote de recta inclinatōe naturæ pendēs. ¶Dirūpit amaror, amaricies, amaritudo mortis, ex dissepatōne aīæ, vt eñ coniūctio dulcis, ita dubio ꝓcul amara disiūctio, idq; cū natura obueniat oibus, illi certe maxime affuit, cuius ætas in ipo iuuēte flore iucūdissimo, viuēdi occasionē p̄stabat, ꝑfectissimi quoq; sensui corꝑis, ex ꝑfectissima tempatura, iustissimaq; ꝓportōne humoꝝ dissultās, acerrimi doloris erat causa, accedebat nobilissima ꝑsus imaginādi potestas, qua oīa dira & asꝑa minutissime & exactissime cōcipiebant, vñ amaror ipē ꝓdibat impensius, nomēāt amaror apud Lucretiū Verg. Gelliū, alios. Pendes stipite, libēter admittit sifrs loquēdi modus Diomedi, ꝙꝙ placuit magis si ex p̄positio nectat. dr̄ āt nobis trāsfixo stipite crucē significātibus, periphrasi q̄dā. ¶Tum Sol occuluit radios, tū Luna recursu. tum eñ obortæ sunt tenebrę in vniuersa terra, a sexta vsq; ad nonā horā. Qua ꝗdem in re mirāda pleraq; cōcurrerūt, nā Luna q̄ a sole post cōgressum recesserat, & e regione iā se cōsueto videlicet cursu pene opposuerat, solarē globū insolito recursu petēs eclypsim fœcit. Scđm ꝟo q̄d maxima demiratōne dignū est, qm̄ ab oriente defectus ipē luminis ortū habuit, q̄d ab occidēte naturali cursu Lunę fieri solet. Tertiū ꝙ ad vltimū vsq; lineæ solarē globū dimetiētis ꝑueniēs resilierit, Quartū ꝙ reparatio luminis quæ semper ortum habere solet ab ea parte, quæ primo deliquium passa est ex aduerso principium habuerit. Quintū ꝙ eodem vespere a congressu ad oppositum diametrum sese recepit, cuius defectus & Phlego olympiadum supputator meminit, & Aphricanus in libro temporum, sed accurate Dionysius Areopagita multiplicis huius miraculi verba fecit ad Polycarpum, vt alias etiam retulimus.

¶Insolito.insueto,itaq; recursu Luna. ¶Lucem arripuit.soli sese præter consuetū ordinē opponens,abripere auferre est.Verg.Tris notus abreptas.abstulit igit̃ & abripuit lucem,ex qua lucis priuatōe tenebræ terram obumbrauere,hoc em̄ ex illo sequitur,quare additū est. ¶Sparsitq; tenebras,tum terra horrendum intremuit.postq; enim Christus spiritū emisit,terra mota est,ut euangelicis literis instruimur,quibus gentes vel nolentes adstipulant̃,nam quod alias quoq; meminimus,Plinius in historia naturæ.Tyberij Cæsaris principatu,sub quo dominum Iesum morti crucis adiudicatum cōstat,duodecim vrbes Asiæ scribit motu terræ vna nocte prostratas. Et Senecà in sexto naturalium questionū libro de hoc ipso terræ ut arbitror, motu antea scripserat in hūc modū.Asia duodecim vrbes simul perdidit anno priore,ob id nobis dictum terram horrendū intremuisse.

Abripio.

In solito abripuit lucem sparsitq; tenebras.
Tū terra horrēdū ītremuit,fractisq; sepulchris
Corpa sanctorꝝ superas rediere sub auras.
Sic terra & cœlū mortē testata parentis.
Quid plus mortali valuisti impendere princeps

¶Fractisq; sepulchris corpora sanctorꝝ,monumēta quoq; aperta esse,& multa corpora sanctorꝝ surrexisse,eodem euangelio didicimus. ¶Sic terra & cœlum.quapropter & cœlū non diffuso lumine,q sol obiectu lunæ spargere non potuit in terras,obiectu inquā prorsus insolito,& terra quoq; motu & quassatōe atq; tremore,sunt. ¶Testata mortem parentis.Christi hominis pariter & dei,qui & qua homo est ptulit mortem,& qua deus omnipotēs omniū est creator & parens.dicunt̃ aūt testata nō ppterea ut sensus illis inesse putemus,& ea suscipiamus veluti animalia,vt de cœlo Platonici,& ex antiquis theologis aliquot existimarūt,q iunioribus qbusdam ppterea nō impugnant̃,ut etiā de terra Stoici autumarūt,& Peripateticus Alexander visus est velle.Sed qm̄ dei decreto factū est,vt quod praui hoīes negarūt,cœlū & terra faterent̃,q̄ suo conditori quadā quasi mœsticia & gemitu,si dicere liceat,parentarūt,notū qppe naturæ ordine fieri eclypsim illā solaris luminis nō potuisse,terræ quoq; motus tametsi corporeā causam habeat,vētū videlicet terræ latebris penitioribus inclusum,q quærat aditū,vt varias atq; multiplices veterꝝ philosophorꝝ opiniones ꝓtereā,in deū tñ,vt iuste decreuit Thomas,causa referēda est, referēda inq; ab oibus qui recte philosophātes,nouerūt oēs alias causas a prima pēdere,q̄ ad intima ꝑuadat,& ad rei substantiā expromēdā ptingat magis q̃ pticularis & pxima.a theologis v̾o nulli dubiū,qbꝰ cōptissimū est,nec foliū qdem arboris absq; dei volūtate defluere. ¶Quid plus.interrogatio p admiratōem,cui respōsum affert̃ maioris admiratōis plenū,& p apostrophē oia,q̄ videntur impēsius affectū cōcitare,qd inq; plus potuisti. ¶Mortali.humano gñi. ¶Impēdere.& sane nihil videt̃ plus homini cōferri potuisse,qm̄ si diuina illa,q̄ nullis legibꝰ subest,potestate uti voluisset deus,absolute redimere genus humanū,& delere pc̄m̄ originis,potuisset & alia pagere q̄ mortis eius beneficio in mortale genus extitere,ac sane cōsideranti mihi Christi mortē,preter alia cū multa,tum magna q̄ solent afferri,id venit in mentē,nulla alia re nobis dei bonitatē clarius illucere posse,q̃ morte Christi.bonū qppe vt nostri oēs theologi,ut Plato,ut alij clarissime testant̃,seipm̄ diffundit,vñ illa Platonis ipius snīa,deū qa bonus erat mūdum cōdidisse.hmōi aūt effectus potestatē nobis maxime videt̃ ostēdere,qm̄ infinite v̾tutis est ex nihilo aliqd facere,qua de causa ꝓter deū neminē,id quocūq; mō posse Thomas,alij, decreuere,tametsi Arabes Maomethēses cōtra senserint & falso,tametsi Cardinalis Alliacēsis cōpetere id munus alijs rebus hoc mō putet,ut deo coagere in creatōe possint,vtcūq; sit,maximū eū effectū,maximāq; testari potestatē,siue ex sese & sua natura habitā,siue ab alio deriuatā,nullus arbitror negauerit.In gubernatōe v̾o & administratōe,cum empyrei illius cœli & beatorꝝ spirituū,tum in sphæris cœlestibus,tū in sublunari machina regēda,maxime videt̃ dei sapientia splēdere.Bonitas aūt q̃q̃ & in potestate appareat,& in cura monstret̃ oīm q̄ creata sunt,munus tñ pprium & p se obiuisse non videbat̃.nam tametsi mixta hæc nobis ꝑsentent̃ bonitas,sapiētia,potestas,primo tñ & magis aliud alio videt̃ intellectū cōmouere ad sui admiratōem cognitōem,& cultū,sic & potestatē in creatōe,in gubernatōe sapiētiam illustrē mētis oculis fieri.Bonitas v̾o,de Christi nece nobis extra cōtrouersiā sese maxime coruscā & splēdidā exhibuit,nam q̃q̃ ibi etiam & potestas & sapiētia,nō adeo tñ clare comphendunt̃.Qd em̄ munꝰ aut bñficiū maius exhiberi alicui ab alio cōphendi pt,q̃ semet amore maximo tradere,semet

Bonitas dei maxīe ex morte christi cognoscit̃

Inq̄; male habendū̄,crucifigendū̄,interficiendū̄,an se poterat hac in re cōmunicare liberalius? num q ex rebus infimis sup̄ma,ex sensilibus itelligibilia capimus,cogitare quimus amari nos posse magis & impensius ab amico q̄; si ad sanguinē vsq; fundendū,& cędem subeū̄dam nostri gratia ꝑficiscat̄.Idip̄m nobis deus ita cōtulit,ut qm̄ diuina natura,quæ ꝑrsus pati nedum mori potest,cruci nequit affigi,humanā naturā quæ incōmodis & morti obnoxia est,filius dei sumpsit in vnitate suppositi,vt Parisiensiū̄ vtamur v̾bo,eamq; vexandā,flagellandam, crucifigendā p̄buit,in Christo em̄ q ꝑ nobis crucifixus & mortuus diuina est humanaq; natura,quæ omnia tanto magis lucent,q̄;to vitare incōmoda & mortē potuerat ¶Aeternus igit̄ mortali affuit,q esse poterat si voluisset immunis. ¶Exors.extra sortem nostri. Discriminis humani. periculi.discrimen polysemō vocabulū̄,nam ꝑiculū̄.experientiā & differentiā significat &. ¶Nutu.sola videlicet voluntate,solo iussu,iuxta illud Psalmi.Ip̄e dixit & facta sunt. Periculū̄.

Aeterne: humani poteras discriminis exors
Primæuæ nutu delere piacula noxæ,
Et poteras hominis vestitus mēbra,maligni
Dæmonis imperiū̄ nullo luctamine,nullis
Vincere militibus,& nullo sanguine lapsum
Humanū̄ releuare genus,nec dulcia vitæ
Commoda diffugiens vitæ ad cōsortia ferre
Non decū̄bentes nigranti Atlantis in ora
Tyndaridæ aduersos casus,& sæua maligne

¶Delere.abluere.abolere. ¶Piacula.pc̄tm̄ plurale ꝑ singulari,schema poeticū̄ in vsu frequēs. ¶Primæuæ noxæ.primæ culpe primi parētis Adę. ¶Et poteras hoīs.poterat hū̄anā sibi naturā vnire si voluisset sine incōmodis,& morti minime obnoxiā,vt nōnulli arbitrati sū̄t forte euenisse,ni peccasset Adam,& pellere quoq; dæmones & alia,q̄ nobis eius mors beneficia exhibuit,ꝑagere potuisset. ¶Vestitus mēbra.assumpta humana natura,factus homo.Verbū̄ em̄ vt inqt Ioannes,caro factū̄ est,vsus etiā q̄nq; obtinuit vt vestitus carnē diceret̄.Leo pontifex,Ineffabilis inqt natiuitas dn̄i nostri Iesu christi,qua se naturæ nostræ carne vestiuit,& alio loco.Hodie v̾bum dei carne apparuit vestitum.græca aū̄t cōstructio est vestitus membra. ¶Maligni dæmonis īperiū̄.quoniā huius mū̄di sibi imperiū̄ & potestatē arrogauerat. ¶Nullo luctamine,nulla tentatōe sup̄ata. ¶Nullis vincere militibus.nullis Ap̄lis,q spiritali militia aduersus dæmonē acerrime depugnarū̄t. ¶Et nullo sanguine.in ara crucis effuso. ¶Humanū̄ genus.quod ceciderat releuare a casu,ab inferis redimere. ¶Nec dulcia vitæ cōmoda.nullis ieiunijs,nullis itineribus & laboribus sponte susceptis,q̄ nostræ vitæ cōmoda impediū̄t. ¶Ad cōsortia vitæ. æternæ. ¶Ferre.ꝑducere,sed qm̄ isthæc a cœlo deriuare vanitas astrologica vellet,ideo monstrandū̄ somniare illā atq; mētiri,ꝙ tametsi al's factū̄,tantisꝑ tn̄ hic etiā vel innuēdū̄ est,vt q nugas illas magnifaciū̄t,risu dignas apte dijudicēt. ¶Nō decū̄bētes.circumfert̄ a mathematicis nugatorib⁹,eos in quoꝝ genesi geminoꝝ signū̄ in occidētis domo est,aduersis casibus subiacere,& in se cōcitare inuidiā,quasi vero nō omnes mortales inuidiæ morsibus pateant,eoq; aptius,quo v̾tutibus aut animi aut corꝑis ornatiores sunt,& bonis q̄ dicunt̄ externa magis cumulati,quasi aduersi casus vniuersum genus humanū̄ minime circū̄stent.quasi etiā statū̄ id & in cōcussum astrologoꝝ sit dogma,apud q̊s nil solidi nil firmi,q̊rum tot pene dogmata quot capita,quasi eam quā vulgus astrologoꝝ Christi geniturā dicit falsam nō cōprobauerit Ioā. Patruus,aut si v̾a,quasi ex ea q̊q; iusta ipoꝝ dogmata oīa non deducant̄ ijs aduersa q̄ Christo cōuenere.q̄si & illud nō sit comptū̄,nullā esse tā fœlicē geniturā,q̄ multis modis nō possit infœlix iudicari,tam varia genethliacoꝝ decreta sunt,& econtra nullā tā fœlicē q̄ infœlices casus minitari nō possit,aut eos pepisse iudicari si exitus primo inspecti fuerint,vn̄ lōgo ꝑgressu.Io.Picus Pat.ōn̄dit ex ijs q̄ Christo euenisse nouimus,patere sꝑ astrologis ansam blaterādi,sed q̄;q; dicū̄t ex eis nōnulli,geminoꝝ signū̄ ea q̄ diximus in terris portēdere,si occidētis ꝑtes in genitura occupauerit,nō dicū̄t tn̄ id in Iesu genitura eo in loco fuisse,nā librā faciū̄t horoscopū̄,cui oppositi esse gemini nequeū̄t. ¶Tyndaride.aū̄t Castor & Pollux dicunt̄ gemini appellati,Iouis crediti filij,& Dioscuri,& Lęde vxoris Tyndari q post mortē dei habiti a gētibus,& in cœlū̄ fabulose relati,vt etiā cōsentit Cicero de natura deoꝝ disputās,& Horatius in ep̄la ad Augustū̄,Romulus & Liber pater & cū̄ Castore Pollux.

Contra astrologos

Castor et Pollux

post ingentia facta deorum in templa recepti illis nomē αναξ. primo cōmunicatū est qd apud nos regem exprimit, eaq; nois etymologia, q subiectis arceat mala. Eustathius in cōmētarijs in Iliadem Homeri, auctoritate veterum motus, tractū id dicit απο του ανακως εχειν των υποτεταγμενων. & ita Dioscuros primū nūcupatos ως των πλεοντων επιμελουμενοι. putabāt em̄ eos p̄esse nauigātibus, sed hoies fuerūt amoribus dediti & choreis, vñ & Epicharmus canit Palladē Tyndaridis armorum legem tibia cecinisse, ex eoq; factū Pindari enarrator pdit, vt Lacones tybijs vterent in bello. Rhythmus quoq; cui nomē Castorio, ab illis pfectus existimat, dei facti sūt vanitate græcorum, & ad alias quoq; gētes supstitio ppagata adeo, vt nō solū in Terapnis templū haberēt, sed apud Cyrenēses qq; nō multo post eorum cædem, Batto monstrāte διοσκουρια celebrarent.

Castori⁹ numerus

In te conflarūt princeps incendia turbæ.
Nulla cleonæi Phœbo possessa leonis
Effigies fas exeruit, vel tradidit orbi
Solemnes ritus, cœlesti aut sede locauit.
Quos p te infanda lacerarūt cęde tyranni.
Nec te Cyprigenę fœcūdo lumine piscis

Fuere quoq; raptores & dignas raptu pœnas pepēdere, bellarūt em̄ Castor & Pollux aduersus Lynceū & Idam, qbus sponsas rapuerāt Leucippi filias, a Lynceo Castor interfectus, dū delitesceret in quercu, ut scribit Cyprius & Apollodorus. Didymus vo latuisse ambos sub quercu in insidijs maluit, Castorēq; ipm a Lynceo interfectū, illo inq; Lynceo oculatissimo κεινου γαρ, ut Pindarus ait επιχθονιων παντων γενετο ξυτατον ομμα. de cuius monstroso visu argonautici scriptores plurima, Homerus ετερημερους, vocat geminos ipos, sic & Pindarus etiā fabulat, modo in cœlis, modo in subterraneis alternis diebus degere, occiderāt añ bellum Troianū, qua de re Homerus ne mortē eorum narraret plura cōmētus est, quē Dion Prusiensis hac etiā de causa, nō sine bile rephendit. Mihi sane mirum videt, vt fabulosa vetustas nauigātibus p̄esse Tyndaridas ipos pari consensu pdiderit, q suis cōsulere volētes, non potuerint, ne tempestatibus acti alienas regiones incolerēt. Siqdem Charax mādauit historiæ, argonautas nō vna dūtaxat naui, vt vulgus scriptorum autumauit, sed pluribus Euxinū mare penetrasse, earumq; nōnullas aberrauisse impetu ventorum exagitatas, simulq; illā qua Tyndaridū Heniochi veherent, vñ postea & Heniochi ponti accolæ, itemq; Tyndaridæ, & regio Dioscuria, vicina Colchice Trapezunti. Heniochos aūt illos ponti, & cæde & comestione humana gaudere, notauit Aristoteles in. viij. lib. Politicorum. ¶ Decumbentes, occidentes, in ora Atlantis, in regione vbi sol occidit. Atlantis autem dicta, quoniā Atlas mons est Lybiæ ad oceanū Hesperiū. ¶ Nigranti, obscura, quod nomen pducta prima & correpta poni potest. pducit a V. Flacco, nigrantē puluere fratrē. & a Verg. prius, Hic ego nigrantē cū mixta grandine nimbum, a quo etiā corripit. cum sæpe nigrantē Aegida cōcuteret, sua em̄ natura niger prima breui est, rōne tñ liqdæ quæ mutam seqtur, in obliqs pduci potest, sicut pater patris, q si lōga naturaliter esset liqda sequēte mutā corripi non posset, sicuti mater matris, acer acris. ¶ Cōflarūt excitarūt, coegerūt, in vnū duxerūt. ¶ Incēdia. iras, q ab accēso bile animo pueniūt. ¶ Nulla cleonei. spargebāt & illud leonis videlicet, quā in cœlo esse ferūt imaginē, si maxime in ea sol, vtpote in ppria domo positus fuerit, illis omnibus q sub ea editi sunt in lucē impriri, vt optimas leges ponāt, cerimonias & sacra populis dent, seruos & familiares in cœlū collocent, qd vtiq; signū & si vt ipi fatent, Christo nascēti nō affuerit, optima tñ ab eo lex pmulgata est, vera sacramēta mūdo impertita sunt, cuius serui in cœlū collocati sunt nulla opa. ¶ Leonis cleonei, nō igit eius. ¶ Effigies. bestiæ. ¶ Fas. id est iustū & pium. ¶ Exeruit. eruit, in lucē patefœcit. ¶ Solēnes ritus. religionis orbi tradidit. ¶ Aut locauit cœlesti sede. seruos Aplos & martyres religionis ipius seruāde grā. loco vbū satis notæ significatōis est, interdū tñ sponsale est. interdū iure consultorum. ¶ Locauit. inq; posuit, statuit. ¶ Quos tyranni. crudeles principes Romani, cruda & immani cæde lacerarūt vngulis ferreis, pectinibus & mille modis, nunq; añ nisi in Christi inuidiā excogitatis, qto aūt nocere illis impēsius iniq illi cogitabāt, tāto magis illos reddebāt dignos. ¶ Cœlesti sede. empyrea patria, in qua eos meritis exigētibus, deus reposuit, constituit, collocauit. ¶ Nec te Cyprigene. dicūt Venerē, quā Cypro ortā nugant, in pisciū signo tanq; in sede gaudere. ¶ Fœcūdo lumine, quorum lumē fœcūdū fabulant, & eos q id signi in ortu habuerūt, numerosa ple nō cărituros, qd deliriū inde forte deriuarūt, q piscium vētres ouorum

Lynceus

heniochi

Atlas.

Loco

Pisces veneris

multitudine scatẽt, sed hoc illis nimis fortasse philosophiã sapit, ad fabulas multo libentius re-currũt, ferũt em̃ pisces eos in cœlũ trãslatos eadẽ causa, q̃ Dercen Veneris filiã in mare delap-sam saluauerint. Chaldei v̾o tãtam rerũ, qnimmo fabularũ cœlestiũ noticiã adepti sunt, vt ei pisci q magis spectat ad Boreã, caput esse hirũdinis fabulent̃, ut nihil desit q̃n etiã mõstris oĩa repleantur. ¶ Duxit ad ignotas vrbes. ferũt aũt eũ cui in horoscopo piscis affuerit, multa itine rafacturũ & sulcaturũ æquora, hisq; fortasse & fugã in Aegyptũ, & pagratas Iudææ & Galilee

Dercẽ

Duxit ad ignotas vrbes, aut stagna Tyberi,
Non grandi Lembo toties sulcare coegit
Perlata in cœlum falso Pagaseia puppis.

ptes, libẽter acceptas referrẽt, trãsmissa. ¶ Tyberi p̱ tyberij apocope, ea sunt Tyberiadis stagna, sed libra nõ pisces ĩ genitura Christi dicũt affuisse, q̃ igit̃ pacto illud nugabuntur, nec Argo etiã nauẽ ĩ causa fuisse cõminisci q̃unt. Argo inq̃ falso in cœlũ p̱lata, fabulant̃ em̃ Genethliaci in cœlũ esse nauis imaginẽ, quã gẽtes p̱hibebãt Iasonẽ in Cholcos vexisse, & reuexisse Argo cognoĩatam de nomine fabri, vt plurimi volũt. alij ab Argo Phrixi filio, alij a velocitate, alij ab Argiuis q̊s vexit, alij q̃m in Arga fabricata sit. ¶ Pagaseia. q̃m in Pagaso Thessaliæ vico fabrefacta dicebat̃, fautrice Pallade. alij Pagasas dicũt vrbẽ a fontibus, nã πηγη, fons nomẽ sortitas. alij emporium, sunt q malint a πηγνυμι, q̊d est compingo, q̃m ibi Argo nauis cõpacta, fabrefactaq; fuerit, Pagase nomẽ deriuatũ. sed em̃ Pagase p̱montoriũ est Magnesiæ, Apollonius παγασαι μαγνητιδεσ. cognomẽ aũt eo sumpsit; q̃ ibi Argo cõpacta est, ibiq; Pagasei Apollinis sacrũ: cõsensus plurimorũ est primã fuisse oĩm lõgarũ nauiũ, q̃q̃ nõnulli scribũt a Danao, quẽ p̱seq̃ret̃ Aegyptus primũ p̄parataã, vñ & Danais vocata, alij nauis inuẽtũ in Libes vti diximus, retulere q̊rũ tñ oĩm prima q̃ a Noe fabrefacta est arca, eam ip̃am Argo nauẽ Aratus trahi p̱ cœlũ puppi fabulatus est, vtpote quã dicerẽt carere prora, hoc est p̱te anteriore, sic dicta Herodiano auctore παρα τo προιεναι και προπορευεσθαι. id est ante ire & p̄cedere. Zezes autem proram παρα τo εισ προτερον τȣ ρεοντοσ ητοι του υδατοσ απτεσθαι, id est ex eo inquit dicitur, q̃ prius ab aqua & fluente tangantur, πρυμνη vero. id est puppis vltima pars nauis παρα τo εισ μεροσ τελευταιον μενει, quam solam fabulati sunt illi restasse assumpta prora, vtpote quæ Symplegades præter nauigauit, ea propter puppis signanter a nobis dicta est, tametsi pro naui puppim accipi frequentissimũ est. Symplegades autem ita a Lycophrone & alijs ip̃e petre dicebant̃, & a Dionysio Libe & alijs, ab Apollonio etiam Cyaneæ ex colore, quæ naues prætereuntes destruere dicebant̃ concursu & procussu, vnde nomen Symplegadis. Homerus & Herodotus planctas vocat ab errore, & ita etiam Apollonius, p̱pterea apud Pliniũ p̱ planitei, reposuit Hermolaus planete, sed legendũ arbitror planctę positumq; Plinio vocabulum, vt Homerum & Herodotum & Apollonium sequeretur, vsus enim Plinius libenter nominibus græcis, in alijs plerisq; ad imitationem authorum celebris famæ, q̃ nec nota mutauit, nisi aut necessitate coactus, aut eleganti nouitate delectatus. Dionysius πλαζομενασ vocat & αναιδεασ, id est errabundas & impudentes. quod si Eustathio stamus, Homerica id cecinit imitatione, quasi animatæ putarentur. Eratosthenes συνορμαδασ nuncupauit eas quasi impetu simul concurrerent, sed de loco vbi essent minime cõueniunt. Lycophrõ circa Chalcedoniam & Byzantiam. Geographus in angustijs Byzantij, Apollonius interdũ consentire Lycophroni videtur, interdum velle circa Euxinum esse. Eustathius ad Thracium Bosporum, Plinius in ponto, Homerus circa Thyrreniam, nam Siculas plãctas citauit, quoniam ut inquit Herodotus, Græci illas videlicet Cyaneas planctas vocarunt. Eratosthenes p̱pe Euxinum. sed quid nam proprie essent, non magis cõsensere, nam alij petras vti diximus. Homerus quodam loco non petras, sed excitas vndas & petris collisas nauibus officere canit. Plinius insulas quæ paruo discrete interuallo, ex aduerso intrantibus gemine cernebãtur, paulumq; deflexa acie coeuntium speciem præbebant. Strabo paruas insulas facit, quarum altera adiaceat Europę, Asiæ altera. Pindarus viuas illas & in Argo nauis trãsitu defunctas fabulatus, & in q̊dam hymno Pythiaco αμεμαχετον petram dicit, paulo post rem augens, & monstro similem ostentans, geminas vocat animantes διδυμοι γαρ inquit εσαν ζωαι, vtpote quæ currere & refugere viderentur, quem locum æmulantes in sylua nostra, cui titulus votum, viuas Symplegadas diximus refugo ictu. Nõ te Scylla ferox, nõ quæ de gutture fluctus Absumptos remouit nõ tristibus inuia nautis Syrtis, nõ viuæ refugo Symplegades ictu.

argo vñ

Pagase.

Danais nauis pra

Symplegades.
Cyaneæ.
Planctæ petræ,
loc⁹ Pliñ.

¶Cancer littoreus.ita dicit epitetho receptissimo,& rei naturæ consentaneo.¶Numerosa in brachia exoriens,exoriri aũt duplicẽ in modũ sumi potest,vt exurgere cancrꝝ intelligamus, consideratõe habita ad motũ eius naturalẽ,& exurgere hoc est apparere,apparere inqꝫ in ortu & emersu ipsius orbis,in quo illũ deliniant vtcũqꝫ fiat& vere de littore surgere,& ficte pariter exoriri dr̃,in ea cœli ꝑte reuolutus numerosis brachijs q̃ ipi adsunt animãti,sed sunt nonnulli q dicũt etiã geminã afferre mortẽ cancrꝝ a prioribus dissentiẽtes vna tm̃ contẽtis.¶Nõ

> Nec sua littoreus numerosa in bracchia cancer
> Exoriens natũ non digna cæde peremit.
> Non Tartessiacis horrẽs vibrauit ab vndis
> Scorpius horrendũ violenta morte venenũ.
> Non crucis exitiũ Mauors,nõ septima cœli
> Portio,liuenti serpentis tacta veneno

Tartesus — Tartessiacis,ferũt & Scorpiũ in occidente positũ in genitura,violente mortis cãm afferre,quare dictus est vibrare uenenum horrendũ,ob mortẽ quã.s.ꝑsignare dr̃ violentã.ab vndis Tartessiacis ab occasu, habere Tartessum fontes argenteos Stesichorus cecinit. sed Stephanus ait vrbem Hiberiæ esse dictam a fluuio cognomine,q Aregyro monte defluit,& afferre plumbũ dr̃.Zezes notat insulam & vrbem esse Tartessum,juxta columnas Herculeas,quæ veluti p[illegible]tæ sunt qbus oceanus angusto freto irrumpit in terras,ea ꝑpter apud Lycophronẽ ταρτησσου πυλησ.i.Tartesi portæ mentio facta est.& Columella de lactuca Hispana canens inqt.Et mea quã generant Tartessi littore gades.erat aũt Tartesus fœlix quondam vrbs,quod etiã subindicat Dionysius,dicta aũt Tartesus,quoniã Bethis fluuius,quod Aristophanes in Batrachis meminit,Tartessus ab antiqs dicebatur,a cuius gemino hostio velut insula constitueretur,a tartaro quidam nomen deriuarũt,ob subterraneos specus,qbus ad inferos descensum esse nõnullis creditũ est.¶Scorpius

Scorpiõ cœlestis — autem de quo dicimus.fabulis est relatus in cœlum,vt apud Nicandrꝝ,Aratum,alios.nugantur enim post Orionis mortem in cœlum sublatum,sed &cum ipso Orione,quod etiam voluit Orpheus in libro de lapidibꝰ,dum de Scorpio lapide caneret.Orion aũt(ut Corinus scripsit)vir pijssimus fuit& multos locos a feris purgauit.& Agrestes mansuefœcit. rectius ille opinatus,qꝫ ridiculi illi qui ex trium deorum lotio,qꝫque Hesiodus per eum de Neptuno & Hyella ꝑgenuit.& cum scorpione necauit.quas fabulas boni Genethliaci secuti sunt libentius vtpote q scorpiones sint,similes illi q vt Sophocles ait ενπαντι φρουρει λιθω.custodiũt enim in occulto bene numatos diuites & curiosos rerum fortuitarꝝ vt pecunias expilent.cum tamen eorꝝ placitis nil sit nisi fabula cœlum,vt de Arati carminibus cecinit Mallius,qui paulo minus de suis idipm dicere potuisset primus apud latinos rerum cœlestiũ,& vt verius Ioan. Picus Patruus scribit,fabularꝝ enarrator.¶Non crucis exitium mauors.Mauors,ꝑ mars epẽ

Epẽthesis Mauors. — thesis est,quod aũt attinet ad sensum.Martem dicũt Genethliaci Christo violente mortis causam designasse,in septima quoqꝫ domo quam morti fabulant̃ addictam,draconis caudam fuisse.sed certe vt Patruus monstrauit,non potest insanis deesse gerriendi occasio,nam quocunqꝫ statueret̃ loco Mars,habebat ansam calumniæ in veritatẽ,at nocturna erat genitura q̃ infortunia minui ꝑdicarũt,& septima domus non est morti deputata consensu omniũ astrologorꝝ.nam Mallius Babylonios secutus,inde pericula trahit nec absolute,sed si stellæ male subscribunt,Heliodorus inde peregrinationes deriuat,minime tamen consentientibus alijs. atqui draconis cauda & caput,signum prorsus imaginarium est,quod nec bonum nec malum significare dicit Abram Auernazra,boni nominis apud astrologos,quo item signo nec vsus in ꝑdicendo Ptolemæus,nec eius etiam apud veteres Genethliacos vlla mentio,prę terqꝫ de loco & positu.qua in re diuersi quoqꝫ & altercantes inueniunt̃,nam antiquiores tam caput qꝫ caudam inter infœlicia loca ꝑpter eclypticam.s.viam deputarũt,eisqꝫ consensit Heliodorus.Iuniores astrologi caput nõ spreuerũt,qm̃ in eo ꝑpinqores nobis planetæ putantur efficaciores,sed & alibi eximie caput laudauerũt,vti copulã totius fœlicitatis.alibi eũ ambigue naturæ atqꝫ versatilis esse decreuerũt,alibi male q̃d & cẽsuit Alchabitius,infortunatos planetas

Caput & cauda draconis quid? — ꝑnũcians,q cũ suis capitibus fuerint(siqdẽ vnicuiqꝫ caput & caudã adnexuit)qqꝫ capiti & caudæ draconis iũcti inuenirent̃,aliaqꝫ ꝑter hæc tã varia de isto capite(ut Io.patruus inqt)ꝑtulerũt,ut nullo capite aut certe corde ꝑtulisse videant̃,nihil aũt aliud est caput,caudaqꝫ draconis qꝫ intersectões & nexus circuli mẽte cõcepti,& ad eclyptica discernẽda loca excogitati,qbꝰ nil

nato infanti, aut fœlicitatis, aut miseriæ conferri potest. cum id quod nihil est ꝓrsus, nullamq; possidet naturã, nullas etiã habere vires q̃at, tantũ abest ut refundat in alios. Sed hoc certe mirandũ, si stultoꝝ tñ deliria digna sunt admiratiõe, vt cum signo illi ꝓrsus imaginario tam pestilentẽ vim adscribant, cur illi etiã veri serpentis naturã nõ tribuerint, qualem in terris arbitrant̃. cur ibi quoq; serpens nõ abijcit senectutẽ, cur hyeme non amittit visum vere sumpto Marathro recuperat, ut Nicãder & alij monumẽtis retulere. ¶ At nimio &c̃. non igit̃ liniamẽtis celestibus, sed solo amore & vitæ & mortis ærumnas ꝑtulisti, vitæq; primũ numerosa incõmoda. ¶ Humaneq; subis. mox & mortis, subis a subeo nõ a subo obsceni significati ṽbo, hoc est sustines & toleras. ¶ Tremebũda. horrenda, timẽda, vltimũ q̃ppe reꝝ terribiliũ mors, quã ꝑtulisti ut nobis cõsuleres. ¶ Perpetuasq; homini. tua em̃ paupe rie ꝑpetuæ p̃stant̃ in cœlis diuitiæ, tua itinera q̃etem p̃bẽt, tua pugna victoriã, tua mors vitã elargita ẽ, iuxta illud Esaiæ ꝓphetę, Langores nostros Subis. Mors

Attulit, at nimio nostri compulsus amore
Humanæ ꝑfers numerosa incõmoda vitæ,
Humaneq; subis tremebũda incõmoda mortis,
Perpetuasq; homini p̃scribis paupere cultu
Diuitias, stabilem ꝓfugus p̃stare quietem
Decernis, pugnæ victor, dispellere turmas
Aerias nobis p̃stas, & morte perennem
Cœlesti in patria p̃bes in sæcula vitam.
Sed post fœlicem mortẽ fomenta doloꝝ
Largiter effundis, tua nam dũ lurida claustra

ip̃e tulit, & dolores nostros ip̃e portauit, paupe igit̃ cultu vitæ p̃ñtis, futuræ & sempiternæ vitæ diuitias ꝓmittis & p̃stas. Paup duum gñm est, sed etiã interdũ triũ, ut lis est de paupe regno & illud. Paupis & tuguri congestũ &c̃. ¶ Diuitias. heteroclitũ numero, q̃cq; antiq̃s etiã diuitia dicebat̃. ¶ Et ꝓfugus sup terrã. ¶ Stabilẽ i cęlis, & sempiternã q̃etẽ fœlicitatis. ¶ Pręstare decernis .i. statuis, deliberas, historiographis tñ decerno, pugno sæpius significat, in q̃ significatu Verg. Inter se coisse viros & decernere ferro, a quo ṽbo decerto frequẽtatm̃ educit̃. Præstare ãt hoc loco manifeste significatõis est, tñ anteeo vel excello significat, tumq; aliq̃n iũgit̃ dtõ, uti apud Salustiũ. Præstare cæteris aiantibus. aliq̃n accõ, uti apud Verg. vel magnũ p̃stet Achillẽ. vltra hos casus addere possumus abltm̃, ut ṽtute cæteris p̃stat, eius ꝑticipiũ aliq̃n gtõ iũgit̃, ut p̃stãs animi. sed tum fit nomẽ & ꝑticipiũ esse desinit. &. ¶ Pugnæ quoq; victor. p̃stat nobis turmas aerias dæmonũ tentantiũ nos, & insidiantiũ nostræ saluti, fugare & dispellere. dis p̃positio in cõpositiõe sepatõem significat. δυσ ṽo male, ut δυσώνυμοσ, &. ¶ Mortẽ. quoq; in ligno crucis ꝑpessus. ¶ Vitã fœlicitate ꝑfectã. ¶ In cœlesti patria, in empyreo cœlo. ¶ Præbes. Prębeo ex integro & corrupto cõpositũ est, quasi p̃ habeo, & quod añ habui do, qd' hoc loco nõ theologicæ solũ, sed etiã grãmaticæ cõuenit. præ habuit. i. sp habuit Christus fœlicitatẽ, quã nobis dabit. ¶ Perennẽ. cõtinuã. ¶ In sæcula q̊ꝝ nullus finis. Secula a sequẽdo dicta, q̃a seq̃ tpa videtur, vñ patet sine diphthongo scribi debere. nec ꝓpterea breuis erit syllaba, nã multa sunt vocabula quæ suoꝝ primitiuoꝝ naturã nõ seruãt. nã a lego leges deriuant̃, a rego reges, & tñ altera corripiunt̃, ꝓducunt̃ altera, quod apud grãmaticos quoq; isigniter obseruat̃. ¶ Sed post fœlicẽ mortẽ enarratis emolumẽtis, q̃ genus humanũ consequutũ est a Christi vita & morte, nũc q̃ post emanarũt recẽsent̃, &. ¶ Fomẽta doloꝝ, nũcupata sũt iure, q̃a doloꝝ aiæ medicamẽta sunt & fomẽta, eaq; p apostrophem explicant̃. fomẽta aũt qñq; sumunt̃ ut nomẽ sonat a fouẽdo tractũ, q̊. s. grata sint cui applicẽt̃, idq; cõseruẽt & augeãt, sic & oleũ & ligna fomẽta ignis & incẽdij nũcupant̃, sic cibi & potus supantiæ, & q̃cũq; Veneris irritamẽta dicimus. fomẽta libidinis sunt, qñq; ṽo ex aduerso sumunt̃ in eo significatu, ut arceãt & extinguãt id cui apponunt̃, quẽ in modũ intellexit Horatius cũ cecinit. Qui cupit & metuit iuuat illũ sic dom⁹ & res Vt lippũ pictæ tabulæ fomẽta podagrã. q̃ videlicet fomẽta ad expellẽdã podagrã, non ad tuendã & augendã cõcinabant̃, ita & nos fomẽta doloꝝ p medicina sumimus & antidoto sparsi pctõꝝ infectõe veneni & explicant̃ ita. ¶ Nam dum lurida claustra vmbraꝝ. i. septa illa horrida & subterranea, in q̃bus & damnatoꝝ animæ affligunt̃, & cruciabunt̃ corpa, claustra inq; vmbraꝝ & animaꝝ, videlicet, quæ corpa dereliq̃runt, nec tangi possunt, & oculis vmbratili quadam effigie p̃sentari solent. Vmbras dixit esse Seruius q̃ inferos, aĩas quæ cœ-

Pauper — Decerno — Præsto. — Dis — Præbeo. — Seculum — Fomẽta

Frangere vmbrarꝝ mens verbo iūcta sup̄mo,
Dum cruce penderet fixū lacerumq́ꝫ cadauer
In latus inflixit crudelis lancea vulnus,
Sanguine quod rubro mistaq́ꝫ exuberat vnda,
Quis pereūt patriæ cōmissa piacula culpæ,

Vmbræ. tum peterēt.sed alio loco insaniam suam latius effudit,vmbrā a corpe & anima dirimēs;vm
Animæ bramq́ꝫ.i.simulachrꝝ q̊d ad nostri corpis effigiē fictū sit,inferos petere autumauit,nos aīas &
in inferno loco puniri ꝓ cōmissis,& in cœlo ꝓ meritis p̄mia suscipe dicimus,qua de re plura
in ꝓgressu,easq́ꝫ aīas si deo ita decretū apparere posse & assumpto corpe videri.¶Frāgeret.re
uelleret.¶Tua mēs v̄bo iūcta sup̄mo.diuinū em̄ suppositū nec aīam nec corpus deseruit.q̄
propter cum aīa corpe sepata,antiquos illos & pios patres ex carcere liberatura,ad subterra-
nea loca descēdit,sc̄dm illud
symboli,descēdit ad inferos,
diuino v̄bo cōiuncta erat &
corpi,etiā q̊d in sepulchro ia-
cebat pariter cōiūcta erat,q̊d
em̄ ut scriptū est,semel assum
psit nunq́ꝫ dimisit.¶Dūq́ꝫ ad
huc.¶Cruce pēderet cadauer
Cadauer q̊d erat Christi corpus,dictū
est cadauer a cadēdo,significa
tur q̄ eo noīe sensilis aiantis corpus aīa destitutū,q̄q́ꝫ ad vrbiū etiā desolatōes id nomē exten
derint veteres,ut a ſs a nobis.Ipi v̄o corpi in cruce post animæ sepatiōem Thomæ sectatores
q vnam in cōposito dūtaxat formā volūt esse,nihil reling formæ decernerēt.Scotus v̄o q p̄
ter aīam formā aliā corpis putauit esse in aīante sensili,recedēte illa,hāc remanere diceret & re-
stare,quare sub eadem qua corpus substabat,aīæ cadauer cōspiceret.Occasio,inqt Nicolaus
sup euang.Ioan.Christi mortui vulnerādi fuit,qa imminēte solēnitate,cadauera de cruce de-
ponere volebāt.¶In latus dextrꝝ infliyit.intulit,impetu fixit.¶Vulnus crudelis lancea.militis
aspi & immitis,q nec mortuo pepcerat.latronibus em̄ inter quos Christū mediū in cruce pō
suerāt,crura de more fregerūt mortē maturātes.Christo aūt qm̄ obisse illū spectarūt,intacta
Lancea. reliqrunt crura,qm̄ p̄dictum añ fuerat,os illi nō comminuendū,sed latus aptum est.¶Lācea.
Pila vocabulū aūt Hispanū est lancea,ut est auctor Varro,alij græcū maluerūt,qm̄ λογχη græ-
Sarissæ ce lancea,& apud diuersas natōes,diuersæ telorꝝ sunt huiusmodi nuncupatōes.Pila apud Ro-
Gessa. manos vocabant,sarissæ apud Macedones,gessa apud Gallos,Rhomphea quoq́ꝫ Thracū,
Rhōpheę Phrameę Germanorꝝ,issi Boiorꝝ erant,& p̄terea nō parꝝ multa leges diuersa telorꝝ gn̄a.lan-
phrameę cea igit latus dn̄i saluatoris aptum est,ita em̄ apud Ioannem huiusce rei oculatū testē legimus
Issi. εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε.i.vnus militū lancea latus eius
aperuit,quod qdem latus.¶Sanguine rubro.ex vulnere sanguis & aqua exiuit.¶Quis,ꝓ qui
bus,apocope.¶Pereūt.delent.¶Commissa piacula.pc̄tm̄,plurale ꝓ singulari ut supra dixi-
mus,sed qm̄ vnum cum esset in Adamo in singulos deriuatū est,ideo cōmune & multiplex
eatenus factū,quatenus vnusq́sq́ꝫ p cōmixtionē cōceptus & natus,illud cōtrahit a primo pa-
rēte.¶Patriæ culpæ.quod qa nō volūtariū est nisi in illo,ideo patria hoc est paterna culpa nū
cupat.delet aūt in nobis pc̄tm̄ illud,a vetere & carnali Adamo deriuatū,gr̄a & bn̄ficio noui
& spiritalis Adæ.i.Christi,cuius morte sacro baptismati vis cōmunicata est abluēdi pc̄ti ori-
ginalis & cuiuscūq́ꝫ alterius.Christus em̄ sine pc̄tō conceptus & natus,effœcit vt pc̄tō liberare-
mur.Originē inqt Leo pontifex quam sumpsit in vtero v̄ginis,posuit in fonte baptismatis,
dedit aquæ quod dedit matri.v̄tus em̄ altissimi & obumbratio sp̄ūssancti,q̄ fœcit ut Mariæ
pareret saluatorē,eadem fœcit ut regeneret vnda credentē.Ex hoc aūt sacramēto cætera deri-
uant hoc pacto,qm̄ ip̄m añ omnia exigit q̄ cætera in hoīem conferant,& aliorꝝ sacramēto-
Baptisma rum ianua nūcupata est,q̄ tn̄ oīa ex illo vulnere salutarē vim cōtraxerūt.Et de baptismo q-
primū sa dem scribit Egnatius ad Philippenses,vnum quoq́ꝫ & baptisma quod dat in morte Christi,
cramētū. & p̄terea sacrarꝝ inqunt literarꝝ interp̄tes,ex latere Christi dormiētis in cruce,fluxisse sacrā,&
August.p̄cipue,q ex apto latere Christi scribit sacrā manasse.postea vtēdi illis necessitas indi-
cta est,q̊rꝝ susceptōe ut Thom̄.scribit,Christi v̄tus nobis copulat,in cuius signū dū ipe in cru
ce pēderet,fluxerūt aqua & sanguis,q̊rꝝ alterꝝ ad baptismū,alterꝝ ad eucharistiā ptinet.Hoc āt
Christo maxime vnimur,quē suscipimus veluti hospitio altero,pc̄tā oīa & id p̄cipue q̊d ori
ginali nūcupāt,dispellit,abluit,abolet,primūq́ꝫ oīm aīam emūdat a labe,& dignū deo habi
taculū cōstituit.post baptismatis sacr̄m q̊d regn̄atio dr̄,quā videlicet nouus hō sp̄ūalis cōstitu-
it.ir,sacr̄m matrimonij posuimus q̊ generamur.i.sacrꝝ illud vinculū,q̄ mutuo consensu vir
& fœmina colligant.vn̄ ꝓpagatio sobolis illis ipis hoibus cōstituēdis opportuna cōseruat.

no siquidem sacramẽto, quod magnũ Ap̃lus vocauit, in Christo videlicet & ecclesia. ¶ Cõnubia. p iustas matrimonij leges, syllaba ꝟo illa nu. cõmunis est, ut illud. Connubio iungam, & per connubia nostra, eius tamẽ origo longa est. ¶ Pij cultus. christiani. ¶ Renouata. multis videlicet ambiguitatibus declaratis, & ad puriorẽ normam redactis ac deletis multiplicis repudij libellis. ¶ Perstant. vigẽt & sacrosanctis ecclesiæ decretis custodiunť a bonis. ¶ Quis. ip̃is videlicet aqua & sanguine. ¶ Constructa est. i. reparata. ¶ Cymba humanę cõscientiæ p penitentiæ sacramẽtum, quę secunda post naufragium tabula nuncupatur a Hieronymo & alijs theologis, cymba inq̃ iam. ¶ Fracta truci. pcella peccatorum reparatur pœnitentię sacramento, quod absoluiť dolore commissi peccati vocali confessione, pposito abstinẽdi & satisfaciendi. ¶ Quis etiã liquido vnguine, vnguento videlicet chrismatis. vnguen est & vocabulũ poeticum, p vnguẽto, sicuti momen p momẽto, quo vtiť Lucretius & Apuleius, & Calphurnius, & rei rusticę scriptores.

Et renouata pij pstant connubia cultus:
Quis iã fracta truci cõstructa ẽ cymba pcella,
Quis etiã liqdo signatas vnguine frontes
Illinit, & manibus ter sacrꝝ fundit oliuum,
Vimq; statim cõfert mutãdi corpa præsul,
Et fouet assiduo morientia mẽbra liquore,
Fortior inde animus cõfracto ut carcere liber

¶ Frõtes signatas. cruce ut armeť christiani animus aduersum spiritales iniqui dæmonis isultus, in qua vnctõe & chrismate supadditť gratia ei quã prius susceperat, eoq; præcipue q̈ spiritali vincẽdo p̃lio datť ab episcopo frontẽ cõsignãte. ¶ Illinit em̃ hoc est vnguit chrismatis cõfectõe, & christiani frontẽ signo crucis pmunit imp̃sso charactere. ¶ Et manibus ter sacrꝝ fundit oliuũ. idem episcopus ordinis sacramẽtũ imptit, q̃ q̃q; vnũ in plures tñ scindiť, sed de sacerdotio utpote de principali mẽtio fit. Ter aũt manus oleo inungit ep̃s in cõsecratõe sacerdotis, fundẽs oliuũ liquorẽ ex oliua, quod pprie oleum dr̃, ad cuius similitudinẽ de rebus alijs exp̃ssi liquores olei nomẽ obtinuere. oleum aũt ab olea, oliuũ ab oliua dr̃, cuius plurimꝰ in sacris vsus est, atq; in hoc ip̃o sacramẽto virorem & misericordiã sp̃us sancti dr̃ significare, viret qppe oliua, & eius liquor vulneribus sæpe infundiť, vñ & dñs in euangelio ad sanitatẽ Samaritano inferendã, infusum vulneribus oleum dicit. ¶ Sacrum. quoniã sacramẽto exhibeť, & quoniã consecratũ etiã ab episcopo priusq̃ exhibeať vsui sacramẽti, vt Innocẽtius põtifex p̃cepit. Apud gẽtes etiã oleo plurima cõficiebanť, quæ ad eoꝝ supstitiões ptinerent, & tanta oliuæ apud eos existimatio, ut eius Mineruã inuentricẽ, quæ & sapientiæ dea putabať, affirmarint plurimi, hinc illud Verg. oleæq; Minerua inuentrix, q̃q̃ Aegyptij, ut meminit Diodorus, non Mineruæ ut Græci, verꝝ Osiridis id inuentũ fuisse contenderũt. eandẽ quoq; oliuã ex Istro in Græciã ad olympici agonis vmbrã ab Hercule portatã cecinit Pindarus. longo progressu in olympionici Hieronis laudẽ, ex quo declarari possunt hi Papinij ꝟsus, in sexto Thebaidos. Primus pilæa p arua. Hũc pius Alcides Pelopi certauit honorem Puluereũq; fera crinem detorsit oliua. longe aũt fabulosum videť ex Istro illã aduectam, qñ ob frigoris exuperantiã, minus apta sit septẽtrionalis regio ferẽdis oliuis, in qua vix alni & salices alanť, & nos q aliquã Istri ptẽ itinere psecuti sumus. nec vestigiũ qdem aut oleæ aut oleastri pspeximus. cooperuit aũt mẽdaciũ fabula scribẽs q̈ λαϑους ιπποσοα θυγατυρ in Hypboreis degẽs, suscepit Herculẽ ex Arcadia ceruã aureoꝝ cornuũ iussis Eurysthei psequẽtem. ¶ Vimq; statim cõfert post cõfirmatõem, sacr̃m eucharistiæ exprimiť, nã platis cõsecratõis ꝟbis, substãtia panis in Christi corpus cõuertiť. ¶ Mutãdi corpa p̃sul. p̃sul aũt sacerdotibꝰ in collatõe sacri ordinis, facultatẽ p̃bet eucharistiã cõficiendi, hoc est panem in Christi corpus ministerio cõuertẽdi, & ex ordine ip̃o sacerdotij, quod inter septem ordines principẽ obtinet locũ, ip̃m etiã eucharistiæ sacramẽtum, oĩm pfectius exprimiť, quod nisi a sacerdotibus conficiť, mox. ¶ Et fouet assiduo liquore moriẽtia mẽbra. in extrema vnctõe oculi, nares, os, aures, manus & pedes, interdum, & qñq; etiã renes inungit sacerdos, idip̃mq; emolumẽti moriẽtes inde nanciscunť, q̈. ¶ Animus fortior. aduersus dæmonis insidias, vtpote reliquijs pctõꝝ abolitis. ¶ Confracto carcere, corpis. ¶ Liber. expeditus nec obnoxius peccatis. Liber prima breui p volumine & cortice ponitur. p Baccho ꝟo, & p eo qui nulli subiectus est pducta, ita hoc loco p animo, nec subiecto corpi, nec affectibus vitioꝝ, aut imperio dæmonis, poniť itaq; liber animus.

Oleũ in sacris.

Oliua inuenta.

Ordinis sacr̃m

Liber.

¶Euolet.discedat. ¶Semp̄ victurus.quoniam immortalis & minime obnoxius corruptioni
Victurus absolute hoc loco positū,vetustas transitiue posuit,vt viuo vitam,more Attico.
Arx ¶In arces ætherias.in cœlestes empyrei cœli sedes,Arces ab arcendis hostibus dictæ grāmati
cis nonnullis.ab Arcadibus dictas fuisse placuit Solino,quoniā minutissimos quosq; tene
bāt colles,alij alia ut diximus,disseruere.& eadē qua & arca origine duxere,excelsum deniq;,
& munitissimū solū significant arces,etiā apud gētes q̄ illas Palladi sacras dicebāt,eāq; de sum
mo Iouis v̄tice natā fabula
Sacramēta septem bant.Ipa v̄o sacramēta q̄ re
cēsuimus,septē numero aliq
bus oīa cōueniūt,nō tn̄ singu

Euolet, ætherias semper victurus in arces

lis oīa,nam neq; singuli sacerdotio funguni,aut ordinibus alijs suscipiēdis accingūt sese,alio
vitæ gn̄e delectati,neq; puulis & infantibus,aut matrimonia competūt,aut eucharistia mini
baptism⁹ necarius. strat,oībus certe & singulis ad salutē æternā cōsequendā,baptismi sacramentū sumēdū est,&
pœnitētia oībus pariter,q post baptismū delinq̄runt opus est,sed & vnctio illa extrema & cō
Sacrm. firmatio adeo opportuna sunt,ut citra piaculū negligi nō possint.ipm aūt q dicimus sacra
mentū auctore Augu.rei sacræ signū est,& maxime si ad hoīes ptinet,ut eo videlicet sanctificē
tur.q̄d p̄cellētissimus theologus Thomas decreuit signū.s.quo memoriæ suggeritur Christi
mors,quo dei gratia monstrat,cuius cōpotes illius merito euadimus,quo demū nobis futu
ra in cœlis gloria p̄nunciat.id v̄o sensilibus q̄busdam rebus efficit,qd & cōsentanee factum
& humanæ aptū naturæ,Dionysius Areopagita,Augustinus,Thomas,alij,decreuerūt. Sed
non conuenere pleriq; Neotericorū,quo nam pacto gratiam sacramenta impartirent,ut eti
am meminimus in septimo nostri operis libro de rerum p̄notione,dum aduersus Alchindi
Arabis magiam disputaremus.Fuit enim antiqua satis controuersia,mox & sequētibus tem
poribus euentilata,qua de re Thomas a Ioanne Scoto impugnatus,mox a sectatoribus de
fensus est,tuentibus videlicet operari aliquid sacramenta.cuiusdam instar instrumenti,quan
doquidem & p̄batorum consensus theologoꝝ non nihil efficientiæ sacramentis ipis attri
buit,& Augustinus ipse in commētarijs in euangeliū Ioannis,scribit aquam baptismatis cor
pus tangere,& cor abluere,Chrysostomiq; mox & Bedæ sententia fuit Iesum dominum ta
ctu suæ carnis regenerandi vim aquis contulisse.Sed huiusmodi questiones,nō hoc loco sed
seorsum discutiendæ sunt,quoniā longioris subsellij moram exigunt,sat est si breuibus enar
rent,& in proprios referantur auctores,quos ætate maturiore tute ipē adire poteris.Illud aūt
existimes,ut p̄clarissime Thomas cū alibi,tum in tertia pte summæ theologicæ decernit,saluti
ferā v̄tutē a diuinitate Christi p̄ eius humanitatē in ipa sacramēta deriuari.Primū oīm vt dixi
baptism⁹ mus baptismus est,pferēte ministro,se baptizare in noīe patris & filij & spūs scti.in noīe Chri
sti in primitiua eccl̄a fieri cōsueuerat,vt id nomen gētibus posum,celebre,honorabile & ama
bile redderet,nunc forma vtunt ministri,quam Christus discipulis tradidit,exprimēs nomi
na sanctissime trinitatis,sed & corpus antiqtus immergebat,quod apud Ioan.Chrysostomū
& cōplures alios legi potest,nunc capitis ablutio satis esse decernit.ter quoq; mergi obtinue
rat vsus,quē p̄bauit Augustinus,& Pelagius pontifex,& Apl̄oꝝ canones,Grægorius id nō
referre censuit,mox ad abolendā quorundā hæresim,schismaq; tollendū,in Toletano con
cilio statutū est,sola imersione vtēdū.veꝝ ea q̄ in sacramētis necessaria nō putāt,pn̄t iustis de
Crismate confirmatio causis ab eccl̄iē primorib⁹ tolli,q̄ factū ut qn̄q; iuste sint baptismi ritus imutati,materia aq̄&
v̄boꝝ forma nō variatis.post baptismū cōfirmamur chrismate,q̄d oleo & balsamo cōficit,
daturq; eo sacramēto grē spūs.s.plenitudo ad spiritale robur augēdū & p̄pagādū,i oleo chri
sti grā designat q vnctus dr̄ & pfusus,vt in Psalm.scriptū est,Oleo læticiæ,& p̄pter odoris
fragrantiam miscet balsamū,qd resistit etiā corruptōi,episcopis v̄o munus hoc cōpetit cōsi
gnādi,cōfirmādiq; fideles,consignādi signo crucis,& crismate salutis cōfirmādi,sic & antiq
tus Apl̄is id incūbebat,ut hoībus sorde pctōꝝ baptismo mūdatis manus imponerēt,q̄ꝝ vi
ces gerūt episcopi,q̄bus solis huius cōferēdi sacramēti ptās reseruata est,q̄d & Eusebi.& Vrba
nus pōtifices maximi sanxere.Possunt āt sacerdotes q pōtifices,episcopiq; nō sunt,ministerio
alioꝝ sacramētoꝝ vti,pterq; eius q̄d ordinis nūcupat,cuius impTiēdi ptās ipis epis p̄pria,q
q̄q; oīa pn̄t q̄ simplicib⁹ alioq̄n sacerdotib⁹ cōpetūt,duo tn̄ q̄ dixim⁹ ita ipoꝝ sunt p̄pria,ut
eucaristia & e⁹ noīa ab alijs excludāt,q tn̄ abluere nō solū baptismo pn̄t,& pniam iptiri,& oleo iungere moritu
Sacrificiū ros,sed ipam etiānū eucharistiā p̄bere fidelib⁹,hoc ē sacꝝ christi corp⁹ cōsecrare & mīstrare,cu
ius cōsecrati diuersa sūt noīa,diuersis idita rōib⁹,sacrificiū ob memoriā mortis xp̄i q sese obtu

lit in ſacrificiũ patri rẽdimẽdi humani gñis cauſa, cõmunio ꝓpter vnitatẽ eccleſiæ, eo eñ ſacra- Coioꝝ
mẽto cõicamus, vt Ioan. Damaſcenus & alij ſcribũt, Chriſto dño & ꝑticipamus eius carne &
deitate, vnimurq́; inuicẽ & cõicamus viaticũ, qm̃ viam nobis p̃bet in cœleſtẽ patriã ꝑueniẽdi;
eucharistia rõe collatæ gratiæ qua æternã vitam adipiſcimur, & q̃a Ieſum dñm q pleniſſimus
gratia re vera cõtinet. A Ioan. Damaſceno Metalepſis etiã vocat̃, qm̃ eo videlicet filij diuinita
tẽ aſſumimus, apud nos p̃bet̃ ijs q adoleuerint & rõnis vſum obtinuerint, ſub ſpẽ panis, olim
etiã ſub vini ſpẽ dabat̃, & par-
uulis q̊q; miniſtrabatur. vſus
aũt eccleſiæ obtinuit, ut ſacer-
dotes dũtaxat vtraq; ſpẽ cõi-
carẽt, & infantibus ac pueris
nõ p̃berent ſub illa ſpẽ Chri-
ſti corpus cõſecratũ, cui Boe-
moꝝ ps obaudiens cõdem-
nata eſt. Ipis aũt ſacramẽtis to-
tũ eccleſiæ corpus ꝑficit̃, & ſin-
guli chriſtianoꝝ legitimo il-
loꝝ vſu ꝑficiuntur & fœlices
euadũt. Baptiſmus ſpũalis q̃-
dam gñatio eſt. Confirmatio

Quo poſt deuictam mortẽ, furuaſq; phalãges
Proſtratas, tetræ & fundamina diruta portę
Conſcendis victor populo ſpectãte fideli,
Septem mox olli flãmatæ munera linguæ
Largiris, varias ſacer hinc diuiſus in oras
Cœtus, & afflatu ſubito diffundere lumen
Occipiens, feruorq; ſimul comitatus eũtes
Iuſticiæ Solis, cuius vi lurida tabo

ſpiritale augumẽtũ. Euchariſtia ſpiritale nutrimentũ. Ordine aũt ipoꝝ ꝓpagatio ſacramẽto-
rum conſeruat̃. penitẽtia ſpiritalis medicina, & exhibet̃ ijs q pctõ infirmi, q̈ ſpiritalis eſt animę
morbus. Matrimonio conſeruat̃ humanũ genus ad dei cultũ, & figurat̃ Chriſti & eccl'iæ con-
iunctio. Extrema vnctõe morbi aiæ, hoc eſt pctã eorũq; reliquiæ pellũt̃, vt ſpiritali ꝓrſus ſa-
nitate ꝑcepta, deo fruitura diſcedat ad empyreũ cęlũ. ¶ Quo. videlicet tu Chriſte. ¶ Poſt mor-
tem. æternã quam incurrebat ex originali pctõ humanũ genus. ¶ Deuictam tua morte. Fur-
uaſq; phalanges. hoc eſt nigras & obſcuras dæmonũ turbas. Proſtratas. debellatas, ſubactas
triumpho crucis. ¶ Et tetræ. infernæ tartareæq; portæ. ¶ Fundamina. fundamenta. ¶ Diruta.
ſubruta q̃ prius pctis ingraueſcẽtibꝰ ſub dæmone ſteterũt, fundamina autẽ fundamẽta ſunt.
Frequens fundaminis mentio apud idoneos linguæ authores, & apud Vergilium maxime,
ut in quarto Georgicoꝝ. fundamina cære, & iterum, Prima fauos ponũt fundamina. Euerſa
aut ſunt & ſubruta fundamenta Chriſti deſcenſu ad inferos, cum pios illos patres e carcere li-
berauit, hinc illud Pſalm. etiam in eccl'ia ſæpe rep̃ſentat̃. Attollite portas principes veſtras, q̊-
niam introibit rex gloriæ. inde parto triumpho & e morte reſurgens. ¶ Conſcendis. in cœlũ.
¶ Victor. mortis & dæmonis. ¶ Spectante populo fideli. qm̃ clariſſima omnibus fuit aſcẽſio
Chriſti ad patrẽ, quã prius Apoſtolis p̃dixerat. Aſcendo inq̃t ad patrẽ meũ & patrẽ veſtꝝ, de-
um meũ & deũ veſtꝝ, deinde illis ipis etiã alijſq; vidẽtibus impleta eſt, vt manifeſtũ ſit legenti
bus Apl'oꝝ acta, quæ cõſcripſit Lucas. ¶ Septẽ mox olli, vbi aũt in cœlũ aſcẽdit ill'ipi popu-
lo credẽti. Munera flammatæ linguæ. ſ. ſancti, de q̃bus idem Lucas ediſſerit, q̈ apparuerũt tan
q̈ diſꝑtitæ linguæ. ¶ Largiris. donas. Verbũ aũt eſt largior vnũ ex ijs q vtranq; habẽt ſignifi Largior.
cationem, hinc per orbem ſparſi euangeliũ p̃dicarũt miro ardore, qua de re in Stauroſticho
ita cecinimus. Principio auratis confixit corda ſagittis Corda viꝝ ſacri cætus quæ viuida vir
tus Ardentis linguæ in ſpẽm penetrarat & almũ Spirabãt calefacta nimis p̃cordia Chriſtum.
Hinc igit̃ ſpũ. ſ. ſuſcepto. ¶ Cœtus ſacer. Sacer hoc loco ſanctus, aliq̃n ꝓ execrabili ponit̃, vt il- Sacer.
lud, Auri ſacra fames. Sacer itaq; & ſanctus cœtus Apl'oꝝ & diſcipuloꝝ, & ſi eñ fœminæ ad-
eẽnt, viris tamẽ p̃dicãdi euãgelij munus incũbebat. ¶ Afflatu. illo. ¶ Subito occipiẽs, exorſus
potius q̈ incipiẽs euphonia carminis. ¶ Lumẽ ꝟitatis. ¶ Diffundere. diſꝑgere, diſſeminare, nõ
ãt ex ſeſe, nõ ẽi ut Chriſtus ad illos ꝟba faciẽs ait, eſtis vos q loq̃mini, ſed ſpũs patris veſtri q lo-
q̃tur in vobis, ab eoq; cœleſtis demiſſus. ¶ Feruor comitatus. eſt. ¶ Eũtes ꝑ vniuerſum orbẽ. comitor.
comitatus, eũtes actiue dicimus, tñ auctore Diomede, in paſſiua ſignificatõe ꝑ abltm̃ comitor
amico dicimus, vñ & nos in ꝓgreſſu diximus comitatus honoro Naiadũ Dryadũq; cho-
ro Triuiæq; moloſſis. Comito etiam dicitur. Ouidius in decimo quarto, Noſtraq; adulantes
comitant veſtigia, comitatus itaque euntes Apoſtolos ad euangelium diſſeminandum.
feruor. ¶ Solis iuſticiæ Chriſti, iuxta illud. Sol iuſticiæ Chriſtus deus noſter. ¶ Cuius vi &
poteſtate. ¶ Lurida. tetra, mortifera.

Distillat stygio sanies, puruscꝫ refulget
Attrahiturcꝫ lubens animus sub tecta tonantis.
Ceu cũ flammifero valles ꝑcusserit orbe
Decurrens medij Sol celsa cacumina cœli
Aestate in media, soluunt̃ marcida, flaccent
Fumida, viuificum sed quæ ꝑferre calorem
Possunt, conspicua facie detersa renident
Atcꝫ petũt superas cognati luminis oras,
Sic terrã mentes linquũt, & corpore clausę
Cœlestes habitant tractus, cœlestia gustant
Sed labris tantũ, q̃ functæ munera vitæ

Tabo

¶Sanies.e purulẽtis vlceribus peccato℞ defluens.¶Stygio tabo.alios inficiens,anomalum tabo,nam caret omnibus casibus prætercꝫ ablatiuo.¶Distillat.& abscedit,euanescitcꝫ in tantũ ꝙ.¶Animus purus.defæcatuscꝫ sordibus.¶Refulget.splendet,coruscat. ¶Attrahiturcꝫ lubens.nam volente eo id fit,libe℞ quippe hominis arbitriũ etiã in causa est cur fœlices euadamus,siqdem illuminat & trahit deus animũ gratia,trahit aũt volentẽ.¶Sub tecta tonãtis.sub cœlo empyreo,sede videlicet spirituũ beato℞,qui nutu & volũtate dei q tonitru impat & fulminbus beati sunt,non secus autem trahi animũ & defæcari a sordibus sole iusticiæ conueniẽti similitudine putamus, ac corporeus ipse. ¶Sol.cũ. ¶Orbe illo suo.¶Flammifero valles.loca.videlicet infima & subiecta ac cõclusa mõtibus.¶Percusserit radijs.calefœcerit,& eo maxime tempe quo videlicet altior,atcꝫ ob id in eiaculandis flammis potentior inuenit̃. ¶Decurrens cacumina medij cœli,in æstate media.cum videlicet cancri aut leonis quã autumant imaginẽ,ꝓprio cursu occupauerit raptatus diurno motu,& in altissima quo ad nos ꝑtinet abside,& in maiori sublimitate collocatus,tũc em̃.¶Soluuntur marcida.nimio concitata calore,quo pinguis humidacꝫ putredo multiplicatis calido vaporibus extra locum diffundit̃ ac defluit.q̃ ṽo exiccata fumum & vaporem humidũ retinent.

Vallis

¶Flaccent.& ipa.¶Fumida.quæ aũt solida consistunt viuidacꝫ natura atcꝫ ideo. ¶Viuificũ.solis.¶Calorem ꝑferre possunt.vtpote vitæ consentaneũ & conducentẽ generatõi & auctioni,non autem consumentẽ & afferentẽ ꝑniciem corꝑibus,ut elementalis ignis,si violentior sit ea sane ꝑferre possunt suo salubri humore calorẽ,cui si aliqd crudi inest,minuscꝫ concocti digeritur,& ꝓpterea quæcuncꝫ sunt eiusmodi.¶Renident.resplendent.¶Cõspicua.pulchra,& spectabilia.¶Facie detersa.facie emaculata atcꝫ polita,facies autem vniuscuiuscꝫ apparẽtia,vt supra diximus,hinc Verg.in quarto Georgico℞,Curuata in mõtis faciem circumstetit.&.v. Aeneidos,quibus aspera quondam Visa maris facies.& in.vi.non vlla laborum O virgo noua mi facies inopina ve surgit,& q̃cꝫ ꝓ vultu etiam sumi potest,q̃cꝫ diuersam ab ea faciũt accuratiores,quod ante iam diximus,vultum tamen Donatus dici vult q moueat̃,fugaturcꝫ,contra vero formam quæ immobilis sit & naturalis.¶Atcꝫ petũt superas.nitidi aũt illi vapores vbi videlicet crassities ab eis & impuritas ꝓrsus calore Solis depulsa est,ad sublimes illas & altas oras conscendũt,vtpote ad loca sibi conformia ex similitudine.¶Cognati luminis.ꝑfusi enim vapores luce solari,cuius maxime capaces sunt aeris illius puri celsæ regiones, e terra sustollunt̃ suismet formis ad cognata similiacꝫ loca,deest ei ĩpedimentũ,& eam ab illo qui generauit,ꝓpensionem sortiti sunt vt eo tendãt,hæc autem rerum naturalium motio,spiritalem imitatur naturam,quare non de nihilo ducta est comparatio.nam præter ea quæ diximus.notissimũ est apud omnes philosophos atcꝫ theologos,similitudinẽ amoris causam esse,tum illud particularius Platonicis decretum est,exire animas corporeis vinculis solutas, quæ bene in vita ægerit,& migrare sad cõpares stellas,& in nostra illud religione,cõstat amoris in deum intentõe,fœlicitatis æternæ gradus mensurari.¶Sic terram mentes linquunt.quare a vaporum vt diximus,similitudĩe nil recedẽtes,dicimus ꝙ sic terrã hoc est res terrenas & affectus inuolutos,fluxis rebus & temporalibus,mẽtes hoĩm linquũt,& clausæ corꝑe,hoc est ꝑpeditæ corporeis sensibus.¶Habitãt.cõscendẽtes,si paulo altius amoris calore defecatæ fuerint.¶Cœlestes tractus,qm̃ re℞ cœlestium contemplatõi deditæ sunt,ex qua. ¶Gustant animi gustu.¶Cœlestia.diuina,gustant incꝫ non pleno haustu,non ad saturitatẽ.¶Sed labris tãtum.& qdem summis,vt vix inextimabilem dulcedinẽ attingãt.At certe hæ ipæ animæ quæ hac in vita mortali labijs tenus senserant,q̃ dulcis(vt ingt Propheta)& suauis est dominus,

Facies
Vultus.

¶Mox functę munera vitæ mortalis pleno haustu.q̊ad.s.capaces eius fuerũt.¶Semp hiãtes.& sp saturæ, videlicet sunt, nã summũ bonũ ab intellectu creato penitus cõphẽdi nõ pt, iccirco hiant sp, & accidẽtalis q̊q; fœlicitatis successu q̊dam cõpotes q̃unt esse, semp nihilominus saturæ, qm essentiali ut dicũt beatitudinis gaudio indigæ nõ sunt, & ideo nõ iam vtunt̃ rebus pereũtibus, sed. ¶Fœlici.& sempiterna. ¶Pace fruunt̃. hæc tua dona deus. nõ aũt hæc naturæ, sed tua dona deus. ¶Tua munera cœlestis princeps, q mẽtes ĩpas hũano carcere liberatas.

Mortalis, pleno mox haustu semp hiantes,
Et semp saturæ fœlici pace fruuntur.
Hęc tua dona deus. tua sunt hęc munera prĩceps
Cœlestis, supero qui mẽtes pascis in orbe
Diuino ingenio, q vota humana benigno
Intutu comples. stabilemq; infundis amorẽ
Quinetiã fœlix moribũdo in corpe degit

¶Pascis. iugi cõtẽplatõe & cœlesti pabulo &. ¶Diuino ingenio. diuina natura iuxta illud Io. in euãgelio. Egredietur & ingredient̃, & pascua inueniẽt, tua videlicet diuinitate pfruẽtes, & humanitate cõsiderãda & degustãda. ¶In orbe supo. cõtẽti pseuerabũt q idẽ humana oĩa vota benigno et vnico. ¶Intutu. visiõe. ¶Cõples. satias, intutu potiusq; intuitu, qm etiã obtutũ dicimus. Verg. obtutuq; hæret defixus in vno. ¶Et stabilẽ. hoc ẽ indeficientẽ, prsus & ppetuũ. ¶Amorẽ infundis hoc intutu nostri significat̃ cõiũctio intellectus cũ diuino, in qua qdem beatitudo cõsistit, sed inter theologos nõ cõuenit an isthæc coniũctio btitudinẽ initiat, an cõpleat. si qdem Thomas & pleriq; in itellectu fœlicitatẽ primario cõsistere decreuerũt. Io. Scotus & sectatores, in volũtatẽ cõtẽdit, hoc est ille primas intellectu cõcedit iter oẽs aĩæ ptãtes, hic volũtati primatũ defert. neq; eñ in dubiũ vtit̃ nobiliori ptãti fœlicitatẽ cõpetere, sed q nã pstet ptãs ambigit̃, volũtas ne intellectui, an intellectus volũtati, & adhuc subiudice lis est. Videt̃ Thomas hærere Ioã. euãgelistę scribẽti. Hęc ẽ vita æterna, ut cognoscãt te verũ deũ, & quẽ misisti Iesum Christũ, & huic adstipulat̃ Augu. inquiens, Visio ẽ tota merces, cognoscere ãt & videre ad intellectũ adeo ptinere videt̃, ut ãbigi iure neqat, tametsi pte alia ille non de nihilo suspicet̃ ad volũtatẽ primas beatitatis ptes spectare, sed alio loco quom discutienda sat ẽ mõstrasse locũ & cãs ãbigẽdi, cõmẽtatoris eñ ptes excederem⁹, si lõgiorib⁹ argumẽtis rẽ ptrahere & scrupulosius definire niteremur, debet eñ q cõmẽtaria scribit varietatẽ opinionũ afferre. Hieronymo auctore, ut liberũ sit lectori vtgere ad vtrũ maluerit, & q̃uis nr̃a interptemur, nõ tñ iccirco a cõmẽtariorũ lege desciscimus, aut alterutri theologorũ pti piudicamus, si declaratoris tm̃ officio fungeremur, qd sibi cõtextus lr̃e flagitaret expromeremus, ut al's fecimus in expositõe textus Hilarij, & faciẽdũ alijs insinuauimus. ¶Quinetiã fœlix. de fœlicitate futuræ vitæ diximus, eãq; de diuino ĩgenio, hoc ẽ de diuĩa natura in nos pfluere cecinimus, fœlices etiã oñsuri nũc sum⁹ eos q Christi amore iebriati sunt, q̊ ad fœlicitatis esse pt capax nostræ cõdictio naturæ. infirmitati, mortiq; subiecta, ea eñ ex pte vere christianos fœlices dicimus, q̃tenus alterius fœlicitatis pticipes quodammõ fiũt, & arrabonẽ & gustũ tenẽt illius supra modum potandæ fœlicitatis. de qua dixit ppheta. Inebriabunt̃ ab vbertate gloriæ domus tuæ, torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et sane pter id quod syncera est & vera isthæc fœlicitas, congrue hoc etiam loco narranda occurrit nobis, q Christo hymnũ canimus, mirabilia eius opa collaudãtes. inter quæ illa maxime lucent, qbus hostes fidei in stuporẽ cõuersi sunt, adeo vt non possent non credere occulta quadam vi, potestateq; diuina christianos homines agi Ab hac certe longe abest illa fœlicitas, quã & in Georgicis Verg. & in Epodis Horatius, & ĩ Rustico Policianus, terræ colono tribuerũt, & q̃q; finxerũt quodcunq; libuit, non tamẽ describere potuerũt suum illum quem fœlicẽ & beatũ p̃dicabant agricolam. siue ille Serranus, aut Curius aut Cincinnatus, aut qcunq; alius fuerit, qn multis sepiret̃ incommodis, qn multa ei obueniret̃, p quæ non modo fœlicitas, sed frigida illa & rustica quies pturbaret̃, & sane illi multa fœlicitatis donarũt nomine, quæ q possideret ĩfœlix merito nũcuparet̃. Nec pcul a vero est non parũ multa, quæ absinthio plena essent qn & toxica, ut ille inqt, suaderet̃ inuenisse Epicurum in dulcissima illa, quã sibi pposuerat fœlicitate voluptatis, & in sua pariter cupidie Democritũ, q nomine vt quidam ait, non dogmate ab illo differebat, reperisse quæ digna fuga iure censeret, & Ephesio quoq; Heraclito, non tam multa placuisse qn plura displicuerint. & sane ut nõ psequar singulos, Aristoteles ĩ Ethicis multa fœlicitati necessaria pscripsit, q̊rũ ab

Intellect⁹ nr̃ cũ diuino ĩtellectu

ſentia nihil officere chriſtianæ fœlicitati putamus, nõ poterãt illi quos fingebant beatos, etiã ſi bona quæ voluit Ariſtoteles conſequuti, ſi quæ poſtea ſomniauit Auerrois adepti fuiſſent non dolere, non triſtari in ipĩs etiamnũ quas pingebant delitijs, nam multa illis euenire neceſſe erat, q̃ diſplicerẽt, qbus angerent̃, q̃n ipemet Ariſtoteles, q melius reliqs philoſophis fœlicitatis iter emẽſus a ſeipo ſaltem putat̃, in amore tam infœlix fuit, vt pellici ſacra faceret, qua de re q̃ꝗ̃ & alia cauſa ſubtexit̃, anxius fuit, & pulſus Athenis Calcidẽ petijt, & mœrore poſtea nõ cognitæ Euripi cauſæ cõtabuit, ut mittam auariciæ, inuidię & ingrati animi notas, qbus apprime illũ ſuccubuiſſe memoriæ ꝓditũ eſt, non poterãt aũt nõ cõtenti eſſe ꝟi Chriſti amatores, ſi ea etiam illis acciderẽt, q̃ alij noxia putarent,

Ariſtotelis mors

> Qui te ſemꝑ auet, ſemꝑ ſitibundus anhelo
> Pectore conquirit ſolo contentus amore,
> Quē ſpes atq; fides peperit demiſſa ſupne,
> Atq; hunc nõ populi plauſus, nõ purpura regni

ijdemq; fœlices tum erant, cũ alij infœlices eos exiſtimarẽt, cuius rei ſigna omnia dabant̃, nõ modo in quiete ſed in ærumnis, nõ in delitijs ſed in tormẽtis. Et quanta fuerit in eoꝝ animis fęlicitas, hinc poteſt exiſtimari, ꝙ tum ꝓdibat, & ſuæ læticiæ manifeſta dabat indicia, cum doloris & miſeriæ ſigna expectarent̃. ꝓ ſtridoribus iubila, ꝓ vlulatibus cantus, ꝓ execratõibus laudes ꝓmebant̃, nec vni tm̃ aut duobus hæc inerãt, ne forte gẽtes aut pauculos philoſophos, & ſeruum illũ q Aſdrubalẽ interfœcit opponerẽt, hoc omnis ſexus, hoc om̃is ordo, hoc Myriades innumeræ teſtabant̃. Primo em̃ a vitijs omnibus liber animus, diuinũ illud lumẽ induerat, quo æterna vident̃, quo guſtant̃, q̃ mũdi delitiæ omnes p̃ſtare nequeũt, idq; animo gerebãt, quo q fruit̃ fœlix, quo q caret ſꝑ deſiderioꝝ varietate torq̃tur, nãq; ille. ¶ Degit habitat. ¶ In corꝑe moribũdo. morti obnoxio, eiq; identidẽ ꝓpinquanti & morienti magis q̃ viuenti ſimillimo. De nominibus in bũdus nota ſignificatio, & lis inter grãmaticos, qua de re Gellius. Priſcianus, Laurẽtius Vallen̄. alij. in corꝑe igit̃ moribũdo, ſeu moriẽti ſimili, ſeu pleno mortis iamiã ꝓpinquantis & accedẽtis, fœlix eſt ea qua diximus fœlicitate. ¶ Qui te. Chriſte. ¶ Semꝑ auet. hoc eſt ſummo cõplectit̃ deſiderio, quod ꝑ hoc ꝟbum auet exp̃ſſimus, a quo auidus & auidior, & auidius & auiditas deriuata eſt, aueo ꝓ deſidero, integꝝ eſt, ſed ꝓ ſalue defectũ patit̃, dicimus aue, & auete dũtaxat, tametſi aliq nõ fugiãt infinitũ auere. ¶ Semꝑ ſitibũdus. ſiti aię .i. rõali deſiderio æſtuãs. ¶ Anhelo pectore. inq̃eto nec ſaturo terrenis rebꝫ. Fœciſti, inq̃t Auguſtinus deo loquẽs, nos ad te, & inquietũ eſt cor noſtꝝ donec req̃eſcat in te, & Chriſtus Samaritanæ loquẽs id ſignificauit. q biberit de hac aqua ſitiet iteꝝ, ſed q de ea quã ego dabo ei biberit, nõ ſitiet iteꝝ, ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternã. ¶ Solo contẽtus amore. ſola charitate, quæ vt inq̃t Thomas, eſt quædam hominis ad deũ amicitia, bellum em̃ nobis cõtinuum ꝓpoſitum eſt q poſiti ſumus, & inter inſidias, inſultuſq; dæmonũ, mũdiq;, ac ꝓprij ſenſus oblectamẽta, & inter illam quam diximus ad deũ amicitiã & pacẽ. quæ eſt rectitudo volũtatis, & cũ dei volũtate concordia, qd em̃ inq̃t Leo, eſt pacem habere ad deũ: niſi velle quod iubet, & nolle quod ꝓhibet, ſi ergo iſto amore contentus eſt qſpiam, amore inq̃. ¶ Quē ſpes atq; fides peperit. fœlicitati initiat̃. fides p̃currere oĩa oꝑa debet, de qua inq̃t Apoſtolus. Iuſtificati ergo ex fide pacem ad deũ habeamus, deinde ſpes ex qbus amor parit̃. ſed nõ q̃libet fides & ſpes, ſed. ¶ Demiſſa ſupne. dono videlicet dei infuſa menti. ¶ Atq; hũc non populi plauſus at ille q Chriſtũ ſitit reꝝ terrenaꝝ in eo ſitis reſtinguit̃, & vitioꝝ cura langueſcit. Septem ſunt capitalia vitia, q̃ꝗ̃ aliq octo maluerint eſſe, de q̃bus, & nos in libris de morte Chriſti & propria cogitanda diſſeruimus, & in Stauroſticho etiã ip̃a retudimus, tanq̃ infeſtantia noſtram ætatẽ. Hic aũt & ordine alio numerant̃, & tanq̃ a Chriſti amatoribus aliena recẽſent̃. Primo ſuꝑbia, q̃ inordinate appetitus excellentiæ definit̃ ꝑ populi plauſum atq; fauorẽ, & regni purpuram exp̃ſſa, nam ꝑfectum Chriſti amatorẽ iſthæc non infeſtant, vtpote q mũdi huius gloriam & honores nõ modo nõ appetit ardẽter, ſed contemnit & ꝓſequit̃ odio, ſi ip̃m videlicet amorẽ aut refrigerare, aut extinguere animaduertit. monſtrat̃ ei lumine illo quo æterna vident̃, non om̃is hoĩes humanæ poteſtatis aut gloriæ faſtigio natos, eodemq; monſtrat̃, eos etiamnũ q apti ad conſequendã gloriã, & obtinẽda imperia vident̃, falli ſæpenumero reꝝ & tempoꝝ occaſione, falli clientelis & expectatõe ſequatiũ populoꝝ. tum illud aduertit, angi ſꝑ & cruciari ꝓrſus illos, q fauoribus capiũdis inhiant, & ad honoꝝ culmina ſuſpirãt, ꝙ ſi eis etiam affluant quæcũq; poſtulãt, fluxa tñ eſſe illa omnia, momẽtanea, caduca, quod gentibus q̃

Noĩa in bundus

Aueo Aue.

Septem vitia

q̃ꝗ naturæ,luminis beneficio,monſtratū eſt,quo circa Pindarus in laudem Pythonici cuiuſdā
canit ολβοσ ολουκεσ μακρον ανδρων ερχεται.& Euripides ο μεγασ ολβοσ ου μονι-
μοσ εν βροτοισ.Fœlicitas nō ad longū aduenit hominibus,magna fœlicitas nō ſtabilis mor
talibus,& ſane ſi nō ꝑmanet,diffluit atq; relabit̄,tumq; illi gignunt̄ in animo cruciatus ſupra
quā dicere poſſumus intollerabiles,cū ex honore & gloria in ignominiā mortales delabunt̄,
qui eam.ſ.prius immenſa cura quæſierant,ꝓprium em̄ hoc illis omnibus q amant peritura,

Vexat,non fuluo rabies accēſa metallo
Diſcrutiat,miſeri pereunt diſpēdia ventris,
Inuidiæ ſtimuli flaccēſcūt,ſpurca libido
Exulat,ignaui moles dirumpitur oci,

quorum amiſſiōe dolor ob-
orit̄,qua de re in carmine q̄-
dam noſtro,cui titulus votū,
cecinisſe recordamur.O miſe
rum mortale genus,cui tri-
ſtia rebus Succedunt lætis,&
amaro ꝑlita ſelle Pocula,de
calicis melliti margine manāt
Quicquid em̄ præſens dulci oblectauit amore,Amiſſum querimur,& amaro verba dolore
Saucia mens fundit,renouatq; in pectore vulnus.Diſcite mortales fluxis non fidere rebus,
Nec nutabundæ ſemꝑ,ſemperq; labanti Fidere fortunæ,nam qui pereuntia firmis Prætu-
lit,inſtabili momento nixus,anhelo Pectore depoſcit,quod mox deploret adeptus,Aeterno
præſtat perituros ꝑdere amores,Aeterno ſine fine deo ſine fine fruendum.Quem deum finē
omniū,ſi nullo nobis fine fruendum cogitemus.vitia iſta quæ diximus,non diſtrahent ani-
mum,& abalienarent vili mercede rerum corruptibiliū,ac momentis ſingulis iugiter dilabē-
tium & pereuntiū,itaq; Chriſti non rerum fluxarum & inſtabilium amatorē,non dimouent
a tranquilla animi quiete & fœlicitate.¶Populi plauſus.popularis aura.& vani blandientis Purpura
plebis rumuſculi.¶Nō purpura regni.Non libido dominādi,& ambitio primatus.Purpu- regum.
ra inq̄ꝗ ea qua reges vtebant̄ & conſules,etiam & ſenatores,poſtea regum inſigne fuit,nam et
iugum & ſatellites,& thronū & corona & αλουργιδα.ipam hoc eſt purpureā veſtem reges
præ ſe ferebant,vt ſcribit Theodoretus in diſputatōe de oraculis.Nos purpurā dumtaxat ci-
tauimus,quā regum etiā inſigne fuiſſe Nonus poeta cecinit in Dionyſiacis de eius colore ſcri
bens τω ποτε μουνω φαιδρον αλιχλαινων ερυθαινετο φαροσ ανακτον.quæ certe tin Auaritia
ctura ipos Chriſti amatores.¶Non vexat,ſolicitat,torquet,animo cruciat.¶Non fuluo me
tallo.periphraſis eſt quo auariciæ vitium innuit̄,fuluum epithetum auri ꝓprium.Vergil.ful- Fuluum.
uum mandunt ſub dentibus aurum.& Tibullus,Diuitias alius fuluo ſibi congerat auro.a ful
gore dictū eſt nomē,& auro tribuit̄ potiſſimū & leoni.¶Rabies.inanis appetitus & metas rō-
nis egrediens.¶Diſcrutiat.moleſtat,anxium reddit & inquietū.Diſcrutior animi & animo & Diſcruti-
animū dici poteſt,ut Diomedes notat.¶Miſeri pereunt diſpendia ventris.gulæ videlicet viti or.
um faceſſit & exulat,& recte diſpendia,quoniā nō modo animus vitio patit̄,ſed etiam euane Gula
ſcit & conſumit̄ cenſus,ut accidit Apicio Romano luxuria gulæ diffamato,vt Phoco Phoci Phocus
onis filio,q paternas opes ꝓdigo luxu cōſumpſit,ob idq; Atheniēſibus tanto fuit odio,ut q
cunq; illi obuiā factus eſſet,vituꝑatorē illū ſui gn̄is appellaret,ut ꝓdidit Diogenes Babyloni-
us.Spartani quoq; id vitiū ꝑoſi,atq; adeo reipub.noxiū arbitrati ſunt,ut Gnoſippū eo inſig- gnoſipp.
niter maculatū,vetuerūt Ephori ne cū iuuenibus obuerſaret̄,auctor eſt Agatharchides Gnidi
us apud Athenæū.¶Inuidiæ ſtimuli.aculei videlicet & tormēta inuidiæ qua Siculi nō inuene- Inuidia
re tyranni,ut inq̄t ille,Maius tormētum.¶Flacceſcūt.demittunt̄,obtundunt̄.¶Spurca libido
illiciti cōcubitus & oblectatōes venereæ ſpurcæ,obſcenæ & fœtidæ,ſuibus cōgrue,ideoq; vt
opinor,ea aīalia Veneri gētes ſacrificabāt,quod ex Antiphanis,Callimachi,Zenodonti mo
numētis colligit̄ apud Athenæū,inter q̄ iſta ꝓdunt̄ αργειοι αφροδιτη ου θυουσι και η εορ Luxuria.
θη καλειται υστηρια.i.v̄bum ex v̄bo,Argiui Veneri ſuem ſacrificabāt,& celebritas vocat̄ ſu
illa.Sane viderūt illi inter tot tenebras,immūdum aīal immūdæ libidini cōgruere.Diximus
nos ſpurcā libidinē,ut venereos actus ſignificātius exprimeremus.multæ em̄ ſunt libidis ſpēs
q̄ꝗ ꝗ ſoleat accipi ꝓ ea q̄ dr̄ venereoꝝ cupido,de qua ita Auguſt.xiiij.lib.de ci.dei.Cū igit̄ ſint
multaꝝ libidines reꝝ,neq; cuius rei libido ſit addit̄,nō fere aſſolet aīo occurrere niſi illa q̄ ob Libido.
ſcenæ ꝑtes corpis excitāt̄,hæc itaq; libido.¶Exulat.longe abeſt a Chriſti amatore,dictū meta Exul
phorice,qm̄ exul dicebat̄ grāmaticis,q̄ſi extra ſolū vagus.¶Moles ignaui oci.Oci ꝓ ocij.vt
ꝑaupis & tuguri,& Antoni gladios.Eſt aūt apocope figura vel ſynęreſis,ſignificat̄ v̄o acedia Acedia
& triſtitia,cuius mole,pōdere videlicet & grauędine,cū piger animus,tum pigerrimū corpus

reddit ad obeūda ꝩtutis officia, quin & imbecillū, infirmū, & mortiferis morbis obnoxium, ſic omnes fere q ocio & gula, & Venereis abutunt. Multaq; rei huius exempla apud pleroſq; & apud ipm Athenæū hoc in ope nobis frequēter citatū, contraq; vitæ diuturnitas, & robur corpis ex labore & cōtinētia coitus, & tempantia victus, pdit, & hāc ſnīam q̄ recenſet a nobis
Gorgias. latine, de Gorgia Clearchus græce memorat. Gorgiā itaq; pdunt ſupra centū annos vixiſſe, interrogatū ꝩo, qua nam victus rōe vſus, oim ſenſuum itéger tot ſeculis pduraſſet, nihil inqt

Iræ ignis moritur ſupero cōſumptus ab igne
Hinc vaſtas alacer Libyæ ſitientis harenas
Lætus, & inſidas Syrtes & inhoſpita Tauri

vnq; voluptatis grā pegi, eadē pene de illo Demetri9 Byzāti9 repetit. Nō vnū aūt ſed mille eſt inuenire, a qbus Chriſti amor eas quas diximus, volu
Iras ptates eliminat, eodēq; amore. ¶ Iræ ignis. accenſio & inflammatio ſanguinis cū circa cor ebullit ob vindictæ appetitū. ¶ Morit. extinguit, ſic & ignis mori dr cū extinguit & ſuffocat. ¶ Supero cōſumptus ab igne. ab igne videlicet diuini amoris, cuius gratia nō modo vindictā appetimus, ſed irrogatas iniurias cōdonamus, dicit autem
Ignis pter id philoſophica rōne, ignem cōſumi terrenū ab igne ſpiritali maioris vtiq; poteſtatis, nā maiorem ignem minori exitio eſſe ſcribit Theophraſtus in libro de igne, quem ſupra citauimus in hanc ſententiā. Ignis aūt generare ſeſe atq; corrūpere natus eſt, generare qdem minor maiorem, maior minorē corrumpe. Idem autem eſt ignem corrumpi, ac mori & extingui, ab iſtis itaq; vitijs, de qbus cum alij, tum pcipue Thomas in ſecūda pte ſummæ theologicę diſputat, & nos in libris de morte Chriſti & ppria cogitanda diſſeruimus, monſtrantes quo nā pacto Chriſti contemplatōe facile poſſent eliminari, & noſtræ quoq; mortis meditatōne diſpelli, abſtinet fœlix ille vir, q ea contemplatōe non ꝩbis, ſed re ipa inebriatus, terrena cōtemnit, aduertens ꝙ velox eſt depoſitio tabernaculi corpis noſtri, ut de ſe Petrus inqt, & ꝙ vanitati vniuerſa creatura ſubiecta eſt, quēadmodū Paulus ſcribit ad Romanos. Et vita noſtra Iacobo confirmāte, vapor eſt ad modicū parens. quod nec gentibus naturæ lumine fuit, prſus abſconditū, canēte Pindaro in Pythio quodam hymno σκιασ οναρ ανθρωποι. i. ꝙ hoīes ſunt ſomniū vmbræ. Dixi naturæ lumine, ſi tñ nō a ſacris auctoribus ſuffuratus eſt, quod fuit gētibus peculiare, vt aſs monſtratū. ꝙ ſi nō ab illis quos noīauimus Apoſtolis, q tempe poſteriores fuerūt, forte a Prophetis & a Iob, q ſcripſit dies ſuos velocius tranſiſſe q̄ a texente tela ſuccidit, & vitā ſuam ventū eſſe recordat, ac ne de ſe tantū loq videret, de hoīm gñe ope pcedente id intulit. Homo ingens, natus de muliere breui viuēs tempe, repletus multis miſerijs, q quaſi flos egredit & conterit, & fugit velut vmbra. cui ille ſomniū adiecit, ſed rectius flore exprimit cito cōterito. Ab eodē quoq; Iobo videt ſuā illā ſnīam deduxiſſe Timocles Comœd9 hoīem videlicet aīal eſſe natura laborioſum, & vitā illi multa afferre incōmoda ſolere, ita ille græce ωταν ακουσον ηντισοι μελλω λεγειν ανθρωποσ εςι ζωον επιπονον φυσει και πολλα λυπηρα ο βιοσ εν εαυτω φερει. q ergo inania vota calcauit, & ſitim rerꝝ terrenarum, necnon pereūtis vitæ nimiā ſolicitudinē abiecit, hic nil cupidus, nil timidus eſt rerꝝ, q̄rꝝ vel amore, vel odio cæteri diſcruciant. ¶ Hinc vaſtas alacer. oſtēſo ꝙ homini vere chriſtiano, vitia nō dominant, ſequēs eſt ut monſtremus, & exemplis poſtea cōfirmemus (quod veteres illi prſus nō effecerūt) qcq; eum aduerſi nō poſſe turbare, & a ſolida illa & tranqlla pace animi dimouere, qn lætus in exilijs, in piculis, in tormentis, in cædibus pſeueret. hic igit. ¶ Steriles harenas. harenoſa deſerta. ¶ Sitientis Libyæ. humore carentis, & nimio calore peruſte, ex
Alacer. quo ſitis accendit. Verg. ſitientes ibimus Aphros. alacer lenis, alacrem alij tanq; alis acrem interpretati ſunt. Pedianus nō lacerꝝ ſed integrum ſenſibus exponit. ¶ Lætus. inq;. ¶ Et inſidas
Syrtes Syrtes. Geminæ ſunt Syrtes, parua poſt Carthaginem, quæ & Lothophagita nūcupata, poſtq; ad ortum Solis altera. Syrtium aūt illud periculum ingens, quoniam exiccat interdum & velut abſorbet aqua dum excreſcit, vnde & nauigia incidūt frequentiſſime, ut Strabo ait, in breuia id eſt vadoſa. Verg. in breuia & Syrtes, ſyrtes autem a trahendo dictæ, Minoris mille et ſexcentorꝝ, maioris vero quinq; milium ſtadiorꝝ ambitus pdit. Mela. Saluſti9, alij de breuibus & Syrtibus quæpiam cauſam in ventū referūt, nōnulli q ſub terra interdū erumpat, in-
Taurus terdū retrocedat, ex quo aquarꝝ ille hauſtus, illa eructatio. ¶ Et in hoſpita Tauri. Taurus mons
caucaſus Ciliciæ, idem ille apud multos Caucaſus noiat, quē inhoſpitalē q̄q; nūcupauit Horatius. Curtius a Caucaſo Taurꝝ diſtinxit, qppe q ſexto de geſtis Alexādri libro ſcribit, Caucaſi dorſum

Asiam ꝑpetuo iugo diuidere, atq; hinc subire Ciliciam, illinc fretū Caspiū & Araxem amnē, & alia Scythiæ regionis deserta spectare. Tauꝝ vero secūdæ magnitudinis montē cōmitti Caucaso, & a Cappadocia se attollentē, Ciliciā petere, Armeniæq; mōtibus iūgi, atq; tot iuga sic inter se veluti serie cohærētia ꝑpetuum habere dorsum, ex quo Asiæ omnia fere flumina, alia in rubꝝ. alia in Caspium, alia in Hyrcanum & Ponticū decidere. Miror aūt Caspium distinxisse ab Hyrcano, quē alij eūdem cum Caspio putant. Herodianus in tertio historiaꝝ Tauꝝ scribit inter Ciliciā & Cappadociā dorsum erigere, & nationes discriminare, orięti ac septētrionibus subiectas. Eustathius Caucasum Tauri ꝑtem quodā loco dicit, & extendi versus Saturniū pelagus, eiusq; ꝑtem facit montes Rhipheos. Idem alio loco videt̃ consentire Dionysio a similitudine tauꝝ nūcupatū, ꝓdit tn̄ alios a magnitudine idipm nois̃ sortitum, qm̄ tauri & boues apud antiquos magna & violēta significabāt, vn̄ nōnulli voluere βου adiectiuā ꝑticulā initiū significādi sumpsisse, idem & Craugus dictus est a noīe viri, q ibi sepultus honoraret̃. quo etiā in loco eēnt siluestriū deoꝝ antra, aliter nihilominus de Craugo Straboni decernere placuit in hūc modū ο κραυγος ορος εσιν εχων ακρας οκτω και πολιν ομωνυμον ενθα μυθευεται τα περι χιμαιρας και φαραγξ εκ χιμερα, hoc est craugus mons est habens summitates octo, & vrbem cognominā, vn̄ fabulæ de chimera ꝓdiere, vallisq; ibi est nomine Chimera. Addit p̄terea Anticraugon quoq; montē esse illi videlicet oppositū, sed em̄ Tauꝝ septētrionalē inuenio, a quo & Tauroschytæ incolæ, cuius Herodotus meminit & Dionysius, & alij. Veꝝ Tauros Scythicā gētem nō a Tauro monte, sed a tauro animali cognomē traxisse volūt nōnulli, quoniā ibi videlicet Osiris boues iūgens, terram arauerit. Apud Strabonē quoq; sunt Norici tauri, ab ijs quos diximus diuersi. Arbitrat̃ Eustathius Scythicū hūc Tauꝝ montē, in quo & Chimerij & Taurica Cherronesus magnitudine & figura, ut aliq volūt, Peloponeso similis ꝑtem esse orientalis tauri, quē nōnulli veteꝝ suspicati sunt ab īsulis Chelidonijs incipe. ex Pamphilia ortū ducere putauit Dionysius, & adusq; Indos penetrare. Tauꝝ aūt animalis cognominis similitudine vocari, ob acutū caput, & qa ut ille inqt οξυκαρηνος ολευς ουρεσιν εκτασιοισ. Strabo etiam diuidi Asiā a Tauro scribit, ab occasu ad aurorā cōuerso, cuius finis sit Ileon indico mari cōiunctū. Idem alio loco scribit, ab Hyrcano mari versus aurorā, mōtes esse ad indicū vsq; pelagus ꝓtensos, quos Græci Tauꝝ appellēt, q a Pamphilia & Cilicia, & ab occidēte eousq; ꝑpetui sunt, varijs tn̄ nominibus, eam vero ꝑtem q̃ post arios est, a Macedonibꝰ Caucasum, ab alijs alio noīe vocatā. Arrianus voluit a Michale monte, cui e regione iacet insula Samos, Tauꝝ montē principiū habere, & Pamphilioꝝ & Cilicū terrā diuidere, indeq; ad Armenios & ad Medos vsq; penetrare. non ita tn̄ Philostratus cēsuit in vita Apollonij q principiū tauri Caucasum facit. q p Armeniā, Ciliciā, Pamphiliā adusq; Michalē ꝓcedat, q̃ in mare quod Cares accolunt desinēs, Caucasi finis putat̃, nō aūt principium, ut nonnulli dixere. Nam Michales altitudo non admodū magna, Caucasi vero summitates adeo p̄celsæ, vt ab ijs Sol videat̃ scindi, & Mediam ab India scribit eo monte disterminari, q altero cubito in Erythræum mare descēdat, sed utcūq; dicat̃, vel Taurus; vel Caucasus, vel noīe etiam alio nuncupet̃, cuius cacumīa difficile incolunt̃, nec ipius solum mōtis ad quē superādū. xvij. dies exercitus Alexandri cōsumpsit, sed alioꝝ etiam culmina, cacuminaq; hospitijs carēt, glacie, niuibusq; referta, nihili tn̄ ducit ille isthæc incōmoda, qn & feruidus igne diuini amoris. ¶ Enatat amnes Rhiphæos. gelidissimos emanātes a Rhiphæis montibus, q sunt supra Arimaspos, e qbus flat frigidissimus Boreas, de ꝑpetuis niuibus exhalans. Scribit aūt nec semel Eustathius in cōmētarijs in Dionysiū, Rhiphæos ipos Scythiæ montes sine aspiratōe, quam tn̄ adhiberi voluerat Seruius, ad differētiā Ripeorū Arcadiæ montium. ipē idem. ¶ Syluas. inhabitat. ¶ Horrentes. ex solitudine & feraꝝ sæuientium periculo, nil pauidus sed. ¶ Iucundus. putans id genus vitæ. ¶ Victus amœni delitias. Amœna qppe auctore Seruio, loca voluptatis plena, q̃si amunia, q̃re nil p̄stātes inqt īmunes vocamꝰ, nec secus id. ¶ Pēsat. acsi. ¶ Placidæ villæ oblectamīa. qbꝰ solatia & aīmi laxamēta curis onusti q̃rimꝰ, enactꝰ eēt, nec secꝰ. ¶ Cēset, existimatq;. q̃ q expetūt ¶ Vrbis illecebras & cōmoda.

Culmina ꝑtransit, Rhiphæos feruidus amnes
Enatāt, horrētes syluas iucūdus amœni
Delitias victus, placidæ oblectamina villę
Pensat, & illecebras vrbis & cōmoda censet.

Craugus

anticraugus

Tauroscytæ.

Tauri populi.

Michale.

Rhiphæi

Amœna

¶Nil metuens.horrendi.¶Cupiens ue nihil.illecebrosi & mollis.¶Securus ab omni incursu
carnis.s.mūdi,dæmonis.Nil em̄ tam atrox,tam terribile,ut pfecti animū christiani pturbet,et
Cura. pbeat curam illam,quæ ideo dicta quasi cor vrat.Secu℞ em̄ sine cura interptant̄ grãmatici,
Secu℞. cura aūt hæc anxietas hoc loco est cōsequēdi,aut retinēdi,aut nō amittēdi rei fluxas & pereun-
tes,iuxta illud.Non cōtristabit iustū qcqd ei acciderit,quam sentētiam in fine theorematū de
fide,& pbauimus,& explicauimus,tametsi iustus ipe sæpe tentet̄,nam ut inqt Leo,insidiãti di-
abolo hoc innumeris tentati-
onibus laborat̄,vt hoīem ad
supna nitētem,aut aduersa ter
reant,aut secūda corrumpãt,

Nil metuens, cupiensve nihil, securus ab omni

sed maior est inqt,q in nobis est,q̃ q aduersum nos est,& pacē cū deo hn̄tibus,ac semp patri
cū toto corde dicētibus,fiat volūtas tua,nulla pualere certamina,nulli possunt nocere confli-
ctus.Nec ab re certe id ab eo dictū puto,nostræ em̄ volūtatis ad diuinã volūtatem vnio atq̧
cōcordia,nostræ fœlicitatis est causa,sed diuersa qdem,hac de re Parisiēses theologi placita,p
Thom. didere.Thomas Aqnas,acerrimo vir iudicio,& excellēti doctrina,in primo cōmētario℞ in
Aqnas. theologicas snīas,decreuit cōformē nostrã volūtatē diuinæ volūtati in hoc & esse & dici de-
bere,vt id velit qđ ipa nos velle voluerit,& ad eūdem finem.i.diuinã grãm,quo vniuersã ei⁹
opa destinant̄.hoc aūt fini illud efficiēti causæ rn̄dere cēsuit,ex charitate v̄o id fieri oportere,
q̃ q̃to intētior,tãto euadit actus humanæ volūtatis dei volūtati cōformior,idq̧ formalē re-
spicere cãm voluit,sic ad materialē ptinere q̊d ei volūtati pponit̄ appetēdū,eidēq̧ illi incidēs,
illiusq̧ obiectū dicit̄,seu rem volitã dicere malueris,qua de re multæ disceptatiōes psiliere,nã
Volūtas nr̄a cum dei volū tate quō cōformet Thomas volūtatē nostrã cōformari diuinæ volūtati oportere decernit,hoc est idipm quod
ãncedente volūtate illa vult,nos velle debere,de volūtate v̄o cōsequenti,q̃ nisi aut ope,aut re
uelatōe nobis solet manifestari,q̃q̧ ei etiã cōformari humanã debere volūtatē dicat,diuersos
tn̄ appetitus cōsiderãdos arbitrat̄,est em̄ in nobis & sensus appetitio & naturalis volūtatis in-
clinatio,& eius quoq̧ deliberatio,quare fieri posse vt pie qspiam doleat de morte patris,aut
alterius graui iactura,quē tn̄ deus mori voluerit & vexari.satis em̄ esse diuinæ his in rebus or
Thom. dinatōi ex integro nō reluctari.Eadē pene Romanus decreuit Aegidius,alīj,vt Thomas Argē
Argētin̄. tinēsis,& Græqo.Ariminēsis putarūt debere hoīes volūtatē suã quacūq̧ in re diuinæ volūta
ti cōformare,qbus acriter resistit Alphonsus Tolletanus,eo℞ dissoluēs argumēta,& aucto-
ritati Canthuariēsis Anselmi nixus,statuit solū id homini q arbitrio polleat,quo ad hoc atti-
net incūbere necessario,vt volūtati diuinæ ppriã volūtatē cōformet,omni in re quã de⁹ vult
eum velle,vbi.s.id sibi innotuit.Idē fere ex Parisiēsibus etiã putauit Durãdus,nec dissentit Au
reolus,eiusq̧ snīæ ãn̄ illos Altisiodorēsis fuit,cuius meminit Bonauētura,scribēs fuisse q cre-
derēt eos q oia volūt q̃ deus vult,pfectos esse & sup erogatōis(ut aiūt)id opus esse,atq̧ ad ęter
næ vitæ statū ptinere.Obligari aūt nos ad id solū quod vult ipe nos velle,id aūt esse velle q̊d
pcipit,& nolle quod phibet,facilē aūt viam hãc esse dicit,sed nō pbat,alia incedens,quã pau-
cis pcurrere nō possumus.sed inter vtrãq̧ quodammō mediū se posuit,namq̧ nō omnia q̃
vult deus,nos velle oportere cēset,sed q̃dam,quæ etiã opus esse ut innotescant,nixus vt vide
tur,plurimū auctoritate Vgonis,q pter volūtatem deitatis,rōnis quoq̧ voluntatē,& pietatis
& carnis excogitauit,cum prioribus aūt illis dumtaxat videt̄ consentire Ioan.Scotus in.īj.cō-
mentario distinctōe.xxxvi.& Ioan.Gerson.At mihi sane videt̄ calumniã pati merito nō pos
se eos q asserūt debere id nos velle,quod deū ipm̄ nos velle cognoscimus,ut ostendemus,sed
quoniam volūtatis ãncedentis & consequentis meminimus,oportunū putamus de illis nō
Volūtas ãn̄dēs & cōsequēs uoluntas bn̄placiti & volun tas signi nihil dicere,,atq̧ etiam de volūtate beneplaciti & signi mentōem facere.Volūtas igit̄ antece-
dens dei,ea dicit̄ a Parisiensibus theologis,q̃ respicit naturã & ordinat̄ in bonum.Consequēs
vero est,qua ea quæ deus vult ope complent̄,q̧ ad primã ptinet,vult oēs hoīes saluos fieri.
quod attinet ad secūdã,vult damnari q cum mortali pctō ex hac vita decedūt.Beneplaciti vo
lūtas,dispositōem seu beneplacitū dei significat,& nihil est aliud q̃ deus efficaciter volens,hęc
semp implet̄,& iuxta hãc dicit̄,omnia q̃cunq̧ voluit fecisse deum.Signi vero volūtas,signa
voluntatis dicunt̄,illa & vna & ppria,hæc multiplex & quasi per metaphoram dicta,qua scri
ptum est.Opera domini exquisita in omnes volūtates eius.quinq̧ autem diuinæ voluntatis
signa censeri solent,pceptum,phibitio,consilium,pmissio,& opera,quæ signa per propriam
rationem,per diuinam scripturam,per leges & consulta prudentium depræhenduntur,&
tanq̧ per indicia quædam manifestant̄,ut monstrauimus in fine theorematon de fide & ordi

ne credendi,ſed vtcunq; dicat̃,illud videt̃ nõ poſſe nõ ꝓbari,ut id homo velit,quod deum ſe velle nouit,ſeu id lectõe ſacræ,diuinæq; ſcripturæ,ſeu idipm humanis legibus rite poſitis,vel alioꝝ cõſilijs,vel ꝓprio rõnis lumine,vel diuinæ reuelatõis radio ꝑceperit,itaq; ſi id voluerimus quod ille nolle nos velit,praui erimus.ecõtra pij & recti,ſi id quod velle nos uoluit.q̃ velut cõcordia cũ deo inita,fœlices erimus.namq; nil p̃t aut nobis aut alijs euenire,qđ deus noluerit,aut ꝑmittẽdo,aut faciẽdo.quare nil etiam quod noluerimus poterit nobis contigiſſe,ꝗ nil.ſ.volumus niſi quod deũ nos velle ꝑcepimus,eoq; modo,eaq; mẽſura,quapropter ꝗ ita inſtitutus,& ſi exurierit,ſi pauꝑtate vexabit̃,diues nihil ominus erit,quoniã ꝗcquid vult habebit,qui.ſ.nihil aliud vult,q̃ quod deum ſe velle ꝑcepit,ſine cuius volũtate,nec folium cadit ex arbore.igitur

Incurſu,& vaſto pauꝑ dominatur in orbe
Tecũ namq; habitat,teq; ille potitus amato
Solus qui vaſtæ potis es complere capacem
Affectũ mentis,ſolus compeſcere diram
Ingluuiem,& ſedare ſitim,ſi fonte recluſo
Sacrati lateris largum præbere liquorem
Decernis placidus,quo rubri nectaris hauſtu

¶Pauꝑ vaſto dominat̃ in orbe.nam in eo regnum eſt dei,iuxta Apl'm,Regnum dei intra vos eſt.tam alacer ei animus in pauꝑtate degẽti,tam compos eſt voti.tam plenus gaudio,q̃ ij ꝗ latis regnis imperitant,& multo certe amplius,quoniã eos illa ip̃a cruciant quæ poſſidentur.hic liberius & fœlicius poſſidet,quoniam in deo illa ip̃a nactus eſt,nil turbatus aduerſis,nil ſecundis rebus elatus,cui conſtat quæcunq; acciderint a dei voluntate,vel faciente,vel ſinente deduci,quin & illa ſpernens,ſi ita ſe ſpernere deum voluiſſe deprẹhenderit,cumulatius poſſidebit,iuxta illud.Quicqd calcauerit pes tuus tuum erit.poſtq̃ em̃ cognouit auocandam eſſe mentem ab amore rerum,quæ fluunt,labunturq; continue,& in æterna in deum referendam,illuc omne ſtudium contulit,& illico eſt fœlix.Figura aũt loquendi antiqua & apud Vergilium.vt Etruſca Danai dominant̃ in vrbe.vnde ꝓ vaſto orbi,in orbe vaſto diximus Chriſti amatorẽ dominari,& cur ita dominet̃ cauſa ſubdit̃.¶Tecum namq; habitat.utpote deo cõiunctus,qui vera eſt,& ut ſic dixerim,ipſiſſima fœlicitas.¶Teq; ille potitus amato.cõiunctio autem iſta amore naſcitur,quo veluti tenaciſſimo glutine humana mens deo coniungit̃,eoq; fruitur,nil aliud optans,qm̃ plena eſt & ad id facta.potior cum ſeptimo caſu cõſtruximus. Potior
ſic & Verg.Polydoꝝ obtruncat & auro Vi potit̃.cum genitiuo item conſtrui ſolet,Cicero rerum potiri volũt.cum accõ item,Terentius.patria potit̃ commoda.& Ouidius,potiturq; cupitam.& añ Lucretius.Et ꝗa multaꝝ potit̃ primordia reꝝ.¶Solus ꝗ vaſtæ.tanta em̃ humanæ capacitas mentis,ut ea ſolus implere deus poſſit,niſi eĩ illuc ꝑuenerit,ſemꝑ appetit terrena,ſemꝑ fame & ſiti reꝝ pereuntiũ macerat̃,& contabeſcit.Fœciſti inqt Auguſtinus,quod & alſ diximus,nos dñe ad te,& inq̃etum eſt cor noſtꝝ donec reqeſcat in te,id aũt fit in alia quæ futura eſt vita ꝑfecte,in hac ip̃a quoquo modo dum Chriſtũ.ſ.diligimus,ꝗ ſolus potis eſt,ſolus valet implere capacẽ mentis affectũ.potis aũt & pote in eodẽ ſignificatu inuenit̃,ſed diuerſo modo.Nam potis cum ṽbo ſubſtantiuo,pote ṽo abſolute,ut non pote.Itaq; ſolus Chriſtus potis eſt id quod diximus,efficere ꝗ nos etiam beat.¶Si fonte recluſo &c̃.ſi eius cogitãdæ mortis noſtri amoris gratia facultatẽ condonat,ſi noſtræ redemptõis ſacramentis inebriat,ꝗbus æternæ fœlicitatis pignus elargitur.¶Rubri.ob id quod de ſanguine locuti ſumus,cui ruber ineſt color,rubri nectaris mentõem fœcimus.Sed & antiqtus nectar ip̃m rubꝝ appellatũ eſt,ut apud Homeꝝ in hymnis conſpicuum eſt,eſt autem apud eos nectar,id quod apud nos non obnoxium morti ex νη priuatiua particula,& κτινω occido,& ambroſia id quod immortalitas ex α priuatõis particula & βροτος mortalis nectar ſumptum etiam eſt,vti apud Macrobium,pro ſumma & puriſſima parte materiæ,quæ in potum dis p̃beretur,ſicuti lethe pro infima quæ in potum cederet animaꝝ,tametſi Lethe etiam fluuius ſit Aphricæ,Straboni,Plinio,Lucano.Nectar item ꝓ lacte ſumptum apud Ouidiũ in.xv.pleno quæ fertis vbere nectar.ꝓ melle apud Calphurniũ metaphorice,ut illud.Tam liqdum tam dulce canũt,ut nõ ego malim Quod Peligna ſolent examina lambere nectar.ꝓ vino apud Verg.Vina nouum fundã calathis aruiſia nectar.Item apud Nemeſianũ.Ex illo venas inflatus nectare dulci.ſed ꝓ manna deſumptũ eſt nectar a Sedulio.Quid referã innumeras cœleſti pane cateruas Ange

Potis. Pote — Nectar. — Ambroſia. — Lethe.

licos sumpsisse cibos,nimbisq; supni Nectaris aeria populũ dulcedine pastũ,In pluuijs habu
isse dapes,& in imbribus escas.dulcissimũ em̃ manna,quapropter ille & nectaris & aerie dulce
dinis mentõem fecit,& nos in elegia. Dulcius atq; arabo defluat imbre melos,illeq; supra plu
uiæ meminit,& cõsonat ei quod in.xvi.Exodi capite legit,ibi quoq; ros appellat,q̊d cum vi
dissent,dixerũt.qd est hoc.i.eorꝝ lingua manhu,& inde mane fluxit nomẽ.q̊d aliq a manan
do voluerũt deriuari,sed illis ipis auctoribus longe antiqor Moses,& Orphæo quoq; antiq
or,in cuius hymnis plerisq; p̃
ponit mãnæ thymiama,alte
rius tñ gñis.s.& aromatũ spẽ,
sed & Moses scribit eũ ip̃m ro
rẽ minutũ & q̃si pilo tunsum
ab Israelitis noĩe manhu ap
pellatũ,quod erat quasi semen coriandri album,ppterea q; nos in hymno ad trinitatẽ.Hęc eti
am semen coriandri imitata rotũdum Cogit & ramis frondosæ stirpis adhæret,Flauam cor
pibus bilem eductura,sed olim Dum Iudæa pubes sitientibus exul harenis Degeret,in pastũ
cecidit diuinitus inde Attoniti manhu patres dixere frequẽtes.Sed de manna satis.cui diximꝰ
nectaris appellatõem tributã idip̃mq; nominis,& ad reliquas dulces,suauesq; potiões tralatũ
est,& si pprie ad diuos refert,atq; illis adeo necessariũ putabat a gẽtibus,ut etiã infanti Ioui dũ
ab Amalthea capra nutriret,ppinata fuisse asseuerauerint,qñqdem ex altero ipius belluę cor

Dulcis & ambrosiæ suctu fœliciter æuum
Ducitur angusto p̃sentis limite vitæ.

nu nectar,ex altero ambrosiã fluxisse fabulabãt,vñ in puerbiũ postea tractũ ẽ κερασ αμαλ
cornuco θιασ,hoc est amaltheæ cornu,ut illo veluti symbolo fœlicitatis copiã subindicarẽt.vnius autẽ
pię,puer cornu fabulati qdã Herculẽ Acheloo fluuio tradidisse,qm̃ illi alterꝝ fregisset.id aũt quod ei de
bium. traxit,fortunæ donasse illũ scribit Porphyrio.Alij significari volũt redactã fluminis ptẽ ad
rectũ cursum,q̃ prius flexuoso tramite vastaret Aetoliã,plures aũt Acheloi,ut notat Eusta
Amal thius.Alij ferũt anum,cui Amalthea nomẽ,lucri plurimũ in cornũ cõdidisse,q̊ sumpto Her
thea. cules in delicijs vixerit.sed ex vi vocabuli ab alijs affirmat deductũ puerbium,qm̃ videlicet
Hercules seminudus antea pagrabat orbẽ,qre ου μαλτακωσι.i.nõ molliter sed dure in im
probos agebat.Alijs magis placuit a mollitie sumpta ex indumẽtis deriuari.sunt q malũt a re
gione quadã Libyca bouis cornu simili & Amaltheæ fœminæ data,q̃ fertilitate p̃cellenti fru
ctus plurimos tulerit,deductũ fuisse.atq; ita varie nugant.consentiũt tñ copiã & fœlicitatẽ eo
significari,quod arbitror etiã a Pindaro subindicatũ,cũ in Pythionicis celebrãdis,de Aristęo
loquẽs,q antea Iuppiter & Apollo diceret immortale eum factũ dixerit,& fuisse instillatũ νε
κταρ εν χειλεσι και αμβροσιαν.i,nectar in labris & ambrosiam.Præter hæc legimus apud
Athen æũ in pompa Bacchi delatũ cornu aureũ Amaltheæ,quod gestaret manu quadricubi
ti viri q anus appellaret,indicabãt em̃ fertilitatẽ anni eo signo.est & cornui fortunæ q̊q; apud
Acronem,quo dicebat diuitias cõsuesse ligari,& idem videt cũ cornucopię scribẽte Luctatio
datũ esse illud cornucopiæ,q̃ est ministra fortunæ,sed hęc mittamus friuola.quod ꝟo attinet
ad nectar illud poculo cibo ambrosiã dari circũferebant,ut immortalitatẽ omni ex pte ad de
os ptinere monstrarẽt.sed illi falsa & vana,nos vera & solida de nostro nectare & ambrosia
dicimus,namq; sacramẽtis nostræ salutis,& a morte resurgimus lauacro regñatõnis,& cibo
eucharistiæ pignus æternæ illius vitæ certissimũ sumimus,apto inqt Leo ad Flauianũ,p mili
tis lanceam latere crucifixi intelligat,vñ sanguis & aqua fluxerit ut eccl'a dei & lauacro regene
ret & poculo.lauacrꝝ aũt baptisma intelligit,& poculũ cõsecrati vini & in Christi sanguinem
cõuersi,quo sanguine emũdatos nos ab omni pc̃tõ Ioan.euãgelista decernit,& hoc quasi pre
cio redemptos nos Petrus asseruit & sc̃tificatos,atq; in aqua & sanguine venisse dñm.Io.ille
clara voce testat,q iterꝝ ait,Tres esse q testimoniũ dant in terra,spũm,aquam,& sanguinẽ,&
hæc tria vnũ esse,q quidem spũs vt inqt Leo,spũs vtiq; sc̃tificatõis,& aqua baptismatis,& san
guis redẽptõis,q̃ tria vnũ sunt,& indiuidua manẽt,vna em̃ Iesu Christi ꝟtus cũcta opat,quę
ꝟtus a patris & spũs sancti ꝟtute nõ aliena,nõ sepata est.¶ Dulcis & ambrosiæ suctu.suctus ãt
Sugo. nomẽ ꝟbale a sugo deductũ & in vsu apud Pliniũ,q̃q; a grãmaticorꝝ turba sugo sine supio
effert.Sugere dicimus diuina puerorꝝ more,q sugũt vbera,& impfectos lacte potare se dicit
Apl's inqens,Lac uobis potũ dedi nõ escam,qm̃ sol:di cibi videlicet capaces nõ erant,sed oĩs
etiã in hac vita pfectus diuina fugit,compatõe eorꝝ q in cœlesti patria hauriũt abũdãter,& in
ebriant amabiliter.dictum autem nectar hauriri & exsugi ambrosiam non vt gentibus con
sentiremus qui nectar potu,ambrosiam cibo dicabant,quam suctui nunc adscribimus,sicuti

illud potui dedimus,sed ostenderemus immortalitatē nobis paulatim hauriri,mox vberius,quoniā a mortis æternæ laqueis eruimur priusq̃ ad ambrosiā illam ad æterna scandamus,q̄ primum tantisꝑ sugenda est.dum ad largiorē nos potum ꝑparemus hinc. ¶ Fœliciter æuum ducit. Aeuum ꝓ vita sumit̃,& sæpe ꝓ tempe solet vsurpari,quod fœliciter a Christianis trāsigit̃,& expectatōe futuræ gloriæ leuissima putant̃ onera. ¶ Angusto &c̄.q̄ si aliq̄n ꝑmere vident̃ angusto p̄ntis vitæ spacio facile tolerant̃,dum suspirant̃ diuina ad abūdantiā possidēda **Aeuum**

Atq; hinc crudeli discerptus viscera rege
Martyr ouat,rigido laceratus membra theatro.
Gliscit,& extremæ scandit penetralia sedis.

post vitę spatiū angustū,quo fit ut angusta sint etiā vel cō moda vel incōmoda,& ꝑter hoc fluxa & instabilia.Et sane infantes multi vitā vix ceptā deserūt,vix orditā abrūpunt ab adolescentibus sæpe iuxta Iob sententiā,veluti a texente succidit̃,a iuuenibus in ip̄o flore diripit̃,ad senectutē ꝑueniunt pauci,q̄ si septuaginta vel octoginta ꝑtigerit annos,laborē postea,dolorēq; parit,& ꝓ vna ꝑ latanda,q̄ vitari nihilominus neq̄t,multas sæpe mortes subimus,& vt longissima sit p̄ns vita,futuræ tn̄ comparatōe,nō breuis modo sed momētanea existimāda est,quā mille ꝑscindere causæ p̄nt,mille impedimēta subruere,ut a nobis etiā in libris de morte Christi & ꝓpria cogitāda narratū est,solo aūt Christi amore cuiuscūq; sit termini fœliciter trāsigit̃.& nos ip̄os futuræ vitæ fœliciter initiat. ¶ Atq; hinc crudeli discerptus &c̄.hoc amore Christi,hoc suctu diuinitatis alacres & læti martyres ꝑseuerabāt,in hoc apprime fœlices q̄ nō in delicijs sed in tormentis exultabāt,vn̄ fœlicitas illa adeo magna,q̄ nec tormētoꝝ immanitate ꝑpediret̃,ut est videre apud Eusebiū in eccl'astica historia,& apud alios plerosq;,sed & ip̄e Cyprianus martyr,ut Augustinus ait beatissimus & doctor suauissimus,ad martyres priusq̄ ip̄e coronaret̃ scribens,& p̄conio extollens quæ ꝑpessi tormenta fuerāt,inter alia isthæc v̄ba fœcit,vidit admirata p̄sentium multitudo cœleste certamen,certamen dei,certamē spiritale,p̄lium Christi,stetisse seruos eius voce libera,mente incorrupta,v̄tute diuina,telis q̄dem secularibus nudos,sed armis fidei credentes armatos,steterūt torti torquētibus fortiores,& pulsantes ac laniantes vngulas,pulsata ac laniata mēbra vicerūt,inexpūgnabilē fidem supare nō potuit,sequēs diu plaga repetita,q̄uis rupta cōpage visceꝝ torq̄rent̃.in seruis dei iam non mēbra sed vulnera,fluebat sanguis q̄ incendiū ꝑsecutōis extingueret,q̄ flāmas & ignes gehēne glorioso cruore sopiret.hinc igit̃ ex hoc gustu reꝝ spiritaliū.Discerptus viscera,græca constructio est,ut alia pleraq;.i.discerptis visceribus,ex crudelissima tyrannoꝝ feritate & rabie. ¶ Martyr ouat.Ouat,exultat,lætabundus incedit.Ouare siq̄dem apud veteres genus læticiæ vocibus exp̄ssum ob victoriā.& q̄ merebat̃ ouatōem,vno vehebat̃ equo,& a plebeis vel eq̄tibus Rom.in capitolium ducebat̃,& sacrificabat ouem,sicuti tauros,q̄bus triūphus decretus erat,ijdēq; eq̄s albis vehebāt̃ p̄eunte senatu,hoc aūt loco,vocē intelligimus martyꝝ lætantiū,sicuti victorū solere exaudiri.Verg.ad aues trāstulit,& ouātes gutture corui.Claudianus ad equos,sic fatus ouātes exhortat̃ eq̄s.Sanctus Hieron̄.ad res etiā inanimas in sermone siq̄dē de resurrectōe dn̄ica ait.Infernus q̄a resolutus est &c̄.Martyres aūt vocibus læticiā ꝓmebant,q̄q̄ tormentis cruciarent̃,canebāt alij dū torq̄rent̃ hymnos in deū,& lacerati fundebāt iubila,sic. ¶ Laceratus mēbra rigido theatro.duro & immiti atq; crudeli. ¶ Gliscit.crescit.Verg.Haud secus accēso gliscit violētia Turno.ex hoc v̄bo,glires dictos voluit Seruius,q̊s videlicet pingues efficit somnus,crescit igit̃ martyr in tormētis tm̄ abest ut deficiat. ¶ Atq; scādit extremæ penetralia sedis.scriptū ē in euāgelio,Christū dn̄m dixisse.In domo patris mei māsiones multæ sunt,q̄bus v̄bis gradus gl'æ significant̃,ꝓ meritis condonati,alterius em̄ vitæ fœlicitas quā ip̄i æternā gloriam noīamus,iuxta ꝓportōnem nostri amoris,nostræ charitatis,in deū,tribuit̃ nobis,q̄ dei gratia vitā meremur in cœlis obtinere ꝑpetuā,qua comite q̄ ex hac vita decedit,& est,& sp̄ futurus est fœlix,ita q̄ in cunis moriunt̃ infantes,q̄ pueri,q̄ adulescētes,q̄ iuuenes,q̄ senes,q̄ decrepiti ex hac vita decedūt,pari pacto fœlices atq; beati,hoc est deo fruunt̃,fruituriq; sunt.Maiori aūt fœlicitate donat̃,q̄ plus amauerit,q̄ Christo libētius famulatus fuerit,q̄ ꝓ eius honore feruētius calūnias,tormēta,mortē ꝑpessus fuerit,feruentius aūt q̄cq̄ fieri non posse videmus,q̄ ꝓprium corpus non mō non æstimare,sed cruciatibus p̄bere,& dilaniandos artus crudelissimis tyrannis exponere,vnde & in euangelio saluator censet,charitatē maiorē habere neminē,q̄ vt ponat animā ꝓ amicis.q̄propter iure meritoq; ad sup̄mas illas & extremas mar

Ouatio **Glisco** **Glires.**

martyres aureola Paulus.

ſionespenetrant martyres.Sed illud noſcẽdum,ꝙ tam & ſi martyres q̃cunq; ſunt,eo ꝙ martyres ſuum obtineant in cœlis locum,& aureolæ gloria p̃fulgeant,dant̃ em̃ & martyribus & ꝟginibus,& doctoribus inſignia,quæ aureolæ nomine ſignificant̃,fieri tñ poſſe vt q̃ſpiam q martyr non ſit p̃cellentiſſima charitate flagrauerit.& iccirco ſi martyris aureola non decoret̃,nec accidentalis p̃mij tantũ conſequat̃ quod ex opibus bonis,ſicut illud quod eſſentiale Pariſienſes dicũt,ex deo gaudiũ eſſe definit̃,tamen p̃cellentiſſimo quoq; gloriæ gradu potiatur,at q & martyres etiã dicti, qui mortem non occubuere, ſed tormentis dumtaxat fidẽ teſtati,ut apud antiquos theologos,& apud ip̃m martyrẽ

Ebrius hoc potu Tarſenſis Paulus ab enſe

Cyprianum videri poteſt,q̃ꝙ Thomas decernit morte martyres fieri,qui ſi lætaliter vulnerẽtur habituros tamen aureolam,quemadmodũ Luciæ ꝟgini euenit,quibus item ex vulnere continua afflictio ad mortem vſq; pſeuerauerit,in eos inſigne martyrij conferendũ putauit. Ioan.euangeliſta gladio non occubuit,eximia tamẽ charitate flagrauit,& eximia potitus gloria,ſic & alij multi,& de beatiſſima etiam virgine,pphetauit Simeon,eam mente adeo afflictã dam,ut diceret,Et tuã ip̃ius animã ptranſibit gladius.& de Franciſco ardẽtiſſimo Chriſti amatore canit eccleſia.O martyr deſiderio.Antonius quoq; ille eremita p̃cellens optauit,nec potuit gladio mori,ſic & Vlyſſiponẽſis Antonius infideliũ regiones principiũ,ut prius Franciſcus fœcerat,pagrauit ardore martyrij.de Martino quoq; pontifice p̃cellẽti canit eccl'a.O ſanctiſſima ani ma,quã ſi gladi⁹ pſecutõis nõ abſtulit,palmã tñ martyrij nõ amiſit.¶Ebrius hoc: confirmaturi ſumus eos qui Chriſtum diligunt fœlices eſſe,& exemplis vtemur quibus antiq illi gentiũ ſcriptores,& humanæ fœlicitatis pictores caruere,ebrietatis itaq; illius guſtũ ſumpſit.¶Paulus.Ap̃ls.¶Tarſenſis.a Tarſo Ciliciæ vrbe inſigni.de tribu aũt Beniamini & oppido Iudææ giſcalis fuit Paulus auctore Hieronymo,quo a Romanis capto cũ parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ cõmigrauit,ex q̃ Tarſenſis dictus.Tarſon aũt & Terſon dixere,ut notat Stephanus,alij a caſu Bellorophontis,q Tarſum læſerit,ps aũt pedis tarſos vocat̃.Alij a Pegaſo q ibi Tarſon fregerit,quo loco,pdit̃ eſſe aleus campus,de quo ille cecinit.Ip̃e etiã in campis amens errabat aleis.de quo item Homerus pridem fœcerat mentõem,ibiq; & cecidiſſe Bellorophontẽ,& inſaniam incidiſſe fama erat,cõſtat certe nigra illũ cholera vexatũ,q̃d & meminit Ariſtot.in,pblematibus,q tametſi ab eo inſaniã abiecit,tñ adſcripſit errorẽ & ſolitariã vitam & errabũdã,vñ & campus cognomẽ accepit εκ της τιαυτης αυτȣ αλης ο εσι πλανης ut inq̃t Euſtathius.i.ex tali eius errore,q̃d & voluiſſe Homerꝝ facile colligit̃.Fertur item ab vrbe cui nomẽ αλης ,nomẽ loco cõe factũ,vel παρα το εστερησθαι λειμων.i.ab eo quod leuoribus careat.Eſt aũt inter Cydnũ & Pinaron amnes poſitũ,quorꝝ Pinarus potabilis fertur ex ip̃o campo,quæ cũ faciãt ad eius quod ſupra citauimus carminis declaratõem,tũ ad Ap̃li patriã vetuſtatẽ & gẽtium fama nobilẽ demõſtrãdam libẽtius,pferimus,addimus & alia maiori celebritate digna.pditum em̃ gẽtium l'ris,regionẽ illam primũ omniũ apparuiſſe poſt aq̃rum collectõem in vnũ mare,& ob id παρα το τερσαν θηναι ο εσι αναξηραν θηναι.i.ab exiccatõe Terſon vocatã,apparuiſſe em̃ primũ Tauricos montes contendũt,voluerũt alij poſt diluuium apparuiſſe Ciliciam nudatam vndis & exiccatã,vrbemq; in ea conſtitutã Terſon pꝑterea nũcupatam,ut eſt apud Stephanũ.ſed ex ſacris l'ris cõſtat,ſup montes Armeniæ ſalutis arcam q̃euiſſe.Alij alias noĩs cauſas commenti ſunt,Euſtathius Eratoſthene fretus,nomen vrbi fuiſſe voluit ex Ioue,q Terſia ibi vocaret̃.ex eodẽ Eratoſthene,aliã Stephanus cãm ptulit,cuius non meminit Euſtathius,quemadmodũ nec huius ille meminerat.ſcribit em̃ cum fructus inter creſcendũ antea corrumperent̃,hos primũ collectos & exiccatos,& in hybernũ nutrimentũ ſeruatos fuiſſe,vñ vrbi nomẽ factũ.Vocabat̃ ea & Crania a Cranio & Hiera,& Antiochia ab Epiphane Antiocho,a Sardanapalo conſtructã ferunt,fuiſſeq; Argiuorꝝ coloniam.mediã Cydnus interfluit purus & frigidus amnis,ex qua etiãnum vrbe natũ Hermogenẽ rhetora illũ inclytũ phibẽt.eſt & Bithyniæ locus Tarſos,& vrbs etiã alia in eadem Bithynia Tarſos noĩe,cuius ppl's ταρσιος,q dam ταρσηος,prioris ãt illius ταρσευς.vñ latine Tarſenſis,ẽ & Tarſa vic⁹ ſup Euphratẽ,ut ẽ apud Stephanũ legere.Addit Euſtathius Tarſon eſſe calathũ,q̃ vtunt̃ q caſeũ cõpingũt,atq; idip̃m q̃q; noĩs & ad auiũ alã & ad triremes trãſlatũ.Itaq; Tarſum illã Ciliciæ Paulus cũ parẽtibus habitauit.¶Ebrius.quantũ hoĩ licet mortali diuina ebrietate illa,de q̃ ſcribit̃ in Pſal.Inebriabunt̃ ab vbertate gl'ę domus tuę.¶Ab enſe.Neronis

Ap̃lus. Tarſus. Aleus campus.

Pinarus fluuius.

terra prima poſt diluuiũ.

Crania Cydnus.

¶Plectit̃.ꝑcutitur,mulctat̃ capite.plecti ab ense datur sensus rei inanimatæ,& metonymia etiã dici potest,quando ab ense carnifex intelligi potest,plectit̃ inq̃ Paulus & ab ense obtruncatus dicit̃ ab Egnatio,quem multi postea secuti.non aũt,tristis sed. ¶Exultãs magno feruore,& certissima spe fretus scandendi cœlũ,& possidendæ fœlicitatis &. ¶Ioannes quoq̃ Christi discipulus,apostolusq̃ & scriptor euãgelij. ¶Poturus amaꝝ calicem,veneni mortiferi.Domitiani scelestissimi principis iussu ꝓpinatũ. ¶Gestit.ut magna ꝓfusus lætitia,q̃ ꝓ Christo bellaret,idẽ. — Metonymia

Plectit̃ exultans,calicem poturus amarum Gestit Ioannes,feruentes dolia oliui Frigidus insiliens,nec læsus membra calore. Extenditq̃ alacer figendaq̃ brachia lætus Porrigit Andreas,v̾saq̃ sub arbore pẽdet. Et caput in terrã simili sub stipite Petrus Præbuit,atq̃ lubens ꝓtẽdit in aera plantas.	¶Dolia.i. doliũ quod eiusdẽ principis iussu. ¶Oliui feruẽtis,plenũ fuerat,ad ipius Ap̃li cædem parandã. ¶Insiliens frigidus.nihil exustus,sed nec vllo pacto. ¶Mẽbra læsus.ardentis olei. ¶Calore.non aũt accipi frigidũ volum⁹ vt illd' Oratij,ardẽtẽ frigidus Aetnã Insiluit.nec q̃ mõ solet accipi,ut is intelligat̃ q nõ sedulus & freqũẽs est in opibus veri cul-

tus & religiõis,sed qm̃ tãtũ aberat vt calore afficeret̃,vt etiã nec ꝓpterea tepid⁹ esset,sed frigid⁹ & fit allusio ad illud ferũẽtis dolia oliui,est ãt hellenismus læsus mẽbra,ac si diceret̃,læsa hñs mẽbra.Ioãnes hebrea origine deductũ nomẽ ẽ illi græci ιωάννης apud nos ioãnes,q̃q̃ sunt nõnulli q aspirẽt nomẽ,Hebręos sequuti,sed neq̃ hoc etiã nomẽ aliq̃bus placet,q gẽtiũ monumẽta libẽtius q̃ necesse ẽ amplexãt̃,tametsi nil in se isuaue possideat,multoq̃ & itellectui,& aurib⁹ grati⁹ ẽẽ deberet q̃ Bogud,Tanaq̃l,Bagoas,Bochar,& cętera id gen⁹ barbara noĩa,hiulca atq̃ stridẽtia,qb⁹ tñ vtũt̃ nõ inuiti,qm̃ apud poetas & historicos linguę latĩę auctores iueniunt̃.sed euenit ut palato nõ sapiat qd' mẽti displicet.nõ minus em̃ male libẽter Petꝝ,Andream,Philippũ,Bartholomęũ,& alios ꝓferũt,q̃q̃ illd' a fortitudĩe deductũ gręce sit,aliud a Demosthene & Cicerone impẽdio celebratũ,aliud ex Græco & Hebræo coagmẽtatũ.sed velint nolint celebrata sunt,celebrabunt̃.nec imꝑatores illi,q & multa eloquẽtia & maiori potentia freti fuere,aut res aut noĩa religionis extinguere potuerũt.Nã Domitianus ille q canere poterat,ut Flaccus ait Valerius,Solymo nigrantẽ puluere fratrẽ,non potuit Ioannis delere nomẽ potuit dñs & deus falso nũcupari,minime potuit Ioãnis ipius corpus tormẽtis extinguere.Ioannis nomen quadrisyllabũ esse debet,& prima i.correpta poni,ꝓducta secũda o.apud græcos magno,& ideo diximus gestit I.oannes dactylo pede primo,tota em̃ dictio pes est q Epitritus primus dicit̃.& ꝓcedẽti opere mentisi oannes,simili quoq̃ mensura.Scio tñ aliquos trisyllabũ fœcisse nomẽ,& corripuisse lr̃as primas i.& o.contra tñ apud Iuuencũ legere potuissent,q a Hieronymo celebrat̃ inter angores nostræ religionis auctores,q res sacras carmine complexi sunt,ita em̃ ipe Iuuencus.Dixit Ioannes.videlicet i.corripiens,ꝓducensq̃ o,ut faciẽdum monuimus,q̃q̃ non abnuimus quin dicere quirẽt ex Hebræo deriuari se posse nomẽ,& ideo Græcoꝝ legibus non adstringi,atq̃ etiam vidisse qñq̃ o magnũ apud gręcos,latinis imminutũ,vt in orione apud Vergiliũ & alios.sed aspiratõe addita,& vno ex duobus n.literis dempto,Iohanes ꝓferendũ esset Hebraice,nec regula stata atq̃ constanti vti possunt ex o.magno Orionis.si em̃ in originem suam referat̃ Orion p ου scribet̃,quare dempto υ.ο paruum nõ magnũ relinquet̃. ¶Andreas quoq̃.q̃q̃ senex & a Christi morte multis exactis annis alacer plenusq̃ gaudio extẽdit. ¶Figẽda.Neronis impietate in crucem. ¶Brachia.q̃. ¶Lætus,ac nullo mœrore turbatus. ¶Porrigit ministris,q̃bus crudele facinus demandatũ fuerat,&. ¶Pendet.sub crucis. ¶Arbore v̾sa.adeo ut non crucis formã,sed græce lr̃æ cui nomen χ vel latini x.spẽm p̃beret ne Christo æquari videret̃,quod crucis genus Christiani principes,q Heduoꝝ & Belgice Galliæ primatũ obtinẽt,in ꝓpriũ isigne sustulere. ¶Et Petrus. frater videlicet ipi⁹,& Ap̃loꝝ priceps,ab ipo impio Nerone crucifigẽd⁹,ne dño sil̃em mortẽ obiret ut in crucẽ sublat⁹ aiam exhalaret. ¶Sil̃i sub stipite crucis. absil̃i tñ mõ,nã. ¶Caput p̃buit ĩ terrã,&.Plantas q̃ in terrã solito patibuli more v̾gere debuissent. ¶Lubens. ne seruus parẽ cum domino crucẽ subiret. ¶Protẽdit.in aera,scribit em̃ Hieronymus in libro de viris illustribus,ultio Neronis anno fuisse Petꝝ martyrio coronatũ,capite ad terrã v̾so,& in sublime pedib⁹ eleuatis,utpote q asseruerit se indignũ eo mõ crucifigi q̃ antea Christus dñs crucifixus esset.

Ioannes

Nota hic

Et lapides Stephano dulces torrẽtis amari
Mancipijs ſceleꝝ. iucũda incendia Laurens
Suſcipit empyrea multũ irroratus ab vnda.
Atq; per ardentes prunas illæſus abibat
Maiores in corde ferens Tyburtius ignes.
Propterea fornax vaſtis cũ follibus auras
Carbonũ iactu pulſaret parcita lætus
Hanc nudis calcans pedibus, tã dulcia dixit
Tormenta, & ſæuas tam nõ cõburere flammas
Quam ſi calcaſſet roſeos p compita flores.
Hinc etiam pellem Ptolemæi filius ardens
Depoſuit, vectes alius ppeſſus & alti
Culmina deiectu templi dimenſus amore.

¶Et lapides Stephano dulces torrentis fuerũt, ut ſcripſit Augu. ne cttñ oĩbus dulces, nã. ¶Mãcipijs. ſeruiſq; ſceleꝝ. ¶Amari. triſtes & pleni felle & abſynthio. ¶Laurẽs. item hoc eſt martyr Laurẽtius, incẽdia illa qbus in craticula exuſtus vitã exhalauit, ut. ¶Iucũda ſuſcipit. nil turbat9, ſed tyrãno torquẽti comiter reſpondẽs, aſſatum & iam eſui aptũ opſoniũ eſſe, qua de re Aurelius Prudentius canit. Cõuerte ptem corpis Satis crematũ iugiter Et fac piculũ qd tuus Vulcanus ardẽs egerit, pfectus inuerti iubet, tũc ille coctũ eſt deuora & experimẽtũ cape ſit crudũ, an aſſum ſuauius. videbatur qppe illa ipã nõ pſentire tormenta. nec miꝝ quandoqdẽ. ¶Multum irroratus. fuerat. ¶Ab vnda empyrea. deſuper enim diuino munere inuiſilis ſpũs ſancti ros deſcẽdebat, q̊ tolerare cõſtanter ignes poterat.

Tyburti9.

¶Atq; Tyburtius martyr Chromatij pfecti filius, pari pacto illæſus mente & corpe. ¶Abibat lætus p ardẽtes prunas. vtpote. ¶Ferens in corde. diuino dono. ¶Maiores. deſup infuſos. ¶Ignes amoris illius, quo parant̃ æterna, & tempalia, ac fluxa contemnunt̃, nec abhorret a natura, quandoqdem ea ignis pprietas, aſſertore Theophraſto, ut ſi maior ſit, minorẽ corrumpat. &. ¶Propterea fornax cum vaſtis follibus, nam pieciť añ pedes illius accenſos carbones Fabianus pfectus. & vtrum mallet eligere iuſſit, aut imponere videlicet tura ſacrificantiũ more, aut nudis ſup eos pedibus incedere. ¶Hanc. igiť. ¶Calcans. fornacẽ. i. carbones flammatos, non calciamẽtis aereis, ut Empedocles ille fatuus, q dum cupit fieri deus, infœlix factus eſt homo, ſed. ¶Nudis pedibus, non modo gemitus mœrentis animi & cruciati corpis indicia pmpſit, ſed. ¶Dixit tam dulcia tormẽta. quæ ſaluatoris Chriſti gratia ſuſtinerent̃, &. ¶Flammas. illas incẽdij. ¶Sæuas. teſtatus eſt etiam. ¶Non comburere. acſi ipĩs pedibus. ¶Calcaſſet roſeos flores. i. ſpirantes aurã nidore roſaꝝ olẽtem, & ameniſſimo prſus odore nares opplẽtem effumãtium vice carbonũ. ita em̃ ille, depone infidelitatẽ & diſce. qa hic ſolus eſt deus, quem cõfitemur creaturis oĩbus dominari, nam mihi in noĩe domini mei Ieſu Chriſti videť, qp ſup roſeos flores ingrediar, qa ipã creatura creatoris famulať imperio, q̃ ipĩ tãgimus potius q̃; explicamus, qm̃ eoꝝ acta nõ modo latine legunť, veꝝ & eoꝝ plurima expoſita ſunt adeo, ut ex officio incũbat ecclæ noſtræ ſacerdotib9 vt legant̃. cæteꝝ. ¶Hinc. i. hoc ipõ amore q pſtat vt mira ſupplicia ſuſtineãť.

Bartholemæus

¶Filius Ptolemæi, Bartholemæus Apls. bar em̃ filius hebræa lingua dr̃, ſic Petrus Ioanna filius, in euãgelio Bariona legiť nũcupatus, q̃q; alia huius noĩs ſignificatio in ipĩus Apli vita, q̃ ſacerdotibus ex officio, legiť. filius em̃ ſuſpendẽtis aquas ibi ſcriptũ reperimus. ¶Ardens Chriſti amore. ¶Pellem. ppriã. ¶Depoſuit. iuxta illud Auguſtini, ppriã pellem Bartholomæus dedit. ¶Vectes fullonis. ¶Alius Chriſti amore. ¶Perpeſſus eſt, &. ¶Tẽpli illius Solomonij. ¶Culmĩa. altitudinẽ, dictũ aũt culmẽ, qm̃ antiqtus culmis tegebať. ¶Deiectu dimẽſus. eſt.

Iacobus frať dñi

¶Amore Iacobus hic q appellať frater dñi, cognomẽto iuſtus, cuius epiſtola inter canonicas eius noĩe legiť, authore Hieronymo, Neronis principatu Ananię pontificis conſpiratõe, ut Ioſep9 & Clemens pdiderũt, e tẽplo deiectus ob euangelium Chriſti, mox vecte fullonis ictus, interijt, ſed multas cædes Aploꝝ & diſcipuloꝝ ſaluatoris, & martyꝝ q̊q; fidei noſtræ ptermittimus, in immẽſum qppe opus excreſceret, ſi ex decẽ illis pſecutiõibus, quas ecclæ tyrãni crudelr intulerũt, vnam tm̃ & alterã recenſeremus. qm̃ vero diximus Iacobum appellari domini fratrẽ, volumus te admonitũ huius dictõis cã, theologos veteres varia diſſeruiſſe, Anathaſius in epľam Pauli ad Galathas, Ioſephi Cleopæ frĩs filiũ dixit e ẽ, & nõ diſſentit Ambroſius. Euſebius q̊q; in hiſtoria affirmauit eũdẽ filiũ haberi Ioſephi Marię viri

& alij quoq; in hanc sententiã iuere. Hieronymus ṽo in cõmentarijs in euãgeliũ Matthæi, illa
ṽba ptractans. Ecce mater tua & fratres tui foris stant q̃rentes te, scribit quosdã suspicatos fra-
tres dñi filios fuisse Iosephi, q eos de alia vxore suscepit. atq; hos ipos auctores apocryphorũ
deliramẽta secutos, quare eos nõ filios Iosephi, sed cõsobrinos saluatoris fuisse, ut aũt illi q̃s
appellat Hieronymus sequuti apocrypha sint, illud est indicio, q Vincẽtius prioris fautor opi-
nionis, citat librũ ipius Iacobi, quẽ Iosephi nũcupat filiũ, librũ inq; de infantia saluatoris, quẽ
inter apocrypha Gelasius re-
tulit. Hieronymo aũt cõsenti-
unt omnes q asserũt Iosephũ
Mariæ virũ ṽginem fuisse, ut
alia taceã incõmoda, q̃ prio-
rem opinionẽ seq dicũt ij qui
Hieronymo hac in pte stãdũ
cẽsuere, nam pter alia Ioseph
vir fuisset Annæ. scribit enim
Athanasius, vulgatã opinio-
nẽ sequutus, Iosephũ excitasse

Quid memorẽ Decij creberrima funera regis?
Quid referã fœdo tot iam lacerata Nerone, &
Præbita luminibus nocturnæ lãpadis instar
Corpa? quæ miseræ infœlix meditatus halosis
Tegmenta infœlix furijs agitatus, & alto
Crimine duriphori, maternæ crimine cædis.

semẽ Cleopæ fratri, & suscepisse filios Iacobũ & reliquos fratres, & Mariã quã Cleope esse, &
Mariæ Christi genitricis sororẽ euãgeliũ asserit, hæc ille. ¶ Quid em̃ memorẽ funera creberri
ma Decij. sub Decio qppe & Valeriano atrocissime christiani iterfecti sunt. ¶ Funera mortes Funera
dicunt, eo q funes incẽsos mortuis pferebãt, q̃d & Seruius adnotauit. ¶ Quid referã tot cor-
pora iam. vsq; ab initio psequutõis. ¶ Lacerata a fedo Nerone, q primus in Christi ecclesiam
crudelissime deseuit, cuius cõueniẽs epithetũ fedum videt, si q̃ de eius turpissima & flagitiosissi
ma vndecũq; vita scribũt historici, p veris accipiunt, nec sane videt ambigẽdũ, cũ ij ea tradi-
derint, q facillime scire potuerũt, & inter alios Cornelius Tacitus, & Suetonius Tranqllus, q̃s
in hac re sequuti ex nostris nõnulli texuere historias. Itaq; fœdũ pprie Nerone appellabim⁹,
sicuti Horatiano dogmate ferocẽ Medeã, & Achillẽ iracũdũ, & Ixyona pfidũ cõueniret nũcu Instar.
pare, nec solũ ab eo lacerata corpa, sed &. ¶ Præbita luminibus nocturnæ lãpadis instar. Trã Instaurat
dita ignib⁹ ad similitudinẽ lampadis. instar em̃ q̃d inflecti nõ solet, q̃q; Probus gñandi casũ
instaris ptulerit. i. acsi ad similitudinẽ dixeris, vñ instaurari ædificia dixerũt, q̃ ad antiquã simitu
dinẽ fabrefacta putarent, ad instar etiã ppositõe addita dici solet, quod Sereno lyrico acceptũ
retulit Seruius. tradidit igit corpa luminibus Nero. scribẽte Tacito multos ex christianis ab eo
trucidatos & in vsum nocturni luminis exustos, q̃. ¶ Corpa pulchra meditatus ẽ esse. ¶ Teg-
mẽta. & coopcula. ¶ Misere halosis. i. captiuitatis & desolatõis Troianæ, q̃ in Romanã cõuersa
ẽ, nã excogitatũ incẽdiũ ẽ, & ppetratũ, cã tñ in christianos reiecta, q̃s varijs afficiens supplicijs
Nero ppli declinauit inuidiã, in insontes pprĩũ piaculũ reijciens, qbus trucidatis visus ẽ ppri-
um obtexisse crimẽ incẽdij, q p halosim cõmode exprimit hoc loco, qm̃ ut Tranqllus, Taci-
tusq; narrãt, famæ pulchritudine delectatus halosim Ilij, hoc est Troiæ desolatõem cecinit.
scripsit ei Nero ipe halosim, quã alij captiuitatẽ, alij troica nũcupãt. cuius cũ ij q̃s supra citaui
mus historici, tũ alij pleriq; meminere, q̃d poema postea in ipo vrbis incẽdio tragico indut⁹
habitu cecinit, auctore Tranqllo, nõ tñ primus halosis auctor, sed alij añ eũ nõnulli, & post eũ
q̃q; Troiæ captiuitatẽ & incẽdiũ cecinere, inter q̃s Tryphiodorus, cuius opus extat. ¶ Furijs
agitatus. multitudine scelerũ ad id impulsus. ita & Orestes & Alcmeon matricidæ furijs agitã
ti pdunt. Scribit & Suetonius de ipo Nerone hæc ṽba. Sæpe confessus exagitari se materna
specie ṽberibusq; furiarum & tædis ardẽtibus, ad id qppe scelerũ onere delapsus fuerat, mox
in præceps obstinate se deiecit. Pctõr em̃ ut in sacris lr̃is scribit, cũ in pfundũ pctõrũ venerit,
cõtemnit. & iterũ. Cor impij quasi mare feruẽs q̃d qescere nõ pt. Noua m̃ ecrimina sp iniquus
dæmon suggerit, quæ vitiata volũtas & cõsuetudo puersa libẽter amplectit. Nã auctore Græ
gorio, pctm̃ quod p penitentiã non delet, mox suo pondere in aliud trahit. ¶ Crimine duri-
phori. sed inter alia crimina, duo pcipue Nero cõmisit oĩbus exosa, nãq; nõ solũ voluit ut si-
bi Sporus nuberet, sed ipe ut inqt Suetonius, Doriphoro denupsit, cui Pythagoræ nomen fu
isse Tacitus scribit. hic em̃ pprĩũ ille officij nomẽ expssit, satelles qppe Neronis fuerat, & a ferẽ-
dis hastis Doriphorus nũcupabat. dicit aũt Doriphorus & duriphorus, nam & hasta p o. & duripho
p ου pfert, nos p o & υ ptulimus, quod & supra Pindarũ fecisse notauimus καιλουρι μαχε ros
υχσθαι Doriphori cuiusdã apud Ciceronẽ imago citat p o. in Oratore. Huis ãt vt diximus

Neronis Doriphoro nomẽ fuit Pythagoras, ꝙ si libet fabulis etiã Neronis libidinẽ omĩ dignã abominatiõe ꝑseq, nupsit fortasse Pythagoræ autumãs olim se fœminã fuisse. nã iuxta illã inanẽ & risu dignã Pythagoræ, cuius cognomĩe sumpsit virꝝ Palingenesiã, & sexus & spẽs etiã corporꝝ mutabat, quã tñ ab ip̃o Pythagora nõ creditã, sed fictã, ad reuocãdũ discipulos ab esu carniũ, fuere q voluerint, quo ãt cõsilio posuerit, fuit multis occasio delirãdi, qñ eã secuti pleriq; sunt, nã ut Empedoclẽ taceã, q apud Athenæũ dicit se & puerꝝ & puellã fruticẽ, & auem & piscẽ fuisse, eiusq; ista sunt carmina ἤδη γὰρ ποτε γὼ γενόμην κουρη τε κορος τε θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ ἅλος ἔμπυρος ἰχθύς. Indorꝝ Brachmanes & Tyanæus Apollonius, q ip̃ius Pythagoræ seq dogma ꝓfitebat, hãc insaniã reuocarũt. Hũc Samiũ pene oẽs faciũt. Neanthes Tyriũ, Aristarchus, Aristoxenus & Theopõpus Tyrrhenũ, sic & Thaletẽ Herodotus & Leãder, Phœnicẽ dicũt, quẽ Milesiũ plurimi p̃dicarũt, aliud crimẽ fuit matris extinctio q̃ primo multis pẽtita insidijs mox necata.

Palimgenesia

Empedocles.

Pythagoras.

At nemora Aegypti, gemiñq; mapalia Thebes

¶ At nemora Aegypti. narratis ijs q̃ ad Christianã fœlicitatẽ in vniuersum ꝑtinebãt, & ostẽso etiãnũ ꝙ in ip̃is tormẽtis fœlices & erãt & videbant martyres, reliquũ erat ut de ꝓprijs solitariæ vitæ incõmodis, & eremi necessitatibus ageret, simul ut utriusq; vitæ, actuosæ videlicet & cõtemplatricis memores essemus, oñderemusq; neutrã impedire christiani viri fœlicitatẽ, simulq; vt mõstraremus nihil euenire posse ei q Christũ totis viribus diligit, ꝙ illũ ab animi pace & q̃ete ꝑturbet, siue illi cruciatus corpis fuerint, siue animi fluctus, & innumeræ molestiæ q̃ eremi habitatores circũstarẽt, ni pace ea quã mũdus dare nõ p̃t, ꝓfunderent, itaq; Aegypti meminimus, cuius deserta multa milia incoluere monachorꝝ, christo auxiliãte fœliciũ. ¶ Geminæq; mapalia Thebes, atq; Thebaidis etiã vtriusq; solitudines inhabitarũt. Sup̃ioris & inferioris Thebaidis, apud diuũ Hieronymũ, Cassianũ, alios, mẽtio ẽ: ibiq; Thebe vrbs quõdam opulẽtissima, quã celebrat Homerus multifariã, canẽs in eius domibus plurimas iacere diuitias, centũ habere portas, quorꝝ vnicuiq; vestibulo viri ducẽti, cũ eq̃s & curribꝫ, adessent. Hęc vrbs etiã Diospolis appellata Strabonis tp̃e diruta, & vicatim habitata, q̃ mox Eustathij tẽpestate solo noĩe extabat. iuxta quã statuã illã vocalẽ multi scribunt fuisse, de qua supra meminimus in p̃stigijs dæmonũ cõfutãdis, eam primã vrbẽ haberi volũt ij, q & Aegyptios cõtendũt nõ Phrygas, uti putauit Herodotus, primos hoĩes fuisse, Cosmes, Leon Cnosus, Nicanor, Archemachus, alij, q̊s citãt interp̃tes Apollonij. Ab Osiride & Iside eandẽ vrbẽ ædificatã scripsit Stephañ. & anteq; popularet a Persis, tot milibus vicorꝝ nedũ hoĩm refertã Caton affirmauit, ut pudeat referre. Erãt & Thebe in Cilicia, iuxta Troiã, ex q̃ vrbe ut opinor, se multis onustã diuitijs Ilion ꝓfectam apud Euripidẽ Andromacha lamẽtat. Sunt & Thebe in Bœotia regione, de qua Hercules, Alchmene, & Pyndarus lyricus, & p̃clari alij, cũ doctrina, tũ armis viri ꝓdiere, q̃ ἑπτάπυλοι dicunt a multis, p̃sertim a Pindaro frequẽtissime, q in olympicis Isthmiacis, Nemeacis, Pythijs agonibus celebrãdis sæpenumero Thebas citat, nõ cẽtum, sed septẽ portis celebratas, ijs ãt fuisse nomẽ a Thebe Promethei, nonnulli ꝓdũt, a Thebis Aegyptijs, alij nomẽclatore Cadmo, auctor Archemachus, quẽ pleriq; secuti sunt. Sunt aliæ in Thessalia Thebe, aliæ iuxta Miletũ in Ionia, in Attica q̊q;, in Cataonia, in Syria, & in Italia Thebe sunt, ut Stephañ. refert, q̃s dici arbitror eas q̃ in Lucania erãt, & auctore Catone interierãt. Erãt p̃ter has & Corsicæ q̊q; Thebe. insigniores ãt ille Aegyptię, q̃ ambitu q̃dringẽta & viginti stadia cõplecterent, eadẽ & Ogygię Thebę sunt nũcupatę. vñ miror id noĩs etiã tributũ fuisse Thebis Bœotijs, nõ Varrone solũ Romão, cui creditũ ẽ eas ab Ogygio rege cõditas, sed ab aliq̃bꝫ secutis ut arbitror Lycũ, q eas deduxit a Ioue, cuiꝰ filia Thebe fuerit Ogygi nupta Neptuni filio. q̊d etiã videt voluisse Pindarꝰ ĩ Isthmiacis. tametsi ab Asopo & ip̃as & Aeginã veluti sorores nugãdo deriuet. isthęc fabulamẽta varie & ꝓ arbitrio fabricata, nullo fundo nitunt, nulla basi firmata sunt. Aduertẽdũ ãt Thebas ip̃as tametsi pluralr̃ ꝓferri soleant, a Dionysio tñ singulariter positas, q̊d & Eustathius diligẽter adnotauit in ip̃ius Dionysij cõmentarijs. ¶ Mapalia. i. tuguriola casulæ, vocabulũ aũt a Libycis tractũ pastoribꝫ, q sua gurgustiola mapalia dicũt & magalia, eadẽ eĩ vtriusq; nominis vis, verꝝ vt mapale prima correpta ita ꝓducta prima magale ꝓfert, de mapalibus inq̃t Salustius in Iugurthino bello, cæterꝝ adhuc ædificia Numidarꝝ agrestiũ, q̃ mapalia illi vocãt, ob longa incuruis lateribꝫ tecta, quasi carinæ nauiũ sunt, magar ṽo poenorꝝ lingua villã significari ꝓdidit Seruius, vñ & magaria scripsit nõ magalia debuisse dici a Verg. canẽte Mirat molẽ Aeneas magalia q̊ndã

Thebe.

Mapalia

Magalia.

Antra, & speluncas alij coluere sacrato
Contenti gustu, veluti florentibus annis
Qui patrias abiecit opes Antonius, alti
Secedens populo conclusus mole sepulchri.
Contexto recubans iunco pereuntia risit
Blandimẽta, truci bello vexatus in hostem
Infracta virtute animi desæuit, & olli
Vox delapsa polo ꝓmisit claros honores.
Sic Pharius vates bisquinis rupe sub alta
Exactis placidus lustris conscẽdit olympum.
Prætercam multos qs ipsa mapalia fœno
Cõtecta eximijs Pario de marmore tectis
Prælata, & Phariæ lentis, vilisq; phaselli

¶ Antra & speluncas. alibi eñ celeberrimi fuere monachi vitæ sanctitate, ꝓterq; in Aegypto
vti dat legere apud diuum Hieronymũ & alios latinos, & græcũ scriptorẽ illum, q vniuscu/
iusq; celitis, cuius ꝑ anni circulũ festa celebrant, metaphrasi quadam vitam complexus est. sed
illi ipi monachi in Aegypto degentes, in mapalib⁹ ditissimi, & victus penuria saturi, sola chri
sti contemplatõe fœlices fuere, sed sunt nõnulli, q autumant delicias illas estimari, ob pusillũ
& vilem animũ, q nec ad maiora sit natus, & rebus paruis contẽtus. q si non a Christo & se/
ctatoribus voluerĩt erudiri.
ab Horatio saltem & Manilio
potuere commoneri, maiori
eos esse animo, q̃ q plura cõ/
cupisceret & ditiores esse; vn/
de & Horatius scripsit: Latius
regnes auidũ domando spm̃
q̃ si Libyam remotis gadib⁹
iũgas. vnde & Marcus Mani
lius cecinit. Paupiorq; bonis
quisq; est q plura requirit, sane
ex historijs, q̃ iam vndequa/
q; receptæ, noscere potuerũt
magnos viros, & maximis in
rebus ṽsatos, eremũ petijsse,
in delicijs prioribus miseri, in
molestijs vitæ solitarię fœli/
ces. in spelũcis, in antris, in cœ
nobiorũ cellulis læti, q prius
in vrbibus, in palatijs, in re/
gno semꝑ animo cruciaban/
tur. Sed ne ab Aegypto discedamus, duobus exemplis, q̃ generatim sunt dicta, firmant. An/
tonij videlicet illius celeberrimi, & Ioannis pariter Aegyptij eremitæ, ꝓphetiæ spũ clarissimi.
¶ Antonius. itaq;. ¶ Patrias abiecit opes. Christũ sequuturus, eiq; vacaturus, & postea. ¶ Sece
dens populo. conclusus mole alti sepulchri. nã ut Athanasio referẽte didicimus, ad sepulchra
secessit, mãdans ut statutis diebus alimẽta sibi deferrent. ¶ Contexto iunco recubãs. ad carnis
illecebras superãdas. namq; ut idem Athanasius est auctor, cõtexto iunco & cilicio vtebat &
nõnq; item nuda humo recubuisse illũ dixit. atq; ita. ¶ Risit ꝑeuntia blandimẽta, vt æternas de/
litias adseq̃ret, nec modo carnis pugna, sed dæmonũ. ¶ Bello truci vexatus, infracta animi
ṽtute, fide munita. ¶ Desæuit in hostem. qñquidẽ multis vulneribus affectus, elatusq; funeris
in morem, eo se deferri iussit vbi fuerat laceratus, dæmonibusq; insultãs, eos ad ꝓlium voca
bat, psallebatq;. Si consistãt aduersum me castra, nõ timebit cor meũ. ¶ Et olli, post victoriã.
¶ Vox delapsa polo ꝓmisit claros honores. apparente namq; desuꝑ luce, vbi Antonius Ie/
sum saluatorẽ aduocauit, respõsum est, auxilia semꝑ illi futura, & in omni orbe noĩs celebri/
tas, qd' qdem nõ impletũ modo videmus in eius vita ab ipo Athanasio, theologo celeberri/
mo lr̃is cõmendata græcis, sed insectatoribus innumeris vitæ sanctitate ꝓlustribus, in religio/
ne sub eius noĩe ad Indiã vsq; ꝓpagata, in creberrimis & supra naturæ vim miraculis, quę in
cõtemptores extiterũt, & ut innumera taceam, ætate mea circiter ab hinc decenniũ, miles qdã
monitus, vt ligna q̃dam a tẽplo, eius dicato nomini, furto sublata, deponeret, referensq; mo/
nitori se quoq; corpus Antonij foco si posset impositurũ, finitis ṽbis caro eius exarsit, & in
terrã deuolutus aĩam exhalauit, nõ longe a Parma vrbe. vidiq; ossa suspẽsa ꝓ foribus templi — Miraculũ sancti Antonij
ad memoriã cõseruandã, & q viderat eũ ardẽte carne cõsumi, & efflare inter crebra suspiria
spm̃, mihi retulit. ¶ Sic Pharius vates. Ioãnes Aegyptius eremi cultor & vates ꝓpheta, sic & de
Ioanne Baptista canit eccl'a. Maxime vatũ. de hoc Augustinus multis in locis, & Hieronĩ. me/
minere. Ruffinus, ꝓterea Eutropius & alij. ¶ Placidus. tranqllus & semotus a curis, ut in eius vi
ta scribit. ¶ Exactis bis qnq; lustris. nam qnquaginta ãnos moratus est in rupe quadã in The/
baidis eremo, postea sanctissimæ actæ vitę meritis. ¶ Olympũ. cœlum. ¶ Conscẽdit. ab ijs ita
q;. ¶ Mapalia. cõtecta. ¶ Fœno ꝓlata. fuere. ¶ Eximijs, vulgo demptis & principalibus. ¶ Te/
ctis de marmore Pario. qd' ex Paro insula, inter Cyclades nouissima cãdidissimũ petebat, ad — Paros

exornanda palatia.hinc Pindarus in hymno quodã Nemeæo,candorẽ eximiũ exprimerẽ cu piens columnæ cuiusdam σαλαχνθεμεν παρισ λιθου λευκοτεραν.Parum ipam,vrbẽ vo cauit Archilochus,habitarũt primo eam Cretẽses & pauci qdam Arcades,nomẽa Paro vi/ ro Arcade sumptũ,auctore Calimacho,eãdem Nicanor appellatã voluit Pactiam,Deme/ triadem,Zacynthũ,Hyriam,Hyleessam,Minoam,Cabarnem.Est & alia Paros insula Ly/ burnoꝝ,vt refert Stephanus,auctore Scymno.¶Semina lentis.leguminis minime nobilis¶Pharie,ex Aegypto vectę,de

Semina cõgestis dapibus præposta Milonis,
Tergora capraꝝ atq; hirti tegmẽta cameli
Quam quæ depectũt,pcera ex arbore Seres

qua Verg.Nec Pelusiace curã aspnabere lentis,cuius granis non certe numerosissimis,nõ paruo tempe vixisse Hilario/ nem sanctissimũ scribit in ei/ us vita Hieronymus,&.¶Phaselli.pariter vilis semina. ¶Præposta.syncope,p pposita,fuere

Epule. ¶Dapibus,epulis,q̃q̃ epulas hoim,dapes deoꝝ dixit Seruius,quę ad sacrificia etiã ptinebãt.
Dapes id aũt Miloni videt̃ couenire,q eximia pollebat ingluuie,& ea cõsumere potuisset,quæ mag/
Milo na copia ad aras mactabant̃.pposta igitur hæc dicimus dapibus.¶Milonis.Crotoniatæ.
gulosus. ¶Congestis.ad voracitatẽ.Theodorus em̃ Hierapolites auctor fuit,Milonem Crotoniatam
Mna. viginti μνασ.i.minas(est etiam & genus ponderis quod mina dicit̃,contra talentũ a Terentio
Mina. distincta)carnium & totidem panis comedere solitũ,tres vero vini χοασ bibere,& in olym pia tauꝝ quadrimũ impositũ humeris circũiectasse,eũdemq; vno die comedisse,& huius q̃/ q; pdigiosæ voracitatis,Aetolus,Alexander,Philarchus,& alij testes sunt apud Athenæum, ut em̃ viuerẽt nõ vti delectarent̃ comedebãt nostri,illud ope cõplẽtes,q̊d etiã dogmate phũs & martyr Iustinus tradidit ad Zenũ & Serenũ scribẽs τροφαισ δε χρηστεον ου δια την α/ πολαυσιν αλλα δια το βουλεσθαι ζην.Nõ inqt cibis vtendũ ad oblectatõem,sed vt viue re libeat.& apud gentes etiãnum delectatões a sapiẽtia,nõ a mẽsa petẽdas ferebat̃,quod & Bi/ on Boristheneus cẽsuit apud Athenęũ ουδειν videlicet απο τησ τραπεζησ τασ ηδονασ πο ρισ εσθαι αλλα απο τω φρονειν.ipi ṽo a gustando deo delectatões insumebãt,nec modo in tectis & victu pauperes,sed & vestitu quoq; tenuissimo,simplicissimoq; contẽti,nam fera/ rum variaꝝ tegmina,indumẽto erant & capraꝝ pelles.vnde Apostolus circuisse illos ait in pellibus caprinis. ¶Hirtiq; cameli.pilis contextis vice vestium vtebant̃,vnde & de p̃cellen/ tissimo illo p̃cursore Baptista scriptũ legimus,ꝙ erat vestitus ex pilis cameloꝝ,& zona pelli/ cea circa lumbos eius,vnde postea de illo Christus in euãgelio dixit.Sed qd existis videre ho/ minem mollibus vestitũ,q mollibus vestiunt̃ in domibus regum sunt.¶Grata.vero illis hu/ iuscemodi indumenta.¶Magis fuerant vilia suapte natura,& nullius extimatõis,q̃ p̃ciosissi/
Seres. ma illa serica bombicina ve.¶Quæ Seres,indiæ populi.¶Depectũt.ex,pcera arbore,vñ illd Verg.Velleraq; vt folijs depectant tenuia Seres.id aũt ipi efficiũt magno studio allecti,cõcur su mercatoꝝ,q̃q̃ illis nõ cõmisceant̃,uti pdidit Vranius,& græci.nõ paꝝ multi.Solinus quo q; & alij plerịq; latinoꝝ cõueniũt.Seres mites & qetos hoĩes,addit etiã Plinius feris ipis psimi les,ab alioꝝ mortalium congressu abhorrere,& arboꝝ vellera depectere liquoris admini/ culo,vtpote q frondes inundent aquaꝝ aspergine,& hoc esse illud sericũ in vsum publicum damnosæ vanitatis admissum.frondes autem ille lanugine quadã subalbenti vestiunt̃,si Pli/ nio stamus referẽti.Seres ipos caniciẽ frondiũ pfusam aqua depectere,sed bombices seu ṽmi culos apud illos repiri,ex qbus vellera cõficiant̃(ut apud nos fit)cõsentaneũ magis reor,q̃ ꝙ lanuginẽ pectant,ꝙ si qñ ex arbore id fieri dicat̃ antiqs,nõ absonũ est de ṽmiculis intelligere q in frondib⁹ morant̃,ut voluit Seru.adstipulat̃ id nobis q̊d ṽmiculus ipe apud Pausaniam Ser.dr̃ singulari numero,a quo & populis fortasse & eoꝝ lanificio nomẽ est inditũ.Sidonius q̊q; siue Pausaniã ęmulatus,siue singulariter,pferre,q̊d pluralr̃ dicimus maluerit,a sere velle/ ra dari scriptũ reliqt.adstipulari q̊q; & illud p̃t,ꝙ ṽmiculo ipi bõbix nomẽ ẽ,& bõbicinæ ve/ stes,q̃ cõficiunt̃ ex serico,q̃re si eadẽ sericę q & bõbicinę,nõ arboꝝ frõdes depectite sed ṽmes, q frõdib⁹ ipis vescũt̃,lanuginẽ sericã subministrãt.Acron voluit Seres gẽtẽ esse Parthis vici/ nã,sagittãdi arte nobilẽ,q̊ ad vltimũ spectat Solino dissentire videt̃,q̊ ad primã cõsentire Eu/ stathio,qui Seres gentem Scythicam dare serica indumenta scripsit,addit autem,nõ ex arbo/ rum lanugine,nec vermiculorum subtenijs,sed ex floribus,proptereaq; vetari ab eis pecu/
Byssus. des ne prata detondeant,idem est auctor Byssum,quod esse genus lini candidissimi,pleriq; volunt ex herba colligi,vtcunq; sit vilia illa tegmenta grata magis q̃ serica.

Grata magis, ꝙ̄ quæ Milesia vellera quondam
Induti molles referebant iura tyranni,
Gratius exesæ Benedicto fornicis antrum
Cui radius terras totūq; retexit olympum,
Quā domus illa ingēs flāmis extructa Nerone,
Q̄z Mausolei monumēta insignia busti,

¶Q̄z quæ vellera illa Milesia.i.ex Mileto, Ionum ea vrbs est in Candia (ut Hecatæus voluit) in Asia, dicta olim auctore Dydimo, Lelegeis, ex habitatoribus postea Pityussa.i.pinaria ex arboꝝ illaꝝ abūdātia, vel qm̄ ibi primū ea arbor, demū Anactoria nūcupata, ex ea viri insignes (ꝑter Phaletem, de quo aliqua est cōtrouersia) Aeschines ille orator, celebri noīe Phocilydes poeta, Timotheus cithara ꝑclarus, vt Stephanus ꝓdidit. Erat & olim Miletos in Creta feruntq; insulam Calypsus eodem nomine vocatam, quod & Eustathius refert, ex eoq; Mileto multæ & insignes coloniæ deductæ, quaꝝ vna ad eum quoq; locum Euxini maris ꝓpagata, quo Ister pelagus ipsum irrumpit, fama est Miletum ædificatam a Neleo Pylio viro. a Neleo Codri voluit Herodotus, alij a viro cognomine, quod & Ouidius canit, eius loci lanę magno in ꝑcio fuere, vnde & tractū est apud Græcos ꝓuerbium, q̊d & citauit Eustathius τα μιλησια στρωματα.i.Milesia stragula, & Cicero Verri obiecit furtū lanæ Milesiæ. & Horatius Mileti textam chlamydem citat. & Verg. Milesia vellera nymphas carpisse canit, & antea cecinerat, ꝙ̄q; Milesia magno Vellera mutent̄ Tyrios incocta rubores, quibus videlicet tyranni molles induti, ad magnificos ostentandos sumptus, populis reddebāt iura. Milesij aūt molles delicijsq; dediti fuere, in omni vitæ officio, græco ꝓuerbio notati οικοι τα μιλησια μηγαρ ενθαδε.i.domi non hic Milesia, tractumq; est a responso Laconis cuiusdam aduersus hospitē Milesium, est que apud Lucianū, Apuleium & alios Milesię fabulæ mentio, q̊d autem molestiaꝝ patiebant̄ intrinsecus, ut carnem domarent cum opus erat Hieronymū de seipso legant, & de alijs sæpe differentē, legant & instituta monachoꝝ Aegypti, nam ea tolerabant & sponte asciscebant quę nullo pacto ferre potuissent, ni Christus opē tulisset, quem cōtēplabant̄ vigilias, gemitus, lachrymas, frena ventris & mentis, aspera multis illis ip̄is dulcia, de quibus nōnullis Naziāzenus ille Grægorius in carpentem solitariā vitā ita cecinit δακρυα, λαυσηγας, ειπον, ταλαν ηδε χαλινα γαστρος και γονατων τραυματα και γρυπνικοισ μοναχοι νεκρουσι τα σωματα οιγε αληθωσ τουσ γαρ απελευτουσ ριψομεν εσ κορακασ. diximus de antiquis, sed & tempore ꝓcedente, multi pariter nō in Aegypto, nec in Thebaide, sed in Italia vitam omnino sanctissimā, & a terrenis contagijs sublatā, duxere, inter quos Benedictus & Franciscus explēduerūt, q priusq; maximo sectatorum numero celebres essent, in antris, in speluncis, in tugurijs. Christo seruientes degebant, sola illius contemplatōe contenti, parcissimo vtētes victu, & tegumēto ad sustentandū imbecille corpusculū, ideoq;. ¶Gratius. fuit. ¶Benedicto antrꝝ, specus illud in q̊ tribus ānis māsit oībus incognitus, ꝑterq; Romano monacho, & ꝑsbytero illi, q eū diuina apparitōe adijt, & pastoribus quoq; q eū ip̄m, ut Grægorius maximus pontifex in eius vita scribit, in specu latitātē inuenerūt. ¶Cui. Bn̄dicto. ¶Radius postea & terras & olympū totū retexit diuino lumine, nam idē Græg. auctor est, oēm mūdū veluti sub vno solis radio collectū, an̄ oculos ei9 adductū fuisse, q̊d vnū inter alia ꝑclarissima, q deeo ꝟe narrant̄, referēdū hoc loco duxi, grati9 inq; ip̄i specus illud. ¶Exesæ fornicis, nā excelsa illi eodē auctore, rupes eminebat. ¶Quā domus illa īgens. quā Nero parauit incēdio extructa em̄ illa. ¶Flāmis. fuit q̄ prius aliā domū & ędificia cōsumpserāt, de q̄ re Sueton̄. inq̄t, domū a palatio exq̄lias vsq; fœcit, quā primo trāsitoriā, mox incēdio absumptā, restitutāq; aureā noīauit, deq; ei9 magnitudine & luxu, idē auctor āple disseruit. de ea q̊q; & Plin̄. nōnihil, sugillatusq; Nero epigrāmatis cuiusdā ꝓbrosi ꝟsibus hac ip̄a de re, Roma dom9 fiet Veios migrate q̄rites, Si nō & Veios occupat ip̄a domus. ¶Aut quā monumēta insignia busti Mausolei. ab Arthemisia cōditi adeo & sumptu, & magnitudine, & elegātia laudati, ut inter orbis miracula cōputaret̄, defuncto em̄ Mausolo cōiuge, monumētū illud extruxit, vn̄ apud Propꝰtiū, Nec Mausolei diues fortuna sepulchri. Erat āt ad alios vsus aptū, de q̊ Plin̄. Gelli9, alij multa, & noster q̊q; Hiero. etiāq; Dauid Mausoleū citauit in q̄dam ep̄la sub noīe Zaulę ad Marcellā, ut ī Iudęā ꝓgat, ut q̄at iter alia crucis lābere lignū, & ī Dauid orare Mausoleo, Itēq; Hiero. in sermone de assumptōe ꝟginis, sepulchꝝ ei9 nūcupat Mauso-

Miletus
ꝓuerbiū.
ꝓuerbiū.
Bn̄dict9.
Aurea domus
Mausoleum

leum, Rex aũt Cariæ Mausolus, a quo vt Stephanus ꝑdit, Cares ipi Mausoli sunt nũcupati.
Aesision. ¶ Suauior. quoq; Frãcisco æssisio viro, quod nũc Asisiũ dicimus, placuit nõnullis Asim, apd' Proptiũ dici Assiũ. Desideri⁹ rex in decreto citat æsin ex Ptolemæo legit Hermolaus, & ei⁹ populũ Aesinates legi debere scribit. quem Aesinates nullo diphthõgo scriptũ reperat. sed em̃ legi apud Strabonẽ vrbem Aesion, nõ aũt Aesin, ita em̃ ille και αισιον και καμερτη. hoc est & Aesion & Camerte, & apud ipm Ptolemæũ q̃q; lego hoc ṽbũ αισισ lego & hoc aliud αισισιον και καμαρινον. Lego item apud antiquũ illũ Catonem in libro de originibus. Esision & Hyspellon & Fulginæũ, esse aũt vicinũ Esisio & Fulgineũ & Hyspellũ nemo nescit, nam & adhuc ipa retinẽt noia, quare & Catonis & Ptolemæi auctoritate Aesisiõ dicimus, & Franciscũ virum Aesisium, qua figura & Arcadum qui ex Arcadia, vt in sequentis hymni annotamentis patebit, populũ autem Aesisinatẽ lego ex antiq̃ssimo marmore, non Aesinatem.

Suauior æssisio cui çælso montis auernæ
Vertice ꝑfossum rutilanti stigmate corpus.
Pastoris tunica in morẽ, quæ canabis aspræ
Afficeret lumbos modis, q̃ pallia Crœsi,
Q; quæ Sidoniũ velabat purpura regem,
Q; quæ deuecta ẽ Nabatæo a littore sandix,
Suauior & Paulo qui vastæ cultor eremi

¶ Cui cælso montis ṽtice, in quo degebat diuinæ contemplatõi vacans Aesisius ipe Franciscus. ¶ Auernæ. id em̃ nomen monti in Appini dorso prope Tiphernũ vrbem. ¶ Perfossum corpus. diuini amoris miraculo. ¶ Rutilanti stigmate. sacris illis rubrisq; stigmatibus, in volis, plantis, latere, ad similitudinẽ Christi crucifixi, qua de re in sylua cui titulus Votũ, cecinimus, Aesisius q̃no redimitus vulnere corpus, Ardere eximio sup̃mi principis instar. Et de eo item antea in Staurosticho, Propterea Aesisius nimio calefactus amore, Rettulit effossis flammantia stigmata membris Franciscus pauper terris, ditissimus aula Principis ætherei perrari signifer æqui. huic inq; viro suauior. ¶ Tunica in morem pastoris. ex panno rudi & varia lana, qua vti appẽninicolæ pastores illi per Ethruriam & Vmbriam consueuerant. ¶ Quæ aspre canabis, id est nodis referta funis ex canabe.
Straton mollissimus ¶ Afficeret lumbos. gratior certe q̃. ¶ Pallia Crœsi. Lydiæ regis olim fortunatissimi, mox fine miserrimo prorsus infœlicis. ¶ Quã q̃ purpura velabat regem Sidonium. nomine Stratonem, quem mortales omnes delitijs & molliciæ superasse Theopompus, longe opere subsellij mandauit memoriæ posteritatis.
Sidon Sidon vrbs Phœniciæ, q̃q; aliter Hecatæus opinatur Sidone (vt puto) de quo in decimo capite Genesis, a quo Sidonij, cuius nominis secunda syllaba, interdum magna o. litera, interdum parua scribitur apud græcos, vt notat Stephanus, proptereaq; ipse arbitror euenisse, vt latini quoq; varietatẽ ipsam seruauerint in syllaba, quã modo productam, modo correptam expresserunt, exemplum illud sit Vergilij. Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido. & illud. Regius accitu chari genitoris ad vrbem Sidoniam puer ire parat mea maxima cura. & iterum. Sidoniam picto chlamydem circundata limbo, sic apud alios quoq; poetas reperies, & seruatum, atq; etiam ab enarratoribus traditum dogma debere seruari, causam vero q̃ sciam non reddiderunt, quam nos arbitramur insinuasse, miror autem a docto quopiam viro scriptum fuisse, Sidonem esse ciuitatem in Tyro, cum Tyrus insula celebretur, & Sydon insulæ nomen minime obtineat, & cum inter se ducentis etiam stadijs distent, vt Geographo proditum, diuersas quoq; eas posuit Stephanus, Sidon Phœnicum lingua piscis dicitur auctore Iustino historico, & inde nomẽ vrbi propter copiam eorum inditum.
Sandyx. ¶ Quã q̃. sandix. de indica intelligimus sandyce, quæ omnibus purpuris colore præstaret, vt est apud Vopiscum in vita Aureliani, scribit enim ille fuisse in tẽplo Iouis Capitolini pallium purpureũ, ad quod & matronarum & ipsius Aureliani purpuræ collatæ cineris specie decolorari videbantur, & Indicam sandycem id genus purpuræ facere si curetur, vt mittam quæ de sandyce Vergilius & Plinius in .xxxij. dixerint. de purpura vero paulo post agemus. ¶ Nabatæo a littore. locum oriẽtis designamus, iuxta illud Ouidij, Eurus ad auroram Nabatæaq; regna recessit, sed de populis Nabatæis procedẽte opere latius agetur. sed prætereundus non est qui prior in eremo vixit vitam, vir sanctissimus, cui Paulo nomẽ, vnico enim illius exemplo, quæ multis dici possent concludamus. ¶ Suauior & Paulo, q̃ primus vaste eremi cultor. extitit, eremus autem est vt scribit Aristophanis enarrator, deserta habitatoribus terra παρα την εραν. quod vt inq̃t terrã significat, fuit. ¶ Fructus. in cibũ. ¶ De ṽtice

palmæ.sumptus.¶Inumbrantis,sibi ob calidissimam regionē suauior item.¶Tunica de soli-
is.palmæ contexta.¶Et lympba.in potum de.¶Bibulo margine.Lucidoq; scaturiens.scribit
ēm Hieronymus in ipsius Pauli vita,illum in quodā speluncæ vestibulo semet sepsisse,quod
(ut eius vtar verbis)aperto desuper cœlo,patulis diffusa ramis,vetus palma contexerat fon-
tem lucidissimum,ostendens cuius riuum tantūmodo foris erunpentē statim modico fora-
mine,eadem quæ aquam genuerat terra,sorbebat,ꝓptereaq; diximus bibulum marginem,

Primus,inumbrantis palmæ de v̄tice fructus
De folijs tunica,& bibulo de margine lympha,
Prodiga q̄; multo condita cibaria censu.
Q̄; dulce aurato fusum cratere phalernū,
Q̄; quæ bis Tyrio saturata est lana colore.
Tanta tui virtus lateris,tam suauia Christe
Pocula,tam dulcis quino de vulnere sanguis.

nam q̄uis viridis & vitreus
appellari soleat,bibul⁹ etiam
dici potest cū generatim,nam
bibere aquam cōsentaneum
est,quæ vel vento vel incidē-
tibus rebus alijs agitet̄,& defe
ratur ad marginem,tum par
ticulatim de hoc fonte,vt su-
pra diximus,a palma inum-
brato,quæ cibum illi vt idē
auctor scribit,& vestimentū
præbebat,suauior igit̄ illi fru-
ctus palmæ.¶Q̄; cibaria cō-
dita multo censu.multa pecunia comparata,& ideo.¶Prodiga,pereuntiū diuitiaꝝ effusione
more Apicij qui opulentus cum esset,gulæ sæuientis imperio censum dilapidauit,condita a — Apicius
condio,condita a condo,non solum enim significatu differunt,sed primū mediam habet ꝓ- — Condita
ductam,secūdum vero correptam.suauior lympha aqua,q̄.¶Phalernum,vinum celebre — Phaler-
quod in Campania ferebatur.¶Fusum.etiam.¶Aurato cratere,in quo sæpe ut ille inquit,ve — num
nenum bibit̄,addo & iræ quoq; impetus suscitat̄,nam cum sæpe haurit quispiam libentius
spumantem pateram,& pleno se pluit auro,sæpe etiam spectant̄ consanguineos fracti crate-
res in hostes.a quibus morbis ille immunis qui ea neglexerit κρητηρ,idem apud Græcos id
genus vasis dicitur κυμβιον & εκπωμα & ποτηριον,quod nomen Amorginus poeta Si
monides primus inuenit,& κοτυλη quoq; & κωθων & κυλιξ & κυλικιον.ita nominati a
quodam Cilico,genere Lydo,vt Nicander Thiatirenus retulit,sed & χυτριδεσ q̄q;,& ημι- — Vasoꝝ
τομα,& φιαλη,& κοτυλον,& λεβησ,& αλυσον,& καλπισ,& ελεφασ,& κυαθοσ,& θη- — spēs
ρικλειοσ,& καδοσ,& καδισκοσ,& αγγειον.Item poculi species auctore Philomene & καν-
θαροσ,& κυπελλον,& καρχισιον,& καλπιον,& σκαφιον,& κελεβη,a quo & lebes dedu-
ctus authore Athenæo,sed & κερασ,& κισσυβιον,& κιβοριον,& λεπασ,& multis alijs cense
tur nominibus,de quibus & Pollux multa,& Athenæus multo plura disseruit.hæc ipi attuli
mus aurati ipsius crateris causa,eoq; gratiorem diximus fuisse simplici & naturali vsu mini-
stratam aquam Paulo,& consutam de palmæ folijs tunicam.¶Quam lana quæ saturata bis
fuerat.¶Tyrio.purpuræ.¶Colore.Tyrius autem ille color rubet.Verg.tyrios incocta rubo — Tyrius
res,idem & purpureus color.Tibullus.Illi selectos certent præbere colores Aphrica punice- — color.
um purpureumq; tyros.similis illi & coccineus quo etiam panni tingebant̄,& quandoq; ex — Coccus
purpura & cocco simul vestes gerebāt,ita auguralem trabeam fuisse Suetonio relatum,sicut — Purpura
quæ dis consecrabatur ex purpura,& quæ regum erat purpurea,nec non & quadam parte al
ba ꝓditur.sed cocci vsus nunc extat purpuræ perijt.purpura vero ostreacei generis animal,
de quo sanguis extractus & igne purgatus lanam inficiebat,de cuius inuentione & multiplici
tinctura,cum alij,tum Plinius copiose docent,plura purpuræ genera ponit Athenæus.Nā
aliæ magnæ quales ad Sigeum & lectum capiebantur,paruæ aliæ,quales ad Euripum.ver-
no tempore capi eas Aristoteles memoriæ tradidit,& abscondi sub cane.Quæ autem vestes
exq̄sitiores erant,bis eorum lana,vel purpuræ,vel cocci succum ebibebat.inde nomen diba- — dibapha
phe,hoc est bis tinctæ,apud Pliniū frequens.Sed & bis tingendi apud veteres Hebræos in sa-
cris consuetudo fuit.vnde apud Mosem pāni cocco bis tincti creberrima mentio.similis erat
purpuræ color auctore Plinio,nigricanti rosæ & sanguini concreta,tametsi varie deduceret̄.
Iulius Pollux in primo de nominibus ad Commodū scribit και το μεν ξανθιζεται το δε κυ
ανευγεσ γινεται,& hoc inquit flauescit,hoc splendidi nigroris efficitur,subditq; postea in
alios id colores verti,& solaribus radijs rutilare,quod & aurea scriptum Victruuius reliquit
Athenæus alias esse nigri coloris.alias subrubri voluit,& longæuas omnes esse decreuit,ea-

rum autem sanguis dictus est liquor Tyrius, quoniam celebratissima purpura erat, quæ vehe batur ex Tyro, & omnium optima ut inquit Strabo, adeoq; illam Tyrij piscabant, vt calamitates quas & terremotibus & sub Alexandro obsidente vrbem, & populante ppessi fuerāt, magna ex parte leuauerint, & hinc arbitror factum, ut fabula emerserit de inuentōe purpurei coloris ab Hercule nymphæ gratia, cui nomen Tyro, de qua nonnihil Nōnus multa Pollux commētus est, fuit & Tyrius etiā Hercules, de quo tum alij, tum Arrianus historiographus pleraq; disseruit.

Tyrus

¶ Tyrus. a Tyro Phœnicis cognominata insula quondam fuit, sed Alexander aggere illam iūxit continenti, vnde ab Ouidio cantatum Phœnissam Tyron insulā suo tempore non esse. Metropolis illa habita Phœniciæ, cūq; Sidon reluctata est, qua

> Vt iam Clytorio salientem margine lympham
> Redderet inuisum vini quæ pota saporem,
> Non huic latici mēdax cōferre vetustas.
> Hic & enim tumidi rabiem restinguit Iacchi,

cum de magnitudine, pulchritudine, antiquitate contenderant, tametsi ab Homero celebrata Sidon, Tyri nulla mentio facta. Sacræ literæ noui testamenti, vtriusq; pariter meminere, & in euangelio Christus Iudæis oppidis in quibus pdicauerat, & supra naturam signa fœcerat, nec ppterea cessatum erat a vitijs, futurū dixit vt in die iudicij remissius ageret cum Tyro & Sidone. Sidonis tamen in veteri instrumento mentio facta inter initia, nam decimo sacræ Genesis capite Sidonem legimus, & pariter Sidonem primogenitū Chanaam, ab hac quam diximus Tyro triginta stadijs distabat antiqua Tyrus. Sidon vero ducentis aberat. olim Sarra nuncupata, auctore Gellio, vnde ostrum sarranum dicitur. Erat & Tyrus in mari Persico insula, cuius habitatores cognominē in Phœniciā Tyrum suā coloniam dixere, auctor Eratosthenes fretus Antistene Thasio, q cum Nearcho nauigauit. in Erythreo illam posuit Stephanus. sed Erythræum etiam dici Persicum, pcedente opere monstrabit. hanc autem Tyrum Artemidorus dici Tylon voluit. Est & Tyrus Laconicæ eiusdemq; nominis vrbs Indiæ, Lydiæ, Pisidiæ.

Clytori9 ¶ Vt iam Clytorio. de hoc fonte sic Ouidius in Metamorphosi. Clytorio quicunq; sitim de fonte leuauit Vina fugit gaudetq; meris abstemius vndis, de qua quidem aqua Victruuius architectus libro octauo disserit, affirmatq; eam esse in Arcadia & ex spelunca profluere, idoneāq; ad lauandum esse, sed vitibus inimicam, ex græci inscripti epigrammatis sententia dignosci. eiusdem Plinius, alij meminere. sensus est non oportere gentes conferre illius fontis vim, huic quem nominauimus Christi sanguinis, quo gustato, non esculentorū modo & poculentorum superfluus appetitus restinguit, sed etiam illegitimi & desultorij concubitus, q per furta Veneris nuncupant, compescit desiderium atq; comprimit, nec solum id nostro inest fonti, ut odium pariat eorum quæ aduersant, sed animū & amorē, etiā illorū quæ fœlicitati conferunt, accendit & inflammat. ¶ Hic etem. nam. ¶ Restinguit. excludit, pellit. ¶ Rabiem. auiditatē nimiam.

Iacchus ¶ Iacchi vini, ita a Baccho & Iaccho nūcupati, q potores fuerūt, & sese vini in gurgitatōi dedisse ferebant. Bacchi aūt & Iacchi nomina confundi solent. Et tametsi Hiacchum Zagreum Bacchum fuisse memoriæ sit pditum. & apud Athenæū legi Athanim scripsisse Iacchum porcum vocari, quod etiam animal vino delectari scimus, quam qdem auiditatē meri, melius multo nostra religio compescuit q̄ gentes, quæ ob metū ebrietatis, eius vsu prorsus interdicebant. Nam apud Locrenses Xaleuci lege decreta, mors erat ijs qui merū ebibissent, nisi medicus curatōis ergo præcepisset. Massilensium fœminæ lege itidem cogente, ne vinū quidē gustabant, quod & Milesijs quoq; seruatū, auctor est Theophrastus, olimq; apud Romanos nec seruis nec liberis fœminis, liberis vel maribus, q trigesimum annum non attigissent, vini vsus concedebant, & Platoni placuit, nec ante decimum octauū annū adulescentes nec aut iudices, aut de rebus magnis deliberātes, vinum gustare. In Aphrica quoq; gustari vinū Carthaginēses nō sinebāt. Nostri q̄s celebramus aut abstemij fuerūt, quales plerīq; in eremis sanctissimi, aut tempāti in omi etiā aquæ potu, nec a rōnis vnq̄ regula deorbitantes, neq; em̄ inter eos aut Aeschylus ebrius, ebrios inducēs in scæna, aut Alcæus, aut Comœdus Aristophanes ebrij poematū scriptores, & alij pleriq;, q̄s citat Athenæus. inter quos Anacreon q̄ poesim suā ebrietate oīq; impudicitia refersit, cuius statuā se vidisse Pausanias scribit ebrio & dormiēti similē. vt reges taceā, Alexandrū frequēter ebriū, & Philippū bibacē & ebrium, auctore Theopompo, q em̄ Christo addictus, si vino se lædi senserit, abstinet, nō eo magis ingurgitat

Ebrij ap gētes dānati.

Anacreō ebrius

vt Nisæus ille Syracusanaꝝ tyrãnus, q factus certior paucis mensibus se victuꝝ, cõmesatoĩbus & ebrietatibus se penitus dedidit, vt Dionysius iunior Siciliæ tyrannus, q auctore Timęo potoribus p̃mia, & coronã aureã, quã primus tulit Xenocrates phĩs, victori ꝓposuit, q deniq; vino visum amisit, cuius rabiem restinguere diximus Christi poculũ, idq;. ¶ Cõpescitq; & frenat. ¶ Cererẽ. edendi cupiditatẽ, q̃ Cereris fœminæ appellatõe notat̃, q̃ in Sicilia frumẽti vsu fuerit celeberrima. ¶ Lasciuæ & furta Diones. comprimit quoq; & castigat illicitos concubitus, q Diones lasciuæ. i. Veneris, quæ meretricij dedecoris reptrix fuit, nomine exprimunt̃. Diones em̃ illã fuisse filiã ꝓdunt gentes. Metonymię aũt dicunt̃ a grammaticis huiusmodi, Diones, Iacchi, Cererem, cum res quas illis nominibus gentes supponebãt, intelligere prę̃stant, sed quod attinet ad sensum & rem ipsam, aduertẽdum est, ꝙ demptis & abolitis causis, ij qui ex eis sequuntur effectus pariter abolent̃, siqdem ex superãti bibendi & edẽdi vsu, libido solet accendi, & inter causas flagitij Sodomoꝝ, in sacris lr̃is, posita est panis saturitas. & postea quoq; vsurpatũ, Sine Cerere & Baccho frigere Venerẽ, nõ mõ aũt hæc delent̃, sed apponit̃ & inserit̃ animi gaudiũ illud, quod p vrnã empyrei nectaris denotat̃, tãto p̃stantiorẽ terrenæ potoĩ, cibo, libidini, q̃to mortalibus immortalia, & terrenis p̃stant cœlestia. Multa qppe delectatõne suffundit̃ anim⁹, cũ de vitijs victoriã obtinuerit, illaq;, ut al's scripsim⁹ in li. de imaginatiõe, fœdæ oblectatoĩ cum aggredit̃ sensus opponẽda est, & cõsiderandũ ex momẽtanea libidinis delectatõe, mœrorẽ & sensus & animi suboriri, quod etiam adstruxit Aristoteles. suborit̃ aũt & solida & diuturna læticia illi, q de illecebris carnis blãdimẽtisq; triũphauerit, idq; Ioã. Patruus (ne a domesticis recedamus) ad me scribẽs ait. Mitto quanta sit illa pax, quãtaq; fœlicitas animi, nil conscire sibi, nulla pallescere culpa, quæ ꝓculdubio voluptatibus oĩbus, quæ in hac vita vel haberi vel optari possunt, longe p̃ponderat. Hac aũt qete & tranqllitate animi parta, vberior se dei gratia mẽti cõserit, qua Christus orbem ad se traxit, illa em̃ potuit. ¶ Mites. qui ei videlicet substant, nec his quæ p̃cepit reluctant̃. ¶ Saturare. fœlices reddere. ¶ Et pellere sæ. & excludere & fugere a cœlesti illo pabulo, suꝑbos in se & in alios crudeles. ¶ Plecter̃ & infen. & hostes etiam & ꝑsecutores, infensus vt Seruius voluit plusq; inimicus est, plectere in eos pœnas infligere, vidictã exercere. ¶ Ar minãtia. nimio fastu. ¶ Collã subdere. submittere. ¶ Suaui seruitio. flectẽdo gratia & supponẽdo euãgelij iugo suaui. ¶ Et populũ rebellẽ. q gratiã repellit, nec ꝓrsus admittit, aut admissam excludit. ¶ Frenare. compescere, mulctare pœna. vñ illud Virginis. Deposuit potẽtes de sede. ¶ Hinc excelsa Pharos. describunt̃ summatim eaq̃ Apostoli ꝓ eas quas sortiti ꝓuincias, in p̃dicatõe euãgelij ꝑegerunt, sumpta de gestis eoꝝ historia. ¶ Pharos. de Pharo turri & ĩsula supradictũ est, os aũt syllaba quæ sui natura breuis esse deberet, ꝓducit̃ positõe h. sequentis. quæ interdum vim obtinet literæ. Verg. in. iij. Aeneidos. Si pereo manibus hoĩm perijsse iuuabit, est & regula p̃timemeris nota, qua idip̃m licet. ¶ Humili Simone. v̾tute modestiæ p̃dito, putarũt qdã eam esse v̾tutem, q̃ apud phõs dicebat̃ modestia. Thomas Aqnas p̃cellẽs theologus, decernit huius esse naturã, frenare animũ ne se immoderate sustollat, de ea tractasse Aristotelẽ Thom. negat, q de ijs dũtaxat v̾tutib⁹ disseruit, q̃ ad ciuilẽ facultatẽ ꝑtinẽt, quã illa vtiq; suꝑgredit̃ deũ respiciẽs, q̃q; alia est humilitas q̃ demissionẽ significat & vilitatẽ, Simonẽ v̾o prima ꝓducta posuere nõnulli, iuniores correptã, Horatius, Emuncto lucrata Simone talentũ. ¶ Prostrate turres. phari. ¶ Fulmine. nõ ex nubib⁹ aere is exp̃sso, sed. ¶ Ardẽtis linguæ igne, videlicet diuinitas nõ celitus misso, sic & fulmina eloquẽtiæ dicta sunt Ciceronis a Columella. Nõ Brutũ inqt aut Celium, Pollionẽve cũ Messalla deterruere ab eloquẽtię studio fulmina illa Ciceronis, sed prius etiã Pericles tonare dictus erat & fulminare, primũq; illud Demostheni tribuit & Platoni Columella, nã neq; ille ip̃e inqt Cicero territus, cesserat tonantibus Demostheni Platoniq;, sed verius nostroꝝ Apꝉoꝝ linguæ fulmina sunt, quæ suꝑbas mẽtium humanaꝝ turres deiecerũt, qbus illi oratores inseruiebãt.

Compescit Cererem, lasciuæ & furta Diones
Comprimit, empyrei suffundens nectaris vrnã
Qua potuit mites saturare & pellere sæuos,
Plectere & infensos, ac colla minãtia suaui
Subdere seruitio, & populũ frenare rebellem.
Hinc excelsa Pharos humili deiecta Simone.
Postratæ turres ardentis fulmine linguæ,

Nisæus tyrãnus

Prę̃mia potoribus

Diones Metonymia

Infensus

Quũ Marcus Libyci voces de more leonis
Diſpergens, baculo Pellæi mœnia regis
Contudit & Lagi populos ſub myſtica traxit
Iura dei, & lacerũ templis detruſit Oſirin.
Hinc agros Syriæ tum ſorte Philippus amœnos

Marcus

¶Cum Marcus. nec longe abfuit Marcus euangelij ſcriptor, Apoſtoli Petri diſcipulus, q eadem Aegypto multa molitus eſt Alexandriæ primũ vt ſcribit Hieronymus, Chriſtũ annuncians, eccleſiã conſtituit. ¶Voces. em̃. ¶Diſpgens. effundens ac diſſeminans. ¶De more Libyci leonis. leones Libyci robore & magnitudine commendant̃, conſentaneũq; illos edere maiores, formidabilio reſq; rugitus, ſed alia rõne dictũ a nobis illud eſt, quoniam Marcus in Ezechielis, pphetæ viſu, p leonem ſignificat̃, & euangeliũ ipe ſcribere orſus, vocis meminit de Baptiſta loquens. Ego inqt vox clamantis in deſerto. Et aliæ q q; ſunt cauſæ quare illum ipſum leoni, ſicuti Matthæũ homini, Lucam boui, Ioannem aquilæ compareñt, &c. ¶Baculo. paſtoris poteſtate. Nã epiſcopus Alexandriæ conſtitutus eſt. ¶Contudit. cõcuſſit diuini verbi poteſtate. ¶Mœnia hoĩes incolẽtes mœnia, methaphora eſt a baculo ad mœnia emphaſi oſtendẽs q; concuti magnæ vrbis mœnia baculo poſſint, ea, ppter mœnia diximus, nõ ut ad memoriã auditoris hiſtoriã reuocaremus, citauimus mœnia regis Pellei magiſq; Alexandriã, qua qdem in re laudat Euſtathius Dionyſiũ Libycũ q p μακεδονιον πτολιεθρον Alexandriã paraphraſi quadam expſſerit, ¶Regis. Alexandri Macedonis, q vrbẽ eam in Aegypto ſibi cognominẽ conſtituit, nõ longe a Canobico Nili hoſtio, in qua poſtea cura Ptolemæi ſepultus tradit̃, adiacet aũt illi inſula Pharos ad dextrã, pter hãc decẽ & ſeptẽ eo noĩe cõſtitutę vrbes, vocata aũt hæc inſignior Racotis, ut inqt Stephanus, & Pharos & Leontopolis, qm̃ vterus olympiadis Alexãdri matris ſignata leonis imagine ferebat̃, dicta eſt & p excellentiã πολισ, qđ nomẽ poſtea Conſtantinopolis, ut inqt Euſtathius obtinuit, ſicut Athene ασυ, ſicut & Roma vrbs, dictaq; Alexãdria & Libyca vrbs, & Aegyptia, dicta etiã ſub Romanoꝝ imperio Sebaſte, & Iulia, & Claudia, & Domitianã, & Alexynteria. tanta aũt magnitudine, ut ſtadia centũ & decem circuitu cõplecteret̃, ſecũda eius noĩs vrbs in Troia regione, tertiã Alexãder cũ annoꝝ eſſet decẽ & ſeptẽ in Thracia cõſtruxit, octo pterea eiuſdẽ noĩs cũ in India ſitæ, tũ vicinæ adiacẽt. Sũt etiã in Cilicia, i Cypro, in Caria, & apud Bractras ædificatæ. Apud nigꝝ finiũ alia, in Sogdianis alia, & ad Tanaim q q; alia ipius opus Alexandri, ut Ptolemæus retulit in tertio. itaq; decẽ & octo cognoĩe vrbes, & herba quoq; & ſtirps eiuſdem noĩs fert̃, quæ tñ apud aliquos Alexandra nuncupat̃, ex qua fama erat Alexandꝝ in certaminibus coronari, hanc & nõnulli Danaem, alij Chamedaphnẽ, alij Epiphyllacathon vel Phyllocapon dixere, eſt & Alexandra Caſſandræ vatis nomẽ, ut in ſupioꝝ carminũ enarratõe dictũ eſt. ¶Pellæi. ex Pella Macedoniæ metropoli, Philippi & Alexãdri patria, auctor Strabo, vñ & Alexãder Pellæus, hinc Iuuenalis, Vnus Pellæo iuueni nõ ſufficit orbis, eſt Pella etiã Achaiæ & Theſſaliæ & Syriæ, q̃ & Butis dicta, Stephano referẽte. Strabo itẽ meminit Pellæ in Apamia, ppter Orontẽ, q̃ aũt in Macedonia βουνομοσ auctore Stepha. vocabat̃ antiqtus, & Bunomia, ab ædificatore aũt Pella dr̃. eſt & Pellina vrbs Theſſaliæ, & Pele duplex, ab Euripilo vna, ab Achille reliq̃. ¶Lagi populos. Aegyptiã plebẽ, ſeu mauis vrbes, nã populos ſignificare vrbes Seruius annotauit. vrbes inq; q̃ regibus parebãt Ptolemæis, quoꝝ primus ſub Alexãdro Macedone meruit, mox Aegypti regnũ cõſecutus eſt, huic pater fuit Lagus, de q̃ Strabo & alij, q̃q; ſcribit Pauſanias Macedones opinatos Ptolemæũ Philippi Amyntæ filiũ fuiſſe, & matrẽ ex eo iã grauidã Lago in vxorẽ datã, idem ipe Pauſanias Ptolemæi & Attali geſta. qm̃ inqt negligentia perierãt, ſtylo pſecutus eſt Aegyptios, itaq;. ¶Sub myſtica traxit iura dei. arcanis religionis initiauit. ¶Et lacerũ templis detruſit Oſirim, & falſos expulit deos, & Oſirim pcipue, de quo ſupra multa. ¶Hinc. item hoc eſt eadem diuina gratia. ¶Philippus. apoſtolus. ¶Ingreſſus agros Syriæ. Syriam, puinciam. ¶Sorte, diuiſiſſe em̃ Apl'os inter ſe, puincias, priuſq; diſcederẽt ex Hieroſolymis, pditum eſt. Syriã v'o ſortitus eſt Philippus, in qua p viginti ãnos euãgeliũ legit̃ pdicaſſe. dictũ aũt. ¶Amœnos ob delicias qbus Syri vacabãt, vnde illud Iuuenalis. Iam pridem Syrus in Tyberim defluxit Orontes. Nec mirum videt̃ ſi tot annos Syris edocendis incubuit, nã plures eius noĩs, puincię & populi. Syria ad ſeptẽtrionẽ, Cilicia & Amano terminat̃, ut ait Strabo, ab oriente fines habet Euphratẽ & Arabes, Scenetas cis Euphratẽ, ad Auſtꝝ finit̃ Arabia

alexãdrię vrbes

Pharos

Pella

&Aegypto,ad occidentem Aegyptio pelago,& ſinu Iſſico,ſcribit & Stephanus Cappadocos
vtroſq;,qui & ad Tauꝝ videlicet & ad Pontum ſua tempeſtate albos Syrios appellatos,nō-
nulli quoq; Strabone referente,totam Syriā in Phœnices & Cœloſyros diſtinxerūt,hiſq; im
mixtas quattuor natōes eſſe,Iudæos,Idumeos,Gazeos,& Azotios,alij,quod & meminit Eu-
ſtathius,Syriam in qnq; diuiſerūt partes,quaꝝ vna Commagene,Cappadocia alia,Seleuci-
da alia,cui concauæ Syriæ nomē eſt,alia cui maritimæ Phœnicis,alia cui mediterraneæ Iudeæ

Ingreſſus,fractis Martē pepuliſſe ſacellis
Dicitur,& diro contracta peſte draconis
Aegros afflatu reuocaſſe ad munia vitæ.
Hinc & Matthæus Solymæ duriſſima gentis

veꝝ enimuero cum apud au-
ctores diuerſos diuerſa ꝓdan
tur,de Chaldea,Aſſyria & Sy Syria.
ria & eaꝝ populis,quod pro
miſimus ſupra nos dicturos,
his de rebus ſeruandum eſt.
Apud Dionyſiū Syria dr̄ ea
quæ circa Libanū & Caſium
montem iacet,aduſq; Synopem,idemq; videt Herodotus putauiſſe.addicit autē Syros orā
ſinus Arabici depaſci,& Syros quoſdam paleſtinos introducit,& Syriam paleſtinē,ꝑtereaq;
gentes quaſpiam ad Euxinū mare ſitas,eadem nomēclatura ſignauit,ſcribēs Syros circa flu-
uium Thermodontē eſſe,Dionyſius idem ad Selanos vſq; Arabiæ populos Syriam exten-
dit,ꝑptereaq; vt Euſtathius dicit,ob viciniā pleriq; Arabibus Syroꝝ nomē poſuere.Strabo
vero Syros putauit eſſe circa Ciliciā & Aegyptū,& Phœnicē & Pontū,& Syroꝝ quoq; no-
men antiquitus extendi ſolere a Babylone aduſq; Iſſicum ſinum,indeq; ad Euxinum protē-
di & Cappadocas vtroſq;,& qui ad Taurum videlicet,& qui ad Pontum ſunt Leucoſyros di leucoſyri
ci.Ad hæc Herodotus ſcripſit,Syros a Perſis Cappadocas dici,idq; nominis poſtea in vſum
veniſſe.Aſſyriam vero poſuit Strabo circa Nini vrbem,& Babylona cui ad orientalē Meſo
potamiæ partem adiaceat regio,quæ dicitur Adiabena,id nominis ſortita,quoniam quę ibi adiebena
ſunt aquas difficulter pertranſiri detur.Aſſyriam alij circa Ponti Sinopem locauere.Euſtathi Aſſyria
us Anthiochiam opus Antiochi Seleuci,nam multæ ſunt eius nominis vrbes.Metropolim Antio
& regiam Aſſyrioꝝ voluit eſſe,ſed Arrianos eos qui circa Meſopotamiam ſunt,dici placuit chia.
Aſſyrios,eodemq; nomine Cappadocas appellari ſcripſit,& filium Nini Cappadocum fuiſ- Cappa-
ſe,a quo nomē Aſſyrij deſumpſerint.Appianus Aſſyrios vocauit fluuij Tigridis accolas.Cæ doces.
terum inter Aſſyrios & Syros differentiā Xenophon manifeſte poſuit.Herodotus eo conue
nire ſignificatus nominū diuerſos voluit,ꝙ qui Syri a Græcis,a barbaris Aſſyrij dicerentur.
Plutarchus vero Straboni conſentiens,Syros dici debere voluit,qui circa Synopem habitāt
a Syro Apollinis & Aſopi Synopes filio.ſed enim apud Eratoſthenē eſt videre.Aſſyrios an
tiquitus Aſſyres dici,ab Aſſyr deductos.eoſdem Aſſyrios multi Chaldeos eſſe putarunt.Aſ
ſyres autem & Aſſures cōueniunt.& Chaldei & Hebræi idem a multis exiſtimati,ut hinc ꝓba
ri illud poſſet facilius,ꝙ eſt apud Euſebium,Aſſyrios ab Aſſure Hebræo deductos,& in ſa-
cris literis per Aſſur quoq; ſingulari numero,Aſſyrij notantur,vnde illud,Aſſur virga fu-
roris mei & baculus ipē eſt,ꝙ ſupra narratū eſt.Legimus tn̄ in ſacra Geneſi Abraā de ur Chal
deoꝝ egreſſum & poſtea Nachorē eius fratrē genuiſſe Chamuelē,q fuerit Syroꝝ pater,mox
& Rebecca eius nurus filia Batuelis Syri de Meſopotamia dr̄,etiā in hūc ſenſum multa in pro
greſſu legi pn̄t.Cęteꝝ Chaldeos,Stephanus & Euſtath.Cephenes primū a Cepheo,& a Per- Cephene
ſeo Perſas vocatos voluit,Chaldeos āt a Chaldeo q̊dam,q poſt Ninū quartuſdecimus rex Perſæ.
fuerit Babylonis,tā & ſi Chaldei etiā ſint ppl̄i Cholchice regionis,q & Chaldi nūcupent̄,q̊ eti Chaldei.
am noīe in Armenia degebāt,cuius ꝑs regio Chaldia.certe & Aſſyriā Dionyſi⁹ apud hoſtiū
Thermodōtis poſuit,ut hinc triplicē Syriā arbitratus ſit eſſe eius interp̄s Euſtath.vnā q̄ & ca- Syria tri-
ua Syria dr̄,& cœleſyria ad Auſtꝝ & Arabiā v̄ſa,cuius ꝑs habeat Phœnicia regio eiuſdē Dio plex.
nyſij auctoritate.Aliā q̄ circa Lybanū aduſq; Sinopē.Tertiā q̄ illinc ad Euxinū ꝓtendat̄,quā
diximus Aſſyriā vocitari,itaq; agros Syriæ Philippus ingreſſus.¶Dicit̄.ab ijs q eius acta cō
ſcripſere.¶Pepuliſſe Martē.dæmonē q ſub noīe Martis colebat̄.¶Fractis ſacellis.dirutis il-
lius templis & ſimulachris,qbus antea colebat̄,ut notū ex hiſtoria qua eius geſta continentur.
¶Et diro.& quo facilius fides fieret veritatis p̄dicatæ,ab Apoſtolo miracula coruſcabāt.
¶Agros.igit̄ qui.¶Contracta peſte.afflatu diro draconis,contabuerant.¶Ad vitæ munia.
ſanitate reſtituta.¶Dicitur.reuocaſſe.¶Hinc & Matthæus.primus Apoſtolus Matthæus
euangelium in Iudeam,auctore Hieronymo,literis & verbis Hebræis compoſuit.

Corda virum ſupero primū ſpiramine flexit,
Moxq́ iugo Macedum colla obluctātia leni
Subiecit, nigroſq́ dehinc ꝑuectus ad auſtrū
Aethiopas docuit, demum confoſſus ab enſe
Hyrtaceo in molli pharethatæ Perſidos vrbe
Compoſtus, Parthis ſuauē ſpirauit odorem.

¶Flexit.itaq́ multos Hebræos.¶Supero.diuino.¶Spiramine duriſſima corda.dictū eē ab
Solymi ipō deo Iudæos dure ceruicis populū eſſe.¶Solyme gentis.Iudæoꝝ q & Solymi dicti ab vr-
be digniori Hieroſolymis,de cuius excidio ꝑ Titum celebrato,Domitiani carminibus Vale-
rius Flaccus ait.Namq́ potes Solymo nigrantē puluere fratrem,Spargenteq́ faces & in omī
turre furentē.Eſt & Solyma quoq́ vt Stephanus auctore quadrato ꝓdit Aſſyrioꝝ vrbs,poſt
Piſidæ. euerſum templū quod erat in Hieroſolymis ædificata,& Solymi quoq́ Piſidæ nuncupati,
de q̄bus Cicero meminit,ꝙ
cantu & volatu auiū res futu-
ras certiſſime declarari puta-
bāt.¶Moxq́.dein ī Macedo-
nia ꝓfectus ꝑdicauit,ut in ea
quæ a ſacerdotibus ex officio
de ipō Apoſtolo legit̄ hiſto-
Macedo. ria,patet.¶Macedum. Mace-
donum,nota ſyncope figura
notus & vſus.Rex Macedum
Macedum gens dura & mul-
ta eiuſmodi,origine vero du-
ctum nomē a Macedone regionis duce,quæ prius dicebat̄ Aemathia.¶Colla obluctātia.du-
ras & reluctantes ceruices.¶Leni.placido & ſuaui.¶Iugo.Chriſti.¶Dehinc.poteſt diæreſi de-
hinc manere,tametſi Horatius dixerit.Cogitet vt ſpecioſe dehinc miracula ꝓmat,vna illud
Auſter. ſyllaba cōphendēs.inde aūt.¶Peruectus.ſ.ſpū.¶Ad auſtꝝ.ad meridionalē ꝑtem ex qua ꝑ-
[Ae]thiopes. flat Auſter calidus ventus & humidus,pluuiæ fœcūdus.¶Docuit nigros Aethiopas.ꝓpt̄os
nigro colore,puſtos ſolaribus radijs,atq́ inde nomē ſortitos ἀπὸ τοῦ αἴθειν ab ardēdo,ad
auſtꝝ aūt Aethiopes ſunt,& ad orientē & occidentē ut voluit Homerus,atq́ etiā ꝓpe Aegy-
ptū,vñ & Aegyptus quōdam vocata eſt Aethiopia.Hos aūt Aethiopas Cambyſes euulſit,il-
los miꝝ in modū celebrat Herodotus,uti longeuos,maximos,optimos,ditiſſimoſq́,adeo
ut apud illos rei cōpedibus aureis illigent̄,ibiq́ maiorē auri q̄ ferri copiā eſſe.¶Hyrtaceo,ty-
Hyrtac9. ranni nomē Hyrtacus,quo iubēte coronatus Apl̄s martyrio.¶Molli vrbe.delicijs dedita.
ꝑſæ vñ ¶Pharetratæ Perſidos.regionis Perſaꝝ q pharetris & arcubus bellant,antiquū Perſidis epi-
thetū,Verg.Pharetratæ vicinia Perſidis vrget.a Perſide aūt populi Perſæ,a Perſo Medeæ,ut
voluit Stephanus,a Perſeo Danae & Iouis ut Herodotus,alij a Perſo Perſei filio,alij a Perſo
filio Mædi vt eſt apud Euſtathiū.¶Parthis.populi ſunt orientales vicini Perſis,& inter Perſaꝝ
Parthi gentes quandoq́ nuncupati,ſub Artabane rege gubernabant̄,cuius ſedes olim in Cteſiphō-
te vrbe poſita,vt Herodian9 meminit in tertio hiſtoriæ,q & in ſexto eiuſdē opis ſcribit,poſt
Darium cui Alexander abſtulit imperium Perſaꝝ,& poſt obitum Alexandri & diſcordiam
Macedonū,q̄ illi in Aſię regionibus gubernādis ſucceſſerāt.Arſacē Parthū barbaris eaꝝ regi-
onū ꝑſuaſiſſe,vti a Macedonibus deficerēt,impoſitoq́ ſibi diademate.Parthoꝝ & vicinoꝝ
barbaroꝝ cōſenſu tenuiſſe regnū,& reliq̄ſſe poſteris,ad Artabanū vſq́ regē,q rex magnus
primus appellatus eſt,& duplici diademate vtebat̄,quo interfecto & Parthis ſuperatis,Arta-
Dai xerxes Perſis īperiū reſtituit.De Arſace illo meminit Strabo viro,Scytha,ſcd'm aliq̊s,Bactria-
no,ut placuit q̄buſdā Dao,Dai āt vltra Meotim ꝑp̄ri ſunt,a q̄bus Parnos,q & Dahi credi-
Parni. ti,q & ab aliq̄b9 Daci dicuntur,ꝓfectos exiſtimarūt nōnulli.hic igit̄ Arſaces poſt Bactriano-
rū defectōem,opa Euthydami factā,cū haberet q̊ſdā ex Dais q ꝑni dñr,Parthiā inuadēs obti-
nuit,& deinde oēm regionē cis Euphratē,& Bactriane ꝑtem impio Parthoꝝ adiectā.antiq̄t9
Scythas fuiſſe Parthos conſenſit Stepha.indeq́ fugiſſe Medo regnāte,& eius regionē habitaſ-
ſe,indeq́ illis nomē fuiſſe,cū lingua Scythaꝝ Parthus,ꝓfugū vel fugacē ſonet φιγχάλοσ illi
dicūt,latini antiq̄ores exulē dixere Parthū,eadē cū Stephano putauit hac in parte Euſtathius,
ſed Stephanus adiecit Parthos etiam lingua Medoꝝ appellatos,ob terræ quam inhabitarūt
naturam,quæ & Paluſtris eſſet & incurua,dicti idem & Parthici & Arſacide.dicitur autē Par-
thiam a meridie mare rubrum,a ſeptentrione ſolum Hyrcanum claudere,& auctore Solino
a quo non diſſenſit Plin.decē eius & octo regna in duas ꝑtes diuidunt̄.Medi autem Parthi di-
cti ſunt ab Egeſippo,qui in hiſtoria ſcribit bellum Parthicū inter Machabæos duces,gentem-
q́ Medorum,diuturnum ac frequens,variaq́ victoria fuiſſe.Parthos etiā Medoꝝ noīe ſig-
nificauit Oratius,canēs in ſecūda Ode,Neu ſinas Medos eq̄tare inultos,Te duce Cęſar,q̄ loco

enarrator eius ſcribit Medos eſſe Parthos, a q̄bus Craſſus occiſus eſt, & Mediā Parthoꝝ inclu
di regno Plinius voluit. Lucas vero in actibus Apl'oꝝ, Parthos diſcreuit a Medis ſecūdo capi
te ſcribēs, Parthi, & Medi, & Elamitæ, & q habitāt Meſopotamiā. Verg. etiā (ut de gētibus quo
q; p hac pte teſtimonia nō deſint) Medum ſecreuit a Partho, in. iiij. Georg. canēs. Lydia nec po
puli Parthoꝝ aut Medus Hydaſpes. Dicta aūt Media a Medeæ filio Medo, ut Iuſtinus pdit hi
ſtoricus, & Stepha. Quin etiā Mediā portis Chaſpijs adiacere ſcribit. ¶Inde Lycaoniā. Lycao Lyconia.

Inde Lycaoniam Ptolemæi filius enſe
Diuini eloquij diſcurres, feruidus Indos
Acceſſit, iuſſu tandem nudatus atrocis
Aſtyagis, pellem ſtillātem ſanguine multo
Armeniæ populis monſtrauit tectus amore.
Flaminatis Iudæ v̄bis gens effera Ponti
Ceſſit, & Euphratis tellus, q̄ hinc gurgite vaſto
Adluitur, celeriq; illinc pcurritur amne
Tigridis, admiſit cœleſtis lumina vitæ.

nia regio Lyciæ & Iſauriæ, q̄
q; & Lycaonia etiā dicta ē Ar
cadia, Stephanus, Euſtathius,
cæteri. Lycia v̄o ex Lyco Pan
dionis nomē ſumpſit, & Ly
cia quoq; eſt ppe Ciliciā Ly Lycia.
cia in qua regnauit Sarpedō,
hanc Bartholomæus Lycao
niā ingreſſus, Chriſtū p̄dica
uit, indeq; acceſſit Indos, ut in
eius geſtis habet̄, & meminit
Hieronymus de Pāthene phi
loſopho differēs, q miſſus in
Indiam p noſtra religione, re
perit ibi Bartholomæū Apo
ſtolū, euangeliū quod eſt ſecū
dū Matthæū p̄dicaſſe, tandem ōpe Aſtyagis ſæuientis pelle detracta, p Chriſto ſanguinē fu
dit in Armenia, ea regio eſt vicinia Perſidi. Minorq; & maior eius nōis puincia dicit̄, illius fi
nes pdunt̄ a ſeptētrione Colchi & Albani populi. ab occidente Cappadocia, ab oriente Hirca armenia
num pelagus, ab Armeno quodā Rhodio dicta, vt placuit Antipatro, ut aūt Eudoxo in ter
ræ deſcriptōe, & Herodoto quoq; non diſplicuit, a Phrygibus Armenij genus traxere, ut alij
ab Armeno heroe, qui ex Armenia vrbe Theſſaliæ profectus, cum Iaſone militauit. eſt &
mons in finibus Hyrcaniæ, q Armenius dr̄, a quo Phaſis defluit. Alij eum Tauri partem fœ
cere montē Armeniū, q & Armeniā uſq; ptenderet̄, quā qdem Euſtathius pdit in quattuor
diuiſam fuiſſe ptes, a Iuſtino rege. Primā Heptapolim fœcere, cuius caput βαξηνισ, quæ prius
Leontopolis. In hac & vrbs Theodoſij & colonia & τραπεσησ & ceraſus, Secūdā Armenię
ptem qnq; vrbibus cōſtituunt, quaꝝ Sebaſtia vna eſt. Tertia Hexapolis, q̄ olim dicta Secun hexapol.
da Armenia, Melitene, Comana aurea & cucuſus. Quarta Satrapū gubernabat̄ imperio Zo
phane & Balbitene, in hac Armenia Ptolemæi filius. i. Bartholomæus pellē dedit. ¶Nudatus. Atrox.
ſpoliatus, nudatus dr̄ q tectus erat, ad nudi differentiā iuſſu Aſtyagis tyrāni. ¶Atrocis, diri, fe
ri & rigidi, cuius nōis primā Verg. corripuit, vrit atrox Iuno, pduxit Iuuenalis, pmittūt atro
cem animū, idq; rōne mutæ & liq̄dæ factū eſt, nudatus itaq; Apl'us monſtrauit Armenię po
pulis. ¶Pellē ſtillantē ſanguine multo. guttatim fluētē, q̄ videmus in corijs ex aīalibus recēter
detractis, videmus in veſtibus vel alueo fluminis immerſis, vel madefactis fluuio. vñ illud
Et multo ſtillabat penula nymbo. Vicentinus tñ Palemon vt ſupra diximus inter guttā & ſtil Gutta.
lam hoc intereſſe decreuit, ut illa ſtaret, hæc caderet. ¶Tectus amore. q ſibi carnem vice pellis Stilla.
operiebat, calfaciebatq;. ¶Flammatis. Iudas aūt Apl'us q & Thadeus Apl'us, Iacobi frater,
cuius epiſtola in canone ſacraꝝ literaꝝ noui teſtamenti legit̄, Pontum & Meſopotamiam, ad Pontus
Chriſti fidem concitauit. Pontus ppꝛie vt Suidas notat, quod inter Euxinū & Cheroneſum in puerbiū.
teriacet, ab vſu aūt omne mare Pontus dicit̄, & in puerbio tractum eſt, pontus bonoꝝ, ad ſub Meſopo.
ſignanda bona, cum multa, tum magna. Meſopotamia v̄o regio ita nuncupata, q̄ media du
obus fluminibus claudatur, Tigride videlicet & Euphrate. Itaq;. ¶Ponti gens effera. bellax
& durata prælijs, quorum olim Rex Mithridates multos annos cum Romanis dimicauit.
nec ſolum ob hoc dictum a nobis id putari velim, ſed quoniam in eius Apoſtoli vita, quam
ex officio legūt ſacerdotes, efferas & indomitas gentes dicitur ſancto dogmate mitigaſſe.
¶Ceſſit. non armis, ſed. ¶Verbis Iudæ. Apoſtoli. ¶Flammatis. ardenter depromptis, & ſu
perno ſpiritu prorſus incenſis & igneis. ¶Et tellus quæ hinc & illinc fluuijs clauſa eſt. ¶Ad
miſit. voluntate & fide. ¶Lumina cœleſtis vitæ. miniſterio Iudæ diffuſa. Circumſcribi
tur vero & exprimitur Meſopotamia fluuiorum complexu Tigridis & Euphratis, quo

rum fluenta Mediam ab vtroq; latere concludūt,iiq; de paradiso terrestri,sacrarꝝ auctorita
te lrarꝝ,deriuant̃.Nil aliud gentes norūt,q̃ ꝙ de Armeniæ montibus ꝓfluant a Niphate.Ti
gris aliūde Euphrates & Araxes.illi aūt Gordianorꝝ terrā secātes,ꝑ Babyloniorꝝ fines,in ru
brum mare ꝓrumpunt,vt Curtius voluit,ut Solinus.Strabo,Herodotus,Eustathius,alij Eu
phratem influere Babyloniā scribūt.Eustathius in Persicū eructare sinum voluit.Herodotus
in rubrum mare,quod Persicū etiam mare rubꝝ dici obseruauimus.eūdem Euphratē volu
it Herodotus ip̄e terminū ha
beri Ciliciæ & Armeniæ.

Indorꝝ ad tumulum Thomas ꝑrexit.Hydaspem
Spectauit tumidū,trāsmisit & arua Choaspis.

¶Gurgute vasto,aquarꝝ abū
dantia,qua fertiles adeo cam
pi reddunt̃,q inter ip̄m & Ty
grim interiacent,ut ex nimia
satietate periculū sit pecoribus ne moriant̃.spaciū id quod inter hæc flumina interiacet,septē
Euphrates. diebus a celeri viro confici posse cecinit Dionysius.Euphrates nomē sumpsit ex eo ꝙ bona
ferret.Tigris a celeritate & cursu nūcupatus est,nam tigris Medorꝝ lingua,ut Solinꝰ ait,& alij
Tigris sagittam significat,omniūq; fluuiorꝝ velocissimū canit Dionysius,alij tñ a tigride aīali dictū
volūt Tigrim,& suꝑ hoc narratur Dionysij & Iunonis fabula,quā nos explodimus.ferturq;
Sylax ei antea fuisse nomē,ut est apud Eustathiū.Phasim tñ eum incolæ,ut scribit Curtius,uo
cant,oririq; ꝓdit in montibus Vxiorꝝ,& ꝑ q̄nquaginta stadia siluestris ripis p̄cipitē inter saxa
deuolui,nauiū tñ patientē esse.dc.stadijs,& Persico mari se tandē insinuare.Alij nomen infle
ctunt ut Tigrios gn̄andi casus habeat̃.Alij Tigritos,ut Iulianus & Arrianus in historia de ge
stis Alexādri.idem tñ Tigridos posuit.Alij Tigreos Attice.Tigridos etiā poni obseruauit Eu
stathius ab eo q Drāma Susannæ scripsit,q & Damascenus fuisse credit̃.Xenophon quoq;
Tigridis Paphlagonici fluuij meminit,cuius gt̄m & ip̄e.o.puro ꝓfert.Herodotus etiā triū flu
uiorꝝ Tigridis noīe mentōem fœcit.ille aūt de quo loq̄mur q cū Euphrate Mesopotamiam
ambit,humilior multo Euphrate ip̄o ꝓhibet̃.¶Indorꝝ ad tumulū.Indi & Indici ab Indo flu
uio denoīant̃,auctore Stephano,Brachmanes Indiæ sapiētes habitāt tumultū quēdā,referen
te Philostrato,quo Thomas Apl̃s,ut ex eius vita q̄ legit̃ ex officio sacerdotibus,euāgeliū p̄di
cauit.Parthis,Medis,Persis,Hyrcanis,Brachmanis,& ad Indiā vsq; supiorē p̄dicādi euāgelij
Indi. gratia ꝑrexit.Indi āt ab Indo fluuio maximo dicunt̃,quē accolūt Scythenoti vel Indoscythe
fluit a q̊dam Tauro monte Arctico orietali,& in notū ꝟgit,duobusq; hostijs igredit̃ mare,et
Patala Deltam cōstituit Arriano auctore,vrbsq; in ea Patala,a qua & Patalena insula cognomē ac
cepit.ad hos itaq; populos Indi accolas ꝑrexit Thomas,& eo etiā missus Panthenus Stoicę se
ctæ phūs.ob eruditōis gl̃am,a Demetrio episcopo Alexādriæ,ut apud Brachmanas videli
cet,& illius gētis phōs Christū p̄dicaret,q̄d Hieronymus ait in li.de viris illustribus,& in epl̃a
ad magnū oratorē,multi em̄ diuersarꝝ sectarꝝ philosophi,multiq; senatores ꝓ Christo labo
rarūt,æditis etiā libris & eruditōe & fide splēdidissimis,q̃q; nec sacerdotio,nec vllo ordini sa
cro initiati,ut apud Hierony.plurifariā,& apud Gemtiadiū licet videre,tametsi q̃tū ad hoc at
tinet sacer habet̃,q recta fide & eruditōne pollet,ne altero indigus labat̃ in hæreses,altero nu
dus mordeat̃ ab ijs q̊s rep̄hendit,utpote q apud eos testimonijs vti nō possit,q̄bus illi stādū
arbitrent̃,quemadmodū Cyprianus martyr q̃q; eruditissimus,castigatus est,narrante Firmi
ano,& Hieronymo referente,quoniam aduersus Demetrianum qui erroribus gentium deti
nebatur,dum scriberet,non philosophorꝝ aut poetarum,sed eloquij sacri testimonijs vteret̃.
hydaspis ¶Hydaspem.fluuium Indiæ,cuius aqua vt ꝓdit Curtius delicatissima est,nomen sumpsit ab
Hydaspe Medorꝝ antiq̄ssimo rege,q etiam vaticinia posteris reliq̄t,vt est apud Firmianum
choaspis in septimo.¶Transmisit & arua Choaspis.is fluuius ex Indo ꝓfluens,vt Dionysius canit,&
scribunt alij,cuius aqua Persarum reges vtebant̃,ut est apud Herodotum.Susam autem p̄ter
fluit,ut Strabo & alij.Susa autem insignis vrbs in Perside Memnonis opus,eūdem Choaspē
Susa alia parte operis Geographus scribit in Cophē fluuium mittere,post Cophem autem Indū
esse,post Indum Hydaspen,post illum Accesinem & Iarotem.postremo Hypanin,& vltra nō
ꝓgressum inq̄t Alexā.tum ꝓpter oracula,tum ꝓpter exercitū laboribus defatigatū.est & ali
Hypanis us Hypanis prope Borysthenem,de quo idem Strabo alio loco.Meminit & Stephanus Hy
panis & fluuij & vrbis,inter Meoticam paludē & Pontum,& Alexandro Polystore auctore
scindi Hypanim,& ꝑtim in Paludē,ꝑtim in Pontū influere.Addidit Metrodorus amarū in
eo fontē ingressum,quo fluuius inficit̃ ne potui faciat satis,ꝙ Solinus quoq; ꝓdidit & alij.

¶Hyrcanosq; sinus. dictus em̄ puenisse ad hyrcanos, ea gēs est, ppe Caspiū pelagus, q̄d etiam Hyrcanū appellatū est, est & Hyrcania Thraciæ ciuitas, & vicus itē palestinæ Iudeæ ppinquus hyrcania eodē noīe, ab Hyrcano sortita nomē, de q̄ plura Iosepus & Egesippus. est & p̄ter hæc. Hyrcanū Lydiæ solū. ¶Et arua subegit mollis Achemeniæ. Achemenē Parthoꝝ regem Porphyrio Acheme voluit esse, & ex Achemenidaꝝ pgenie deriuatos Persaꝝ reges Herodot⁹ scripsit, ex q̄ forte nia. Achemenia. Persidis tn̄ ps Achemenia regio est, ab Achemeno Aegei filio, Stephan⁹ auctor.

Hyrcanosq; sinus pagrauit, & arua subegit
Mollis Achemeniæ rigidis regnata tyrannis.
Tū Solymos Donatus adit, Solymosq; Iacob⁹
Tundit, & exerto fidei mucrone Philetum
Hermogenēq; magos sacra demersat in vnda,
Illum mox vasto bellax Hispania tractu
Suspicit, & nigri iam longe a finibus orbis
Inuisunt mystæ. tumidū nam mira p æquor
Cymba tulit supero quā princeps rexit olympo
Et mox Callaica celebrē sacrauit in vrna.

Achemenē Persei & Andromedę filiū, eiusdēq; noīs vrbē pdidit Lutatius & alibi, q̄d certe non recipimus, dici voluit Achemeniā a rege Chaldæo, citatq; sup hoc Sedulij carmē in testimoniū. Cuius Achemeniā rabies accēderat irā Plus fornace sua. Sed nihil alid̄ Sedulius eis v̄bis significat, q̄ tris illos pueros a rege Babylonio, in fornacē missos, vt sacra narrat historia. ¶Rigidis regnata tyrānis. eoꝝ āt reges crudelitate notati & rabie, q̄propter & Seduli⁹ de tribus pueris a rege ipo Chaldæo fornace cōclusis, cecinit carmē mō citatū, nō aūt q̄d Achemenia ppterea denoīaret a rege illo Chaldæo, cui nomē Nabuchodonosor fuit, apud sacras l̄ras, ē q̄q; si recte memini apud Theodoretū Persice crudelitatis mētio. ¶Tum Solymos. Matthias Ap̄ls, q & latine Donatus, auctore Hiero. Iudæis Christū p̄dicauit dictis a Iuda filio Iacobi nepotis Abrami Patriarchæ, q primus dei p̄cepto iam senex p̄putiū sibi abstulit virilis mēbri, et filiū quoq;. xiij. agentē annū circūcidit, quē more iudæi ad hāc vsq; diē custodiūt, & quo tpe inhabitarūt Aegyptū, ad eoꝝ imitatōem plurimi sibi pudēdi pellē absciderunt, q̄d & seruasse Pythagorā legi, ab Aegyptijs hoc ipm sicut & alia nō paꝝ multa pdoctū. ¶Solymosq; Iacobus tūdit. Iacob⁹ q̄q; Ap̄ls Ioānis frater in eos p Christo v̄ba fecerat, ab Herode capite mulctatus. Iacobus q̄drisyllabū nomē prima & secunda breui, sic & Claudianus. Ne laceres v̄sus dux Iacobe meos. ¶Et exerto. nudato. ¶Fidei mucrone. euāgelico gladio, nā & gladium fidei v̄bū dei interp̄tari solēt. ¶Philetū & Hermogenē magos. tumidos artis vanitate, syllepsis ē figura, Philetū & Hermogenē magos. ¶Demersat. submergit. ¶In vnda sacra baptismatis, ij em̄ sibi aduersati fuerāt, mox diuina v̄tute Iacobū aduerterūt malignos spūs cōpescere & vincere, q̄re Philetus Hermogenis discipul⁹, ipeq; Hermogenes ad Christi fidē cōuersi sunt, ppterea Abyatar sacerdos ira & odio cōtabescēs, excitata ppl̄i seditōe, cōphēsum Ap̄lm Herodi tradidit interficiēdū. ¶Illū mox. illū v̄o post martyriū bellax Hispania suspicit, venerat. suspitio noti significati p sursum aspicio, inde p eo q̄d est veneror, q̄si eos q̄s veneremur desursum aspiciamus. Is ē cuius nūc in Hispania corpus iacet, clarissima noīs & miraculoꝝ fama, et nigri Aethiopes & Indi iam lōge a finib⁹. ¶Orbis, eoi. ¶Mystę. sacerdotes ita ἀπὸ τοῦ μύειν .i. a mysterijs, ab initiādo, & ἀπὸ τοῦ μύειν τὸ στόμα. Mystes est apud Horatiū. apud Ausonium myste sacerdotes, vn̄ illud, Celebrāt ieiunia myste. Papinius q̄q;. Votiuā taciti quassamur lāpada mystæ. & Seneca in Hercule furēte. Attici noctem celebrare mystę. Dicta āt mystęria ab Attico q̄dam Myente, q venādo perierit, Apollod. est auctor. ¶Inuisunt. ad vidēdū vadūt, ita viso & inuiso significat, tn̄ & p primitiuo sumunt̄. i. puidēdo inuisunt. Igit̄ tracti præconijs Ap̄li, qcunq; em̄ ex Aethiopia & India sacerdotes ad occidētis regionis pueniūt Callētiā ad venerādū Iacobi reliqas solēt trāsferri sese. ¶Tumidū nā mira. eo aūt illæ pductę sunt. insigni & memorādo miraculo, qppe cū. ¶Cymba. paruū nauigiū. ¶Per ęquor. nullo remige duxerit utpote. ¶Quā. ex. ¶Supo olympo princeps oīm deus. ¶Rexit. eo em̄ volēte cūcta pficiuntur. cuius nutu etiā parēt inanima. ¶Et mox celebrē toto terraꝝ orbe. ¶In vrna. in sepulchro. ¶Callaica. apud Callaicos populos insignes olim auri fodinis, vn̄ Papinius. Nō tibi Callaicis q̄cq̄d fodit Astur in aruis. ¶Sacrauit, sacratū hoībus reddidit, scripserūt & Io. Bethelus & Vincētius & Iacobus Genuēsis archiepiscop⁹, discipulos Iacobi, nauim cōscēdisse, & defunct

Iacobus ap̄lus.

Suspitio

Mystæ.

Cymba

gebant,ut sculpturæ antiquores manifestāt.Satyros tñ rōne vsos,noster scribit Hierony.in vita Pauli heremitæ,qua de re ālīs diximus.Lego tñ apud Eustath:Silenos,p Bacchis fœminis expositos,nō p Satyris,q̄ videlicet Nebridis incinctæ,heuoe Bacche inclamitarēt.Memini q̄q; legisse me aliū Zagreū Dionysiū natū ex Proserpina,q scd'm aliq̄s Iacchus dictus fuerit.fuit em̄ nō mō Græcis,sed Indis etiā de Baccho nō pua lis,ut refert Philostra.Thebanū Bacchū Indos accessisse,mōstrabat inscriptio disci eius q̄d in Pythiæ thesauris visebat̃.Indoꝝ v̄o alij Assyriū Bacchū maluerūt eo pueniisse,alij fluminis Indi filium phibebāt.eūdem Bacchū Dionysiū appellabāt,a Ioue

Abijciens,cælso præceps de v̄tice Nysæ

& Nysa,& apponebāt cornua,vñ apud Nicādꝝ κεραοιο διονυσοιο.& apud alios διονυσος ταυροκερος,inde aūt euenit,qm̄ cornibus rudis illa vetustas,p poculis vtebat̃.vñ & τὸ κεράσαι manauit.vel forte ea de caussa quod Dionysiū & bouē garotā dici Athanis voluit apud Athenæū.Cornutos aūt boues nemo nescit,ut mittā q̄ hac de re & Eusebi⁹,& Festus,& alij pdiderūt.Vt mittā etiā q̄ apud Diodoꝝ legunt̃,Dionysiū habuisse cornua,qm̄ patri Ammoni natura in vtroq; tpe cornua fuerint.Habitus v̄o ille bibacissimus & voluptatib⁹ dedit⁹ quare illū in plateis curru vehi fingebāt temulentū,q̄d moris apud Athenæū rephendit̃.qm̄ videlicet ōnderēt deo suo potetius esse meꝝ.pdiditq; memoriæ Philocorus antiq̄s Baccho sacrificātes mero,& ebrietatib⁹,& dithyrābis vsos,cōtraq; Apollini sacra parasse q̄eta melodia & ordine.Archilochus quoq;,& Epicharmus dithyrābi & vini mentōem fœcerūt in laudādo Baccho,& eū Eustathi⁹ voluit dici ὡς ἀπὸ τοῦ βάζειν.ex litibus v̄o q̄ vino supra mēsurā sumpto seminant̃,& clamorib⁹ in ebrietate fusis,& ῥαφιώτης,& ἐριβρόμος,& ἐριβρεμέτης nūcupat̃ a græcis auctorib⁹.Sed & ἀπὸ τοῦ βακχεῖν.i.ab incōposita voce & vlulatu. Alij a Bacchis fœminis,q̄d nō placet,deduxerūt.Prodit̃ etiā a coronæ specie Bacchi noīe dictus & Lysius & Lenæus & Lyæus,ut notū est.nec miꝝ,certe si ebrietatib⁹,cōmessatōib⁹ & lusibus deditus,q ex auo coco & auia tibicinę sit deriuatus,ita em̄ affirmauit cōuiua q̄dam apud Athenæū,cuius sensum latinę referā.Ignorare mihi videtis inq̄t cōuiuæ,auū Dionysij Cadmū cocū fuisse,illis āt tacētibus,Euhemerus inq̄t,Cous in tertio sacræ historiæ libro ita pdidit auctoritate Sidonioꝝ,Cadmū regis cocū fuisse,q sumpta harmonia tibicinie regis aufugit: vt arbitror.Euhemeri mētōem facit Lactāt.ex Messana v̄o nō ex Coo deducit.¶Tremulos corymbos.illos fructus hederæ q̄ sacra Baccho putabat̃.¶De fronte.qm̄ hederaceæ coronę fiebāt & de Osiride,q & Bacch⁹(ut aū dictū)canit Tibull⁹.Sed varij flores & frons redimitat corymbis.¶Madida.sudore,nimijs potatōibus extruso,& in hūc sensum puto Oratiū cecinisse ad Plancū de Teucro.quū fugeret tñ vda Lyeo.Tempa populea fert̃ vinxisse corona.q̄q; fuis Porphyrionis ei⁹ poetæ iterp̄tis opinio fuerit,hyppalages figura id fuisse pōsitū,qm̄ vdū Lyeū intelligi oporteat.Alij em̄ hederā Baccho tribuūt,qm̄ frigiditas illius repugnaret ebrietati.Apud Eustat.v̄o symbolice cupidinē bibēdi significari cōstat κναστὸν.q̄ppe ἐπιθυμητὸν interp̄tat̃.¶Abijciēs.pijciēs,deijciēs,abijciēs,natura breuis est,sed qm̄ de ab & iacio cōpōnit̃, ideo duplici scribit̃ i.lr̄a,nam & remanet prior,& a.ip̄a in i.conuertit̃,vt facio cōficio,& multa id genus.prior igit̃ i.fit duplex cōsonās,& primā syllabā intēdit.sic Verg.Parua sub ingētī matris se subijcit vmbra.itē.Aut tu mihi terrā inijce.corripit̃ tñ aliq̄n,sed i.prior abijcit̃,ut in Moreto.Atq; adicit seruatū gramine bulbū.& Manilius.Pugnātē mēbris adice & ciuilia bella. & Stati.in Achilleide.Fata videre prior subicit gauisus Vlysses.& hæc certior appet regula,q̄q; q̄ a Gellio & Seruio pdit̃.¶Cælso p̄ceps de v̄tice Nysæ.v̄tex anacoluthos.nō em̄ ita possumus dicere cacumē hoīs,q̄d v̄o attinet ad sensum,poetica narratio illudēs ficto deo;q introducit̃ desiliēs ab excelso mōte,in q̄ primū colebat̃.Nysa aūt mōs Indiæ,vbi colebat̃ Bacchus, & in q̄ nutrit⁹ ferebat̃,cōsitus erat plātis,ut in Lydia Tmolus,aucto re Philost.eratq; in ip̄o Nysæ mōte Bacchi tēplū,& statua ab ip̄omet erecta,& oīa pariter instrumēta vindemiæ,& q̄uicūq; bacchabat̃,a subiectis illū ciuitatib⁹ audiri solere fabulator ille spaisit.diuersæ āt sunt Nysæ.nā p̄ter hāc Indicā q̄ aquā p̄bet Gangi,vñ illū Nyseā aquā inuoluere scripsit Dionysi. Arabica est,& Euboica,de q̄ dicebat̃ mōstrosum vinū q̄tidie fluere,& vno die,vt memorat Stepha.vitē florere,est & Nysa in Helicone in Asia,in Thracia,in Caria,in Aegypto,in Naxo,in Caucaso mōte,in Libia,& Aethiopicā q̄q; p̄ter hæc,Nysam legi,sed & Nysa carter est, vñ eq̄ mittunt̃ ad cursum,apud Zezē,Eustat.alios,hinc Lycophrō in Alexādra πρῶτον ἀρ- ῥάξω νυσαίων ὡς πτηνὸς δρομεύς.Hinc nyseos equos a Platone,Strabōe,laudatissimos,

Bacchus vnde Bacchi noīa.

Hedera Bacchi.

Abijcio.

Nysa.

Nysei eq̄

ob egregiã in cursu velocitatẽ, dici arbitror magis, si scriptura cõsentiat: q̃ q̃ ex hippoboto prato alant̃, aut ducant̃ ex Armenia, ut scripsit Domitius, idẽq; esse Nyseos eq̃s p̄stare celeritate, ac si diceremꝰ ætate nostra eos cursu p̄cellere, q vt vulgo dr̃, ad palliũ currũt. Sed hęc parerga sint, ex Nysæ igit̃ illius, siue Indice siue Heliconiæ. ¶ Præceps. timore relegatõis rigidioris. ¶ Petit. iussa nõ expectãs Ap̃li. ¶ Antra iam formidata, ab initio casus. ¶ Stygĳ ꝓfundi. inferni, loci dãnatoꝝ supplicio deputati. Profundũ id dixere grãmatici, cuius porro sit fundũ, idq; maxime cõuenit loco pœnis deputato, q in terræ cẽtro dr̃ esse, q̃d ꝓcul est ab ea quã ĩcolimꝰ eius elemẽti sup̃ficie. Id ãt uti diximꝰ, dæmõ q sub noĩe Bacchi adorabat̃, petĳt. non em̃ ãplius colebat̃ in ꝓfusissima illa põpa, quæ narrat̃ ab Athenæo, in qua inter cætera in q̃driciculo, octo cubitoꝝ latitudinis, octo cubita, Nysæ ip̃ius imago ferebat̃. ꝓfundũ:

Antra petit Stygĳ iam formidata ꝓfundi.
Amphitryoniadæ furibũda licentia Thebas
Liquit & Eurysthei iussis grauiora subiuit.
Atq; nouem subito fugere ꝑ auia musæ.

¶ Amphitryoniade. Herculis ex Alcmena Amphitryonis geniti, de q̊ supra nõnulla diximus. ¶ Furibũda licẽtia. q̃m multa ægisse licẽtia & furore Herculẽ ꝓdũt gẽtiũ lr̃æ. Licẽtia sp̃ in malã p̃tẽ apud veteres accipit̃. Furibũdus furore plenus, & furiosus a q̊ videlicet nunq̃ furor discedit, ut Seruius ait, sicuti furiatus q furit ex cã, certe Hercules introducit̃ in scæna furẽs oĩm cõsensu, & apud Philostra. q̊q; in imaginibꝰ furẽs pingit̃, licẽtia ãt in fęminas tãta fuisse dr̃. ut q̃nquaginta simul ṽgines vna fabulent̃ nocte ab illo cognitas. q̃ de re Theodoretus gẽtes irridẽs, mirari se dicit, cur id facimus, ꝓ tertia decima ęrũna nõ celebrẽt. ita illi suos deos decãtabãt & om̃i ꝓrsus impuritatis & sceleris nota cõmaculabãt, sic & ip̃m ex Iouis & Alcmene ꝓgenitũ adulterio nugabant̃, duabꝰ iũctis noctibꝰ, & in vnã coalitis ad maiorẽ libidinẽ & voluptatẽ. Alĳ tres cõtẽdunt noctes in vnã Iouẽ cõflauisse ip̃a de cã, q̃d videt̃ sensisse Lycophrõ in Alexãdra, cũ mentõem fœcit τριεσ περου λεοντοσ, hoc ẽ leonis triuespi, leonis ob fortitudinẽ, triuespi de tribꝰ illis noctibꝰ videlicet tracto cognoĩe, sed q fabulã in historiã libẽtius cõtulere, tres dies cũ Alcmena vxore Amphitryonis eo absente, diuersatũ regẽ quẽdã maluere, vñ & natꝰ Hercules, q tñ Amphitryoniades dictꝰ, q̃bus fabulis aliq̃d de sacris lr̃is Hebræis gẽtes miscuere. legi em̃ apud Zezẽ in cõmẽtario in Lycophronẽ ꝓditũ memoriæ, q̊ Hercules ĩ ceto tres dies fuerit. q̊s vocauit noctes Lycophrõ, ut supra diximꝰ, q̃m feræ vẽter tenebricosus est. q̊d q nõ videat a ṽa Ionæ ꝓphetæ historia furto subductũ. sed gẽtibꝰ id fuit peculiare, ut plerĩq; theologoꝝ decernũt, & ip̃i aliq̃n meminimus, nec semel. furore ṽo eximio ductus est adeo, ut ꝓhibeat̃ filios occidisse octo (ut supra diximus) q̊s ex Megara Creontis filia genuisset, q̊d citat Pindarus in cuiusdã Isthmionici laudẽ, nam cũ de aris q̃busdã in ãnuos eoꝝ honores coronatis caneret, subintulit χαλκοαραν οκττω θανοντων τουσ μεγαραοι τεκε κρεοντοσ υιουσ. octo itẽ posuit Menecrates. Lysimachus historia q̊rũdam motus, nõ ab Hercule eos, sed a q̃busdã hospitibꝰ dolo interfectos putauit. Alĳ ꝓhibent a Lyco rege neci datos, ab Argaio Socrates dolo circũuẽtos. Variãt itaq; tragici, nec de numero etiã & nomine ut diximus, cõueniũt. cõsentiũt tñ oẽs furiosum, & in Oeta cõbustũ. q̃q̃ inuenio eũ priusq̃ extreme deliraret, & insania ductus Oetã scãderet furore correptũ & ꝑcitũ, atq; a Sybalo curatũ fuisse, q̊d cuiq; miꝝ videri nõ debet, si atra bile infestabat̃, ut Aristot. in ꝓblematibꝰ narrat, sed miꝝ esset si insanos nõ colerẽt, q cætera oĩa mõstra coluissent. Linquens itaq;. ¶ Thebas dæmõ Herculẽ mẽtitus. ¶ Subiuit grauiora, q̃ iussis Eurysthei (synæresis est) fœcerit Hercules, q̃m pulsus a mũdi principaturæ legatꝰ est ad inferos. ¶ Thebas liq̃t. Thebanꝰ em̃ is Hercules, q̃q̃ alĳ fuere eodẽ noĩe viri fortes, pluresq; eius noĩs a Cicerone citant̃ in lib. de natura deoꝝ, & a Diodoro Aegyptĳ Herculis (ut diximꝰ) mẽtio, q Prometheo cõsuluerit, cęteꝝ vni a multis tot egregia facta & ficta tribuunt̃, & cœlũ vni cõtulere Marathonĳ, iactabãt em̃ se, ut est apud Pausañ. primos fuisse q diuinos honores Herculi instituissent. Ita illi a Marathone heroe dicti, a q̊ itidẽ cãpus Marathonius Persaꝝ clade celeberrimus. ¶ Atq; nouẽ. fugisse q̊q; musas diximꝰ. ¶ Subito. expulsas ãt fuisse illas cũ alĳs dĳs cõstat, cũ q̃bus simul q̊q; colebant̃, & p̄cipue Romæ simul cũ Hercule, vñ apud Tranq̃llũ legimus, ædẽ Herculis musaꝝ a Martio Philippo extructã, & apud Plutarchũ in ꝓblematibꝰ Romanos Herculi & musis, cõem arã statuisse, ut mittã q̃d hac de re Macrob. & alĳ. Musæ nomẽ, Plato μωσθαι, q̊d ẽ inq̃rere tractũ putauit. Euseb. a μυεω, q̊d honesta initiari doctrina p̄t innuere, nouẽ ãt eas fuisse Iouis &

Licentia furibũdꝰ. L. puellę vitiatę vna nocte ab Hercule.

Triuesp:

Hercules fuit tribꝰ diebus in ceto.

Hercules furens

marathõ

Musæ

Memoriæ filias, in theogonia fabulat̄ Hesiodus. Diodorus Siculus historiographus puellas nouē nūero asserit, q̄ Osiridē seq̄rent̄, musas appellas cātantes, & ducētes Choreas. Alchmæon & Euseb. & Musæus de illis diuersa, q̄rꝝ hic duo gn̄a cōmētus est, de nūero etiā nō leue iter gētes dissidiū. nāq; plurimi nouē. Varro, Pausañ. Cēsorinꝰ tres tm̄ existimarūt, varijs oēs cōiecturis moti. Cicero in li. de natu. deo. q̄ttuor asseuerat, q̄ & pierides & pierites a poetis ap-
Pierias. pellent̄. sed nec minor de noīe discordia. Pierias em̄ a mōte Piero, vel ab hoīe, sed & camenæ

> Et caligantes dira ferrugine lucos
> Pan deus Arcadiæ fugiēs nemora alta Lycęi
> Mœrēs cōcessit nymphis comitatus honorō, &
> Naiadū Dryadūq; choro Triuiæq; molossis.
> Quin & luxuriæ nutrix, & mater amorꝝ

Camenę a canēdo. Heliconiades ab He-
Musarꝝ licone Bœotiæ mōte. Parnasi-
cognoīa des a mōte Phocidis regionis a mōtibꝰ Aonus, aonides, q̄nīā & Bęotia regio Aonia nūcupata, Citheriades a Citherone Thebis ꝓpinq̄, pegasides a fonte quē finxere vngula scalpuriētis eq natū, vñ & græco vocabulo Hippocrene, Libethrides a Magnesiæ fonte, Pimpleades a loco Macedoniæ. Ilissiades a fluuio Athenarꝝ. Thespiades a Thespijs, nō a nutrice ut falso cōfingit̄. Ligyæ ob canorꝝ genus, Castalides a fonte, Corycides a colle vel antro apud Delphos. Mnemosynides a memoria. Pateides a fonte Macedonię. olympiades a mōte. ardalides ab Ardalo Vulcani, q̄ oīa sparsim apd' Varro. Herodo. Terētia. Plutar. in symposio. sapiētū,
Syntagma Pōpeiū, Pausa. Solinū, Plato. in Phædro & Cratylo, Seruiū, Macro. Sidoniū, Placiadē, alios, sed &. L. Grægoriꝰ nr̄ de musis syntagma cōposuit. ¶ Et caligātes lucos. irridet̄ Pan q dicebat̄
L. Grēgo. nemorꝝ deꝰ, ꝙ altos lucos in q̄bꝰ obuersari ferebat̄, mutarit īfernis lucis. ¶ Caligātes, nigrātes
Pan. tenebris obsitos & caligine. Lucū dictū antiphrasi volūt antiq grāmatici, ꝙ mīme luceat signi
Lucus ficatq; locū dēsum arboribꝰ, & opacū vmbra, in eis gētiū frequēter fiebant sacrificia, q̄ multi ex Hebræis ꝑperā imitati, in diuinis lr̄is cōdēnant̄, vñ sæpe in regū libris taxant̄, ꝙ lucos nō abstulerint. ¶ Dira ferrugine. Ferrugo ꝑ purpura q̄nq; sumpta est, sed verius ꝑ colore q rubi-
Ferrugo ginē ferro cōtractā æmulet̄, utcūq; sit subobscurus est color. vñ Verg. dixit Solē texisse nitidū
Dira caput obscura ferrugine. ¶ Dira. asꝑa, immiti, vñ dira q̄si deorꝝ dr̄ a grāmaticis. hm̄oi lu-
Arcadiæ cos. ¶ Pan. de q̊ inter initia dictū est. ¶ Deus, falso creditus. ¶ Arcadiæ. regionis q̄ & Pania etiā
noīa dicta, qm̄ & Pan Arcadiæ rex habitus, & p̄ter hæc Parrasia gigātia Azania Lycaonia. Arcas
Arcas āt a q̊ regio denoīata Themistis & Iouis filius fuit, auctore Istro. est etiā Arcadia vrbs Cretæ, auctore Demetrio, q̄ snīa Xemonis debet Arcades dici, nō Arcadia, est & vrbs maritima eodē noīe, & alia in Aegypto, ex tribꝰ q̄ in Amorgo īsula sitæ. ¶ Fugiēs nemora alta Lycæi, q̄ gratissima illi eē solebāt mœrēs exilio cōcessit illuc. ¶ Nymphis comitatꝰ. qm̄ & nymphas syluas inhabitare fabulant̄, inter q̄s fontane & quercinę, ideo. ¶ Naiadū & Dryadū choro, diximus comitatū. chorus āt απο τησ χαρασ. i. a læticia apud Platonē, nec nō. ¶ Triuiæ molossis. Di-
Molossi anæ canibꝰ, ex Epiro āt molossi canes, q̊s laudat Hora. & alij. Molossi āt Epiri ppl̄i, diximꝰ āt
canes triuiæ molossus ut p̄stātissimū genus ei (q̄ venationū putabat̄ p̄ses) adscriberemꝰ. nā Triuia q̄ & Diana, in syluis degere ferebat̄, q̄ etiā Hecate dicta, ut inter initia notauimus, & de illius canibꝰ ita in Pharmaceutria Theocri. ait τα χθονια θεκαταν και σκυλακεσ τρομεοντι. terrestris videlicet Hecate quā metuūt catuli, p̄ficiebāt canibꝰ Triuiā ip̄am, quā diximꝰ Hecatē, de q̄ Vergi. Nocturnis Hecate triuijs vlulata ꝑ vrbes. Eadē & Delia, de q̄ idē auctor in Buco. Notior ut iā sit canibus nō Delia nostris. & añ Verg. Liuiꝰ Andronicus vetustissimus apud latinos poeta in hymno Dianę myuron hoc carmē de eiꝰ ip̄ius canibus ait. Dirige odorisequs ad certa cubilia canes. Nos itēin elegia q̄ triū hymnorꝝ materiā indicat, diximꝰ. Propterea volucres frangēs turbata sagittas Cessit odorisequs ip̄a Diana canes. Existimabāt aūt canes Triuiæ sacros vt Phurnutus refert, q̊s illi solere iugulari, Sophrō scripsit. & Lycophrō eā canū iugulatricē appellauit, canēs ζηρηνθιον αντρον τησ κυνοσφαγουσ θεου. erat ei spelūca Hecates in Zerētho, q̊d nō in Samothracia vt Lycop. & alij, sed ī Thracia eē ad quercꝰ Orphei, Nicādri putauit enarrator, & forte illud etiā Tibulli ab hac adnotatōe nō abhorret. Sola feros Hecates ꝑdomuisse canes. & illd' Senecę in Edipo. Latrauit Hecates turba, tū ut succineret Theocrito, cuiꝰ carmē citauimus, tū ut innueret canes eā illā sistere ꝟbis, canes inq; mactādos Dianæ, ne mouerent̄ ut in hostijs, ꝓcurabāt gētes, in cōmētarijs ꝟo Theocriti sup illis poetæ ip̄ius ꝟbis ταν και σκυλακεσ τρομεοντι. dr̄ δια τισ κυλακεσ εκφερεσθαι δειπνα τη εκατη. i. ꝓpterea ꝙ canes Hecati cœnā auferret. ¶ Quin & luxuriæ. Venus q̊q; & Cypria dicta. ¶ Mater amorꝝ. de q̄ ꝑ-

pe initia disseruimus. ¶Et nutrix luxuriæ. qm̃ ex lasciuo amore luxus oẽs ꝑdire sæpenumero
solẽt, luxuriæ ãt nomẽ, q̊d ꝑ libidine venerea iunioribus theologis desumit̃, oẽm superantiã
apud antiq̃ores, nõ mõ linguæ latinæ auctores, sed etiã theologos significat, ut est clarissimũ
vel mediocriter eruditis. Neq̃tiæ ꝟo nomẽ, q̊d ꝑ omĩ malitia nũc sumit̃, apud gẽtes ꝑ vene- Luxuria
reis acceptũ, ut notũ est, & maxime apud Propũ, q̃cq̃ grãmatico Donato dr̃ neq̃tiam esse li Nequitia
bidinosam inertiã. Acrõ exponit neq̃tiã, obscẽnitatẽ siue libidinẽ, aut turpẽ auaritiã, illud inter

Dilaniata comas spumanti Cypria concha
Appulit ad lethem. capitoli sede vetusta
Iuppiter excedẽs turba comitãte deorum,
Horrendas petijt luce impellẽte tenebras.
Nam Paulus Cyprũ, Illyriũ, mollẽq; Corinthũ

p̃tãs Horatij. Tandẽ neq̃tię fi-
ge modũ tuæ. Porphyrioni
placuit ꝑ neq̃tiã calliditatẽ &
malitiã itelligi, nõ ut olim cũ
ꝑ hoc q̊d dicim⁹ nequã, igna
uus & segnis dabat̃ itelligi. Ne Neq̃
quã ꝟo Varronis auctoritate
is est in q̊ putat̃ ne quicq̃ esse.
& neq̃tiã q̊q; Cice. ab ea existimauit deriuari. ap̃ Gell. ꝟo Claudi⁹ putauit neq̃tiã luxũ esse vitę
ꝓdigũ, q̊d & in Tusc. Cic. videt̃ voluisse. Credidit theolog⁹ q̃dã ex iunioribꝫ, boni alioq̃ no-
minis, ab August. luxuriã accipi ꝑ libidine, cũ eã dixit vitiũ oppositũ auaritię, q̃ de re memini
olim me cũ Io. Pi. Pa. risisse, admirãtes sit̃ & ridẽte viri solertiã, q̃ ex ignoratõe linguę tãtũ sibi la Nota hic
boris desũpserat, ut oñdere tẽtaret q̊d nullo negocio mõstrare potuisset, si notũ illi luxuriam
cẽsus eẽ disꝑsionẽ, q̃ auide illi⁹ cõgregatõi iure, meritoq; aduersaret̃, nõ eñ legerat apud Cal-
phur.. Cœpit & vberior succis fallẽtib⁹ olim Luxuriar̃ seges, sed nec luxuriã segetũ apđ Verg.
ap̃ quę ipse legerat (arbitror) Aug. ut multa alia pleraq; suis libris iserta, ita ille. Luxuriã segetũ
tenera depascit in herba. & alio loco. Luxuriatq; toris aĩosum pect⁹. & itẽ Oui. Luxuriat Phry
gio sanguie pinguis hum⁹. sed cõmoueri potuisse a. P. Orosio, quẽ etiã Gelasi⁹ in decretis põ-
tificijs ꝓbauit, differre luxuriã a libidine. Ex abũdãtia inq̃t luxuria, ex luxuria fœde libidĩes ad
oleuere. Luxuriã q̊q; & libidinẽ oĩo diuersas, vno eodẽq; cõtextu posuit Sue. in Tito. Pricipio
inq̃t suspectã in eo luxuriã ꝓpter comessatões, nec min⁹ libidinẽ ꝓpter exoletoꝝ & Spadonũ
greges, & insignẽ reginę Berenices amorẽ. Nũc ãt Neotericis illis plures accedũt, q̃ eo intelligẽ
di sũt mõ, q̊ ipi curauerũt itelligi, nec ex ꝟbis iproprie locatis faciẽda ẽ reꝝ iactura. ¶Dilaniat
co. dolore amissi pricipat⁹ ¶Spumã. cõ. e q̃ fluxisse fabulabãt. ¶Appulit ad le. Appello q̃uis Appulit.
sine p̃põne posset poni, inq̃t tñ Terẽ. aĩm ad scribẽdũ appulit, iũgit̃ & dãdi casui. Verg. vestris
tẽpestas appulit oris, & alibi Auso. exercit⁹ appulit oris. sed & accusandi nectit̃ casui. Salu. Vti-
cã appulit. ¶Ad Lę. Lęthe fluui⁹ Aphricę. Straboni, Luca. Pli. dr̃ & inferna palus oĩb⁹ poetis.
λήθη. ãt obliuio, dictũ ꝟo appulisse ad Lęthẽ. tũ q͏ obliuiõi illi⁹ sacra mãdata sũt, tũ q͏ cõcha e Lethe
q̃ fabulãt̃ natã Venerẽ veluti cymba supstat aq̃, tũ q͏ paludẽ illã lętheã nauigio trãsmitti nuga
bant̃, q̊ fit ut oĩ ex pte suboriat̃ irrisio, quã alio mõ in elegia ipa cõcinnauim⁹, cupidinẽ etiã irri
dẽtes, velauit Cypria mœsta sinus Et gemis euulsas alas pharetrate cupido Horridus in gre-
mio m̃ris Acidaliæ. ¶Capitoli. ꝑ capitolij ꝑ apocopẽ, vt cura peculi, itaq; de capitoli. ¶Sede
vetu. demũ Iupiter, q̃ deoꝝ parẽs habebat̃. ¶Comitãte tur. de. reliq̊ꝝ. ¶Excedẽs, discedẽs. Ex- Excedo
cedo si accõ iũgat̃, idẽ est q̊d supo, ut excedit facta parẽtũ. si cũ p̃põne abltõ, idẽ ẽ q̊d abeo, vel
exeo, ut excessit e vita, q̃cq̃ elegãter q̊q; p̃põ elidit̃. abeo inq̃ loco excedẽs vbi sedẽ sibi p̃cipuã
delegerat, & Capitolin⁹ Iupit̃ appellabat̃. ¶Luce. xp̃i. ¶Impellẽte pe. te. se dignas. ¶Horrẽdas.
q̃a horrere faciãt, & q̃a timeri dñt & ex horrore vitari. ¶Nã Pau. Cy. insulã sua p̃dicatõe ꝟita
tis lumĩe collustrabat. Cyprus ĩsula notissima in Pãphilio sinu, a Cypro Cynaræ filia, vel ex
Cypro flore, q̃ ibi freq̃ẽs, cognoĩata. Astynom⁹ voluit Steph. referẽte, Cypton διὰ τὸ κεύ- Cyprus
πτεσθαι, hoc ẽ abscõdi sub mare videlicet sæpi⁹. postea Cypros dicta, vocata & Cerastis ob
multa ꝓmõtoria, & q̃si cornua. eadẽ amathusia, Meronis, Sphechia, Achamãtis. ¶Illyriũ. eti
am regionẽ ab Illyrio Cadmi filio dictã p̃dicãdo circuiuit. ¶Et mol. Corin. atq; inter ei⁹ opa corinth⁹
extãt duæ ad Corinthios p̃cellẽtes ep̃łę. eadẽ Ephyra ab Ephyra Myrmecis Epimethei vxore.
sita est in Isthmo Peloponẽsi, a q̊ & Corinthiac⁹ sinus, ędificata a Sysipho latrone Aeoli filio,
ut scribit Euse. in Cronico, & a Corintho Orestis filio ĩstauratore nomẽ sumpsit, inuersa po-
stea a Romanis, Floro & Iusti. referẽtib⁹. dictũ ẽ ãt mollẽ ideo Corinthũ, ob vasa corinthia-
ca miꝝ celebrata, & ob meretrices famosas, q̃ magnos census exhauriebãt. vñ ꝓuerbiũ tra-
ctum nõ omnibus dari Corinthum accedere. & ab eo Ephyrea quoq; celebrata sunt æra. a
Doriensibus habitata est & Aletis, vnde & Corinthij a quibusdã Aletidæ nuncupati, vocata
& Solis vrbs, ob siccitatem, & pagus, item & Acrocorinthus. Vicit itaq; Corinthũ Paulus.

senatores ¶Et Ausonios pceres & senatū dn̄m rer᷑. vñ illud. Romanos rer᷑ dños. Senatus ex senatoribus cōstabat, senatores aūt alij a senecta ætate, alij a sidēdo dictos voluere, ut meminit Serui⁹. ipi em̄ agēdi facultatē dabāt p senatuscōsultū. Hūc āt senatū vicit, cū sub Christi iugū misit. ¶Petrus. itē vt Hierony. in li. de viris illustribus differit, post episcopatū Antiochēsis eccl'æ, & pdicatōem in Pōto, Galatia, Cappadocia, Bithynia, Asia, secūdo Claudij anno Romā pexit.

Cappadocia ¶Cappadocū fines. Cappadocia regio ppinqua Ciliciæ, ptēsa a Sinope ad Euarchū fluuiū, q Paphlagoniā a Cappadocia disterminat. solebat aūt diuidi in maiorē & minorē, magnā et puā. mox in primā atq̧ secūdā. Eam regionē i duas ptes binis satrapis gubernādas distinxerūt Persę, auctore Strabone. mox in duo regna Macedones diuisere, q̄r᷑ vnum Cappadociā pprie nūcupauerūt, & magnę Cappadociæ fecere nomē ad Taur᷑ extēsæ. secūdā v̄o Cappadociā Ponti noīauerūt.

Vicit, & Ausonias pceres dn̄mq̧ senatū,
Cappadocū fines, Galatas, Bithynnaq̧ rura
Perdomuit Petrus, Romæ q̄q̧ frena supbæ
Imposuit, legiq̧ tuæ parere coegit.
Cui nō multifido restant Romane phalāges
Ordine cōspicuæ, nō vis aut gaza potētum,
Humanæ aut vires, puersi aut dæmonis astus.
Nō cabalæ seruata diu sephirotica turba,

¶Galatas. in Asia populi, vicini Paphlagonibus ad Austr᷑ siti, q ex Celtis aberrantes, eam sibi sedē delegerūt priori nomine retēto. ¶Bithynnaq̧ rura. Bithynnia regio in Ponti initio aduersa Thracię est, & v̄sa ad oriētem, a Bithynio rege nomē accepisse eā scripsit Solinus, q̄ Bebrycia & Migdonia prius appellaret. Ponto pximā Bithynniā esse, & dictā a Bithyno Iouis & Thraces, voluit Stepha. q̄ ex Ioue Bithyn habuerit, ex Saturno Dolōgon. Nōnulli apud Arrianū voluerūt Hynū & Bithynū Odrysi filios fuisse, ex qbus cognomīe regiones extiterūt. alij eos nō Odrysi sed Phinei fuisse filios malūt, q populis q̄q̧ iter se ppinqs cognomina tradiderint. Herodo. v̄o auctor est Thracas in Asiā trāsgressos, Bithynos appellatos, & apud ipos fuisse Martis oraculū. ij ipi terrā oēm, q̄ inter Bosphor᷑ & Rhebātē fluuiū interiacet, possederūt, & pterea Ponti mōtana ad Caletū vsq̧ fluuiū. Plin. aūt voluit Thyniā a barbaris Bithyniam vocatam, & Claudianus succinit. Thyni Thraces arant, quæ nunc Bithynia fertur.

Bithynnia.

¶Romæ quoq̧. postremo. ¶Superbæ. vasto dominatu & imperatorum ambitione.

Impono ipostor ¶Frena. religionis imposuit. quod verbum accusatiuo, vt fœcimus, iunctum, notæ significationis est, datiuo autem idem est quod decipio, vnde impostura pro deceptione & fallacia, & impostor pro deceptore. ¶Et legi tuæ. quam spernebat prius & impugnabat. ¶Parere. audire & submittere se. ¶Coegit. vi diuina persuasit. ¶Cui. legi Christi Romanæ. ¶Non restant. non resistunt. ¶Phalanges barbarorum & instructę legiones tuæ. ¶Ordine multifido conspicuæ. spectabiles pulchritudine & horrorem incutientes, vnde illud sacrum. Terribilis vt castrorum acies ordinata. ¶Non vis aut gaza potentum. quando & vi a tyrannis prioribus tentati nostræ religionis homines. ut a Christi lege descisceret, mox vbi id nequicq̧ fieri viderunt ad blanditias conuersi honores pollicebantur & diuitias. vti perfidus ille apostata Iulianus, qui multum ecclesiæ nocuit, & plures pollicitis quam minis auertit a fide. Non deniq̧ aut. ¶Humanæ vllæ vires aut austus. Astus pro Calliditate & versutia ab ἄστυ, quoniam oppidani, vrbaniq̧, rusticis & paganis callidiores, astus inquam. ¶Dæmonis. inimici & insidiantis semper nostræ saluti, cui mille nocendi artes, mille rætia tenduntur. ¶Non cabalæ seruata diu, inter alios vero fidei nostræ perpetuos inimicos, Hebræos & gentes iugiter excitauit, hos vanis figmentis deludendo, illos legis adulterando castitatē, mentiti em̄ primo sunt facta Christi opera v̄tute dæmonū, aut arte cabalæ, quod falsissimū esse & ex his q̄ fęcit Christus, & ex modo faciēdi manifeste cognoscit. namq̧ & subito, & imperādo plura peregit miracula, q̧ dei opus est, nō naturæ, cuius ministros esse & magiæ & cabalæ sectatores ferebant.

Astus.

Cabala Cabala autem cum id sit Hebraice quod latine receptio, atq̧ p eam antiquitus apud Hebræos & nostros, sensus sacrarum literarum a Mose traditus, & successione receptus intelligeretur, quod Ioannes Patruus olim pluribus declarauit, factum est vt nomine Cabalæ Iudæi postmodum abuterentur, illudque transferrent ad res etiam illicitas, & profanas, modo clam & secreto perciperentur, quare præter sensum illum diuinorum eloquiorum secretiorē qui proprie cabala nuncupatus est a veteribus, & præter artē reuolutōis litera᷑, atq̧ illā disci-

plinam,quæ de ꝟtutibus reꝝ ſuperioꝝ differit,q̃ ꝗquo mõ poſteriores cabalę,noĩe cẽſuerũt.
mille q̃cꝫ Hebreoꝝ inſanias cabalæ acceptas iuniores retulere,fingẽtes habere ſecreta dei noĩa
q̃bus dæmones illigarẽt,& mirabilia oparent̃,atcꝫ hãc cabalã nũcuparũt,& Chriſtũ illiꝰ ope
mẽdaciter affirmarũt miracula fœciſſe,igit̃. ¶Turba ſephirotica.turba ſectatoꝝ vanæ cabalę
ſeruata diu,q̃ fingũt ſeq̃ ſe illã diu ſeruatã,& Moſis traditõe receptã.nõ reſiſtit Chriſti legi,q̃ il-
lius inſanias detegit,dicta aũt ſephirotica,q̃m q̃dam ꝑs cabalæ circa.x.ſephiroth ꝟſat.ſephi- Sephiroth

Nõ quæ ſtruxerũt fallacia ſigna profani,
Signa orbis nõ facta quidẽ,ſed ficta reſiſtũt.
Aegoceros Macedũ turbas,& Pæonis oram,
Et latum Gangẽ,nec ꝓpugnauit aduncis
Cornibus,intutu nec proſpectauit amico,

roth autẽ exponit ꝓprietates Habraam in lib.de creatiõe,q̃ ꝓprietates decẽ ꝓfunda noĩat primũ,vltimũ,bonũ,malũ,ſupius,inferius,oriẽtale,occidẽtale,ſeptẽtrione,meridionale,quo in libro cũ pleracꝫ vana videant̃,illud piculoſius,ꝙ deus bonũ & malũ creaſſe
dr̃,piculoſius incꝫ,q̃m mẽda exẽplaris p̃t eſſe in cã.alioq̃n explodẽdá ẽ ſnĩa,q̃nq̃dẽ nec a deo
creatũ,nec ab vllo factũ eſt malũ,ꝙ cãm ꝑ ſe nullã habet,& ſui natura(ſi tñ hẽt natura ꝙ non
eſt)nihil eſſe aſſerit̃,q̃ ad defectũ attinet,tametſi id ſubiectũ in quo malũ eſſe dr̃ bonũ ſit.& ali-
q̃d.ſed de his al's.Necꝫ igit̃ Chriſti legi nocuit ptãs principũ,nec diuitiæ,nec dæmonis aſtus,
quo & cabalæ etiã vanæ magiſtri ꝑſtrepuerũt,ab antiq̃ illa cabala ſuffurati auctoritatẽ noĩe
dũtaxat,ut Genethliaci q̃ ſe mathematicos dixerũt,ut necromãtes q̃ magos,ut cauillis dediti q̃
ſophiſtas ſe nũcuparũt,& infamarũt noĩa q̃ prius honeſta fuerãt.¶Nõ.etiã orbis octaui.¶Si
gna.hoc eſt imagines illę beſtiaꝝ mõſtrorũcꝫ in nono etiã orbe,q̃cꝫ inuiſibili a q̃buſdã deli-
niatæ,ſigna incꝫ nõ ea q̃,ut Moſes ait,poſita ſunt in ſigna & tp̃a,& dies & annos,ſed.¶Quæ
fallacia,ꝓphani aſtrologi.¶Struxerũt metiendo,ſigna incꝫ.¶Nõ facta.ab initio.¶Sed a ne-
bulonibus.¶Ficta.hinc & Patruus de aſtrologis loquẽs,referſiſſe illos dicit mẽdacijs,celũ nõ
factũ a deo,ſed ab aſtrologis fictũ,nõ facta q̃dẽ ſed ficta,paranomaſia dr̃,ſic & illud Terẽtij. Paranomaſia.
Nã incœptio amentiũ eſt haud amantiũ.itẽ illud,nõ honoris ſed oneris,& alia pleracꝫ eiꝰ ge-
neris,ſigna incꝫ hęc ficta nõ.¶Reſiſtũt.Chriſtianæ legi,ſiq̃dẽ nec ſupiores illæ mẽtes cœlis ſua
pte natura p̃latæ,nec inferiora reſiſtere potuerũt,q̃cꝫ ex ſeſe quoq̃ mõ ꝟtute p̃dita,q̃to igit̃
minus ficta illa cõmẽticia dendicula.Oſtendã aũt eas q̃ ſubiectæ ſignis & planetis ferebant̃,p-
uincias non potuiſſe ab illis q̃bus ſuberãt,defendi,q̃n Apoſtolis ſubijcerent̃,nec ip̃a illa nu-
mina quę autumabãt reſiſtere quiſſe.Illud etiã ſciendũ,aſtrologos nõ cõueniſſe,q̃uo in cœlo
partita ſint terrena dominia,& q̃nam planetæ q̃bus regionibus p̃ſint,ſed nec de ip̃is cœli ſig
nis ſatis cõſtat,q̃ nam illis vt fabulant̃ regna ſubſint,nec quo pacto domus diuidẽdæ,nec de
imaginũ numero noĩe ve certa ſnĩa,vt a Io.Pico Patruo mõſtratũ in libris aduerſus aſtrolo-
gos,& a me in q̃nto de reꝝ p̃notõe volumĩe relatũ,ut cõſtet nil ſimile vero,nil cõforme apd'
illos repiri,ꝙ aũt viſum nobis ex tam vario tumultu,deligimus,ad p̃ns irridẽdũ potiuſcꝫ re
fellẽdũ ſignũ itacꝫ.id q̃d.¶Aegoceros.a græcis dr̃,a latinis Capricornus. ¶Macedũ turbas. Ægoceros
Macedoniæ pp̃los regionis.Macedonia regio a Thracio p̃cingit̃ limite,ut Solinus ꝓdit,idẽ Macedonia
q̃cꝫ auctor eſt a Macedone Deucalionis nepote.Macedoniæ illi nomẽ fuiſſe,a Macedonia Io
uis & Thyæ Deucalionis filia,nõ a Macedone illius nepote cẽſuit Stepha.eodẽcꝫ auctore,Ma-
cedonica q̃cꝫ nũcupat̃,& pp̃ls Macedon,& Macedonicus,& Macedonius,& aliter etiã uti eſt
videre apud eundẽ.¶Et Pæonis orã.q̃ inter Illyrion & Thraciã ſita,cui regiõi nomẽ dediſſe Pæones
Pæonẽ Endymionis filiũ,ꝓdit̃ apud Pauſaniã.¶Et Gãgẽ.Indiæ fluuiũ.¶Latũ.q̃ ut ſcribit Me Ganges
la Põponiꝰ,in Hemodo mõte cõceptꝰ,ſimul vnũ alueũ facit.fit oĩm maximꝰ & alicubi lati-
or,q̃n anguſtiſſime fluit.x.milia paſſuũ patẽs,in ſeptẽ ora diſꝑgit̃,ſed Gangẽ non capricorno
Manilius ſed cãcro ſubiecit,& ſolitũ inq̃t Ganges colit India cancꝝ,& Macedoniã pariter nõ
capricorno ſed leoni ſubditã voluit,Phrygia inq̃t Nemeæ potiris Ideę matris famulus regni
cꝫ ferocis Cappadocũ Armeniæcꝫ iugis,Bitynnia diues Te colit,& Macedũ tellus q̃ vicerat
orbẽ.itacꝫ hæc q̃ ſubeſſe capricorno dicunt̃ a nõnullis.¶Nec aduncis ꝓpugnauit ille corni-
bus,nec intutu ꝓſpectauit.quo maxime pollere dicunt̃ caprigena.intutu incꝫ amico de trigo
na videlicet,aut hexagona radiatõe,quas amicas & ꝓpitias fabulabãt̃,ſicuti hoſtiles & inimi
cas,quæ quarto de loco aut ex oppoſita regione mitti radiatões dicunt̃.& Manilius his non
contẽtus p̃ter viſum & odia,p̃ter amores,auditũ quocꝫ ſyderibus cõtulit,nõ ꝓſpectauit incꝫ.

¶Quãuis se. Cretẽ. Saturnus videlicet. ¶Falcem incuruã. quã illi ex amputãdarũ vitiũ officio dedicarũt. ¶Prętẽdere. in defensionẽ. ¶Satagẽs. conatꝰ ne qcq̃ opatus. ¶Nec aur. flu. vo fatiles. raras, friabiles. ¶Finderet. diduceret, disseparet, discinderet, nedũ potẽtiora atq; solidiora q̃ magis cęlo subeẽ &rõ cõuinceret, & astrologi suismet dogmatis nixi cõfiterẽt, capricornũ ãt ipm Saturni esse domũ spargebãt, sub tutela Vestæ Maniliꝰ reposuit. ¶Et mẽphitica tur. Aegypti a Mẽphi vrbe, denoĩata a cõditoris filia, vt scribit Diodorꝰ prius parẽs, ut nugabanť astrologi.

Incuruã q̃uis satagens ptendere falcem
Cretensis senior, fluidas nec finderet auras.
Et signo parẽs Memphitica turba Laconũ.
Mox piscatorũ verbo, haud mirata superbas
Pyramides Christi miracula sparsa vetusto
Errori opposuit, cũ iam puer arcas Araxem
Desereret, Tigrimq; vagũ Cylleniaq; arua.

¶Signo. videlicet & imagini illi ficte. ¶Laconũ. geminorũ Castoris & Pollucis. ¶Mox. vbi euãgeliũ Christi dissemi natũ. ¶Verbo pisca. Apl'orũ videlicet, q ut plurimũ piscatores erãt. ¶Haud mirata sup bas pyr. nõ cõuersa in admira tõem pyramidũ apud Mẽphi q̃ inter orbis miracula celebrabãt. Christi miracula sparsa. p Aegyptũ & regiones alias. ¶Opposuit vetusto, & falso. ¶Errori. qñ & miracula illa putabãt res nullius admiratõis, quorũ videlicet nota causa, & q̃ humana industria tantũ & sumptu cõstabant, inter quæ pyramides illæ censebanť. Tũc inq; opposuit vera falsis. ¶Cũ iam puer arcas. Mercurius Atlantis nepos, vñ apud Oratiũ Mercuri facũde nepos Atlãtis. nã filius Maiæ in Cylleno monte Arcadiæ genitus, hinc illud Verg. que cãdida Maia Cyllenes gelido conceptũ vertice fudit. Id aũt latini vt arbitror poetæ desumpsere ab Homero, qui ita ipsius hymnũ Mercurij exorsus est, ερμην υμνει μουσα διος και μαιαδος υιον κυλληνης μεδεοντα και αρκαδιης πολυμηλου. & in alio eiusdẽ hymno, ον τεκε μαια ατλαντος θυγατηρ. ¶Araxem fluuiũ. Desereret, cui dicebať impitare, qñ qdem illi Armeniã supposuerãt, cuius orã irrigat flumẽ Araxis, q in Hemodo monte sumit initiũ, & p Sogdianorũ orã deuoluiť, ac ppe Massegetas fluit, & Caspiũ influit, Herodotus eo Scythas & Bactrianos diuidi voluit, & aliũde ortũ ducere, & in plures dirimi. Dictus ãt qm̃ dirimat & frangat pximos mõtes, q essent cõtinui vt placuit Aeschylo, Eustathio, alijs. sic & Peneus Thessaliæ fluuius Araxis vocatꝰ, ex quo ferť inditũ eẽ nomẽ Assiatico illi Araxi ab Armeno Iasonis socio, huic fluuio pontẽ Cæsar Augustꝰ instaurauit. vñ ille cecinit, Nec põtẽ indignatꝰ Araxes. & alius, Et patiẽs Latij iam põtis Araxes. Mesopotamiã vo defendere nequit, sitã inter fertilẽ Euphratẽ, &. ¶Tigrim. celerẽ, &. ¶Vagũ. celerẽ. qm̃ a velocitate Tigridis nomẽ, q̊d sagittã sonat Medorũ ligua, sortitus est, ut diximus vagũ, qm̃ in paradiso terrestri, queãdmodum & Euphrates sacrarũ literarũ dogmate ortũ habẽs, longo cursu ad Assyrios vgit. in Armenia, ut alij autumãt, attollit caput, & p fines Medorũ, vbi & nomẽ Tigridis sumit, decurrit & Adiabenos, Arabasq; pręterfluens, Hydaspe & Euphrate susceptis, in sinũ Persicũ deferť, q̃q; Ptolemæus Tigrim Mediam irrigare voluit. sunt eñ iter cosmographos nõ parũ multæ differẽtiæ. ¶Et arua. etiã. ¶Cyllenia dereliqt patria. s. & q̃ numine suo, si vllũ ei inerat, debuisset defendere, q̃q; illi ipi quo ad astrologica ptinet, Arcadiã nõ subijceret. De Arcadia paulo añ relatũ est. eius aũt populos απιδανιας vocauit Dionysius Apher, ab Apide Phoronei filio απιδονας Strabo, & alij, atq; hinc etiã vniuersę Peloponeso nomẽ Appia fuit. sed in primis dicti ãt Arcades προσεληνοι. quã appellatõem vt Stepha. refert, illis primũ Rheginus Hyppys attribuit, cãm nõ attulit, de q̃ apd' alios multa, & primũ qdẽ in eos pbuit id nomẽ irrisiõis calumniã. Nõnulli vo Proselinas appellatos volũt, q̃si iniurios προσελην qppe iniuriari denotat, dixerũt. Alij eã ipsos nomẽclaturã sortitos, q̊d castaneis assatis añ Lunæ coitũ nutrirenť, atq; a Pythia cantatũ ferũt πολλοι εν αρκαδια βαλανοφαγοι ανδρεσ εασι, alij ob eã cãm de Luna cognomẽ traxisse malũt, qm̃ Pan Arcadũ rex, mẽses a Luna collegerit, id etiã in Atlãtẽ, mox & in Thaletẽ referť. Sed & crediti sacrificia deorũ mõstrasse Arcades mure primũ, dein albo eq̃, tertio quernis folijs. alij qm̃ ppťi qdã Arcadiæ Selinitę essent. Aristot. vo de tegeatũ republica differẽs, scribit Barbaros olim Arcadiã inhabitasse, expulsos aũt ab incolis fuisse, q aduersus illos añ Lunæ ortũ insurrexerũt, atq; ita Proselini q̃si añ lunares dixeris, nũcupati sunt. Alij Endymionẽ Arcadẽ periodos Lunæ iuenisse dicũt, eoq; reliquos Arcades id cognoĩs a Luna sumpsisse, q̃q; alij id in Atlantẽ, alij in Typhonẽ referũt. Endymioni tñ plurimi idipum acceptum retule-

Margin notes: mercuriꝰ — Araxis — tigris flu. — Arcadij populi. — Apia p. selini — endymiõ

re, quo factū ut fabula emerserit, Lunā Endymionis amore captā e cœlo descēdisse, ut etiā vo
luit Alexāder Aphrodiseus, q scribit in ꝓblematib⁹ Endymionē Lunæ cursum primū inue‑ endymiō
nisse, & cū noctes in ingrēdo motu & aduertēdo cursu vigilaret, interdiu dormiebat, atq; ita
fabulati sunt amatū a Luna, q̄ ad ipm dormiētē accesserit. ¶ Cū. itē. ¶ Cilices ppl'i, nō amplius.
¶ Iouis impio staret. q benigna illos radiatōe fouere dicebat. ¶ Nec ædita & sublata culmina
Tauri mōtis. de q̄ supra narratū, staret impio Iouis. ¶ Etsi cōsoti. virib⁹ aucti, vtpote suscepti

Cum Cilices Iouis imperio, cūcq; edita Tauri
Culmina nō staret, gemini & si lumine piscis
Consoti, Bithynna simul cū ruta iuuencis
Inuecta & cancro insidens Latonia liquit,
Nec Solymos clypeo texit Rhodopeius heros,
Texere aurati aut nepheleia vellera monstri.
Nec latium quiuit Nemeæi torua leonis
Phœbeis nimiū cōcita caloribus ira
Pastori eripere, aut manibus depellere virgam,

hospitio & adiuti. ¶ Lumine pisces gemini. quē in cœlo volūt eē. ¶ Cū itē. ¶ Rura Bithynna ligt Latonia. Luna, figura antonomasię. ¶ Inuecta. ut fabulant. ¶ Iuuēcis. & insidens. ¶ Cancro. cuius esse dn̄am dixere, & eo in signo tanq̄ in ꝓpria sede manere decreuerūt. ¶ Nec Rhodopeius heros. Mars, ꝑiphrasi figura. i. Thracia cultus, in q̄ Rhodope mōs ¶ Clypeo. quē gestar fabulati sunt. ¶ Solymos. in Iudæa de
gētes ppl'os. ¶ Texit. q n expugnarent vrbis Apl'orꝝ & Iacobi ꝓcipue illius, quē de tēplo eiectū
& fullonis vecte ꝑcussum diximus. ¶ Nec. illos eosdē. ¶ Nepheleia vellera. ¶ Texere. arietis.
¶ Aurati monstri, q̄d Hellē & Phryxū vexisse nugabant, notissima fabula, q̄ qdem signo, si‑
cuti & in alijs, nō cōuenere. Nā nō Solymos illi signo Aegyptij, sed antiquā Babylonē & Ara
biā Aepypto cōterminā subiecere, quā Babylonē & Bactra, & rubri radiātia littora pōti Ma
nilius subdidit piscib⁹. Ptolemæus qdē Palestinā, sed ꝑter hæc Germaniā, Britanniā, Galliā, q̄
illi nō subsunt, auctore Manilio. Sed Aegyptus, Nilus, Propontis, & Syriæ gētes, & laxo Per‑
sis amictu subdidit arieti. Hipparcus & antigores aīal illud in ptes dissecuerūt, & sinistro hūe‑
ro Babyloniā tradiderūt, dextro Thraciā, pectori Armeniā, costis Arabiā assignauerūt. Ma‑
nili⁹ etiā ipis signis, alios deos ꝑter septē illos, q relati sunt, fabulis in cœlū ꝑsides assignauit. ita
q; secundū eius insaniam, Mars, verbi causa, aut Sol, aut alius ex planetis, sed Pallas tutelā ha
bet, quæ certe tam male sua illum sapientia tueri nouit, q; Mors sua fortitudine potuit. ¶ Nec Concita.
torua ira Leonis Nemeæi. fabulose inter astra collocati. ¶ Concita. excita & aucta. posuimus
hoc penultima ꝓducta, quæ tamē corripi etiā potest. qua de re ita Priscian⁹ in. x. scripsit, a cieo
vel cio cōposita tam corripiētia q; ꝓducētia penultimā inueniunt. Concita inq;. ¶ Phœbeis
caloribus nimiū. qm̄ in leonis positus signo, Sol ardētius & fortius terras afficit calore, qm̄ di Nimiū.
rectius nostrꝝ aere ferit, radijs ad ꝑpendiculū eiaculatis. Nimiū diximus superantiā significa‑
re, & etiā multū, quod & notū q̄q; in sacris, vt illud, Mandata tua custodiri nimis. Et alibi. Qui
in mādatis eius cupit nimis. ¶ Quiuit latiū eripere pastori. Petro aut vrgam pastoralē, & pon
tificiā manibus. ¶ Depellere. excutere occiso leone ab Hercule, illud astrologi in astra retule‑
rūt, nec minus fabulose effectus inde ad terras deriuarūt, quā ei⁹ illuc pellē intulerāt. sed ꝑ alijs
gratificari Herculi voluerūt boni Genethliaci, nō cōtēti instituta esse certamia in honorē ipius
quæ Nemea dicerent, arbitrati debita herōē laude caruisse, nisi in cœlum sine scalis retulissent,
occisum ab eo leonē, cū fuerint q dicerent Nemeæos agones alijs de causis q; leonima victo Nemeæs
ria fuisse institutos, q̄q; non cōuenere. alij ἀπὸ τῶν βοῶν νεμομένων ὑπὸ ἀργου, hoc est agon &
pastis bobus ab Argo instituta Nemeæa certamina dixere, alij a filiabus Danai, alij ab Ophel reliqui
te Lycurgi sacerdotis filio, q postea dictus Archemorus. alij ꝑ Ophelte Eupheti & Creusæ fi‑ Agones.
lio, Aeschylus ob Archemorꝝ Nemeææ filiū. alij ob Talai filiū. Corinthij Ioui Nemæo dica
rūt Nemeæos agones, qbus victores primū oliua, mox apio coronabant, vt in primi hym‑
ni cōmētarijs latius diximus, & tot labores sumebant, nullis aut sane incertis causis, sed certissi
me vanis, nec miror aliorꝝ vanitas certaminū, olympica ab Hercule īstituta ferūt Ioui, alij alia Olympi‑
atq; ob Pelopē instituta nugāt. Pythia Phebo, ob occisum serpentē dicata. Isthmia Neptuno ca.
ob mortē Melicertæ, alij ob Sinnidē filiū Neptuni, alij alia, sed ut redeamus vn̄ diuertimus, sta Pythia.
tim & quē mortales immutare nō possent, honorē Herculi tribuerūt Genethliaci referētes in Isthmia
ter astra leonē, cuius aīalis natura qm̄ calida, ideo calefieri mūdū eius ope cōmenti sunt, cum

eo in signo Sol esse dr̄,sed radij ad ꝑpendiculū nostro ꝟtici imminētes,nō signi nos natura calefacit,alioqn oēs simul habitabilis terræ ꝑtes pari tꝑe,pariq; rōe simul æstuarēt,q̊d cōstat falsum esse,sed & varie & incōstāter nō solū vane diuersas ei signo regiones supposuere,nec cōuenere cū antiqs iuniores,sed & Manilius nō a Sole illū,sed a Ioue & matre deū regi fabulant̄,vtcūq; fuerit amisit principatū terræ cœlestis ille leo,qm̄ leoni de tribu Iuda.i.Christo,de quo
Nemea dr̄,Vicit leo de tribu Iuda,cesserūt regna q̄ prius leoni ipi Nemeæo i astris collocata subiecta fuisse nugabant̄.Nemea aūt ē ꝓpe Phliasios mōtes,& vrbs adiacet cognomina φλιουσ q̄ prius Aretherea dicebat̄.Stephan.Nemeā Elidis regionē

Nō Arabū Chiron defendere regna biformis
Dictæo iūctus regi, nec Persidos arua

dicit esse Nemeā syluā,vbi leo ille sidereus occisus dr̄.Strabo nō longe ab oppido Cleonis sitā dicit,vñ & Cleoneus etiā leo nūcupatus,Nemeæos aūt celebres illos ludos,p̄ter ea q̄ diximus,in honorē Iouis scd'm vestigia Praxidamātis ipius fili factos legimus,significat aūt νεμεριζ,hoc est diuidit & partit̄,& cōsuetudo erat ꝑficere victoribus πανυχιδασ· υμνων.
¶Nō Chiron.centaurus.¶Biformis.qm̄ hois anteriorē ꝑtem,eq postreme iūctam dicebāt.
Arabia ¶Arabū regna.potuit defendere,nugabant̄ em̄ illi subiectā Arabiā,sed Arabia ē altera ferax aromatū,inter Persicū & Arabicū sinum,altera magis ab occidētē ꝟsa cōuincta Aegypto,cui ad arctū adiacet Syria,& hāc qdē diximus Arabiā ęgyptios astrologos arieti subiecisse,i vniuersum,pectori aūt illius dūtaxat subiectū Hipparcū maluisse,q & cōfinia q̊q; alterius Arabię alteri eiusdē aīalis mēbro supposuit.Manilius eā Tauro subdidit,cū Asia & mōtibus Scythię,Taurus inqt habet Scythiæ mōtes Asiāq; potētē.Et mollis Arabes syluaꝝ ditia regna,sed etiam si volūt Sagittario submissam eā certe vt dixi,defendere neutiq; potuit.Est ꝟo apud Eustath.nō ꝑualis simplici ne l̄ra an duplici scribi debeat Arabiæ nomē.hinc auctoritate Hesiodi & Stephani vnico r.cōtentis,illinc cōtendētib⁹ alijs,ex priuatiua ꝑticula l̄ræ.α.& ραπτω,q̊d est suo cōsuere nomē,vtpote qm̄ Arabes ipi vestes nō cōsutas induerēt,q̄re gemino r.scribi debere nomē,ut in illo.αρριπτοσ αρρητοσ αρραγησ & similib⁹ cæteris,& hāc opinionem puto secutū forte Propꝑtiū.Illa neq; Arrabiū metuit trāscēdere limē.& iteꝝ alibi.Nec q̄ si Arrabio lucet bombice puella.& alibi etiā cū Arabū prima ꝓducta posuit,hac ipa ut arbitror de cā,quā ab eius enarratoribus p̄termissam miror,nos cōiorē secuti sniam,freti Hesiodi auctoritate,prima correpta scripsim⁹,Arabū regna & vnico r.¶Dictæo.etiā.¶Regi iūctus,cū Iupiter videlicet collocat̄ in eius sagittarij signo sibi dicato,sub tutela tñ Vestæ id signū esse Manilius altū somniauit,ꝙ signū in Hyginius crotū fabulat̄,q p̄cibus sit relatus in astra,plurimi tñ Chironē q Saturni & Philyres filius ferebat̄,a multis Asuida Ixyonis,Aesculapij ꝟo & Herculis p̄ceptor habit⁹,& ipius Iasonis q ob id fert̄ παρα την ιασιν,utpote q ab eo sanare homines didicerit nomē obtinuisse.iustissim⁹ cētauroꝝ appellatus,& optim⁹ medicinæ auctor
Centauri allegoria habit⁹ apd' Homeꝝ,q in Iliade scribit Eurypilū humero sauciū,ea sibi optare pharmaca,q̄ ex Achille Patroclus ille ex Chirone didicisset,græci qdā grāmatici hippocētauros noīant,id genus eoꝝ ab impellēdo tauros stimulis.Palephat⁹ qm̄ τοσ ταυρουσ κατεκεντρουν p̄cio ab Ixyone Larisse rege ꝓposito,qm̄ syluestres effecti regionē vastarēt.id aūt fœcisse eos eqs insidēdo,q̊d añ nō erat in vsu hoīm,currib⁹ dūtaxat vtētiū.erāt aūt ex vico cui nomē νεφελη nubes,vñ cū ex illo egrederent̄ capitibus hoīm & eqꝝ caudis sub oculis p̄ntatis,actutū ferebat̄ viros cōuinctos eqs de nube ꝓdire,q̊ factū vt fabula emerserit Cētauros nubis filios esse.alij ꝙ viderent̄ hoīes eqs insuti deductū & coalitū nomē voluere,primūq; visos inqunt eos in Magnesia Thraciæ videlicet,nā alia eius nois in Asia,noster Hiero.in vita Pauli,nō oīno absurdū ret̄ esse posse cētauros,qñ vnū ab Antonio eremi cultore sctissimo visum affirmat,tā etsi nō decernat re vera id aīal fuerit an simulachꝝ a dæmone ad illudēdū fabrefactū,si verū fuit,nō vsqueq̊q; absurdū,& antea q̊q; sīl'ia aīalia esse potuisse.Sed de Chirone tñ ꝙ cētaurus fuerit,p̄ter id q̊d ꝑ se videt̄ a rōe abhorrere,cōfictæ multiplices fabulæ inane cōmentū oñdūt inter q̄ illa potissima,ꝙ inter astra collocarūt post mortē,nec de vita satis cōueniebāt,nam & Chariclo Apollinis filia eius vxor a qbusdā habita,a qbusdā minime.Hesiodus eius vxorē fęcit Naida,Chariclo ꝟo matrē Tyresiæ,Calimachus dixit in lauacra Palladis.Pindar⁹ ꝟo in
Cētaurea q̊dā hymno Pythio introducit Iasonē dicētē παρχαρικλουσ και φιλυρασ ινα κενταυρου μεκοραι τρεψαν αγναι medicinā nō solū docuisse,vñ & illi nomē fuisse dicūt.sed & musicā itē & iusticiā,& bellica oꝑa pariter docebat eos,q̊s instruēdos susceperat,vt scribit Philostrat⁹

In ope,cui titulus Heroica,& ab eo ferē Chironia radix inuēta,ut Nicander canit,q̄ centaurea dicta,& qm̄ ad plurimos lāguores sanādos apta esset,panachia nūcupata est,eā multiflexilem herbā appellat Theophrastus amaraco similē,sed maiorē pinguiorē q;.florē ā tillius colorem aureū æmulari,longa esse radice,& amare hūilia loca.Amarcū aūt vocatū σαμψυχον enarratoꝶ Nicādri voluit. ¶Nec.magis taurus. ¶Europæ.ut fabulanē. ¶Vector.arua Persidos sibi vt nugabanē subiecta,q̄q̄ Manilius arieti malluit,tauro aūt Arabiā & Scythiā vice Persidos submissam,potuit defendere. ¶Cum aureis cornibus q̄ de stellis fabulose compegerūt.illud aūt aureis synæresi dr̄ cū cornibus ꝟo poetice dr̄ cōmode.Verg.madida cū veste grauatū.Sine p̄positōe in psa orōne vtēdū est. ¶Aut astrū lasciue Amathūtidis.Veneris ab Amatho vrbe Cypri antiqssima,auctore Steph.in qua Adonis Osyris colebaē,quē (tametsi Aegyptius habereē) Cyprij atq; Phęnices suū esse cōtenderūt,ab Amatho ꝟo Herculis dicta vrbs, vel ab

panachia

Europæ vector potuit cum cornibus aureis,
Lasciuæ aut nimiū rutilās Amathūtidis astꝶ,
Desertā puer Atlantis Babylona reliquit,
Et qui gramineæ meditatus dona palestræ
Primus,ab imbelli furuo reuolutus in antro
Euphratem cessit,Creten & Achaica regna,
Erigones lancem excutiēs splendēte galero,
Et queritur fractā Phrygij de ꝟtice montis
Vnguibus incuruis sublatus aquarius vrnā,

Amath⁹

Amathusa matre Cynare,pditū etiā memoriæ eiusdē esse nois & fluuiū in Arcadia,& vrbē in Laconia,& in Iudea. ¶Nimiū rutilās.cōpatōe reliquoꝶ planetaꝶ Sole & Luna exceptis. ¶Babylona.q̄q;. ¶Puer Atlātis.Mercurius illius nepos,de q̄ inter initia multa diximus. ¶Desertā reliqt,ei namq; multi eā orā subiecere,tametsi(ut idē inculcemus)nō cōueniāt Genethliaci hac in re,sicut nec in alijs q̄q; cōsentiūt,ideo q; nō oīa sed q̄piam duximus digna sibilis aliubi cōfutata,is igiē ipe Mercurius. ¶Qui primus meditatus dona palæstræ.lucte. ¶Gramineæ.vñ illud Vergilianū.Pars in gramineis exercēt mēbra palæstris. ¶Ab imbelli.Aplo. ¶Reuolutus in antro furuo.metaphorice vi diuini brachij deiectus,quasi palæstra,cuius artē in Palladē retulit Istrus.Polemō Phorbāti acceptā retulit.alij Theseū ab Atheniensib⁹ didicisse illā malūt Phorbātem a Theseo,q etiānum ut Pindari cōmentator voluit inuētor fuit τησ πυγμησ.qñ aduersus Minotauꝶ bellās,spatha caruit.Plures in Mercuriū & palæstrā & oēs Agones retulerūt,q tñ victus ut diximus. ¶Cessit.cōcessit ut supra. ¶Euphratē fluuiū.de q̄ antea &. ¶Creten.insulā quā illi etiā ipi voluere subiectā,&. ¶Achaica regna. ¶Excutiēs.deprimēs,subuoluēs, ¶Lancem.Erigones.librā quā cū Erigone in cœlū suspēsam ludūt. ¶Galero ipius Mercurij. ¶Splēdente ob vicinos Solis radios,ideo em̄ q̄d & al's meminimus,fingiē Mercuri⁹ pileum gestare,qm̄ cū a Sole paꝶ distare possit,opus ei pileo esse nō infacete dixerūt,Genethliacos q̄q; deridētes dicimus,ꝙ. ¶Aquari⁹.Ganymedes. ¶Vnguib⁹ aqlæ. ¶In curuis fabulose. ¶Sublatus de ꝟtice Phrygij mōtis.Idæ q̄ ut Charax voluit ab Ida regina,ut Strabo & alij nomē obtinuit ab Ida Cretēsi,de q̄ Diony.ηδ'η καλλικομοισ υπο λϱοισι τη λεθοωσα.de ipsa Ida raptū ab aqla Ganymedē fabulati sunt ad Iouis voluptates,pleriq; fabulā ad historiā reuocātes,raptū inqunt magna manu,cuius esset vexillū aqla,vel qm̄ impositus est post raptū naui,cuius esset insigne aqlæ imago.Euseb.voluit a Tātalo,nō a Ioue raptū Ganymedē,eaq; de re bellū inter Troem ipius patrē & Tantalū extitisse,sed q̄ nota sunt referre paꝶ cōducit,illud ad vanitatē gētiū & astrologoꝶ deliramenta varie taxanda paucis pspectum afferimus. Echemenem Creticis historijs commēdasse Ganymedē,nō a Ioue,sed Minoe raptum.Chalcidēses q̄q; apud se dicebāt raptū Ganymedē,& locū ońdebāt,cui,ppterea nomē esset αϱπαγιον,q̄si rapinatorē dixeris,a Ioue tñ ipi,nō a Minoe cōmissam rapinā volebāt,sed nō in Ida Phrygiæ.Praxilla itē Sicyonia Chrysippū a Ioue raptū voluit,auctore Atheneo,& barbaꝶ quēdā celte raptū cōtendebāt,ut p̄tereā ꝙ alij nō Ganymedē sed Aristæū fuisse volūt illū q dr̄ Aquari⁹.Nigid.ꝟo Deucalionē,quę qdem lis de suo Aquario astrologis relinquēda esset,sed ni supstitiōi renūciarēt cum pœna quā grāmaticis,pposuit Tiberius cæsar,ni fabulaꝶ abstrusa referarēt,puidit tñ Cōstantin⁹ impator,q & cōdēnauit supstitiosam artē,& crudeles decreuit pęnas possessorib⁹ Genethliacis,ipe itaq; astrologoꝶ aqri⁹. ¶Querit.lamētaē. ¶Vrnā fractā.

Palæstræ inuentio.

Ganymedes.

Qua nec barbaricũ littus, nec Mẽnonis orã
Irrorãs, gelidoq́ʒ ſeni ſociatus amœnam
Excuſſit populis diuino munere legem.
Retia diffugiens Petri Gradiue ſuperbos
Cappadocas Syriãq́ʒ ſimul ſine numine linquis
Q⁊uis en ſe potẽs, q⁊uis tibi ſcorpius ingens
Adſiſtat, chælis pugnax, caudaq́ʒ minaci.
Non hæc tardipedis ſubtilia retia fabri,
Quis Cypriȩ iũctus caperis, q̊d fabula mẽdax
Vulgauit quondã, & fatuos magis ĩpa reuinxit.
Sed verꝝ populos iam dudũ carcere tetro
Extulit oppreſſos, & Chriſti lege refulſit,
Quæ mox veloci redeuntia ſecula curſu
Flexit, & eorꝝ victrix penetrauit ad orbem.

¶Qua nec littus barbaricũ irrorans, nec Memnonis oram, de quo Memnone inter p̃ſtigia dæmonũ ægimus nõ parꝝ multa, ꝑ oram Memnonis Aethiopiã ſignificauim⁹, in qua & populi quoq́ʒ Memnones dicti, quos ruſticos difficiles bellatores Polyhiſtor interp̃tat⁹ eſt apud Stepha. h⁊mõi pp̃los dixerũt aliq ſubiectos aquario, q̱ nõ excluſit pp̃lis illis q̱ ſubiecti ſibi dicebant. ¶Legem. amœnam, ſuauẽ. Chriſti. ¶Diuino munere, mũdo diſſeminatã, de fabula nãq́ʒ duxere cõiecturã, Aethiopiã videlicet & cõfinia, q̃ humore & frigore indigẽt, ab aquario irrorati, quo v̾bo etiam vſus Verg. de aquario loquẽs. Extremoq́ʒ irrorat aquarius anno. ¶Gelidoq́ʒ ſeni ſociatus. i. Saturno, quẽ aſtrologi frigida ſterilitate dãnarũt. Cãcro ãt ex aduerſo locauit Aethiopiam Manilius, ob nimios calores. Ardẽt inq̇t Aethiopes cãcro, cui plurim⁹ ignis, Hoc color ip̃e docet. ſed cur queſo ardẽt aĩalis imagine & frigidi & in aqua degẽtis? verꝝ nõ ꝓpter ſigni naturã, ſi minus deſipuit id ab eo ꝓlatũ eſt, ſed ꝓpter ardores & cõuerſionem quã efficit Sol ea cœli p̃te conſtitutus, q̃ cancri ſimilitudine pingitur ab aſtrologis. ¶Nec non gradiue ꝑ apoſtrophen Mars. ¶Diffugiens Petri. piſcatoris. ¶Rhetia Capadocas linquis ſine numine. tuo falſo, eos em̃ ut ſupradixim⁹, Petrus Ap̃ls ad Chriſti legẽ capeſſendã incitauit, linq̇s. ¶Et Syriã q̃ Chriſto audĩt, cũ in Antiochia eius ꝓuinciæ vrbe primaria, Petrus ſedẽ habuit, linq̇s inq́ʒ q̃ niam tibi dicatã fabulati ſunt. ¶Quãuis enſe. q̊ te metuũt. ¶Potẽs. dicereris. ¶Quãuis tibi ſcorpius ingens. cuius habitaculo ſuſcipi diceris, & tuo patrocinio defendi cãtauit Manilius. ¶Aſſiſtat tibi ut cliẽtulus. ¶Chelis. brachĳs flexis & v̾ſatilibus inſtar forcipis. ¶Pugnax & minaci cauda. in qua venenũ latet mortiferꝝ. Fabulas irridentes irridemus aſtrologiã, q̃ plena fabulis eſt, q̃s & ip̃i fabularꝝ ſectatores q̃nq́ʒ veri ſtimulis exciti riſu ꝓſecuti ſunt, vt de pleriſq́ʒ notiſſimũ, & ſane nõ difficulter putauerim Apolloniũ in argonautico quarto, ririidere voluiſſe Aegyptios aſtrologos, cũ dixit eos fuiſſe priuſq́ʒ om̃es feræ in cœlo reuoluerẽtur, inq̇t em̃ ουπω τηρεα παντα τα τουρανω ειλισσονται, quaſi diceret cãm oẽm effectu priorẽ eſſe, & ideo fieri vt feris cœleſtibus antiq̇ores haberi deberent Aegyptĳ, ꝗ. ſ. illa fabricaſſent, ſed. ¶Non hȩc ſubtilia retia fabri tardipedis, Vulcani videlicet q̱ tardipes appellat̃ a Catullo, & Columella in carmibus de cultu hortorꝝ. idẽ & loripes dictus, claudus em̃ fabulis introducit̃, q̄m a Ioue illũ deiectũ nugabant̃. ¶Quis. q̇bus. ſ. retib⁹ victus. ¶Cypriȩ. Veneri ꝑ adulteriũ, luſit em̃ Homerus Venerẽ & Martẽ in adulterio dep̃hẽſos, ſubtiliſſimo rete, q̊d fabrefœcit Vulcanus Veneris maritus, poſteaq́ʒ latinis dictũ, ꝗ fuit in toto notiſſima fabula cœlo, q̃re dictũ. ¶Quod fabula mẽdax. quondã ab Homero dicta, & ab alĳs poetis repetita. ¶Vulgauit & fatuos, q̱ credebãt. ¶Ip̃a magis reuinxit. ſed verꝝ, nõ fictæ fabulæ, ¶Populos iam dudũ carcere tetro. iſtiuſmodi mẽdaciorꝝ opp̃ſſos. ¶Extulit & refulſit. Chriſti lege. ¶Quæ mox. poſtq́ʒ & populorũ oriẽtaliũ ꝑfidia, & principũ q̇ rerꝝ potiti deſidia obuenit, vt fidei Chriſtianæ rebellarint multi. ¶Eadẽ lex flexit. ad iter veri. ¶Secula redeũtia celeri curſu. nihil em̃ velocius ſeculis, q̃ tñ a nobis nõ ita ꝑcipiũt̃, occupatis videlicet in ip̃o fluxu quẽ retẽtare fruſtra nitimur, nouas ſubinde falſas excogitãtes voluptatũ, q̇b⁹ ex ꝓpoſito mẽtis aciẽ ab ȩterni boni cõſideratõe vulg⁹ auertit. Flexit. itaq́ʒ lex ip̃a redeũtia ſecula. ¶Et victrix ad orbẽ eorꝝ. q̱ ceu tranſfuga deſæcerat. ¶Penetrauit. ut nõ in occidẽtis mõ regionibus, verũetiã in oriẽtis plaga fulgeret. & qua late patet orbis terrarꝝ ſuſciperet̃, & eos q̱ ſuſciperẽt ab omni labe mũdos & immaculatos redderet.

Vulcan⁹ tardipes.

¶ Quacq; patet vastis. vñ illud. In omnẽ terrã exiuit sonus eorꝝ, & in fines orbis terræ vba eorum, id aũt an ex integro sola Apl'orꝝ pdicatione complectũ fuerit, an pficiẽdum añ vltimam ætatẽ mũdi. Augusti. ab Origene dissensit. ut aũt aliqua rõne quod generatim diximus explicetur, nõnulla subijcimus, quæ nostra ætate pacta sunt. ¶ Quin & Vlysseo. de nauigatõe Lusitanorꝝ dicimus, cuius ope nõnulli Indiæ populi nup ad Christi fidẽ cõuersi sunt, qua de re, & q̃q; als subindicauimus pleraq;, plurima tñ scripturi sumus in historia nostrorꝝ temporꝝ. Soluũt igit Lusitani nautę Vlysseo de littore, hoc est de portu Vlyssi pone vrbis, ita a laboribus Vlyssis appellatæ, q̃ de re cũ alij, tum Eustathius meminit in Dionysiũ, in Iberia scribẽs vrbẽ esse Vlysseã, & vestigia alia cõplura erroris Vlyssei. eius aũt viri errores ab Homero celebrati, & ab ipo q̃q; pariter Eustathio multis enarrati. Decantatũ siqdem est mores hoĩm & vrbes diuersas illũ cognouisse, & sulcasse maria, & ptulisse naufragia, atq; hinc ipe puto Stesichorꝝ & Euphoriona gestatam ab Vlysse in scuto delphinos imaginẽ dixisse. Nec abnuo id intellexisse Lycophronẽ cum illum appellauit δελφινοσημον, sed fictũ tñ id arbitror insigne ob celebres illius nauigatiões atq; naufragia, q̃ ficta facta ve sint, certe ex eius nomine vrbs illa vocat Vlyssea, de cuius littore soluẽtes. ¶ Per Atlantica regna, p oceanũ Hesperiũ, q Atlanticus vocatus est, ab Atlãte viro Libyco, vñ Libya a Lycophrone habitaculũ Atlãtis desertũ nũcupat ερημον inqt αθλαντος οικητηριον. mathematicus aũt fuisse phibet, q in excelsum mõtis cacumẽ secedẽs, ad inuestigãda diligẽtius astra, deceptus aliqñ ut Zezes arbitrat, cecidit in subiectũ mare demersus, ex quo & mõti nomẽ & mari. Polyidus vo q Dithyrãbos scripsit, Libycũ fuisse pastorem Atlãta canit in lapidẽ cõuersum a Perseo cæse Gorgonis obiectu, huius filiũ nõnulli dicũt Hesperiũ fuisse, utcũq; fuerit, nã fabulosis historijs minime insistẽdum. Atlas mõs Libyæ, a barbaris appellatus Drys, altissimus adeo vt cœlũ sustinere dictus fuerit. Cũ cœpit positis nugari Græcia bellis. q̃re eum mõtẽ colũnam Pindarus appellauit. Dionysius itẽ colũnam sed æreã adiecit, Herodotus cæli colũnam eo ab incolis vocatũ scribit Atlãtem, qm̃ rotũdus & subtilis adeo mõs sit, ut eius cacumẽ videri neq̃at, semp nebulis adoptũ, ab eo Atlãtes ppl'i cognomini, q nec aĩalibus nec frumẽtis vesci, nec insomnia cernere phibebant, & in Solẽ q̃q;, qm̃ eos ardẽtius calefaceret, iactare cõuitia, de qbus cũ alij, tũ ipe Herodo. Arrianus, Eustath. cũ in Odysseæ, tũ in Dionysij cõmẽtarijs. ¶ Et iugo viridi. Praximũ pmontoriũ piphrasi quadã intelligimus geographis notũ, quẽ retrolinqt nauta. ¶ Arctoi relegẽs. nauigãt em̃ antarctico polo opposito huic ipi quẽ cernim⁹ boreali, & relegit. i. numerat. ¶ Cõtraria sydera curr⁹. arctoi plaustri cui mox nomẽ arctos, ut Rheginus Ippus voluisse videt. arctos græce vrsa latine dr̃ geminæ aũt sunt q̃s fabulabant græci nymphas fuisse Elicẽ & Cynosurã Iouis nutrices, & in eam figurã vsas, qbus & maioris & minoris vrsę noĩa indita sunt, maiorẽ a Nauplio, minorẽ a Thalete inuẽtã ferũt, dñr ãt ut voluit Theon οιονει ακραι και κεφαλαι του κοσμου, hoc ẽ q̃si summitates & capita mũdi, currus aũt dñr vel plaustra, qm̃ ibi stellæ sint, qbus fere curr⁹ imago deliniari pt, ut Cæsar quoq; Germanicus in traductõne Arati canit. Siue arcti seu Romani cognoĩs vrsæ Plaustrꝝ vel facies stellarꝝ pxima vero. Sextus vo Auienus, nã & ambo & Cicero atq; etiã alij, ut Hierony. refert in cõmẽtarijs epl'æ Pauli ad Titũ, ex græco in nostrã linguã vterũt Aratũ. ipe inq; Auienus vrsam a fabula dũtaxat, currũ aũt a spẽ noĩari voluit canẽs, Fabula namq; vrsam spẽs dat plaustra videri, imitatus ut mihi videt Aratũ, q primo vrsam affirmat dictã a fabula, mox plaustri cognoĩe donatã. ita em̃ ille græce αρκτοι αμαξαι τροχοωσι το δη καλεονται αμαξαι. i. si carmẽ (ut aliqñ solemus) carmini reddamus, Cõcurrũt vrsæ placuit q̃s dicere plaustra. Græcus itẽ enarrator Arati ppriæ vrsas, cognoĩe ãt plaustra vocatas affirmat. idẽ tñ alio loco alia est vsus similitudine, qm̃ videlicet alterne cõferant. nam plaustra inqt bobus eq̃lis velocitatis vsa in itinere se cõsequunt, & alibi scribit αμαξαι λεγονται, hoc ẽ plaustra dñr δια το αμα εν τω αξονι και τη τουτου αρχη ειναι. i. pptcrea q in axe atq; in eius principio vna sunt, sed vtcũq; sit fabulis referserũt cœlũ, ut & Patru⁹, & ipe als oñdimus. Nec Theon diffitet, pter figure similitudinẽ fuisse in cã fabulas & adulatio

Lusitanorũ nauigatio

Atlas.

Atlantes populi.

Arctos vrsæ

Qua cq; patet vastis humana potentia terris
Fulsit, & infectas purgauit flamine mentes
Quin & Vlysseo nuper de littore soluens
Nauta p insidũ pelagus, p Atlantica regna
Discurrens, viridiq; iugo post terga relicto
Arctoi relegens contraria sydera currus

nes, ut tot mõstra de stellis cõtexerēt. sed q̄ꝗ incõstanter q̄ꝗ varie, pauca sint ꝑ multis, imaginē Ophiulci, cui id nõis indiderũt, ꝓpterea ꝙ serpētē tenere videat̃, alij Herculē dixerũt insultan- tē serpēti. alij Promethea, nõnulli Tantalũ, Thybrin alij, q̄dam Thesea. Sunt q̄ malint Enio- chũq̄ꝫ ꝑ Herculē aduersus Libes p̄liantē. Sunt q̄ Myrtilli idolũ. sunt q̄ Cillãtis. q̄ Aenomai. q̄ Erichtonij velint, sunt q̄ Trochilli Callitheæ filij. sunt q̄ Bellorophõtem cõtendãt, ut mittam Antinoũ Adriani in Lunã & Berenicis comã relatã inter sydera, quã Conõ Lynceus ille dep- hēdit,

Pertulit eoos tua rex vexilla sub Indos,
Et mox insani qui bruta animalia diuos
Credebant tetris oculis, nũc luce corusca
Purgatis spectant rubro pendentia ligno
Membra, deũ censent, hoīem, regēq̄ꝫ fatent̃
Te princeps, totoq̄ꝫ putant dominarier orbi,
Credet idē Libyæ quondã discinctus arator,
Et qui septeno labentē flumine Nilum

& ut inq̄t Catullus cœlesti lumīe vidit e Bereniceo v̄ticē cæsariē. cõuersi aũt sunt v̄siculi ipi ex Calimacho q̄ ita cēcinit ηλε κονων εβλεψεν εν αερη τον βερενικησ βοστρυχον ον ταρα κεινη πασιν εθηκε θεοισι nos ita. ipē Conõ vidit crines Berenicis in ęthra; Quos fert̃ cunctis apposuisse deis. Sed redeamus ad nauigatõem antarcticã, quã si priora secula nouissent, nõ scripsisset Proclus opinor, australē polũ & quæ illi circũstant sydera, nobis nõ esse visilia, sed tametsi nota nõ fuerit, adeo ut ea vterent̃, prsus tñ incognita videt̃ nõ fuisse, nã q̄ꝫq̄ꝫ Strabo geograph⁹ ęquora putat q̄ ad austrꝝ sunt impuia nautis esse ꝓpter æstũ, q̄ꝫq̄ꝫ Ptolemæus vocat incognitã terrã, q̄ illis nũc notissima, q̄ ex Vlysipone petũt Indiã. Iulius tñ Solinus Iube testimoīo fretus, affirmat ab India in Hispaniã ꝑ meridionalē plagã meare naues posse, & Plin. in .ij. natur. hist. li. scribit in Arabico sinu signa nauiũ ex Hispaniēsibus naufragijs fuisse recognita, & Hãnonē Carthaginēsem a gadibus ad finē Arabię circũuectũ, eã nauigatõem scripto ꝓdidisse, & auctore Corne. Nepote refert idē Plin. Eudoxũ quēdã egressum Arabico sinu. adusq̄ꝫ gades platũ, & Celiũ Antipatrē ex Hispania in Aethiopiã cõmertij grã nauigasse, & apud Strabo. q̄q̄ꝫ, ut ex eius primo lib. patet, dum Aristonici meminit describētis errores Menelai videri potest fuisse, q̄ asseruerint Menelaũ a gadib⁹ ad Indiã vsq̄ꝫ penetrasse. Nauta igit̃ hic Vlyssiponēsis. ¶Pertulit rex tua vexilla sub Indos. ꝓp̄os. ¶Eoos. oriētalis, ita ab aurora ηωσ nũcupata deductos. est ãt Indiæ aliq̄ ꝑs ad meridiē, q̄re nõ incõgrue dici p̄nt eoi Indi, ad eorꝝ drñam q̄ magis ad Austrꝝ v̄gunt. & apud cosmographos Indicũ etiã pelagus ab Eoo secernit̃, q̄ a proprie diuersa sunt noīa, tametsi cõiungi q̄ant ut fœcimus, nec sine exēplo linguæ authorꝝ, q̄ñq̄dem olim apud Ouidiũ meminimus legisse. Psitacus eois ales mihi missus ab Indis. ¶Et mox insani. rudes & stolidi pp̄li. ¶Qui credebãt bruta aīalia diuos esse. ¶Nũc. postq̄ꝫ illuc ꝑuenere Lusitani. ¶Tetris: eorꝝ. ¶Oculis purgatis corusca luce. christianę fidei. ¶Spectãt. nostra religiõe libēter ad missã. ¶ Membra. Christi. ¶Pendētia rubro crucis ligno deũ cēsent. fide hausta. ¶Te. Christe. ¶Princeps. oīm &. ¶Hoīem. etiã sumpta de Maria v̄gine hũana carne. ¶Et regē. oīm regũ. ¶Fatent̃. &, ¶Putãt dominarier. ꝑ dñari, figura paragoge. ¶Toto orbi. vniuerso mũdo. ¶Credet idē. postq̄ꝫ ea q̄ facta & impleta sunt ex ꝑte recēsuimus, q̄ faciēda restãt subnotanda sunt. Venturos em̄ ad Christi fidē illius hostes. longe antea p̄dictũ est, ut sub vno pastore vnũ ouile fiat. Tria v̄o potissimũ regna Christi legi obaudiũt, in Asia vnũ, sub q̄ Syria Arabia, & Aegyptus etiã cõcludit̃, eorũq̄ꝫ dñs ter seruus est, nec deligit̃ in regē priusq̄ꝫ cõstite-

Sultanus rit eũ diuenditũ fuisse. Sultanũ ꝓpria corꝝ lingua Arabes vocãt, moti ut ferũt ad id cõstituēdũ Iosephi grã, q̄ a fratrib⁹ vēdit⁹, Aegypti vniuersæ Pharaonis iussu dñatus fuerit. Aliud in Libya in plures distinctũ reges, in Europa reliquũ sub impatore Turcorũ, q̄ etiã in Asiã vires extēdit, nã ibi Cœpit eorꝝ imperiũ & in Europã ꝓsꝑis successib⁹ ꝓpagatũ. cui sedes est in Cõ-

Turci stãtinopoli Thraciæ. Sunt ãt Turci Caspia gēs, inter Boreã & Orientē, ita Persarꝝ lingua nũcupati. dicti ab alijs & Vnni & Thunni, ut Simocatus refert apud Eusta. itaq̄ꝫ hæc ipa regna hoc

discinct⁹ idē q̄d nos, q̄ꝫq̄ꝫ lõgissimo maris tractu disiũcta, creditura sunt & primũ. ¶Libyæ discinctus Arator. discinctæ gētes ille nũcupabant̃, Verg. discinctos mulciber aphros, discinct⁹ etiã ꝑ in-

nili hosti. culto sumit̃, & molli etiã q̄ñq̄ꝫ, q̄d moris olim Sylla dixit in Cæsare cauēdũ, hoc idē & q̄. ¶Nilũ septeno labentę flumine accolit. Nilus de q̄ multa iã diximus, mare septē hostijs ingredit̃, q̄ dñr ora, vñ Dionysi. επτα πορου νειλοιο. ex q̄bus Nili hostijs alia esse falsa & minime insi-

gnia retulit Strabo. Herodotus quoq; Nilum habere hostia dicit naturalia videlicet, q̃m duo alia effossa & excauata sint arte, p̃dit ille ex Catadupis Nilũ initia sumere, Aegyptum scindere suo flumine, quo trifariã dirempto, ps q̃ orientẽ spectat Pelusiũ cõstituere, q̃ occidentẽ Canobicũ facere, ex alio ṽo q̃d Mesibeniticũ vocat diuiso, Mendisiũ & Saiticũ dependere, atq; ita quoq; legitima hostia colligi, duo reliqua effossa esse, Bolbitmon & Bucolis, q̃bus tñ hostiis alia alii fœcere noĩa, adeo aũt inundat̃ aq̃s, & irrigat̃ Aegyptus, & ut ab aliq̃b⁹ fluuialis insula

Accolit, & gelidã Rhodopẽ qui findit aratro
Omnis ad æthereũ remeabit transfuga regẽ.
Hoc etiam puro monstrãt mysteria cœlo
Germanis lapsa & populos ducẽtia, quoꝝ
Fudimus exiguo nuper p̃conia cantu,
Vt sacris totiens pedibus calcata nefasto
Quæ nunc deseruit tellus Maomethis alũno
Agnoscat celebris fidei documẽta, pudendi
Excuciatq; iugum sceleris, teq; ip̃a retecto
Crimine suscipiat, dominũq; agnoscat olympi.
Qui necdum genitus, nec adhuc in ṽginis aluũ
Delapsus longo traxisti fune vetustos
Seminis Hebræi p̃ceres, quos turba nepotũ
Sub natæ primũ, mox scriptæ vincula legis,
Conclusa vnanimi consensu & voce secuta est.
Sed longe ante alios fidei ditissimus Abram

nũcupet. is idẽ fluuius terminus ẽ ut diximus Asiæ & Libyæ, q̃d vnico ṽsu cõp̃hẽdit Diony. ος ρατε λιβυην απο τεμνεται ασιδος αιης quẽ ṽsum ita ṽtere possum⁹ Qui Libycis dites Asiæ disterminat agros. eo fluuio Sultani impiũ subsignauim⁹. sicut Turcoꝝ, cuius sedes in Constãtinopoli Thraciæ, p. ¶Rhodopen. eius regiõis mõtem. ¶Gelidã. septẽtrionib⁹ expositã. ¶Oĩs ad ætheriũ. q̃re oĩs. ¶Trãsfuga nostri exercitus. i. nr̃æ religiõis & christianæ vitæ miles. Militia em̃ Iob inq̃t, vita hoĩs super terrã, q vel ad idola, vel ad Maomethẽ hostẽ defęcit. ¶Remeabit. ad ętheriũ Regẽ. ad Christũ. ¶Hoc ẽt puro. fieri ouile vnũ sub vno pastore Christo in sacris lr̃is notatũ est. q̃d & signis videt̃ denũciatũ, cũ ab hinc triennium cruces, claui, lãceæ, & alia pleraq; nr̃ę salutis instrumẽta, de cœlo ceciderũt. ¶Quoꝝ. mysterioꝝ. ¶Nup̃ fudimus. heroico carmine MAXIMILIANO Cæsari dicato. ¶Præconia. sed ¶Cãtu exiguo. tũ hui⁹ ip̃ius compatõe, tũ p̃ magnidĩe rei, q̃q; in meoꝝ historia tp̃m latius explicabo, tm̃ rẽ carmĩe subsignauimus, ut excitis regib⁹ & ppl̃oꝝ animis, de asserẽdis locis in q̃b⁹ illa ip̃a mysteria pacta sunt, deliberatio fieret. ¶Vt. ea cõsumata. ¶Tellus. Hierosolymorũ. ¶Totiẽs calcata sacris. Christi pedib⁹ ¶Quę nũc. iugo seruitutis opp̃ssa. ¶Deseruit nefasto Sultano Mẽphis. ¶Alũno Maomethis, degẽti & custodiẽti nepharios ritus ab Arabo Maomethe traditis. ¶Agnoscat documẽta celebris fidei, nr̃ę, &. ¶Et excutiat. liberata nr̃is armis. ¶Pudẽdi scele. i. p̃fidiæ.. ¶Iugũ. q̃ detinet̃. ¶Teq;. chr̃e. ¶Suscipiat. p̃ fidẽ. ¶Retecto. denudato. ¶Crimĩe. q̃ apostata perit belluaꝝ ritibus p̃cipitat⁹ ¶Et agnoscat, ut pri⁹. i. anteq; illi⁹ p̃donis armis subigeret̃, & pollutis legib⁹ p̃meret̃. ¶Olympi. eẽ. ¶Dñm q necdũ genit⁹. de Maria virgine, sed. ¶Nec adhuc. cõcept⁹ aut. ¶Delapsus. in ip̃ius. ¶Aluũ ṽgis traxisti lõgo fune. fidei. ¶Vetustos. priscos illos & antiq̃s. ¶Proceres. primarios p̃res. ¶Hebræi semis. de q̃ nascitur⁹ erat. ¶Quos. p̃ceres & patriarchas. ¶Turba nepotũ. sequẽtiũ eoꝝ vestigia. ¶Primũ sub vincula natæ. i. inditæ ab ortu naturæ legis. ¶Mox scriptæ. p̃ Mosem. ¶Cõclusa. collecta. ¶Vnanimi cõsensu. pari fide, piq; iudicio. assentiebant̃ em̃ vetuꝝ Chr̃m ad hũanũ gen⁹ reparãdum Vnanime ãt cõpositũ ẽ ex vno & aĩo, q̃si plurib⁹ aĩs in vnũ cõflatis, & vet⁹ cõpositio ẽ. Vergi. in. iiii. Aenei. Tũc sic vnanimẽ alloq̃t male sana sororẽ, & in. vii. Tu potes vnanimes armare in p̃lia fratres. sed q̃q; multi añ Abramũ p̃riarchã deũ nouerũt, & Chr̃m ex ṽgine nasciturũ cognouerũt, q̃d etiã p̃uidisse Adamũ multi decreuere theologi, nihilomin⁹ magna rei huiusce noticia ip̃i Abramo cõdonata ẽ, q̃nq̃dẽ. ¶Fidei ditissim⁹. & fidei parẽs dictus, & in sacris lr̃is scriptũ est, Credidit Abraã deo & reputatũ est illi ad iusticiã, ab eoq; nonnulli voluere Hebræũ pp̃l̃m nomẽ sortitũ esse. q̃q; alii aliud senserint, is idẽ pactũ circũcisionis fide custodiit, & eadẽ q̃ p̃ceptũ est die, & se annis natũ nonaginta nouẽ, & Hismaelẽ filiũ q tredecim ãnos im

Vnanimis.

plerat,& oẽs viros domus,ṽnaculos,emptitios & alienigenas circũcidit,ut.xvi.sacræ Genes. capite legiť.custodijt igiť pactũ &c. ¶Coluit te princeps Chr̃e sub imagine terni hospitis media in cõualle. Vallis est q̃ mõti substat planities. Cõuallis q̃ mõtibus circũdať. Vergi.in.vi. & obscuris claudũt cõuallibus vmbræ. Apparuerũt aũt Abrahæ tres illi in cõualle Mãbræ ab hostiũ tabernaculi,qñ tres vidit & vnũ adorauit,maximũ,pfecto beatissimæ illius trinitatis indiuiduęq́; vnitatis mysteriũ,vidit & ip̃e. ¶Abraã diuino lumine,pphetiæ,de quo in.ij.opis nostri de rer̃ p̃notõe late differuim⁹ ¶Turmas.Israeliticas turmas & turbas nũcupari constat,q̃q̃ turmę,pprie ordines dicanť eq̃tum apud Orati.sicut & cateruæ peditũ. Dũ fugiunt inq̃t eq̃tũ turmæ peditũq́; cateruæ. ¶Ardẽtes. desiderio vitæ futuræ. ¶Potare.mẽte.s. cõtemplãtes. ¶Sacr̃ liq̊rẽ trãsfixi lateris.in cruce ex q̊ sacramẽta fluxerũt. ¶Lætus gaudẽs,qua de re Christus in euãgelio ad Iudæos loquẽs ait,Abraã exultauit ut videret diẽ meũ,vidit & gauisus ẽ. ¶Moses q̊q́; in ṽtice excelsi & p̃rupti mõtis. ¶Splẽdidus.coruscabat em̃ Mosi facies,ut sacræ lr̃æ manifestãt,velataq́; facie,

Vallis
Cõuallis
Turba.
Turma
Cateruæ

Te coluit princeps media sub imagine terni
Hospitis,& mãbræ media in cõualle secutus,
Vidit & ardentes diuino lumine turmas
Trãsfixi lateris sacr̃ potare liquorem
Lætus,& excelsi Moses in ṽtice montis
Splẽdidus,expãsis ,pstrauit in æthera palmis
Amalech,atq́; crucis celebratæ insignia pinxit,
Cuius sublati vires monstrarat imago
Serpẽtis,poterat q̃ morsibus indere curam,
Atq́; salutifero p̃sentis turgida vitæ
Aequora transiri ligno mõstrarat anhelo
Pectore,cũ populus Pharia trepidare phalãge
Cœpit,erythræiq́; vndas horrere,pfundi

loq̃bať ad ppľum,q̃ ex radijs q̃busdã cornua cõspiciebat,vñ & in sup̱iori hymno diximus: Dic mihi sacratis radiat⁹ tp̱a Moses Cornibus. ¶Expãsis palmis.ad typũ crucis p̃signãdum. ¶In æthera.ut etiã sensili signo oñderet auxiliũ sibi esse a dño,q̃ fœcit cœlũ & terrã. ¶Prostrauit Amalech.ppľm deo infensum,correpta prima Naziãzenus posuit Amalech,nos eã,pduximus,tũ ectasi figura,tũ Seruij authoritate,decernẽtis posse poni barbaror̃ noĩm primam syllľam ut libet. ¶Atq́; pinxit,q̃dam imagine. ¶Insignia celebratę crucis.dũ em̃ illi⁹ pugnaret exercitus,ip̃e in orõne sublatis in cœlũ manib⁹,hostes debellat,magis q̃ milites ip̃i p̃liantes,q̃ res inde maxime patuit,q̃ orãte illo vincebãt Israelitæ,cessante & brachia declinãte fugabãtur,ut scribiť in sacra historia. ¶Cuius sublati.signa & p̃notões,pphetar̃,p̃seq̃mur.q̃b⁹ & p̃dicebãt & signis oñdebãt Chr̃m vẽtur̃,& eius ope ppľos cæcutiẽtes in tenebris & vmbra mortis liberãdos.de Abramo supra diximus,in Mose moramur,q̃ pstratis Amelechitis orõne et sublatõe manuũ,Chr̃i q̃ crucifigẽdus erat,ṽtutẽ subindicauit,cũ serpẽtẽ æneũ in deserto exaltauit,adiutoriũ futur̃ oĩbus q̊s serpẽtes momorderãt,q̃ de re Chr̃s ip̃e in euãgelio p̃dixit,ita oportere filiũ hoĩs exaltari,quẽadmodũ in deserto Moses ip̃e serpẽtẽ exaltasset.itaq́;. ¶Crucis eius. ¶Vires mõstrarat imago serpẽtis.ænei.Mose. ¶Sublati.in deserto aduersus vulnera viuor̃ serpẽtiũ. ¶Qui poterat indere curã morsib⁹.solo aspectu,q̃m q̃ ex illor̃ venenosis dẽtibus fuisset saucius,eo cõspecto sanareť. ¶Atq́;.idẽ Moses. ¶Mõstrarat.antea posse. ¶Trãsiri æquora turgida p̃sentis vitæ.cũ ppľs,ob metũ regis Aegyptij. ¶Pectore anhelo cœpit trepidare Pharia phalãge.ob Phariũ exercitũ Pharaonis insequẽtis,ita em̃ scribiť in sacro li.Exodi. Leuãtes filij Israel oculos,viderũt Aegyptios post se & timuerũt valde.& p̱te altera. ¶Horrere vndas. Verg.Nec varios horrẽt strepitus,sæpe tñ absolute poniť ṽbũ horreo. Teren. Totus horreo. Lactan.cũ dtõ iũxit,cui talia sacrificia nõ horreãt.cũ abltõ etiã Hiero.horrebãt sacco mẽbra deformia. ¶Erythræi pfundi.rubri maris q̊d & Erythræũ dr̃,vel a regis nomie,ab heroe ut scripsit Steph. vel a colore rubro q̊ etiã cognoĩe cõstat appellatũ,eidẽ q̊q́; sin⁹ Arabici nomẽ fœcere. Strabo nõ solũ Arabico sinu & Persico,sed & magno etiã mari ad austr̃,q̊d extra sinũ vtrũq́; iacet,rubri maris nomẽ esse dicit,& apud Eusta.p̃terea lego Erythræũ põtũ ab Arabico sinu lõge diuersum,Vrani⁹ circũstare ei mari mõtes dixit,q̃ rubri vehemẽter eẽnt ideoq́; solẽ q̊tiẽs iubar emitteret in pelag⁹ Erythræã,hoc ẽ rubrã vmbrã iacere.atq́; etiã id coloris inde pẽdere,q̃ madefactis & ablutis pluuia mõtib⁹,aq̃ rubedine illa terræ p̱rsus infecta,

Horreo
Erythręũ mare

descēderet in pelagus. Sūt apud Strabonē p̄ter radioꝝ reflexū, & montiū colorē, aliæ relatæ cāæ maris Erythræi. Nā & a Persa q̄dam & filio Persei cui nomē Erythra creditū est nomē traxisse. & alio loco scriptū reliq̄t, auctore Eratosthene, in insula Tyrina in sinu Persico duobꝰ stadioꝝ milibꝰ a Carmania distāte, structū esse sepulchꝝ Erythræ, q & ibi regnasset, & mari cognomē reliq̄sset. Diony. q̄cꝫ Libys eādē sniam sequutꝰ, a rege Erythra, cuiꝰ ōnderet sepulchrū loco nomē fuisse voluit. In duos āt diuidi sinus Solinus voluit, in Persicū & Arabicū. illū ab

Erythra rex.

Vtrincꝫ obsessus, Moses tum feruidus altos
Frenauit fluctus virga, tenuicꝫ bacillo
Reppulit vndantē molem, siccūcꝫ p æquor
Transijt aduersa figens vestigia ripa.
Tumcꝫ iugi in faciē vasti sistuntur aquaꝝ
Hinc atcꝫ hinc fluctus, & Hebręis semita bigis
Præbita, sed Phariæ cū se aduoluere minaces
Alæcꝫ, & turbæ peditū, celerescꝫ quadrigæ.

oriēte statuit, eiuscꝫ orā accolūt Persæ, hūc ad Arabiā, vn̄ illi etiā nomē. Ctesiæ Gnidio placuit, colorē ip̄m referre in fontē, q rubrā & minio pmixtā aquā in eq̄r influeret. indecꝫ nomen Erythræi manasse. Præter hęc nōnullis visum, & Eustathio relatū. ob nimiū calorē id euenire, q̄ clima illud īflāmet, & ꝓpterea Aethiopes dici ppl̄os, q̄ regionē inhabitēt, est & vrbs in Ionia nomīe Erythræa, alia in Libya, in Cypro itē, in Bœotia, in Locris, in Aegypto. ¶Vtrincꝫ obsessus. nā mōte & mari clausus īsequētes & iāiam impēdētes Aegyptios formidabat. castra ei sup mare ī Aegyptioꝝ cōspcū dei p̄cepto posuerat. ¶Moses tū feruidꝰ. igne supno. ¶Altos fluctꝰ frenauit v̄ga. quā illi deus dederat ad patrāda miracula. ¶Et tenui. illo ¶Bacillo repulit molē. aquarū. ¶Vndantē. abstulit em̄ ut scriptū est in sacris lr̄is, dn̄s mare flāte vēto vehemēti, & vrēte tota nocte, & v̄tit in ¶Siccum. cū Moses manū extēdisset sup illud. ¶Et trāsijt p. siccū. ¶Aequor &. ¶Et posuit vestigia. in ¶Aduersa ripa. ripa fluuioꝝ dr̄, littus maris, eocꝫ ptingit q̊ maximus fluuius Hybernus puenire p̄t, q̄d olim Cicero decreuit arbiter cōstitutus, & ripę quocꝫ et littoris differētiā notauit Ouid. canēs, p ripis littora pulsant. sed indiscrimiatim locari p̄t, hoc maxime loco, q̄m sinꝰ ille quē Moses diuino trāsiuit miraculo, si magnis cōponat̄ sinibus, vt Persico, Indicocꝫ, fluuij q̄dammō spēm, ꝓpter angustiā & lōgitudinē, p̄ se fert, idecꝫ rubꝝ mare nō ex integro cū alijs cōe scripsit Aristo. in. ij. Meteoroꝝ. historia hæc Mosis vniuersa nota est ex. xiiij. capite libri Exodi. ¶Tumcꝫ vasti aquaꝝ fluctꝰ hinc atcꝫ hinc. a dextris videlicet & a sinistris ¶Sistunt̄ in faciē iugi. adeo ut ¶Semita p̄bita. sit ¶Hebræis bigis. erat em̄ aqua ut referūt sacra eloq̄a, q̄si murus a dextra eoꝝ & leua. ¶Sed cū Phariæ alæ. eq̄tū. ¶Et turbæ peditū & q̄drigæ. polysyntheton est, q̄drigæ incꝫ falcatæ & p̄ꝑatæ ad bellū. ¶Se minaces. aduersus Hebræos. ¶Aduoluere. insequēdo autumātes illoꝝ exercitū delere, obrutæ sunt vndis redeūtibꝰ, nā extēsione manꝰ diuisum est mare. & manus itē extēsione cōiunctū. scriptū em̄ i sacris eloquijs. Cūcꝫ extēdisset Moses manū cōtra mare, reuersum est primo diluculo ad priorē locū. fugiētibuscꝫ Aegyptijs occurrerūt aq̄, & inuoluit eos dn̄s in medijs fluctibꝰ, q̄re vbi Moses cū Hebræo ppl̄o siccis vestigijs ptrāsijt, rediēs illa q̄ suspensa fuerat aquaꝝ moles, Aegyptios pdidit. Nō defuere tn̄ q̄ obseruasse ip̄m Hebræoꝝ ducē, maris fluxū & refluxum mētiti sint. Et sane nescio q̄ in libro vel Hipparchi, vel Eudoxi, vel Bionis, vel Xenophōtis, vel Timei, vel Dionysij, vel Eratosthenis, vel Strabonis, vel Ptolemæi, ut Aristotelē & pleroscꝫ alios mittā, aut Latinoꝝ Plinij, Melle, Solini, q vel geographiā vel naturę miracula aggressi sūt posteris cōmēdare, refluxū Erythręi maris legerit adeo mirabilē, ut sicco pede trāsire nūerosissimꝰ exercitꝰ potuerit. q̄d āt idē Eratosth. mādauit mēorię, nec Strabo refellit i tota rubri maris ora nasci arbores i ꝓfundo, q̄ refluxu detegāt̄, id nō mō ullo pacto cōuicere, sed nec leuē suspitōem sanę mētis hoībꝰ afferre p̄t. q̄s ei p̄celsus hō nō minor arboribꝰ, q̄ si detegūt̄ aq̄s, subst are nihilominꝰ tāta q̄titate pn̄t, ut si eoꝝ cacumia videāt̄, hoīes tn̄ mergāt̄. Sūt ei ut inq̄t, arbores oleis, lauriscꝫ psil̄es. Cur p̄terea eodē refluxu seruato nō trāsmiserūt Aegyptij: q ignorasse rē (si ita erat) prsus notissimā nō debuerāt, sed & in Persico id mari esse dixit. q̄d q̄cꝫ Erythręū vocat, ut supra notatū, trāsisse tn̄ Mosem Arabicū, nō Persicū sinū cōstat, & eo supato in desertis Arabiæ cōmoratū, & Synæ mōtē ascēdisse ad legē suscipiēdā, q q̄dē mōs in Arabia est, testimonio etiā Pauli apl̄i. quo q̄dē sinu nō paꝝ aquæ, sed multū oīno fuisse declarauit ip̄e Moses canēs, Flauit sp̄us tuus & operuit eos mare, submersi sūt q̄si plūbū i aq̄s vehemētibꝰ. itacꝫ

Ripa Littus.

Syna

Concurrūt ſubito quas iam frenauerat vndæ
Virga, ducemq̧ feꝝ, turmas, curtuſq̧, rotaſq̧
Obruit vnda ruens, ꝑiecta cadauera littus
Suſcipit, at Moſes ſoſpes cum ſoſpite turba
Concinit ęthereo carmen mirabile regi.
Tempore iam ex illo trāſfixi myſtica ligni
Subluſtri potuit plebes ſpecularier vmbra.
Atq̧ crucis pueros ſimili ſubimagine quōdā
Aſſyria in flamma cōcluſit roſcida nubes.
Militeq̧ obſeſſus nebuloſi culmine montis
Protinus aduerſum flammas meditatus in hoſtē
Helias, erectis manibus deduxit ab aſtris,
Helias ardentes iuſſus conſcendere currus.

¶Vndæ.illæ maris rubri.¶Quas iam.Moſes.¶Frenauerat cōcurrūt.ipius iuſſu &extenſione v̄gæ.¶Et ferum ducem.Aegypti inſequētem,&.¶Currus.ipos quadrigis vectos.¶Rotaſq̧ & turmas eq̄tum.Tulit em̄ Pharao,ut eloquia ſacra teſtant̄,ſexcētos currus electos,& q̄cq̄d in Aegypto curruū fuit,& duces totius exercitus.& iteꝝ dicūt.reuerſæq̧ ſunt aquæ,& operuerūt currus & eq̄tes cūcti exercitus Pharaonis,q̄ ſequētes ingreſſi fuerāt mare,nec vnus q̄dē ſupfuit ex eis.itaq̧ eos.¶Vnda ruens.diu ſuſpēſa atq̧ librata.¶Obruit.&.¶Littus ipm rubri maris.¶Suſcipit ꝑiecta cadauera.Nā viderūt inq̄t Moſes in Exodo,Aegyptios mortuos ſup litt⁹ maris.de cadaueribus aūt,q̄ mortua ſunt olim viuētiū corpa,dr̄ cōmode q̄ ꝑijciūtur,quoniā nullū ex ſe motū,nullum habēt ſenſum,q̄bus duobus a nō viuētibus viua,vt Ariſtoteles decreuit,ſecernuntur,idq̧ in vſu fuit dicere cadauera ꝑiecta,ut Seruius Sulp. Ciceroni,tot oppidoꝝ inq̄t cadauera ꝑiecta iacēt.¶At Moſes ſoſpes cū ſoſpite turba.id āt dictū eſt anaphora figura.¶Cōcinit regi.æthereo.deo q̄ æthera & terras & vniuerſa creauit.¶Carmen.canticū quod in ipo Exodi legit̄,cui⁹ initiū.Cātemus dn̄o gl'oſe em̄ magnificat⁹ eſt,ęquū & aſſeſſorē deiecit in mare.
¶Mirabile.vtpote ſcriptū hexametris,aū q̄d nullū carmē ea mēſura cōditum fuerat,ut ſcribit Flauius Ioſepus.Proptereaq̧ carmē ipi heroicū in hymno ad trinitatē īſinuare volētes,lectori diximus.Seu q̄d erythræo ꝓcudit littore carmē,Legifer, atq̧ ſoror recinit ꝑmiſta choreæ Fęmineę poſtq̧ demerſa Aegyptia pubes.¶Ex illo tp̄e,crucis.¶Trāſfixi videlicet clauis.¶Ligni myſtica,& occulta.¶Plebes.Hebræa.biſyllabū āt plebes,vel more Dorico,vel Epēthesis ē ¶Potuit ſpecularier.nō clare,ſed.¶Subluſtri vmbra.q̄m vt inq̄t Apl's.Oīa in figura cōtingebāt illis,nec videt̄ pie nō poſſe cōſiderari v̄ga illa Moſaica ſubindicatū crucis myſteriū,q̄ ab vndis ꝓcelloſi ſeculi huius liberamur,q̄q̧ dubio ꝓcul & nube & trāſitu alia p̄ſignata ſunt,vt Paulus docuit apl's.Sedulius q̄q̧ cecinit.Peruia diuiſi patuerūt cærula pōti In geminū reuoluta latus,nudataq̧ tell⁹,Cognatis ſpoliat̄ aq̄s at turba pedeſtris Intrat,in abſentis pelagi mare,ꝑq̧ ꝓfundū,Sicca ꝑegrinas ſtupuerūt marmora plātas,Mutauit natura viā,mediūq̧ ꝑ æq̄r Ingrediēs ppl's rude iā baptiſma gerebat.Aug̃ſt.in ſermo.q̊dam affirmat,& ligneā archā Noe & alia plurima Moſaicę v̄gæ ꝓtenſione cōfecta crucis fuiſſe myſteria.Inter q̄ maris cōmemorat diuiſionē v̄ga ipa pactam.¶Atq̧ nubes roſcida q̄ndā cōcluſit.ſepſit,defendit.¶In flāma Aſſyria pueros,tres Hebræos.¶Sub ſimili. crucis.¶Imagine.deū exorātes,miſſi em̄ in fornacē ignis ardētis,iuſſu regis Babylonij.ꝓpterea q̧ aureæ ſtatuę,quā ille ſtruxerat ſacra facere noluerūt,ſed diuina ſunt ope defenſi.Hiſtoria nota ex Daniele ꝓpheta.q̧ āt brachia deū p̄cantes in crucis modū erexerint.teſtat̄ Naziāzenus heroicis illis carmīb⁹ q̄bus de vita diſſerit ſua ευ φλογιδασ συριη δροσερον νεφοσ αμφεκαλυε ταρσαλεουσ τρεισ παιδασ· επι χιρασ εξεπετασαν,de eiſdem cecinit Sedulius,flagrāte camino Seruauit ſub rore pios.itē ¶Helias obſeſſus culmine nebuloſi mōtis.Carmeli,hoc ē obſeſſus.¶Milite.ab rege Ochozia miſſo,ut ad ſe ꝑduceret̄.¶Meditatus flāmas in ipm hoſtē aduerſū deduxit illas ab aſtris.optādo.¶Manib⁹ erectis.in cælū,ita diximus q̄m antiqu⁹ mos ad hūc vſq̧ diē ſeruat⁹,ut ſuſpēſis in altum manibus p̄ces fundant̄ ad deū.ille āt ut ſacra Regū narrat hiſtoria dixerat,ſi vir dei ſum,deſcēdat ignis de cœlo & deuoret te,& q̄nquaginta tuos,ita factū eſt ſemel atq̧ iteꝝ,cum aliū principem q̄nquagenariū rex ipe miſiſſet ad Heliam.¶Helias.inq̧ ¶Iuſſus.a deo.¶Cōſcēdere currus.Ardentes.iūctis equis miſſos ad leuādum illū ex hominū cōſpectu,ut in hiſtoria Regum Hebræoꝝ palam relatū eſt.Helias.Helias,anadiploſis figura eſt,cuius nois Helias,ſecūdam,ꝑ

ductam posuit Sedulius, correptã ꝟo Ausonius, q̄ & Helias etiã dixit vltima correpta in ꝓ
catõe matutina. Raptus quadriiugo penetrat sup æthera curru, Helias & solido cũ corpe pui
us Enoch. sed nec isti solũ q̃s memorauimus ꝓuiderũt Christũ ventuꝝ, & ꝓsignarũt crucis tro
pæum, veꝝ. ¶ Cũcti viderũt. nõ carnis oculis, sed ¶ Supo lumine. ꝓphetæ cũcti etiã ꝑ anadi
plosim, vel anaphorã, ut q̄busdam placet. ¶ Ingenti obseq̄o. qñ illi ostendebas quæ manife
standa erant. ¶ Prophetæ. ipi. ¶ Promulgauere, & primũ ij ipi fuerũt. ¶ Pij. vtiq3 in ipm deũ
conditorẽ oim. ¶ Qui dixere
te ꝓlem esse supmi parẽtis dei
genitam añ secula sine matre,
duplex em̃ generatio Christi,
æterna altera sine matre, tpa
lis, altera de matre dũtaxat, de
prima igiť illi cũ loq̄renť ꝓlẽ
te Christe dixere ęternã, mox
¶ Et videbat ventura secula. cũ
tpe plenitudinis tui. ¶ Ingredi
ens clausam aluũ ꝓcælsæ vir
ginis. carnem sumebas &.
¶ Egrediens. q̃q3. ¶ Aluo. ea
dẽ. Clausa. anaphora est cum
emphasi clausam aluũ, clausa
aluo. ¶ Nouẽ post mẽsibꝰ, ar
chaismos est, antiq̄tus em̃ pre Archaismos
positio post & accusandi &
auferẽdi casui iũgebať. & Ver
gi. etiã q̃nq3 ablto iũxit, vti in
sexto, longo post tempe vi
sum. & alibi q̃q3 eadem vsus
loquẽdi figura. Cicero etiã ad

Te cuncti supero viderũt lumine, cuncti
Ingenti obsequio ꝓmulgauere ꝓphetæ.
Qui te supmi ꝓlem sine matre parentis
Supremã dixere pij, & ventura videbant
Secula, ꝙ clausam præcelsæ ꝟginis aluum
Ingrediens, clausaq3 nouẽ post mẽsibus aluo
Egrediens, corpus desumens nasceris, inde
Perpessus cultros, tenuisq3 incõmoda tecti.
Iamq3 magos clara spectarũt luce coruscum
Sydus ab eoi longinquo tramite regni
Ducere ad empyrei visenda cubilia regis,
Ad tua fœlici nimiũ, sed paupere cultu
Ad tua ꝓsepis rigido incunabula fœno
Muneribus dites gazaq3 orientis onustos.

Lentulũ inq̄t. Pompeius paucis post diebus q̃ Luca discesserat. ¶ Desumens. tu igiť. ¶ Corpus
mortale. ¶ Inde nasceris. quam natiuitatẽ vidit Esaias cum dixit. Ecce ꝟgo concipiet & pariet
filium. ¶ Perpessos cultros. octauo die dum circumcisio præputij scd'm legem fieret, per
pessus. ¶ Et incommoda tenuis tecti. utpote ex paupere matre natus, & q̃q3 hæc de Christi vi
ta supra etiam relata sunt, aduertẽdum tibi hoc loco frustra non repeti, nõ modo quia diuer
sæ hoc loco dicunť, sed ideo ꝙ ibi vti facta, hic, vti ꝓuisa ꝓphetis anteq3 fierent recensenť.
¶ Iamq3. ipsi prophetæ. ¶ Spectarunt magos. ex oriente Hiorosolymam petentes, iam pro Iam.
modo sumitur, vt Vergilius. Iamq3 hos cursu, iam præterit illos. vt item illud. Iam digitis, iam
pectine pulsat eburno. Item siguum est celeritatis iam, vti apud Terentium. Iam ego hunc agi
tabo. & idipsum confirmat Aelius Donatus, alia etiam significat iam, & apud Cicero
nem frequenter iam pro eo quod est præterea positum inuenies, quo modo iam ipsi vide
runt prophetæ. ¶ Coruscum sydus. a deo factum. ¶ Clara luce. quæ tantæ rei satis indican
dæ faceret. ¶ Ducere. magos. ¶ Ab limite longinquo. ab Hierosolymis ¶ Ad visenda cubi Magi ad
lia regis empyrei. Christi qui natus erat in Bethleem Iudææ. ¶ Ad tua. inquam ad tua per ana adorãdũ
phoram & emphasin. ¶ Incunabula. rex cœli & terræ, non ostro vel auro, vel margaritis or Christũ
nata. ¶ Fœlici. quidem. ¶ Sed paupere cultu. vtpote sita. ¶ In rigido fœno præsepis. histo
ria nota ex euangelio. ¶ Dites. tamen ipsi, ¶ Muneribus. quibus perlatis adoraturi vene
rant. ¶ Et onustos orientis gaxa. orientis diuitijs, aurum enim thus & myrrham dono dede
runt, quibus &. deum eos & hominem confessos ex theologis plurimi voluerunt. Gaza Per
sicum est vocabulũ, & hoc loco maxime cõuenit, qm̃ ex Perside illos Hierosolymã ꝓfectos, Gazã
multi putauerũt, nec dubiũ est Persida regionẽ ad orientẽ esse ijs, q ex Iudæa illuc ꝓficiscunť.
Gazã Persaꝝ lĩgua pecuniã regiã significare Curti. voluit. P. Mela ærariũ. Verg. ꝟo ꝓ oi ꝓci
osa supellectile sumpsisse videť, canẽs, & Troia gaza ꝑ vndas. & alibi. Gratať reduces & gaza
lætus agresti Excipit. Sic & nos gazam oriẽtis auꝝ, thus, & myrrham appellauimus. sed ut re
uertamur ad magos quos Sabæos alij fuisse arbitrati sunt. Sabæi ãt populi sunt a Sabe ciuita
te ĩgẽti, rubro mari ꝓpinqua, ut Stephanus scribit, qui etiã a Sabo vrbe vltra pelagus Aery Sabæi

chræum sita Sabæos deducit, quorũ terra fœlicissima dicta, vt est apud Strabonẽ. in qua thus myrrha & cinnamomũ & balsamũ, & odoratæ palmæ, & calamus nascit. Ditissimi pterea ut ex auro & argẽto vasa lectos, tripodas, & aliã pterea supellectilẽ facerẽt, ut nõ difficulter coniectari qspiã possit aptis thesauris aurũ, thus & myrrhã magos ipos abũdãter ptulisse, vtpote q ex ditissima gẽte, patriæ copiæ dona pferrẽt, & ex fœlici Arabia pfecti. Huic ãt rei aptari pt illud Psalmi lõge antea pdictũ. Reges Arabũ & Saba dona adducẽt. & illud Esaiæ. Oẽs de Saba veniẽt, aurũ & thus deferẽtes, & laudẽ dño annũciantes verũ lõge aliter alij suspicati sunt, nã de remotissimis oriẽtis ptibus magos biennio per ductos Hierosolymã Augustinus videt putasse, & ei⁹ opinioni firmandæ, adducere in mediũ possemus illd' qd legimus apd' Eustath. nam Sabai apud eũ i Perside etiã sunt, nõ

Aeternũ sileat Piceni ruris alumnus
Qui stabulo fusum cœlesti lumine Christũ
Cõmentus, quoniã tũc, pspectaret ab ima
Aede caper, stabulis q nunq̃ fœdus abhorret
Pauptas humilis summo coniũcta tonanti
Non caper in vili posuit cunabula fœno.
Aeternũ sileat Babylonica turba nefandi

in Arabia solũ. & itẽ in India Sabai sunt. vñ & Sabeorũ eadẽ rõe deduci nomẽ qret, sed & Sabai pterea in Thracia sunt, q & Bacchi, vñ & Dionysi⁹ ipe Sabazius dict⁹. sabeus tñ ita ab illis deriuari neqt, quẽadmodũ nec magos credi pt ex septẽtrionib⁹, sed ex oriẽte Hierosolymam petiuisse, nõnulli eos tredecim dies in itinere tñmõ cõsumpsisse maluerũt, alij ex vicinia motos extimarũt, & alijs placuit eos sapiẽtiæ studijs deditos & syderũ cursus peritos, & potẽtia fretos. Augustino vo visum maleficos fuisse, q̃ de re in libris de pnotõe tractauimus, sed hac de qstione mõ euãgelij seruet historia, q Magos docet ab oriẽte petiuisse Hierosolymã añcedente stella, qua duce in Bethleẽ pducti, Christũ natũ adorauerũt, liberũ fuit opinari. qd vo similius de patria illorũ & pfessione videret, qspiam vo diuersis e locis motos coniectari qret, qm̃ Matthei vba græce sic se hñt ιδου μαγοι απο ανατολων παρεγενοντο εις ιερουσαλημ. pluralr em̃ vsus dictõe oriẽtes singulariter vo cũ de stella mentõem faceret ιδομεν γαρ αυτου τον αστερα εν τη ανατολη. ¶ Aeternũ sileat. Nũc cõfutant errores nõnulli supstitiosæ vanitatis, q̃re diximus æternũ sileat, p ęterne, ut toruũ p torue, nomẽ p aduerbio, qd frequẽs est antiqs, & notãt enarratores poetarũ grãmatici. ¶ Alũnus piceni ruris. Aesculan⁹ videlicet ille, q magus credit, q vi fati adactũ Christũ cõmẽtus est, ut in stabulo nasceret, qm̃ imũ cœli in genitura Capricornus tenuisset. Alũnus aũt nõ mõ p eo q altus nutritusq̃ est, ut hoc loco & plurimũ apud auctores idoneos visit, sed p eo etiã q nutrit, alitq̃ Romanis antiqs sumebatur, ut est legere apud linguæ pprietatis studiosos, & apud Augusti. ipm de dei ciui. differentẽ. Hic igit. ¶ Cœlesti lumine. cõfiguratõe syderũ. & capricorni potestate. ¶ Fusum Christũ stabulo. ¶ Cõmentus, est vanitate insigni & expsso delyrio. ¶ Qm̃ tum ab ima æde, a quarta videlicet domo. ¶ Caper. pspectaret horoscopũ quẽ libra fuisse dicũt, cap inqt. ¶ Qui fędus. ob immũdiciẽ, & vtpote olidũ pecus. ¶ Nunq̃ abhorret a stabulis. abhorreo accusandi & auferẽdi casui iũgi solet. Catullus, sæuaq̃ abhorrebas prisci pcepta parẽtis. Lucretius vulg⁹ abhorret, ab hac atq̃ in hũc modũ frequẽtius vsurpari solet nos pposítõem subticuimus figura notissima vsi quã eclypsim dicũt. sed. ¶ Humilis pauptas, denoĩatio ẽ, qm̃ pauptas humiles reddere solet, pauptas inq̃, quã Christus elegit. ¶ Cõiuncta summo tonãti. qm̃ vna hypostasi duę cõiũctæ naturæ sunt humana videlicet & diuina. ¶ Nõ cap posuit cunabula in vili fœno sileat. item. ¶ Aeternũ Babylonica turba nefasti augurij. astrologorũ. Babylonij em̃ dediti fuere cursibus astrorũ indagãdis, & ab eis Græci ut Herodotus & alij scribũt, edocti sunt polũ, gnomonẽ & duodecim horas diei, mox in supstitões plapsi. Babylon aũt vrbs Persidis quõdã, & populo & ædificijs & diuitijs inclyta, mox deserta, a Semiramide structa est Herodoto & plerisq̃ oĩbus affirmãtibus, tam & si fuerint q cõtenderẽt cõditã eam a Babylone viro sapientissimo Medi filio, sed & Semiramide antiqus vrbis ædificiũ esse duob⁹ annorũ milib⁹, Arriani testimonio Stephanus voluit, mille vo & octingentis vetustiorẽ Eustath. pdit, q̃q̃ supra cõditæ vrbis huius auctores retulimus, Berosi & Metasthenis Persæ monumẽtis. Est & alia Babylon Lybica ap̃ Eusta. ap̃ Steph. Aegyptia maior illa de q̃ sumus in initio locuti, & fama pclarior, eiusq̃ tanta magnitudo ferebat (quod & Aristoteles meminit in tertio libro Politicorũ) ut q̃q̃ ab hostili exercitu capta, eius tñ ps triduo nihil eius rei sentiret, eãq̃ rectius gentẽ q̃ vrbem

Sabazi⁹.

Nomẽ p aduerbi.

Aesculenus

Alũnus.

Abhorreo

Babylõ

dici debere cēsuit eius græca v̾ba hęc sunt. τουτη λισως εσι και βαβυλων και πασα ητισ εχ‹ει› περιγραφην μαλλον εθνουσ η πολεωσ ησ γεφασιν ελαωκυασ τριτην ημεραν ουκ αισθεσθαι τι μεροσ τησ πολεωσ. ¶Sileat æterno pondere. ignis sempiterni. ¶Manes heresiarcha. a quo impia Manicheor̄ secta defluxit, q̄ inter alias cõplures insanias astris & fato diuina subiiciebat. ¶Nec q̄sq̃ iactet illos. ab oriēte ductu noui syderis magos a. ¶Longinq̃ limite mouisse, vel. ¶Sociata sydera. q̄ cõiunctões dñr planetar̄. ¶Siue exilia. i. reuolutões & periodos, circuitusve. ¶Saturni. orbis, tribuūt em̄ astrologi rer̄ inferior̄ mutatões insignes, vel cõiunctõibus planetar̄, vel Saturniis reuolutionib⁹ & magnis orbib⁹, quę q̄nto aduersus astrologos Io. Patrui lib. ut vana & nullius momēti dogmata perierunt. ¶Aut lumina nono cœlo sidētia. i. fixar̄ stellar̄ vires, q̄bus magna vel spõdēt vel minant̄. sidētia dixim⁹ alludētes ad vocabulū syderis q̊d & a sidēdo, ut supra narratū, nõnulli deriuarūt, sed nec imaginibus q̊q̃ q̄s in celo fabulose pinxerūt id acceptū referri p̄t, igit̄ nõ. ¶Pystrix ad diuos relata fabulis. ¶Nõ pec⁹ olēiū. i. capella stella est Heniochi. i. aurigæ in quā fabulabant̄ caprā Iouis nutricē, q̄ & Amalthea dicta ē fuisse cõuersam, a cuius pelle gestāda Iupiter αιγιοσ nūcupat⁹. Oleniū v̾o (ut Theon Arati interpres scribit) vel q̄m επι τησ ωλενησ τῦ ηνιοχου. vel q̄a Oleni filia fuerit. scribit Luctati. q̄ Olenos Arcadiæ ciuitas est, in q̄ Iouē a capra Amalthea nutritū dicebāt boni auctores, & antiq̄ in Achaia Olenõ vrbē cõstituerūt, & aliā in Aetolia, cui⁹ Home. meminit οι πλευρων εν εμον το και ωλενον οι δε παλληνην, dicta āt olenos illa ab Oleno Iouis filio, ut Isther voluit. q̄ de re Stepha. plura. ¶Soror̄ pleiadū. Pleiades stellæ sunt fere ad sinistr̄ Persei genu locatę, q̄sq̃ ad pedes Hipparcus eas posuit. Nicāder v̾o in tauri cauda collocauit, q̄s fabulati sunt ex Pleone Oceani filia & Atlāte p̄genitas, in quē etiānū vti in parētē Hyadas referūt. Pleiades nõnulli Orionē dicūt, fugere alii επεχειν. Orionē alii p̄cedere seq̄ Pleiadē cõmentu sunt, forte illud Pindari cõprobātes εοικοσ ορειαν γαρ πλειαδων μη τηλοθεν ωαρειων ανεσθαι. & Simonides ob eandē fortasse cām vnā Pleiadū μαιαν ωαρειαν appellauit dicēs, μαιαδοσ ορειασ ελικοβλεφαρου κατα λογον αυτη γαρ κυλλανησ εν ορεσι τεων κηρυκα τα χερμην alii tamen ex ορουσ, hoc est ex monte deduxerūt, alii q̄m επι τησ ουρασ. i. in cauda tauri posita iaceat fortasse ab Orione potius vicina lr̄ar̄ mutatõe q̊d græcis maxime frequētissimum est. Pleiadas, columbas esse nõnulli suspicati sunt, diuersas tñ fœcit Aristoteles, sed p̄pter nois similitudinē dixit Aescylus εχουσι μορφασ απτεροι πλειαδεσ. eas em̄ nõ volatiles dixit ad auiū eiusdem nominis differentiā. fabulati sunt alii & primū Byzātia myro vatis Homeri sensum nacta p̄tulit. Pleiades Ioui porrigere ambrosiam, quod sibi dogma Criticū vsurpasse Cratē Athenæus est auctor. q̄ v̾o allegorice fabulas suscepe, dicūt Atlanta finitorē esse circulū, Pleonē aūt oceanū. Pleiades v̾o dictas vel a Pleione matre, vel q̄ πολλα. i. multa p̄dicāt vtpote quæ ortu & occasu sint messis & seminum indicatrices, vel q̄ πλησιον. i. p̄pinquæ simul iaceant, vel q̄ τοισ πλεουσι, hoc est nauigantibus vtiles sint, vel απο του πολλειν, hoc est a vertendo annum, quoniā ortu & occasu æstatem & hyemem nūcient. Alii sex numerant, alii septem, vnam tamē quæ minime luceat, ut Aratus voluit, eamq̃ non apparētem fulmine ictam fabulant̄, Higinius nugat̄ q̄m cum mortali concubuit, alii præ timore eam fugisse. alii a Sole fugam p̄pessam delirāt. Pherecydes septē fuisse filias Lycurgi ex Naxo insula voluit. Latini v̾o Pleiades ipsas Vergilias, q̄ vere. s. exoriant̄ appellauere. ¶Nõ quæ obliquo sata sydera circo. nec item stellæ illæ q̄bus obliquum circulum. i. Solis iter inspergi dicunt, nõ item quæ semp̄ errāt. & ideo planetæ nūcupate numero septē. ¶Vagāturq̃ p̄ bissena cœli spatia. i. p̄ duodecim regiones quas vocāt domos, nos diximus. ¶Atria. nam atrium prima pars ædium vocabat̄, dictum autem vel q̄ oriat̄ a terra, vel q̄ atrum ex fumo sit, vel q̄ atriæ id genus ædificii sit inuentum, qua de re Pompeius, Seruius, alii. ¶Semper. perenniter.

Augurii, sileat æterno pondere manes,
Illos nec quisq̃ sociata aut sydera, siue
Saturni exilia, aut nono sidentia cœlo
Lumina, longinquo mouisse a limite iactet.
Non pecus Oleniū, pistrixve, aut vna sororum
Pleiadū, non quæ obliquo sata sydera circo.
Aut septē cœli quæ p̄ bissena vagantur
Atria diuerso semp̄ commota rotatu.

Manes.
Sydus
Olenia capra.
Olenos
Pleiades.
Vergiliæ
Atrium

¶Commota.ab orbe octauo.¶Diuerso rotatu.cũ ab eo orbe tum inter se,qñ aliæ recto ꝓce dũt tramite,aliæ retrocedũt,& mõ hac in regione,mõ in illa,vel oculis vel supputatõe dephẽdunť,nec itẽ.¶Cometes mouit magos ab orbe,quẽ nõ nouisset Idume.ea regione,de cuiꝰ populis antea diximꝰ,orbe inq̃ alieno & remotissimo,vt nil iam restet cœleste,q̃d credi possit fuisse in cã,ut magi ab oriẽte moti,Hierosolymã petierint,nisi ꝑclarissima noui syderis lux a deo creatore ad id officij cõstituta,fuerũt em̃ q putarẽt ut cometes in cã fuerit.¶Qui .ferť vulgo. ¶Afferre multifidos crines. vñ crinita & comata stella dr̃.¶Exitio miseris.ille inq̃ cometes quẽ nec nautas nec ppł̃os ĩpune videre Lucanus cecinit.& sane id esse p̃t q̃quo pacto,sed nõ ut astrologi nugant,esse inq̃ q̃quo mõ p̃t,si id q̃d pestilẽtię & belloꝝ cã ẽ,

Non qui multifidos rutilanti ṽtice crines
Exitio fertur miseris afferre cometes
Duxit ab orbe magos, quẽ nõ nouisset Idume
Sydus em̃ recto delatum tramite, reges
Ad ꝑsepe dei Nabatæo a littore vexit,

Cometes

comatę etiã stellę cãm putemꝰ,vapoꝝ em̃ copia in sublimi ꝑlata,vbi accẽsa nimiũ p̃ter ordinẽ fuerit,& cometas gignere,& pestilẽtẽ aerẽ ꝓmere,& excire aĩos hoĩm ad bella p̃t,excitata.s. in hoĩbus bile,q̃ in arma & cędes frequẽter irruũt,q rõnis habenas posthabẽt,q̃q̃ nõ negamus diuinitus posse cometẽ ꝓduci,q futura significet atq̃ denũciet,veꝝ nisi nobis id constet, ab assensu cohibere ita debemꝰ aĩm,ut a Genethliaca supstitõe reuocare,eiusmodi crinitas stellas statis & certis tꝑibꝰ nõ sꝑ videri putauerũt Pythagorici.Anaxagoræ & Democrito coalitũ ex duobꝰ stellis fulgorẽ esse placuit,q̃ gignerenť cometæ.alij lucẽ opacã nebula compheñsam,alij purã & defecatã terrestri cõtagio nubẽ,q̃ a stellis irradieť crinitã dixere,Aristotele auctore cõstat illa de vapore sicco,q sursum delatus inflãmeť,ut hinc etiã dep̃hẽdať stellã ĩpam aut sydꝰ dici a nobis nõ posse cometẽ,nisi eis vocabulis abutamur,q̃q̃ Augustꝰ cæsar cometẽ illũ q ludos eo edẽte fulsit,quẽq̃ Sueto.Trãql.crinitã stellã dixit,sydus crinitũ appellauit,de stella ṽo q̃ magos duxit græca ṽba Matthei iacẽt τον αστερα,stellã ṽtit latinus interp̃s,sed q̃d αστηρ & αστερων significet añ iã diximꝰ,q̃ꝝ nullũ cometẽ denotare posse plane cõstat,q̃to magis igiť & Harpocrates & Phlegon q̃s & alibi taxauimꝰ,aberrauerũt,existimãtes stellã q̃ dux magis fuit ex oriẽte Iudæã ꝑgẽtibus,cometã haberi debere eã q̃ Augusti tꝑibus emicuit,sed eã

Magoꝝ stella

ꝓdiť añ natũ Christũ plures annos apparuisse,nec in oriẽtis,sed in septẽtrionis regione cõspicuã,nam inter initia principatꝰ Augusti fulsit,& in regione cœli sub septẽtrionibꝰ,ut ĩpius Augusti ṽbis vtar,& ꝑ septẽ dies,q̃d & Sueto.q̃q̃ retulit.Adde ꝙ nec satis in cã putari debebat a magis,ut eius emersu tot itinera,tot labores sibi desumerẽt,cũ alia portẽdere illã(si tñ portendũt cometæ)q̃ natũ regẽ Iudeoꝝ existimare potuissent,secuti ãt stellã sunt,vel Seth libro persuasi ut aliq cẽsent,vel Balaã moti vaticinio,qñqdem ex eiꝰ cognatõe fuisse illos nõnulli crediderũt,vel inducti ab angelis,vel supꝰo lumine afflati,ut qbusdã placuit,vel somno etiã moniti ut Io.Pi.Pa.suspicatus est quarto cõtra Astrologos lib.dũ eam stellã astrologis minime fauere docet,ꝑ quã inqt significari natũ regẽ Iudæoꝝ,eo forte mõ magi ĩtellexerũt,q̃ & postea in somnis declinãdũ Herodẽ,& alia q̃ venerãt via in patriã esse reuertẽdũ,ex documẽto q̃d scribiť ab eis diuinitus hausto prius illud q̃d suppꝑssum Picus Pa.cõiectura comp̃hẽdit.ꝙ si stella ea noĩe Asaph iuxta Aegyptios fuisset,quã impius Iulianus desertor asseruit quadringẽtesimo q̃q̃ anno solitã apparere,& dira ꝓdigiosaq̃ nũciare.Quo pacto illã magi sua ætate ãplius non visam,ꝑfide apostata cognouissent:q̃ pacto illis ĩpis natũ Iudęoꝝ regem significasset: cur & quadringẽtesimo q̃q̃ anno aliũ regẽ Iudæoꝝ mũdo nõ pepererat:cur post mille & qngẽtos annos aut regẽ nõ peperit:aut si effeta viribus & sterilis,sui saltẽ p̃ñtiã nõ oñdit:¶Sydꝰ em̃.sed em̃ sydus illud,siue stella,siue astꝝ ut in gręco euãgelio scribiť.quo duce vsi sunt,ab ijs oĩbus q̃s recẽsuimus,vel fixis,vel erraticis stellis,vel cometis diuersum erat,qñqdem(ut mittam ꝙ pueri spẽm ꝑferre nõnulli suspicati sunt,moti fortasse ṽbis eis magoꝝ.Ecce vidimus stellã eius in oriẽte).¶Recto tramite delatũ.Reges illos,nã ad Eoam plagã,olim idẽ reges q & magi.¶Vexit ad ꝑsepe dei.Christi,q & deus & hõ.¶A littore Nabatæo.Nabatæi ppł̃i sunt fęlicis Arabiæ a Nabato dicti.Nabates aũt ut ait Stepha.& eũ secutus Eustath.is est q ex adulte-

Nabatæi rio nasciť,& forte gẽti nomẽ prauũ exactis est.Strabo auctor est Augusto cæsari rem male ad-

Nabates uersus Arabes cessisse.Aelio Gallo,q oriẽti ꝑerat,decepto a Nabatæoꝝ legato,cui nomẽ Syllæ,q securi postea Romę ꝑcussus est,apud eas gẽtes ad modũ dites,mos erat vt pœna publi-

ca punirent̃, qui ſubſtantiã minuerẽt. cõtraq; ijs q̃ auxiſſent honores decreti. Diximus ãt Nabatæo littore, & vt Arabiã ſignificaremus, vñ veniſſe magos poſſet putari ob ea q̃ añ dicta ſunt, & ut orientẽ ſignificaremus ab Ouidio etiãnum regnis Nabatæis indicatũ. Eurus ad aurorã Nabatæaq; regna receſſit Perſidaq; & radijs iuga ſubdita matutinis, & ut myſterio q̊q; noſtræ religionis ſubſeruiremus, qm̃ illi q gentiũ primitiæ dicti, tanq; ex adulterio nõ legitimo ritu (q̊ ad fidẽ attinet) videbãt̃ ꝓgeniti. ¶ Mox ſtetit. q̊d nõ eſt ſtellæ ab initio cõditæ ꝓpriũ q̃ cum ſuis orbibus ꝑenniter voluunt̃, de hac em̃ in euãgelio ſcribit̃, ꝙ ſtella magos añ cedebat vſq; dũ veniẽs ſtaret ſupra vbi erat puer. ¶ Oſtentãs. videlicet ſua gete. ¶ Aedẽ recũbãtis principis, Chriſti. ¶ Et ꝑfuncto munere abijt in leues nubes, utpote q̃ amplius viſa nõ fuerit, q̊ ſydere nõ ꝓbati mõ noſtrę religionis theologi, ſed Chalcidius etiã phũs Platonis aſſecla, ſignificatũ dixit deſcẽſum magni dei ad terras hoim cã, q̊d qdẽ. ¶ Spectant vates. ꝓphetæ ¶ Cõmoti ſupo lumine. vñ illud, ꝙ ſedẽtibus in vmbra mortis lux orta eſt. & illud itẽ Eſaiæ. Surge illuminare Hieruſalẽ, qa venit lumẽ tuũ & gl'a dñi ſup te orta eſt, & paulo poſt, & ambulabũt gẽtes in lumine tuo, & reges in ſplẽdore ortus tui. ¶ Moxq;. ijdẽ ꝓphetæ. ¶ Vidẽt, eodẽ lumine ſuꝑne demiſſo. ¶ Trucẽ regẽ. Herodẽ &. ¶ Fremẽtẽ gladio & tẽdẽtem inſidias, de quo iam diximus. ſed ibi factũ, hic ꝓuiſum anteq; fieret ſubnotamus ingẽs illud ſcelus, quo ꝑſecutus eſt Chr̃m, & trucidati innocẽtes pueri, ut ipẽ q̊q; Chr̃s intercipet̃, q̊d ꝓuidens Zacharias ꝓcinuit vocẽ auditã eſſe in Rama, magnũq; ploratũ & vlulatũ. cũ em̃ vidiſſet Herodes magos nõ redijſſe Hieroſolymã, ſe deluſum autumauit, & decreta Chr̃i nece, quẽ noſſe magoꝝ ſperabat relatu Bethleemiticos pueros, cũ eis intercipe Chr̃m, q̃q; ignotum putãs, iuſſit occidi, antea vo monitus ab angelo Ioſepus in ſomnis, cũ Maria pueri matre receſſit in Aegyptũ, & poſt Herodis obitũ, angeli ꝑiter monitu reuerſus ẽ, & in Galilea morã traxit metu Archelai, q vita functo Herodi ſubſtitutus dñabat̃ Iudææ, q̃ de fuga in Stauroſticho cecimus. Iam vix octaua lucẽ cõſpexerat ĩfans. Iam vix aſſumptæ prima incunabula carnis, Attigerat cultros pellis cũ cæſa cruentos, Senſit & hoſtiles aufugit principis iras. & ſupra hac ipa de re iam ꝑacta, nũc a ꝓphetis ꝓcognita diximus. Vulnerat in cunis ferꝝ ꝓfugũq; retrudit Liuor Idumæi rabies & ꝑfida regis, Hinc fugiẽs Pharias cuſtos te ducit ad vrbes. ¶ Cernũt. ita q; ijdẽ ꝓphetæ ꝙ tu. ¶ Præſcius ut oim alioꝝ ita. ¶ Iræ. & rabiei q̃ ferebat̃ Herodes. ¶ Duceris cuſtode. illo fidiſſimo. ¶ Aegypte. cõuerſio ad Aegyptũ, qñqdem Aegyptus rex fuit cognois princeps regiõis, q̃q; & in vſu eſt appellare inaĩata qñq;, nec ab hac re abhorret vſus ſacraꝝ lr̃aꝝ, q̃ cœlũ & terrã & alia ꝓrſus inanima citat ad audiẽdũ. hinc illud Eſaiæ. Audite cœli, auribus ꝑcipe terra. ¶ Ad terras tuas Ptolemæia regna, Ephexegeſis eſt, q̃ terræ Aegypti ſub Ptolemæis regibus fuerũt, q poſt Alexãdꝝ Macedonẽ dñati ſunt Aegypto lõga ſerie, aduſq; Cleopatrã mox in libera ꝑtãte Romanoꝝ deuenerãt. dicti aũt Ptolemæi a primo eius nois Lagi filio, q ſub Alexãdro meruit aduſq; victoriã de Cleopatra habitã ab Auguſto. ¶ Hinc patrias iterũq; reuectus ad oras. ꝑ ꝓtheſim reuectus eſt ꝓlatũ, illud re nam ſuꝑeſt, q̊d aũt attinet ad ſenſum, impletũ eſt id ꝓpheticũ lõge antea ꝓdictũ. Ex Aegypto vocaui filiũ meũ. ¶ Hebręas vrbes turba comitãte ꝑerras. qm̃ multitudo eũ numeroſa, ut ex euãgelio manifeſtũ, ſeq̃bat̃, Hebræi aũt Iudæi vel ex hebere, vel qm̃ trãſfluuiũ habitarẽt, vel ex Abramo, Stephanus ãt fretus auctore Charace, voluit ex Abrabono deduci, ꝓbant̃ primę duę origines magis cõius eſſe nomẽ Hebręorũ q̃ Iudęoꝝ videt̃ certe antiqus, vrbes ãt Hebręas Chr̃s ꝑagrauit, porro vrbes mœnia dici volũt, ab urbo aratri curuatura, q̊ in cõdẽdis vrbibus vtebãt̃ ex ære, ut Põpon. iurecõſultus & alij ſcripſere. ¶ Aerũnis ꝑſſus. pauꝑtate, itineribus, vigilijs, qbus redimẽdi hũani gñis cã maceratus eſt. ¶ Diſpgẽs ſemĩa vitę. qm̃ ĩculpatã agere vitã voluit, q bñ & beate viuẽdũ alios edocuit, dñr ãt vba ipius vitę ſemina, cõgruẽti relatõe ad ſacras lr̃as euãgelij, qbus ſemẽ, dei ver

Mox ſtetit oſtẽtans recubãtis principis ædem,
Inq; leues abijt ꝑfuncto munere nubes.
Quod ſpectãt ſupero cõmoti lumine vates,
Moxq; trucẽ vidẽt regem, gladioq; fremẽtem,
Tendẽtem inſidias cernũt, ꝙ præſcius irę
Ad terras Aegypte tuas Ptolemęia regna
Duceris, hinc patrias iterũq; reuectus ad oras,
Hebręas vrbes turba comitãte per erras
Aerumnis ꝑſſus, diſpergens ſemina vitę,

Aegyptus

Ptolemęi

Hebræi vnde.

Vrbes

bum in parabolis accipi debere cõmonemur. ¶ Mox. lusus & vulnera. sustinere te spectarũt. ¶ Et crude obprobria mortis. iuxta illud. Et cũ iniqs deputatus est. ¶ Pertransis victor ad vmbras, scd'm illud ꝓpheticũ. Penetrabo oẽs inferiores ꝑtes terræ. ¶ Atqꝫ pios aufers. pios inqꝫ in deũ, vere custodes religionis detentos in carcere subterraneo & obscuro limbo cõclusos, q̃ niã eluendæ originis noxæ debitores erãt, quã ꝑ vniuerso gñe Chrs in ara crucis exoluit, postea qꝫ liberaturus eos ad iferna descẽdit. & ¶ Abstulit de faucibꝰ diri orci. mortis videlicet ifer ni loci & dæmonis, ab arcẽdo vt aliq volũt nũcupati, qꝗqꝫ alij malũt ab Orco Molossorũ rege turpissimo deriuari. tũ illud quod ꝑdictum fuerat videri potuit impletũ. Populũ q habitabat in tenebris vidisse lucẽ magnã. ¶ Tũcqꝫ truces. & tũ dæmonũ. ¶ Turbæ truces, & ¶ Subito lumie. chri ꝑterritæ. ¶ Formidant. illidẽsqꝫ caput foribꝰ. metaphora ẽ indignãtis & desperãtis, nec abhorrẽs a sacris lr̃is, qm̃ in Psalmo scriptũ est. Attollite portas principes vestras, & introibit rex gl'æ, q̃s & obserrare capite illis illiso Pluton introducit, & ꝑ auia erebi, statim descẽdere ad euocãdas infernas mẽtes ad resistendũ, q̃ vmbraꝝ noĩe nõ iniuria citant, ut añ iam diximꝰ, qꝗqꝫ & animis functoꝝ sit tributũ id nomẽ, vñ illud Augustini. Nec aĩa mea vnqꝫ respõsa q̃siuit vmbraꝝ. ¶ Pluton. Plutonẽ græci inferoꝝ principẽ dixere, & diuitiaꝝ regẽ, qm̃ nihil esset corruptibiliũ reꝝ q̊d ad illũ oĩno nõ ꝑueniret, & eiꝰ possessio fieret, ita Phurnutus interꝑtat, nec abhorret ab Hebraica & nostra disciplina, qua mammona iniqtatis & dæmonẽ & diuitias intelligimus, eũdẽ q̊qꝫ Plutonẽ, & dæmonis, & diaboli & sathanæ signamus noĩbus, de qbus añ dictũ, & beelzebub q̊qꝫ, & alijs etiã appellatoĩbꝰ Plutonẽ græci dixere, & apud Pindaꝝ λαγεταν inuenimus, qm̃ παντας αγλαους. ¶ Quæ nec terribilẽ, cesserũt aũt & Pluton & vmbræ, vtpote q̃ coruscantẽ Chri ꝑsentiã ferre nõ potuerint. & crucis quã trãsfixi noĩe stipitis plerũqꝫ circũscribimꝰ. ¶ Insigne. rutilãti sanguine splẽdidissimũ exhorruerũt, cuius ministerio deiecti a mũdi principatu & intra ꝓprias, tartari portas victi & triũphati fuerãt. Crucis inqꝫ insigne. ¶ Sceptꝝ ingẽs, q̃ regia ꝑtãs atqꝫ diuina splendescit. data ẽm mihi, ut ip̃e ait post resurrectõem. Oĩs ꝑtãs in cœlo & in terra. q̊d aũt nos dicimus sceptꝝ a græco venit, illi ẽm σκηπτρον, q̊d Ioui & regibus cõuenire dicebãt. nos ṽo Chr̃o iure tribuimus, & deo & regi nostro. sed qm̃ gẽtes fabulatæ sunt heroas, & dijs genitos petisse tartaꝝ, & cathenatũ erebi ianitorẽ, vel solio Plutonis detraxisse, vel ꝑterisse comesta medicatis frugibꝰ offa soporatũ, ideo ne talia spargere nos impia turba suspicaret̃, illa ip̃a deridimus, q̃ gẽtibus q̊qꝫ paulo in lr̃is accuratioribꝰ fuerũt, ad historias ṽo similiores cõuersa. siqdẽ ferunt ad regẽ Epiri Molossoꝝ, cui nomẽ αιδονευσ Theseũ atqꝫ Pirithoũ gr̃a Proserpinæ se cõtulisse, eodẽqꝫ Cerberi canis ꝑ̃tiosi cã ꝑuenisse Herculẽ, q̊ factũ ut sim̃itudine lr̃aꝝ αιδονευσ habitꝰ sit Pluton infernus rex. Nec dissimile admodum q̊d de Borea vẽto fabulant̃ Orithyæ raptore Erithei regis filiæ. fuit ẽm Threicius princeps cui nomẽ Boreas, q regiã puellã ex Attica rapuit. qꝗqꝫ Platonicus Hermias opinet̃ puellã ip̃am e rupe q̃dam Borea vento in ꝑ̃ceps actam. q̊ factũ ut fabula emerserit Boreã puellæ raptorẽ extitisse. Igit̃ sceptꝝ illud crucis q̊ triumphata mors est, cuius metu inferoꝝ turba sempiterno horrore cõcutit̃. ¶ Nõ robora. erãt. ¶ Nodosæ clauæ Alcide. & cũ ironia legẽda est ecbasis hæc poetica in derisum Herculis, q ut poeta canit. Tartareũ ille manu custodẽ in vincla petiuit Ip̃ius a solio regis traxitqꝫ tremẽtem. ¶ Quã vtiqꝫ clauã. nõ ip̃e solũ. sed ¶ Typhoeꝰ. de q̊ idẽ alio libro arduꝰ arma tenẽs. & ¶ Ingẽti mole. sed ¶ Fictus. vtiqꝫ poeticis nugis metuit. inter laudes Herculis q̃ in. viij. Aene. apud Euãdꝝ cãtantur, illud insertũ est. Nec te vllæ facies nõ terruit ip̃e Typhoeus, Arduꝰ arma tenẽs. ad maiorẽ tñ emphasim adduximus Typhoea metu clauæ trepidasse, de q̊ Typhoeo apud Homeꝝ

Orcus

Vulnera, mox lusus, & crudæ opprobria mortis
Perpessus, Stygias ꝑtransis victor ad vmbras.
Atqꝫ pios aufers diri de faucibus orci.
Tumqꝫ truces subito formidãt lumine turbæ
Illidensqꝫ caput foribus, ꝑqꝫ auia Pluton
Descendẽs erebi pallentes suscitat vmbras;
Quæ nec terribilẽ potuerũt ferre corusci
Principis aduentũ, transfixi aut stipitis ingens
Sceptꝝ tartarei rutilans insigne triumphi
Non ficti Alcidæ hæc nodosæ robora clauæ;
Quã fictus metuit ingenti mole Typhoeus;

Pluton

Boreas rex

multa in hymno in Apollinē,q cū de Iunone fœcisset mentōem q̃ irata Ioui Typhonē peperisset adiecit. Η δετευ ου τε θεοισ εναλιγκιον ου τε βροτοισι δεινουτ αργαλεον τε τυφαονα πημα βροτοισι. Orpheus in hymnis eūdē voluit Typhonē esse q & Pluton,nā q̃cūq̃ de hoc fabulant̄ in illū cōtulit,sed posteri Homero potius accesserūt.hūc ip̄m deoꝝ hostē vocat Pindarus in Pythionicis & iacere in tartaro,Οσ ταινα ταρταρω κειται τεων πολεμιοσ τυφωσ.cui⁹ etiā tanq̃ ꝑnitiosi meminit in.ij.Apolloni⁹,τυφοεωσ αλσοοιο,diuersę āt nūcupatōes suscepit,namque apud Homeꝝ & τυφωευσ,& τυφαον.apud Pindaꝝ Typhos,apud alios Typhon,ap̄ alios aliter.sed nec minus diuersas de loco in q̃ pœnas det sentētias legimus,cū in Tartaro ut diximus Pindarus dixerit,alij in Bœotiæ mōte q iactet incēdia,alij in Phrygia,alij in Lydia.alij in Sicilia,alij in Laodicea,in Lycia nōnulli,in Typhaonia petra apud Caucasū,aliq.Nec defuere q dicerent,arrepta fuga Caucasum petiuisse,atq̃ illinc ardēte monte fugisse in Italiā,q̊d certe latum fuisset incendiū,qn̄ Caucasus ex Armenię mōtibus adusq̃ regionē Colchoꝝ ꝓtendat̄,ei postmodū insulā Pythecusam iacuisse fabulant̄.sed & illud alij,ꝙ a Ioue ꝑcussus cū Syrię q̃dam obtineret loca,& Pelusio expulsus sit,& in Serbonidē lacū demersus.Serbonidis aūt lacus circa Pelusium Aegypti iacet.Typhonē aūt Aegypti regē fuisse memoriæ ꝓditū est.Artemon aūt historicus putauit mōtem oēm q vomat ignes cā Typhonis ardere,quod a vero minime abhorrere videt̄.τυφω em̄ idē q̊d cōburo.sed & Pindarus idē alibi nutritū eū in Siciliæ antro voluit,iacere āt apud Cumas,q̃s nō recte intelligi a græcis qbusdā enarratorib⁹ Pindari suspicor.Nā ex eo dep̄hēdi facile p̄t,locū vbi Typhoeū pēdere supplicia fabulant̄,in Cilicia eē,& eo etiā aberrāt,ꝙ Cumas Sicilię adiacere cōtēdūt,& insulā falso eā cōstituūt,q̃ littoralis ꝓpe ē vrbs,iuxta Dicearchiā & vicina portui Baiaꝝ,deceptū āt eū opinor qcunq̃ is sit,q glossulas illas alioqui nec indoctas,nec incuriosas,reposuit in Pindaꝝ,ꝙ ip̄e auctor videt̄ Siciliā Cumis adiūgere.ꝓpterea mot⁹ est ad scribēdū,ꝙ Cume īsula Sicilię incūbit,atq̃ īter Aeolidas cōputat̄,sed sane Inarimę ea ē insula nō Cume,quā fabulatores multi Typhoei supplicijs deputarūt ειν αριμοισ aūt Home.ait eē Typhonis cubile αριμα q dem apud Steph.ē,sed situs ei⁹ incert⁹,nā in Syria,in Cilicia,i Pithecusis,& apud Tyrrhenos ponit̄,cui⁹ ꝓpli & Arimęi & Arimi.Verg.q̊d Homer⁹ disiūxit ειν αριμοισ,cōpositū ꝓtulit.i.cū ꝓpositōe nomē cōiunxit canēs,Inarime Iouis impijs imposta Typhoeo,& Lucan⁹ in Pharsalia,Cōditus Inarimes æterna mole Typhoeus.Et seneca in Hercule Oetheo,Et Tyrrhenā feret Inarimen.Apud Zezem Typhon dæmon dr̄ cētū capitū,debellatus & fulminat⁹ a Ioue,eaq̃ re putauit significari pleraq̃,inter q̃ illud ꝙ Typhon ip̄e τυφοσ habet̄.i.sup̄bia vel inanis gl̄a,cuius capita varij sint & multiplices elationis modi.A rōne ṽo q̃ primatū possideat in hoīe debellet̄,q tollerabilius hac de re videt̄ disseruisse q̃ Acusilaus q ex Typhoei sanguine παντα τα δακνοντα.generata cōtendit,q̃c̄q̃ nec obtinere potuit ip̄a aīalia,q̃ morsu noxia essent inde ꝓgenerari,qm̄ Zenodotus Teophilus fabulosi⁹ nugat⁹ est,& a phalāge Arachnes fratre deriuauit.Apolloni⁹ Rhodi⁹ a stillis cæsę Gorgonis eduxit.nec etiā illa ē claua.¶Qua bellua Lernæ.i.hydra iter ei⁹ victorias nūerata falso.¶Trepidauit.nec itē ea q̃.¶Oraq̃ flāmiuomę trepidarūt ficta chimerę.Chimerā Lyciæ mōtē fuisse pene oēs voluerūt fabulaꝝ interp̄tes,& in aīal triptitū nugis ē postea conuersum.Zezes aūt fœminā fuisse Chimerā scribit,Amidodori filiā,q̃ in Lycia reꝝ potiebat̄.leonē aūt & draconē fratres habuisse cōtendit,qb⁹ viatores trucidabāt̄,has inqt Bellorophōtes sustulit plūbo,hoc est freno seruitutis.Addit Solymos apd' Homeꝝ,Chimera significari & Amazonas,illos leoni,has capræ compari,qm̄ eius bellue instar in p̄ruptis mōtiū habitarēt.Lyciorū aūt aduersum se insidias serpētibus cōpositas.chimera q̊q̃ rē mōstrosam denotat.ea apd' Homeꝝ in hymno Apollinis χιμερα δυσωνυμοσ appellat̄.est & apud Strabonē vallis in Lycia noīe Chimeræ,& Cragus mōs,de q̊ Chimerę fabulamēta fluxere,ut antea notatū est.¶Igitur.ꝓphetę ip̄i.¶Viderūt manes,damnatoꝝ hoīm exutas corꝑibus,aīas & dæmones etiam Christi ṽtute.¶Detrusos.repulsos a mūdi principatu & deiectos in tartara.¶Et captiuos patres,q eo relegati fuerant peccato originis,quod Christi morte deletum est.¶Reuerti ad supera conuexa,ad cœlum ipsum empyreum cœlitum sedem.

Qua mentita trucis trepidauit bellua Lernæ,
Oraq̃ flāmiuomę trepidarūt ficta Chimeræ.
Detrusos igitur videre in tartara manes,
Captiuosq̃ patres supera ad cōuexa reuerti,

typhoe⁹.

Serbonidis lacus.

Inarime

Arimæ

Typhon

chimeræ

Inde ꝑ aerios tractus, per olympica regna
Intrantẽ, patris princeps te assistere dextræ
Spectarũt, subitoq; trucem demittere reges
Infidos rabiem, nec nõ minitantia pridem
Sceptra tibi, pedibusq; tuis summittere colla.
Tandem cœlesti stipatum milite valle,
Cui rex Hebręus cognomẽ tradidit omne
Claudere te humano tractũ de semine corpus
Spectarũt, placidamq; pijs ꝓbere salutem,
Aeterna in patria, & regnũ sine fine futurꝝ,
Iniustis tristẽ sathana cum principe luctum
Inq; chaos tetrum detrusos semper opaca
Sulphuris ardenti flãma concludere auerno.
Iustitia & bonitas summo hic splẽdore coruscãt
Hanc ego deposco iustũ quę blanda furorẽ

¶Inde. postq; liberati sunt ab inferno lymbo, ꝓceres Hebręæ gẽtis post multos dies, qbus cũ matre, Apl'is discipulisq; ꝯsatus est. ¶Spectarũt. ꝓphetæ. ¶Te intrãtẽ ꝑ aerios tractus. ¶Per olympica. cœlestia. ¶Regna, q̊d postea multi, nõ mẽtis tm̃, sed corꝑis oculis viderũt, ut Lucas refert in actib⁹ Apl'orꝝ, spectarũt inq; spũ intrãtẽ rutilãtib⁹ victoriæ signis ꝑfulgidũ, q̊d Esaias supo lumine cõtemplatus scripsit. Quis est q venit de Edom tinctis vestib⁹ de Bozra. & te q̊q; ¶Princeps, oĩm rerꝝ q̃ creasti viderũt spũ. ¶Assistere patris dextræ, a quo æterna gñatõe natus, idq; spũ nouit rex ille & ꝓpheta ꝑcellẽs cũ cecinit. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. ¶Subitoq;. videre datũ ẽ i ¶Infidos reges, q tibi pri⁹ aduersati fuerãt. ¶Trucẽ. in te & tuos exercitã. ¶Rabiẽ. nec nõ. ¶Sceptra. & colla minitãtia. fastu & vẽtosa licentia qua freti religionis tuę mysteria cõtemnebant. ¶Submittere tibi pedibusq; tuis. scd'm illud Dauidis. Donec ponã inimicos tuos scabellũ pedum tuorꝝ. & post resurrectõem apud euãgeliũ inquit, Data est mihi oĩs ptãs in cœlo & in terra. ¶Tãdẽq; viderũt te. in ¶Valle cui rex hebreus Iosaphat, iuxta illud Oseæ. Adducã eos in valle Iosaphat, & disceptabo cũ eis, ꝑiphrasi aũt Iosaphatę vallẽ diximus, nomẽ ipm minus aptũ carmini ꝑtereũtes. ¶Cognomẽ tradidit, nã ex eo vallis Iosaphat appellata. ¶Claudere oẽ corpus tractũ de hũano semine. Vniuersale qppe iudiciũ in valle ipa futurꝝ est, q̃q; alij cõtẽderint allegorice intelligẽdã & locũ ꝑticulare nõ esse decretũ, paruãq; vallẽ capacẽ nõ videri tot corporꝝ, q ab initio cõditi humani gñis adusq; diẽ illã extiterũt, cõueniũt tñ descensurꝝ Chr̄m. ¶Stipatũ cœlesti milite. nũeroso videlicet ãgelorꝝ exercitu, & reliqrꝝ cœlitũ, quorꝝ vita fuerit militia sup terrã ꝓ Christo aduersus carnẽ, mũdũ, & dæmonẽ. atq; his ¶Pijs. vtiq; rõne iam dicta. ¶Præbere placidã salutẽ, nõ aĩæ dũtaxat, sed corꝑis. illud aũt ¶Spectarũt mesozeugma figura est, nã ad supiora ꝑt & inferiora cõmode referri, ut videlicet & spectarint claudere in valle Iosaphat genus hũanũ, & spectarint q̊q; ꝑbere salutẽ pijs. ¶In æterna pr̄ia. in aula cœlesti empyreo globo. ¶Et regnũ, nõ tẽporariũ & fluuidũ, vt oĩa terrena & sublunaria, caduca, euanida, momẽtanea. sed. ¶Futurꝝ sine fine. iuxta illud sacrꝝ. Et regni eius nõ erit finis, q̊d vtiq; pijs illis & iustis a mũdi cõstitutõe ꝑpatum esse, in euãgelio ipe testatus est. ¶Iniustis. ãt & impijs. ¶Tristẽ luctũ. iuxta illud, ibi erit fletus & stridor dentiũ. ¶Cũ principe sathana. cui maluerũt obedire q̃ deo, ideoq; illis dicturũ se pollicit⁹ est. Ite maledicti in ignẽ æternũ, q parat⁹ est diabolo & ãgelis ei⁹. ¶Inq; chaos tetrꝝ, de inferno qppe chao dixit Abraam⁹ diuiti in inferis sepulto, inter nos & vos magnũ chaos firmatũ ẽ. ¶Detrusos, diuina snĩa. ¶Cõcludere. viderũt. ¶Auerno ardẽtis ꝑ opaca sulphuris flãma. ibi em̃ Chr̄o auctore, tenebræ nõ desunt, q̃q; ignis adsit, & sulphur ipe densam & obscurã flammã ꝓmit, cui⁹ tãta ibi copia erit, ut Ioãnes in Apocalipsi retulerit, stagnũ ignis & sulphuris ad impiorꝝ suppliciũ ꝑpatum. ¶Hinc. ex iudicio diuĩo. ¶Iusticia q̊ ad reproborꝝ pœnã ad ꝑmia bonorꝝ. ¶Et bonitas. q̊ ad ꝑmia ipa, q̃ mirabili clemẽtia merita superãt, & pœnas q̃ minus atroces sunt, q̃ demerita postulẽt. ¶Coruscãt summo splẽdore. tum em̃ oĩa palã spectabunt nuda & apta, q̃ nũc tecta sunt mille tunicis, mille inuolucris adopta, & q̃ inania sępenumero fuerint hoĩm iudicia, diuino illo iudicio manifestũ fiet. ¶Hãc ego deposco. orõ ad deũ in fine hymni dirigit, q̊ bonitatẽ. s. & misericordiã postulam⁹. ¶Quę mitiget iustũ furorẽ iuxta illud Dauidis. Miserere mei de⁹ scd'm magnã misericordiã tuã & c. & illud. Dñe ne in fu

Iosaphatę vallis

rore tuo arguas me.& iterꝶ.Delicta iuuẽtutis meæ & ignorãtias meas ne memineris,sed ſcd'm miſericordiã tuã memẽto mei,ꝓpter bonitatẽ tuã dñe,& mille alia.Debet em̃ pctõr in ſola dei bonitate cõfidere,quæ ſpei noſtræ quaſi baſis & fundamẽtũ eſt.hinc Ioã.Gerſon fretus,docuit pctõrem a dei iuſticia ad eius miſericordiã & bonitatẽ appellare.q̃ ut diximus,furorẽ mitiget & p̃cludat.¶Fauces triſtis hiatus.i.chaſmatis & apturæ qua patebat aditus dãnatis ad æterna ſupplicia.¶Hanc ego.ad maiorẽ exp̃ſſionẽ.¶Te iterꝶ atq; iterꝶ repoſco.& q̃a ſpes ex dei gratia & meritis ꝓuenit,grã ꝟo

Mitiget,& triſtis fauces præcludat hiatus.
Hanc ego te ſupplex iterũq; iterũq; repoſco
Pleraq; ſigna mihi placidus p̃bere ſalutis
Conſueſti,& voti hinc ſpes multũ florida creuit
Ip̃m & em̃ crimẽ dudũ quod traximus omnes
Crimine de patrio,iam diluit vnda ſalubris,
Et quæcq; admiſit prauis male cõſita dumis
Aetatis teneræ,nimiũq; heu lubrica quõdam
Semita,Circæos Ithacenſi remige portus

dirigit ad portũ animũ hoĩs fluctuantẽ,portũ inq; ſalutis,quẽ nunq̃ potis eſt q̃ſpiã ingredi,niſi in naui fuerit ecc̃'æ.ideo ip̃a ecc̃'æ ſuſcepta ſacramẽta,cõfidentiã p̃ſtant obtinẽdi quod fidelib⁹ ꝓmiſſum ẽ.¶Signa.igĩ.¶Pleraq; mihi ſalutis p̃bere cõſueſti.p cõſueuiſti per ſyncopẽ,atq; ¶Hinc voti ſpes multũ florida creuit ip̃m etem̃ crimẽ originale.q̃d dudũ ex primo parẽte.¶Traximus oẽs.p ſeminis cõmixtionẽ generati traximus inq̃.

¶De ſemine patrio.Adami.¶Vnda ſalubris.baptiſmi.¶Iam diluit.emũdauit,aboleuit.¶Et quæcq; admiſit poſt pctm̃ originis baptiſmo deletũ,q̃ cõmittũt hoĩes pœnitẽtia diluunt̃,freq̃uẽs aũt in pctis ætas adoleſcẽtiæ,q̃ ſenſuũ demulcet̃ illecebris,hoc loco metaphorice ſignificata p ſemitã refertã dumis.& ¶Lubrica q̃bus facile ceſpitãt & decidũt hoĩes,altero em̃ p̃pediunt̃ greſſus,altero labunt̃.¶Prauis dumis,cupiditatũ,q̊ꝶ veluti aculeis vulnerat̃ anim⁹.¶Cõſita.referta & quaſi ordine poſita,cõſitus arboribus locus is dr̃ in quo locatæ plãtæ de induſtria ſunt,cuius rei freq̃uẽs apud agricolatõis ſcriptores mẽtio fit.ut ãt villicus & agꝶ & hortũ plãtis,herbiſq; cõſerit,ſic dæmõ hũani gñis oſor,cõſerere conat̃ ſpiritalẽ hũani animi ſemitã,mortiferis delicijs,ut mẽs cogitatõib⁹ p ea digrediẽs appetẽdo ceſpitet,& ope patrãdo ruat in p̃ceps.¶Aetatis teneræ.pueritię & adoleſcẽtię.¶Nimiũq; heu lubrica epiphonema eſt,q̃ñ q̃dẽ & ſuggerẽte dęmone,& carne mulcẽte,& mũdo plaudẽte,eo p̃ſertim tp̃e,q̊ prudẽtia nõ plane vſu & experimẽtis dep̃hendit̃,facilis eſt lapſus,faciliorq; ruina.¶Semita dicta ẽ,q̃m ſemis via & via actus dimidi⁹,qua p̃t ire vehiculũ,actus ãt q̊ duo vehicula cõcurrere pñt.¶Circeos portus.ecbaſis ethica,qua metaphorice exponit̃ ſub Circes dolis dæmonũ aſtus ad decipiẽdos incautos,q̃ vano amore deluſi,poſthabita rõe delinquũt,nec abſonũ theologis putatũ,ſub inuolucris fabularꝶ aliq̃ñ vel errores corrigere,vel ꝟtutes extollere.ſic magnus ille Ambroſi⁹ ſuo de cruce ſermoni,Homericũ p̃poſuit exordiũ de Sirenũ cãtu,& religato ad nauis malũ Vlyſſe.ac tũ id fieri cõmodi⁹ p̃t,cũ ĳs ip̃is p̃cipue ſcribit̃,q̃ nõ ignari fabularꝶ putant̃,ꝓprĳs eĩ ſtudĳs cõpeſcunt̃,& occaſionẽ ſumũt ꝟa diſcẽdi,& ſalubria ſectãdi.Quippe q̃ noſſe poterũt ſcriptã ab Homero ſocioꝶ Vlyſſis metamorphoſim,eo ſpectare,vt oſtẽdat q̃ meretrices depereũt,amittere rõem & obruteſcere,& alio loco eos q̃ ꝟtute p̃diti ſũt,q̃q̃ nudi iactatiq; naufragĳs,ditib⁹ & fortunatis p̃poni ſolere,ut hinc magn⁹ Baſilius totã Homeri poeſim,laudẽ eſſe ꝟtutis nõ improbauerit,eo in libro vbi docuit,quo pacto poetaꝶ & oratoꝶ libri legẽdi eſſent,& q̃s nã ex eis fructus eliceret̃.Et ſane q̃ p̃ceperint viros illos,quos antiq̃tas plurimũ ẽ admirata,ſub varĳs figmẽtis indicaſſe vera,ſub fabularꝶ inuolucris honeſta ſæpenumero viuẽdi p̃cepta diſſimulaſſe,cõmonebit̃ & cogitabit maiora multo.& meliora in diuinis & veris lr̃aꝶ monumẽtis latere debere.quare facile relictis ꝓphanis,ad ſacras lr̃as,ad diuina excolẽda migrabit.Homerus igit̃ in Odyſſea ſcribit,ſocios Vlyſſis q̊s,vbi naues ad portũ appulerant,exploratũ miſerat,Circes domũ ingreſſos,& ab ea q̊dã Pharmaco in beſtias mutatos.¶Ithacẽſi remige.viris ex Ithaca q̃ brachia remis intẽdũt rectori nauis opam nauãtes,remiges eĩ illi dñr,q̃ tranſtris cõſcendẽtes remis incũbũt ad impellẽda nauigia,& ſingulare p plurali ponitur,ſic apud Verg.Et vacuos ſenſit ſine remige port⁹.¶Cũ ſtulti.i.ſenſib⁹ hallucinati & mẽte ꝓrſus aberrãtes.¶Appulim⁹,applicuim⁹,de q̊ ꝟbo & q̊t modis cõſtruat̃,ſupra iã diximus.

Conſitus locus arboribus.

Semita.

Fabulę q̃mõ legẽdæ.

Remiges

Prāniū vinum / Psithia vitis. / Circe.

¶Pramniæ & pocula vitis. dedisseq; eam scribit inter alia vinū pramniū cui vis inesset patriæ obliuionē inferre, ita nōnulli exponūt græci interptes, tametsi pramnij poculi stipticę naturæ mētio sit apud Plin. & alios, eūdem & Psithiū q̊q; dixere græci, vñ & Nicāder vitis ψιθιησ mē tōem facit ψιθιη em̄ αμπελοσ, eius enarrator ait η και πραμνια. Psithia inqt vitis q̄ & pramnia. id aūt ad obliuionē inducēdā porrectū asseuerāt a Circe, quā ad insulā oceani desertā occiso cōiuge Sarmataꝝ rege diuertisse nōnulli voluerūt, ut est apud Diodorū. alij montē Campanię tenuisse malūt, cui & nomē inditū Circeo, & ad hāc usq; diē seruatū. Scribit aūt Dictys Gnosius eā insulę imperitasse, & qbusdā illecebris aīos hospitū ad amorē sui allicere & subuertere solere, quemadmodū & Calypso ad quas Vlysses accesserit. in insula vero Mæonia Circē habitasse, ꝓdit Luctatius, mortalē eā, nō deā, nec dei filiā asseuerās, eā fuisse Oete Colchoꝝ regis & Hecates filiā nōnulli dixere, sororē vero Medeæ, ut Milesius Diony. in argonauticis ꝓdit, & interptes Apollonij repetūt, plurimi nō filiā sed sororē, inter q̊s Hesiodus, q etiā scripsit suscepisse filiū Latinum ex Vlysse, Cice. in. iij. de natura deoꝝ Oeetā & Circē Solis filios dixit, Solis inq; gnti, nam alij quattuor apud eūdem auctorē numerant, a q̊ & varia diuersaq; de alijs q̊q; dis gētiū recēsent. Dicta aūt filia Solis auctore Seruio, qa clarissima fuit meretrix, & nihil Sole clarius. ego vero arbitror ꝓpea filiā Solis Circē appellatā. q fortasse, ut nūc etiā detestāda cōsuetudo inoleuit, pigeret faciē, genas & labra purpurisso coloraret, ut cupidos nimiū & amētes hospitū aīos ī stuporē verteret, & ad illicita vota ptraheret, eximio illo splēdore q̄si solaribus radijs occæcatos. Quod & subindicasse videt Orpheus in argonauticis. q tñ eam Asterope filiā fert ab alijs dissentiēs μητηρ ασεροπη και τηλεφανησ υπεριον, hoc est carmen carmini & verbū verbo reddētes. Mater Asterope & lōge splēdens hiperion. ¶Immemores patrię. cœlestis hierusalē, non terrestris Ithacæ. ¶Rōis egeni. obfuscati mētis oculos adeo, ut nil nisi terrenū, nisi fluxū, & momētaneū cōspiciat. ubi em̄ qs lasciuo & spurco amore detinet. diuinū dedidicit amorē supnæ fœlicitatis & suimet etiā oblit⁹ ac penitus obrutescēs mēte, nō corpe, dñr nāq; in ea hoies bruta cōuerti, q̊ꝝ affect⁹ nimia volūtatis ꝓpēsione, vsuq; rōis posthabito, cōsequunt. sic in leonē iracūdus, in vulpē astutus, in suē venere⁹ cōuerti dr̄, hinc ap̄ Pythagoreos & Platonicos hoim

Amatores i spēs mutant̄

trāsformatōes in bruta, q̄s lepide q̊q; Seuerin⁹ adnotās subindicauit, ꝓptereaq; facile arbitratus fuerim Anaxilā scripsisse eū q amicā ardet genus ita habere ab oī lege remotū, ut nō facile possit explicari, utpote cū illa dracone peior, & chimera flāmas vomēte, & charybdi, scyllaq; tricipiti, & sphīge, & hydra, & leęna, & vipa, & harpyis ita ille. Οσισ ανθρωπων εταιραν ηγαπησε πω ποτε Ου γενοσ τισ αν δυναιτο παρα νομωτατον φρασαι. Τι γαρ η δρακαινεν αμικτοσ η χιμαιρα πυρπνοοσ Η χαρυβδισ η τρικρανοσ σκυλλα ποντια κυων σφιγξ υδρα λεαιν εχιδνα πτηνα θαρπυιων γενη Εισ υπερβολην αφικται του καταπτυστου γενουσ Ουκ ενεσθ αυται δ απαντων υπερεχουσι των κακων. & alia pleraq; q̄ subdit citās meretrices noīatim, q̄s chimerę, hydrę, & hmōi mōstris cōponat, vt ē videre apd Athenęū, q̊ fit ut nō mō diuersa vitia in diuersa hoies bruta cōuertere dicant. sed vna veneris auiditas in oīa. ut videat mihi nō incōsulto finxisse Homeꝝ ab vna Circe, in oīgenas brutoꝝ

Pnīa tribus absoluit

spēs vanos amatores fuisse cōuersos. ¶Iā dudū crebris. hęc āt vitia pnīa delet, q̄ ut supra diximus trib⁹ absoluit, ꝑficiturq;, cōmissi dolore pc̄ti cōiuncto, abstinēdi ꝓposito, cōfessiōe vocali, satisfactōeq;, nō restitutōe alienę aut famę aut pecunię peculij ve. hāc ei ut cū alij, tū Scot⁹ ingeniose docet p̄ire cōfessionē op⁹ ē, sed satisfactōe ea q̄ deo ꝓ crimib⁹, aut ī hac vita, aut ī alia satis

satisfacere

facere cōuenit, ꝓpterea sacerdotes aliq̄ p̄cipiūt reis, q̄ noīe pnīæ cēsent, ut deo satisfiat in hac vita, gētes vero ut ē auctor Asconi⁹ satisfacere dicebāt tātū eē facere q̄tū eēt irato satis ad vindictā:

Iā dudū

signū āt doloris exprimit in pectoris ꝑcussu. Iā dudū vero p̄teritū s̄care tp̄s p̄t, & nimiū ut Serui⁹ notat, & vtroq; significatu cōpetit sensui carminis. Donatus vero in Terētiū, iamdudū pro iam diu exponit, refertq; alios idip̄m ꝓ eo q̊d est iam primū accepisse, q̊ꝝ verūq; etiā aptari ꝓposito p̄t. Idem auctor, alibi iam dudū, vel nimiū, vel valde, vel iam pridē, exponit. & alio quoq; loco, Iam dudum scripsit infinitæ moræ. Sunt q̄ cōtendant de paruo tempe dudū dici, adeo ut tempus quattuor horaꝝ non excedat, sed accedendū magis Donato credo, cū veterum auctoritatibus freto, tum ipsius Terentij, apud quē legerat, Iam dudum ætatem dici.

Cū stulti appulimus, Pramnię & pocula vitis
Hausimus immemores patrię rōnis egeni,
Iam dudū crebris cōtusi pectora palmis

Hęc ipsa eluimus, facili quę mente retecta
Imponens capitiq; manus v̾bisq; relaxans
Criminis admissi iudex reserauit olympum.
Clauibus & tristis valuas occlusit auerni.
Inde olim supera monstrata est semita luce
Sępius, & sacris patefacta ē vocibus, amplę
Lucidus hinc fidei melius splēdescit in antro
Pectoris obscuro radius, spes viuida surgit
Firmius, & superi ꝑtendit lampada amoris,
Cuius prædulci transfixus corda sagitta
Te colo cœlesti tecū victurus in axe.
Cur non crediderim te princeps optime crebris

¶Facili quæ mente retecta. conditōes pœnitētiæ pleræq; narrant a theologis, in qua illa est potissima, ut qs libere & nude q̄ in deū cōmisit retegat, alioqn ut Sedulius canit, sua vulnera nutrit q tegit. ¶Tumq; iudex admissi criminis. i. sacerdos. ¶Imponēs manus capiti & relaxans v̾bis. Absoluo ingens te a peccatis reserat aditū ad cœlū, imponēsq; manus, vsu eo q apd' plerosq; iā dudū inoleuit, tametsi necessariū minime id existimet a ꝓbatissimis theologis. dñs em̄ Iesus cū ad Petꝝ de potestate ligādi atq; soluēdi loq̄ret, nullā mentōem fœcit manus imponendæ, nec eius item v̾ba fœcit cū Apl'is remittendoꝝ criminū facultatē cōtulit. fœcit āt cū apud Marcū in euāgelio dixit. supra ægros man⁹ imponēt, & bñ habebūt. & in actibus q̄q; Aploꝝ legimus, imponere eos solere manus sup illos q accipiebāt spm̄ sctm̄, q̄ res ad cōfirmatōnis ꝑtinet sacramētū, cui id cōpetit, & Ordinis pariter cōuenit sacramēto, qm̄ (ut Thomas docet) ea impositōe manus ꝓsulis copiosus gratiæ diuinæ effect⁹ denotat, in altero em̄ plenitudo spūsscti, in altero excellens in diuinis mysterijs ptās cōfert. relaxare igit̄ satis ē v̾bis & absoluere quē pœnituit pctis detectis, q̄q̄ vsus qui iam obtinuit non condemnat̄. ¶Reserauit. adaperuit. ¶Olympū. cœlū. ¶Clauibus. Petro & Apostolis creditis, illi em̄ dictū. Tibi dabo claues regni cœloꝝ, & quodcunq; ligaueris sup terram, erit ligatū & in cœlis. & quodcūq; solueris sup terrā, erit solutū & in cœlis. Apostolis vero. Accipite spm̄ sanctū, quoꝝ remiseritis peccata remittunt̄ eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Hæ v̾o claues & ordinis dicunt̄ & iuris dictōis, quo ad primū attinet omnes sacerdotes æquales. q̄nqdem oēs & singuli nisi potestas a supioribus ministris limitata fuerit, & corp⁹ Christi cōsecrare & remittere pctā possunt, quo ad secūdā. Pōtifex ꝓstat nam inde in mysticū Christi corpus, hoc est eccl'am fluit ptās a Christo deriuata, q igit̄ iudex cōstitutus a Petro & successoribus fuerit admissi criminis, reserauit cœlū clauibus ordinis quo ad peccata, quæ supiores & primates eccl'æ aut remittūt, aut remittenda iubent, & q ita reserauit olympum, etiam ¶Occlusit tristis auerni, tenebrosi & inferni loci. ¶Valuas. valuæ sunt auctore Varrone. quæ se voluūt & reuoluunt̄, sic & fores q̄ foras aperiunt̄ dictæ, ianua primus ingressus dicebat̄ a Iano, cui sacra etiā putabat̄, hostia vero quæ intra ianuā, q̄q̄ vsu hæc sunt confusa, & alia ꝓ alijs sæpenumero desumpta. ¶Inde nobis semita cœli sæpius monstrata est supa luce. gratiæ quæ in susceptōe sacramentoꝝ infundit̄ rectis mēte & emūdatis a pctō, & sacris etiā vocibus doctoꝝ viroꝝ atq; sctōꝝ cōfirmata est. ¶Hinc lucidus radius fidei melius splendescit in antro pectoris obscuro. & suapte natura cognitōe, carēti reꝝ altissimaꝝ, nec admittēti cogitatus alienos, iuxta illud. Prauū cor hoīs & inscrutabile qs cognoscet. & illud. Ego deus scrutans renes & corda, melius aūt splendescit, qm̄ maior infundit̄ lux gratiæ, ex qua vt Thomas voluit, fides ꝑdit, spes & charitas. itaq; & ¶Spes viuida magis surgit & ꝑtēdit lāpada lucē & ardorē. ¶Supi amoris diuinæ charitatis. ¶Cuius ꝑdulci sagitta. qua vulneratū cor suū gaudebat Augu. ¶Trāsfix⁹ corda. ¶Te colo. fide, spe & charitate. ¶Tecū. ob id. ¶Victurus in cœlesti axe. in empyreo cœlo, q̄d eqdem cœlū axis noīe sumit̄, ita in vsu est scribētiū carmina est āt axis ex se imaginaria q̄dā linea, cui⁹ pūcta poli noīant̄, ut añ iā dixim⁹. ¶Cur nō crediderim. spei causæ subnectunt̄, ꝑter illas q̄ supra sunt allatæ, ex ablutōe patriæ noxæ, ex pctōꝝ abolitōe gratia sacramēti pœnitētiæ, nūc ex pollicitatōibus factis humano generi, atq; ex diuinæ bonitate naturæ trahimus alias, dixit em̄ Christus in euāgelio. Petite & accipietis, pulsate & aperiet̄ vobis. & rursus. Primū quærite regnū dei. & pleraq; in hanc sentētiam, ut in nostra voluntate & frequenti petitione, fœlicitas posita videatur, quare colligimus futurum vt.

Claues ecclesiæ

Valuæ Fores. Ianua Hostia.

Axis

Id p̄cibus cessisse: tibi clemētia summa est,
Atq; tibi imperiū stabile ē, & certa potestas,
Atq; tuus vastū sanguis diffusus in orbem
Iam pridē calido reuolutus pectore menti
Hæret, & ad superas stimulat p̄cordia sedes.
Ergo iam demptū tenebris caput, atq; palude
Emersum stygia, nullis ambagibus vltra
Da pater inuolui, pater o da spernere inanes
Incertasq; vices rerꝝ, & frenare rebellem
Sensum, quē posthac non illecebrosa libido
Molliat aut rabido p̄ceps trahat ira tumultu.
Da mentē supero firmatā lumine, totis
Viribus in patriam cœlestē surgere, terram
Despectare grauē nihil & sperare caducū,

¶Precibus crebris. quę fundimus quotidie ad illā impetrādā exaudiamur. namq; p̄ter id qd pollicitus est. ¶Summa. illi ¶Clemētia qua genus olim miseratus humanū mori delegit illius saluādi causa, & oīno implent, q̄ voluerit, quoniā ¶Imperiū ipī est. in cœlū & terras, in angelos, in hoīes, in dæmones, nec momētaneū aut tpariū, sed ¶Stabile. atq; ppetuū. & ¶Potestas nō vacillās, sed ¶Certa & æterna, & ne maiora q̄ debemus (q̄q; nō meremur) petere videamur, addimus cōsentaneū omi dubio pcul esse, ut q p nobis sanguinē fuderit, bona etiā quorum causa id fęcerit nobis impartiat, ut qa paterno pctō clemētia redimerit, pprio itē crimine clemētia liberet. qn̄qdē nullo alio vecte cęli regnū humano gn̄i claudit, nec alio q̄ ipius sanguine reserat, quo sacramētis ut an̄ diximus, abluimur, & digni reddimur pr̄ia cœlesti. sed mēte oportet illū haurire & reuoluere, quo sitis rerꝝ cœlestiū accendat. ideo dictū q ¶Sanguis. ille in ¶Vastum orbē diffusus. & sacramētis idētidē ppinatus. ¶Iam pridē reuolutus. cogitatibꝰ crebris. ¶Calido pectore. excito immensi bn̄ficij memoria. ¶Menti hœret. & eo velut imbibito stimulat. ¶Præcordia ad supas sedes. ad Chr̄m, quē ex pte cognoscimus, & summis ut aiūt labijs gustamus, mox reuelata facie, vt inquit Apostolus, cognoscemus, & tota mente perfruemur. ¶Ergo iam demptum. sed quoniam perseuerantia opus est, petimus post diluta peccata, ut mundi a vitijs perseueremus. ¶Caput tenebris. maliciæ & per pœnitentiam. ¶Emersum palude stygia a regno dæmonis, cuius ditioni eramus per peccatum obnoxij. ¶Da. præsta. ¶Nullis ambagibus. vanitate & cœlestis anfractibus. ¶Vltra. amplius. ¶Inuolui. circūagi & distineri. ¶Pater o. o interpositū optātis est, Verg. in. viij. Nunc o. nunc liceat, & iterꝝ. Adsis o tandem & ppius tua numina firmes. ¶Da spernere. cōcede vt cōtemnamus. ¶Inanes vices rerꝝ. fluxarꝝ et pereuntiū. ¶Et frenare rebellē sensum. nā post peccatum Adæ vt diximus, sensus rationi rebellis fuit, quia deo ipī ratio antea rebellarat, & sic continua inter sensum & mētem pugna viguit. quo circa scripsit Apostolus, carnem concupiscere aduersus spiritum, & spiritum aduersus carnem. & em̄ hæc ima, ille autem supra concupiscit. Huic petuntur terrena, fluxa, generationi & corruptioni obnoxia, illi cœlestia, stabilia, sempiterna. quāto aūt magis frenat & cōpescit caro, & quāto maiori cura sensuū oblectamēta respuunt, tāto maior inter carnē ipam & mētem init cōcordia. substat em̄ caro spiritui, & spūs deo, priscaq; illa q̄tum fieri post lapsum genus p̄t, integritas & originalis iusticia reuocat. ¶Quē posthac non illecebrosa libido. sensus vero in irascibilē & cōcupiscibilē potestatē, quasi in ptes duas dirimit. de qbus & Aristo. & nostri theologi p̄sertim diuus Thomas, ample disseruere, & nos in libris de morte Christi & ppria cogitāda. illi aūt potestati libido officit, huic mētis tumultus, vtraq; em̄ si rōne regat prodest, animæ non obest. appetitu em̄ sensili & parte quæ concupiscit, prolem ad dei cultum educandā legitime pcreamus. ira vero, & nostra & aliena quoq; vitia vindicamus. vnde in Psalmo. Irascimini & nolite peccare. ¶Da mentem. sequitur pars rationalis quæ per mentem exprimitur, huic optatur radius diuinæ lucis, ne aberret a recto, ne tendat ad infera, sed ad supera totis viribus anhelet, & deum suspiret, quem ex toto corde, ex tota mēte, anima, & viribus omnibus diligere iubemur. quod ex integro in patria illa cœlesti fiet a nobis, in hac peregrinatione tāto magis q̄to despectamus & paruifacimus. ¶Graue terrā. utpote q facti sumus ad cœlestia; & nil caducū speramus, q apti & nati sumꝰ ad sempiterna, q̄ toto pectore sitiēda sunt.

¶Da quoq; p̃ſentem.& adeo ſitiẽda ut Chriſti amore & immẽſi illius bñficij recordatõe, mõ
riſit in votis, pſoluturi ex pte debitũ ſanguinis, quẽ p redimẽdo hũano gñe Chr̃s effudit. ſed
nec ob id putare debem⁹, nos illi qcq; cõtuliſſe. cũ em̃ oĩa q̃ debem⁹ fecerimus, adhuc nos et
eſſe & a nobis ip̃is haberi debere inutiles ſeruos Chr̃s docuit. Nec mirꝫ hoc videri debet cuiq;
qñ & naturæ lumine iudicatũ nõ poſſe repẽdi ſuſcepta bñficia ex integro. Siqdẽ Cicero Lētu-
lo ſcribit. Cætera q̃ ad te ptinebũt cũ & plus cõtenderimus q̃ poſſumus, minus tñ faciemus q̃

Da quoq; p̃ſentem te, ppter fundere vitam
Sanguinis vt ſacri preciũ quocũq; repẽdã
Sanguine p̃ſtiteris, q ſi hoc nõ dignus honore
Comprobor, at ſaltẽ naturæ cædere ſeræ

debemus, q̃to magis hõ erga deũ. ¶Q ſi hoc. ſed q ſũmũ eſt id & p̃cellẽtiſſimũ donũ, cũ ſua ip̃e clemẽtia nobis illd' imptit, ut ei⁹ honore animã efflemus demuſq; ſanguinem, iccirco ſi eo nos honore nõ dignat̃, ſi excellẽti hac grã

& munere nõ ornat, aliud donũ poſtulamus. i. diſſolutõem ſcd'm naturã. ¶At ſaltẽ naturæ cę
dere ſeræ. i. ſenio decedere, & pprio naturæ defectu, diẽ obire poſcimus, ſupra em̃ mors pro
Chr̃o poſtulata, quod qdẽ votũ a grã diuina puenit, q̊d ſi id nõ impetrat pfecti chriſtiani ani
mus, nõ alienũ ẽ ut eo poſtea deſiderio q̊d a rõe pfluit, vtat̃. hoc ẽ ut naturali morte diſſoluat̃
ab aĩa corp⁹ obnoxiũ corruptõni. Illud em̃ ex fide, hoc ex hũana rõne puenit. Nam cũ mors
ip̃a ex pctõ introducta ſit, q̊ nã labefacta ẽ, iccirco ea cõgenitę ppẽſioni repugnat. Stare ſiqdẽ &
pmanere vnicuiq; rei a natura inſitũ ẽ, & ip̃m gen⁹ hũanũ, q̃q; rõe corpis ex elemẽtis cõflati,
diſſolui cõſentaneũ ẽ, ob remediũ nihilomin⁹ Adamo collatũ, poterat nõ diſſolui, ſi dei man
data cuſtodiſſet, indita qppe fructui illo vitali vis fuerat progãdę humiditatis illius, q̃ veluti
pabulo vtit̃ naturalis calor, ſed qm̃ terreni parẽtis crimĩe priuati ſum⁹, penni illo vitæ ſuſtēta-
culo mori neceſſe ẽ. p pctm̃ em̃ ut inqt Ap̃s, introducta ẽ mors in orbẽ terrarꝫ. & apud eũdẽ
ſcriptũ ẽ. Statutũ eẽ hoĩbus ſemel mori, a q̃ qdẽ morte nec alienus eẽ voluit Chr̃s, q aĩæ mor-
tẽ, hoc ẽ pctm̃ excluſit, & tribuit nobis æternæ vitæ cõpẽdia, ut ergo in prima illa cõſtitutiõe in
facultate hoĩs ſitũ erat poſſe nõ mori. morte corpea, ita in ſecũda p Chr̃m repata mortalitate
cõdonatũ ẽ nobis poſſe nõ mori ſpiritali morte, & ad btõrꝫ angelorꝫ choros poſſe pduci, q̊
bñficio ut añ diximus, chriſtiani animus incitari debet. ut libẽter ſi ita Chriſti honor popoſce
rit, innumeris beatorꝫ martyrꝫ exemplis, pñtem vitã deponat, q̊ munere ſi diuinitus cenſeat̃
indign⁹, naturalis deinde mortis deſideriũ occurrit, ut videlicet nõ morbo aut vi, moleſtia ve
ſed reſolutõe vita diſcedat, ſiqdẽ vnicuiq; ſua portio ẽ humidi, in quẽ naturalis cõtinue calor
agit, quo deficiẽte, inſtar lychni ardẽtis, extinguit̃ vita, hic vnus inter mille mortis modos na
turalis eſt, & hucuſq; pñtis deſideriũ vitæ impune ſe p̃t extẽdere, ni aliud cõſtiterit deũ condito
rem decreuiſſe. ſed pauci hac morte ſoluũt̃. Morbis potius pereũt ſuffocato calore ex humo
re ſupfluo, ut violẽtas & extrinſecus allatas mortis cauſas p̃tereã, quas libẽter effugere, & natu
ralẽ p̃optare diſſolutõem, tam a rõe nõ abhorret, q̃ nec a ſanctorꝫ exẽplis & eccl̃æ p̃cibus diſ-
ſentit. Optauit em̃ Ezechias, & petijt pñtis vitæ ſpaciũ ſibi progari, nec ob id crimen incurrit,
ut inqt Petrus de Palude, Pariſiẽſis theologus nobilis. ſed & ei q obſeruarat ſecũdæ tabulę p̃ce
ptũ primũ, p munere pponebat̃ a deo vitę lõgeuitas, quã ſane arbitror nõ obtuliſſet, ni & cu-
pe & cõſeq poſſe licuiſſet. Ip̃a q̊q; eccl̃a ſalutẽ mẽtis & corpis idẽtidẽ p̃cat̃, & nouæ nuptę bñdi
cẽs antiſtes, lõgæuitatẽ Saræ poſtulat. licet igit̃ optare naturalẽ mortẽ inuectã ſenectute, q̃ lętiſ- Senectus nõ ſpernenda
ſima eſt vitę ps, ſi recto examine ppendat̃. Illi em̃ q vel vana corpis pulchritudine freti ſunt,
vel cito peritures fortitudini fidũt, ſeniũ accuſant, eiuſq; incõmodis ſumme triſtant̃, vñ ingeni
oſus ille poeta cecinit. Fletq; Milon ſenior cũ ſpectat inanes Illos q fuerãt ſolidarꝫ morte ferarꝫ
Herculeis ſim̃es fluuidos pẽdere lacertos, Flet q̊q; ut in ſpeculũ rugas cõſpexit aniles Tyndaris
& ſecũ cur ſit bis rapta reqrit. q̃q; niſi inſipiẽtes erãt ita futurꝫ eẽ cognorãt, ut idẽ poeta differit
lõgo pgreſſu, ut grauiores auctores reticeã. q vo mẽtis robori ſtudẽt mime dolẽt. q alteri vi
tæ pſpiciũt, gaudẽt, nã ſummos honores, & prudẽtiæ illi⁹ Neſtoreæ. quã affectãt celebritatẽ, et
nepotes, pnepoteſve, ſenectus adducit, cuius plura commoda Cicero curauit recenſenda di-
cato libro, ſicuti Xenocrates philoſophus, & theologus noſter Ambroſius mortis com-
moda peculiari quoq; libello retulerunt. Et ſane vt adoleſcentia & iuuentus corporis cõ-
modis delectat̃, nõ ſecus delectat̃ animi & mẽtis bonis ip̃a ſenectus, quæ ſenſuũ petulantiã rõ-
ni ſemp obluctantẽ edomarit. Ac magna qdẽ puidẽtia factũ arbitror ego, ut vigeat ſenſibus

Nota hic iuuentus, vigeat animo ſeniū. torpeat illa cōſilio, corꝑis hæc viribus torpeat. q̄nq̄dem illiꝰ ala
critas ad cōꝑandā mētis frugē adiumēto eſt, huiusꝟo imbecillitas monet ad aliā vitā noſtra
cōſilia, noſtras actōes dirigēdas, atq; ſenecta q̄dē morti ꝓpinq̄, mors btītudini ꝓxima eſt. deci
piunt̄ aūt iuuenes, iuuētę flore apparēti quā ꝟo. ſiq̄dē ꝑſtās illa & ſolida iuuētus, in alia q̄ poſt
mortē eſt vita cōcedit̄, optamꝰ igit̄ naturæ mortē. ¶ Et facili cōponere mēbra ſepulchro. i. faci
le diſſolutōem enāciſci, q̄d ꝑ facile ſepulchꝝ exprimit̄. figura hypalage notiſſima, nō tñ diuti-
nam ætatē licet optare, ut diu
tius oblectantis ſenſus abuta-
mur, ut diutius abſimus a pa-
tria, capti amore terreni hoſ-
pitij. ſed ut admiſſa purgemꝰ,
vt bonis opibꝰ lōge ditiores
& alacriores, q̄ſi ꝑcioſa mer
ce onuſti, in portū cęleſtis hie-
roſolymæ ꝑueniamus. ꝑueni
amus inq; animo, corꝑe in ſe

Da precor, & facili cōponere mēbra ſepulchro,
Donec flāmifero princeps labaris olympo,
Vt iuſtis cœlum tribuas, prauiſq; maligno
Dæmone deuictis æterni incendia luctus.
Tunc mea tunc ſubito rediuiuus mēbra reſumā

pulchro poſito. ¶ Donec princeps. Chriſte. ¶ Labaris. deſcēdas. labi em̄ ꝓ eo q̄ eſt deſcēdere,
Labi. vetus dictū. Verg. Labere nympha polo. ¶ Olympo. cœlo q̄ q̄ſi ololampus hoc eſt totus ſplē
Olympꝰ dens, vt diximus. ¶ Flāmifero. flāmas emittēte, nā ex luce & ſplēdore calor, ex calore flamma
ſuborit̄. ¶ Vt iuſtis. cœlū tribuas q̄bus ꝓmiſiſti te dictuꝝ, ut euāgelia teſtant̄. Venite benedicti
patris mei, ꝑcipite regnū paratū vobis a cōſtitutōe mūdi. ¶ Prauiſq;. iniuſtis āt ¶ Maligno dæ
mone deuictis. & ideo in ſeruitutē illiꝰ merito datis. ¶ Incēdia luctus ęterni. q̄ñ ex eodē illis ore
dicturus. Ite maledicti in ignē æternū, q̄ paratus eſt diabolo & angelis eius. ¶ Tūc mea tūc ſu-
bito rediuiuꝰ. añ q̄dē iudiciū rediuiuus, viuus iteꝝ ex mortuo factus dei iuſſu, & ut inq̄t Apl's
Reſurre Paul. in voce archāgeli & in tuba nouiſſima ſuſcitatꝰ. ¶ Reſumā. iteꝝ ſumā mea. ¶ Mēbra. cor
ctio porea, q̄bus aīa nūc añ diſſolutōem cōiuncta ē. reſumā inq; tūc, q̄d intelligēdū velim nō in eo
dē pūcto ſnīæ ꝓmulgatæ. ſed nō multo antea, atq; etiānū compatōe pñtis tꝑis. reſumā inq; iſt
hæc mēbra nō alia, ſed eadē nūero, ad q̄ ſignāda Ruffinꝰ ſcribit in A q̄leienſi eccl'a moris fuiſſe
vt dū caneret ſymbolū ſacerdos, & deuētū eēt ad articulū reſurrectōis, ſubderet tollēdæ. ſ. ābi-
guitatis grā, huius carnis reſurrectōem, q̄ tñ ſine vlla ꝓnomīs expſſione ſublata videt̄, ſi vis
cōſideret̄ vocabuli. nihil em̄ aliud eſt reſurgere, q̄ reuiuiſcere, ut rectiſſime decernit Auguſtiñ.
reſurgere viij. de trinita. lib. & Ioan. Damaſce. iiij. lib. ſnīaꝝ theologicaꝝ, reſurrectōem definit ſecūdā ei-
us quod cecidit ſurrectōem. & ſanctiſſimus ille Iob ſcrupulū ſuſtulit vniuerſum de reſurrecti-
one ip̄a ſcribēs, Et in carne mea videbo deū ſaluatorē meū, quē viſurus ſum inquit ego ip̄e &
nō alius. Fuerūt certe & phōꝝ errores nōnulli, & hæreticoꝝ impietates, & nugamenta cōplu-
ra, quæ ꝟitatis humanæ reſurrectōis aduerſarent̄. Nam alij tametſi decernerent animas rur-
ſum corꝑibus iungi, autumabāt tamē id fieri gñatōe corpoꝝ illoꝝ q̄bus ip̄æ necterent̄, alia-
q; eſſe corꝑa, tum ſpecie, tum numero, ſpecie ob male actæ vitæ prioris merita, numero cum
recte obiuerāt viuēdi munera, & poſt quæpiā ſecula eiuſdē ſpēi corꝑa petierāt cognato. ſ. amo
re fungēdi vitę prioris officio. quā arbitror opinionē Maro ſecutus in ſexto cecinit. Rurſus &
incipiāt in corꝑa velle reuerti. ſed ex vitiatis radicibus eaꝝ opionū plātæ pullularūt. Autuma
bāt em̄ ex accidēti aīas iūgi corꝑibꝰ, nō ſuamet eſſentia, veluti quū forma materię copulat̄, ex
q̄bꝰ vnū ꝟe & ꝑ ſe cōflat̄ & coaleſcit, imaginabātur q; illā eiꝰ eē inſtar q̄ mouet aliq̄d a ſe di-
uerſū, aut extrinſecꝰ q̄piā induit̄. Illud q̄q; nō minꝰ male opinabant̄, ſenſū nō differre ab ītel-
lectu, niſi veluti ex accidēti, utpote q̄a nil ꝑſtaret hō cæteris aīantibꝰ, niſi vi temꝑaturæ corꝑis,
q̄ ꝑfectior haberet̄, q̄re ubi moribꝰ degeneraſſet, in bruta facile poſſe cōuerti ea, q̄ꝝ affectꝰ in
priori vita degēs imitatus fuiſſet. Que q̄dē monſtroſa placita & ſnīę, ab ip̄o Ariſtotele in libris
de anima ſatis coarguunt̄, ut miꝝ videri poſſit extitiſſe hæreticos homines, q̄ in illas iam ex-
ploſas & eliminatas impegerunt. Sed demirari non cōuenit ignaros delirare, quales oēs hære
tici. Reſurrectōem tñ pene oēs crediderūt, q̄q; diuerſe, & nōnulli eā ꝑ naturæ veſtigia putarūt
ꝓcedere. ex theologis ꝟo Thomas ſcd'm naturā eſſe illā decreuit in. iiij. cōtra gentes lib. In. iiij.
ꝟo cōmētario in theologicas ſnīas, aliquā eius ꝑtē miraculo dādā voluit, q̄m a principio eo
q̄d naturæ ꝑſtat, ꝑficiſcat̄, tametſi ad id q̄d ſcd'm naturā eſt ꝑducat. & iccirco quoq̄ mō natura
lem reſurrectōem dici poſſe non negauit, quem ſequutus eſt Petrus Aruernus in additamētis.
Græ gorius ratōne ip̄a nō ſolum fid: credendam ꝑdicat reſurrectōnem, inuitariq; ad id ho-

mines luce,q̃ quotidie q̃ſi extincta renaſcit̃. Arboribus,q̃ veluti defuncta reuiuiſcũt regermi-
natis folijs & floribus,ex qb⁹ fruct⁹ enaſcunt̃.Semibus itẽ,q̃ putreſcẽdo moriunt̃ & germinã
tes exurgũt.q̃ etiã exẽplo vſus Apl's eſt ad Corinthios ꝟba faciẽs.Reſumã igit̃ mea membra
poſt reſurrectõem,mea certe ad exp̃ſſionẽ maiorẽ,nõ tñ corruptõi ãplius obnoxia,ſed.¶Lu
cida ꝑpetuæ donis ꝑfuſa iuuẽtę.Mẽbra igit̃ dotib⁹ gl'oſi corꝑis clarebũt ſine fine,q̃ diximus
dona iuuẽtæ ꝑpetuæ,Perpetuũ em̃,ut inqt Donatus,ad hoĩes ꝑtinet.ſicut ſempiternũ ad de-
os,ſed & ſempiternæ duratu-
ra ſunt beatoꝝ corꝑa diuino
nutu,poſt reſurrectõnem qꝑ
pe ſcd'm ætatẽ plenitudis chr̃i
vt Apl's ait,& anima & cor-
pus ꝑfundent̃ donis ꝑpetuæ,
ſempiternęq; iuuẽtæ,q̃ dona
dotes nuncupantur a theo-

Lucida perpetuæ donis perfuſa iuuentę,
Et fœlix ſuperã tecum ꝑducar in arcem, vt
Infinita fruens te ſemper ſecula viuam.

logis.Ornatus aũt ſunt in æterna illa fœlicitate ꝑpetui,cum videbit anima deum,& illo ꝑfru-
etur,cum ip̃m corpus agile,ſubtile,claꝝ erit,& pati non poterit.Septẽ quippe dotes huiuſmo
di conferent̃ beatis in patria cœleſti,quoꝝ quę ad animam ꝑtinent,facilius ſolent admitti vul
go,q̃ꝫ quæ corpus concernunt,vtpote quæ maioris vmbram difficultatis pariunt in animis
ineruditoꝝ,qui corpora vident humana ſolidioribus elementis coalita,terreſtri mole grauia
ſed & opaca & tenebroſa,& cuicunq; peregrinæ iniuriæ prorſus obnoxia.Non animaduer
tentes Chriſtũ humanę fœlicitatis auctorẽ,in ꝓprio corꝑe priuſq̃ꝫ morti traderet̃,dotiũ ipaꝝ
inditia mõſtraſſe,cũ de clauſo vtero ꝟginis exijt,cũ ſupra maris vndas ambulauit,cũ de ma-
nib⁹ inſidiantiũ impetentiũq; Iudæoꝝ euaſit.cũ in mõte trãſfiguratus,eius facies inſtar Solis
explẽduit.Clara igit̃ erũt beatoꝝ corꝑa,& aĩę nutu facillime agent̃,& ſubtiliſſime penetrabũt,
adeo vt nec alia eoꝝ trãſitũ corꝑa remorent̃,nec pati poterũt qcq̃ꝫ moleſti aut aduerſi.Q̃ꝫo
ãt id fiet varij varia.Nã fuerũt q dicerẽt ideo affici ꝑperã nõ poſſe corꝑa fœliciũ hoĩm in cœ-
lis degentiũ,qm̃ q̃litates elemẽtoꝝ ab eis auferent̃,q̃ ſunt in cauſa,ut ex eis cõflata corꝑa ſole-
ant exagitari.ſed cũ ip̃e q̃litates ad eoꝝ integritatẽ & ꝑfectõem cõducãt.iſthæc opinio non ad
mittit̃,vt illæ videlicet demant̃ in cœlis,in q̊ nihil niſi ꝑfectũ & integꝝ fuerit.Ex quo illud itẽ
abſurdũ apud phõs viros ſeq̃ret̃ incõmodũ,ut ſtantibus elemẽtis q̃ ſuaꝝ qualitatũ cauſæ &
ſunt & habent̃.effectus tñ eoꝝ,hoc eſt qualitates ip̃æ nõ ſtarent.Quapropter opinati nõnulli
ſunt ꝑmãſuras qdem qualitates,ſed ab eis actõnes ſuas vi diuina ꝓrſus auferẽdas,q̊d pari pa-
cto nõ placuit doctioribus.qm̃ ip̃æ miſceri neq̃unt qualitates,niſi agant & patiant̃,ex quo di
uerſæ conflant̃ temꝑaturæ corpoꝝ,ſed a ſuperanti humore noĩa ſumũt.ſed nec dos hoc pa-
cto dici poſſet huiuſcemodi p̃rogatiua,ſed demptio,& ablatio,& ꝑiuatio quæpiã inferendæ
extrinſecus iniuriæ,q̊d p̃ſtari etiã poſſet ope diuina corꝑi corruptõi obnoxio.Iccirco fuerunt
q materiã cœleſtis corꝑis alterius naturæ ab elemẽtis ſtatuerẽt eſſe in cauſa,quãobrẽ affici bea
tũ corpus & turbari neq̃ret.q̊d tñ nullo pacto philoſophiæ Ariſtotelicæ cõpetit q̃ ab om̃i ele
mẽtoꝝ coalitu qnti corꝑis naturã dirimit.Adde ꝙ nec theologię ꝓrſus cõſentaneũ,cui cõꝑ-
tũ eſt diuina ꝟtute id fieri nõ naturę.Propterea viſum ꝓbatiorib⁹ theologis,ꝑẽdere idip̃m ab
aĩa poti⁹ cui corp⁹ ſubiectũ erit,ut illa deo,q̊ fiet ut ſicuti in aĩa nihil aduerſi & diuinę volũtati
repugnãs eueniet,ita nec corꝑi qcq̃ꝫ aduerſũ ei diſpoſitõi cõtinget,qa ꝓrſus ab aĩa ꝑficit̃,a q̃ itĩ
dem ſubtilitatẽ obtinebit corp⁹,nõ qdẽ vt ꝟtat̃ in ſpm̃,q̊d hæretici nõnulli autumarũt,ignõ
rãtes ea dũtaxat inuicẽ trãſmutari q̊ꝝ cõis eſt materia.Nec itẽ ut raritate id eueniat,queãdmo
dũ illis viſum,q aerea & vẽto ſil'ia futura corꝑa exiſtimarũt.quẽ errorẽ Chr̃us primo deleue-
rat,cũ poſt reſurrectõem palpandũ Apl'is corpus ſuũ p̃buit,docẽs ſpm̃ carnẽ & oſſa nõ habe
re.& ſane carnis & oſſiũ natura,quæ beatis corꝑibus inerit vẽti & aeris raritudinẽ explodit.ab
eadẽ q̊q; aĩa in ip̃m corpus effluet ꝑfectio illa q̃ dos agilitatis nũcupat̃ a iunioribus theologis,
namq; nõ mõ aĩa ut forma,ſed ut motor etiã corꝑis habet̃,q̃ quãto maiori fulgebit gl'a,ob
merita bñ actæ vitæ,eo maiorẽ corꝑi claritudinẽ indet.¶Et fœlix,quo ad aĩam,igit̃ & corp⁹
attinet fœlix.¶Perducar tecũ.poſt iudiciũ.¶In ſuperã arcẽ.cœli empyrei.¶Vt te ſꝑ fruẽs.frui
Donatus dixit id eſſe q̊d veſci,a frumine,q̃ eſt ſumma pars gulæ,a qua re ad alias delectatões
indicandas ſit ꝓpagatũ,& alio loco,frumen tractum gulæ dicit eſſe,qua cibus in aluũ demittit̃
Noſtri ꝟo theologi,decernũt frui eſſe alicui rei delectatõe ĩhærere ꝓpter ſe ip̃am.hoc Auguſt.
Tho.Sco.& alij,ut ſic dixeri innũeri volũt,vt fruamur fine vl'tĩo,his ꝟo q̃ ſũt ad finẽ vtamur

perpetuũ
Sempiternum

dotes corꝑis glorificati ſeptem

Frui.
Frument

deduxitq́ꝫ Thomas hoc ipm̃ noĩs a fructu.& Auguſt.ipſe in lib.lxxxiij.q̃ſtionũ ſcribit eſſe oẽm humanã ꝑuerſitatẽ vti fruẽdis,& frui vtẽdis.& alibi ſolo deo fruendũ cẽſet.quare nobis ſolo

Seculum deo fruẽdũ eſt.reliq̃s oĩbus rebus vtẽdũ.hoc itaq́ꝫ faciens.¶ Viuã infinita ſecula.Seculũ centũ annoꝝ ſpacio finiri Varro decreuit,dictũq́ꝫ a ſene ꝙ lõgiſſimũ id ſeneſcẽdi ſpatium putarint,alij triginta annoꝝ ſpatiũ dixerũt ſeculũ eſſe.Cẽſorinus exordio & fine humanæ vitæ ſeculũ cõcludi voluit.alia alij.nos infinita ſecula dicẽtes.& eccleſiæ noſtræ ſuccinẽtes,q̃ idipſum ſæpenumero ꝑcat,oẽm dubitatõem extrudimus,qñ Chriſti regni,q̃d amicis eius daturus eſt,nullꝰ eſt finis.hoc petimus,hoc oĩbus viribus poſtulamus,nõ eñ vti Orpheus optamus,nõ uti Pindarus efflagitamus,q ſuis hymnis augeri floridũ decus expoſtulauit.Nõ ut Ouidius,Ore legi populi ꝑq́ꝫ oĩa ſecula fama Viuere.nõ ut alij noſtræ tẽpeſtatis in extẽto æuo celebres ꝑmanere.Inania eñ iſthæc oĩa & pereũti vmbræ ſimilia,atq́ꝫ ab ipſis etiã exploſa gẽtibus,qñ apud Cicer.Scipio libroꝝ excellentiũ famã,longo tp̃is decurſu interire putauit & docuit,fretus tñ inſaniæ ꝯtentis,quẽ dicũt anni,q n etiã fretus & eluuionibus & incẽdijs,q̃bus pereunt monumẽta mortaliũ,& humana gloria tãto ſtudio q̃ſita,ꝑrſus euaneſcit.q̃to magis id nos affectare nõ debemus,q̃bus fide cognitũ futuꝝ,ut inq̃t Ioannes,cœlũ nouũ & terrã nouã,purgatus elemẽtis,& immiſſo generali incẽdio,cuius vi q̃ nimiũ exiſtimamus diſperibũt plurima.Solida aũt nõ ab hoĩbus,ſed ab ipſo deo nobis petẽda gloria,& in alia q̃ nullo fine claudetur vita ſperãda,cũ deo coniũcti ſempiternæ fœlicitatis gaudio ꝑfruemur,& mẽte fœlices & corpore.Hic noſter finis,hæc ſumma votoꝝ.Neq́ꝫ eñ(ut Ioãnes Picus Pa.ad me ſcribẽs ait)aliũ finẽ ꝓfinire nobis aut debemus aut poſſumus,q̃ ut infinita vtriuſq́ꝫ hominis pace,infinito bono ſine fine fruamur,quã q̃dem ſententiã vnico ꝟſu in ſylua noſtra(cui titulus votũ)ita cõcluſimus.Aeterno ſine fine deo,ſine fine fruendũ eſt. Habes itaq́ꝫ fili noſtrꝝ hymnũ Chriſto dicatum,& noſtris tibi declaratũ cõmentarijs,cuius muneris ergo calũnias a maleuolis fugere,nec ſpero nec magnoꝑe poſtulo.Boni eñ & cãdidi iudices,ut inter initia ſumus pręfati,nobis vnq̃ terrori nõ fuerint,malignis vero atq́ꝫ ꝑpoſteris abunde reſponſum eſt.Si alijs cõmunicare opus volueris,cura ne formis excudat̃,ſi diligens & accuratus recognitor nõ adſit,qui libbrarioꝝ errores caſtiget,nam q̃ hactenus ex noſtris opibus imp̃ſſa aheneis literis fuere,librarioꝝ diligentiã deſiderãt,& duꝝ certe aliena culpa male audire.Quod attinet ad hoc ipm̃ opꝰ nihil,q̃q̃ iuſte poſſumus deꝑcabimur,nos iniquis ſpacijs excluſos multa ſcripſiſſe vſos memoria ꝑ libris,grauioꝝ literaꝝ ſtudijs occupatos fuiſſe,ęſtatẽ nec admodũ integrã,& p̃terea nõ nihil ex ſucciſſiuis hibernis tp̃ibus cudẽdo cõmentario dediddiſſe.bibliothecã noſtrã tam longe nobis abfuiſſe q̃ nos a doctoꝝ viroꝝ cõmertijs,vtpote ſepti.Nouo oppidulo,tũ & ingruẽtibus preſſi moleſtijs.Si meliora deſideras,tu tibi ipſe legẽdo conſulæ.Quod aũt attinet ad numeros & liniamenta,ſi q̃s forte noſtra,ſi quis captus amore leget,deſideretq́ꝫ & eos præſtantiores & liniamẽta melioris notæ,vtpote quæ magis oleant lecytos Maronianos,reſpõdeas velim potuiſſe fieri,ſi quadraginta vel circiter annos in compaginãdo centone conſumpſiſſem,ut fortaſſe viderer Aeſopeus ille gracculus,pennis veſtitus alienis.& ſi ludicra certamina cantaſſem,ſi ſcommata recenſuiſſem,mouiſſem riſus,vanos amores iuuenibus commendaſſem,ſimilior utiq́ꝫ poetis gentiũ iudicarer,quod nimirum de induſtria fugio,tantum abeſt ut ambiam,ſat mihi ad p̃ſens de religione ceciniſſe.nã ut inq̃t Nemeſianus.Cantat amat quod q̃ſq́ꝫ,leuant & carmina curas.adde,quod & rebus alienis me libenter abſtineo,& noua cudere,q̃ imitari malo,atq́ꝫ ut nouo etiam carminum genere vniuerſa claudamus.

Non deſolato bella ſub Ilio,
Non cæci fœda furta Cupidinis,
Non decurrentes puluere olympico
Bigas,non tetræ ſæua tragœdiæ,
Non ſocci blanda crimina promimus
Sed Chriſto regi carmina pangimus,
Qui debellato dæmone præpotens
Conſcendit cœlum ſtemmate fulgidus.

τελοσ

¶Eiuſdē Ioā. Frāciſci Pici &c. Adnotatōes & gloſſulæ in Hymnū ſuū ad Virginē dei matrē.

¶Te ne dei. quod attinet ad genus Exordij inter initia hymnoꝝ (ut arbitror) ꝑſpexiſti. ¶Virgo aūt & genitrix eſt. nā de ea natus eſt Chriſtus ꝟginitate ſalua, quā ut gētes ꝑnegare vereanť ingeri ſolet a noſtris in eoꝝ ora, multos eoꝝ lr̄is conceptus ſine viri ſemine celebratos. Mineruæ ex Iouis capite. Veneris ex mari. Liberi de Iouis femore, Caſtoris & Pollucis ex ouo. Ne

Ioannis Franciſci Pici Mirand. domini Concordiæq́ꝫ comitis, Hymnus ad Virginem.

E ne dei genitrix: te ne o caſtiſſima ꝟgo
Ipſe canā: pietas ſtiulat, ſed deprimit ardor
Lāguidꝰ, & grādi titubāt ſub pōderē vires
Incipiam tamē, incipiā. tu dirige mentem,
Tu linguæ pia ꝟba (precor) tu ſuffice carmē.
Labiť empyreo fortis tibi miſſus ab orbe
Nuncius æterni referens pia iuſſa tonantis,
Concipis aſſenſu ſubito ſine ſemine natum,
Qui iuſſu cœlum ſtruxit, qui ſydera, terras
Condidit, æterni ſoboles æterna parentis.
Aſt vbi cōceptus terrenæ munera ſortis
Induitur, voluitq́ꝫ nouem geſtarier aluo
Menſibus integris ſacrato flamine cluſus.
Iam quibus elapſis ſolida mitiſſimus aula

vero idip̄m negēt Hebręi obſtat Eſaias, a q̊ p̄dictū eſt ꝟginē pariturā. & q̄ꝙ́ꝫ Hebræi ꝑ noīe q̊d eſt ha alma rixantur, cōtendētes equocū eſſe, & aliud q̄ꝫ ꝟginē poſſe ſignificare, refelluntť tn̄ nō ex vi ſolū vocabuli, ſed ex ſenſu ip̄o ꝓphetæ apertiſſimo, luciðiſſimoq́ꝫ Nam eū qui naſciturus erat nobiſcum deus appellari debere ſanxit, quod aptari nullo pacto poteſt Ezechiæ, qui plures annos antequā eius pater Achaz regnum ſuſciperet, ne dū anteq́ꝫ ad eum Eſaię verba fierent natus fuerat. & præter hæc, ipſi Hebræorum doctores inter enarrandum Hieremyæ lamentatiōes, affirmant redemptorē eſſe ſine patre. Alia multa poſſent adduci quę in Hebręos noſtri fudere. noſtri inq́ꝫ non ſolum qui ſemper ex noſtris, ſed qui ex aduerſis hoſtibus ad nos venerunt, quorum ſalute nō ipſi modo mortales, ſed immortales, angeli gaudent atque letantur. ¶Labitur empyreo. Labere pro eo quod eſt deſcendere. Papini. Et Thracium Cyllenius arua ſubibat, Atq́ꝫ illum arctoæ labentem in cardine porte. & ante Vergilius. Labere nympha polo, ut diximus in cōmēto hymni ſuperioris, dum de Chriſti iudicio ageremus. hoc loco addimus angelū non moueri vt corpora, quę loco circumſcribuntur, & partes loci deſcendendo metiunť, nam incorporei ſpiritus ſunt. ſed intelligi volumus labi ob aſſumptū corpus, quo virgini ſe viſilem oſtendiſſe crediť, & voces afformaſſe quum dixit. Aue gratia plena, & quæ ſequunť in euangelio Lucæ. Obediunt enim omnia corpora angelorum nutu, quo ad ꝑtinet ad motum ſecūdū locum, non ſcd'm formam, vt Thomas multis in locis decreuit, cum in prima, tum in ſecunda parte ſummæ theologicæ, tum & tertio contra gentes libro, & alibi ne alios theologos citem, tum eo quoq́ꝫ modo labi accipi volumus, quem Thomas in ſecundo cōmentario in ſententias edocuit, angelū dici deſcendere a deo, non loco, nō intermiſſione contemplatōis, ſed quoniam ab inuiſibilitate (vt eius vtar verbo) diſcedit. ſic & reuerti ad deum angelicos ſpiritus dici, quum viſibilem ſp̄em deponūt. ¶Fortis ita Gabrielis nomen interp̄tantur noſtri. ¶Nuncius. angelus qui græce latine nuncius diciť, non a noſtris tantū ſed a gentibus, qua de re al's diximus. ¶Concipis aſſenſu ſubito, concepit em̄ vbi reſpōdit annūcianti angelo. Ecce ancilla domini, fiat mihi ſcd'm ꝟbum tuū. expectabanť em̄ ꝟba conſenſus, ut ait Thomas loco totius humanæ naturæ, quē cōſenſum mirifice Auguſti. in libro de ꝟginitate extollit, adeo ut ſcripſerit beatiorē fuiſſe Mariā ꝑcipiēdo fidem Chriſti, q̄ꝫ cōcipiēdo carnē Chriſti, & addit, ꝙ materna illi ꝓpinqtas nil ꝓfuiſſet, niſi fœlicius Chriſtū corde q̄ꝫ carne geſtaſſet. ¶Menſibus integris, nouē menſibus geſtatū in vtero Chriſtū dei filiū a Ma-

Labere.

Gabriel Angelus

ria virgine clarissimũ est,quod & festa solennesq; cerimoniæ celebrãdi conceptus,& ꝑtus abũde manifestãt,nam a vigesima q̃nta Martij mẽsis die,qua ỽginẽ ab angelo salutatã memoramus,cuius assensu de sancto spiritu concepit,adusq; totidẽ decembris dies,cũ saluatoris natale magnis celebrat̃ gaudijs,noni integri mẽses numerant̃.Scribitq; Beda Christum vigesima q̃nta Decẽbris natũ,& vigesima q̃nta Martij nõ solũ conceptũ,sed & mortuũ,ut integros annos eum vixisse colligamus,& nouẽ integros mẽses in matris vtero delituisse.Lactantius aũt ante diem decimũ Calendaꝝ Apriliũ crucifixũ dñm voluit,de numero mẽsiũ nõ disputauit q̃bus in vtero manserit.

Actutũ effulsit,splendẽtis lampadis instar.
Humanos nimiũ diuina potentia captus
Exuperat,qui semp erat sine matre,fideli
Mox prodit de matre,noui miracula partus.
Ex illo cultæ in templis tellure subacta,
Mox veteres fugere deæ ꝑ opaca silentum,

Part⁹ humani tp̄s. Aduertẽdũ aũt apud ãtiquos de tempe humani ꝑtus multa & varia fuisse disputata.septimo nasci mẽse infantẽ posse,& cõprobat expientia,& veteres philosophi confirmant.Aristote.Theano,Diocles,Euenus,Empedocles,Stratõ,Epigenes,Hippon,quod tamẽ negauit Euriphon apud Censorinũ.Octauo mẽse partũ egeri nõ posse decreuit Epicharmus.sed fallit̃.q̃nq̃dem & expientia comprobatũ ꝓdit̃ octimestrẽ infantem vixisse,idq; non Carystij modo Diodis,sed ipius Aristotelis & Auicennæ testimonio.hic em̃ Hispania,ille in Aegypto octimestres & nasci & adolescere infantes ꝓdidit,ut Plinium sileam & Ceciliũ,Statiũ,& Varronẽ,apud Gelliũ raro tñ id euenit,nam plurimũ moriuntur,nõ rõe syderꝝ,ut pleriq; fabulant̃,quoꝝ alij referũt id incõmodi in aspectus syderꝝ,alij in Saturnũ,q octauo mẽse conceptui dominet̃,quam opinionẽ & indoctam & ridiculã.Io.Patruus cõfutauit,sed rõne ea quam assignauit Hippocrates in libro de octimestri ꝑtu,plurimi pereũt octimestres,nam & eo mense grauius se habent mulieres,& in matrice patiunt̃ q̃piã,q̃re & partu & ægritudine laborãt.vñ ex ipa infirmitate,cũ matri,tum infanti mortis ꝑiculum imminet.nam ut eius vtar ỽbis.Αρχεται δε πονειν το παιδιον προ του τοκου γενομενον και κινδυνευειν απολεσθαι οταν εν τη μητρη στρεφηται.incipit inq̃t puerulus añ partum laborare & ꝑiclitari,ne pereat cũ in ipa matrice ỽtit̃.Duplici aũt incõmodo laborare grauidas,eo mẽse supra dixerat,& q̃m την τε εν τη μητρη γενομενην κακοπαθειην και την οταν ο τοκος γιγνηται.& ob infirmitẽ inq̃t in matrice cõtractã & cũ partus egerit̃,additq; ipe.Και δια τουτο των οκταμηνων ουδεν περιγιγνεται.hæc ille ad verbũ,& eius liber apud nos est.quod nõ aliã ob cãm dictũ accipi velim,nisi ꝙ collatus ei Hippocratis sentẽtiæ quã citat Gellius,cum Sabini commentarijs in libro de alimento,conuenire ad amussim non videtur,nonum vero mensem edendo fœtui & Aristoteles & alij iustum tribuere.Pythagoras & septimum & decimum mensem pariendi tempus indicauit esse,cui non mõ Menander,Plautus.Verg.alij,sed & Hippocrates & ipe consensit Aristoteles,q & vndecimũ etiam adiecit,quẽ secutus est Varro,& Adrianus imperator eius sententiam decreto sanxit.quartodecimo quoq; mense parere mulierem posse Papyrius præter existimauit,& præter id nullum quoq; certum tempus egerendi fœtus esse definiuit.¶ Actutum effulsit.quoniã Maria dei genitrix ꝑpetua ỽginitate floruit,in ipsoq; partu ỽgo ꝑmansit,ideo Lampadis similitudine sumus vsi,cuius splendor loca q̃ penetrat,non frangit aut dirimit.nam vt Augustinus ait,fas non erat vt ꝑ eius aduentum violaretur integritas,qui venerat sanare corrupta,& in Ephesino concilio dictum est.Nec nostrꝝ ỽbum cum paritur corrumpere mentem,nec substantiale ỽbum partum eligens peremisse virginitatẽ.Miraculo aũt id factum est,Dionysio,Augustino,Thoma consentiẽtibus,non agilitate quæ dos est corporis gloriosi,ut nonnulli crediderũt.Predictũ aũt ab Ezechiele id miraculi fuerat,nam clausam dixit portam,nec aperiendã,nec ꝑ eam virum transiturum.¶ Ex illo cultæ.in superiore hymno Christi operibus & ỽtute,fugisse om̃es deos gẽtium.i.dæmones ostẽdimus.Nũc & alio capite dæmones,q sub deaꝝ nomine colebant̃,terga dedisse canimus,& q̃cq; ibi de expulsis deabus dixerimus,& de ijs quoq; nonnihil infra dicturi sumus,diuersa tñ rõe vtrobiq;,& diuersis etiã modis idip̃m explicauim⁹,hoc ãt maxĩe loco in Marię ỽginis & dei genitricis laudẽ ĩtroducim⁹,eã q̃ deoꝝ dicebat̃ mater a gẽtibus abiuisse,& cultũ ei⁹ euanidũ esse,iungimus & filias deoꝝ & cõiuges fuisse ꝑrsus explosas.

dyndima
Cybele.
¶Dyndima. montes Troadis Stephanus, aliȷ, vbi Rhea colebaẗ, a q̲bus & Rhæa Dyndime ne vocata, eadem & Cybele apud alios, apud alios diuersa. Cybele v̄o vel a monte Phrygiæ, vel a Cybelo sacerdote, vel ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν, a iactu, iactu inq̃, rotatõeq́ capitis, vt voluit Seruius, & si huiusmodi nugarum habere rõnem nõ absurdũ putatur ἀπὸ τοῦ κύβου καὶ βάλλω. componi fortasse potuit, q̄m q̲ iaciunẗ tali, cubi figura sunt. Cubũ v̄o dicatũ Cybeli memoriæ, p̄ditum est. galli eius sacerdotes semiuiri dicti, q̄m castrati.

Galli sacerdotes
Galli aũt a Gallo flumine Phrygię auctore Festo, q̲a q̲ ex eo biberint in hoc furere incipiũt, ut se priuent virilitatis p̄te. aliȷ dixere id eos facere, ne possent fieri parẽtes violato p̄ris, matrisve noĩe.

Semiuiri iam nõ vlulata ad Dyndima galli,
Nec Cybeles gemini coeunt ad frena leones,
Vt dominã matreq́ deũ cum turribus altis
Excipiant, fictoq́ vehant p̄inania curru.
Non Iouis inferni coniunx Proserpina tædis
Quæritur accensis, Paphios nõ iũgit olores
Cypria, terribilẽ nõ concinit Aegida Pallas,
Non volucres sequiẗ ceruos pharetrata Diana
Nectere odorisequos loris assueta Laconas,
Non iunctis ferẗ Iuno super æthera pauis,
Dum Samon, aut tecta inuisit Carthaginis altę.

Leones Cybelis
leones aũt fingebãt curr℞ ducere Cybelis, de q̲bus Lucretius. Hãc ueteres graium docti cecinere poetæ Sedibus in curru biiugos agitare leones. & Verg. Et iũcti curr℞ dñe subiere leones, illã ip̄am & coronabãt turribus, vñ & turritæ appellationem suscepit ab Ouidio canẽte, turritaq́ mater An stygia sontes dubitauit mergeret vnda.

Turrita dea
& Lucretius. Muraliq́ caput summũ cinxere corona
Eximiȷs munita locis q̄ sustinet vrbes. Mitto multa q̃ de hac re & Seruius & aliȷ vulgarũt, & q̃ Vergi. cecinit. Ite p̲ alta Dyndima vbi assuetis biforem dat tibia cantũ Tympana vos buxusq́ vocãt Berecynthia matris Idææ,

Vlulatus
¶Vlulata. vsus sæpenumero Papinius hac loquẽdi figura, vñ in primo Thebaidos. Ogygiȷs vlulata furoribus antra, & paulo post, sed aliȷs in libris. Trans & Amazoniȷs vlulatũ Caucason armis. & in nono q̊q́. Tu dulces lituos vlulataq́ p̄lia gaudes. & in. x. Atria fęmineis trepidãt vlulata q̃relis. & in primo Syluar℞. Iuga perfida Circes Dulichiȷs vlulata iugis, quod p̄ticipiũ sine v̄bi origine puto, quẽadmodũ stagnatus, tunicatus, pileatus, togatus, manicatus, & similia.

Stagnat⁹ tunicatus
¶Nõ Iouis inferni. de Proserpina in hymni sup̲ioris interp̄tamẽtis plura. item & de Diana, & q̃piam de Iunone, quam fabulatæ sunt gentes vehi pauonibus, q̲ & paui dicunẗ, ut Fulgentius, ut Ausonius, ut noster Hieronymus cõtra Iouinianũ, ut aliȷ.

Paui Iunonis.
Olores & cygni Veneris
¶Iungit olores. ferebaẗ a gentibus Venerẽ cycnis curru iũctis vehi, aliȷ colũbis eam cõuectari malebãt. vt Apuleius in asino. de cycnis Papinius in epithalamio. Amicleos ad frena citauit olores. & in tertio q̊q́ Syluar℞. Et molles agitat Ven⁹ aurea cycnos. & paulopost Olorinaq́ iubet cõsistere biga. & Ouidius. Cypron olorinis nondũ p̲uenerat alis.

Paphos
¶Paphios aliȷ Amyclæos, p̄pter copiam eius gñis auiũ, nos Paphios, q̄m ibi colebaẗ Venus. Est aũt Paphos Cypri vrbs, a Papho Pygmalionis, de quo inq̲t Ouid. tenet ĩsula nomẽ.

Aegis
¶Aegida, ęgis p̄prie dicebaẗ a gẽtibus munimẽtũ pectoris æreũ, in cuius medio Gorgonis caput. si v̄o gestamen eiusmodi hoibus cõmodareẗ, nõ ægis sed lorica dicebaẗ, auctore Seruio. Martialis v̄o adulatus imp̲atori Domitiano, cecinit loricã in eius pectore cõuerti in ægida, maluerũt aliȷ Iouis scutũ esse coop̄tũ pelle caprę, a qua illũ nutritũ fabulanẗ, p̄ptereaq́ apud Homer℞ αἰγίοχος appellaẗ, auctor est Diodorus. Nugabanẗ p̄terea Pallada scutũ ip̄m a Ioue dono possedisse, q̃ & Gorgon dicebaẗ, sed plura & remotiora de Gorgone in sup̲ioris hymni interp̄tatione notauimus, sup̲ illo hemisticho. Iam cæsa Gorgone victor, q̄q̄ a capite Medusæ plurimi Gorgonẽ dictã intellexerũt, sed fabulis vanis remisimus nũciũ, v̄itati nixi qua nouimus ægida. q̃cũq́ illa cũ sua Gorgone fuerit, a Pallade nõ cõcuti.

Samos
¶Dũ Samon. grata Samos Iunoni ferebaẗ, vñ Verg. gratiorẽ fuisse illi Carthaginẽ ĩsinuare volẽs cecinit. Hãc Iuno ferẗ terris magis oĩbus vnã Posthabita coluisse Samo. Insignis aũt est insula Cariã v̄sus, nomẽ illi prius fuit Parthenia ex fluuio, ut ait Eustat. & Dryusa & Anthemusa, vt Stepha. & cõmẽtatores Apollonii, vt Eustath. Anthemis. Melãphilus q̊q́ dicebaẗ & eius pp̄ls, auctore Steph. samius & samia, & samiacus & sameus, q̄q̄ samei nomẽ ad aliã samõ ab aliȷs sit relatũ, est em̄ & Samos in

Samothracia. ſula,cuius & Verg.meminit,q̃ Samothracia dr̃,ut inq̃t Euſtath.ad differẽtiam ipſius Ionice Sa-
mi,cuius meminit Home.illã & Dardaniã vocarũt.Samothraciã ṽo ex Samijs & Thracibꝰ,
autore Steph.hanc ṽo Pelaſgiã,ut ait Euſtath.a Pelaſgis q̃buſdam,ex q̃bus Iunonẽ Pelaſgiã
puerbiũ. cultam affirmat.hanc ip̃am inſulã ιμεροεσσαν vocat Libys Dionyſius,hoc eſt dulcẽ,ſuauẽ,
deſiderabilẽ,ꝓptereaq̧ tractũ erat ꝓuerbiũ,ex ip̃a lac auiũ haberi poſſe,ut meminit Euſtathius
Strabo,alij,poſtea infœlix habita ex Syloſontis tyrãnide,uti aũt Samothracia dr̃ Samos illa
Threicia ad differẽtiã Ionice,
ita & Ionica dr̃ Samos,ad Ce-
phalenicę diſcrimẽ Sami,quã
citat Home.Samos aũt ex alti
tudine cæpit nomẽ,nam q̃ ꝓ
cera erãt,ea appellatõe dona-
bãt,Threicia ṽo Samos di-
cta q̃ſi ſaos,pleonaſmo.m.li-
teræ,ut inq̃t Euſt.a Sais ppl̃is
q̃ eam antiq̃tus inhabitarunt
cuiꝰ rei meminit Archilochꝰ
¶Cynthia nec bobus.ferebãt
Endymiõ fabulę Endymionẽ Latmium
Lamiũ ve,a Cynthia q̃ & Lu-
na adamatũ fuiſſe,q̃bus fabu
loſius a Luciano illo morda-
ci fictũ eſt.Muſcã fœminã Lu

Cynthia nec bobus charũ Endymiona fatigat.
Nulla deum colit̃ coniunx,aut filia,mater
Nulla,nec inceſtis adoleſcũt ignibus aræ,
Nulla deæ templis fallax affertur imago,
Nulla deæ antiſtes templis inſignia figit.
Pro curru,& pauis pictis,ꝓ Gorgone cæſa,
Proq̧ feris Libyæ,ꝓ buxu & turribus altis,
Pro facibus quas vana olim mõſtrabat Eleuſis,
Proq̧ Dionæis auibus,Triuięq̧ moloſſis,
Spectat̃ templis miſſus de culmine ſummo

næ riualem cũ dormienti Endymioni inſuſurraret,ab ip̃a Luna in id nõis animal cõuerſam.
Dormire aũt Endymionẽ ferebãt,& ſoporatũ a Luna cõueniri.q̃ res ab Ariſtotele ridet̃,ex-
plicat̃ a Plinio nõnihil,magis aũt ab Alexãdro,q̃ aſſerit ab Endymione curſum Lunæ inuẽtũ
fuiſſe.in eoq̧ indagãdo & vigilaſſe noctes,& dormiſſe dies,paſtorẽ quoq̧ illũ fuiſſe tradũt,&
e deſertis atq̧ altis locis,Lunæ curſum ſuſpexiſſe,eiq̧ fiſtulã tribuũt,vel eo ꝙ ędita loca ſolent
agitari flatu,vel eo ꝙ figurarꝫ cõſonãtiã ꝑquirebat.Beatus Fulgẽtius de Endymione ſcribens
Lunæ currus cursum quoq̧ Lunæ inuentũ ei retulit acceptũ,vñ &.xxx.ãnis dormiuiſſe dr̃.ſubditq̧ aucto-
ritate Mnaſeæ in libro de Europa,eũ nulli vnq̧ alij ſtudio incubuiſſe.adnectit & cãm noctur
Latmius. ni roris,q̃ paſcuis,paſtoribuſq̧ adiumẽto eſt.Scribit Strabo geographꝰ in.xiiij.ſepulchrꝫ En
dymionis oñdi in ſpelũca quadã apud Lamiũ montẽ Cariæ,q̃ & Latmius añ diceret̃.Bobꝰ ãt
trahi Lunã finxere,ob tarditatẽ motus ſi cõponat̃ ſoli,q̃ velociſſimis eq̃s(ut fabulant̃)vehe-
bat̃.Multa de ip̃o Endymionis ſomno a græcis tracta ꝓuerbia ενδυμιωνος υπνος,ꝓ eis q̃
ꝓuerbia. multũ dormiũt ενδυμιωνος υπνον καθευδεις.ꝓ eiſdẽ item ενδυμιωνος ηλιον καθευδεις ꝓ
eiſdem.Addẽtes fabulã ſomni,q̃ puerꝫ Endymionẽ dilexit,ſic & Epimenidius ſomnus diceba
tur ꝓuerbio,ob diuturnã illã dormitõem Cretẽſis Epimenidis,de q̃ al̃s diximus.Hũc aũt gẽti
um Endymionẽ dormiſſe mille q̃ngẽtis & eo amplius annis cõſtat,nec ab amatrice Cynthia
ſuſcitatũ.¶Pro curru.fingebãt deos curru vehi,ſic & hoĩes ſolebãt in bellis maxime,& in ſa-
cris l̃ris id etiã ꝓdit̃.curru ãt cõiuncta ſimiliũ & æqualiũ ſocietatẽ ſignificari,Dionyſio placuit.
Meduſa. ¶Pro Gorgone cæſa.in ægide ut diximꝰ,erat Gorgonis cæſę caput,& eã pinxit Verg.in.viij.
& Papin.in.x.& Gorgone cruda virago Abſtulit.& in.xij.ſeruatriceq̧ Meduſam Pectoris in
cuſſa mouit Tritonia parma.Meduſam q̃ppe Gorgonẽ multi vocarunt,ut diximus,q̧q̧ alia
Eleuſis in ſupioris hymno interp̃tamentis abũde relata.¶Eleuſis.diximus in interp̃tatõe hymni ſupi
oris,de Cerere & Eleuſinis ſupſtitõibus ſatis multa,nũc ludimus illud ſanctaſq̧ facies attollit
Eleuſis.Eleuſis apud Stepha.populus Atticæ,vnde Eleuſinij & eleuſinaci,& eleuſinates.eſt & ſa
cellum Cereris,eſt & vicus in Aegypto apud Sudã.& ædificat̃ apud Euſebiũ Eleuſis ab Ogy
ge,q̃ fuit tempore Moſi.& apud Pauſaniã Eleuſinem heroa Mercurij & Parę filiũ legimus ex
quo Eleuſine nomen vrbi.¶Proq̧ Dionæis auibus.his ṽbis tam cycni q̧ columbæ accipi
queunt,nam vtroq̧ finxerũt gẽtes Venerẽ curru vehi,q̃ Diones filia dicebat̃ ab ip̃is.¶Miſſus
de culmine ſummo ætheris.ſupra diximꝰ angelũ ſumere corp̃a,nõ tm̃ p̃ntari corpibꝰ ip̃is ad
ſuggerẽdã menti ꝑ oculos inuiſibilẽ ſpẽm,nec ſolũ in angelis,ſed in deo p̃ntando corporeę fi
guręſacra eloq̃a meminerũt,nã Exodi capi.xxiiij.ſcribit.aſcenderũtq̧ Moyſes & Aaron na
dab,& Abiu ſeptuaginta de ſeniorib⁹ Iſrael;& viderũt deũ Iſrael,ſub pedibꝰ eius quaſi opus

lapidis saphyrni & quasi cœlum cũ serenũ est. & Dionysius Areopagita de sup cœlestibus spiritibus differẽs, corporea oĩa ad incorpea spiritaliaq; trãstulit. ¶ Alarũ ductu. pingunt cum alis angeli, & Gabriel ipe quẽ salutasse ỽginẽ dei genitricẽ & ipi annũciasse futurã eam matrẽ filij dei, ex euãgelio didicimus, in templis alatus pñtat. alę aũt indicãt ipos btõs spũs in deũ tendere sic & Diony. xiij. capite cœlestis hierarchiæ, sex alas seraphini q purgasse pphetæ Esaiæ labia dr. absolutissimã summãq; in deũ intentõem in primis, medijs, atq; vltimis intelligẽtijs signifi

Aetheris alarum ductu imperioq; tonantis
Angelus, aurato cui vestis candida limbo
Succincta ad lũbos fulget, cui vitta capillos
Stringit & a niuea porgũtur lilia dextra.
Qui paruo in thalamo residẽtẽ, & prisca parẽtũ
Facta recẽsentem, sublatis margine libri
Luminibus, placida te paucis voce salutat
Sæpe etenim tacito requieras sola cubili,
Aut manibus opi indulgẽs, aut mẽte reuoluẽs
Lucida quæ sacris hauribant lumina libris,
Nam neq; purpureus suras velabat amictus,
Candida nec grauidæ pulsabãt terga pharetræ
Nec tibi sublustres rarissima tela papillas
Nudabat, Tyrio nec candida membra colore
Ornabãt vestes, nec rubra a littore vectę

care scriptum reliqt, & in. xv. eiusdem operis capite, alis q̊q; signari voluit celeritatẽ alta cõscẽdẽdi, sicuti & oculis clarissimam aciem, qua diuinis hauriendis luminibus inhiant naribus capacem eorũ pceptionem ac vim dijudicandi, auribus diuinã pticipatõem scite suscipiẽdi, gustu intelligibilis alimoniæ refectõem intelligi, tactu cõstantiam a noxijs vtilia discernendi, pari quoq; pacto & singula psequtur vir ille sanctissimus atq; doctissimus, & p humani corpis mẽbra, nõ incõcinnas ut inquit imagines cœlestiũ ỽtutum inuenit. Quapropter & ipi de virtutibus animi, sub velatis imaginibus in hymni pgressu disseruimus, q̃q̃ ille incorporeæ sunt, utpote habit⁹ mẽtis, easq; gemmis p̃ciosisq; lapidibus redimitas cecinimus. Gemmæ item a diuinis eloquijs citant̃, & Dionysij dogma multas ex colore dijudicat, & irrõnaliũ quoq; animantiũ imaginibus varias ỽtutes in mediũ pmit, p̃ter hæc aũt non explosimus vsum p̃sentem, quo in sacris templis multa & lineis & coloribus indicant̃. ¶ Angelus. fuisse tñ eum Archãgelũ scribũt theologi plurimi, inter quos Aegnatius ad Philippẽses, nomẽ aũt angeli cõe esse oĩbus btõrũ spirituũ ordibus, in primi hymni cõmẽtario notauimus. Apparuit aũt visione corpali, ut Chrysosto. Augu. Tho. alij, decernũt, Vestes aũt & ornatus Gabrielis, ipius & ỽginis habitũ, ut nostris in tẽplis pingi solẽt, exp̃ssimus, atq; alia eo mõ piximus gaudia ỽginis, quo rep̃sentari solẽt modo. Affirmauimus ei supra pulsis deabus earum insignia abolita esse, & in templis, tum quæ ipi struximus christiani, tum quæ a gentibus cõdita, & in vsum salutis cõuersa sunt, spectari ỽginis acta, supstitiosis imaginibus abrasis. ¶ Et a niuea porgunt̃. sincope figura, p porigunt̃. vtit̃ hoc modo Statius Papinius in. viij Thebaidos. Imperat abscissum porgi leuaq; receptũ Spectat atrox. ¶ Nam neq; purpureus. non more venatricis, de q̃bus canũt poetæ. ¶ Nec tibi sublustres. ut moris ẽ nũc earũ, q̃ vel mollioribus ad pompã & luxum, vel lasciuiorib⁹ ad neqtiã & libidinẽ vtunt̃, dum em̃ operire subtilissimis & perujs, ut sic dixerim velis mãmas gestiũt, eo magis nudant, ostẽtantq;, & q̊d castitatis inuentũ fuit, in illecebrã ỽtit̃ cupidis. ¶ Nec rubro a littore vectæ. de rubro mari multa in supioris hymni interp̃tatõe, dicta sunt, in quo margaritæ p̃ciosissime nascunt̃, q̃ & baccæ dicunt̃, a similitudĩe minorũ fructuũ, ut oliuæ lauri cæterorũ. nascunt̃ & margaritæ in India regione in concha ostreacea, qua de re, q̃q̃ apud Pliniũ & alios pleraq; cõspiciant̃, placuit tñ ỽba Theophrasti ex libro de lapidib⁹ subscribere των σπουδαζομενων δε λιθων εσι και ο μαργαριτησ καλουμενοσ διαφανησ μεν τη φυσει ποιουσι δε αυτου τουσ πολυτελεισ ορμουσ, γινεται δε εν οσρεω τινι παρα πλησιω ταισ πινναισ φερει δε ητε ινδικη χωραν αι νησοι τινεσ των εν τη ερυτρα, cuius auctoris est sensus, inter preciosos lapides & margaritam computari natura fulgidam, eaq; confici præciosa monilia nasci aũt in ostreo quodã, tum in India regione, tum in insulis q̃busdam maris Erythræi.

Angelus corpali visione Marię apparuit

Margaritæ. Baccę

Ludebant nitidæ ꝑ colla argentea baccæ
Sed ſimplex cultus ſimplexq; modeſtia, qualem
Poſcit virginitas & mens coniūcta tonanti.
Hoc habitu iam plena deo, montana petiſti,
Cognatam viſura ſacro quę pignore ventris
Læta laborabat, cui ſexti in limine menſis
Exultauit ouans & matris motus in aluo
Infanti Chriſto aſſurrexit maximus infans
Loturus refluo Solymos Iordanis in amne.
Quod templis etiā pingūt, ſed & illa refulgēt
Gaudia paſtorꝝ, qui ſpectāt lumine opacam
Afflari noctem & mulceri carmine ſancto.
Cum tuus e clauſa ſubito cum ꝓdijt aluo
Filius & genitor, quē tectū paupere panno,
Et paſtum lacte in vili p̄ſepe reponis,
Et medium flatu placido iumēta tuentur,
Atq; nouo paries p̄ſentat ſydere ductos
Ad nati cunas Nabatæo a littore reges,
Qui ꝓcumbentes genibus tria munera ꝓmūt
Thura, aurꝝ, myrrhā, regem q; hoiemq; deūq;
Teſtati, plantas poſito diademate lambunt
Linquentes gazam, quā de Gangetide terra

¶ Montana petiſti. ſcd'm illud euāgelij. Abijt in montana cum feſtinatōe, & intrauit in domū Zachariæ, & ſalutauit Eliſabet. ¶ Cui ſexti in limine mēſis in euāgelio ſcriptū eſt dixiſſe angelū de Heliſabet Mariæ, & hic mēſis eſt ſextus illi q̄ vocat̄ ſterilis. ¶ Chriſto aſſurrexit. Eliſabeth in ter reſpōdendum Mariæ dixit. Vt facta eſt vox ſalutatōis tuę in auribus meis, exultauit infans in gaudio in vtero meo, maximus aūt qm̄ ut in euāg. ſcriptū eſt, Inter natos mulierꝝ nō ſurrexit maior Ioāne baptiſta. ¶ Loturus refluo in Iordane. ideo dicto refluo, tum ob id quod in

Iordanis

Ioſue libro legitur, tum ob id q̊d in Pſalmo ſcriptū eſt. Et tu Iordanis cōuerſus es retrorſum. Orit̄ Iordanis e fonte Peneade, ut inq̄t Pli. amnis amœnus & quatinus locorꝝ ſitus patit̄ ambitioſus, accoliſq; ſe p̄bens velut inuitus Aſphaltiten lacum dirum natura petit a quo poſtremo ebibit̄, aquaſq; laudatas ꝑdit peſtilētib⁹ mixtas, ſcribitq; Tacitus, nō accipi Iordanē a pelago, ſed vnū atq; alterꝝ lacum integrꝝ ꝑfluere. noſter ꝟo Hierony. Iordanem ad Libani mōtis radices oriri ſcribit, & duos habere fontes, vnum Ior nomine alterꝝ Dan, q ſimul iuncti, Iordanis nomē efficiant. ¶ Gaudia paſtorꝝ. natiuitas exprimitur Chriſti cum dei claritas, ut in euangelio ſcribit̄. Paſtores circūfulſit, & multitudo cœleſtis exercitus concinebat gloriā in altiſſimis deo. ¶ E clauſa aluo. qm̄ partus ꝟginei pudoris clauſtra non fregit, ut diximus. ¶ Filius & genitor. virgo em̄ Maria dei filia, qd' nomē & alijs competere poteſt, q̄q; nō ſingulari adeo excellētia p̄ditis. ſed & dei mater eius eſt titulus. eſt em̄ dei mater, q̊niam mater Chriſti, q eſt deus & homo, quare Chriſtus qua deus & homo filius eius eſt, qua deus, genitor eſt & pater, oēſq; ad deū cōuerſi, Pater noſter dicimus, nam ſanctiſſima trinitas, quā diximus hymnis ſuꝑioribus, patrē eſſe & filiū & ſpm̄ ſcm̄ pater oīm eſt, eiuſq; oꝑa quo ad cōdendā naturā ꝑtinet, indiuiſa ſunt, a deo em̄ pēdemus, & ut tradūt ſacra eloq̄a, in eo viuim⁹ & mouemur, & ſumus. ¶ Et mediū flatu placido. reclinatū Ieſum dn̄m vbi natus eſt a matre in p̄ſepio, qm̄ ei nō erat in diuerſorio locus, ex euāgelio didicimus. dr̄ aūt a multis, bouē ibi & aſinū fuiſſe, idq; palā ſpectat̄ in picturis. Deriuat̄ aūt ab Eſaiæ ꝓphetæ ꝟbis. Cognouit inq̄t bos poſſeſſorē ſuū, & aſinus p̄ſepe dn̄i ſui. Iſrael aūt me nō cognouit, & ppl'us meus nō intellexit. ¶ Nouo ſydere. de hoc ſydere & magis, multa diximus in hymno ſuꝑiore, nūc picturas exeq̄mur, q̄bus & adoratio p̄ſentat̄ & munera q̄ ſignificatōe myſtica nō caruiſſe theologis ꝓbatū quæ munera capſis incluſa fuiſſe non picturæ ſolum mōſtrant, ſed ex euāgelio habet̄ indiciū. Et apertis inquit theſauris, obtulerūt ei mumera, aurꝝ, thus, & myrrhā. dicimus capſas ex Hebeno, q̊d mittit India, & baccis lapillis ve erythreis ſeu margaritis ornatas, qm̄ ab oriente ꝓfectos magos euāgeliū affirmat. ex Arabia multi q̄ Hieroſolymis ad orientē iacet eos veniſſe volunt. Arabicus ꝟo ſinus Erythræū pelagus dr̄, ad Nilū aūt vectari p̄cioſos lapides a mer-

Maria mater dei

Nigrantis Ebeni deuexit capſa, lapillis
Conſita, Erythræi ſcrutator nauita ponti
Quos legit, & Pharij cõuectat ad hoſtia Nili.
Parte alia nato adſiſtis qui a ſedibus orci
Morte triumphata victor, populiq́ꝫ fidelis
Aſſertor, ſuperas deuicto dęmone ſedes
Inuiſit, mœſtam inſtaurant noua gaudia mētem
Mox illũ ęthereos tractus & olympica tecta
Intrãtem aſpiciens paulatim clara fatigas
Lumina ſydereis pſtantia lumina flammis.
Poſt paulũ gaudes iterꝝ, nã miſſus olympo
Spiritus afflauit fratres, ſua lingula cuiq́ꝫ
Adſtitit, & grandi ſonuerũt tecta fragore,
Vnde ingens tonitru nati diffudit in orbem,
Per varias linguas actũ de morte triũphum.
Hæc templis fulgent pclaræ munia vitæ.
Sed poſtq́ꝫ tempus rutilo ſuccedere cœlo
Occumbit placida morte, & ſup aſtra renidet
Mens coniũcta deo, mēti mox corpus abacto
Pondere telluris coniũctum, fertur in auras
Illaq́ꝫ traiecto ſpatio ætheris atria Lunæ
Raſit, & Arcadiũ penetrauit lucida cœlum,
Hinc alacer Cnidiã ſtellã trãſuecta, coruſcũ
Sydus & auricomũ calcat, Mauortis & oram

catoribus Arabũ nouimus, & ex Aegypto Itali mercatores ad nos cõuectant, q́ꝫq́ꝫ noſtra tē-peſtate Luſitana claſſis, ex India gemmas p Atlãticũ pelagus in Europã vexit. ¶ Nigrãtis Ebe-ni. Verg. ſola India nigꝝ fert Ebenũ, q́ꝫq́ꝫ in Aegypto naſci & Indiã p Aethiopia ſumi a Ver-gi. Seruius interps pdit. atq de ebeno quod nomē fœmineo quoq́ꝫ gñe poni poſſe, clarꝫ ē plu-ra Dioſcorides in primo diſſeruit, apud quem aliã q́ꝫ nigram ebenũ reperiri illud eſt indicio qp ſcribit εβενοσ κρατιςη η αιθιοπικη και μελαινα. i. ad ṽbum ebenus optima q̃ Aethio-pica & nigra, vidi & ipe ebe-nũ q̃ dicebat̃ cinerifere ſimilis q́ꝫq́ꝫ nigricantis coloris. addit & ipe Dioſcorides, leuore q̊-dam ſimilem eius eſſe lignum expolito cornu, ſi frangat̃ dē-ſum guſtu aſperꝝ, ſi carboni-bus ſupponat̃ odorē ſine fu-mo ſpirare εςι δε τισ ινδι-κη, eſt inqt & q̃dam Indica, & paulo poſt πληυ βελτιων η πρωτη, verꝝ tñ inqt prima melior ē, paulopoſt docet nõ-nullos vēdere ſolere ſeſami-na & ſpinoſa q̃dam teretia li-gna pro ebeno, ſed dignoſci, qa & mollia nec colore cõue-niant, nec guſtata mordeant, nec exuſta bñ oleant, valere aũt ad oculoꝝ collyria mo-dis qbuſdam, ſed de his ſatis, vt ptereã q̃ Plin. in. xij. de ebe-no refert qp. ſ. a Pompeio i tri-umpho Mithridatico oſtenſa eſt, qp eam accēdi Fabian⁹ ne-gat, qp ſunt duo eius genera. ¶ Parte alia. gaudiũ reſurrecti-onis chriſti exprimit̃. ¶ Mox illũ. gaudiũ aſcēſionis Chriſti ¶ Poſt paulũ. gaudiũ ex miſſi-one ſpũſſ. ¶ Lingula diminuti-uũ a lingua, ut cõueniat cũ ſa-crę hiſtorię ṽbis, q̃ ait flãmas illas ſupra vnũquēq́ꝫ Apľoꝝ tãq́ꝫ diſptitas linguas apparu-iſſe. Sane ſciēdũ, & lingulã dici & ligulã. verꝝ ligula pua ē ligua & gladi⁹, ligula ṽo pria breui pfert̃, ut notũ ē, cũ ap̃ alios, tũ ap̃ Martia. maxie cũ ait. Quis me ligulã dicãt eqteſq́ꝫ preſq́ꝫ Di-cor ab idoctis ligula grãmaticis. ligula ei inſtrumētũ ē argēteũ ad tractãda aromata. itē genus vĩculi ad ſligãdos calceos. q̃d Feſt⁹ & Pollux notãt. Eſt & ap̃ Ariſt. i pri. de aial. επιγλωττισ li-guę ps quã ligulã iterptat⁹ ē Theod. Gaſa. ¶ Fratres. Scd̃m illd̃ ſacrꝝ. Narrabo nomē tuũ fra-trib⁹ meis. & in euãg. q̊q́ꝫ. Aſcēdo ad patrē meũ & patrē veſtrꝝ. & cũ docent̃ Apľi dicere. Pater noſter q es in cœlis. ¶ Sed poſtq́ꝫ tps. explicatis gaudĳs inſigniorib⁹ de btĩtudine ṽginis & aſ-ſumptõe diſſerimus. Vtrꝝ aũt corpus ipm poſt mortē iunctũ fuerit aiæ fœlici, & pductũ in cę-lũ, antiqt⁹ dubitabat̃ & aduſq́ꝫ Hieronymi tpa ſub dubio res erat. poſtea cõis cõſenſus aſſeru-it corp⁹ ṽginis in cœlũ aſſumptũ fuiſſe. ¶ Arcadiũ. q́ꝫuis Arcadia regio dicat̃, & Arcadicũ p-pterea cœlũ dici debeř videat̃, tñ & Arcadiũ dr̃ ſæpenũero ap̃ Papi. ſeu ſyncopę figura id fiat, ſeu eo mõ q̊ i ſupioris hymni ad chr̃m iterptamẽtis dictũ ē de terra Italia, terra Aphrica, & ſilĩ-bus. Pap. itaq́ꝫ i. ij. Theb. nec ſũma tonãtis Iuſſa nec arcadię retinēt ſpiramia ṽgę, & in. vij. Nec arcadĳ bñ ptegit vmbra galeri. & i. ix. Nota p arcadias fęlici roboř ſyluas Querc⁹ erat, Orbis

Ebenus

Lingula i Ligula

aut Mercurij intelligit̃.ſicuti Cnidia ſtella Veneris orbē ſignificamus,& Solis q̊q; ſphærã auri como ſydere ſubnotamus,ordinē ṽo cõmunem planetaꝝ hoc loco ſequimur,q̃q; alij aliũ faciant,ut a Patruo in libris contra aſtrologos.& a nobis in q̃nto de reꝝ p̄notõe,& in ſupiori bus etiã commẽtarijs notatũ.¶Senis ꝓfugi.Saturni,q̃ ꝓfugus in Latio latuit. ¶Tardiſſima plauſtra.q̃m eius ſyderis reſtitutio tardiſſima,nam triginta annis abſoluit̃.¶Imperuia noſtro obtutu.aſtrologis eis q̃ ad ſigna noni orbis ſe referũt in p̄dicendo.placuit eum ip̃m orbē eiſdem q̃bus & octauũ ornarũt ſignis deliniri,hoc ē ariete,tauro,cæteris.fatent̃ tñ idq; neceſſe eſt eos fateri,ni ꝓrſus inſaniãt,ſigna illa eſſe ꝓrſus inuiſi lia.addidimꝰ ēt ¶Nec mẽti cognita,q̃m ſi eo ſenſus nõ ꝑtingit,nec rõ quo ad hoc ꝑtinet eodem poterit ꝑmeare.is em̃ orbis nonus noſtris theologis ponit̃,nixis diuino illi eloquio de aq̃s ſup̲ cœlũ,& alijs etiã ex cauſis,q̃s in ſupiorībꝰ adnotamẽtis ex ꝑte retulimus aſtrologis ṽo rõne motus aduerſi,quē poſterioribus dicũt ſe inueniſſe ſupputatõibꝰ dep̃henſus eſt,quē tñ neq; Ariſtoteles,nec eo itē multo poſterior Ptolemæꝰ ſi recte intelligatur,ꝑſpexit,ꝙ ſi nulla etiã dubitatõe colligeret̃ nonũ eē orbē,oi tñ dubitatõe plenũ eſſet,nũ in eo ſigna vlla deꝰ reꝝ oium opifex cõdidiſſet,q̃n nec acie oculi dignoſci p̃t,nec mẽtis acumine veſtigari q̃ ad eũ .ſ.ꝑ motꝰ ut ſic dixerim feneſtrã dũtaxat admittit̃,q̃re ſigna relegit ſi vlla ibi ſunt,& noſtro obtutu & noſtræ mẽti ꝓrſus imperuia,dum hac in carne moramur cõcluſi naturæ limitibus,nec aliq̊ reuelãte lumine colluſtrati.¶Proꝑanti ad culmina.ſ.ꝑ ꝓperãti ſi ꝓperare hoc loco ꝓ eo q̊d eſt tẽdere ſumamus,nã illas habuit ſemꝑ q̃ dicent̃ ṽtutes,ſi ṽo ꝓping̃tate capiamus,qua morti ꝓxima ꝓperabat ad cœlũ,firmiores eas fuiſſe ex frequẽtioribus actis intelligere poſſemus,nam quo plus vixit,plures ṽtutum actus ꝓmſit.¶Quæ adſtabant comites & miniſtrę.ṽtutes ip̃æ quas apprime ṽgo poſſedit innuunt̃.Nam & comites erãt indiuiduæ & miniſtræ,vtpote q̃bus & oꝑatões & oꝑa ṽtute p̄dita eliciebat.nec abhorrẽt metaphoræ a ſacris,immo cõueniunt ut Dionyſius,ut ſequẽtiũ multitudo theologoꝝ decreuit,q̃n & Gregorius & alij theologi de ṽtutibus & oppoſitis vitijs differentes fœmineo illa ſexu notãt,& matres faciũt & filiaꝝ quoq; nuncupatõe dignant̃.¶Albenti veſte.puritatis indiciũ.nam impꝛmixtus eſt albor & ex albo & nigro Ariſtotele auctore colores ducunt̃ vniuerſi,veluti ex duobus q̃bus mixtis varie conflant̃ & coaleſcũt coloꝝ ſpẽs,albor p̄terea multũ poſſidet lucis,& ex puritate mentis lux quoq; intelligẽtiæ ꝓdit,lucis item nitorem ex candido deduxit Dionyſius Areopagita.¶Sed ſeptem.tres quæ theologice dicunt̃ ṽtutes,fides,ſpes,charitas.& quattuor q̃bus nomē cardinales fecere recẽſent̃,q̊ꝝ natura ſubtilius nõ explicat̃,q̃m & ab alijs,& a nobis in libris de morte Chriſti & ꝓpria cogitãda,de illis inſtrui potes.¶Oſtro.ex cuius rubro rutiloq; colore,charitas indicat̃,q̃ ꝑ ignem etiã exprimi ſolet,nam rutilus color ignē indicat apud Areopagitam.¶Gemmis.q̃ ſua varietate varia dant intelligere eodē auctore,qui ex fuluo auꝝ,ex viridi vigorē & robur iuuẽtutis enũciat,ſicuti ex cãdido lucē,atq; ignē ex rutilo

Propare

Prę̃terit,atq; Iouis placidos elapſa per ignes
Scandit læta ſenis ꝓfugi tardiſſima plauſtra.
Indiderat ſtellis hæc nomina vana vetuſtas.
Inde ꝑ innumeras flãmas q̃ nocte coruſcant
Axis conſcendens vicini imperuia noſtro
Obtutu & menti non cognita ſigna relegit
Atq; leui planta decimo ſupaſtitit orbe.
Lympida tũ viſa eſt facies minus aurea Solis
Pallere aſtroꝝ radij,nigreſcere fului
Auroꝛę exortus,veluti cũ flamma lucernæ
Ingens exiguæ ſupaduenit,ip̃a dehiſcens
Contrahit aut radios aut cõtraxiſſe videtur
At dominæ ardẽtis,ꝓperãti ad culmina cœli
Quæ illi aſtabãt comites,q̃ mille miniſtræ
Veſte ſubalbẽti ſua quæq; inſignia pinxit.
Sed ſeptem ante alias vario ſub tegmine veſtem
Ornarunt oſtro & gemmis auroq; nitẽtem.
Prima manu conata leues effingere tractus
Aetheriæ lucis cœlo cum labitur alto

¶Auro.ꝑ aurum in ſacris literis ſapientia deſignari ſolet,apud Dionyſiū,q̄ vt illa q̄ ſupra diximus angelis applicata q̄d indicarent expoſuit,ita auri colore ſplēdorem illū inuiolabilē deſignat,q̄ nec cōſumi,nec minui,nec vlla rōe maculari poſſit.¶Ex villis aīal.fide in dn̄os & cuſtodiam domus inter oīa aīantia canes celebrant̄ apud Solinū,Pliniū,cæteros,& experiētia id ip̄m cōprobauit,adeo vt epitheto fidei notati.Hora.Seu viſa eſt catulis cerua fidelib⁹,ex margaritis ꝟo q̄ in concha naſcunt̄,maxime in Erythræo ſinu,delineatā eiuſmodi figurā dixim⁹

Et puras ſceleris mentes illapſa coruſcam
Scintillam fidei ꝑducit,ſedula conchæ
Carpſit erythrçæ nitidos ex orbe lapillos,
Et diſcreuit acu,duxitq; in tegmine plura
Signa,q̄bus ſubito viſum eſt oſtēdier albis
Ex villis animal domibus dominiſq; fidele.
Tum ſuberat bacca ſimili intertexto adamāte
Nexilibus variata modis iūctiſſima dextræ
Dextera quę ſignū fidei ſpectantibus offert.
Illa ſequebatur cuius mens inclyta nunq;
Deſperat metuens,cūctando & ſingula vincit.
Huic multo flexu multiſq; tridētibus vncis
Anchora fundat̄ texto viridante ſmaragdo.
Tertia candentes ignes rutilante pyropo
Struxerat in cordis formā,fulgebat amictus
Ardebatq; ſimul flāmis lambētibus ora.
Cuius ab aſpectu terras,maria,ęthera,cœlū,
Fundere ſcintillas & conflagrarę putaſſes.

ob cādorem,ſplēdorēq; eximiū,deſignātes purā & ſplendidiſſimā fidē.¶Signū fidei. cōſueuerūt a primis vſq; tp̄ibus in ſignū fidei manus coniungere,vnde & Papinius in primo Thebaid.Iam pariter coeant animoꝝ in pignora dextræ.&Verg.etiā Liuius q̊q; in primo hiſtoriaꝝ.& dextra data,fidē futuræ amicitię ſanxerūt,mox ꝓcedēte tp̄e,uelutiſymbolo q̊dam manib⁹ cōiūctis,inq; vicē cōſertis,in p̄ſentāda fide ſūt vſi.& memini me in Germania vidiſſe in tēplo celebri,dum vir & fœmina ſe mutuo p̄ſentiq; cōſenſu,ad ꝑpetuā thori fidē obligarēt,antiſtitē ſponſę manui ſpōſi manū inſertaſſe,ambabuſq; ſiniſtra cōp̄hēſis,dextera ſigno crucis facto bn̄dixiſſe.Addidim⁹ huic ſigno adamāta fuiſſe intertextum,ut ſolidiſſimā fidem ſubnotaremus,q̄ & ſi alijs in Ap̄lis,dum Chriſtus pateret̄,ad tēpus euanuerit,in ea tn̄ ꝟgine integra inuiolataq; ꝑmāſit,& ea ꝑdit̄ legitimi adamantis natura,ut reſpuat ictum ferꝝ,incudeſq; non timeat,& igniū victrix ꝑſeueret.¶Illa ſeq̄bat̄.de ſpe dicimus,quam deſignauimus anchora q̄ fixa fundo,naues retinet,ſic & ſpes p̄ſtat ne vacillet animus,ne ferat̄ omni vēto doctrinę,ne fluctibus aduerſaꝝ reꝝ obruat̄,ex ſmaragdo ꝟo cōſtruximus,q̄m eius color viridis apud Dionyſiū Areopagitā vigorē & robur deſignat,oculos p̄terea recreat,quēadmodū & ſpes fatigatā & inſtabili mūdi fluxu turbatā mētis aciē refouet,dū ſuggerit cōtemplatōēm reꝝ æternarum.De ſmaragdo multa Plin.diſſeruit,q̄ꝝ ꝑtem ex Theophraſto citauit,ea aūt oīa ſunt in eius libro,quē de lapidib⁹ inſcripſit,de tetracubito.ſ.ſmaragdo,de Iouis obeliſco,de tyria columna in templo Herculis,vt omnia fere ad verbum exſcripſiſſe videatur,vnum tamen hac in re miratus Plinium,aſſeruiſſe ſmaragdum non inſculpi per hæc verba.quapropter decreto hominū ijs ꝑcitur ſcalpi vetitis,cū tn̄ in eo ip̄o Theophraſti lib.hæc iaceant ꝟba,vbi enim viſu optimā eſſe ſmaragdū dixerat adiecit διο και τα σφραγιδια φορουσι εξ αυτης ως τε βλεπειν.i.q̄propter ſigilla ex ip̄a ferūt vt videāt,& nō multo poſt ευρισκονται δε σπανιως μεγεθος εχουσαι σφραγιδος.i.rare āt inueniunt̄ q̄ magnitudinē habeāt ſigilli.¶Tertia cādētes ignes charitatē innuimus,qua plurimū ꝟgo ornata idq; corde in quo ſentiendi regia,& a quo ꝓmi cogitatōes Chriſtus dixit,expreſſimus.fuit autem cōtrouerſia,quam vt al's diximus,ad cōcordiam reuocare conatus eſt Auerrois,cui nā mēbro principatus ſenſuū deberet̄.cordi nos hoc loco dedimus,& ſacræ lr̄æ id p̄dicant frequētiſſime,quod & Ariſtote.quoq; putauit,arbitratus oēs ſenſus a corde trahere initiū ſui.q̄n & in ip̄o corde intrinſecus ſenſus oēs illū poſuiſſe,q̄q; alij nolint,oſtenſuꝝ me puto in cōmentarijs quos meditor in eius libros de aīa

Fidei ſignum

Smaragdus

Itaqꝫ in cordis formam, vtpote quo precinemur diligere deum (scriptū eēm in sacris literis, diliges dn̄m deum tuū ex toto corde tuo) cōflatos diximus pyropos ꝗ flammas imitant̄, qbꝰ incendiū spiritale tam magnū exarsit, ut eó oīa repleri visa sunt, q̄ ad eximiā ꝟginis ꝙquo possumus mō, celebrādā charitatē cecinimꝰ ¶ Mox veluti in speculo. prudētia notat̄ ad quā & ꝑterita & p̄ntia & futura cōsiderare ꝑtinet, q̄ res magnopeꝛ ꝟgini cōcedenda, immerito tn̄ tribuita dijs fallacibus, vt al's ostēdimus. ¶ Tres aliæ. de reliqs tribus fit mētio. ¶ Hæc nectaris tēperātia describit̄ quo pacto & pingit̄. addimus tn̄ significātiā, & asserimus nō habuisse illam ut alij moꝝ aduersantiū inter se prælia, nec malum impulsam fomite, quem extinctū in ea dicimus. nam Thomas affirmat in ea fomitē cum sanctificata est in vtero ligatū, cum vero Christū concepit penitus ablatum fuisse. ¶ Illa procul. Fortitudo pingit̄. quo mō & a pictoribus ꝑsentat̄. sic & iusticia ꝑ gladiū & trutinā pari pacto subnectit̄. ¶ Zonā. Dionysiꝰ capite decimoqnto cœlestis hierarchiæ, zona voluit significari fœcūdaꝝ ꝟtutum diligentem custodiā, quę ipās cogat in habitum, ꝙ singulari facilitate conuertat̄ in semet. prę ter id hoc loco zonam posuimus, vt post septem illas ꝟtutes, virginitatē quoqꝫ notaremus, quam tametsi cōclusam esse in ipis differere potuissemus, illam tn̄ apponere maluimus, qm̄ singulari quadā eminētia ꝑfulsit, illā itaqꝫ zonam ex topacio incrustatam diximus, ꝗ lapis ꝟginitatē fouere ꝓhibetur, inuentus aūt in Chyci Arabię insula, ut refert Archelaus apud Pliniū, q̄ꝫq̄ꝫ & circa Thebaidis Alabastrę oppidū natā hanc gemmam nōnulli ꝓdunt, & Iubæ testi-

Topatiꝰ monio Topacios insula sit in

Topazꝰ. rubro mari, quæ Troglodytarum lingua, ex significatione quærendi nomen habuit, ex qua primum Topatios importatus sit Berenicæ reginæ, Orpheus autem non Topation sed topazon dicit ηλδουτει θυητοισι θυητολικοι τοπαζοι. hæc ille in libro de lapidibus, quapropter si nomen lapidis non expressimus, sed circumscripsimus præter præceptum artis elegātioremqꝫ figuram, nominis quoqꝫ ipsa varietas in causa esse potuit. ¶ Et adamante micat. ex constantia & virginitatis voto fibula zonæ ex Adamante construitur, quem nulla vis possit effringere. ¶ Qua visa. fabricatam vero zonam accipe ad irridendam gentium deam Venerem, quæ & zona pollere dicebatur, qua spiraret amorem, accenderetqꝫ, eamqꝫ rupisse virginis visa zona subdidimus. Cestos āt id cingulum appellabatur, quo diffracto & fœmine-

Cestos os ornatus qui mūdi muliebris nomine censentur a Plinio, & alijs scidisse canimus, & euellisse alas Cupidini filio, & alia quæ furiatæ fœminæ faciunt operatā fuisse. ¶ Vellit aūt eo modo dictum quo & Cicero in oratione ad Pontific. Gradus Castoris conuellisti & remouisti. & a Vergilio. Manesve reuelli.

Mox veluti in speculo spectāt tria ꝟginis ora
Quę sunt, q̄ fuerint, & q̄ ventura sequant̄.
Tres aliæ limbū variant. hæc nectaris vrnā
Inuergit, stillatqꝫ latex quē fictilis olla
Suscipit & varijs elemētis mandat habendū.
Misceat vt superis ima, & fera prælia moꝝ
Pellat, & extinguat primæui fomitis ignem.
Illa procul Libyci laniauerat ora leonis
Vltima fulgentē dextra vibrauerat ensem,
Et leua trutinam gestarat lancibus equis.
Vna oēs zonā ex gemma quā Chycis alūna
Protulit incrustant, stabili cui fibula nexu
Ex adamante micat, ferri cui nulla potestas
Malleus aut steropis, nec victrix flāma corusci
Fulminis officeret, zona ve reuelleret aurea,
Qua visa Venus ipa ruens Amathuside terra
Diffregit Ceston, pectus velauit & ingens
Fœmineū mundū scidit indignata cruento
Vngue genas lacerās, discepto crine comāti,
Atqꝫ sagittiferi furiata cupidinis alas
Vellit & indomitos arcus in frusta secauit.
Mars quoqꝫ turbatis descēdit ab ęthere bigis

¶Offenſus ſpeculo & libra. nam ſpeculo prudentiã, libra ſeu bilance & trutina iuſticiã ſignauimus, quibus Martis inconſideratus furor ꝑ fas & nefas ſanguinem fundens & rapinis inſiſtens aduerſat̃. ¶Quoniã anchora nauem. fabulant̃ aſtrologi Saturnũ infœlici loco poſitum vel ſyderi copulatũ, deſperatõem & vehementẽ animi triſticiã excitare, quorũ fabulamenta deijcientes, Saturnũ anchoræ iactu gemitus effudiſſe dicimus. ¶Cyllenius Harpem. Mercurius ꝗ Harpe q̃ raperet oĩa, vſus ꝓhibebat̃, & eã abieciſſe Harpẽ amiſſo dñio, & diſſoluiſſe caduceũ & euulſiſſe talaria dr̃. ¶Vellẽs tallaria. Finxerũt ei gẽtes alas pedibus geſtaſſe Mercuriũ, q̃ talaria nũcupabant, id aũt eo veniſſe dicunt, ꝙ celer deorũ nuncius appellabat̃, ſed furto idipm ex ſacris lr̃is ſubductũ fuiſſe ut credam hoc ducor indicio, qđ beatis ſpiritibꝰ alas ſacra tradunt eloquia, qua de cauſa Dionyſius quintodecimo & vltimo cœleſtis hierarchię capite, ſcripſit pedibꝰ mobilitatem, celeritatẽ, & curſum inſinuari ſempiterni motꝰ ad diuina tendentis, ꝓptereaq; theologiam pennatos ſanctorum ſpirituũ pedes effinxiſſe. ¶Fregit Dictynna, Diana q̃ & Dictynna, vt in ſuperiore hymno exponendo notatũ eſt, ira fregiſſe dicit̃ ſagittas, q̃bus inter venandũ vtebatur. ¶Quod ſpolio Libyci. eo ꝙ ſine ſagittis virgo illa quæ ſignat̃, leonem interimiſſe eius ſpolio gauderet. indicat̃ autẽ virginis illius famulæ figũra fortitudinis ꝟtus. & ita in vſu eſt, vt diximus fortitudinẽ ꝑſentare ꝟgine quæ leonem dilaceret, leo em̃ ferum eſt animal, extinctum autẽ indicio eſt maiorẽ illi fuiſſe vim quæ ipi necem intulerit. Dionyſius aũt ſignificare leonis faciẽ (quo ad angelos ꝑtinet) robuſtã illam vim & indomabilẽ putauit, qua ꝓ viribus ad occultiſſimum diuinitatis arcanũ nitunt̃ euadere. ¶Iupiter idæus, Ioui aũt eueniſſe dicimus, ut coronã & ſceptrũ magno timore ꝓiecerit, & ciderint ab illius manibus fulmina, quæ illum iaculari fabulabat̃ antiqtas. ¶Cyclope, fabulabant̃ em̃ Cyclopes Ioui ſufficere fulmina. Pap. in primo Theb. Tedet ſeuire coruſco, Fulmine iãpridem Cyclopũ operoſa fatiſcunt Brachia, id nomẽ prima breui poſuimus. ſic & alio loco Papinius. Peſtifera arma iacit cãpoſq; & cęlſa Cyclopũ Tecta ſupiecto nebularũ incẽdit amictu. longa Verg. & breui ſæpenumero vſus. Itẽ Papiniꝰ ſupra & infra etiã Cyclopes notiq; operũ thelchines amica, ſic & diuerſi atq; ijdẽ etiã diuerſe poſuerũt, qm̃ liq̃da mutam ſeqtur, & q̃cq̃ iure grãmaticę ſi breuis ſit elõgari ſyllaba p̃t rõne iam poſita, nõ tñ cõtra ut lõga poſſit in breuẽ cõuerti. ſed eius nois media etiã varie ponit̃, nam tametſi o. ω. mediæ magnũ ſit apud græcos, breuẽ tñ ſæpenumero boni auctores illam fœcere. o magnũ paruo ꝑmutantes, ut Verg. infandi Cyclopes. ¶Dum videt ardentes, indignatum Iouem innuimus & ꝓſtratum, quem tamen deorũ ſummũ gentes autumabant colentes dæmonem, qui ſucceſſu ſummæ ꝟtutis. i. charitatis cui maxime aduerſabat̃, in iras ſimul & timores inciderit. ¶Angelicos trãſuecta choros, ita theologi decernũt & canit eccl'a. Exaltata eſt ꝟgo Maria ſuper omnes choros angelorũ ad cœleſtia regna.

Talaria

cyclopis:

Offenſus ſpeculo & libra, Saturnus ab alto
Culmine diffudit gemitus, quãdo anchora nauẽ
Detinet in pelago tutam, Cyllenius Harpem
Dirupit, colubroſq; vna ſplendente caduceo
Dimouit, nudis vellens talaria plantis,
Atq; ſuas fregit pariter Dictynna ſagittas,
Quod ſpolio Libyci gauderet virgo leonis
Iuppiter Idæus ſceptrum exitiale nefandi
Imperij rotat infrendens, ſolioq; coronam
Deturbat quaſſatq; caput, magnoq; vlulatu
Excuſſat tremulis manibuſq; genuq; labanti
Fulmina ab ætnæo nugis fabricata Cyclope,
Dum videt ardẽtes incenſo e corde fauillas
Flãmiuomoq; hoĩm mentes rutilare pyropo
Sic veterũ indignans fugit omnis turba deorũ
Quos picturatæ veſtis tremeſcerat ingens
Splẽdor, & aduerſi mores, periere ſub antro
Tartareo, aduerſi ꝟtutibus inclyta veſtis.
Quas tulit & ſimili nobis ſub imagine reddit.
Illa igit̃ regina deum ſummo orbe potita
Angelicos tranſuecta choros ſolioq; tonantis

Fœcũdus.

¶Fœcunda.fœcundus & fœtus a ferendo dicitur, Ouidio auctore in Fastis. ¶Incrementa trahens. scribit enim Egnacius ad Philippenses de Christo. Vere natus est, & vere creuit, ut aliorum theologoꝝ mittam auctoritates. ¶Et reuoluta pio. exprimit motus infantium, cũ hauriendi lactis cupidi parentibus reuellant mamillaꝝ velamenta. ¶Illi funde. de virtutibus ꝟginis canentibus, consonũ fuit vt ꝟtutes q̊cꝫ dari p̄caremur, eiusqꝫ meritis id fieri obsecraremus: in primo enim hymno de ip̄o deo & natura, in secundo de mysteriis gratiæ & redemptõis, in tertio de virtutibus disseruimus, quo factum vt theologicis sententiis hæc ip̄a carmina conueniant, quæ cum adnotatiõibus, glossulis, interp̄tamentis, ad te mitto ea lege, vt ad veram philosophiam ad sacras literas exciteris, a q̊ studio tantisper diuertimus, dum hos ipsos hymnos absolueremus, redituri ad priora studia, quibus id ocii quod a molestissimis curis suffurari potero prorsus impartiar, idqꝫ tibi faciẽdum censeo. cui pariter mitto Syluam carmine simili olim a nobis effusam, tum qui eius versus in cõmentariis quandoqꝫ citauimus, tum vt habeas simul q̃cunque edidimus carmine superioribus annis, si illi ipsi Staurostichon iunxeris. Habet sylua ip̄a tres animi status primo em̃ fictum videbis abalienati tumultum animi, quẽ postea rationis officio mitigatum atqꝫ compositum cõspicies, eundemqꝫ ipsum demũ lumine fidei ad superiora sublatum, id quod optabat impetrauisse. Moneo tamen te ut nõ minus operæ in iis quæ prosa oratione edidimus impendas, & ad ea quæ adhuc habemus in manibus ediscenda te præpares, quibus perceptis, aliorum facilius elucubrationes adire poteris.

Assistens fruiturqꝫ deo sempqꝫ fruetur,
Et nati dextræ assidens in vota vocatur.
    Salue sancta parens, seruit cui terra, fretũqꝫ,
Cui cœlũ, tetriqꝫ chaos famulat̃ auerni.
Cui natura potens se subiicit, atqꝫ refuso
E gremio cunctas expromit sedula vires
Regina angelicis super exaltata cateruis,
Virginei fœcũda parens sine labe pudoris
Filia prognati qui semp regnat olympo
Quiqꝫ tuis iacuit niueis resupinus in vlnis,
Quiqꝫ tuas voluit teneris exugere labris
Incremẽta trahẽs tenera de matre papillas
Atqꝫ etiã roseo totiens qui candidus ore,
Vberibus totiens, totiens ceruice pepẽdit,
Et reuoluta pio totiens velamina nisu
Detraxit cupidus niueos haurire liquores.
Illi funde preces renouet virtutibus orbem
Quarum signa tue conati infigere vesti
Cantando atqꝫ habitus mẽtis ꝓferre subauras.

ΤΕΛΟΣ

SYLVA.

IOANNIS FRANCISCI PICI MIRANdulæ Domini &c. Votum pro salute coniugis.

NOn adeo arentis considens vertice fagi,
Amissos queritur viduatus turtur amores,
Non adeo Alcyone deserti in littoris alga
Ingemit, ut mecum possit certare querelis,
Sic animum pressit prope iam morientis imago
Coniugis, atque vago sic mens agitata tumultu,
Vt longis nimium vexata ambagibus, ægre
Ad semet rediens votum immortale sacrarit.
Nam primum turbata nimis, nam victa dolore,
Sæpius has imo deprompsit pectore voces.
Tu sine me, sine me, sine me mea vita supernos
Inuises cœtus, sine me per lucida templa
Empyreasque domos, sine me mea vita vagaris?
Quid dixi? stabili & tranquilla sede quiesces
Irrisura vagos mortalia facta tumultus.
O mihi si liceat pendentem abrumpere vitam,
Te subito coniunx celeri per inania saltu,
Te sequerer coniunx liquidam sublatus in æthram.
Nam neque te eriperent horrenda pericula ponti,
Nec mihi te eriperent terræ discrimina coniunx
Non te Scylla ferox, non quæ de gutture fluctus
Absumptos reuomit, non tristibus inuia nautis
Syrtis, non viuæ refugo Symplegades ictu,
Te sequerer coniunx, aut te de gurgite vasto
Eriperem, vasto aut tecum absorberer hiatu.
Siue ad Vlysseis vix nuper cognita nautis
Aequora transires, furiatus nauita puppim
Conscendens, socijs dare ventis vela iuberem,
Iratum findens abiegno stipite marmor.
Quod si Cerneæ longinqua ad littora terræ
Pergere tentasses, rapido per inhospita cursu
Te sequerer, lento virgo priuernia cursu
Iret, & Oenomai lenti de carcere currus.
Et testudineo Pisæa ad flumina gressu
Tendere cornipedes censeret græca iuuentus,
Per medias acies, rabidæque per ora Chimæræ,
Per thauros patulis efflantes naribus ignes,
Et per auernales (si fas est dicere) lucos

Fictio tumultuãtis & abalienati animi.

Nota quod ita iratũ marmor dr̃ sicut vndosum equor apud Vergiliũ in iiij. Aeneidos.

Cautior Odrysio multumq; ardentior Orpheo
Te sequerer coniunx,sequerer dulcissima coniunx.
Quid facerem? dicar fortasse vxorius,esto.
Quid facerem infoelix? in te mea vita reposta,
Vota mea,ex illo cum magno impulsus amore
Parthenopam accessi,cum sancto foedere dextram
Coniunxi dextrae,& magna stipante caterua,
Et rate regali Baiarum in littore sidi,
Vt mox ad Ligures Tyrrhenum vecta per aequor,
Inde Padum secus in patria ditione maneres,
Et te constantis celebrarent moenia Pici,
Flauia quem dudum Eurydes prope fluminis oras
Mirandula vnde dicta. Siclae conceptum viridanti fudit in vlua,
Cum miro ex partu traxit Mirandula nomen.
Mox ardor magis atq; magis crescentibus annis
Creuit,multiplici firmatus pignore amoris.
Nam consors foecunda tori,fidissima rerum
Custos,concilij prudens,vt vinceret sexum
Ausoniae annuerint spectato examine matres:
Hinc & relligio,& grauitas rarissima quondam
Foemineo in coetu,simplexq; modestia,simplex
Cultus,& eloquium constans,& gratia formae,
Gratia compagis membrorum,gratia vultus,
Et quae librato radiabant lucida motu
Lumina,sydereis certantia lumina flammis
Quod si multiplici tutabar moenia bello,
Hostilis cum me dura obsidione premebat
Et patriam vrgebat varijs exercitus armis,
Adstabas comes vsq;,& propugnacula crebris
Tutata auxilijs,animo tutata virili.
Quod si securae tranquilla per ocia vitae
Tractarem libros,nostrae monumenta salutis,
Adstabas comes vsq; viro,comes vsq; fidelis.
Siue hymnos canerem,quos iam mandare papyro
Constitui,gaudens numeros plena aure bibebas.
Seu plura adferrem numerorum lege soluta,
Sedula tentabas sensus haurire repostos.
Omnia iam tecum amittam simul,omnia tecum
Iucunda extiterant,sine te iniucunda futura.
Num mihi firmari possent mea vota maligno
Impete depulso morbi? num pallida tabes?
Num tetris pelli poterit mors improba succis?

Gramine vel Glauci? vel prisca Paeonis arte?
Vel qua nutritus gemini Chironis in antro
Pollebat morti illudens Messenius heros?
Sed languor crescit, nostroq; in pectore amaror
Exundat, crebris singultibus ilia languent,
Vbertim manant lachrymæ, turbataq; fletu
Mens labat, & madidum lacerant suspiria pectus,
Vt non Ismariæ volucris, neq; tristia mœstæ
Præstari ad planctum cupiam lamenta sororis.
At nimium mea damna querar, fletuq; supremo
Effundam gemitus cycnei funeris instar.
Saltem alijs possem lachrymas extrudere, & altum
Indere mœrorem, dignosq; Simonide luctus.
Dum mecũ hæc malesanus ago, consurgere visum
Lumen, & explodi nugas, commentaq; vulgi,
Depelliq; magos, cantataq; pharmaca vanæ
Artis, & eductos simulato gramine manes.
Ac subito excita est mens consternata, reuulsum &
Quod semel insedit misera in prȩcordia ferrum,
Mox paulum fotæ fixa hæc sententia menti.
O miserum mortale genus, cui tristia rebus
Succedunt lætis, & amaro perlita felle
Pocula de calicis melliti margine manant.
Quicquid enim prȩsens dulci oblectauit amore
Amissum querimur, & amaro verba dolore
Saucia mens fundit, renouatq; in pectore vulnus.
Discite mortales fluxis non fidere rebus,
Nec nutabundæ semper, semperq; labanti
Fidere fortunæ, nam qui pereuntia firmis
Prætulit, instabili momento nixus anhelo
Pectore deposcit quod mox deploret adeptus.
Aeterno præstat perituros perdere amores,
Aeterno sine fine deo, sine fine fruendum est.
Tum subito immensus pereuntis imaginis ardor
Perfrixit, superos mens desolata recessus
Ingressa, ad solium supremi principis ingens
Adstitit, & similes iterauit mœsta querelas.
Supreme omnipotens, æterne o conditor æui
Regnator cœli & terræ, miserere precantis,
Languentis miserere simul pater optime, morbum
Depellens, sobolis pariter miserere pusillæ.
Ne matre amissa in tenebris gemebunda residens

Motus euigilãtis & semet expgiscentis rõnis.

Motus mẽtis lumine fidei ad superna scãdentis.

Continuos tenero fundat de pectore questus.
Concede inducias chara pro coniuge nobis,
Concede inducias, si nostrum vita caduca
Pendet ab alterutro, patria componere terra
Extinctum liceat corpus patrioque sepulchro
Condere, pollutus donec renouabitur orbis,
Si merui pater insontem ne percute, maior
Splendeat in terris donato in crimine virtus.
Altera lanx vergat, vincat clementia, vincat.
Adstabat virgo genitrix suprema beati
Cœtus, & orabat misero pro supplice natum,
Adstabat multo radians Egnatius ostro,
Fulgidaque inscripti referens insignia cordis.
Nec non Trinacriæ præses Drepanique refulgens
Sydus, cui niueo substabat pendula amictu
Succincta ad lumbos nitida ferrugine vestis.
Tumque dies aderat qua terris pauper olympo
Diues in æternam conclusit lumina lucem
Aessisius, quino redimitus vulnere corpus
Ardore eximio, supremi principis instar.
Atque preces solito institerant geminare fauore.
Annuit omnipotens quo pellit crimina vultu,
Annuit, & tenues morbus discessit in auras.
Quattuor hinc tanto soluam pro munere vota,
Nam cineri similis pannus languentia membra
Obnubet, similique humeros velatus amictu
Virginis ante domum gaudens, genibusque reflexis
Procumbam, atque tholo ægrotę fulgebit imago,
Virginis ante domum quæ dudum cœlitus acta
Illyricas petiit sulcato marmore syluas,
Hinc fines Italos ingressa, Adriæque tumentis
Fluctus transmittens Picenis adstitit aruis.
Mox Drepani templum in patria consurget alumno,
Et patriæ in templo victricia vulnera ponam
Egnati, & fractos Traiani Cæsaris enses.

Inducias, media hic correpta posuit, nam quamuis alii aliter, putat auctor quasi ab inter & ducis posse componi.

Voti sacratio.

TEλOS.

Argentorati in libraria officina Mathiæ Schurerii
Mense Augusto. Anno salutis.
M. D. XI.

REGNANTE IMP. CAES. MAXI
MILIANO PIO FOELICI
A V G.

MAXIMILIANO CAESARI AVGVSTO INCLYTO IOANNES FRANCISCVS PICVS FOELICITATEM.

OCCASIONEM Dediſti mihi Caeſar clementiſſime,vt ea ſtu⸗
dia,quibus olim oblectabar,nunc quodam quaſi poſtliminio re
peterem,ab eis enim tum negocijs armorum diuerteram,tũ gra
uiorum ocijs literarũ diſtentus nũcium remiſeram.Monſtraſti
dum eſſem apud te in Germania,Cruces,Clauos,Lãceas,& alia
pleraq̃,cœleſti quadam nec viſili pluuia corporibus deliniata,& quæ hac de
re tibi etiam literis ſignificata fuerant,qua es facilitate,dignatus es e Germa
nica in latinam linguam interp̃tari. Vidi & ip̃e poſtq̃ a tua maieſtate diſceſſi,
in Italiam rediturus,multa quæ non modo fidem rei iam vulgatæ aſtruerent,
ſed maiorem multo demiratõem incuterent,& vniuerſam pene Germaniam
ad cœleſtia prodigia,religionis ergo commouerẽt.Quo factum vt rem tam ce
lebrem,tam dignam poſteritatis memoria,literarum monumentis,Heroiciſ⸗
q̃ potiſſimum verſibus in p̃ſentia mandare deſtituerim.Nil eas veritus calũ⸗
nias,quas philoſophaſtri funderent,ignari altiſſimos literarũ locos,a prima
antiquitate,metro concelebrari ſolitos,nec apud Platonem & Ariſtotelem ſa
tis diuerſati,Quorum ab altero Epigrãmata,ab altero etiã poemata excuſſa
ſunt,vt ipſius artis poeticę p̃cepta reticeam.Ipſi aũt theologi nec hymnos ec⸗
cleſiæ diſſimulent,nec neſciant Nazianzenum,Hieronymũ,Sedulium,Pau
linum,& alios carmina ceciniſſe.Nec eos p̃terierit Moſen primũ diuinas lau
des carmine Hexametro decantaſſe,& Hebræum calamũ nonnullis diuinorũ
libris verſuum menſuras impræſſiſſe,quas equidem non ſolum licere,verum
& expedire quoquo modo,noſtra etiam tempeſtate putauerim,modo fabulo
ſa ne ſit,nec obſcœna materia,modo gentiliũ deorum memores ne ſimus,p̃⸗
terq̃ forte,dum eos explodimus,dum damnamus.Sume igit̃ libenti animo
Cæſar noſtram hanc hiſtoriam altius repetitam,& carmine concinnatã,cuius
lectione(ſi erit ocium)addi animo ſtimulos optarim,ut Chriſti memoriam in
occidente minus reuerenter quandoq̃ habitã.In oriente vero principum deſi
dia iam pene abolitam,renouãdam pro viribus & illuſtrandã ſuſcipias,& im
pij Maomethis cultũ penitus obliteres.Et qm̃ militiæ tuæ me iam pridẽ,nec
ſine honore & egregia quadã auctoritate aſcripſiſti,Iſtiuſmodi quidẽ compa
rãdę victoriæ debemus enſem,partæ aũt & publicãdę ſtilũ pollicemur. Vale.

IOANNIS FRANCISCI PICI MIRANDVLAE DOmini & Concordiæ comitis, Heroicū carmen de mysteriis Dominicæ Crucis nuper in Germaniam delapsis, ad Maximilianū Augustū Romanoꝝ Regem.

TITVLVS STAVROSTICHOS.

Ermanæ nuper delapsa insignia terræ
Principis ætherij, canerem ter maxime Cæsar,
g Si me p̄cellens rerum mirandaq; moles
Exiguo sineret residem de pectore vocem
Promere, sed vincet pietas, audacia vincet.
Abscedat Bromius, spumoso Cypria ponto
Dispereat, procul hinc absit Thymbræus Apollo
Fabula Pieridum, procul hinc procul este prophani,
Namq; salutiferi canimus miracula regis
Væsano figmenta deum qui dispulit orbe.
Christe faue cœptis, tuq; o sanctissima virgo
Empyrei regina poli, genitrixq; tonantis,
Dirige fluctiuagam ventosa per æquora cymbam.
Postq; flammifero præpes descendit ab axe
Summa dei soboles, summi sapientia patris,
Vt male contractas a primo semine labes
Purpurea elueret sacrati sanguinis vnda,
Mortales clauso profugos vt ferret olympo,
Sacra prophanato diffudit lumina mundo,
Tartareas pellens hominum de corde tenebras,
Inq; vices varias diuersa in tempora signis
Quæ captum superant humanæ mentis, adegit
Suaue serenata in præcordia vulnus amoris.
Illapsus primum præcelsæ virginis aluo
Quæ mox concepit nullo de semine prolem
Viliaq; enixa est nono ad præsepia mense,
Iam vix octauam lucem conspexerat infans
Iam vix assumptæ prima incunabula carnis
Attigerat, cultros pellis cum cæsa cruentos
Sensit, & hostiles aufugit principis iras
Herodis, supero matrem puerumq; tueri
Afflatu iussus Ioseph, Nilotica tecta
Perrexit, monitusq; iterum ad Iudæa reuerti
Herode extincto, Galilæis adstitit aruis.
Subditus interea peragit mandata parentum,
Præcellitq; senes puer, & Salomonia templa
Ingressus monuit, legisq; abstrusa reclusit.
Mox docuit Solymos præclaræ munia vitæ
Præconis tonitru, qui flumine mergier artus
Suasit, & indignum Christi qui lora relaxet

Se vocat,& nitidę soluat sandalia plantæ
Hinc vastæ latebras Christus perrexit eremi
Multos passurus violenti dæmonis astus.
Namq; quater denos iam roscida Luna rotatus
Egerat,& totidem magnum Sol aureus orbem
Ambierat terræ,nec dum ieiunia Christus
Soluerat esuriens,cum se tentator operta
Ingessit fraude,& lapides mitescere duros
Præciperet blande stimulat,cui talia fatur.
Nonne sacri referunt libri:traducere vitam
Non datur in dapibus,sed enim fœlicius illud
Quod fluxit sacro,semel omnipotentis ab ore
Perpetuam præstat ventura in secula vitam.
Protinus hinc cælsæ vehit ad fastigia pinnæ
Spiritus,atq; illi rursum.si dia propago es
Te tuto poteris summo de culmine templi
Mittere:nanq; extant de te mandata ministris,
Ne forte ad lapidem offendas,cui talia reddit.
Legiferi scitum Mosis,dominumq; deumq;
Ne tentes,paucis pauefactus vocibus hisce
Obriguit,veluti cum sæuo mœnia bello
Impiger obsedit multo conamine miles
Actutum & chalybis percussus tempora glande
Machina terrifico quam fulminat ænea bombo
Sternitur,atq; illi torpescunt frigore membra.
Crudeles iterum versutus colligit iras
Ac tristi obuersat fallendi pectore curas,
Nubiferi ductum præcælso in culmine montis
Collocat,& molli quondam regnata Dario
Monstrat sceptra,Pharon,Libyes porrecta sub axem
Regna,Tagum fuluam populis qui voluit harenam
Et quicquid latis rerum tractabat habenis
Roma potens,spondetq; illi si poplite flexo
Procumbat,contraq; refert diuina propago.
Perfide discedas,soli seruire tonanti
Est opus,in tenues momento euanuit auras.
Post nucleum legis dirimens a cortice vulgo
Præbuit,æternæ reserans compendia vitæ
Dogmataq; expungens scribarum mentis auaræ
Semina,pontificum luxus,fastosaq; secli
Gaudia perstringens,phariseæ noxia turbæ
Carpit fulcra,dolos retegit,prænuntia mortis
Spargit verba suæ,non indignatus ab vmbris
Infernis animas excire ad munia vitæ
Reddere cognatis nutu,quæ functa sepulchris
Corpora,quæ tristem dudum exhalare Mephitin,
Disiectæ placuit rursum connectere formæ
Inuidia extemplo conflatur maxima,nanq;

Virtuti vitium bellat,diuina prophanis
Confligunt,pugnat tumido clementia vastu
Supplicium petitur,iusto de sanguine,pœnæ
Poscuntur,sæuæ condunt spectacula plebi
Pontifices,tollit præses Romanus in altum
Membra salutiferi transfixo stipite regis,
Funditur innocuus toto de corpore sanguis
Vbertim celebris mixto fluit vnda cruore,
Qua scelus antiquum,primaq; ab origine mundi
Eluitur,patriæ primæua piacula noxæ.
Scilicet humani generis perculsus amore
Crudeles clauos,risus,atq; aspera flagra,
Sputa,alapas,barbæ vulsus,diramq; coronam
Sentibus horrentem subijt,mortemq; fugare
Morte crucis voluit.quæ te clementia Christe
Ingratos nimium mortales,ferrea corda
Vt morte eriperes,mortem perferre coegit?
Ne rogo,ne summi collati muneris vnq;
Inferni obrepant vesana obliuia somni
Dicite fœlices animæ,quæ lucida templa
Incolitis,quoties renouarit mystica lethi
Signa sui,postq; sedes ferrugine nigras
Inuisit,pulsisq; æterna luce tenebris
Atq; cathenato resolutis patribus hoste
Sublimis superas Christus remeauit ad arces.
Principio auratis confixit corda sagittis
Corda virum sacri cætus,quæ viuida virtus
Ardentis linguæ in speciem penetrarat,& almum
Spirabant calefacta nimis præcordia Christum,
Quem puro quondam sumebat turba fidelis
pectore sacratæ celebrans conuiuia cænæ
Scilicet immites hinc debellare tyrannos
Exarmata valent flammanti pectora lingua,
Hinc veteres fugitare dei trepidare senatus,
Mirari attoniti sophiæ de plebe magistri.
Mirari & vulgus cœpit,cum cresceret ardor
Insolitus,numerumq; magis,quo sæuior ira,
Redderet innumerum tormentis percita cædes.
Recludunt Stephano cœlum stridentia saxa,
Vrentem moriens temnit Laurentius ignem,
Innumere rigidam constanti pectore mortem
Imbelles obeunt(res non audita)puellæ.
Pollutas pueri læti obtruncantur ad aras,
Inter mille neces fidei rutilantior ignis
Fulsit,Callaicis veluti in fornacibus aurum
Tum præses Syrijs feruens Egnatius agris
Christigenas pascebat oues,Romanus abegit
Miles,crudeli ducturus funera circo.

Sacra viri nimium formidant membra leones
Tangere, ab innocuo cohibentes ora cruore,
Quem rigidi immitis Traiani exhauserat ensis
Protinus euulso (nam dirus pectore lictor
Traxerat) inscriptum cordi spectatur Iesu
Nomen honoratum, quod tristia tartara longe
Formidant, superæ conspecta insignia dextræ
Tempore iam ex illo, multum cum viuidus ardor
Ferueret, inuidit dæmon transcendere cœlos
Stelligeros hominem, quibus ille expulsus Auerni
Horrendas subijt multa caligine sedes.
Hinc satagit tristi vt marcescant pectora luxu
Crassetur vilis timiduscp nomismatis ardor,
Despectent humiles vano vt turgentia fastu
Stemmata, sed vicit Christus, superocp calore
Dispulit elatas erebi de nocte tenebras
Hoste triumphato, ruit ille in tartara præceps:
Sed magis inferius coluber cum sybila pressit
Fallendi insidias viroso in corde volutat.
Cum velut a rabida quam dira impellit edendi
Ingluuies, pastor commissa armenta Leæna
Custodit, magis illa furit, licet improba fraudes
Dissimulet, renouatcp latens in pectore bellum,
Secius haud coluber simulata pace venenum
Offundit, sed quis summi omnipotentis alumnos
Fraudibus eripiat? placuit concire fideles
Sæpius, atcp magis, quo frixit inertia mundi.
Propterea Assysius nimio calefactus amore
Rettulit effossis flammantia stigmata membris
Franciscus, pauper terris, ditissimus aula
Principis ætherij, per rari signifer æqui
Alter ab empyreis defluxit sedibus almæ
Virtutis custos, fidei seruator Hiberus
Vtrincp innumere, varia sub veste cateruæ
Conscendere polos, fremuit perterritus Orcus
Necnon & Siculus flammas emisit, & ille
Conspicuus signis Picenæ gloria gentis,
Olim fœminei sexus, & Tuscus & Vmber
Monstrauere fidem, & gestata insignia, necnon
Sulphurea Nar albus aqua, priscumcp reate
Quid referam? sanctos monitus præconia crebra
Sacrorum vatum non exaudita prophanis
Sed quæ inuisa malis, nuper demiserit audi.
Dum Sol obliquum bissenis partibus orbem
Supra quindecies centum numerasset ab ortu
Virginei partus, primæ trieteridis annum.
Postremum voluens, labuntur mystica cœlo
Res comperta mihi, vos aspirate, canenti. S v

Est regio Europæ gelido subiecta trioni
Bellaces habitant populi, quos Romula pubes
Vix domuit, toto quis dominarier orbe
Cœperit, & Latium iam formidaret Araxes
Armenius Tybrim, Pharium & pepulisset Anubim
Itala proiectos aluit, quę belua fratres
Illinc missa vadis ingentia robora voluit
Atq; sub aerijs perlabitur alpibus Aenus
Aenus cæsareis ardentia ligna caminis
Ducturus, vasto populus dum Sbocius antro
Effossum varios argentum promit in vsus
Hac Rhenus liquidi deuoluit fluminis vndam
Gallica Germanis, qui separat arua Colonis
Romani toties qui expertus militis arma
Ingentes paruo Thybri supponere lymphas
Pertulit, & Latiam vectare per æquora puppim,
Oceani bifido percellens vortice fluctus
Hinc & Danubius non magnas deuehit vndas
Montibus Arbonæ vix fusus, plurima nondum
Flumina surripuit nondumq; Binomius, ingens
Alluit Elysios, Ariosq; & Pæonis oram
Et Lygios, tandem rapto tumefactus aquarum;
Euxinum ingreditur bis terno gurgite pontum
Extremumq; caput limosa perdit in vlua.
Hic demissa recens populi mysteria, mirum
Attoniti inspectant, homines, ac inanima passim
Inscribunt puro delapsa insignia cœlo
Sanguinolenta Crucis, clari memoranda triumphi
Effigies late spectat, spongia, flagra
Visuntur, tunica inconsutilis intima, claui
Cernuntur multo madefacti sanguine, telum
Quod sacram sæuo discreuerat impete costam
Pingitur, excubitor christa spectabilis ales
Tergeminiq; micant tali, quos inclyta Christi
Iecerat innocui sortitus tegmina miles,
Non ignota cano, Cæsar monstrauit, & ipsi
Vidimus, innumeros prompsit Germania testes,
Qua Rhenus tenui Rhetis ex Alpibus orsu
Funditur, & maior suppostis influit aruis
Compertum, viditq; lacus qui molle pererrans
Muros piscosæ subiectos perluit vrbis
Quos Constantini proles oriente subacto
Occiduas repetens stellanti murice terras
Condidit, & proprio signauit nomine, cuius
Principis (vt perhibent) demissus sanguine Picus,
Picus harenose genitus prope flumina Siclæ
Audijt & tumidi iam ditior accola Rheni,
Quiq; lacu missus leni submurmurat vnda,

Mox alium præfertq; lacum, quo deniq; fusus
Inde humilis, tumidusq; voraxq; euoluitur, inde
Plenus & exiguus, rectus, sinuosus in orbem
Labitur. hinc sumptis Basileam diuidit vrbem
Fontibus, ac vasto defertur gurgite, & alti
Vorticibus magnis contingit tecta Brisachi
Aduersam cæsaquæ nectunt abiete ripam,
Noricus inspexit, torti audiuere Sycambri,
Audijt & Mario domitus per vulnera Cymber,
Senserunt amnes, senserunt æquora longe
Aequora torpenti glacie concreta sub axe
Arctoo, propius conspexit Danubij fons,
Spectarunt fortes ipsis sub mœnibus Vlmæ
Assueti contis fortes bellare Sueui,
Et Phorcin Latiæ donatus lumine linguæ,
Cui sacrum triplici celebratum dogmate nomen;
Inspectant populi quorum confinia Cæsar
Vastauit late victor, cum fusa Bohemus
Agmina colligeret, nuper dum prælia miscet
Confractis vires latura rebellibus, illinc
Vangiones cernunt, latebrosa silentia siluæ
Herciniæ norunt, nouit perterritus Osus
Osus Aranisco dubium deductus, an illo
Hic genus antiquum referat, sub iudice lis est
Vindelicus, Rhetus miratur, & aspera cæde
Romani, tremuit quondam prouincia Vari
Nec tam præcipiti formidine territus hausit
Armorum sonitum quondam Germanus arator
Nec sic expauit subitis cum motibus Alpes
Intremuere, minus bellacis tempore Othonis.
Pertimuit claro primum cum mystica cœlo
Defluxere, iuuat lachrymas effundere, multæ
Implorant veniam scelerum cum patribus vrbes
Aeni concutitur pons, illius accola nudis
Incedit pedibus celebrans amburbia, tantum
Relligio potuit, minio color, & color atro
Nonnunq; similis, sacris mantilibus ipsi
Sanguineis rutilans maculis insigne triumphi
Vidimus, Actæo confusum pene liquore
Puniceo interdum fulgor certauerat Ostro
Interdum fusci nigrantem nube coloris
Permixtamq; crucem rubro spectauimus olim
Nec morum discrimen erat, sacer atq; prophanus
Iam conspersa sibi gestabant mystica, patres
Conscripti & pueri, conscriptus sexus vterq;,
Et templa & vestes, a summa Cæsaris aula
Ad tenues vicos, ad dura mapalia ruris
Cernere erat liquido deductum ex æthere signum

Purpurea exceptum tunica, quod ferre senator
Formidat laeus & matrona perhorruit armo
Quod stupuit trito positum centone colonus,
Pauperis ad lychnum nati dum canabe pero
Consuitur, teneras lacerent ne tristia plantas
Constipata gelu, consertaque vepribus arua
Miraturque sagi tenuato stamine miles
Insculptum mortis vitali a sede trophaeum
Miraturque, simulque pauet, qui vasa sacerdos
Obnubit, celeri supra tectoria lapsu
Aduentare cruces, & linthea pingere, pallet
Spectator, densusque redit formidine sanguis
Ad fontem e riuis, titubantque in pectore fibrae
Nec non veloces ageret cum turbida lympha
Praecipitata molas summo de vertice montis
Atque excepta rotis tereret frumenta minister
Qui lassata vago stridore, & pondere sacci
Pollineque inspersus, placido dari membra sopori
Decernit, rubro sub tectis spargitur imbre,
Olli per pectus, per crus, per colla, per aluum
Sydereae extemplo pingunt insignia guttae
Quos varij strepitus, quae dissona dogmata, quanti
Pro sensu capitum vario mussare susurri?
Crediderim dominum caelsae qui praesidet arci
Olim longa sui potantem obliuia mundum
Vidisse, & signis voluisse salubribus almae
Saepius (vtque alias) excire ad limina lucis
Quandoquidem fontes inferno sustulit antro
Tartareus princeps furias, scelerumque cateruas
Immisit stygij reserantes abdita fontis
Cuius mortifero dudum tenebrosus hiatu
Aera tabificum fumus praetexuit, inde
Angusta occulitur coelestis saemita vitae
Inde crucis miseros vesana obliuia tentant,
Hinc regina mali forte indignata sinistris
In caedes & bella ruit sitibunda cruoris.
Praecurritque rotas scisso discordia crine
Successus belli si forte arriserit, illinc
Ambitio erumpit rebus tumefacta secundis
Tumque infrenis amor lucri, tum lurida gliscit
Ingluuies, studioque omnes excerpta per artus
Spurca Venus, lassis nimium quę viribus hausta,
Et parit ignauos animos, & torquet atroci
Inuidia, & partos disperdit prodiga census.
Sic septemplicibus crassatur perdita vinclis
Belua multorum capitum, quibus impete saeuo
Deiectam legimus quondam Babylona superbam,
Quam, nec crudeli populasset milite Cyrus

Nec centum crebro nutassent ariete portæ,
Nec genesis falso lusisset dogmate mendax
Stellarum varijs intentus cursibus augur
Ni prius hostiles hausisset perfida mores
Quos noster, pudet heu, iam dudum accersijt orbis,
Quosq; recens Babylon haustos cumulatius ambit
Sed nec tam tumidam victrix te græcia quondam
Reddiderant cæsi Marathonis in æquore Persæ,
Non delusa Rhodo, tergo non fulta Platonis
Non Demosthenecæ raptata volumina linguæ,
Neve Stagyreo motu peruecta tonantis
Ad solium, tanto pereuntis ludicra famæ
Aut studio aut plausu quondam deposcis inani
Q; nunc imbelles laudum mentita trophæa
Ostentant fastu, q; plebs ignara tumescit.
Mollitiem subde & luxus quos prisca Tarenti
Fama reformidat; quos nescit Apicius, odit
Atq; Philoxenium guttur, quos reijcit ille
Qui sceptro indignus tractauit serica pensa,
Et Sibaris parcę spernens obsonia mensæ,
Sed quid Achemenijs quæsitam regibus olim
Immanem Venerem (pudet heu memorare) pphani
Nomine damnantur, qui non admiserit, omnes
Quotquot collegit vitiorum Roma cloacas,
Assyrium Tiberi cum iam admisisset Orontem
Mox proprijs opibus; proprijs ruitura sub armis,
Iam dudum excipiunt, insultant Maurus & Afer
Aegyptus, Libye subsannat, Thracia ridet
Nec fidei monitis auscultant, vincimur aiunt,
Colluuies scelerum, vitiorum fœtida nubes
Hinc illuc pridem migrauit, perfida turba
In Christum laxant impune repagula, nobis
Non impune datum, si Christum lingua lacessat,
Virginis & nomen, nobis non spernitur almæ,
Sed nec sacra dei nobis, nec templa, nec aræ
Venduntur. dominis quo tandem cernimus vsq;
Insultare canes? purgemus noxia, rectum
Firmemus, nostris opus est indicere bellum
Moribus imprimis, mox bella inferre prophanis,
Scilicet incassum patiemur mystica cœlo
Delabi, aut veteres tantum effudisse cruoris
Sacratæ fidei proceres? aut deniq; Christi
Nil nobis prodesse necem patiemur amaram?
Subiectos populos compescas inclyte Cæsar
A vitijs neq; enim tantas regnator olympi
Virtutes & opes tibi contulit, ut tibi tantum
Prodessent, cælsæ rarissima munera dextræ,
Dona recognoscas fortis cælestia Cæsar

Sopitam turbis sacrato pollice barbam
Vellere ne pigeat, tua sunt hæc munia Cæsar
Stringere constantis fidei pro legibus ensem,
Insculptaq; cruce infidos Maomethis alumnos
Pellere, quæ tibi sunt iam tradita desine Cæsar
Alter ut insumat, te contemnente, ministri
Christo non desunt, reges, nec tempora desunt
Vt mores abigat Sathana impellente nefastos,
Et crucis imperium longe lateq; propaget.
Tu dudum lectus, nunc inuitatus, ad altos
Dirige (ne pigeat) fœlicia carbasa portus
Non deerunt equites, non instrumenta, fideles
Adsunt Italiæ populi lectissima pubes
Viribus indomitis. instructas ecce phalanges
Tormenta, & celebres præstat Germania currus
Et neruos belli, fauor ingens cœlitus, idem
Quo fretus iam pene puer certamine Gallos
Contundis latio, nec dum diademate frontem
Contectus, multosq; domas. gens effera nuper
Rettulit arctoos inflictum vulnus in axes
Iam metuuntq; Getæ, metuit quoq; Mauros vt olim
Fugerat eoos indignabundus in ortus
Emoniis equitum cuneus discinctus ab oris,
Dum Charolus bello iam Parthenopæa subiret
Mœnia magnanimis qui mox succumberet orsis.
Cuius nec gessis Byzantia turba Sarissas
Duxisset contra, refluus quoq; Bosphorus vdas
Veliuolam classem Thracum excępisset in vlnas.
Ter seruum Memphis iure indignata tyrannum
Cessisset Pharium velamina torta tiaram.
Nunc Aquila expetitur rutilum quæ insigne triumphi
Per Tanaim, Nilum, calidę per rura Syenes
Perq; Arabum campos, ambustaq; solibus arua
Vectet ad auroræ populos, ad ditia regna.
Sed vereor Cæsar, veteri ne quassa timore
Occiduum turbet subitis incursibus orbem
Hostica gens fidei, veluti cum percita voce
Euigilant nudo, meditantur prælia dente
Turba canum, surdis si forte irritibus hostem
Nil arcent, nec baubatus effundere vanos
Contulit, insultum expediunt, quo territus hostis
Horreat, inq; illum possit formido referri
Rumpe moras, præstan videat Gangeticus armis
Cęsaris excindi, Persas, non spernere Hydaspem
Aut Hypanim, pontes, patrios nec visere saltus
Donec odoratos alacer conscenderit Indos.

FINIS.

